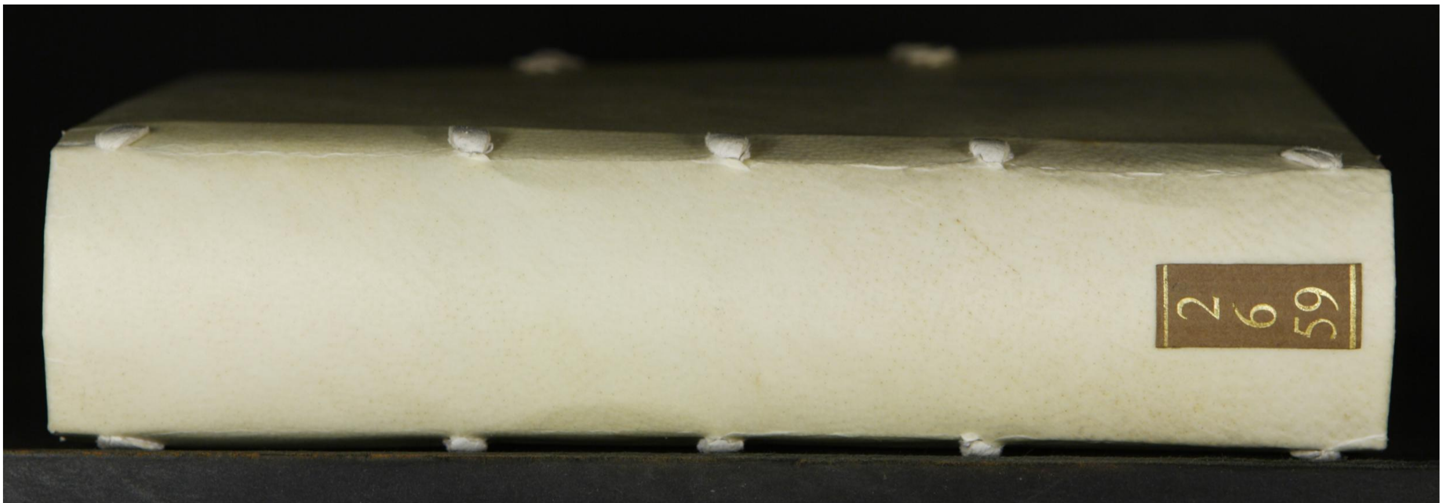
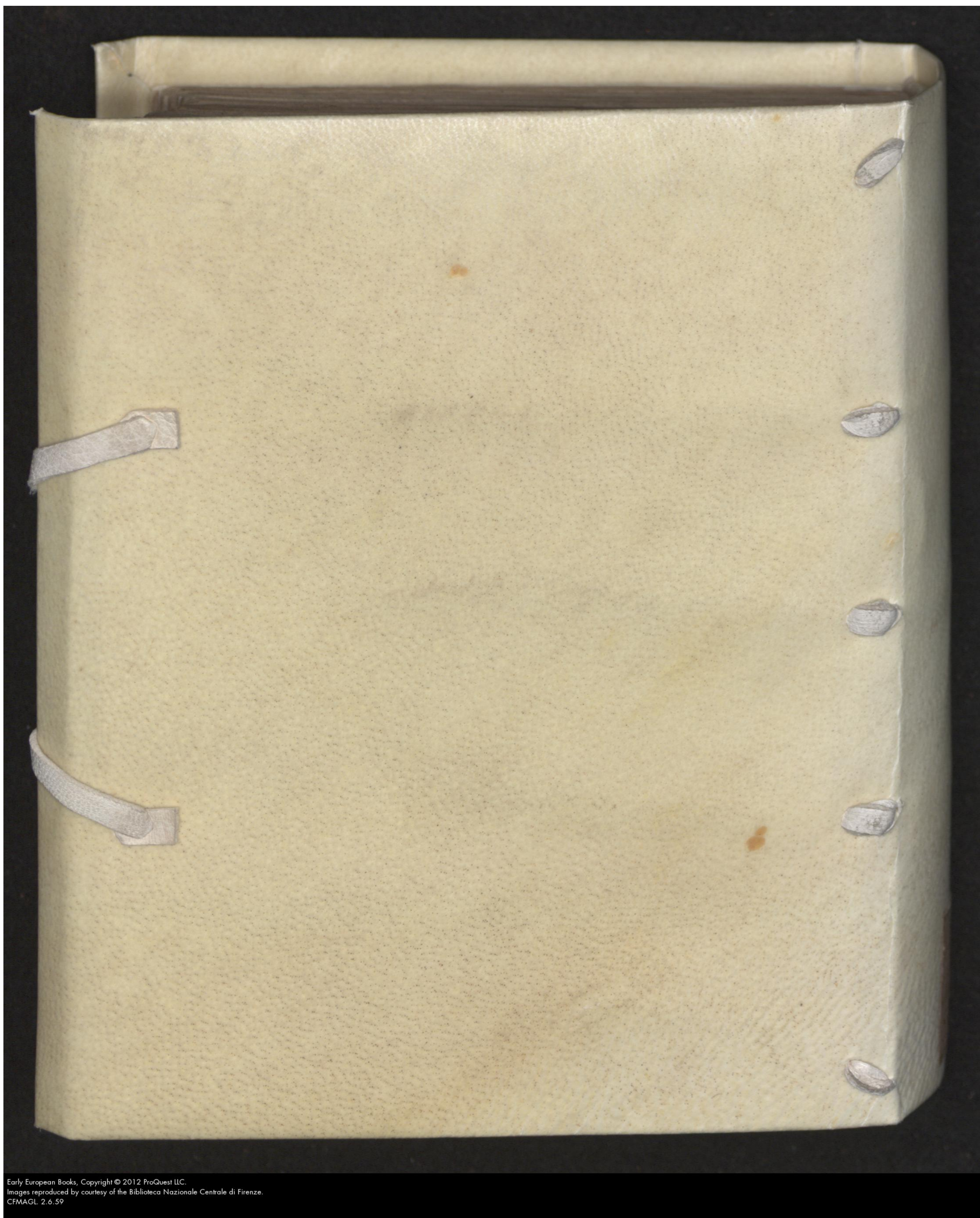
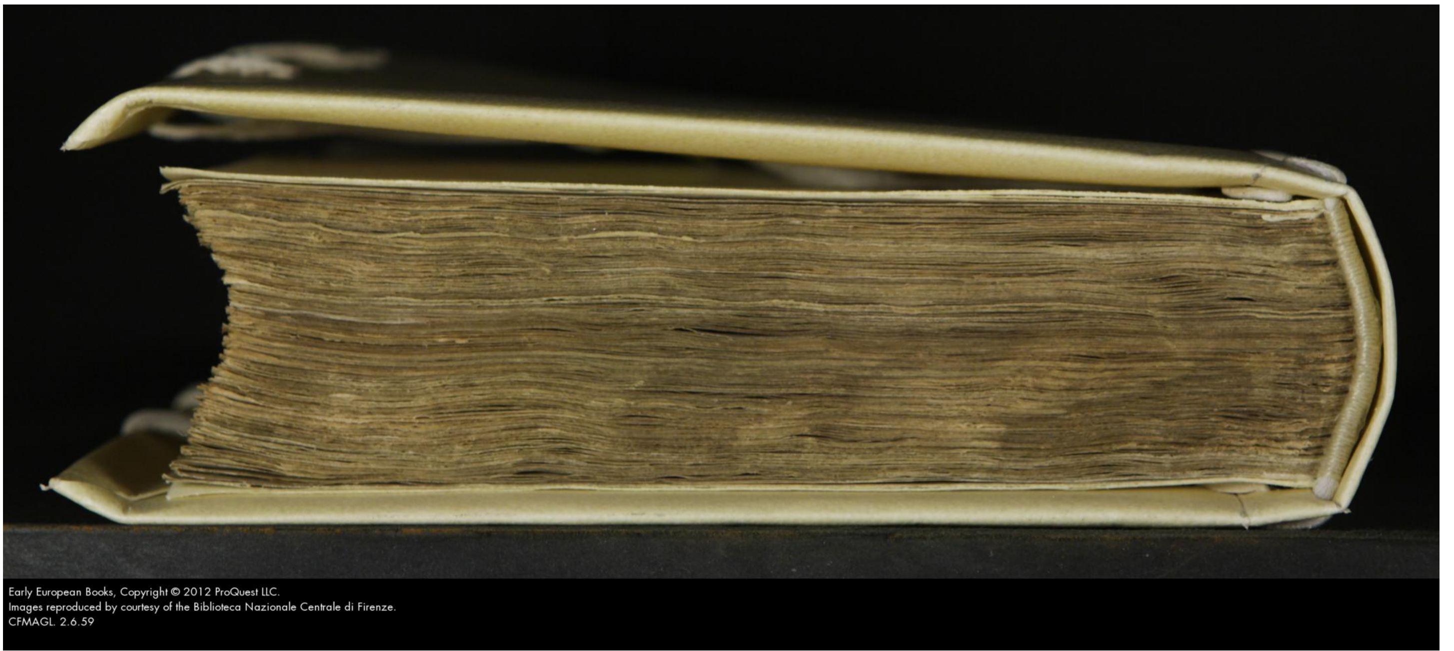

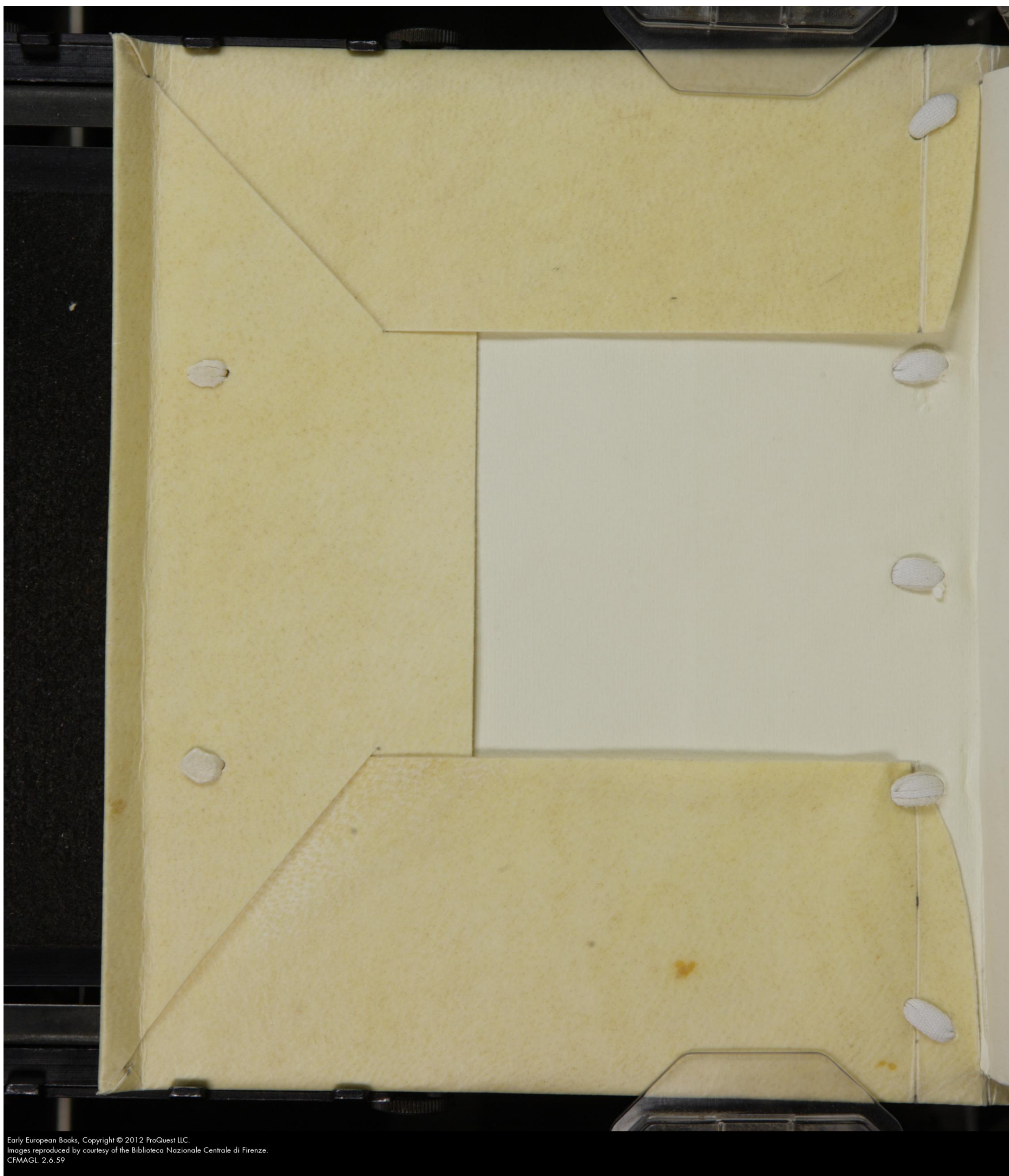

2
6
59

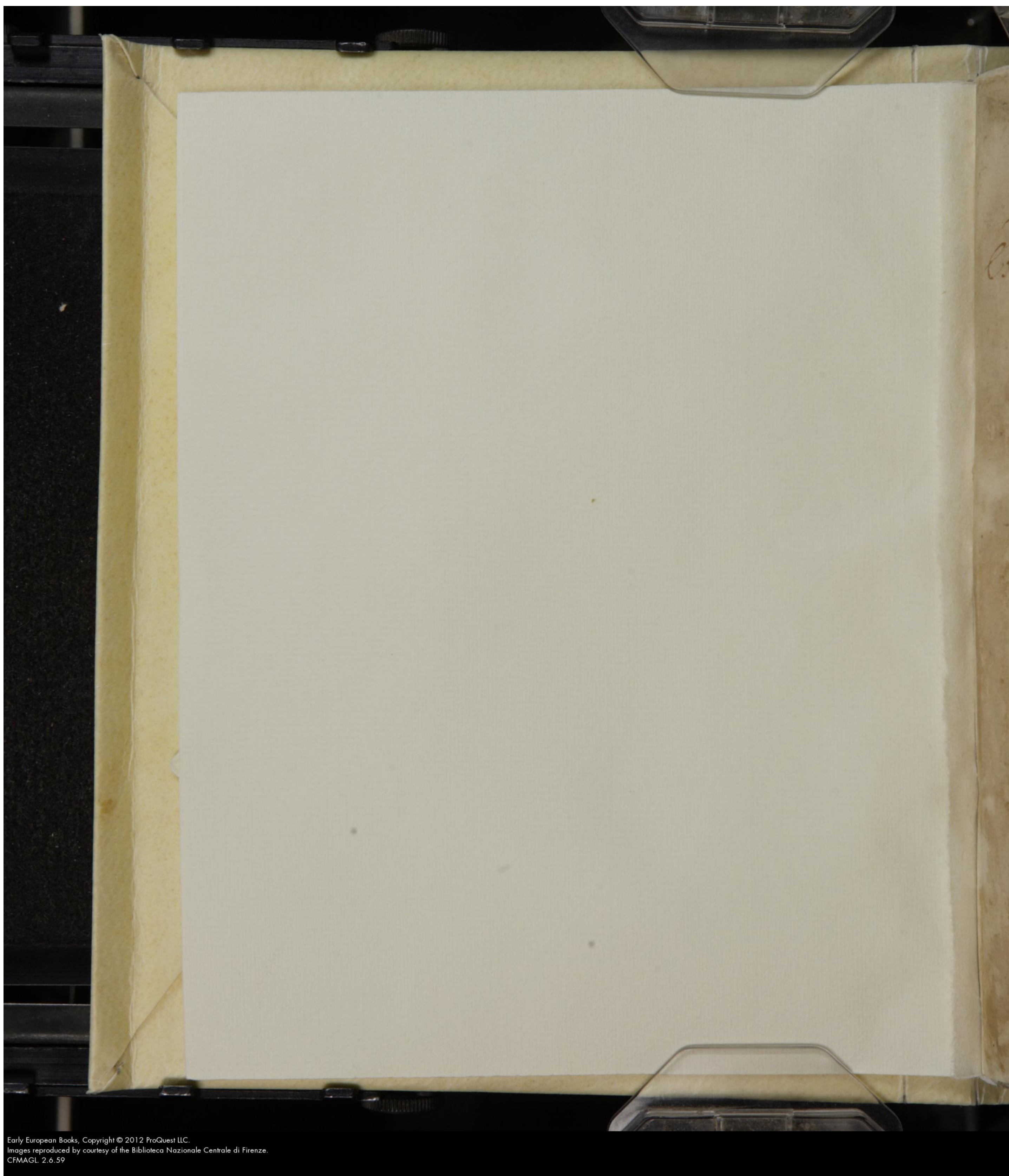

2.6.59

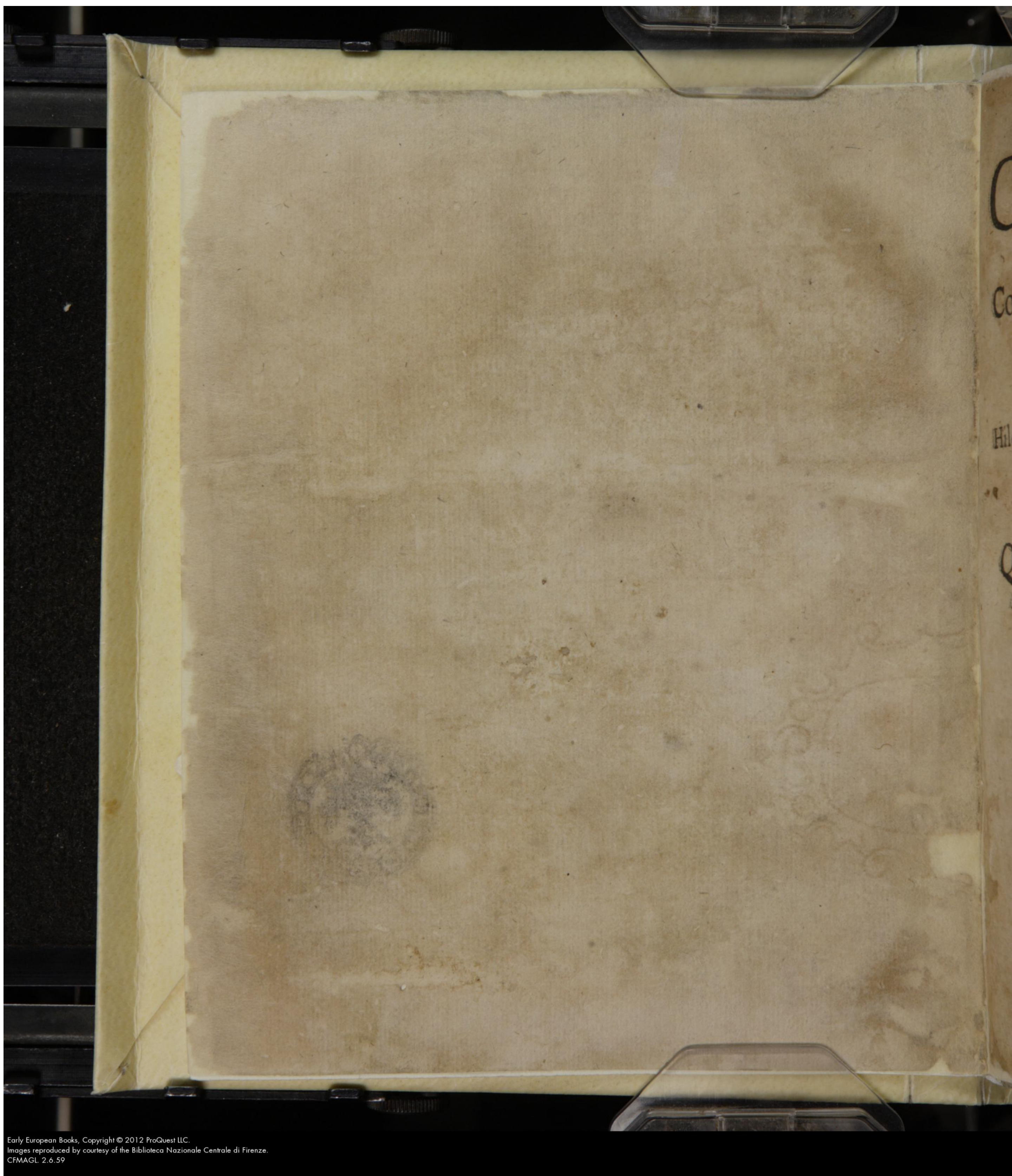

A1

Ex libris eruditissimi viri Antonij Magliabechij

XXIX

OLDEKOP

OBSERVATIONES CRIMINALES PRACTICÆ

Congeſtæ, & in quinque titulos, quos verſa indicat pagina, ſpeciatim tributæ,

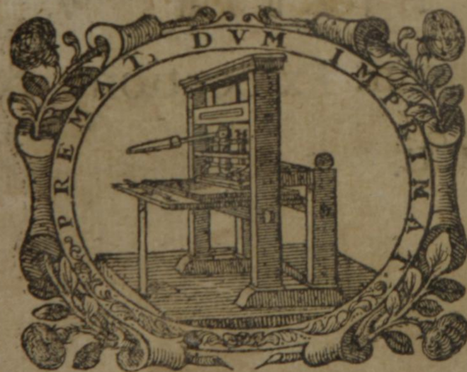
à

IUSTO Oldekop
Hildesheimenſi, I.V.D. & in Principatu Halberſtadienſi Statuum Provincialium Syndico:

Cum

APPENDICE EXEMPLORUM,

Quibus homines multos, torturæ vi falſa confeſſos, ſuppliciisque affectos poſtmodum autem innocentes repertos eſſe, teſtatum redditur.

BREMÆ,
Typis & ſumptibus JUSTI & JACOBI KÖHLEROS, Anno 1654.

TITULUS I.

De Iudice, Advocato & Procuratore.

TITULUS II.

De Inquisitione & Accusatione.

TITULUS III.

De Captura & Carcere.

TITULUS IV.

De Indiciis, Tortura & Confessione.

TITULUS V.

De Pœnarum Exsecutione & Gratia delicti.

Serenissimo Potentissimoque Principi Ac Domino,

DN. FRIDERICO WILHELMO, Marchioni Brandenburgensi, Sacri Romani Imperii Archi Camerario & Electori, Magdeburgi, Prussiæ, Juliæ, Cliviæ, Montium, Stetini, Pomeraniæ, Cassubiorum, Vandalorum, nec non in Silesia Crosnæ & Carnoviæ Duci, Burggravio Noribergensi, Principi Halberstadii & Mindæ, Comiti Marcæ & Ravenspurgi, Domino Ravensteinii, &c. Domino meo Clementissimo.

SIcuti in reliquis facultatibus omnibus, Serenissime Princeps Elector, Domine Clementissime, ita etiam in juridica tot exstare videntur, præstantissima Commentaria, & scripta doctissima, istam facultatem illustrantia, antiqua & recentia, annuatimque & ferme superfluè crescentia, ut fortasse nemo plura, imo potius abundantium resectionem nonnemo sit desideraturus. Unde sanè antehac dubitavi, ut & nunc temporis dubius fui, an etiam mihi, juris Consultorum omnium minimo, arrogantiæ, vel vanæ gloriolæ vitio

vitio posſit verti, ſi in hac facultate, juridica nimirum, quamvis ejus praxi in foro judiciali nunc viginti ſeptem annos, & quod excurrit, operam dederim, præſens hoc meum opuſculum in lucem ediderim. Verum enim vero hunc ſcrupulum mihi exemerunt, & dubium hoc ſuſtulerunt tot inſignes, quos ipſe, in variis caſuum generibus, toties ſum expertus, judiciorum criminalium, tam in liberatione ſontum, præſertim opulentiorum, vel primariarum familiarum, quam in oppresſione & damnatione innocentum, inferioris plerumq; ſortis hominum, reperti defectus, & tot deteſtanda & horrenda, modi procedendi in cauſis ſanguinum vitia, magnaque earum calamitas, ex hujus jurisprudentiæ partis, non ſanè exiguæ, contemptu & negligentia, maximè penes ſuperiores, dependens. Quin & jurisconſulti quidam Clarisſimi, quibus hæc mea opella placuit, & ut eam ederem, & publici juris facerem, ſunt hortati. Accedit, quod ex ipſis Doctoribus, & præſtantisſimis juris-Conſultis permultis reperiantur paucisſimi, quibus Criminalia, eorumque praxis, & procedendi modus in judiciis rectè cordi & curæ ſint: Imo ſtudio, ab ejusmodi cauſis manus ſuas abſtinent plurimi: tantum abeſt, ut in iis juſtitiæ inſervire cupiant. Quapropter meum talentum, etiam hanc in partem, quam-

vis

vis exiguum, collocare volui, ipſa juſtitia monente, & id valde efflagitante. Quæ quidem ab omnibus gentibus, maximè vero in Chriſtianorum tribunalibus, ſacroſancta habenda, & omnino veneranda eſſet. Sed proh dolor, quod quilibet vir bonus mihi, & juſtitiæ ſtudio ignoſcere, & neque temeritatis, neque arrogantiæ vitio vertere velit, & peto, & ſpero, ex plerisque judiciis criminalibus (in civilibus enim an ſit domi, & in quo ſtatu perſiſtat, pro mea tenuitate quicquam monere, jam non eſt mei inſtituti) in exilium jam dudum eſt ejecta, & in eo in hunc usq; diem permanet calamitoſisſima, ut nunc tandem ad Sacræ Cæſareæ Majeſtatis, Dominorum Electorum, Ducum, Principum, reliquorúmque Statuum Imperii, ſuorum Adminiſtratorum pedes, ſeſe ſupplicem quaſi projiciat, clamitans miſerrime, & ardentisſimis precibus, lacrimisque largisſimis ex diuturno tali exilio revocationem & reſtitutionem petens, inſtanter ſolicitans & urgens. Quam ſi obtinuerit, bene eſt, totique Romano imperio, & Chriſtianæ Reipublicæ multis modis ſalutare, & proficuum: Sin minus, nullum certius eſt cito perituræ argumentum: Quæ verba non tam mea ſunt, aut in meo cerebro nata, quam præclarisſimorum JurisConſultorum & Politicorum, imo ex Divino vaticinio profluentia. Pro-

pter injuſtitiam enim regna transferuntur de gente in gentem. Hoc ſi in genere ita eſt, multo magis verum eſt, in cauſis tam arduis, inter Rempublicam & ſanguinem hominis intercedentibus. Unde in aprico eſt, ſicuti nulla Deo optimo Maximo gratior poteſt mactari victima, quam homo facinoroſus, ita quoque in illius oculis nihil abominabilius eſt, quam ſub ſpecie recti damnatio innocentis. Hæc autem (ne illius omisſionis & non raro per cuniculos criminoſorum cauſas agendi, ulcus, brevitatis cauſá, ulterius tangam,) quam ſit frequens, in multis, nedum plerisque judiciis criminalibus uſitatam procedendi tempeſtatem conſideranti, & juxta eam, quæ jurium humanorum candor, divinorumque integritas, & naturalis ratio dictitant, quorum in hoc exiguo meo tractatu ſuis locis pasſim feci mentionem, ponenti, non erit obſcurum. Si verum eſt, quod ſuo tempore conqueſtus fuit Paris de Puteo, JurisConſultus Præclarisſimus, quod nimirum majora committantur crimina & latrocinia in curiis judicum, quam in ſylvis latronum, illud hodie, ubi omnia ruunt in pejus, multo magis fieri, eſt quidem horrendum dictu & auditu, ſed cur dubitem, nulla obſtat ratio. Imo credo firmiter, & nullatenus dubito, longè plures (id quod juxta conſcientiam, & coram Deo redditurus ratio-

nem

nem, dictum volo) innocentes, quam sontes damnari, & suppliciis affici. Quapropter Princeps, ejusque à latere Consiliarii sibi ut caveant, necesse est, ne semper, vel nimium judicibus inferioribus, vel ad processum criminalem constitutis Commissariis, & maleficiorum inquisitoribus, eorumque relationi & autoritati, etiamsi audiant viri docti interdum, credant, adeoque videant, ne in arduo hoc negotio, non tam suis, quam alienis cernere velint oculis. Errantur enim, hac nostra judiciorum criminalium tabe, propter harum rerum vilipendium, & inde exortam ignorantiam, omnium errorum matrem, errores plurimi, iique gravissimi, ne dicam, quod multi judices inscitas & perniciosas suas hallucinationes quocunque modo obnubilare & palliare studeant sæpissime. Quo magis Princeps, ejusque Consiliarii, & ad justitiæ clavum constituti fideles ministri, in judiciis criminalibus sese præbuerint incredulos, rem accuratius inspexerint, cordique habuerint, hoc minus á me, scio, dissentient: Nec opus est, ut mihi tantum credant ipsi talia, & plura quam putarant, non sine horrore, gemitu & detestatione sunt reperturi, manibusque palpaturi. Cui ingenti Rerumpub. malo, si non summo conatu, & omnibus nervis, non autem levi brachio & superficialiter, iverint obviam, judicia

cri-

criminalia passim mera, & fontibus lacrymarum irriganda, propediem obruet barbaries. Quomodo autem justitia exulans, revocationem & restitutionem solicitans, eam obtinere possit, septem potissimum, aliorum judicio salvo, requiri arbitror: Scilicet, Primo, judicum ita comparatorum constitutio, quales postulat observatio 1. tit. 1. hujus tractatus, ut nimirum sint viri sani judicii, religiosi, honesti, docti, á corruptione alieni, prudentes, mansueti, & omnino rebus forensibus excercitati. Quibus qualitatibus, propter rationis identitatem, etiam ut præditi sint, necesse est, Doctores sive JurisConsulti in Academiis, vel alii, ad quos pro concipiendis sententiis acta solent transmitti. Cui rei, utilissimo esset adminiculo, si jura criminalia in scholis publicis, sive Academiis, tam practicè, & quoad processum, quam theoreticè, diligentius & accuratius, quam factum fuit hactenus, docerentur, & excercerentur, & nullus, nisi qui etiam hac in parte juris-prudentiæ specimen edere posset, ad summos jurium honores admitteretur. Secundo requiritur carcerum subterraneorum, aliorumque squalidorum & atrocium qui dicuntur sepultura vivorum severa & pœnalis prohibitio & abrogatio, captivorumque frequens visitatio, & cura: juxta monita observat. 11. 12. & 16. tit. 3.

Ter-

Tertio, veluti pro Republ., ita etiam ſemper, & vel maximè in innocentiam rei ſimultanea diligens, ex officio inſtituta inquiſitio: Quarto, legitimæ defenſionis permiſsio, cujuscunq; etiam criminis quisquam reus arguatur: Quod, ut & antecedens, requiſitum tertium, informationem recipiunt ex obſervat. 4. & 10. tit. 1. Ad hæc legere quædam ſunt in obſerv. 2. tit. 4. Quinto torturæ abuſus, qui eſt vel maximus, ſublatio: de qua agitur per totum ferme titulum 4. Sexto, Superiorum, & cauſæ meritorum matura preſſaque conſideratio, & inprimis modi procedendi incredula & accurata inſpectio, judicumque iniquorum, officii prætextu non attento, ſevera punitio: De quibus obſervat. 41. & 49. tit. 4. & obſervat. ultima tit. 5. Septimo tandem, ut nulli detur vel relinquatur poteſtas cognoſcendi & exſequendi in cauſis capitalibus, quæ hodie jurisdictio Criminalis appellatur, niſi qui ejusmodi juris Conſultorum, prout in primo requiſito memini, ad minimum duorum conſilio ſemper, quando caſus criminalis accidit, dato iis ſalario condigno, ſit inſtructus, qui proceſſum criminalem inchoent, eumq; á capite usq; ad calcem, ita etiam in ſpecie, in puncto inquiſitionis, incarcerationis, indiciorum & torturæ, legaliter & prudenter regant atque dirigant, etiamſi ipſi ſemper ſententias

non concipiant, ſed acta ad collegium ſapientum tranſmittant, cujus rei ratio videre eſt, in obſ. 1. tit. 1. n. 14. & tit. 4. obſ. 1. n. 2. & ſeqq. Id quod inviolabili ſanctione publica eſſet ſuffulciendum, etiam reclamantibus iis, qui hactenus jurisdictione criminali ſunt uſi, quibusq; ea in hunc usq; diem competit. Similes enim habendi ſunt pueris, cultros, ſive alia instrumenta ferrea præacuta, pro arbitrio geſtantibus. Mirè vociferantur illi quidem, ſi ejusmodi inſtrumenta ſibi eripiantur, attamen ſusq; deq; habent circumſpecti & providi parentes eorum clamores, & contra ſedulo potius curant caventq;, ne unquam denuo earum rerum, quibus & ſibimetipſis, & aliis damnum inferre poſſent, iis detur tractandarum copia. Hoc ſeptimum & ultimum requiſitum, quam fortaſſe practicatu difficile & odioſum, tam ſummopere neceſſarium erit, ad exulantis juſtitiæ revocationem, ejusque adminiſtrationem. Quandoquidem igitur, Sereniſſime Princeps Elector, Domine Clementiſſime, illuſtriſſimæ Celſitudinis veſtræ laudabilis animus, & Chriſtiano Principe dignus, ut & in ſacroſanctam & ſalutarem Juſtitiam amor, mihi, imo omnibus bonis perſpectus eſt, atque notus, adeo, ut nihil in votis magis habeat, quam ut ea ſincerè, & absque ſtudio partium adminiſtretur in ſuis regioni-

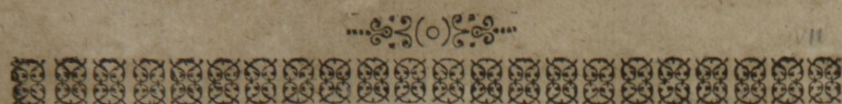
gionibus, Ducatibus, & territoriis omnibus, iſthoc quidem pacto & ratione, ut non tantum facinoroſi meritis, debitisque pœnis & ſuppliciis, in exemplum & terrorem aliorum, afficiantur, ſed etiam ut inſontes & innoxii, ab accuſationibus & inquiſitionibus iniquis liberentur, ſuæque innocentiæ fructu gaudeant, atque ne ſic tandem regiones & terræ, ſereniſſimæ Celſitudini veſtræ ſubjectæ, ullo innoxii ſanguinis reatu graventur, aut contaminentur. Præterea etiam extra omnem dubitationis aleam poſitum eſt, Sereniſſimam Celſitudinem veſtram iis, qui hac in parte, juſtitiam promotum eunt, & ſincera mentis intentione, tum etiam fideli atque omnino debita ſubjectione ducti, auxiliatrices, & quaſi ſubſidiarias ſuas manus ultro offerunt, clementer favere, eorúmque bonos conatus gratioſè proſequi & amplecti: Eam ob rem, hanc, apud animum meum, humillimam concepi intentionem, Sereniſſimam Celſitudinem veſtram, hoc meo tractatulo inſtructus, debita pariter cum ſubmisſione & devotione adeundi, ejúſque Excelſo & Auguſto nomini illum dedicandi: Spe nixus, fore, quin & ſimul humillimè precatus, ut illuſtrisſima Celſitudo veſtra, hoc levidenſe quidem meum, attamen ex ſubjectisſima, obedientisſima, ac fidelisſima affectione,

ne, cultu, & amore profectum, & non, nisi bono animo luci datum scriptum, clementer acceptare, mihíque porró Clementissimi favoris sui auram aspirare non dedignetur. Meum pro Serenissima Celsitudine vestra, votum usque erit indefessum & ardens, ut Deus optimus maximus, pro immensa sua benignitate, Eandem Ecclesiæ & Reipublicæ Christianæ omnibúsque tot regionum & provinciarum suis subditis fidelissimis, totique Patriæ, sospitem & florentem, quám diutissimè rebus humanis interesse velit, faxit, jubeat. Scribebam Halberstadii 12. Januarii, Anno 1654.

Serenissimæ Celsitudinis vestræ

Subjectissimus & Obsequentissimus servitor

JUSTUS Oldekop I. V. D.

INDEX TITULORUM ET OMNIUM OBSERVATIONUM.

TITULUS PRIMUS pag: 1.

DE IUDICE, ADVOCATO, ET PROCURATORE

Observ. I.

PRo Principe vel Magistratibus Iudices causarum Criminalium constituentibus, culpam, pœnitentiam seram ac pœnam tam temporalem, quàm æternam evitaturis: & de requisitis qualitatibusque Iudicum Iudiciorum Criminalium. pag: 1.

Observ. 2. Pro Principe, nec bona delinquentis confiscanda donet, vel donanda promittat, officialibus sive Iudicibus, ante delicti sufficientem probationem, & legitimè subsecutam condemnationem: Et ne officia habeat venalia. pag: 8.

Observ. 3. Pro Principe ad præcavendam iniquitatem & avaritiam Officialium, ne innocentes reos vexent, supprimant aut condemnent. 12.

Observ. 4. Pro Principe vel Magistratu Advocatos Fisci, vulgò Fiscales constituente, ut reis etiam non petentibus bonos deputet advocatos, cum explosione iniquarum excusationum imperitorum judicum. 15.

Observ. 5. Pro Assessoribus sive Consiliariis Iudicum, ne iis iniquæ sententiæ culpa imputetur. 28.

Observ. 6. Pro Iudice ad evitandam suspicionem. 28.

Observ. 7. Ut Iudex tam in puncto torturæ, quàm sententiæ definitivæ utatur Consilio sapientum, & quare. Et quædam notatu digna, pro iis, à quibus Consilium petitur. 29.

Observ. 8. Pro reo accusato vel inquisito, quando Acta ad Consilium sapientum mittenda, rotulantur vel conferuntur. 35.

Observ. 9. Pro Iudice, insidias amicorum rei quando acta ad consilium mittit sapientum, evitaturo. 38.

Obſerv. 10. Contra craſſum & periculoſum errorem judicum quorundam in delictis atrocioribus ſive exceptis imputatis reis Advocatos denegantium. 42.
Obſerv. 11. Quomodo Advocatus conſcientiæ & honori cavere debeat. 47
Obſerv. 12. Ad ſecuritatem Advocati pro accuſato vel inquiſito patrocinium ſuſcepturo. 52.
Obſerv. 13. Ut, & quomodo in cauſa capitali admittatur. 55.
Obſerv. 14. Alia, ut pro accuſato vel inquiſito in cauſa capitali interveniat procurator. 59.

TITULUS SECUNDUS pag: 61

DE INQUISITIONE ET ACCUSATIONE.

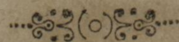
Obſervatio I.

DE Inquiſitione in genere pro Judice, & ne inquirat in levia. 61.
Obſerv. 2. Pro Judice ad cadaver ſuſpectos deducente, & an Judicium exſiſtat, ſi in ipſorum præſentia ſanguinem effundit. 63
Obſerv. 3. Ad evitandam Inquiſitionem, quæ quousque ad praxin hodiernam, qua accuſatio partis, inquiſitionem Judicis non impedit, obtineat. 66
Obſerv. 4. Pro marito uxorem adulterii accuſaturo ut lucretur dotem. 68.
Obſerv. 5. Ad annullandum proceſſum ratione inquiſitionis, contra univerſitatem, & pro inquiſitore, ad id præcavendum. 68
Obſerv. 6. Pro militibus ne finito bello propter delicta in eodem perpetrata, criminaliter inquirantur vel accuſentur. 71.
Obſerv. 7. Pro Judice, inquirente in caſu homicidii, de inſpectione vulneris & ejus lethalitate probanda. 72
Obſerv. 8. De Inquiſitione inepta, quod nullum operetur effectum & pro judice, deficientibus legitimis indiciis, in aliquem de crimine atroci ſuſpectum inquiſituro, & an ſola conſcientia & ſcientia Principis ad procedendum ſufficiat. 76

Obſerv. 9

Obſerv. 9. Pro Inquiſitoribus & Actuario circa examinationem teſtium, & quomodo teſtium dicta ſint ſcribenda. 81.
Obſerv. 10. Pro Inquiſitoribus vel Accuſatore in crimine aſſaſſinii, & quomodo ſuper eo articuli ſint formandi. 83
Obſerv. 11. Pro Judice inquirente, ſubjuncta aliqua pro reo inquiſito, & an denunciatores poſſint eſſe teſtes. 86.
Obſerv. 12. Pro judice ut celeriter inquirat ad evitandum ſubornationem. 87
Obſerv. 13. Pro judice ſeculari, ut ſine impedimento Eccleſiaſtici in concubinatum vel ſtuprum inquirere & procedere poſſit. 88
Obſerv. 14. Pro judice in crimine, quod dicitur manifeſtum ſive notorium procedente: Et quomodo probetur delictum eſſe notorium. 90.
Obſerv. 15. Pro reo, contra quem ſuper qualitate notorii teſtes recipiuntur, ut ſcire poſſit, an ſint ſubornati. 96.
Obſerv. 16. Ne inquirat judex per incantationes & ſortilegia. 98
Obſerv. 17. Pro judice inquirente in crimine furti, ne inquiſitio corruat, & pro Advocato inquiſiti, ſi eam judex neglexit. 99
Obſerv. 18. Pro judice ad evitandas nullitates in auxiliatores inquirente, & pro inquiſito ſive accuſato, ſi ea ſit neglecta. 100.
Obſerv. 19. Pro judice ad denunciationem inquirente, ut evitet Syndicatum, nullitatem & fraudes inquiſiti. 103.
Obſerv. 20. Pro accuſatore aliquem de crimine falſi accuſaturo. 105
Obſerv. 21. Pro eo, qui metuit accuſari, vel inquiri, ut inquiſitionem & accuſationem evitet. 106
Obſerv. 22. Pro inquiſito, ut abſolvatur, vel ſaltem ne ordinariâ pœnâ, ſed mitiùs, puniatur. 107
Obſerv. 23. Pro accuſatore ne ſuccumbat, & an locus & tempus in accuſatione & inquiſitione aſſignari debeat. 109
Obſerv. 24. Pro judice contra cautelam, ſive potiùs corruptelam delinquentis, ne per inquiſitionem & examinationem teſtium delictum probetur, ad abſolutionem ſuam afficere annitentis. 111

Obſerv.

Obſerv. 25. Pro teſte contra malitiam inquiſitoris. 112
Obſerv. 26. Ad ſciendum furem ex inſtrumento in loco commiſſi furti relicto. 114
Obſerv. 27. Judici inquirenti indicia, alioquin repertu difficilima, ſuppeditans. 114
Obſerv. 28. Pro Accuſato, ut Judex ſine alia inſtantia, & in ſententiâ rei accuſati abſolutoria rectè condemnare posſit accuſatorem, denunciatorem vel delatorem calumniantem: Et ut ſine longo ſufflamine litis damna & expenſæ reſarciantur. 115
Obſerv. 29. Ne hæredes occiſi, poſſint homicidam homicidii accuſare. 118
Obſerv. 30. Pro Clericis ob fractam pacem acturis, ne irregulares fiant, honore & loco priventur. 119
Obſerv. 31. Pro Aulicis, aliisque Principis officialibus, qui metuunt, propter canum aulicorum calumnias, aliquando inquiri vel accuſari. 119
Obſerv. 32. Pro judice, quando de autore alicujus perpetrati delicti planè nihil conſtat, ne per indicia quidem ad inquirendum, ut eum nihilominus poſſit reperire. 121
Obſerv. 33. Pro accuſato vel inquiſito notanda, in caſu præcedentis ſpolii. 123
Obſerv. 34. Pro judice contra minorem procedente, ne evitet nullitatem & pro Advocato minoris, ſi ille hanc neglexerit. 124
Obſerv. 35. Quomodo diffamans in judicio L. diffamari, contra ſe inſtituto, à comparendi neceſſitate liberetur, & id ceſſare faciat. Et contraria pro diffamato. 126
Obſerv. 36. Pro Accuſatore, qui probationis plenitudini diffidit. 127
Obſerv. 37. Pro Accuſatore, quomodo cautè libellum concipiat, ut & pro accuſato, quomodo cautè ad eum reſpondeat. 128
Obſerv. 38. Qua pulchra & jucunda quædam exempla & modi crimina inveſtigandi & manifeſtandi recenſentur: Ut & quædam ad cognoſcendam innocentiam. 132

TITU-

DE CAPTURA ET CARCERE.

Observatio I.

PRo Judice ad capturam procedente, & de indiciis ad eam necessariis. 142

Observ. 2. Pro Iudice sive Officiali in aliquo casu, si Carceratus evadat. 145

Observ. 3. Pro judice, qui aliquem injustè in carcerem conjecit, ne de Syndicatu vel injuriarum teneatur & pro taliter incarcerato ad illud præcavendum. 146

Observ. 4. Pro Carcerato, qui accusatur de delicto pœnam, corporis afflictivam inferente, ut dato fidejussore è carcere liberetur, & quinam sine fidejussione liberationem possint impetrare? 149

Observ. 5. Pro judice fidejussores recipiente, ad paratiorem contra eos excusationem. 154

Observ. 6. Pro securitate judicis fidejussores accipientis. 154

Observ. 7. Alia pro judice, cui dantur fidejussores ad relaxandum carceratum. 155

Observ. 8. Pro Accusatore, seu Fiscali, ubi videt accusatum vel inquisitum fidejussoribus relaxatum iri. 158

Observ. 9. Pro judice, ne liberetur fidejussor, quando reus propter aliam causam, quàm pro qua Fidejussor datus est, venit condemnandus. 159

Observ. 10. Ut carceratus sibi ab insidiis malevoli judicis, qui nulliter processum instituit, bene caveat. 159

Observ. 11. Ut judex habeat rationem qualitatis carceris, pro ratione delicti & personarum, & ne cum aliquo colloqui possint criminosi ad delicta pallianda, ubi etiam de Sacerdotum illicita reorum instructione. 160

Observ. 12. Pro custode carceris, ut sit tutus, si aliquis captivorum moriatur. 163

Obſerv. 13. Pro reo ad evitandam capturam & carcerem. 165
Obſerv. 14 Pro fidejuſſore rei ſiſtendi. 166
Obſerv. 15. Ut delinquentes faciliùs capiantur, nec in fugam ſe conjicere poſſint. 167
Obſerv. 16. Pro Iudicibus, ut diligentem habeant curam captivorum, ne in pœnam l. fin. C. de Cuſtod. reor. incidant, & animæ ſalutem negligant. 168
Obſerv. 17. Pro judice ſeculari delinquentem ab Eccleſia extrahente.
Obſerv. 18. Pro reo & fidejuſſore, ne, propter fugam è loco carceris, teneantur. 173
Obſerv. 19. Qua carceratus reus ante ſententiam definitivam, etiam ſine dato fidejuſſore relaxatur,
Obſerv. 20. Alia pro fidejuſſore relaxati, qui poſt relaxationem aufugit. 176
Obſerv. 21. Pro judice contra captivos, morbos ſimulantes, quomodo ipſorum ſimulationes & fraudes deprehendere & cognoſcere poſſit. 177
Obſerv. 22. Pro judice, ut in capto reo ſimulationem morbi cum defectu animi, & ſenſus amiſſione, veluti ſincopem, apoplexiam, epilepſiam, ecſtaſin, & alios cognoſcere poſſit. 183
Obſerv. 23. Pro judice, quomodo cognoſcere posſit Furoris ſive inſaniæ ſimulationem in incarcerato. 186
Obſerv. 24. Quomodo Iudex captivi ulcera, an medicamentis procurata, aut efficta, an vera ſint, facilè cognoſcere posſit. 193
Obſerv. 25. Quomodo Iudex doloris ſimulationem cognoſcere posſit. 195
Obſerv. 26. Pro Commiſſario, ad carceris inſpectionem deputato, qui commodè & honeſtè intrare nequit, ut nihilominus de ejus qualitate certus eſſe posſit. 198
Obſerv. 27. Pro judice ad delinquentes ſibi manifeſtandos & ſimul vagabundos, qui nuſquam reperiri poſſunt, facilè capiendos. 199
Obſerv. 28. Quomodo & qualem accuſatus vel inquiſitus, extra carce-

carcerem constitutus, salvum conductum impetrare debeat, ut eò securè & sine periculo uti possit? 201

TITULUS QUARTUS pag: 211

DE INDICIIS, TORTURA ET CONFESSIONE.

Observatio I.

DE origine, fallacitate & horribilitate torturæ, & de arbitrio judicis circa indicia, quale esse debeat, quomodo sint probanda indicia? Et quòd in delictis parvis vel non capitaliter puniendis, tortura non habeat locum. 211

Observ. 2. De necessitate communicationis judiciorum, & nullitate confessionis absque ea, vel aliter illegitimè extortæ. 223

Observ. 3. De crimine veneficii, & an confitenti, se veneno necasse, sit credendum; item, an mulieri dicenti filium suum esse adulterinum? 234

Observ. 4. In confrontatione testis & rei observanda. 237

Observ. 5. Ne transactio super delicto faciat indicium ad torturam. 237

Observ. 6. Ad sciendum criminosum, si nec per tormenta veritas elici potest. 239

Observ. 7. Ne inquisitus vel accusatus torqueantur. 241

Observ. 8. Ne quis torqueatur propter fugam. 243

Observ. 9. Ad evitandum errorem per sortilegia torquendi. 247

Observ. 10. Pro judice in tormentis interrogante, & ne examen committat indoctis. 248

Observ. 11. Pro Actuario, ne scribat sponte Reum confessum, propter periculum falsitatis. 249

Observ. 12. De fraudibus Carnificum circa indicia & torturam, iisque advertendis & evitandis. 251

Observ. 13. Ne probationi per aquam frigidam credatur, & si quæpiam ex ea, sine aliis sufficientibus indiciis, adhibitis tormentis, expressa est, ut talis confessio annulletur. 254

Obſerv. 14. Contra inſignem errorem, lacrymas coram Iudice vel tormentis retinendi, ſignum eſſe veneficarum, & indicium ad torturam, nec non maculas ſive ſtigmata in corporibus inquiſitarum inventæ. 256
Obſerv. 15. Contra incantationes, quibus delinquentes adverſus tormenta utuntur, nec non de uno & altero eruendæ confesſionis modo illicito. 260
Obſerv. 16. Contra communem judicum errorem, arbitrio indiciorum & torturæ in criminibus occultis vel exceptis pesſimè abutentium. 264
Obſerv. 17. Ne quis posſit torqueri, etiamſi exſtent indicia. 272
Obſerv. 18. Pro judice, ne confesſionem eruat promisſione impunitatis, minis, terrore vel ſimilibus, & ita eam reddat nullam. 275
Obſerv. 19. Quando Accuſatus in caſu homicidii, neceſſariam allegans defenſionem, eam autem non probans, pœnâ ordinariâ non posſit plecti, neque ad torturam condemnari. 279
Obſerv. 20. Quomodo reus in crimine furti à tortura & ab ordinaria pœna posſit liberari? 283
Obſerv. 21. Ut extrajudicialiter delictum confeſſus evadat torturam & pro alio metuente. 284
Obſerv. 22. Ne judex confesſioni, in tortura factæ, propter fragilitatis periculum etiam ſæpius ratificatæ, credat, niſi per ſigna á reo ſit declarata & verificata. 285
Obſerv. 23. Ne torquendus appellare posſit, quæ tamen improbatur. 287
Obſerv. 24. Pro judice, ad torturam procedente, & ne inſimulari posſit, modum in torquendo exceſsiſſe, ac proinde tutus ſit à pœna Syndicatus. 289
Obſerv. 25. Pro judice, qui aliquem injuſtè tormentis ſubjecit, ne posſit conveniri ſuper Syndicatu: Et pro rei Advocato, ut ejusmodi judicis effugium impediat. 292
Obſerv. 26. Ne confeſſus in tortura inſtruatur ad revocationem confesſionis. 294

XI

Obſerv. 27. Ne torqueatur, apud quem res furtiva reperta eſt. 295
Obſerv. 28. Pro reo, teſtem de delicto nocturno deponentem, falſò aſſeruiſſe convicturo. 296
Obſerv. 29. Pro judice ſuper nominandis complicibus vel novis criminibus torquente, ne ſyndicatus reatum incurrat. 297
Obſerv. 30. Pro judice & judicii Notario ad variationem & trepidationem teſtis vel rei. 300
Obſerv. 31. Ne interroget judex, in tortura de aliis delictis, quorum non exſtant indicia, cùm de iis facta confeſſio ſit invalida. 302
Obſerv. 32. Reum à tortura liberandi, etiamſi contra eum exſtent indicia. 304
Obſerv. 33. Contra errorem imperitorum judicum circa probationem famæ, ne faciat indicium ad torturam. 305
Obſerv. 34. Ad cognoſcendam raſuram in crimine falſi. 310
Obſerv. 35. Contra communem judicum errorem, ne etiam in iis caſibus, in quibus de ſociis & complicibus interrogare licet, nominatio ſocii criminis contra ſocium faciat indicium ad torturam. 311
Obſerv. 36. Pro excipiente contra ſocium criminis. 313
Obſerv. 37. Pro Fiſcali, quando reus qualificatè eſt confeſſus. 313
Obſerv. 38. Pro reo contra accuſatorem, in caſu teſtis unici, qui dicitur omni exceptione major, an & quibus qualitatibus conjunctis faciat indicium ad torturam? 314
Obſerv. 39. Pro judice ne utatur inſtrumentis inſolitis, vel non conſueto genere tormentorum: Et pro Advocato, ad rei liberationem, quando judex fecit contrarium. 322
Obſerv. 40. Ad excuſandum officialem vel ejus ſuperiorem, qui ſine ſufficientibus indiciis reum quæſtioni ſubjecit, vel modum in torquendo exceſſit, ne teneatur de Syndicatu, quæ tamen valde improbatur. 326
Obſerv. 41. In crimine veneficii, ne conſueta innocentiæ præſumptione ex ejusdem cibi commeſtione exſiſtens, judex decipiatur. 329
Obſerv. 42. Ut à muto poſſit haberi confeſſio. 330

Obſerv. 43. Quando propter unum idemque delictum, quidam in Carcere detinentur, quidam aufugerunt, vel contumaciter abſunt, ut teſtium ſubornatio evitetur. 332
Obſerv. 44. Quomodo judex ſine novis indiciis torturam poſſit repetere, ne ex capite nullitatis impugnetur, quæ non uſque quaque approbatur. 332
Obſerv. 45. Ad eliciendam confeſſionem, quam quis alioquin difficulter, aut planè non poteſt à reo conſequi. 334
Obſerv. 46. Pro defendendo minore, qui in judicio eſt confeſſus delictum. 337
Obſerv. 47. Pro judice circa inſpectionem cadaveris ejusque vulnerum, & pro Advocato rei, quando eam judex intermiſit: Quæ cadaveris inſpectio eſt etiam neceſſaria in caſu homicidii, facti per venenum. 337
Obſerv. 48. Pro Principe ejusque Conſiliariis aliisve judicibus ſuperioribus, ne immanitate, vel ignorantiâ, vel technis judicum inferiorum reos torquentium decipiantur, innocentesque impunè in tortura vel carcere diutino occidantur. 341

TITULUS QUINTUS pag: 348

DE POENARUM EXSECUTIONE, ET GRATIA DELICTI.

Obſerv. I.

DE appellationibus in Criminalibus, nec non nullitatis quærelâ, & an per hanc ſuſpendatur exſecutio. 348
Obſerv. 2. De impertienda gratia quædam in genere, & de clementia ſeveritate temperanda. 362
Obſerv. 3. An filius capitaliter delinquens, à patre judici oblatus, & vice verſa evadat pœnam mortis. 364
Obſerv. 4. Ut ad mortem condemnatus liberetur. 365
Obſerv. 5. Ad liberandum aliquem vel pœnam ſaltem minuendam & differendam exſecutionem. 366

Obſerv. 6.

Obſerv. 6. Ad differendam exſecutionem. 369
Obſerv. 7. Ut alicui mitior imponatur pœna. 372
Obſerv. 8. Pro judice, ut videat, ne criminoſum confeſſum vel convictum conſanguinei vel amici ad carceres accedentes veneno interimant, vel ne ipſe ſibi manum inferat, atque ita exſecutione eximatur. 373
Obſerv. 9. Alia ad differendam exſecutionem & gratiam delicti impetrandam: Et alia pro judice ſententiam ad mortem concipiente. 375
Obſerv. 10. Pro reo in pœnam pecuniariam fortè condemnando in delicto, quo propter defectum pecuniæ pœna corporalis eſt inferenda, ut evitet carceres. 380
Obſerv. 11. Pro bonis fiſcalibus augendis, & contraria, ne bona jure hæreditatis ad delinquentem ventura veniant in publicationem. 381
Obſerv. 12. Pro timente, ut fortè bona ſua aliquando applicentur fiſco. 384
Obſerv. 13. Ne propter avaritiam Officialium reis delatis inferatur injuria, & quædam aliæ obſervationes remiſſivè pro impetranda gratia vel pœnæ mitigatione. 386
Obſerv. 14. Pro delinquente ad impetrandam gratiam criminis. 388
Obſerv. 15. Pro delinquente, ut impetratâ gratiâ ſine periculo uti poſſit. 389
Obſerv. 16. Ne quis veniæ petitione cenſeatur delictum fateri. 391
Obſerv. 17. Ad pœnæ mitigationem obtinendam. 392
Obſerv. 18. Pro judice, ne in defectum pœnæ pecuniariæ delinquens corporis afflictivam evitet, & ſic remaneat impunitus. 393
Obſerv. 19. Pro magiſtratu vel judice, ne feſtinet inquirere, damnare & ſupplicio afficere quenquam, ex ſola ratione meri imperii conſervandi, & actum ejus exercendi. 394
Obſerv. 20. De differenda exſecutione damnati, fidei ſalvificæ & Chriſtianæ doctrinæ ignari, donec de ea ſit inſtructus & ad Deum converſus. 398

Obſerv. 21.

Obſerv. 21. Ut plena impetretur gratia & ad omnia extenſa. 400
Obſerv. 22. Ad differendam ſententiam ejusq; exſecutionem. 401
Obſerv. 23. Pro judice, qui ex cauſa minuit pœnam ordinariam, à jure impoſitam. 402
Obſerv. 24. Ad excuſandum furem aut liberandum, ut & contraria pro judice, ne juſtitia eludatur. 405
Obſerv. 25. Ut vulnerans non teneatur de morte, ſed de vulnere tantùm, & ita non ordinariâ pœnâ homicidii, ſed extraordinariâ plectatur. 408
Obſerv. 26. Pro delinquente ne mortis ſupplicio afficiatur & pro judice contra iſtam putativam Cautelam. 408
Obſerv. 27. Tum pro eo, qui vel in Deum, vel hominem verba dixiſſe injurioſa accuſatur, ut pœnam evitet, vel mitiùs ſaltem puniatur. 409
Obſerv. 28. In caſu mandati homicidii vel alterius delicti, quomodo mandans à pœna ordinaria liberetur. 410
Obſerv. 29. Pro judice, ut posſit delinquentem, qui nulliter gratiam impetravit, ſarta tectaque fide capere & punire. 412
Obſerv. 30. Pro judice in exſecutione obſervanda, & alia pro ſuperioribus judicibus, ne ab inferioribus ſive commiſſariis cum reorum injuria decipiantur. 412

APpendix Exemplorum, nonnullorum hominum, qui injuſtè torti, dolori cedentes delicta, quæ non patraverant, de ſe confeſſi, ultimo ſupplicio affecti, poſtea autem innocentes ſunt reperti. 417

TITVLVS

TITVLVS PRIMVS.

DE JUDICE, ADVOCATO ET PROCURATORE.

OBSERVATIO I.

Pro Principe vel Magistratibus, judices causarum criminalium constituentibus, culpam, pœnitentiam seram, ac pœnam tam temporalem, quam æternam evitaturis: Et de requisitis & qualitatibus judicum judiciorum criminalium.

MErum Imperium sive potestatem cognoscendi & animadvertendi in facinorosos, tanti in antiqua Repub. Romana habitam fuisse, ut nunquam jure magistratus in quenquam translata sit, sed penes summam potestatem seu Majestatem in solidum semper resederit, testatur Livius, & videre est *in l. 2. ff. d. orig. jur. § 14. 16. 18. & 23.* Initio Reipub. Romanæ Reges causarum capitalium cognitiones exercuerunt: Ejectis illis, Consules: Postea lege â Publicola lata, ne cui in caput civis Romani injussu Populi animadvertendi jus esset, Populus Romanus, qui ad hoc, quoties postulabat necessitas, Quæstores constituebat, qui appellabantur Quæstores Parricidij. Tandem jus pœnas irrogandi & delicta publica coërcendi competiit Dictatoribus, quos penes erat summa & regia potestas. Translato deinde ad Germanos Imperio, ipsa regalia communicari, ac Germaniæ Principibus, non jure magistratus, sed jure superioritatis, perpetuo ac hæreditario, cum nomine ac dignitate Ducum, Marchionum, Comitum &c. concedi cœperunt: Unde jura, quæ dicuntur territorialia, die Lands Obrigkeit/ sonderbare Hoheit/ vnd Oberbotmessigkeit: Postea ad liberas, immediatas & alias Imperii civitates potestas gladii

gladii devenit, qua nunc temporis quoque notoriè utuntur. Conferantur autem priora secula cum hisce nostris temporibus & palam erit, quomodo, proh dolor, celsitudo judiciorum criminalium viluerit & defecerit, in tantum, ut vix, imo ne vix quidem, umbra antiquitatis hodie supersit. Quod vero propterea non dixerim, ac si Comites, Barones, Civitates, Consiliariorum sive Senatorum doctorum, juxta ac expertorum judicio & consilio valentes, ut sibi merum Imperium usurpent, sint indigni censendi: minime gentium: Sed ex hac ratione: Quia hodie, qui honorum titulis præfulgent, nobilitate & dignitate sunt conspicui, sibi dedecori ducunt, judicio publico præesse, vel ut ipsi causas criminales determinent ac sententias ferant: De quo videre est *Constit. Crim. art. 1.* Vnd dieweil sich eine zeit hero an etzlichen orten etzliche vom Adel vnd andere/ denen solch Gericht eigener Person Amptshalben/ vnd sonsten zu besitzen gebühret/ sich bey solchen Gerichten zu sitzen geweigert/ vnd jhres Standes halben gescheucht/ dadurch dann das Vbel mehrmahls ist vngestrafft blieben/ id quod, nulla firma ratione, ortum traxit ab Ecclesiasticis ad gladii potestatem labefactandam, & imperium subvertendum, prout post alios legere est apud

4

5

6

Godelm. lib. 3. d. mag: & venef. cap. 1. n. 10. & seqq:

Unde non tantum sceleratis & facinorosis hominibus asylum in Ecclesia dederunt, sed etiam tam personas, quam loca Ecclesiastica, à cognitione causarum criminalium plane, imo sub pœnâ anathematis exemerunt.

c. cum Ecclesia. d. immunit. Eccles. Godelm. dict. loc.

Cum tamen tantum absit, ut judicio criminali præsidere honori & nobilitati quicquam detrahat, ut potius eam adaugeat: Veluti porro *in dict. art.* Dieweil jhnen solch Gerichtbesitzung an jhrer Achtbarkeit oder Standt gantz kein Nachtheil gebehren sol noch kan: Sondern mehr zu forderung der Gerechtigkeit/ Straff der Boßhafftigen vnd denselben vom Adel vnd Emptern zu Ehren reichet vnd dienet. Nec etiam ipso Principe ulla sit cognitio dignior, quam quæ est de capite, de famà, de fortunis omnibus. *Bod. de Repub. lib. 4. cap. 6. pag. 458.*

7 Exinde evenit, ut simplices idiote & plebei

Godelm.

Godelm. dict. loc. n. 14. Carpzov: in tract: crim. part. 3. quaest. 103. n. 2.

Praefecti parum docti, quaesturae tamen artem, quae sola in conferendis ejusmodi officiis in aulis respicitur plerumque, probe callentes de quibus specimen aliquod refertur *infr. obs: 3. n. 7. & seq: hoc tit:* vel alii, opinione quidem eruditionis inflati, sed imperitissimi, immoderato justitiae Zelo ardentes, vel affectibus non moderatae lenitatis, sed levitatis effoeminatae, vel aliis sibimetipsis etiam incognitis fluctuantes,

Ventur. d: Valent. in parthen. litigios. lib. 2. cap. 12. n. 18. pag: 583.

& jura vix extremis labris gustata tanquam regulam Lesbiam, ad quemvis inscitiae casum applicantes, veluti ferrum acutum in puerorum manus intrudendo

Balths. Conr. Zahn d. jur. municip. cap: 6. n. 18.

causis sanguinis praeficiantur ut plurimum: Nedum rustici interdum, tam ex avaritia à Nobilibus sacrosanctae justitiae nummum, ut & condignis & eruditis Assessoribus anteponentibus, quam ex jam dicto fastu, tanto Judiciorum culmini in suis villis & pagis praeponantur: Susque deque habito, quod in judice (praesertim in causis tam arduis) requirantur duo sales, scientiae nimirum & conscientiae, qui si desint, mens ejus sit diabolica & insipida;

Barbat. in cap. Quoniam §. in aliis, ut lit. non contest. Quem refert Neviz. in Sylv. nupt. lib. 5. n. 90. Bald: in l. 2. C. d. sent. ex brev. recitan. Menoch. lib. 2. arb. jud: casu 339. n. 1. Cacheran decis: 1. n. 34. Marant. disp. 1. n. 17. Zanger. de tortur. cap: 4. n. 24.

Quod mentes mortalium ad amorem & odium mirifice sint proclives, usque adeo, ut quicquid primum sive boni, sive mali fama ad aures eorum pertulerit, ad eandem ita sese componant, ut aut cum odio, aut amore prorsus decernant. *Balthasar Castilio de curiali. sive Aulic. lib. 1. pag: 38.* Et quod huic innato malo, non nisi scientia, & conscientia (nimirum non ex proprio sinu vel pectore, sed ex conscientiâ legis, id est, actorum & probatorum profecta, & secundum tramites juris regulata.

Bald: in l. 1. Col. 5. C. si plus una Sententia. Hieron. Magon: decis: Lucens. 39. n. 18. & ab eo ibidem citati:)

8 ullum sit remedium. Et porro hinc Reip. duo infliguntur vulnera periculosissima & insanabilia: Quorum alterum est innocentes in vincula detrudere, quæstionibus temerè subjicere & immeritis pœnis afficere: Alterum, criminum verè reos diuturna & fraudulenta mora, subdolaque elusione justæ condemnationi eximere & absolvere: De quibus querela est in proœmio *Const. Carol. Crim.* Nach dem durch vnsere vnd des heiligen Reichs Churfürsten/ Fürsten/ vnd andere Stände stattlich an vns gelangt/ wie im Römischen Reich Teutscher Nation/ altem gebrauch vnd herkommen nach/ die minsten Peinlichen Gerichte mit Personen/ die vnsere Käyserl. Rechte nicht gelehret/ erfahren oder Vbung haben/ besetzt werden/ vnd daß aus demselben an vielen Orten offtmahls wider Recht vnd gute vernunfft gehandelt/ vnd entweder die Vnschüldige gepeiniget vnd getödtet/ oder aber die Schüldige durch vnordentliche/ gefährliche vnd verlängerliche Handelung den peinlichen Klägern/ vnd gemeinem Nutz zu grossem Nachtheil gefristet/ weggeschoben vnd erlediget werden/ quo pertinet etiam

artic. 150. const. crim. Carpzov. supra dict. loc. n. 1.

Utrumque est abominabile apud Deum

Proverb: 17. v. 7. Albert. Gandin. tract. de malef. tit. d. receptatoribus n. 11. Cothm. vol. 3. resp: 29. n. 273.

9 Nullum sane certius est cito perituræ Civitatis argumentum. *Bodin: de Repub: Supr: dict. loc.* Causæ magnæ & arduæ, præsertim criminales magnos, eruditos, expertos, & sapientes requirunt judices,

l. non distinguemus. §. de liberali ff. de recept: qui arb: recep: l. 2. c. d. Pedan: Iudic: l. fin. c. d. off. præfec. Augustal. l. penult: & ult: c. ubi causa status Bald. Cons: 247. vol. 5. Angel. Cons: 199. n. 1. Paul. Castrens: cons: 203. n. 3. in fin: Cothm: vol: 3. resp: 15. n. 67.

Quapropter Principes vel Magistratus, potestatem judicia criminalia constituendi, vel à Cæsarea Majestate, vel suo jure habentes more majorum, omnibus viribus adnitantur, ut tribunali causarum

ſarum capitalium, habito delectu, præficiantur viri ſani judicii, religioſi, honeſti, docti, integræ opinionis, prudentes, manſueti & rebus forenſibus exercitati:

Roland a Val. vol: 3. conſ: 12. n. 99. Gilhauſ: in Arb: crim: cap. 3. part: 2. de accuſat. n. 22.

ne quid vel imperitè & improvidè, vel malignè & crudeliter agatur. Sic illis in Extremo Dei Judicio glorioſum juxta ac conſcientiæ lætum erit, ut quilibet eorum audacter dicere poſſit: Hunc ego à te gladium pro juſtitiæ tutela accepi, hunc tibi nullius temere fuſi ſanguinis reum purum inſontemque reddo.

Hug. Grot: in præfat: tract: de jure bell. & pac.

Non ſolum Judex vel Aſſeſſor, ſi jus aliter ſit dictum quam 10
oportuit, propter negligentiam vel imperitiam tenebitur,

l. de his in fin: C. *d. cuſt. reor. dict art. 1. conſt. crim.*

Sed etiam ij, qui ejusmodi imperitorum & ſocordium hominum operâ, in negotiis tam arduis ſunt uſi, pro ratione commiſſi: *dict: art.* 1. ubi hæc quoque inſeruntur: Deſſen alſo alle Obrigkeit/ ſo Peinlich Gericht haben/ hiemit ernſtlich gewarnet ſeyn ſollen. Exinde
non excuſabuntur Principes ſive Magiſtratus, ſi dicant ſe ignorasse, quemadmodum non eſt proba excuſatio Paſtoris, ſi lupus oves comedit, & paſtor neſcit. 11

C. *quamvis de reg: jur. Heig: lib: 1. quæſt. 39. n. 16. pag. 486. Valent: Winter: in parth: litigios. lib. 1. cap. 14. n 2.*

Conſidera ex omni populo viros fortes, timentes Deum, viros veridicos, odio habentes avaritiam, & præfice illis Principes. *Exodi* 18. *vſ.* 21. Quod conſilii dedit Jethro Genero ſuo Moſe in cauſis non magni momenti: Longe itaque maxima eſt ratio, ut hoc fiat in hiſce cauſis arduis. Cui conveniunt, quæ Regi Nicocli dixit Iſocrates, relata

ab Hieron. Cagnol. in tract. de rect: Princip: Inſtit. n. 115.

Ad obeunda miniſteria malo viro non utaris: Quæ enim ille deliquerit, eorum in te transferetur culpa: Et rurſus: Negotiis, quæ per te non geruntur, viros ejusmodi præfice, tanquam omnium quæ 12
illi

illi commiſerint, imputanda ſit tibi culpa. Princeps enim non modo in ſe ipſo ſanctimoniam exhibebit, verum in officialibus ſuis eandem quoque requiret, haud quaquam ignoraturus, non tantum ab omni vitiorum contagione ſibi abſtinendum, ſed etiam alienam culpam præſtandam eſſe: Quæ tamen propria dici poteſt, cum eligendo aut conſtituendo magiſtratus, à principio peccaverit. *Hactenus* Cagnolus. Huc refer gravem illam & religio-
13 ſam adhortationem, omnem temporalem infelicitatem & gehennam minantem principibus, ejusmodi ſive malorum & affectibus obnoxiorum, ſive indoctorum & imperitorum judicum culpam, modo jam dicto in ſe recipientibus.

Roland. à. Vall. vol. 3. conſ: 12. n. 98. 99.

Quibus die illo noviſſimo, in extremo Dei judicio ſatius & ſalutarius foret omni poteſtate cognoſcendi & exequendi in cauſis criminalibus prorſus caruiſſe, quod etiam, ſed ſero & inani voto, tunc optabunt vel maximè.

Unde ſapientia ipſa hortatur & ita alloquitur Reges & Principes hujus mundi: A Domino VOBIS (vobis, vobis, inquit, non officialibus veſtris ſuam pœnam, nihilominus non evitatutis:) dominatio data eſt, & poteſtas ab altiſſimo, qui in opera inquiret VESTRA & conſilia perſcrutabitur. Horribiliter ſuperveniet VOBIS & repente, quoniam judicium in PROCERES ſeveriſſimum exercebitur. Infimi homines digni ſunt miſericordia: in POTENTES vero inquiretur acriter. *Sapient. 6. vſ. 4. 6. & 7.* In Principis poteſtate eſt, boni ſint Magiſtratus, nec ne: Quicquid ab his peccatur, illi ſolet, & non ſine ratione poteſt imputari:

Arniſæ. in polit. lib. 2. cap. 5. pag: mihi 555.

Unde aut pernicioſe & graviter errant, aut egregie & turpiter adulantur, qui Principis, qualis qualis etiam ſit, probitatem, pietatem, & juſtitiæ amorem jactitant, ſi officiales, etiam ipſo ignorante (vincibiliter tamen) ſunt iniqui. Princeps eſt Tyrannus, cujus officiales & miniſtri Tyrannidem exercent. Sed dixerit quispiam, quid eſt, ut hinc fiat ſpecialis obſervatio, cum prædicta ſint notiſſima, cuivis obviam & ex parte expreſſa conſtitutione crimi-

nali

nali ante dicti articuli primi nitantur? Fateor, sunt enim vel debebant potius, ut superiori, ita cuivis judici maleficiorum esse planissimè cognita: Verum (Experientia teste) tanta plurimis hoc nostro tempore irrepsit segnities & negligentia, imo contemptus jurium criminalium, etiam ipsius Constitutionis Criminalis Caroli & Imperii quæ tamen rerum magis pondere, quam ampla verborum disceptatione constat, & propterea est brevissima, ac porro tanta ruditas, ut si ad tempus finantur cum captis delinquentibus sine interpellatione amicorum vel Advocatorum, agere, propter hallucinationes & commissas nullitates, præsertim in puncto inquisitionis, indiciorum & torturæ, sæpe ex parte una periculum condemnandi insontes, tum ad torturam, tum ad extremum supplicium evitare nequeant, vel ex parte altera facili negotio rei, etiam si sontes essent, Advocati consilio & solertia jure possint liberari: Id palam fiet ei, qui hunc tractatum perlegerit. Et quotus quisque est, qui in judicio præ oculis vel non pro forma sæpe ad manus habeat dictas Imperij constitutiones, prout idipsum mandatur *in art. 83.* Qui modus alioquin pro justitiæ & conscientiæ conservatione est tutissimus.

Godelm: tract. d. mag: & venef: lib. 3. cap: 1. in fin.

Reperiuntur forte quidam, vento tumentes inani, qui hoc propterea omittunt, quia se dudum in scrinio pectoris fovisse constitutiones criminales, & semper fovere existimant. Sed procul dubio in pectore ignavo fovent centum nullitates, & totidem innocentum calamitates. Ignorantia enim judicis est calamitas innocentis. *Augustin: de Civit. Dei lib: 19. cap: 6.* Et ab initio pro- 14
cessus in puncto inquisitionis, & postmodum indiciorum & torturæ (ubi tamen nequaquam scientia minore, nec minore, imo majore prudentia opus est, quam in absolvendo & condemnando. *Vid: infr. obs. 1. tit. 4.*) quibus suam prudentiam ad minimum sufficere sibi præsumunt, tales committunt errores, quibus postea non mederi possunt vel peritissimi, causam definituri: Homine imperito nihil unquam est injustius, *ut canit Comicus.* Excusabor itaque merito, quod hæc primo limine præmiserim, & in hanc obser-

vatio-

15 vationem redegerim. Sed quid, si judicibus ignorantibus, & causarum criminalium imperitis assideant Juris Consulti, qui ipsorum ignorantiæ & imperitiæ sciunt mederi? Miser est, qui ex alieno pectore sapere cogitur; qua de causa Persæ ridebant Romanos, quod apud eos judicii munus Viri indocti sustinerent, literati vero illis post terga assisterent:

Ammian. lib: 23. Arnis. Polit. l. 1. cap: 16. de Magistratibus pag: 381.

Quod de antiquis Germanis quoque refert

Ioan: Boem. lib: 3. de moribus gent: cap: 12. quem citat Arnisa. dict. loc.

Attamen, si cui non usquequaque docto & perito successionis hæreditario vel alio jure, jus & potestas cognoscendi & exequendi in criminalibus competit, & ejus lateri assident JCti bene agitur, & juxta monitionem Damhaud: *in pract: crim: cap: 76. n. 35.*

Verum ubi Princeps vel Magistratus ex delectu possunt constituere causarum criminalium cognitores & judices, tali inscitiæ & imperitiæ medela non indigent, sed ejusmodi subjecta quæri & eligi possunt & debent omnino, quæ non alieno sed proprio nituntur consilio, & nullius requisiti necessarii defectum patiuntur.

OBSERVATIO II.

Pro Principe, ne bona delinquentis confiscanda donet, vel donanda promittat Officialibus sive judicibus, ante delicti sufficientem probationem & legitime subsecutam condemnationem: Et ne officia habeat venalia.

1 DE bonis delinquentium, imo vacantibus, quæ fiscus sibi deberi putat, generatim sancitur, minimè ad eum pertinere, antequam causa cognita, per sententiam vacantia, vel ad fiscum pertinentia, declarentur, & ita Principi vel ejus fisco adjudicentur *l. defensionis C. d. jur. fisc: l. 1. C. ubi causæ Fiscal.* Ut ne quidem motu proprio ante, à Rege vel Principe facta concessio eorundem valeat *Sixtin: d. Regal: lib: 2. Cap. 9. n. 38.*

Ut

Ut Officialibus ejusmodi bona occupare volentibus, iis quorum interest, etiamsi privati sint, liceat resistere, & illos repellere. 2

l. prohibitum d. jur: fisc. Sixtin. *dict: loco n.* 40.

Caveat itaque sibi Princeps quam maxime & tanquam à Gehennâ, ne Officialibus vel Judicibus, ad cognitionem & coercitionem publicorum delictorum constitutis, vel aliis etiam præsertim, qui reis nocere possunt, imputatorum bona, ante exactissimam criminis cognitionem & probationem donet, aut in eventum confiscationis donanda promittat. Illud namque, quid est aliud, quam præposterè contra æquitatem & rationem naturalem, reclamantibus omnibus juribus, ante causæ cognitionem contra reum non auditum & indefensum exequi? Quæ tamen immanitas de Principibus, quos Deus Optimus Maximus virtutibus, & naturæ dotibus præ aliis plerumque adornavit, excellentissimis, non est præsumenda. Hoc autem creditu non est usque quaque difficile, cujus rei exempla, in quæ tædiosè indagare non attinet, forte reperiuntur: Fieri potest, ut interdum etiam bonus Princeps Officialibus suis multum confidens, in eos liberalitatem exerciturus, nihilque mali suspicans, inducatur ad promittendum, in eventum confiscationis & condemnationis, bona criminosi, vel omnia, vel partem eorundem: Idque antequam reus convincatur, vel delictum probatum sit. *Contra rationem l. defensionis C. de jur: fisc.* Ex suis enim moribus aliena ingenia æstimat, nec persuaderi potest quenquam esse adeo audacem, adeo sanguinarium, ut periculum fortunarum & capitis, viris probis & prorsus innocentibus creet. 3 4 5

Vincent. Castell. de off: reg. lib. 4. c. 8. prope fin.

Sed hoc ipso ipse Princeps inscius & delatus reus etiam innocentissimus, cassibus sæpe nequitiæ involvuntur, malis ad explendam avaritiam & crudelitatis libidinem panduntur fenestræ, periculum creatur insonti, ejusque fortunæ bonis, famæ & vitæ innumeræ struuntur insidiæ, necessariæ defensiones, quas tamen nec ipse 6
Princeps ex plenitudine potestatis auferre potest, resecantur, ac

tandem injusta sequitur condemnatio, innoxii sanguinis profusio, & innocentum suppressio iniquissima. Hinc porro tot calamitates, devastationes, Rerumpub. ruinę, & translationes regnorum de gente in gentem. *Iudicii vindex tandem Deus extat. iniqui. vide etiam obser. 11. tit. 5.* Nec arbitretur Princeps, sese donatarii integritatem satis, juxta ac sapientiam cognovisse. Tum quod à Principibus illi facile sapientes habeantur, qui ad eorum sensum & voluntatem magis accedunt, & loquuntur. *Guicciard. hist. lib. 2.* Tum quod nihil in aulâ sit frequentius, quam Principi adulari: quod est fallere, & ejus authoritati, vel sub specie obsequii, vel gravitatis, vel profundi consilii, vel amicitiæ & integritatis, illudere: De quo qui dubitat, is in historiis planè hospes est, in experientia infans. Nihil itidem est certius, quam eum, qui adeo existit impudenter petax, ut id, quod Principis nondum est, nec ullo jure ejus censeri potest, emendicare non erubescat, vel ipsius avaritiæ judicio, esse avarissimum: Ac porro, quia ex alterius exitio, non sine voto, sive justæ condemnationis sive iniquæ, ejus fortunæ bonis, apertis inhiat faucibus, est avarissimo avarior, frontem planè perfricuit, & nihil intentatum relinquet, donec consequatur, quod donatum est.

Boetius lib. 2. cons. met. 5.
Sævior ignibus Ætnæ
Fervens amor ardet habendi
Iuvenal. Sat. 14.
Sed quæ reverentia legum?
Quis metus, aut pudor est unquam properantis avari?

Princeps itaque de suo, non de alieno, & quidem cum gravi justitiæ
7 jacturâ, sit liberalis, si quenquam præmiis est affecturus: Et consiliarios libenter accedentes ad Placentiam, non ad Veronam, & injusta hortantes expellat ex curia sua, tanquam lupos rapaces, canes rabidos, & viperas pestilentes: prout graviter & religiose, cum comminatione temperalis infelicitatis & gehennæ exhortatur. *Roland. à. Vall. vol. 3. cons. 12. n. 98. 99.* Caveant quoque Principes, ejusdem mali eivitandi causa, ne officia vel Magistratus sub quali-

qualicunque etiam prætextu habeant venales, quæ est magna Reipub. & judiciorum corruptela:

Novell. 8. in præfat. ut judices sine quoquo fiant suffragio. §. itaque Deo. & cap. 1. Bodin. de Repub. lib. 6. cap. 2. Antimach. lib: 1. theor. 1. pag: 42. & 44. & lib. 3. theor. 35. pag. mihi 727. 738. quem omnino vide. Arist. 2. polit. cap. 11. Petr. Gregor. in tract. d. Repub. lib. 2. cap. 6. n. 17.

Namque dum ex venditione eorum, compendium suum faciunt, 8
non audent libere finem sportulis imponere, & ut commodè dixit Alexander Severus Imperator: Necesse est ementem vendere, quomodocunque damnum suum sarcire, cauponarique administrando, quemadmodum negotiatione consecutus est: Difficile est ut potestas malis artibus acquisita, bonis moribus administretur. *Neviz. in Sylv. nupt. lib. 4. n. 176.* Quapropter etiam Alexander Imperator honorem juris & gladii nunquam passus est vendi: Quod refert *Hieron. Cagnolus in tract. d. rect. Princip. instit. n. 115.* ubi
hæc quoque monet Principem: Eos ascisças, non qui plurimo 9
emant, non qui inprobissimè ambiant, non qui cognatione vel gloriâ aliqua à te impetrent. Sed qui moribus sint integerrimis, & ad functionem mandati muneris aptissimi. Succurat illud Claudiani in laudem Honorii:

Cumque suo demens expellitur ambitus auro
Non dominantur opes, non corrumpentiâ sensus
Dona valent. Emitur sola virtute potestas.

Bodinus hac in parte, Galliæ vices dolens,

de repub. lib. 5. cap. 4. d. proem. & pœn. pag. 551.

ita scribit: Pœnarum autem ac præmiorum distributio nunquam speranda videtur, quamdiu honores, magistratus, imperia, sacerdotia, curationes, in officinâ tabernaria mercatorum publicis venditionibus, quasi sub hasta proscribuntur; idquod non sine acerbissimo dolore diutissime spectavimus: quo malo nullum in Republica gravius cogitari potest. Hactenus Bodinus.

Quod etiam tanquam maximi absurdi speciale exemplum,

ex quo omne malum aptum natum eſt, provonire, appoſuit
Nicl. Everh. in top. in loc. ab abſurdo n. 8. ubi ita pergit
Ex quo nullum bonum ſperandum, ſed infinita expectanda ſunt mala & abſurda: Et inter alia & hoc, delicta remanent impunita, punitur burſa non perſona, datur delinquendi occaſio, & fiunt extorſiones indebitæ? Quapropter Princeps ſuis officialibus & judicibus ex publico ſalarium conſtituat ſufficiens, ex quo commodè vivere & lucrari poſſint, & abſtinere à ſubditorum loculis: *Speck. cent. 3. Claſſ. 3. quæſt. 21. n. 7.* Ne jurgia partium ſint præda judicum.

OBSERVATIO III.

Pro Principe, ad præcavendam iniquitatem & avaritiam officialium, ne innocentes reos vexent, ſupprimant aut condemnent.

1 PRopter identiatis rationem obſervat: præcedentis prudenter à Senatu Veneto abrogatus eſt, olim mos omnium peſſimus, apud Italos in cauſis ſtrigarum & veneficorum uſitatus, quo ad eoſdem, qui accuſabant & condemnabant, bona damnatorum perveniebant. Nam animadvertebat Senatus eo progreſſam horum luporum rapacitatem, ut omnino inſontes damnarent ſpe prædæ, neque quærerentur criminoſi, ſed divitiarum poſſeſſores: *Cardanus de rerum variet. lib. 15. cap. 80.* In quo opere fuit nequiſſimus Maximinus ille, à Valentiniano Imperatore Romæ Præfectus annonæ, & cauſarum capitalium quæſitor & cognitor conſtitutus, qui cum ſuopte ingenio, tum Principis indulgentia ferox, eò truculentiæ proceſſit, ut dicere non dubitarit, ſe invito Innocentem inveniri poſſe neminem. Apparitores autem ad fallendum aptos emiſit, qui deflendo caſus injuſtitiæ & crudelitatis tormentorum, quibus ſe ſimulabant oppreſſos, ac judicis exaggerando immanitatem aſſerebant, nullum his malis aliud remedium ſupereſſe, quam ſi nobiles viri imputatorum criminum ſocii nominarentur, quorum gratiâ abſolverentur, qui minus opibus in civitate valerent. Hac & ſimilibus fraudibus adhibitis, Maximi-

nus divitiarum possessores innocentes inquisivit, torsit, damnavit, eorumque bona rapuit. *Sigonius lib. 7. Imperii Occidentalis.* Et propter rationem eandem maximè perstringit Vincentius Castellanus *lib. 4. de off: Reg: cap: 7.* morem istum, siquidem etiam pessimus est, quo officiales trientem aut quadrantem pœnarum pecuniariarum accipiunt. Unde insontes, quod aliquando accidere necesse est, condemnant, aut vexant: Adde (*verba sunt Castellani*) quod si quis semel audiusculi dulcedine sit delinitus, non solum ipse pecunias undicunque cogit, sed etiam connivet ministris, toti familiæ dormit: & si partem aliquam sibi quæri intelligat, triumviris capitalibus, judici maleficiorum, custodibus carceris, omnibus scribis, accensis, apparitoribus, pecuniam conciliat: Ita in carcerem compacti non solum diutius, quam æquum est, ibi retinentur, quod singulis diebus binos, ternos, quaternosve obolos solvere cogantur, sed multis aliis injustis nominibus adeo glabri tandem emittuntur, ut ne pilus quidem superfit. Ubi etiam scribit: Non temere credendi sunt honores cuiquam ex cognatis aut affinibus Purpuratorum: Solent enim illi, gratiâ & potentiâ, 2
omnia suorum errata occulere, ut miseri cives ne hiscere quidem audeant, timentes graviora. Hactenus Castellan.

Idem contingere plerumque experientia testis est, ubi unus consiliariorum aut alter est (quod ajunt) fac totum, reliquisque Principis gratiâ & potentiâ, propter quam etiam boni degenerant interdum præfulget, adeo ut in manibus ipsius situm sit, hunc suum collegam, vel inferiorem officialem, iniquitati non assentientem: Sed Veronam libentius, quam Placentiam accedentem. *Rol. à. Vall. vol. 3. cons. 12. n. 98.* deponere, alterum elevare. Unde tanquam mancipia sua regit omnes, atque omnia ad nutum suum dirigit consilia. Væ ibi bonis subditis, præsertim locupletioribus: Sunt enim avaritiæ, invidiæ & libidini malè regnantium, eorumque mancipiorum, multis nominibus obnoxii: Et si sub delicti prætextu in carcerem intruduntur, vix quisquam eos visere, nedum eorum causæ, quod justa sit, mentionem facere audet: Malis interea loci, quicquid libet, pro lubitu facientibus.

4 Sed contra illud arripiendum erit salutare consilium Cominæi: Ut nimirum Princeps habeat in pari dignitate & autoritate suos Consiliarios, ut non sit, cur quisquam alterum suo consilio, voto, libera animi sententiâ, justisque suis actionibus timeat. Sic quilibet quod sibi justum ac salutare visum fuerit, animose & intrepidè est expositurus, rectiusque acturus. Pro ulteriori quoque
5 cautione Princeps, ad cujus alioquin aures subditorum causæ & gravamina raro deferuntur, imitari deberet exemplum Caroli Magni, & Ludovici cognomento Divi,

citatum ab Antimach. lib. 3. de regno admin. theor. 35 pag. mihi 745.

Illi enim boni publici & justitiæ amantes Commissarios, seu Quæsitores, per Provincias mittebant, ad vitia & abusus Magistratuum cognoscendos: & in noxios ac scelerum convictos severè vindicabant. Itaque eorum temporibus jus magno populi commodo,
6 optimè administratum est. Commodè huic observationi annecti posse arbitror: Ne scilicet Præfectis aut Fiscalibus, sive Fisci Procuratoribus (prout alicubi moris reperitur) aliqua pars deferatur pœnarum pecuniariarum, sed certum detur solarium. Sic & ipsis deerit occasio, quenquam, inquisitioni vel accusationi avarè
7 & temerè reddere obnoxium. Quorum alioquin multi non sunt absimiles Chyrurgis, qui ut multis rusticorum vulneribus, ita plurimis subditorum delictis gaudere solent, & impiè dicunt:

Es haben dieses Jahr über/ die Brüche oder Geldbüssen Gott sey lob vnd danck ein Ehrliches getragen. Quasi Deus gaudeat & applaudat ejusmodi delictis & malitiis, quarum caput est diabolus.

Valent. Winth. in partem. litigios. lib. 1. cap. 14. n. 2.

Ant. discurs. vom Justitienwerck *pag. 68.*

quibus & quando registra officialium multis litium criminalium nimis infarcita viderit bonus Princeps vel Magistratus non blanditur, sed potius irascitur, & non censet ejusmodi mulctarum compendia (prout hodierno seculo ferme fit communiter) optimos jurisdictionis fructus, Gerichts gefelle.

Val. Wint. in Parth. litigios. dict. loc. n. 5.

Et tunc est, cur respiciatur & inquiratur an omnes ejusmodi mulctæ sint in ultionem violatæ justitiæ exsolutæ, vel iniqué excussæ, vel etiam ab iis, qui non pecuniaria, sed pœna corporis afflictiva, vel capitali, merito fuissent plectendi, datæ, ne fiscus peremptorum sanguine impleatur pro pecuniæ commodo, & ne marsupiis evacuandis comedantur populi peccata. *Ex Bernhardo Gothofr. à Bavo in sua theorica criminali practica §. compositio. n. 23. pag. 556.* Quod non sine scandalo publico & Sacro Sanctæ justitiæ jactura non raro fieri, experientia est testis.

OBSERVATIO IV.

Pro Principe vel Magistratu Advocatos Fisci, vulgo Fiscales constituente, ut reis etiam non petentibus bonos deputet Advocatos, cum explosione iniquarum excusationum imperitorum judicum.

1 ADvocati Fisci, vulgo Fiscalis officium esse Reipub. utile, summopere necessarium, atque in & per se laudabile & honestum, nemo sanus ibit inficias: Dignitatem habet Advocatus fisci, & meretur specialia privilegia *l. binos. C. d. Advoc. div. jud. & ibi Bald.* liberatur à curiali conditione vel altera viliori. *l. Advocatio C. eodem.* & Clarissimus appellatur:

l. 1. l. laudabile. l. restituenda. C. d. Advoc. div. judicum.

Peregrin. de jur. fisci. lib. 7. tit. 2. d. Advoc. fisc: n. 15.

Verum cum sint eorum multi, qui vel ex odio, vel ex affectata severitate, vel aucupio lucri, vel gloriæ & gratiæ Principum, vel Magistratuum, (quibus etiam ipsis hac ætate plerisque in locis nihil vilius est, quam sanguis & vita hominum. *Antimach. lib: 1. theorem. 2. pag: 123.*) quotidie excoriare homines, & carceratos sumptibus indebitè vexare quærunt, ut impleant illorum bursas. Fieri non potest quin se, suumque officium hoc ipso contaminent, & non rudi plebeculæ tantum, sed etiam viris honestis & prudentioribus reddant exosum, jure teneantur parti vexatæ de refundendis expensis & actione injuriarum, atque insuper vivi essent comburendi: text. 2 3

in

in l. universi C. ubi causæ fiscales l. 3. C. d. Advoc: fisc.
Gram: decis. 60. n. 21. Cravet. *cons. 160. n. 7. & seqq.*
Fransc. Person. tract. d. indict. ac totur. in fin.

Licet inauditum sit, aliquem fisci procuratorem propter calumniam esse combustum, sed proh dolor calumniantes fisci Patroni, & officii necessitatis & publicæ utilitatis prætextu, ne scilicet delicta maneant impunita, ignem elementarem de consuetudine soleant effugere, futurum tamen æterni ignis supplicium sunt nequaquam evitaturi.

Gothofred: à Bavo in Theorica Crimin. Practica §. accusatio n. 12. & 13. pag. 27.

Nec solum hoc, sed propter ejusmodi miserorum & innocentum oppressionem, ipsi Principes vel Magistratus in se & Rempub. culpam, & vindictam Dei Optimi Maximi devolvunt.
4 *Roland à Val. vol. 3. cons. 12. n. 34.* Caveant itaque ne calumniæ conniveant, & Fisco suo avare faveant (prout author est Principibus

Hieron. Cognol. in lib. d. rect. princ. instit. n. 108

ubi dicit: Domitianus fiscales calumnias magna calumniantium pœna repressit, ferebaturque vox ejus, Principem, qui delatores non castigat, irritare. Dignum verbum quod semper in ore regnantium hæreat. Nunquam enim (ut Plinius ait) Principibus defuerunt neque desunt, qui fronte gravi & tristi supercilio utilitatibus fisci contumaciter superbeque adessent, nisi à bono reprimantur Principe.) Sed officio Fiscali viros, de animi integritate & vitæ probitate collaudatos, juxta ac peritos, præficiant. Postea
5 ubi causa famæ vel sanguinis cum aliquo delinquente intervenerit, in eo ante omnia sint solliciti, ut reus sub æque docti Advocati, *juxta. l. 7. providendum. C. d. postulando.* vel doctioris, munimine defendatur: Cum is, quo ad defensiones sit favorabilior, quam accusator Fiscalis, & ex officio innocentiæ defensiones quæri debeant: Secundum allegata jura in *Observ: 12. hoc tit.* adde *Spec: tit. de Advoc. §. 1. in fin.* Adeo namque sunt favorabiles, ut leges religionem judicantis astringant, ad decernendam defensionem, etiam non petentibus.

Boss.

Boss. in tit: d. sentent. n. 1. & in tit. d. Confess: n. 10. Hieron: Magon: in decis: Lucens. part. 2. decis: 49. n. 20. & 36.

Imo etiam sponte confessis

Boer decis: 164. 259. Paris de Put. d. Synd: vs: condemnatio. cap: 4. n. 13. 14. Mynsing: Cent. 3. obs: 81. Magon: dict: loc:

ubi præjudicia propterea factæ annullationis processus adducit. Quo pertinet, quod minor sponte delictum fassus, si de eo aliter, quam ex ipsius confessione, non constat, tanquam læsus, contra eam debeat restitui in integrum,

Post alios Mynsing: dict: cent: 3. obs. 81. n. 6.

Unde nec interest, petat reus, sive non petat Advocatum,

dicta obs: 12. Blanc. in pract. crim. fol. 39. n. 102. ICtus quidam in suo responso Iuris Giessa impertito concernente processum contra sagam. pag: 61. n. 170.

ubi ex malleo malef. *Iacob. Sprenger. & Henric. Institor. part. 3. q. 10.* aliisque refert, primam partem defensionis reorum consistere in hoc, ut iis deputetur Advocatus. Plerique enim hoc Jus petendi Advocatum sibi competere ignorant; Ne itaque per simplicitatem, imprudentiam aut ignorantiam labatur, Judex eum hac in parte informare & monere debet. *Arg. Constit. Crim. artic. 47. & artic. 83.* ibi. Dieser vnser Ordenung Vnterrichtung geben/ sich darnach wissen zu halten/ also damit sie durch Vnwissenheit nicht verkürtzet oder gefehrt werden. Insuper multi sunt, qui nesciunt, in quo vel in quibus facti circumstantiis vis & efficacia defensionis suæ consistat *dict. artic. 47.* ibi: Vnd solche Erinnerung ist darumb noth/ daß mancher aus Einfalt oder Schrecken/ nicht fürzuschlagen weiß/ ob er gleich vnschüldig ist/ wie er sich des entschüldigen vnd außführen sol. Et hæc in tantum obtinere existimo, ut etiam Judex expressam Advocaturæ renunciationem à reo factam non debeat attendere, nisi manifesto constet, ei nullas omnino defensiones competere, aut competituras: Idque propter rationem, quod nemo defensioni suæ in criminalibus possit renunciare.

Hippol. de Marſ. in ſingular. ſuo 388. Anton. de Corſe. in ſingular. ſub verb. defenſio lit. D. Menoch. d. arb. judic. lib. 1. quæſt. 7. n. 9. Par. d. Put. in tract. Syndicat. vſ. condemnatio cap. 3. incip. an poteſtas. n. 9. & ſeqq. Roland. à Vall. vol. 3. conſ. 12. n. 14. Farinac. d. judic. & tortur quæſt. 39. n. 51. pag. 625.

Ubi juribus, autoritate, & longo Dd. Cathalogo hoc firmat, & illud brocardicum, quod nemo ſit membrorum ſuorum Dominus:

l. 13. liber homo. ff. ad leg. Aquil. Menoch. dict. loc. n. 8.

Nec audiendus ſit perire volens & feſtinans, etiam pro ſe appellanti (qui quamvis extraneus ſit, ex humanitatis ratione absque mandato auditur) reſiſtens.

6 *l. non tantum. ff. de appellat. Mynſing. cent. 3. obſerv. 81. Bender. de reviſ. cond. 33. Chriſtoff. Schvvanm. de differ. jur. civ. & Cam. diff. 18. n. 2.*

Ut inſuper ante torturam etiam in atrociſſimis, reus cum Advocato ponendus ſit, ad Largam (*ut loquitur Farrinac.*) quod eſt ad locum publicum, ubi pro lubitu eum conſulere, ac procuratores, & amicos alloqui poſſit.

Vid. apud Cothman conſ. 29. & 30. vol. 3. ſubſcript. Facultat. juridic. Coloniens. n. 237. & ſeqq.

Niſi cum delicti atrocitate concurrat timor ſubornationis teſtium. Tunc enim Judex liberam quidem debet concedere horum allocutionem, ſed in præſentia Notarii, vel alterius perſonæ deputatæ.

7 *Farrinac. dict. quæſt. 39. n. 13. 14. & n. 70.* Et ſi reus propter inopiam ſe defendere, & Advocato ſalarium expendere non poſſit, propriis ſumptibus, vel ex ærario publico deprompt is eximios Advocatos ac cauſæ defenſores illi aſſumat:

vid. infr. n. 10. Caſon. tract. d. torment. cap. 21. n. 20.

ubi ex ejusmodi, tum juſtitiæ tum miſericordiæ opere, laudibus effert Dominos Venetos.

8 Hoc tamen nonnulli latrunculatores ſeu maleficiorum judices floccifaciunt, obtrudentes miſeris, & proculdubio, propter neglectam defenſionem, & vitia proceſſus, ſæpe innocentibus reis jam

jamjam decapitandis, causidicos, imo rabulas, quos in judicio habent juratos sæpe indoctissimos & imperitissimos, nullum prætere a, etiam valde efflagitantibus, Advocatum admittentes: Sed sciant tales bibuli bubulci (non enim sunt digni, qui judices appellentur. Sed potius crudeles homicidæ; cum judex injustus crudelis sit homicida, 9

Ioan. Græv. in tribun. reform. lib. 1. cap. 7. pag. 230.)

se propterea in extremo Dei judicio, omnium Christianorum Advocato, sive mediatore Christo, carituros, partem cum Juda in fremore Cain habituros ac proinde æterno Gehennæ supplicio affectum iri. Eadem enim mensurâ, qua mensi fuerint, remetientur illis. *Matt. 7. Luc. 6.*

Insipida hac excusatione illud genus Judicum uti solet: 10 Ante mea tempora, & quamdiu ego hoc sum functus officio, non fuit in usu criminosos munire Advocatis vel Procuratoribus aliis, quam quos curia habet juratos, cum tamen tot decollati, tot sint suspensi, aliove supplicii genere affecti: Quapropter nec ego permittam ut aliquid novi introducatur. Vide quæso, numne in propriæ turpitudinis stolidam erumpant allegationem & suorum antecessorum, numne pessime agant, pejus sese excusent. Argu- 11 mentum non procedit, nec valet allegatio: Nunquam hoc factum fuit, Ergo fieri non debet: cum faciendum cursu temporis non tollatur.

c. Cum ex officii ubi Bald. Extr: d. præscript. l. sed. licet. d. off: præs. c. cum causam d. electio. Nic. Everhard. in top: in loc. ab usitat. & solitis. n. 14. in materia criminali. Heig. lib. 2. quæst: 23. n. 27. 28.

Si mos, crudelissimus est Tyrannus, prout eum ita vocat.

Oldendorp class: 7. act. 1. d. postulat. suspect. paulo post. prin: & in formula investig. action. paulo post. prin. vs. itaque cum:

Mos jam dictus censetur merito Tyrannus truculentissimus. In quavis immanitate toleranda atque excusanda incautis hominibus speciosæ antiquitatis, & consuetudinis inveteratæ contem-

platio facile imponit. Quis itaque cum iis errare volet, qui consuetudinis requisita minus rectè excutiunt. *Grevius in tract. de tort. cap. 2. in fin.* Non antiquitas sola, non actuum frequentia, non populorum multorum in eam consensus, nisi rationabile principium concurrerit, tueri eam satis poterunt. *Idem ibid. pag. 16.* Hæc itaque tua tuorumque antecessorum corruptela sive usus irrationabilis, etiamsi esset inveteratissimus, effecit, ut tu & illi, plurimique alii, imo tot provinciæ & Regiones nunc pœnis crucientur innumeris: Et nisi ab hac pravitate destiteris (repeto) vindictæ obnoxius eris æternæ. Rei non bonæ consuetudo pessima est, nec præscribit Juri divino, nec naturali, quamvis longissima usurpatione:

Bald. in l. 2. d. usurp. cap. ad nostram audientiam c. cum venerabilis. cap. fin. ubi Dd. d. consuetud. c. frustra c. quæ contra. dist. 8. cap. 1. de consuet. lib: 6. Wesemb. in parat. tit. d. legib. n. 9. Anton. Fab: in suo Cod. lib. 8. tit. 33. quæ sit long. consf. definit. 6.

Vetustas errori non patrocinatur. *C. consuetudo. dist. 8.* Hundert Jahr unrecht/ ist keine stunde recht. Jam autem defensio est Juris naturæ

l. 3. ff. d. Iust. & jur. aliisque Iuribus tritissimis.

Quod ne prorsus videantur insanire, non quidem negant, sed obganniunt: Quamvis inhæream isti inveteratæ consuetudini, non tamen hæc defensionem tollit propterea, nec ego eam sum sublaturus unquam. Sed ecce, miseri quam sint blitei, magis magisque sese involventes: Finem se tollere negant, defensionem scilicet, media autem ad istum finem necessaria, Advocatos nimirum denegant. Perinde est, ac si dicerent, se ægrotanti sanitatem non invidere, nec impedire, & nihilominus eum ita includerent, ne medico pateret accessus, nec medicamenta ei porrigi possent.
32 Concesso aliquo, omnia concessa sunt, sine quibus frustratoria esset concessio.

Dd. omnes in l. 2. ff. d jurisdict. Decian. vol. 3. respons. 41. n. 45. Menoch: retin: poss: remed: 5. n. 110. & remed: 7. n. 17. Cravet. cons: 871. n: 6.

Et

Et in specie Advocatos denegare est magnam tollere defensionis partem.

Cacheran. Osasc: decis: Pedemont. 1. n. 13. ex ratione. l. advocati. C. d. advocat divers. judicior. Grava. lib. 1. concl. pract. 43. n. 2. 3.

Ad hoc plerumque jactitant, se candide cum reis acturos. Et præsumptionem stare pro judice præterea. Sed quis hic est candor, qui optimum medium & primam defensionis adimit partem? Quæ dexteritas porro in processu speranda? Injuriam infert legibus, qui vult se meliorem videri quam ipse leges. 13

Roland. a. Vall. vol. 3. cons. 12. n. 97. Farinac. in pract: crim. lib: 1. tit. 5. quæst. 39. n. 22.

Et præsumptio, quæ alioquin stat pro judice, corruit, & resolvitur 14
in fumum, quando apparet, non observato juris ordine (cujus pars maxima, sunt reorum defensio, & ad eam necessaria) non esse processum.

l. sancimus ubi Cyn. & Bald: c. d. judic. Barbat. Cons. 47. n. 1. vol. 1. Gramat. Cons. 35. n. 19. Cothman. vol: 3. resp. 29. n. 398. & ab eo allegati.

Dicunt etiam se sua conscientia & æquitate in procedendo uti. Sed ea non ex proprio sinu vel pectore, sed ex conscientia legis 15
(quæ advocatos omnino admittit imo secundum ante dicta dare jubet etiam non petenti ex officio) debet esse profecta, & secundum tramites juris regulata.

Bald. in l. 1. Col. 5. C. si plus una Sententia. Hieron. Magon. decis. Lucens. 39. n. 18. & ab eo ibid. Citati. Reinking. d. regim. sec. & Eccles: lib. 2. Class: 2. n. 31. cap. 12. Cacher. Osasc. dict. loc. n. 39.

Alioquin Judex habetur pro privato *l. prohibitum 5. C. d. jur. fisc.* Quod obtinet in tantum, ut etiamsi judex oculis propriis (nisi sedens in tribunali, vel in actu justitiæ) aliquem viderit maleficium committentem, eum haud possit comdemnare, neque torquere.

Speculat: tit. d. sentent. §. qualiter. n. 1. Gothofred. à. Bavo, in theorica criminali practica. §. judex. n. 15. 16. 17. 18. & alii ibidem citati.

Ex

16 Ex ficta æquitate & capite suo velle procedere, non solum periculosum, sed etiam temerarium & levitatis est plenissimum.

Paul. Castrens. ad l. placuit C. d. judic. Valent: Wint. in Parth: litigios l. 1. cap. 14. n. 17. pag: 290.

Æquitas, quæ non est jure scripta, sed ex indigesto motu, & concepta affectione animi oritur contra tenorem juris scripti, nunquam est sequenda.

Bart. & Bald. in l. 1. C. d. leg: Ias. in l. placuit, n. 3. C. d. Iudic: Gail: 2. Obs. 23. n. 26.

Non enim ex cerebro & capite alicujus æquitas nasci debet, sed ex arte æqui & boni, per rectam rationem deduci, quod si non fiat, temeraria & captiosa dicitur

Gars. d. expens. cap. 1. n. 28. Knichen. d. investiturar. pactionib. cap. 3. n. 13.

Quod cerebrinum idolum si sequi vellemus, nihil in jure certum esset, quibuslibet præsertim idiotis, ad quamlibet imaginem suas visiones detorquentibus.

Zas: Cons. 10. n. 34. l. 1. Myns. centur. 6. Obs: 63. n. 4.

17 Nec est cur fidant nimium Judices etiam docti suæ scientiæ. Nam non exuit humanitatem errori facile obnoxiam etiam doctissimus, ut ipse semper æquè circumspectus & accuratus sit in indagandis expendendisque defensionum Juribus, & facti circumstantiis, atque solertia boni Advocati. Omnis itaque Judex
18 accusato vel inquisito Advocatum dare detrectans aut negligens, quamvis vel maximè audiat doctus & dexter, fieri non potest, quin sit aut imperitus aut malevolus. Omittit enim, quod Juris naturalis ratio, & hac ipsa, Jura scripta suffulta suadent. Ajunt porro: si cuilibet delinquenti Advocatus concedendus, raro quis suspendetur. Crediderim utique, quem tu, tuique similes iniquè inquisivistis, cepistis & injustæ torturæ subjecistis, raro, imo nunquam suspendetur, si Advocatus ejus doctus sit, Juribusque vis & injuriæ non prædominentur. Nemo autem contra supplicio dignus, tibi ab Advocato eximetur, si modo tu non indoctus & idiota aut affectibus seductus sis. Et quid tum postea, etiamsi raro

ro quis ſuſpendatur, vel alio ſupplicii genere afficiatur, admiſſo 19
advocato. In proceſſu & cauſis criminalibus non agitur de glan-
de legenda, non de calce fodienda, non de partibus lucri & ſocie-
tatis, contractu debiti, neque de tribus poſthumi Capellis, neque
de tritico aut oleo legato, ſed de fortunâ, famâ & ſanguine homi-
nis: quibus nihil eſt in orbe terrarum præſtantius

Hippol. d. Marſ. in pract. Crim. §. decurionem. n. 3.
Carpzov. in tract. crim. part: 3. quæſt. 116. n. 20. 20

Et ſatius eſt abſolvere nocentem quam innocentem condemnare
l. abſentem ff. d. pœn. meliusque vitam & ſanguinem hominis inta-
ctum ſervare, quam poſt vulneratam, imo mortuam cauſam reme-
dium fruſtra ſuppeditare

l. fin. C. in quibus. cauſ: integr. reſtit. neceſ: non eſt. in terminis Cothm. *Vol. 1. Reſp: 7. n. 116. 117.*

Principi non minus turpia multa ſupplicia quam medico funera,
Senec. 1. d. Clement: Ad Magiſtratus pertinet cives inſtituere po-
tius, ne quid dignum pœnâ committere velint: Suppliciis autem 21
invigilare, hoſtium eſt.

Iſocr: in Areop: quem citat. Arniſæ: in Polit. lib: 1. cap: 16. de Magiſtrat: pag. 371. Reinck: d. reg: ſec: & Eccleſ: lib: 2. Claſſ: 2. cap: 6. n. 6. & ſeqq.

Non erubeſcunt ignorantiæ & crudelitati, avaritiæ ſpeci-
men adjungentes etiam effutire: Nimis ſumptuoſum eſſet curiæ,
ſuis ſemper expenſis dare reis Advocatos, & cuivis furi, qui ple-
rumque ſunt pauperes & viles, ut propriis eos habere nequeant.
Heus vir bone? Fures cape magnos, ſi vir es: Tunc non erit, ut de
eo conqueraris. Sed dat veniam corvis, vexat cenſura columbas:
Groſſe Diebe ins Geldt/ kleine Diebe ins Feldt/

Valent: Winter: in Parten. litigios, lib. 1. cap. 14. n. 1.

Tu leporinus es, qui non corvinos, ſed columbinos ſeu parvos in-
ſectaris fures: Ipſorum tamen vita & fama æquè inſtimabilis eſt,
atque cujuslibet hominis liberi magni. Conſidera itaque, an ſit
ulla proportio, aut comparatio inter ſumptus curiæ, & vitam ho-
minis,

Cothm: vol: 3. reſp: 29. n. 258. & 259.

anne

anne ſatius ſit, ut iſti ſumptus erogentur cum benedictione divina,
22 quam ut innocens pereat maledictione relicta. Si pro punitione expendit fiſcus, quod etiam ei incumbit,

Gigas d. crim. læſ. Maj: lib: 3. ſub rubric: de pluribus & variis quæſtionibus, quæſt: 12. n. 6.

cur non magis pro pauperum defenſione? quod tamen omninò decet.

Pacian: d. probat. lib: 1. cap: 54. n: 61. & ſeqq: Viv: decis: n. 11. Heig: lib. 6. quæſt: 23. n. 2. Boer: deciſ: 325. ipſa Conſtit: Crim: art: 47. Cothm: *dict: loc.*

Si non deeſt unde ſuſtentetur Advocatus fiſci, naturali defenſionis favore, longe magis ſunt alendi Advocati qui ſtent à partibus
23 reorum, atque eos fideli patrocinio tueantur. Unde etiam rectæ rationi, bonis moribus & Jurium ſanctionibus convenientius cenſeo, ſi alterutra partium criminalis Judicii Advocati protectione carere cogeretur ut ea potius ſit accuſans, quam pars rea, cujuſcunque etiam criminis poſtuletur. Nam ſi in alterutram, poti-
24 us in partem rei, quam actoris inclinandum eſt, præſertim in criminalibus.

Maſcard: d. probat: vol: 1. quæſt. 9. n. 29. & quæſt: 10. n. 80. 81.

In Camera Imperiali, Principum Dicaſteriis, aliiſque ad inſtar ſummi iſtius tribunalis adornatis Judiciis, Advocati & Procuratores dantur ex officio pauperibus, idque in cauſis civilibus & pe-
25 cuniariis: Longè igitur maxima eſt neceſſitatis ratio, ut id fiat in cauſis ſanguinis, veloci proceſſu expediendis, quibus ſemel vulneratis, fruſtra plerumque remedium quæritur. Unica delicti etiam notorii poteſt eſſe circumſtantia & qualitas, cujus intuitu pœna ſi non tollenda planè, venit ſaltem minuenda: Id tamen & Judicem, & reum latet ſæpius: Si itaque non peritus
26 tunc adhibetur Advocatus, cujus officium propterea adinventum eſt, ut iis ſuccurratur, qui jus ſuum tueri & cauſam dicere ignorant:

l. Advocati: C. *d. advoc: div: jud. Menoch: de arb: jud: quæſt. lib. 2. caſ: 369. n. 1.*

fieri

fieri non poteſt, quin reus iniquè trucidetur. Nec curanda eſt vox inanis, admiſſionem Advocatorum parere ambages, artes & occaſionem protelandi proceſſum. Nam qui in Advocatis interdum deprehenditur & cernitur abuſus, verum eorundem uſum 27 nequaquam tollit, Et ſi ex abuſu rem æſtimandam contendas nihil ſibi in univerſa rerum natura conſtabit, cum omnia quæ creata ſunt, ſuum habeant abuſum.

in terminis Cothm: vol. 3. reſ: 29. n. 180.

Cui tamen incommodo Judices periti facili negotio ſciunt mederi. Et poſito, aliquantulum plus temporis inſumi, dum reum defendit Advocatus, quid tum? Omnia non properanti clara, certaque 28 erunt, feſtinatio improvida eſt & cœca,

Quod dictum Fabii ex Livio *lib. 22. Anna Robert. rerum judicat. l. 1. cap: 4.*

citat & in terminis judicii criminalis applicat. Prope eſt, ut libenter damnet qui cito, prope ut inique puniat, qui nimis. *Senec. lib: 1. de Clementia. De ſanguine hominis nulla cunctatio longa.* Quin & 29 melius eſt, nocenti plus temporis ex abundanti indulgere quam innocenti ex proceſſus vel dilationum coaretatione inferre præjudicium.

Cothm: vol 3: reſp: 15. in fin: n. 72. ex. l. abſentem ff. de pœn:

Quod ſi facit judex. Tranquillæ eſt in eventum vel condemnationis, vel abſolutionis conſcientiæ & famæ, & à periculo Syndicatus immunis. Longior plerumque ſumitur mora & cunctatio ad accuſandum, & ad accuſationis argumenta conquirenda, & magno ſtudio conſarcinanda. Eſt itaque ſumma iniquitas, & proceſſus nullitas, ubi contra in reorum defenſionibus inveſtigandis & deſcribendis, celerrima deprehenditur præcipitatio, quæ juſtitiæ noverca eſt:

c. Deus Omnipotens. 2. quæſt: 1. Andre: Barbat: conſ: 447. Ern: Coth: vol: 3. reſp: 29. n. 261.

Defenſionis favore, etiam in puncto concedendarum dilationum, multa permittuntur contra juris regulas, quæ alioquin nequaquam admitterentur.

Vid. Carpzov: jurispr: forens. part: 4. conſ: 8. def: 9. & 10.

Chriſtiani homines facinus admiſſum diligenter examinare debent, ut quibus parcant: inveniant.

Decian: vol: 3. reſp: 72. n. 37. vid. tit. 4. obſ: 1. & 2.

Id quod accuratius fieri, nequit, quam mediante boni Advocati induſtria: Ut patet ex deductis & cuivis dextro in aprico eſt.

Sæpe ad hæc ipſorum judicum ruditas in cauſæ principalis præjudicium quæpiam committit & proceſſum grandibus nullitatum vitiis ita involvit, ut rei Advocatus ſarta tectaque conſcientiâ & cauſæ juſtitiâ hæc talia ſicco pede præterire, illico ad cauſam principalem tranſvolare, & recta clientuli gulam judicis cupiditati & inſcitiæ obtrudere non poſſit. Exempli recordor, quod mihi in praxi obtigit: Captus erat quidam aliquot criminum delatus & inquiſitus, ego huic ſub lege brevitatis ſtudii, & manus ſtipulatione ambages evitandi, à ſuperioribus admiſſus ſum Advocatus. Cum viderem, ante formatam inquiſitionem, nedum convictionem, clientulum eſſe fermè majori parte bonorum ſpoliatum, & ſpoliationis cauſas poſtea primum inquiſitionalibus præpoſterè inſertas, exceptionem ſpolii objeci, reum nimirum ante omnia eſſe reſtituendum; Prægnantibus etiam innixus rationibus relaxationem incarcerati petii ſub cautione idonea, cauſa interim principali in ſuſpenſo relicta. Tunc Judex apud dictos ſuos ſuperiores, me contra datam fidem non tractare cauſæ merita, ſed circuitu uti, conquerebatur. Ejus tamen querela tanti non erat, ut inveniret locum. Inſuper ſuper facti ſpecie conſulta Facultas Juridica reſpondebat, reum ante omnia eſſe reſtituendum, & ſub cautione relaxandum: Dijudicet hic quivis dexter, num Advocatus, an vero Judex proceſſui injecerit remoras.

Dictam corruptelam denegandi Advocatum originem po-
30 tiſſimum traxiſſe ex male intellecto termino notorium, non ſine ratione ſuſpicor. Namque in crimine quod eſt notorium, Judex quando Advocatum admittere recuſat, non quidem agit inique;

que: Id quod primo exordio cum inciperet contemptus rerum criminalium, & ruditas judicantium cresceret, quem vis pigrum socium & indoctum latrunculatorem forte non latuit, sed naturam vere notorii cum suis qualitatibus & circumstantiis subsecuta sententia notorii declaratoria. Nec scivit, nec in eam accurate indagare operæ pretium esse censuit (veluti inscitia, & vilipendium, quod optime est constitutum, obfuscare, pedetentim corrumpere, & tandem ex sua corruptelâ consuetudinem sive jus introducere annititur plerumque.) Ac proinde omne delictum, de 31
cujus corpore sive quod illud verè perpetratum sit, maximè quando simul de personâ constitit, pro notorio habuit, & criminis notorietatem ambabus se tenere manibus putavit. Quæ ruditatis & inscitiæ perversa opinio tam altas egit radices, ut non vulgus judicum solum, sed etiam viros non indoctos, rei tamen criminalis non usque quaque peritos, & nunc non raro decipiat. Unde ferme omnia furta, homicidia & his similia, de quorum corpore saltem constat habentur pro notoriis. Quantus autem hoc ipso er- 32
retur error, demonstratum reperiet lector *in observ. 14. tit. 2. de inquis. & accus.* Et quod multa dicantur notoria, quæ non sunt: Quod cognitio notorii sit ardua & difficilis, adeo ut etiam periti titubent. 33
Et nullum ferme delictum tam sit notorium, quin habere possit excusationes, vel occultas circumstantias excusantes,

Farrinac: in pract: crim: de delict. & pœn: lib: 1. tit. 3. quæst: 21. n. 50.

ita ut regulariter notorium dicatur excusabile.

Boss: in pract: crim: tit. quomodo proced: in crim. not: n. 6. Mascard. d. prob. vol. 2. verb: Notorium. concl. 1105. n. 9. & ab eo citati.

Unde si Judex Juris ordine non servato, atque sic remoto Advocato procedere velit, non tantum de delicto & personâ delinquentis, sed etiam constare oportet manifestissimè de qualitatibus criminis quod dicitur notorium, & reum excusationum circumstantiis & defensionibus prorsus destitui. Ad quod requiritur insuper sententia declaratoria, præcedente indiciorum communicatione,

Gail:2. obs:27. n. 15. & obs:51. n. 2. Rol. a. Vall. cons:53. n. 35. vol: 2. Scacci. d. judic. lib. 2. cap. 8. n. 340.

& termino reo concesso, eoque audito.

dict. obser:14. in fin. Clar. in pr. crim: §. fin: quaest:9. vs: praeterea quaero Mascard. dict. loc: n. 10.

OBSERVATIO V.

Pro Assessoribus sive consiliariis judicum ne iis iniquae sententiae culpa imputetur.

1 QUod si Magistratus, Exoticis quibusdam in locis vulgo potestates terrarum nominati ferunt sententiam iniquam ex consilio judicum de curia, Assessorum vel Consiliariorum, hi eadem poena tenentur, qua ipsi Magistratus in Syndicatu: Quapropter est Cautela pro Assessoribus sive Consiliariis Male-
2 ficiorum, tum, ut nunquam ad acta scribi permittant, sententiam suo consilio & deliberatione ita esse latam, tum etiam ut protestentur expresse, se non consentire nec approbare sententiam, ejusmodique protestationem ad acta redigi curent: Ne tacendo videantur consensisse & eam approbasse:

Capol. caut:35. & cautel:215. Bart. & Dd. in l. quae dotis ff. solut. Matrim.

OBSERVATIO VI.

Pro judice ad evitandam suspicionem.

1 SOlent quidam causidici tam esse inepti, ut saepe numero jactitent, se singularem cum judice colere amicitiam: Atque hoc ad pecuniae aucupium, & propterea, ut frequentiores iis adfluant clientes. Verum hoc ipso non illos decipiunt solum, verum etiam judici gravem inferunt injuriam, eumque suspectum reddunt, ac propterea tenentur,

Prosp. Farin. in pract. crim. part: 2. lib. 3. quæst. 111. n. 284. Muscat. d. cognit. seu prob. delict. sub rubric. d. judic. corrup. n. 23.

Caveant itaque judices sibi ab illorum amicitia & conversatione, ne in suspicionem & periculum incidant 2

Angel. in l. apud Labeonem, §. item ait n. 3. ff. d. injur. Parif. à Put. d. Syndic. in verbo corruptio. Decian. in tract. crim. lib. 8. c. 35. n. 27. Exempla vide apud Muscat. ibidem n. 24.

ubi de Assessore refert, qui in magno, tali de causa, fuerat constitutus periculo: Et de quibusdam Regiis Consiliariis, qui depositi fuerunt ab administratione, officio & dignitate exuti: & aliqui Advocati condemnati ad pœnam relegationis: Quapropter & his à detrimentosis ejusmodi ineptiis erat abstinendum.

OBSERVATIO VII.

Vt judex tam in puncto torturæ quam sententiæ definitivæ utatur consilio, sapientum, & quare. Et quadam notatu digna, pro iis à quibus consilium petitur.

CAusæ criminales sunt maxime arduæ, & agitur in illis de sanguine, honore & fama hominis: Ideoque judex qui earum cognitioni præest maturiori consilio factum, singulas & omnes debet expendere ejus circumstantias *Constit: Crim: art. 150.* in eoque esse totus, ut causâ satis deliberate perfectèque cognita, cum intuitu religionis & humanitatis, ac sine severitatis affectu, sententiam ferat, ne sanguine innocentis polluat manus, ac homicidam quærendo, ipse fiat homicida: Idque non in puncto definitivæ solum, sed etiam torturæ: Quippe quod totius fermè praxeos criminalis fundamentum in materia indiciorum & torturæ consistat scribente. 1 2

Fran. Person. in tract. d. indic. & tort. ab init.

Facilius fit reum vel condemnare ad mortem, vel absolvere quam 3

in puncto indiciorum & torturæ, ſecundum jura & æquitatem benè arbitrari: Vide *inf. obſ. 1. tit. d. indic. ort. & conf.* Ea corpus ita
4 laceret ut ipſa fere morte durior ſit:

Bald. in l. interpoſitas n. 6. C. d. trans. & in l. 1. in fin. C. unde vi Weſenb: in parat. ff. d. quæſt. n. 5.

Atque ſit præparatio ad mortem vel civilem vel naturalem:

Ant: Fab: in Cod. lib: 3. tit. 4. def. 2. in alleg: in fin.

5 illi itaque judices qui prudentiâ praxeos carent, & non ſunt jurium criminalium uſque quaque periti, vel qui aliis negotiis publicis ſunt impliciti, vel circa rem œconomicam vel alias occupati, caveant ſibi â morſu conſcientiæ & periculo ſyndicatus, ac propterea informationes recipere, omnes delicti circumſtantias notare, atque proceſſum formare curent quam fideliſſimè, Quod exigit

Conſt. crim: art: 143. 148. 160. 161. 165.

Nec fugiant judicia Academiarum (ſicuti illi ſolent, qui in conſcribendis & notandis actis, cum jacturâ æternæ ſalutis, ſunt ſegnes & parum accurati) Et poſtea acta & actitata fideliter conſcripta & conſignata ad conſilium ſapientum, ſive collegium Facultatis juridicæ, pro ſcribendo reſponſo, ſive ſententiâ concipienda, tranſmittant: Quod ut in criminalibus fiat, hortatur

Damhoud. in pr. crim. cap: 76. n. 34.

Nec ejus pudeat quenquam, etiam ſi ſit vir doctus. Maximè ſi non ita pridem ex academiis prodiit, ne ei accidat; quod illi, de quo Nevizan. *in Syl. nupt. lib: 5. n. 61.* ita refert: Unus Scholaris tempore ſtudii Mediolan. multum vacabat lecturis Areti quia multum convenirent ingenio ſuo, & in circulis erat ſummus: Cui Jaſ. dicit: amice, iſtæ ſubtilitates Aret. ſunt utiles, dum es Scholaris, quia acuunt ingenium: Sed quando eris domi in actu practico, ſequere alias opiniones magis reales & communes. Tamen quam primum fuit Doctor, in prima cauſa, quæ ſibi fuit commiſſa, judicavit contra communem pro una opinione Aretini: quæ ſententia fuit per Senatum revocata: & ille judicans condemnatus in expenſas parti, & videns tantum dedecus ſibi factum in principiis, præ dolo-

dolore mortuus est: Hæc Nevizan. Hoc fit in civilibus: longè itaque gravius punietur malè judicans in criminalibus, & pro ratione commissi quam gravissime. Agitur enim de vita & famâ hominis, & ratio suadet, ut tunc magis consilii perfugio utamur, cum majus instat periculum

Pac: Scala Patav. d. cons. sap: lib. 2. cap. 22.

Sæpe etiam Principes, quibus tamen egregii sunt & peritissimi à latere consiliarii, collegium juris peritorum consulunt: Nec id frustra, tum quia illi sunt in causis arduis & capitalibus versatissimi, eas quotidie tractant & alios docent: Tum, quia integrum est judicium, quod plurimorum sententiis confirmatur, & facilius invenitur, quod â pluribus senioribus quæritur 6

Cap: de quibus dist. 20. Cap: prudentiam de off. & potest. jud: deleg.

Non tamen improbo, sed potius collaudo istam quorundam locorum & civitatum consuetudinem, ubi per Assessores vel Syndicos acta reportata inspiciuntur & cum Consilio, ad præcavendum omne periculum, fideliter conferuntur: Interdum enim judices ex consilio sapientum malè judicando non excusantur, *Schurff. cons. 29. cent:* 1. cujus notabile exemplum reperitur apud Müller: *infra citat. loc.* præsertim quando iis assident periti & Syndici & possunt illud sequi vel non sequi: 7 8

Bart. in l. si convenerit n. 4. ff. d re judicat. Felin. cons. 24. n. 15. quos refert & sequitur Cothm. vol. 3. resp. 29. n. 403. Spec. d. requis. cons. vers. quid si judex Pac. Scala Patav. lib. 4. d. cons. sap: cap: 26. & lib. 3: cap: 25.

Sed si ex lege, sive statuto, vel partium assensu, secundum consilium judicatum est, judex iisdem arctatus utiqué Syndicari non poterit: *Schurff. dict. cons. n. 2.* & plures ibidem citati *Bart: in d. l. si convenerit*: Ubi etiam dat judicibus cautelam, ut nimirum in actis annotari jubeant, partes consentire, ut secundum consilium sapientis sententia feratur propterea, ne litem faciant suam: *Pac. Scal. Patav. d: cap: 26. lib. 4.* ubi quoque contraria sententia, ex hac potissimum ratione refel- 9 10

refellitur, ne legis autoritate, vel litigantium voluntate judex decipiatur: Pari modo tantum abest, ut judices Germaniæ ulli pe-
11 riculo sint obnoxii, si causas criminales ex consilio sapientum, der nechsten Hohen Schulen/ Städte oder Communen/ ut *in art. fin. Const. crim.* (supposito tamen quod eousque legitimè processerint) determinant, (nisi notoriè sit injustum:) ut ad hoc potius teneantur, si dubitent: Id namque mandat Ordinatio criminalis Carolina & quinquagies septies repetit & inculcat. In Electoratu Saxoniæ, si in criminalibus sine consilio Scabinatus, Lipsiensis vel Dicasterii Wittenbergensis, judex sententiam protulerit, propter vigorem Consuetudinis ea ex capite nullitatis impugnatur. Unde etiam videre est, quantum Imperator & Imperii status sapientibus & juris Consultis confidant: Qui in causis hisce arduis consulendo maximè sunt assidui & circumspecti: Id quod etiam sum-
12 ma justitiæ ratio expostulat & necessitas: Sunt enim nonnulli scri-
13 bæ sive Actuarii

(*vide Valent. Winth. in Parth. litig. lib.*1. *cap.*14. *n*,22.)

interdum etiam Commissarii judiciorum criminalium, contra *constit. crim. art.* 1. (experientia teste) tam imperiti ut sæpenumero necessaria processus vel quippiam, (unde reo ingens generatur periculum) negligant, præsertim in arduo torturæ, indiciorum & confessionis puncto. Sunt qui ex consuetudine, ut usitatas solennitates adimpleant, quæpiam, vel etiam proprii cerebri opinionem, ascribunt Protocollo, quæ in rei & causæ magnum vergunt præjudicium. Interdum virgulis sive signis marginalibus quædam notant in actis, quibus rei causam graviorem reddere intendunt. Contra, non raro quasdam scitu omnino necessarias, tum causæ, tum processus circumstantias, ac si tanti non sint, ut actis inserantur, & Jurisconsulti inde informentur, omittunt. Unde fieri haud potest, quin illi seducantur sepissimè. Quod attenta consideratione advertere & avertere necesse habent consulti jurisperiti, magno pondere attendentes, ut sua prudentiâ simul & dexteritate hodiernæ communi inscitiæ tabi eant obviam & medeantur,

tur, non responsis suis solum bonam istam clausulam, pro more nonnullorum Collegiorum Juridicorum annectendo: Si diligenti habita inquisitione, de delicto certo constet. *Dan: Müller. in semestr. lib. 3. cap.* 40. sed etiam accurate circumspiciendo, an de circumstantiarum, loci, temporis, personæ, aliisve requisitis, vel in processu quippiam deficiat, quod consilium petentis arguat hallucinationem. Tunc necesse & tutius est, porro potius inquirere, quam decernere,

Ex Aul. Gell. in noct. lib: 20. cap. 1. Grev. lib: 2. concl. pract: 110. *n.* 1.

& denuo & melius informari, quam sive in puncto torturæ, sive condemnationis aut absolutionis determinatè respondere. Cum 14
ad hoc noverint, plerumque suum consilium sive conceptam sententiam in criminalibus, simul ac à judice prolata est, statim & sine morâ sæpe non citra innocentiæ jacturam mandari executioni: inciviliter & malè intellecta, alioquin salutari.

l. cum reis 18. *C. de pœn: l: penult. in princ. C. de custod. reor.*

Et in civilibus quidem judiciis, solam pecuniæ & bonorum amis- 15
sionem respicientibus, iniquitatem corrigi & reparari posse: in capitali autem judicio secus esse, & sicuti in bello non licet bis peccare, ita nec in criminali causa & capitali judicio bis errare permitti.

*Anna Robert. rerum judicat. lib:*1. *cap:* 4. *pag: mihi.* 48.

& facta semel rei damnati animadversione, irreparabilem esse judicum errorem, nec eorum imperitiam posse corrigi. *Anna Robert. ibid.* Nec præcipiti studio agitari oportere, ubi factum est irrevocabile: posse enim pœnam dilatam exigi, exactam autem haud revocari.

Grev. lib: 2. concl. pract. 110. *n.* 1. *Senec. lib.* 2. *d. ira Cap.* 23.

Contra quæ graviter aliquando fuisse peccatum, de duobus no- 16
tabilibus & horrendis exemplis ita refert Moller. *dict: loc:* Quod cum alibi observatum non fuisset, sed ad consultationem cujus-

dam viri nobilis responsum, eum de quo quæsitum fuerat, propter parricidium in uxore commissum, quod in tortura confessus fuerat, lege Pompeia puniendum, & is sententiam, non tam sua culpa, quam illorum qui responsum dederant, executioni mandasset, uxore, quæ nescio ob quam causam à marito non multo antè abierat, paulo post, salva, & incolumis reversa, nobilis ille ab Electore Augusto 2000. aureis multatus fuit, & insuper Jurisdictio omnis illi ademta. Ita alibi scio mulierem eodem supplicio affectam, quod in tortura, cui ex falsorum testium depositione subjecta fuerat, confessa fuisset, se maritum interfecisse, cum ta-
17 men is postea rediisset. Priculosum esse in causis capitalibus consulere & votum suum exprimere, rectissime statuit

Nic. Boer. decis. 168. in prin.

AddensBaldum, & alios ibidem nominatos JCtos eximios noluisse super capitalibus consulere: idque procul dubio propterea, quod sint res conscientiæ & periculosissimæ, nec non indagationis accuratissimæ. Joh: Sichardus magnus quondam Germaniæ JCtus Consilio Criminali 5. ab init. fatetur & de se scribit, quod quantum honesté fieri potuit, rerum crimalium cognitioni supersederit.

18 Memini aliquem ex facultatis Juridicæ consilio propter vestem non magni pretii & commestibilia nonnulla furto ablata, suspensum, qui quodammodo erat homo fatuus, cujus in actis transmissis (quod tamen Judici consilium petenti imputandum) nulla facta fuerat mentio. Alioquin crediderim utique, eum ad ultimum supplicium non fuisse damnatum. Non ita pridem Judices quidam inquirebant Titium adulterii, qui etiam sponte confitebatur, se cum Sempronia, quæ tempore institutæ inquisitionis maritata & uxor Seji erat, rem habuisse. Quod ita nudè & crudè sine circumstantia temporis, & personæ qualitatis ad acta scripserant consulentes. Facultas Juridica illis respondebat, reum confessum gladio feriendum, nisi loci consuetudo pœnam non capitalem, sed pecuniariam adulteris dictitaret; Iam autem dicta fornicatio facta erat ante annos præter propter viginti, cum insu-
per

per Sempronia, nunc quidem uxor Seji, esset soluta. Reus extra carcerem quidem sed in magno constitutus periculo, post latam sententiam primum consulto Advocato, per querelam nullitatis penes superiorem Jure liberatus est. Unde quid subsit causæ, cur relatio ex actis in collegio jurisperitorum non uni, nedum juniori, pro ut moris est, quibusdam in locis, præsertim in causis tam arduis, famam vitamque concernentibus, sit committenda, sed pluribus, iisque exercitatissimis & circumspectissimis, imo toti Collegio, nemo non videt. Omnium tale negotium fidem & conscientiam attinet & singulorum.

Observatio VIII.

Pro Reo accusato vel inquisito, quando acta, ad consilium sapientum mittenda, rotulantur, sive conferuntur.

Judicem Consilio sapientum usurum vel causam decidendam ad eos transmissurum, oportet omnia acta fideliter transmittere. 1

l. fin. & ibi gl. Salycet. & Fulgos. C. d. relat. pac. Schala Patavin. in tract: de cons. sap: lib: 3. cap. 9. in prin. Angel. l. super delictis. 2. C. d. relat. l. ne causas. 15. & ibi Paul: Castr. & Dd. C. d. appellat. Iohan Baptist. Asin: in praxi. judic. §. 25. cap. 23. Cagnol. l. consilii. in pr. n. 21. ff. d. Reg: jur:

Ut illis nihil addatur vel detrahatur.

Ludolph: Serad: tract. feud. cap. 10. Sect: 14. n. 32. & n. 36.

Partibus vel litigatoribus ad collationem & rotulationem, juxta observationem & generalem consuetudinem, omnium bene constitutorum, judiciorum, citatis. *Post alios Schrader. dict. loc. n. 33.*

Existunt autem interdum quidam latrunculatores vel eorum actuarii, tam extremæ nequitiæ, ut in Epistolio sive literis, 2
quas una cum actis ad facultatem juridicam sunt missuri, immisceant quædam (cum tamen ipsæ consilii petitionem, super actis

& actitatis tantum, ac prætera, nihil continere debeant) de delicti circumstantiis, falsisque sæpe præsuppositis, reo desuper non audito. Idque propterea, ut duriorem adversus eum eliciant sen-
3 tentiam. Sunt qui tale quid ex ruditate committunt. Quapropter reus, ejusque Advocatus, etiam hac in parte sit cautus, petatque copiam epistolæ ad sapientes mittendæ, curet sibi in termino rotulationis originale monstrari, & cum actis consignari. (Cujus formula est omnium tutissima & nullis fraudibus obnoxia sequens: Wir thun euch beyverwahrt etliche für vns zwischen A. & B. ergangene Acta vbersenden / mit Bitte dieselben fleissig durchzulesen / der gebühr zu erwegen / vnd eine den Rechten vnd Acten gemessen Vrtheil collegialiter euch darüber zuvergleichen / in vnserm Namen abzufassen / vnd dieselbe anhero neben den Acten verschlossen / gegen endtrichtung der Gebühr oder honorarii zurück zu senden) Vel si usque adeo Judex est suspectus, petat à juridica Facultate consulenda, cum, & in actis consignatis rescribi copiam, atque hanc petitionem ad
4 protocollum notari: Postea remissis iis, eam perlegat. Ita casses malevolentiæ evitabit. Attamen sapientes ejusmodi literas, extra acta scilicet scriptas, respiciunt rarissimè, imò nunquam (pro ut ego arbitror, & vel maximè decet) sed super actis & actitatis consulunt & sententiam concipiunt. Cum judici, nedum in criminalibus, affirmanti vel attestanti non credatur, nisi quatenus ex actis publicis constat.

Cothm. vol. 3. Respons: 30. n. 128. & alii ibidem citati: est in subscriptione Facultatis Iuridicæ Coloniensis Mascard. vol. 1. concl. 35. n. 2. 3. & seqq.

Quod namque in iis scriptum non reperitur, omissum esse, adeoque nunquam intervenisse intelligitur. *Gail: lib. 1. obs. 134. n. 15.*
Si tamen est, cur reus tale quid metuat, cautela hæc abundans ei
5 non nocebit: Habeat etiam in termino rotulationis Notarium apud acta, qui subscribat, eaque una cum deputatis Commissariis consignet, & ante dictarum literarum copiam in formâ authentica sibi dari curet: Quam si judex denegat, potest appellari. Qui autem non tenetur dare copiam nominum Juris Consultorum, propter

pter rationes allegatas à *Marant. in Spec: aur. part. 6. de appellation. n. 9.* Ubi porro optimè ad propositum: ita scribit: Quod nota, quia quotidie evenit iste casus, & pauci advertunt in petendo copiam dictarum literarum, & ut plurimum Judices Idiotæ pendent pro aliqua parte, & solent scribere literas commendatitias in favorem alterius, quæ literæ solent movere animos aliquorum Consultorum in præjudicium alterius partis: Et mihi ut pluries evenit, quando fuerunt mihi transmissi aliqui processus per Judices idiotas diversorum locorum nam fuerunt mihi transmissæ literæ commendatitiæ in favorem alterius. Verum, non abstraxerunt animum meum à recto judicio: Et idem rogo, quod omnes Consultores faciant: Et prædicta etiam tenet: Specul. in tit. de relat. §. qualiter.

Quod si judex consulens punctum controversiæ sive quæstionis dubiæ velit ex actis elicere, & illum una cum actis ad consulendos sapientes transmittere: Tunc ad ejus formationem similiter litigatores sunt citandi. 6

l. 1. & ibi Bart. Bald: Angel. Salycet. & Dd. C. d. relat. l. 2. & 3. C. eod. Pac. Schal: Patav. in dict: tract. d. cons: sap. lib: 3. cap. 9.

Judex tamen invitus non cogitur illum punctum formare, sed sufficit, quod ipse omnia acta ad consilium sapientum transmittat, & super actis generaliter petat, quid juris.

Philip. Franc. C. intimasti. n. 4. Dec. n. 6. circ. fin: extr: d: appellat. Schrad. dict. tract: feudal. n. 34. ubi plures citat.

Imo ego putarim securius, & melius facere judicem, si plane & semper ad ejusmodi formatione quæstionis, sive status controversiæ abstineat, generaliter secundum formulam consuetam, ante insertam Sententiæ conceptionem petendo: Quod approbat:

Pac. Schal: Patav. dict. cap: 9. in med.

Alioquin ex hodierno judiciorum stylo vix evitabit suspicionem, & sæpe non, vel difficile litigatores habebit consentientes. Superfluus insuper videtur iste labor in Consulendos potius, hac in

parte non constringendos, quorum est acta & actitata diligenter, juxta ac fideliter legere & ponderare, rejiciendus.

Pac. Schal. Patav. dict. cap. 9 in med. Angel. in l. ejus qui si cert. pet. Bald. in cap. 1. in pr. d. contra invest. Alex. in l. Titia. Solut. matrim.

Unde testatur & dicit. *Schrad. dict. loc.* Et in hisce regionibus, me sciente, nunquam illi judices, qui ad Sapientes acta decidenda transmiserunt, ex actis punctum extraxere vel formavere, sed solummodo acta ad consilium sapientum transmisere.

OBSERVATIO IX.

Pro Iudice, insidias partium quando acta ad consilium mittit sapientum, evitaturo.

1 JOannes de Deo, Hispanus *in doctrina sua Advocatorum lib: 1. cap. 10. n: 4.* autor est Advocatis, & ita scribit: Cum autem consilium datum fuerit, & in scriptis redactum, si times de malitiâ judicis, si cum honestate poterit fieri, labora ut scias consilium, quia poteris melius scire quid sit agendum, scilicet an sit ad sententiam festinandum vel ad aliquod de novo proponendum, an componendum, vel ad beneficium restitutionis in integrum petendum, vel alia beneficia, forte prætextu falsitatis, vel alia ratione probabili excogitata. Item si de victoriâ sis certus, adesto ut sententia feratur. Hæc ille. Sed quomodo cum honestate (ut ait)
2 quisquam scire, & hoc consilio uti possit, ipse noverit. Inde tamen, & ex similibus, ansam sibi arripiunt sæpe reorum amici, causis non usque quaque fidentes, tabellarium acta ad consilium sapientum, sive Facultatem Juridicam perlaturum pretio corrumpendi, ut in itinere, certo ad id constituto loco, regrediens, eis acta, quamvis sigillo Facultatis Juridicæ clausa, in secreto commonstret: Qui tunc astutè & tam artificiosè ea aperiunt, consilium, responsum, sive conceptam sententiam introspicientes, ac tali modo claudunt vicissim, ut de fraude hac Judicibus nihil facile consta-

constare possit: Vel instruunt quosdam cognitu difficiles & subornant, qui ac si essent fures & latrones, redeuntem nuncium obruunt, acta resignant, quærentes quasi pecuniam, juridicumque responsum legunt, & prout illis visum fuerit reddunt. Ante autem sagaciter & magno conatu, quorsum cum actis sit iturus tabellarius, qui vel ex simplicitate, vel ex aviditate lucelli, supra mercedem ab aliis, aliarum literarum quasi causâ dati, suo indicio sæpe sese prodit, explorarunt, vel saltem conjecturis assecuti sunt. Id quod contigisse scio. Vel ipse Judex nequitiæ cassibus ita involvi potest: Quando nimirum subornatus quidam tabellarius ultrò ei se offert, dicens se istuc vel illuc cujusdam negotii causâ ab alio missum iri brevi, an quid sit, quod eodem itinere Domino Judici expedire possit? Tunc Judex vel Actuarius ad sumptuum sublevationem ut reportetur JCtorum responsum, acta isti tali interdum credit nihil suspicans mali. Quid autem tunc subsit periculi, nisi homo sit probatæ fidei, facile est conjicere prudenti. Postea, ubì 3
captivi rei sanguinis vel affinitatis nexu juncti, vel alii ejus amici, responsi tenorem resciverint, prout captivo expedit, consilia capessunt, congruunt, sententiam urgent, vel omnem movent lapidem, ut is relaxetur, vel carcerem effringat, seque in pedes conjiciat, etiam cum vitæ discrimine. Hinc necesse est ut Judex, sive Actorum Magister, præsertim in causis tam arduis & capitalibus, ratione transmittendorum actorum, se ita gubernet, ne de tempore itineris, vel loco petendi consilii, quis quicquam vel conjicere 4
possit. Neque tabellario cuivis, nedum ultro se offerenti, sed juratis & illis, quos scit cautos simul & probatæ fidei, fidat, atque ita dictas, similesque malorum hominum insidias evitet.

Alium quoque malum practicandi modum interdum sibi usurpant rei, vel ipsorum amici, ut in actu rotulationis eximant tot Juridicas facultates, ut vix una atque altera, ad quam acta commodè mitti possint, supersit, atque sic de loco, ad quem transportantur, non tam facile queant falli. Ut autem & huic astutiæ eatur obviam, Judex eximendi potestatem potest restingere ad duas vel tres facultates, nisi causæ prægnantes sint in promptu. Advoca- 5

vocatorum nonnulli reperiuntur, qui inventa lege transmittendi acta, ad petitionem alterutrius partis, vel utriusque hanc fraudem quoque invenerunt, ut speciem facti ad utilitatem suorum clientulorum forment, eandemque interdum adeo fucatis circumstantiis adumbrent, ut quam potest fieri minimum, videatur discrepare à facto, in actis originalibus, paulo post transmittendis, proposito & disceptato, cum tamen re ipsa accuratius inspecta, & statu controversiæ pressius considerato, illi plane non conveniat. Talem facti speciem postea ad plures facultates juridicas pro eliciendis ad lubitum responsis mittunt, eaque obtinent, præsertim, quando unum vel alterum ex collegio, sibi simul sancto denario, reddiderunt propitium.
6 Experientia enim testatur, consilia & responsa amore magis eorum, qui ea expetunt, quam veritatis & justitiæ dari.

Cothm. vol. 3. cons. 38. n. 332. Ioseph. Ludov. concl. 12. circa fin:

Ubi inquit: Doctores nostri, dummodo lucrentur, scribunt, pro qua parte ab iis consilium petitur, & eam partem defensare conantur, sive juste sive injuste: Quia Doctores sæpe æris magis quam charitatis studio in consulendo ducuntur.

Ioh. de Castill. in tract. de usufr. cap. 41. n. 8. Iohan. Peter. Surd. in Præfat. consil: vol. 1.

Qui ibidem ita scribit: Quandoquidem quæ in responsis dicuntur, non satis habent fidei apud prudentes Judices, quod non omnibus veritatem semper assequi, sed fucatis, & non admodum consistentibus argumentis deliniendo, eam quæ magis ex re litigatorum esset, sententiam tueri curæ fuerit: unde tantam existimationis jacturam passus est juris consultorum ordo, antiquitus præcipuo, & summo honoris gradu constitutus. Huc pertinet narratio

fin: Kelthus. disp: feud. 6. contr. 16. n. 44.

Es ist kein vngewohntes/ sondern gemeines Werck/ daß die jenige/ so böse Sache haben/ vnd deroselben durch expracticirte responsen Vornehmer consulenten gerne ein gut ansehen machen wolten/ den casum oder speciem facti nicht bona fide, sondern Partheilig vnd Vortheil-

hafftet weise auffsetzen / damit ex falsis præsuppositis, davon ein consulent nicht wissen kan / die decision jhnen zum besten außschlage. Quod etiam testatur

Tiber. Decian. in apolog. contra Alciat. cap. 21. sub fin.

Quando jam acceperunt illi consulentes ex voto responsa collegiorum aliquot juridicorum, postea in actu rotulationis actorum judicialium reliquatum Academiarum Facultates juridicas, ab eorum studio eximunt, ad priores JurisConsultos in consilium anteadhibitos (qui vel quorum Referentes à præconcepta sua opinione, & antea ad partem consulentem, dato responso, interdum simul laboris tædio haut facile recedunt) actorum missione detorta, itaq; & parti & judici sæpe imponunt. Hujus rei peritum novi non-neminem, causæ bonitatis defectum, etiam in criminalibus, sumptibus parcendo nullis, hoc artificio adimplere solitum. Qui, quamvis hoc ipso lucretur causam, an non perdat animam, docebit ille dies novissimus. Si ad vivos possent revocari ante nominati, & alii antiquiores JurisConsulti, ut præsentem Judiciorum criminalium calamitatem, & justitiæ statum deploratissimum cernerent, quo omnia ruunt in pejus, horrore percuterentur, & obstupescerent. Sunt tamem quædam Academiarum collegia, 7
doctis, peritis, & exercitatis viris hactenus & in hunc usque diem ornata, quorum diligentiam, dexteritatem, scientiam & conscientiam in actorum studio, & sententiæ conceptione, & quod in tramite Justitiæ steterint immoti, sæpe deprehendimus, responsa tum propria, tum aliorum IurisConsultorum ita semper intelligentes, sicuti Cujacius in fronte consultationum suarum conditionem apposuit: Ergo si ita est, quemadmodum tua consultatione significas, &c. & fideliter attendentes monitionem *Ern Cothm. 1. cons. 1. n. 527.* Bene & recte judicare volentem, non nuda Iurisconsultorum responsa, sed mandata & leges divinas & humanas intueri atque sequi oportet. Nam quæ in responsis dicuntur, non satis habent fidei apud prudentes judices: monente, cum additis rationibus

Ioh: Petr: Surd. in ante dict. præf. consil. vol. 1.

Quippe, quod inſuper collegiorum Iuridicorum reſponſa, proh dolor, hodie nimis leviter, & ut ille ajebat, ſuperficialiter, non medulliter cudantur: ita conquerente *Ern. Cothm. 1. conſ. 1. n. 526.* Variæ præterea, & tantæ nunc temporis obrepunt judiciis corruptelæ, & corruptiones hoc in puncto tranſmiſſionis actorum, ut
8 injuſtitia vel manibus ferme palpari queat. Quæ tolli & caveri haut poſſunt, niſi prudentia, accurata inquiſitione, & gravi animadverſione Magiſtratuum, ex quorum Iudiciis acta ad Iuris Conſultorum collegia tranſportantur. Quod ſi non fiet, judicia indies replebuntur injuſtis & iniquis ſententiis, ſequentur maxima Reip. damna, & omnia inde dependentia mala, & non tantum per cuniculos eas dantes & impetrantes, ſed & ipſi Magiſtratus propter neglectum, nedum conniventiam ipſorumque corruptionibus obnoxii miniſtri, ſi non temporales, tamen procul dubio æternas dabunt pœnas.

OBSERVATIO X.

Contra craſſum & periculoſum errorem judicum quorundam, in delictis atrocioribus ſive exceptis imputatis reis Advocatos denegantium.

1 ADvocatos omnino dandos eſſe reis, qui haberi poſſunt opti-
2 mi, ex obſervationibus 4. & 12. hoc tit. liquet. Sunt tamen judices quidam, qui ex imperitiâ jurium & judicii defectu, (ne dixerim ex malitiâ) reis, de criminibns atrocioribus ſive exceptis accuſatis, ſimul ac capti ſunt, Advocatos cum injuriâ denegant: Idque ex eo, quod dicitur: In criminibus atrocibus & funeſtis (quæ autem ſint talia

vide inf. in obſer. 16. tit. d. indic. tort. & confeſſ.)

Advocatos non eſſe concedendos: Et in ſpecie notabiles eſſe, ſine veniâ qui pro reis criminis læſæ Majeſtatis intervenire tentaverint

l. Quisquis 5. §. Denique C. ad leg. Iul. Majeſt.

Cave-

Caveant autem sibi judices ab hoc errore periculosissimo & perversa interpretatione, tam juri & æquitati naturali, quam communi jurisconsultorum suffragio contraria: Illud enim Advocatum non esse admittendum in atrocioribus & exceptis, aliter non obtinet, nisi crimen sit notorium. (Cum omnibus notorii qualitatibus intellige, & legitime subsecuta Sententia notorii declaratoria. Ut, 3

in obser. 14. & 15. inf. in tit. d. inquis. & accus. & obser. 4. hoc tit. n. 12.

vel de eo aliter indubitatè constet: prout vult

Boss. in tit. de indic. & consid. ant. tort. n. 76. & tit. d. inquisit. n. 29. in fin.

ubi dicit, quod ad hoc, ut quis dicatur latro famosus, non sufficiat, quod per testes sit probatum eum esse talem, nisi in specie constet de ejus criminibus & latrociniis:

Paris. d. Put. in tr. d. Syndic. vers. tortus cap. 10. quidam latro famosus. Prosper. Farin. in pract. crim. lib. 1. tit. 5. quæst. 39. n. 107. num. 109. 111. Iul. Clar. in pract. crim. §. hæresis n. 19. Facultas juridica Coloniensis in subscriptione consil. Cothm. vol. 3. Resp. 39. isti consilio statim annexa num. 242.

ubi ita scribunt: quando jam constat, reum atrox exceptumque crimen, de quo agitur, commisisse: Aliter vero sentiendum, quando de eo nec dum constat, sed inquiritur adhuc. Tunc enim dilationes ad deliberandum, & Advocatis permitti debet, Ad quod 4

ibid. alleg. Marc. Mant. sing. 15. Rol. à Valle cons. 12. lib. 3. num. 79. Collegium Patav. cons. 2. n. 151.

Indicia esse communicanda, in criminibus etiam atrocissimis & læsæ Majestatis, probavi 5

inf. in obser. 2. tit. d. indic. tort. & confess. probat. id Farin. dict. quæst. 39. n. 41. & quos ipse ibidem allegavit. Carer. in pract. crim. tit. de tortur. §. circa quintum n. 16. pag. 181. & §. circa quartum. n. 7. pag. 171.

Cui autem bono communicanda essent indicia, nisi ad faciendas

6 defensiones? videatur omnino *Farrinac. dict. loc.* Ubi autem defensiones sunt permissæ, ibi quoque nec Advocatus repellendus:

Farrinac. dict. quest. 39. n. 79. pag: 628.

7 Cum cæteris, ex hac præsertim ratione, quia Propter inopinatos carceres, & subitaneam status mutationem, rei ut plurimum ita sunt consternati, ut de iis cogitare nec quicquam possint, præsertim si sint simpliciores. Adhoc doctus Fisci Advocatus, qui solet
8 eligi de præstantioribus

l. binos. ubi Bald. C.d. Advoc. div. jud. Peregrin. de jur. fisci lib: 7. tit. 2. n. 12.

in atrocissimis æquè, atque in vulgaribus sua tela in reum convertit: Hoc magis dandus est reo Advocatus, cum sit, quo ad de-
9 fendendum, longè favorabilior: Qui si ei denegaretur, maneret indefensus, etiamsi habeat copiam indiciorum vel maximè. Si quispiam forte contrarium sentit, contra communem & iniquè
10 sentit, nec ipsius sententia tanto errori patrocinium præbere debet. Ut hæc observatio reddatur illustrior, eam exemplo, una at-
11 que altera ratione declarabo. Si quispiam latro est captus, latrocinii crimen quidem non negans, sed prætendens, exercere latrocinia esse licitum: Vel si saga sive venefica fatetur quidem magiæ crimen, sed se defendere & excusare intendit, artem esse liberalem, vel se â diabolo deceptam: Hisce defensiones & Advocati recte denegantur: Cum excusationes ejusmodi sint prorsus frivolæ, absurdæ & contra jura manifesta. Si autem latro vel venefica crimen, quod neque aliter est manifestum, negarent vel ejus qualitates:

Decian. vol. 3. cons. 96. n. 9. & n. 20.

Defensiones & Advocati sunt omnino concedendi: Nec propterea denegandi, quia crimen est atrox vel exceptum, de quo reus
12 captus inquiritur: Sed hac ipsa de causâ judex promptior debet esse ad concedendum, & dandum ex officio, etiam non petenti: Quo enim major est defendendi necessitas, hoc minus defensiones adimere licebit: Eo autem est major necessitas, quo majus malum est illud, contra quod se quisque est defensurus. Absurdum juxta

juxta ac ridiculum foret magnitudinem criminis objicere, ubi de 13
eo non dum constat, & non est certum inquisitum vel accusatum ejus esse reum. Ut defensiones & Advocati non admittantur, non operatur atrocitas delicti, sed ejus notorietas, ut rectè dicit

Cothm. vol. 3. resp. 30: n. 242. 243. est subscriptio Facultatis juridica Coloniensis, Farinac. dict. quast. n. 109. Idem lib. 1. tit: 3. quast: 21. n. 77. & seq. ubi etiam dicit:

Iudex denegare potest defensiones & copias indiciorum in delicto notorio, *intellige ut sub n. 3. supr:* vel quando ex actis, vel confessione rei constat, & certum est, nullam ei competere defensionem & excusationem: Secus si constaret de contrario, vel essemus in dubio, secundum magis communem, & per totum mundum practicatam opinionem. Quod dubium incidit quando rei Advocatus contra confessionem excipit & exceptionem probaturus est, quia forte (exempli causa) est erronea, promissione impunitatis minis torturæ, vel diuturno carcere, ejusdem squalore extorta, vel non est pura & absoluta, sed certo modo qualificata: Et quando reus dicitur convictus, probare intendit testes esse inimicos, infames vel alias inhabiles. Tunc enim defensio & Advocatus admittendus.

Farrinac. dict. quast: 39. n. 32. & 111. & Dd. citati in fin. obs. 14. tit: 2. infr:

Multa enim etiam contra spontaneam confessionem possunt 14
opponi.

Post alias Gothofred. à Bavo, in theorica criminali practica §. confessio. n. 28. pag: 175.

Et probari *Hieron: Magon decis: Lucens. 49. n. 36.* Etiam per testes officii necessitate ad rei defensionem recipiendos.

Aret. Cons. 147. col 3. post. med. per. l. 1. §. Si quis ultro & § fin. ff. d quast. & ibi Bart: idem Bart: in l. 4. §. hoc autem judicium. d. dam infec: Bald: in l. Cum precum. ad fin: C. de liber: caus:

Ubi dicit salutem hominis tanquam rem publicam officio judi-

15 cis esse tuendam, *Huc refer: quædam ex obs. 1. infr. tit. 4.* Porro, ex juris & æquitatis naturalis ratione nemini unquam præscindenda est defensio:

in observ. 14. n. 18. tit: 2. citati. Dd:

Hæc autem ratio non cessat propterea, quia crimen imputatum est atrox & exceptum. Ergo omnino concedenda est in terminis elegantes cum adjectis rationibus.

Farrinac: dict: quæst. 39. n. 111. pag: 633.

Si morbo non usque adeo periculoso correpto, ad pristinæ sanitatis recuperationem medicum vocare & consulere licet, quidni, imo maximè liceat idem lethaliter decumbenti? Nonnemo retulit nuper in aliquo scripto publico exempla elegantia, & ut quilibet idiota errorem palpare queat, satis perspicua: Videlicet, si concessum est à jure naturæ, ut prohiberi non possim, ne me defendam ab ictu cultri, multo minus igitur prohiberi potero, ne me defendam ab ictu bombardæ. Res erit indigna sane, quam nec infantes probare velint, ut ei contra vim pestilentissimi serpentis
16 manum liges, cui contra morsum pulicis utramque solvis. Unde sequitur, ut si jus nactus sum à natura defendendi me & purgandi à crimine minori, maximè jus habeam me defendendi & purgandi â delicto majori sive atroci:

Cothman. vol. 3. resp: 29. n. 383. & seq.

Idque si solus præstare nequeo, auxilio Advocati, quem habere possum, optimi. Natura enim suadet & sensus communis, ubi majus subest periculum, ut ibi cautius agamus, & omnem præcipitantiam vitemus.

l. 1. §. 5. ff. d. Carbon: e dict: l. addictos. C. de appellat. C. ubi periculum extr. d. elect. in 6. Cothm. dict. loc. confer: quædam ex observ. 16. tit: 4. infr: d. judic. tort. & conf:

17 Quæ bene sunt attendenda judici, si conscientiæ & honori velit consulere, pœnam Syndicatus evitare & non audire & fieri crudelis homicida. Judicem enim injustum, non injuste ab homicida crudeli nihil differre dicit.

Ioan.

Ioan. Grev. in trib: reform: lib:1. cap.7. pag:230.

Notabunt quoque illi, quorum vel maxime intereſt notaſſe, non tantum contra idiotas, ſed illos etiam, qui ſibi eruditionem tribuunt: Hodie namque non raro, neſcio utrum ex errore (qui tamen judice erudito indignus eſt) an ex malitiâ potius exempla contingunt, quæ ſpeciatim tangere non attinet.

OBSERVATIO XI.

Quomodo Advocatus Conſcientiæ & honori cavere debeat.

QUi aliis ſapit atque cavere ſtudet, ſibi ipſi ut ſapiat & caveat, 1
imprimis eſt neceſſe, ne ei illud Ovidii contingat: *Quique aliis cavet non cavet ipſe ſibi*: Sic autem recte cavet ſibi, 2
quando cavet ſuæ conſcientiæ: Quæ omnium Advocatorum & Pragmaticorum ſuprema ſit, & cautelarum cautela: prout piè monet *Reim. Fichard: caut.6.* Nulla igitur cautelâ quamvis ſpecioſe fucata, aut probabili, perperam, vel ad obruendam veritatem, vel ad necem alterius, remordente interim conſcientia, utentur: Eſt enim conſcientia Angelus humanæ vitæ præſidens: 3

Vide judicium Bald: & aliorum à Fichard. d. caut. citatorum. Sic Paul. d. Caſtr. in l. ſi per errorem ff. d. juriſdict. omn. jud.

qui ita monet. Cave, ut ſæpè dixi à cautelis deceptoris: Quia etſi in hoc ſeculo Advocatis honorem faciant, tamen in altero magnum 4
animæ adferunt detrimentum.

Quapropter Cœpolla primus cautelarum collector, quando refert aliquam cautelam ſuſpectam, plerumque admonet, ne illa quis niſi tum demum utatur, quando fovet juſtam cauſam, quam tamen vel favore, vel potentiâ partis adverſæ, obtinere diffidit: Vel ut ſciat aliis, cautelis improbis uti volentibus obviare. *Væ*, inquit Ieſaias c.5. v.20. dicentibus malum bonum, & bonum malum, qui ponunt lucem pro tenebris, & tenebras pro luce, qui po-

5 ponunt amarum pro dulci, & dulce pro amaro. In extremo Dei judicio quilibet debebit reddere rationem dispensationis suæ, nec ibi versutiæ humanæ, cavillis vel improbis amplius erit locus cautelis: Quod ipsum latius extendere non est necesse: Quotidie namque hæc inculcantur, ut mirum sit, nonnullos, qui Christiani audire cupiunt, in corrupto hoc seculo, tam fidelibus, & quotidianis dehortationibus minus, quam sancto denario moveri: Cum tamen Ethnici doceant, in omni vita sua quenquam ne latum unguem à rectâ conscientiâ oportere discedere *Cic. ad Attic.*

6 Porro dicendum, quomodo Advocatus consulat & caveat honori: Quem si post bonam conscientiam sartum tectumque conservare velit, in eo sit totus, ut causarum palmam sive victoriam reportet.
7 Illud enim cuivis palam est, talem qui sæpe & facile succumbit, non esse magni. Quid itaque cautelæ est, ut Advocatus ceu conscientiam, ita & causam servet:
8 Abstineat, ab omni iniquo jurgio, nec litem desperatam suscipiat: si ei causa defertur aliqua, plenam à clientulo suo exigat facti informationem, eamque in scriptis: Sæpe namque brevissima facti mutatione
9 totum jus mutatur, vel potius applicatio ejus ad factum: & facti ignorantia sæpe prudentissimos fallit *l. 2. ff: d. jur. & fact. ign.* sollicitè quærat ejus probationes, in causis arduis adsciscat sibi socium peritum, clientulo temerè victoriam, propter dubium litis eventum, vel Principis gratiam non promittat,

Neviz. in Sylv. Nupt. lib. 5. n. 108. Ioan. de Deo in doctrina Advocatorum lib: 1. cap: 6.

ne incidat in pœnas fumi venditorum: de quibus

vide Menoch. d. arb: jud: lib. 2. cas: 344. Ioh. Bonef. in tract: de furt: §. alienæ rei. n. 108.

10 Si causa tanti est momenti non erubescat, de ejus bonitate interrogatus dicere, volo mecum, cum peritis & libris deliberare: quia tempore indigemus, ut aliquid maturius agamus:

Speculat: tit: de Advoc. §. nunc tractemus n. 6. Raim. Fichard. caut. 7.

memiuit patrem suum *Ioh. Fich.* Speculatoris cautelas omnes, ut

&

& hanc *in tit. d. Advocat.* commendaſſe plurimum: ut nimirum informationem de facto controverſo Advocatus, non obiter & oretenus, ſed in ſcriptis à cliente vel litigatore (in cauſis maxime gravioribus) exigat. Sæpenumero enim evenit Advocatis, ut 11
apud eos litigatores plurima de cauſæ ſuæ juſtitiâ prædicent, & ſe probare poſſe jactitent, quæ poſtea in proceſſu cauſæ præſtare nequeunt, & longè aliter ſeſe habere inveniuntur: Quapropter etiam cauſa tandem cadunt, culpam vero adverſæ ſententiæ in 12
Advocati vel negligentiam, vel imperitiam rejiciunt, & ea quæ prolixè & magnificè primum prædicarunt, poſtea, deplorata cauſa, diffitentur etiam omnia. Si itaque plenam in ſcriptis facti informationem ab initio à litigatore receperit Advocatus, & ad finem judicii retinuerit, nihil eſt quod metuat exprobrationum: Sed ſibi imputet clientulus, qui ea falſo aſſeruit, quæ ex probationibus poſtmodum non apparent. Adſcribere libet huc elegan- 13
ter facientia verba *Quintil. lib. 12. inſtit. Orat. cap. 8.* in quo, quæ Oratori (hodie Advocato) in diſcendis cauſis ſint obſervanda, ſcribentis: Nec ſemel audiſſe ſit ſatis: Cogendus eadem iterum ac ſæpius dicere litigator: Non ſolum quia effugere aliqua prima expoſitione potuerunt, præſertim hominem (quod ſæpe evenit) imperitum, ſed etiam ut ſciamus an eadem dicat. Plurimi enim mentiuntur, & tanquam non doceant cauſam, ſed agant, non ut cum Patrono, ſed ut cum judice loquuntur. Quapropter nunquam ſatis credendum eſt, ſed agitandus omnibus modis, & turbandus & evocandus: Nam ut Medicis non apparentia modo vitia curanda ſunt, ſed etiam invenienda quæ latent, ſæpe ipſis ea qui ſanandi ſunt, occulentibus: Ita Advocatus plura quam oſtenduntur, aſpiciat. Nam cum ſatis in audiendo patientiæ impenderit, in aliam rurſus ei perſonam tranſeundum eſt, agendusque adverſarius, proponendum quicquid omnino excogitari contra poteſt, quicquid recipit in ejuſmodi diſceptatione natura. Interrogandus quam infeſtiſſime, ac premendus. Nam dum omnia quærimus, aliquando ad verum, ubi minime exſpectavimus, perveniemus? in ſumma, optimus eſt in diſcendo patronus incredulus.

Promittit enim litigator omnia, teſtem, populum, paratiſſimas conſignationes, ipſum denique adverſarium quædam non negaturum. Ideoque opus erit intueri omne litis inſtrumentum: Quod videre non eſt ſatis: Perlegendum erit. Nam frequentiſſimè aut non ſunt omnino quæ promittebantur, aut minus continent: Aut cum alio aliquo nocituro permiſta ſunt: aut nimia ſunt, & fidem hoc ipſo detractura, quod non habeant modum. Si cauſam perſcrutatus, propoſitis ante oculos omnibus quæ proſint noceantve, tertiam deinceps induat perſonam judicis, fingatque apud ſe agi cauſam, & quod ipſum moviſſet de eadem re pronunciaturum, id potiſſimum apud quemcunque agetur exiſtimet: Et ſic cum raro fallet eventus, aut culpa judicis erit. Hactenus Quintilianus: Cujus conſilium ut & antecedentia omnia tam in civilibus quam criminalibus apprimè notanda. Similia, & plura neceſſaria huc omnino pertinentia, legere ſunt apud

Decian. in apolog. pro jurisprudent. Cont. Alciat. cap. 22. d. off. conſulent. præſertim n. 28. & 43.

Quæ tamen pro Advocatis doctis & peritis in medium non adduxi, nec meæ tenuitati tale quid ſumpſerim: Illi namque non hæc ſolummodo, ſed longè majora noverunt: Quia autem eorum meminiſſe hic commoda incidebat occaſio, nolui præterire. Hoc tamen certum eſt, ſi dictum conſilium Quintiliani & Deciani penes multos eſſet majoris, quam fuit hactenus, ingens litium multitudo ceſſaret, & non (ut dicit *Quint. dict. loc.*) deprehenderentur, cauſam quam diſcere ex ſuis litigatoribus noluerunt, ex adverſatiis diſcere.

14 Pro authoritate Advocato concilianda ſuadet. *Speculat. tit. d. Advoc. § ſequitur 2.* ut accedens ad Advocationis officium exercendum, veſtes talares habeat, & ſuo officio congruentes, allegans ad hoc ſequentes verſiculos:

Vir bene veſtitus, pro veſtibus eſſe peritus
Creditur à mille, quamvis idiota ſit ille:
Si careat veſte, nec ſit veſtitus honeſtè,
Nullius eſt laudis, quamvis ſciat omne quod audit.

Cui

Cui alludit etiam Juvenalis *Satyra 7.* sic scribens:

Et tamen hoc ipsis est utile. Purpura vendit
Causidicum, vendunt Amathystina, convenit illis
Et strepitu, & facile, majoris vivere census.
Sed finem impensæ non servat prodiga Roma.
Vt redeant veteres: Ciceroni nemo ducentos
Nunc dederit nummos, nisi fulserit annulus ingens.
Respicit hoc primum qui litigat, an tibi servi
Octo, decem comites, post te an sit sella togati
Ante pedes, ideo conducto Paulus agebat
Sardonyche, atque ideo pluris quam Cossus agebat
Quam Basilius, rara in tenui facundia panno.

Quos versiculos etiam enumerat *Raim. Fich. caut. 8. addens* 15
ibid. in fin. Non esse nimium fidendum huic cautelæ de vestitu, esse enim pro imperitis potius hominibus, novis atque obscuris, qui nec familiæ nobilitate, nec eruditione clarant, sed solo vestitu sibi authoritatem ac æstimationem conciliare coguntur, donec vel uxorem aliquam divitem, vel aliqualem functionem, illo vestitus hamo captarint. Sed revera talis existimatio, ut exempla docent, postea indies vilescit, & inscitia tandem se ipsam prodit, atque pudefit. Cures igitur potius, ut tu vestem, quam vestis te decoret: Hæc *Fichard.* Quanquam verum sit illud vulgare:
Hunc homines decorant quèm vestimenta decorant: Et talem prima fa- 16
cie præsumi, qualem eum indicant vestes esse.

l. item apud 15. §. si quis virgines ff. d. injur.

Quemque judex in suæ professioni convenienti vestitu, & majori ornatu inspiciet, majoris existimabit esse authoritatis, & ei assurget salutatione delata, dicens: Sede apud me in loco nobiliori: Ad quod etiam tenetur,

secundum l. ult. & pen. C. de off. divers. jud. Specul. d. §. n. 3. Ioan. Bapt. Magon. de rect. patrocin: rat. cap. 3. n. 36.

Hoc tamen procul dubio nulli, nisi de præclara eruditione noto, 17
vel de ruditate, sub egregio vestimento operta, ignoto continget:

Ubi autem ruditas etiam splendidè vestita sermonem facere cœperit, calamum admoverit, & fortè una vel altera causa ceciderit, nec aliunde inposterum, quam ex salario Advocaturæ, vestes sibi reparare poterit, ejus authoritas cum primo vestimento conteretur, & ecce, brevi ruditas stabit nuda, & veste, & honore exuta. Quapropter ridicula est cautela in vestibus posita, quando deest scientia.

OBSERVATIO XII.

Ad securitatem Advocati, pro accusato vel inquisito patrocinium suscepturo.

1 QVamvis Principes, eorumve officiales sive magistratus, ex legibus, ratione naturali, & ductu æquitatis noverint, reis non esse denegandos Advocatos sed eos disputaturos audiendos

l. unius §. cogniturum ff. de quæst. Bart. in l. fin. eod. tit. Brun. q. 9. part. 2. num. 51. Lancilot. d. off. Præt. in crim. sub rubr. d. negat. Crim. & torment. n. 12.

2 Quin etiam reo non petenti de Advocato prospiciendum, & excusationes innocentiæ ex officio quærendas,

l. si non defendantur 19. ff. d. pœn. l. 1. in fin. ff. d. quæst. l. 9. §. Advocatos quoque d. off. proconf: & leg. Innoc. in c. veniens num. 4. extr. d. accusat. Paul. Castr. cons. 48. n. 36. inter criminal. vol. 1. Cothm. vol. 3. resp. 29. n. 180. 181. 183. & ibid. cit. DD. Et in subscriptione Facultatis juridicæ Coloniensis dicto responso Coth. statim annexa n. 238. & seqq.

Ut propterea nemo Advocatorum, alicujus rei patrocinium suscepturus, propter suum officium, odium metuere deberet, unde gratia potius & laus erat exspectanda. Quia non minus providet humano generi, quam si præciis atque vulneribus patriam salvaret, eo quod gloriosæ vocis munimine confisus laborantium spem,

ſpem, vitam & poſteros defendat, *l. Advocati 14. C. de Advocat. diverſ. judic.*

Verum vix evitari poteſt, ne offenſionem Principis, vel odium Magiſtratus incurrat, qui fideliter, quæ cauſæ neceſſitas & utilitas exigit, prout decet, pertractat. Imo eo res rediit, ut in aulis quibusdam, ubi Principum ſocordiam malorum regit cupido, & libido conſiliariorum, nemo innocentiæ captivi, neque verbulo meminiſſe audeat, quamvis is verè ſit innocens, niſi velit odium, iniquam ſuſpicionem & periculum incurrere. Exempla ſunt in promptu recentiora, quod Advocati & Notarii ſuum officium, in ejusmodi cauſis, modo planè licitiſſimo, exercentes, in ſqualidos carceres fuerint conjecti, & ibidem ad tempus non ſine jactura, vitæ & ſanitatis detenti. Unde evenit, ut miſeri rei Advocatis, poſtquam veſtigiis alii eſſent deterriti, neceſſariâ innocentiæ defenſione prorſus deſtituerentur. Quapropter obſervatio pro Advocato eſt, ſi in cauſa criminali reo velit præſtare patrocinium, ut nimirum curet ex officio, ſecundum prædicta jura, conſtitui, ſibique dari literas reverſales de ſecuritate, ſalvo conductu & ſarta tectaque gratia, in quemvis cauſæ eventum conſervanda, eaſque ſub manu & ſigillo Principis, vel Magiſtratus: Tunc enim, niſi Princeps vel Magiſtratus ſit extremè impius, ſecure patrocinari poterit. 3 4 5

Alterius partis, eique addictorum odia, tanquam fidelis, patrocinii fructus, etiam in civilibus nedum in criminalibus, ſunt & ferenda, & contemnenda, in Deo, illæſa conſcientia & cauſæ bonitate firmam ponendo fiduciam. Nec curanda eſt ſtulta 6
vulgi imaginatio & ſiniſtra opinio de cauſarum criminalium Patronis: Nec ineptiæ quorundam, qui hac vanitate popularis judicii, vocibuſque plebis non attendendis

l. decurionum C. de pœn. Boer. deciſ. 164. n. 15. Schurff. cent. 1. conſ. 94. n. 5.

moti, in ejuſmodi cauſis operam præſtare recuſant. Certum 7
namque eſt, quo cauſæ ſunt graviores & magis arduæ, hoc honoratiores eſſe earum Advocatos. Daniel Propheta advocando judicia-

dicialiter liberavit Susannam. Meminisse oportet Christum Salvatorem ipsum pro humano genere Advocati munus subiisse: Quod post sacras literas eleganter comprobat

Iohan. Bapt. Caccialup: in tract. de Advoc. q. 1. quem citat. Gigas in tr. de crimin. laes. Mai. sub rubric. qualiter in crim. laes. Mai. procedatur. quaest. 4. n. 6. Grava. lib. 1. concl. pr. 43. n. 4.

idque non in causis civilibus, sive pecuniariis neque poenam sanguinis temporalem sed salutem aeternam, aeternumque supplicium concernentibus.

8 Alia aliis, qui vel nunquam causas sanguinis tueri volunt, & forte haec subest ratio: Quippe quod rei capitalium criminum postulati, plerumque sint pauperes & viles, usque adeo, ut dignum labore salarium dare vix, vel planè non habeant, & ubi à judicibus fucata justitiae gloria effectatur, patibula parvis furibus, eorumque detritis & ossibus cernantur onusta: Potentiores autem, divitiisque abundantes conniventibus oculis (quae est hodierni seculi perditissimi, perditissima corruptela) non, vel raro accusentur, inquirantur, capiantur, sed per cuniculos cum illis agatur, quamvis sint sceleratissimi. Propterea operam tales Patroni sine ampla mercede impendere detractant. Sed quae haec est, indigna sane Advocato turpitudo? Cujus tamen notam facile evitabunt, rerum criminalium non usque quaque periti, impar humeris onus non suscipientes, sed potius sub honesto aliquo praetextu sese excusantes, vel adjunctum peritiorem quaerentes & doctiorem: Imo illi hoc pacto, ut honori, ita & conscientiae, consulunt vel maximè. Quantos enim ejus sentient morsus, ubi reum ex imperitia se perdidisse, quem jure liberare quivissent, viderint postea melius edocti?

OBSERVATIO XIII.

Vt & quomodo in causa capitali admittatur Procurator.

IN criminalibus judiciis, in quibus ex condemnatione Reo criminoso pœna corporis afflictiva est imponenda, procurator non admittitur, 1

l. pen. §. ad crimen ff. d. pub: jud: l. 1. ff. an per alium caus. appel. Iul: Clar. lib. 5. sentent. §. ult: quæst: 32. Menoch: d. arb: jud: lib. 1. quæst. 80.

Ubi addit rationem, & hanc regulam cum pluribus limitationibus & ampliationibus pertractat. Idque in tantum obtinet, ut supersedeatur in causa contra præsentes reos ex eodem delicto donec contumaces sint condemnati, ne per indirectum, per publicationem processus possint contumaces instrui de indiciis & probationibus super delicto, contra eos existentibus, subornare testes, & deinde comparere

Iul: Clar. in pract. crim. §. fin. quæst. 49. n. 7.

Ad hoc tamen admitti debet. Si nimirum secreto judici det 2 capitula & nomina testium, quibus cognita est rei, forte propter metum carceris absentis, innocentia, ut illos ex officio examinet,

l. si non defendantur ff. d. pœn. l. 2. C. de abolit. Bart. in l. 1. §. si quis, ultimo ff. d. quæst. Bald: in l. 2. in fin: C. de edend: Salyc. in l. 2. de abolit. Paul. Castr. in l. 4. §. si tibi, in fin. ff. de Cond. ob turp. caus. Bart: in l. 4. §. hoc autem judicium ff. d. damn. inf. Menoch: de arb: jud: quæst. lib: 1. quæst. 88. n. 95. 96. Franc: Aret. in cons. 147. Ioh. Ant. Rubeus Alexan. in tract: de potestat. procurat. & def. in crim. n. 154.

Qui non admittitur tamen tanquam procurator, sed tanquam instructor ad informandum judicem forte ex schedulâ aliqua articulatim conscripta, vel aliter de innocentiâ rei, & Judex tenetur 3 eum audire, & in veritatem ex officio inquirere

l. 2. ff. d. lib. caus; Cap: Caut. 255. n. 2. & ibidem alle-

gati

gati ICti. Alex. conf: 138. n. 13. lib: 6. Iul: clar: in pract: crim: §. fin: quæst: 33. n. 2. Cothm: vol. 3. resp. 15. n. 17. & 18. Matth: Steph: in Comm: Const: crim. art: 88.

Quod si neglexerit, facit se reum Syndicatus,

Vt tradit Iohan. de Anon. in capitulo veniens, colum. 7. vers: nunquid autem ext. d. accus: Imol. super eodem. Hippol. de Mars. Cons: 43. n. 38. volum. prim: Fichar: caut. 82.

4 maxime si præcesserit protestatio. Et si postea Judex ex hac informatione, vel testium secreta examinatione, reperiat principalem esse innocentem, contra eum criminaliter, neque ad capturam procedi potest: Sit tamen cautus talis procurator vel potius
5 informator, ne ex processu appareat, quod Judex illud fecerit ad alicujus procuratoris vel defensoris instantiam: sed ut ad acta scribi faciat examinationem factam esse ex officio, alias non valet: *Cæpol: cautel. 66.* Huic observationi, adjicere libet, ratione sui, Commodi aut interesse in ejusmodi criminalibus judiciis posse
6 intervenire virum pro uxore:

Soc: Col. 46. vers: principaliter de accusation.

qui alia quoque plura exempla retulit: Patrem pro filio, Dominum pro servo, Episcopum pro Clerico, Principem pro subdito, Abbatem pro Monacho & similes.

Felin: c. meminimus n. 12. d. accusat: Soc: de fall: reg: 322. fall: 6. & 15. Ruin: Cons: 9. n. 3. lib: 5. Iul: Clar: in pract. crim: §. fin: quæst: 33. v. 5.

7 Qui tamen proprie Procuratores dici non possunt: Neque admitti dicuntur in tribus diversis punctis, scilicet contestandæ litis, examinis per tormenta, & ferendæ sententiæ,

Bald: ad l. Reos n. 22. C. de accus: Menoch: de Arbit: jud: quæst: lib: 1. quæst: 80. n: 101.

Veluti hodie consuetudine passim approbante, procurator vel defensor ad reliquos actus, videlicet ad opponendas exceptiones, producendum articulos, & alia facienda in ipsa causa, quando reus

reus in carcere detinetur, admittitur, *Hartm .Pist: lib: 1. quæst:47. n.14.Port. lib: 1. conf: 3. n.2. Reusner: lib.2. decis: 10. n.10. Rauchbar. lib: 1 quæst: 7. n.23.* Quod etiam Constitutioni Criminali Caroli Quinti consentaneum est. art. 88. 89. nisi sit accusationi, vel inquisitioni, vel interrogationibus in aut extra torturam respondendum, vel Sententia audienda. Tunc enim reus ipse debet duci ad banchum juris, vel locum tormentorum.

Iul. Clar. in pr. Cr. § fin.quæst. 32.vers: 16.item quæro. & ibidem citati Dd.plures. Alex.Conf: 138. n.14. verb: Et licet alias. lib: 6.

Secundum hodiernam praxin, & usum judiciorum, pater filium, cum filius censeatur pars corporis patris, imo una eademque persona cum ipso, in toto judicio contradictorio absentem filium, propter hasce & alias rationes, ad absolutionem usque, defendere potest. 8

Cothm: vol: 3. resp: 15.n.17.18. & seqq. & n.26. Alberic. d. Rosate. in l. servum quoque §. publicæ. n.21. ff. de procur. Matth: Steph: in Comm: Constit: crim: art: 88. Arumæ: lib: 1. decis: 7.

Hoc quoque consilio uti potest reus, ut: curet pro se in judicio criminali comparere Advocatum suum, is enim veluti procurator comparere non prohibetur, sed admittitur ad causæ defensionem. 9

Menoch. lib: 1. d. arb: jud: quæst.80. n.110. Socin: de fallent: reg: 322.fal:10. Blanc: in pract.Crim.in verb. verum quia n. 44.

Vel inita pace curet offensum pro sua defensione ad judicium venire.

Marf: Conf: 17. col: ult. Rube. l.pen: §. ad crimen. n. 103. de pub. jud.

Cui posteriori tamen parum fidit, nec malé Menochius *dict: quæst: n. 109.* Si autem (ut hoc obiter addam) procurator fuit admissus, & neque â judice, neque â parte repulsus, ejus gesta valent.

Roman: Conf: 215. Duo sunt, n.2. ver: tertio posito

& seq. Bald. cons. 415. lib: 4. Oldrad. Cons: 130. n. 8. Gail. lib: 1. d. pac: publ: cap. 10. n. 18. Cavall. in specul: comm: opinion: tom. 1. quaest. 239. Camill: Borell: in summ: decision. tit: 66. de procurat. n. 123.

Si etiam pro reo absente compareat procurator admittendus &
10 audiendus est, ad allegandam absentiam, & absentiae causas probandas

Iul: clar: in pract: crim. lib: 5. §. fin: quaest. 32. n. 17. Guido Papa decis: 338. n. 2. 3. 4. Ferrat. in tract: cautelar. caut. 18.

Ubi ponit cautelam, si reus forte metuit judicis praesentis inimicitiam, vel nimiam rigorositatem, aequiorem, sive magis propitium successorem sperans, ut antequam citetur, vadat ad partes longinquas, adeo ut verisimiliter, vel de facili citatio, ad ejus aures pervenire non possit, & tunc eo tempore quo citabitur, compareat quispiam, & alleget ejus absentiam, in longe dissitis locis, quare citationis notitia ad eum pervenire non possit, petens ne judex contra ipsum velit procedere, & sese offerens, talem absentiam in continenti probaturum. Tunc si judex probationem non admiserit, processus erit nullus.

Hieron. Gigas. d. Crim. laes. Majest. lib. 1. sub: rubric. qualiter in crim. las: Majest: procedatur quaest: 18. n. 6. 7.

Si vero ille excusator non offerret, se in continenti probaturum, processus valebit, sed salvum erit jus ipsi reo petenti restitutionem in integrum ex causa justae absentiae.

Ita notabiliter voluit Bart: in Extravag. ad reprimendum, in verb. neglexerit, allegans not: in l. ab eo C. quomod. & quand. jud. & in l. fin. d. in integr: restit. Ant: Rub: Alex: d. potest. procurat. in crim: n. 319. & 320.

Quod dictum (referente Ferratio dicto loco) multum exclamando sequitur Marian. dicens esse menti tenendum, & per Dd. non tactum.

Quam

Quam tamen cautelam intelligendam esse dicit ibidem Ferratius, ubi maleficium est occultum, & quis aliquot menses ante de eo non est diffamatus. Recte autem eam improbat in casu delicti publicé commissi: veluti si de die in publico reus interfecisset hominem! Quotiescunque aliquid natura sua potest prodesse, si illud (prout in casu hoc posteriori præsumitur vel maximè) est affectatum vel procuratum, tunc non prodest.

l. Spadonem §. fin. ff. d. excusat. tut: §. item tria onera inst. eod: l. & qui data opera ff. ex quib: caus: major:

Quæ optimè conveniunt cum iis, quæ eleganter hoc in passu, & alia huc utiliter facientia, docet & firmat *Tessaur. decis: 265.*

OBSERVATIO XIV.

Alia ut pro accusato vel inquisito in causa capitali interveniat procurator.

Reus accusatus vel inquisitus in causa capitali, si ab alio judice alia de causa est in carcerem conjectus, potest respondere per procuratorem, 1

Ang: in l. eos §. super his C. de appel. Bart: in l. pen: §. ad crimen ff. d. pub: jud: Menoch: de arb: jud: lib: 1. quæst. 80. n. 87. & 88. Hippol. d. Mars: in pract: crim: §. sequitur n. 30. & n. 31.

ubi exinde hanc exstruit cautelam. Ut nimirum accusatus vel inquisitus curet se in alia aliqua civitate, vel loco, pro ficto vel asserto debito, vel delicto incarcerari: Et postea per literas Officialis illius civitatis, ubi detinetur, capturam notificare faciat judici inquirenti vel contra eum procedenti: Tunc erit necesse ut 2
hic judex admittat procuratorem in causa ista capitali, & supersedeat in processu, donec inquisitus vel accusatus fuerit è dicto carcere liberatus, ut in persona comparere possit. Sed si judex 3
inquirens resciverit incarcerationem ejusmodi esse affectatam sive procuratam, proculdubio accusato vel inquisito non est pro-

futura hæc cautela, propter identitatem rationis *observ: præced. hoc tit: in fin. annexa. Clar. pract. Crim. §. fin. quæst. 34. vs: 7.* quam dolosam, fraudulentam & calumniosam vocat:

Gothofr. â Bavo, in theorica Criminali practica. parag: Procurator n: 24 pag: 74.

Quia malitiis non indulgendum *l. in fundo 39. ff. de Rei. vin:*

4 Procuratorem quoque constituere potest reus, si delictum est impunibile.

Bart: in l. si servus C. d. his qui ad Eccles: confug: Roland à vall. cons: 11. n. 20. vol. 3.

Exemplum, quod contigit

in facto Hippol. d. Mars: ipse ita refert in dict. parag: sequitur n. 27. in fin. & n. 28.

Nam quidam puer septem annorum casualiter percussit alium puerum, ejus vicinum, socium & benevolum, qui ex illa percussione intra quindecim dies mortuus est: judex formavit inquisitionem de homicidio, & procuratorem noluit admittere: Hippol: tandem comparens, dixit admittendum esse procuratorem, propter exceptionem oppositam, nimirum, quod delictum, de quo inquiritur non sit punibile, & propterea impediatur litis ingressus,

secundum Bart. in l. si servus C. de his qui ad Eccles. conf.

quem refert & sequitur

Ias. in rubr. C. ut nemo priva: in princ: & in l. nam & postea, in princ. ff. d. jurejurand.

admissus itaque fuit procurator, & puer absolutus. Talia sæpe hodie emergunt, sed nemo judicum, etiam Advocatorum ferme considerat. Huc pertinent quæ refert Menoch.

de arb. jud. quæst. lib. 1. quæst. 80. n. 177. usque ad fin.

quæ omnino videantur.

5 Porro ubicunque formata est contra aliquem inquisitio calumniosa, tunc in tali judicio admittitur procurator, non obstante quod judicium sit criminale: Ita notabiliter

dixit Cyn. in l. reos C. d. accus. Bald. in l. 2. C. ut nemo priva.

Quod dicit notandum. Hipp.

Hipp. d. Marſ. in pract. crim. parag. ſequitur. n. 20. Roland. à vall. vol. 3. conſ. 11. n. 19.

Si etiam cautus reus inquiſitus, ut advertat, an inquiſitio aliquo 6
reſpectu ſit inepta, vel quæſtio à criminali cauſa ſeparata. Tum enim in tali judicio admittendus eſt procurator: Ita ſingulariter

Bald. in conſ. 106. incip. verba accuſationis, in 1. vol.

quod eſt multum notabile, & ſæpe in facto evenit:

Et ego, dicit Hippol. d. parag. n. 30. ita pluries practicavi cum honore & lucro: Ioan. Ant. Rubeus, Alexandr. in tract: de poteſtat. procurat: & def. in cauſ. crim. n. 145. 146.

& alios idem recenſet caſus, quibus procurator comparere poteſt
num. 148. & ſeqq. An univerſitas delinquens poſſit per Procura- 7
torem ſive Syndicum camparere, vide

Farinac. in pract. crim. in 4. lib: ſub. tit: de var. & extr. crim.

TITVLVS SECVNDVS.

DE INQUISITIONE ET ACCUSATIONE.

OBSERVATIO I.

De Inquiſitione in genere pro judice, & ne inquirat in levia.

PErinde ut in civilibus, ita etiam, & vel maxime in cri- 1
minalibus ſecundum leges & jura præſcripta proceſſus eſt formandus, & uſitato more procedendum.

Godelm. d. mag. & veneſ: lib: 3. cap. 1. n. 24. Weſenb. inſtit. d. pub: jud: n. 10. Carpzov. in tract. crim. part. 3. quæſt. 103. n. 3. & quæſt: 106. n. 2 Heig: lib. 2. quæſt: 35. n. 7. & ſeqq.

Et hoc non tantum ubi ad accuſationem, ſed etiam quando proceditur per modum inquiſitionis, inprimis reum patienter & ſufficienter audiendo: Ad exemplum Dei Optimi Maximi, qui etſi notum haberet lapſum primorum parentum, tamen eos inauditos condemnare noluit, ut ordo judicii ſervaretur.

Gen: 3. vſ: 3. cap. Deus Omnipotens 2. quæſt: 1. Godelm. dict: loc. n. 26.

2 Et requiritur ut inquiſitio ſit certa, ſpecifica, clara, & in ſe continens omnes qualitates & circumſtantias, ita ut reo non adimatur defenſio: Ac proinde inquiſitio generalis, obſcura & incerta, non valet.

Marant. in ſpec. part. 6. d. inquiſit. n. 37. Farrinac. in pract. crim. tit: d. inquiſit. quæſt. 1. n. 11. vid. infr. obſ. 23. h. tit.

Quod primo limine hujus tituli attingere volui. Etiamſi autem propter leve & potius diſſimilandum delictum proceſſus inquiſitionis non ſit inſtituendus, ut paulo poſt probabitur.

Non raro tamen vidi judices in levia crimina, quæ tamen nulla pœna ſanguinis vel corporis afflictiva coercentur, inqui-
3 ſiviſſe quam accuratiſſimè: A quo tamen abſtinere tutius arbitrantur Juriſconſulti

Damhoud. in pract. crim. cap. 8. n. 6. & 7. Cothman: vol. 3. Reſp. 29. n. 130.

4 ubi ad hoc allegat *art. 6. conſt. crim.* pro hiſce enim delictis magis marſupia inquiruntur quam delicta: & Deus avaros perdit judices: Propterea annotatio bonorum ob contumaciam delinquentis non adhibenda in levibus. *Gail. d. arreſt. imper. cap. 1. n. 5.* de cujus abuſu conqueritur Vincent. Carocius

in tract. de ſequeſtro. part. 2. quæſt. 12. n. 4. ibidem dicens:

Fiunt inventaria pro quolibet minimo vulnere: Unde infelices populi paſſim depauperantur, & Cancellarii ſitibundi, & executores canes curiarum, & excoriatores pauperum impinguantur. Inſuper inquiſitio regulariter eſt prohibita, & regulariter non debet judex inquirendo moleſtare ſubditos:

Bertrand. vol. 3. part. poſter. conſ. 64. n. 2. Mul-

Multo minus per inquisitionem anhelare ad condemnationem. Quod valde & merito reprehenditur

Roland. à Vall. vol. 1. consf. 45. n. 79. Dec: consf: 189. n. 19. Boer decisf: 164. n. 15. in medio:

quia facile contingit, ut inquirantur indebitè, & tunc judices parti vexatæ tenentur ad expensas & interesse, maximè quando apparet de culpa eorundem, 5

l. filius familias ff. d. judic. Cason: tr. de inquisit. cap. 8. n. 4. Cothman: vol. 3. resp: 30. n. 10. & seqq. est subscriptio Facult. jur: Coloniensis.

quod ad novam editionem exscripsit.

Rosb. vel sub ejus nomine alius in proc: Crim: *tit: 1. de inquisit: cap: 12. n. 4. & 5. vid: obs: 2. tit: 4.*

Plura de eo vide in *observ. 8. hoc tit.* Impugnari quoque potest inquisitio ab inquisitis, quod nimirum crimina, de quibus facta est sint levia & dissimulanda: Secundum

Speculat. tit: de inquisit. §. 1. ab init. Lancellot· *de off. Prat. in causf. crim. rubr: d. inquisit. n. 39.*

OBSERVATIO II.

Pro judice ad cadaver suspectos deducente, & an Iudicium existat, si in ipsorum præsentia sanguinem effundit.

SOlent judices in inquirendo suspectos ad cadaver deducere, quod propter præsentiam occidendis vel occidentium (ut ferunt) sanguinem effundit: Ab hac exprientia non esse recedendum docet 1

Parisf. de Puteo cap. Mandavit in fin: Blanc: de indic. n. 408. & Arist.

ait hoc esse opus divinum & naturale: quia sanguis clamat vindictam contra interfectorem, *vid. in Problem. c. de naribus:* Sanguis de terra clamat & exposcit vindictam *Gen. 4. Boer decisf:* 166. ab init. 2

init. Quæ tamen quanquam plures Dd. ſint in ſententia contraria, & exempla practicata addant, tanti non faciat judex, ut ſine aliis urgentibus indiciis ex hoc ſolummodo ad torturam properet, cum ſit leviſſimum & incertiſſimum. Fieri enim poteſt, ut ſanguis, qui in venis delituit, agitato motoque corpore, & venarum oris reſeratis erumpat, vel caſu ſanguinolentus liquor per os, nares, oculos, aures infernaſque ſedes emanet:

Matth. Steph: in cent. quæſt. jur. ad inſtit. cent. 4. quæſt. 17. Zanger. de tortur. cap: 2. n. 160.

etiam præſentibus amicis vel quibuſcunque ut paulo poſt probabitur. Cum quoque calor occiſi non reſervetur ultra ſeptem
3 horas, judex hoc temporis ſpacio expectato id indicii experiatur, ſed ad inquirendum tantum

Caſon. de indi. & torm: in proem. cap: 3. Godfrid a Baro theor. Criminali practica §. homicida n. 128. pag: 349. Hippol. d. Marſ: pr. crim: §. Diligenter n. 181.

ubi refert aliquod exemplum, quod ipſe, cum eſſet Gubernator civitatis Albinghanæ, vidit cum admiratione, & homicidam, poſtquam delictum eſſet plene probatum, condemnavit. *Boer. dict: deciſ:*
4 adducit exemplum, quod poſt octiduum à matre occiſus puer, ea inſpiciente, ſanguinem è naribus emiſerit: Et aliud *ex Petr. d. Apon.* quod duobus menſibus poſt exhumatus, ſanguinem, homicida ſupra eum tranſeunte, ex plagis emiſerit. *Iac. Martin. in diſp. d. cognitione ſui, probl. 8.* ex Cruſio, ita refert: Eſt Johannes Albuſerus in Stultzbergio interemptus: latuit percuſſor poſt menſem: iterum die Martis fratres & propinqui cæſi duos aucupes Kelenbergicos in provinciale judicium rapuerunt & cædis accuſarunt: Illi ſeſe innocentes affirmarunt. Dicta eſt ſententia ut jurejurando ſe purgarent, duobus digitis, inter quos lana alba, in vulnus impoſitis. Factum id à priore eſt, nec quicquam indicii conſpectum: altero vero jurante rubère cœpit vulnus, & ſanguis exire per pedes defluens, numeroſo populo cernente. Cædis autor confirmatus, ſupplicium ſubiit. Verum *Iacob. Mart. dict. loc.* tali indicio nihil tribuendum cenſet: Idque ex hac ratione,

quia quando incipiunt humores cadaveris putreſcere, illa putredo eſt à calore externo, & calor putredinis cauſa ſimul generat ſpiritus, ſpiritus illi calidi ſe permiſcent ſanguini in vaſis contenti, eumque frigore antea concretum iterum reſolvunt & attenuant: Atque hinc ſæpius accidit, ut altero vel tertio die poſt mortem non tantum vividum repræſentet colorem cadaver: Verum etiam attenuatus & Spiritibus permixtus ſanguis exitus atque meatus quærat, donec tandem, vel per nares, vel per inflictum vulnus prorumpat & extra corpus profluat: quod certe contingere poteſt, tam præſentibus amicis, quam hoſtibus & homicidis.

Heig: part. 2. quæſt. 39. n. 104. & ſeqq. Matth. Steph: ſupra dicta quæſt.

ſentit, quod aliis, iiſque urgentibus adminiculis concurrentibus propter dictum indicium, judex accuſatum torquere debeat, ſi modo præternaturali ſanguis ex plaga exprimatur: Quæ quidem ſententia non eſt uſque quaque ſpernenda: imo rationabilior eſt ad torquendum, quam opinio Caſani ad inquirendum: Namque hic tantum ex eo, quod naturale eſt, & contingere poteſt tam amico, quam homicida præſente, fallibilius ſumit indicium: Ille autem conjunctis aliis adminiculis urgentibus, ex modo præternaturali, qui aliquid divini operis exhibet. Verum quomodo judex certò eſt ſciturus, modo naturali, vel præternaturali ſanguinem effluere, ne injuriam inferat reo ad quæſtionem abripiendo, etiam adhibitis peritis, qui tam in occulto negotio, & titubant, & diſcrepant? Quapropter tutius erit, ſæpe dicto indicio nihil confidere

Gomez. tom. 3. variar. reſolut. cap. 13. n. 15.

Idque ad judicii neceſſitatem cum periculo non transferre. *Heig: dict: loc. n. 106.* & ſuſpectum ad cadaver non deducere: niſi forte in hunc finem, ut aliud indicium eruatur, puta, ſi motum cadaver ſanguinem effundat, & inſpiciens ſuſpectus expaveſcat ilico, & exalbeſcat: Ex eo tunc oritur indicium, quod quibus conjunctis putetur, ſufficiens ad torturam vide upud *Caſon. d. indic. cap. 7. de pallore & trepid. n. 2.*

Cui tamen contrarius est. *Heig. dict. quæst. 39. n. 105.* Propter rationem, quod aliqui adeo sint impotentis animi, ut licet sint innocentes, tamen tantopere consternentur & tremant, ut facile dispositionem similem veri percussoris possint acquirere.

OBSERVATIO III.

Ad evitandam inquisitionem, quæ quousque ex praxi hodierna, qua accusatio partis inquisitionem judicis non impedit, obtineat.

1 JUdex in causis criminalibus procedere potest ex officio, & hodie plerumque solet per modum inquisitionis, quod est notissimum

c. qualiter & quando d. accusatione l. 2. §. si publico & ibi Bart. ff. d. adult.

2 Ad eam effugiendam videat inquirendus, ut offensus de medio amicorum eum accuset. *Ant. Blanc. caut. 13.* quam tamen cautelam vel potius corruptelam parum vel plane nihil profuturam in aprico est, ubi judex prævaricationem subolfecerit: Quapro-
3 pter sit cautus ille, & videat num accusator suam, suorumve injuriam prosequatur, num Fisco & Reipub: sit per accusationem, an per inquisitionem plenius consultum: Si per hanc, non cessabit judicium inquisitionis. Ad quod omnino videatur

Salicet. in l. ea quidem C. d. accusat: Boss: tit. d. inquisit. n. 18. 19. & 20. Et tit: d. denunciat. n. 17.

ubi de prævaricatione denunciatoris: vel num inquisitus fecerit se accusari dolo in curia, in qua minor pœna imponitur. *Pacian.*
4 *cons: 4. n. 42.* vel opponatur, si ex actis non apparet personam offensam vel aliam, cujus interest non esse citatam, nec ei statutus terminus deliberandi, utrum accusare velit an minus: Hoc enim si neglexerit judex, ad inquisitionem progredi nequaquam potest.

Gloss.

Gloss: in c. Presbiter si à plebe 2. q. 5. Bald: in l. Senatus C. qui accusare non poss: Capoll: caut. 25. Boss: tit: d. inquisit. n. 68.

Quamvis autem dicta cautela sit juribus communibus suffulta: Hodie tamen, quia multa de juribus antiquæ accusationis iverunt in desuetudinem, ex consuetudine & praxi criminali contraria, superflua est & nullius effectus *Iul: Clar. in pr. crim. §. fin. quæst. 3. vers. 9.* Ex ratione, quod hodie unus modus procedendi alterum non impediat, & in quocunque casu permissum sit judici ex officio inquirere. 5

Clar. d. loc. Gand. d. malef: in tit. quomodo cognosc. d. malef. per inquisit. vers. sed hodie Bald. in l. ea quidem C. d. accusat. Card. Alex. in c. de accusatione q. 8. Ioan. And. in addit. ad Specul. in tit. d. inquisit. in princ. Iohan. Fab. Inst. d. pub. jud. in prin.

Et processus inquisitionis non sit amplius remedium extraordinarium sed ordinarium, perinde ut accusatio 6

And. d. Pisis relatus per Bald. in l. 1. §. in initio, vers. sed nunquid ff. d. off. præf. Boss. in pract. crim. tit. d. inquisit. n. 8. Farrinac. in prin. crim. tit. d. inquisit. quæst: 1. n. 10.

Et in ejus locum succedat. *Gomez. tom. 3. variar: resolut: cap: 1. n. 49.* 7

Et in quocunque crimine hodie regulariter fiscus efficiatur accusator. *Iul Clar: d. quæst. 8. vers: 6. Gomez: dict: loc:* Unde si comparet accusator suam, suorumve injuriam prosecuturus, non quidem excluditur à prosecutione suæ injuriæ, pariter tamen procedit judex super inquisitione ex officio, accipiendo informationes, & examinando etiam testes non productos vel à parte subministratos: Propterea etiam cessat collusionis suspicio, quæ quomodo existat & probetur, vide quædam apud

Marant: in spec: aur. part. 6, tit: d. inquisit. & ejus requisit. n. 51.

Atque si accusator colludit, non colludit justus judex. *Iul: Clar: d. quæst. vers. 7.* Consequenter cessat 8

cautela Bart. in l. inter accusatorem n. 8. ff. d. pub: jud:
ſcilicet, ut facta accuſatione, judex faciat ſibi dari licentiam ab accuſatore ulterius procedendi: *Vide Clar: dict. quæſt: verſ. 8. & ult.* item cautela, ut præfigatur parti offenſæ terminus, intra quem ſi non accuſaverit, amplius non admittenda:
Clar: ibid. Boſſ: in tit. d. inquiſit. n. 68. & tit. de citat. n. 41.

OBSERVATIO IV.

Pro marito uxorem adulterii accuſaturo ut lucretur dotem.

CRiminaliter poteſt uxor adulterii accuſarii & civiliter: Si autem Maritus elegerit accuſare civiliter, tunc, ſeparatione facta quoad thorum, coram magiſtratu Eccleſiaſtico, lucratur dotem ſecundum
gl. fin: Auth. ſed hodie ad l. Iul: C. *de adult.*
Si criminaliter ſecus eſt, ſecundum
d. Auth: vide Bald: conſ: 221. vol: 2. Caſtr: conſ. 127. p. 2. Ant. Guib: Coſta *d. dote cap: 6. num. 24.*
contrarium ſtatuit & deducit
Farinac: part. 5. quæſt: 142. tit. 16. de delict: Carn. part: 1. n. 106. & seqq.

OBSERVATIO V.

Ad annulandum proceſſum ratione inquiſitionis, contra univerſitatem, & pro inquiſitore ad id præcavendum.

1 QUando contra univerſitatem agere quidam intendit, obſervet de forma eſſentiali hoc in paſſu eſſe, ut incipiat inquiſitio generalis in autores delicti, his demum non repertis devenitur contra univerſitatem: alioquin ſi ex abrupto contra eam inquiritur, hoc non obſervato, proceſſus non valet nec condemna-

demnari potest universitas *Marant. de inquis. part: 6. n. 11.* ubi dicit se exinde plures processus fecisse annulari & universitates absolvi. In eo quoque cautus sit Syndicus universitatis inquisitæ vel 2
accusatæ, utrum ab Accusatore articulatum & probatum sit, eam deliberato proposito & consilio deliquisse, sin minus, inquisitio contra universitatem non procedit: Sed contra istos homines singulares, qui illud fecerunt.

Bart. communiter approbatus in l. aut facta §. Nonnunquam fin. n. 9. ff. d. pœn.

ubi addit: Plus dico, quod si omnes homines de universitate levato vexillo, & pulsata campana iverunt ad hoc faciendum (loquitur in specie de homicidio) quod non dicatur delinquere universitas, si deliberatio non præcesserit, quæ est communis opinio: 3

Abb. in c. dilectus cl. 2. n. 13. Dec. cons. 221. n. 2. vers. hoc confirmatur. Hippol. de Mars. in pract. crim: §. constante. n. 47. Io. d. Lign: in cl. 1. d. pœn.

qui dicit, se ex hac doctrina Bartoli, defendisse cum maximo honore civitatem Bononiæ coram Papa, ut non posset civitas tanquam rebellis puniri. 4

Boss. in pr: crim. tit: banniri qui poss: n. 1. Corn. cons. 224. lib: 4. Iul. Clar. in pr. crim. §. fin: quæst. 16. vers. ulterius quæro 7. Carer. in pr. crim. de homicid. §. circa secundum n. 1. & 2.

ubi dicit & probat, tunc non deliquisse universitatem, quando 5
absque præcedente consilio deliberato, habito tractatu, in loco & more solitis, etiamsi duæ, aut major pars, aut fere totus populus & homines, deliquerunt, cum vexillis sono campanæ, vel vocibus acclamando: Arma, arma, carnem, carnem, Propter infantes, impuberes & alios innocentes: Teneri autem particulares 6
homines intervenientes tanquam seditiosos, non alios

Gail. lib: 2. de pac: pub: cap. 9. n. 4. 18. idem de arrest. Imp. cap: 10. n. 24. Bodin. de repub: lib. 3. p. 337. ubi lege exempla, usque ad pag: 343. Mynsing. Cent. 4. obs. 79. n. 4.

Etiamsi intervenisset consensus consulis, & aliorum officialium universitatis.

Mascard. d. prob: concl: 1421. incip. universitas, n. 7. & 8.

Plura & utilia hac de re legere sunt apud

Hieron. Magon: part. 2. decis: Lucens: 72.

ubi tradit quot modis delinquat, & quot modis puniatur universitas.

Latius & eleganter hanc materiam pertractat omnino videndus.

Meischner. tom: 4. decis: Cameral. 22. Schurff: cent. 3. cons. 55. Cothman. vol. 1. resp. 34. à. num. 185. usque ad fin:

Quid si dicatur ab accusatore, vel inquisitionales arguant
7 universitatem ratificasse delictum? Similiter advertat Syndicus ejusdem, delictum resultans ex ratificatione, esse delictum in faciendo (quod propterea notandum, quia delictum universitatis in omittendo, ut ea teneatur, non requirit aliquem actum extrinsecum sive convocationem *Gail: 2. de pac. pub. dict: cap. n. 6. 7.*) Cum ratificare sit factum: Ergo perinde requiritur convocatio, propositio consilii, deliberatio & certa scientia: Quæ scientia est etiam articulanda

Dec. cons. 437. num. 3. Cacheran. Dom: Osasc. in decis: Pedemont. decis: 138. n. 27. & 28.

Quæ bene sunt notanda, ubi imprudens vulgus & rerum imperita plebecula limites excesserunt. Super pace publica violata quempiam accusans, quæ attendere habeat necesse, vide

Gail: de pac. pub. lib: 2. d. cap: 9. n. 7. 8. etiam Meischner. dict: decis: 22.

OBSER-

OBSERVATIO VI.

Pro militibus ne finito bello propter delicta in eodem perpetrata criminaliter inquirantur vel accusentur.

QUando bellum mox erit finitum & tractatur de ineunda 1
pace, tunc illi qui sibi propter commissa delicta & aliis suis amicis metuunt, omnem moveant lapidem, ut generalem militibus impetrent gratiam omnium delictorum durante bello perpetratorum, quod etiam suo tempore factum meminit

Boss. tit. Quomodo procedatur per action. in delict. num. 41.

si tamen in literis gratiæ dicatur quod solummodo remissa sit criminalitas, intelligitur id respectu sententiæ non processus: Et tunc nihilominus possunt fieri in carcerem detrusiones & quæstiones *Par. d. Put. in tract. Syndic. char. 64.* Cautè igitur agant, qui hasce remissiones componunt ut clarè intentionem Principis
assequantur. Possunt etiam à Principe propter favorem pacis 2
ineundæ remitti militibus extorsiones à subditis facta, & damna tempore belli illata ne remaneant actiones civiles nedum criminales,

Iason. in l. conventionum ff. d. pact: & in. l. Gallus §. & quid si tantum ff. de lib. & posthum. Boss. supra dict. loc. n. 42. Pruk. Regal. §. soluta potestas cap. 4. membr. 2. & 3. fol. 41. Gail. 2. Obs 57. & d. Pac. pub: lib. 2. cap. 19. n. 25. Myns: 4. Obs: 9. Cagn. l. in l. id quod nostrum d. R. I.

modo pax publicæ utilitati expediens aliter haberi nequeat. *Gail. dict. obs. n. 5.* Alias extra necessitatem pacis publicæ transactio damnum passis nocumento esse non debet, quo minus ad ablatorum & damni restitutionem, agere queant: *Gail: ibid: n. 6.* Cau-
tela itaque est, ut in recessu ejusmodi transactionis expressa fiat 3
mentio publicæ necessitatis. Ego autem dictam Principis generalem remissionem & gratiæ concessionem ad immanissima &

omnem humanam cogitationem ſuperantia, hodierni temporis perditiſſimi, ſcelera non extendi nullus dubito: quo faciunt

Rom: in l. ſi quis in gravi §. hi quoque ff. ad Syll. Marſ: in pract. crim. §. diligenter n. 161. Io. Mar: Montic. in aſſert. pract: crim. reg. 8. n. 30.

4 Veriſimiliter enim de illis Princeps non cogitavit: in dubio autem mens Principis ſemper præſumitur talis, qualis de jure eſſe debet:

Ita Bald. in l. ex facto, in prin. in 3. notat. & ibi ſimpliciter Alex. ff. d. vulg. & pupil: ſubſtit.

Et Princeps nunquam concedit non concedenda. *Bald. in prælud. feud. in 9. col.* præſertim cum talia ſint, quæ nec ipſe remittere, nec quicquam contra diſpenſare poſſit, ſed potius ad ſedandam
5 divinæ Majeſtatis iram ardentiſſimam ſint punienda quam ſeveriſſimè. Hoc quoque meminerint milites, quamvis ſuorum enormium delictorum veniam à Principe ſint nacti, nihilominus ſe Deum ultorem habituros, nec in foro conſcientiæ, adverſus quam nemo mortalium, nec ſummus Princeps, diſpenſare poteſt, tutos eſſe poſſe.

OBSERVATIO VII.

Pro judice inquirente in caſu homicidii, de inſpectione vulneris & ejus lethalitate probanda.

QVo graviores ſunt cauſæ criminales, hoc circumſpectiores debent eſſe judices & cautiores, ne homicidas inquirendo homicidæ fiant. Cadaver itaque occiſi accurate inſpica-
1 tur, ut & qualitas & quantitas vulnerum, qua ſint corporis parte, quo armorum genere illata, quæ vulnera cauſam mortis præbuerint, cum aliis circumſtantiis ſi quæ præterea apparent, ad acta ſcribantur: vide quæ tradit

Menoch d. Arb. jud. lib. 2. caſ. 275. Iul. Clar. pract: crim. §. fin. quæſt: 4. verſ. 4.

Cum

Cum autem judices raro hujus rei sint gnari, propter religionem judicandi & damnandi periculum, ejusmodi inspectio fiat per Medicos sive peritos, qui jurato ad acta deponant:

Dida. lib: 2. resolut. cap. 13. n. 4. Felin: in c. proposuisti n. 15. de probat. Bart: in l. fin: ff. d. sicar: n. 12. & in l. damni §. Sabini ff. d. dam. inf. Boer. decis: 323. n. 24.

nisi à judice in consilium, non vero in testimonium adhibeantur; tunc enim non jurant,

Farrinac. part. 5. quæst: 127. de homicid. par. 4. num. 118.

sed fine juramento deponunt. Inde constabit facilius de vulnerum lethalitate & occidendi proposito. Hoc si non ita obser- 3
vatum in processu apparet, is tanquam propter omissionem formæ substantialis redditur nullus *Cason: d. indic. & torment. cap: 2. n. 7.* Neque inquisito creditur vulneris lethalitatem asserenti, cum hoc judicare sit medicorum, non vulnerantium, præsertim si post vulnus illatum inquisitus fuit carcere inclusus, & vulneratum ejusque vulnus non vidit. Unde Practica judicum Mediolanensium admodum improbatur, & plus quam diabolica vocatur, qua ejusmodi confessiones extorquent,

Signor: cons. 163. n. 1. us: praterea aliud, & us. sed juncto, num: 3. & seqq. Socin. cons. 178. Primo aspectu: colum. pen. ad fin. Farrinac. part. 5. tit. de homicidio, 14. quæst. 127. par. 3. in fin.

Cum sit contra religionem judicandi, & pariat periculum damnandi insontes.

Gotfr. à Bavo. in theoric. criminali practica. §. homicidan. 124. pag: 349.

Nec tamen necesse est, ut tales Medici sive periti sint Medicinæ Doctores, nam ad curam ejusmodi vulnerum solent adhi-
beri Chyrurgi & Barbitonsores *Boer. decis. 323. n. 12.* Nec ut in 4
quovis casu visitationis jurent, quando specialiter ad hoc constituti sunt, & in initio officii sese, semel juramenti nexu obstrinxerunt,

Mascard. concl. 1037. n. 36. Speckh. cent. 3. class. 2. quæst. 13. n. 10

Sicuti civitates plerumque habent Physicos & Chyrurgos juratos

vide Iul. Clar. lib. 5. sent. §. homicidium vers. 43.

5 Nec tenentur præcise deponere de veritate, sed de suo judicio & credulitate

Boer. dict. decis. Blanc: in pract. in 1. part. defension. §. iis sic præmissis n. 86. Anan. in ca. significasti n. 13. de homicidio. Ias. in rep. l. admonendi n. 237 ff. de jurejur. Iul. Clar. dicto loco.

Cujus formula extat *in ord: Cam. part. 1. tit: pen:* nisi forte vocentur in testimonium super eo facto, de quo possit haberi infallibilis veritatis notitia: sive super re perceptibili sensu corporeo

Secundum Blanc. dict. loc. n. 90. quem refert & sequitur Farrinac. dict. loc. ubi hanc materiam de adhibendis medicis in casu homicidii luculenter pertract.

quia tunc non sufficit eos jurare de credulitate, sed de veritate jurare tenentur:

Gail. 2. obs: 111. Myns. cent. 6. obs: 34. n. 12. & seqq.

6 Alii vero testes, præter peritos Medicos & Chyrurgos non sunt idonei ad probandum, utrum vulnera sint lethalia, nec ne

Muscatell. tract. de cog. & prob. delict. in specie de vuln. lethal. vel non, n. 15. & seqq.

7 Quanquam prudenter agat judex, & secundum praxin hodiernam tutiorem, ubi alios testes prius examinat, an vulnus sit lethale, an leve, suo judicio, vel de fama, cujus magnitudinis, faciendo interrogatoria de multis qualitatibus, videlicet an occisus fuerit percussus cum magno lapide, magno fuste seu ligno, ense vel alio instrumento: An in capite vel alia corporis parte. Animus enim occidendi probatur ex qualitate percutiendi.

Gail. lib. 1. de pac. pub: cap. 7. n. 9. Trivisan. decis. 58. lib. 2.

Quibus præcedentibus, sequantur Medicorum desuper etiam à Judice diligenter examinatorum relationes:

Muscatell. dic. loc. n. 22. & seqq. usque ad n. 28.

Et

Et nisi hæc diligens inquisitio præcesserit, & ad acta redacta fuerit (quod etiam notetur pro judice vel assessore) Medici relatio non valet: 8

text. & ibi Bart. in l. semel C. d. re milit. Gothf. in not. ibid. allegans Corset. *in singulari, Medicus.*

Addit *Musc. dic. loc. n.25.* Et ita credo observari in omni foro, ut experientia docet, nullam enim puto reperiri posse inquisitionem, quæ solo Medicorum testimonio fundetur, absque alia depositione aliorum testium adminiculantium & comprobantium Medicorum attestationes. Plura vide omnino infra. *obs. 48. tit.4.* Quæ sententia hac fortasse nititur ratione præcipua, quam refert *Speckh. d. q. n. 16.* quod nimirum soli medici sive periti facile corrumpi possint, vel ita deponere, ut effugiant culpam malæ curationis *ex Iul. Clar. §. homicidium us. 43.* Verum si procedat judex secundum *Constit. crim. Imper. art. 149.* ut omnino tenetur, ut nimirum ipse, cum duobus Scabinis, judicii Notario & simul adhibitis medicis, vulnera occisi diligenter inspiciat, & ejus qualitates ad acta redigat, res caret periculo: Et tunc aliorum testimonia de circumstantiis vulnerum non sunt usque adeo necessaria: quod etiam praxis Rom. Imp. observat. Si unus medicus solus 9
adest, unius etiam judicium (conjunctis tamen iis quæ dicta sunt) admittitur: Præsertim si sit insignis, & ob singularem peritiam ad communem civium curam receptus. *Gail. 2. obs. 111. n. 4. 6.* si autem plures haberi possunt, omnino debent adhiberi.

Bart. in proem. Digest. n. 9. Bald. ibid. n. 6. circa finem. Bart. in l. fin. n. 12. ff. ad leg. Corn. de Sicar. *Felin. in cap. proposuisti n. 6. de Probat. Socin: in cap: presbyterum. de homicid: Gail: lib: 2. obs: 111. n. 4. Constit. Criminal. Imper. dict. artic. 149.*

Quod in tantum obtinet, ut inde cautelam pro Advocato conficiat, *Bart. ad proem. Digestor. dict. n. 9.* nimirum, si unus tantum adhibetur medicus, ubi plures haberi possunt, ut sileat: Et si postea sententia contra suum clientulum fuerit lata, ex hoc capite appellet. Cujus rei gratia etiam videri potest. *Bald. cons. 302. lib. 2. Roman. cons. 20.*

OBSERVATIO VIII.

De inquisitione inepta, quod nullum operetur effectum, & pro judice, deficientibus legitimis indiciis, in aliquem de crimine atroci suspectum inquisituro, & an sola conscientia & scientia Principis ad procedendum sufficiat.

1 MUltos in civitate accusatores esse, utile est, ut metu contineatur audacia: *Cic. pro Rosc. Amer.* Abscissis tamen calumniandi occasionibus

Machiavell. d. repub: l. 1. cap: 2. & 8. Valent. Winter. in parth: litigios: lib: 2. cap: 12.

Unde Bodinus necessitatem præmiorum iis constituendorum statuit *lib: 5. d. repub: pag: 539.* Et propterea usu & consuetudine hodie tam pœna talionis, quam inscriptionis solennitas passim in desuetudinem abierunt.

Bart: in l. 6. & 7. n. 12. ff. d. accusat. Iul: Clar: lib: 5. sent: §. ult: quæst: 12. n. 17. Wesenb: in paratit. ff. d. accusat: n. 12.

Ex ea potissimum ratione, ne metu propriæ salutis quis ab accusatione desistat, & sic in Reipub: perniciem crimina maneant impunita.

Bart: dict: l. 7. n. 2. in fin: Salycet in l. 3. n. 4. C. qui ac cusar: non poss: Felin: in cap: super his. n. 3. de accusat: Damhoud: in pr: crim: cap: 5. n. 5 Boss: in tit: d. accusat: n. 2: Hieron: Gig: tract: d. crim: læsio. Majest: lib: 1. tit: qualiter in crim: læs: Majest: proced: quæsti: 1. n. 5. Nic. Reusner: lib: 3. cons: 3. n: 25. Bened. Carpzov: tract: crim: part: 3. quæst: 106: n. 41.

2 Verum hodierni seculi mortales, præsertim de plebe, multos hæc occupat opinio vanissima, ut, nisi sint ipsi extremè offensi, opinentur, quicquid potius ferendum, quam facinorosum judici deferendum vel accusandum, ne proditores (quæ est ipsorum stulta imagi-

imaginatio) passim audiant: Unde etiam testes non de facili deponunt ad offensam in causa criminali. *Iul. Clar: pr: crim. §. fin: quæst: 6. vers. 11.* Quidam, ubi vident rixas suboriri, vel delictum percipiunt perpetrari, subducunt sese, ne contra delinquentes postea cogantur testimonium perhibere: Quapropter sæpenumero contingit aliquem magni, vere tamen commissi criminis (de cujus corpore pro ratione delicti ante omnia judici constare debet 3 4

l. 1. §. item illud: 24. ff. d. Senat: consult: Sylavian: Bart: in l. fin: col: 1. ff. d. quæst: Thom: Gram: decis: 60. n. 20. Boer. decis: 164. n. 8 & decis: 259. Cravet. cons: 244. & 260. Roland. cons: 51. vol: 1. Marsil: cons. 18. n. 1. vol: 1. Cothman. 1. cons: 12. num. 28. const. crim: art: 6 Honded: vol: 1. cons. 107. n. 7. & seqq. & vol. 2. cons. 88. n. 9. & seqq. & ab eo ibidem citati. Thom: Trivisan. lib: 2. decis: 13. n. 28. Hunnius in Encyclopedia par. 5. tit: 13. de inquisit. ubi etiam de aliis inquisitionis requisitis, cap. 1.

Hoc enim est de forma essentiali inquisitionis & accusationis, qua omissa ipsa inquisitio vel accusatio est ipso jure nulla, & omnia quæ sequuntur

Cas: in tract. de torment. cap: 18. n. 8. citati. Dd. dict. loc:)

esse suspectum, adversus eundem autem non extant sufficientia indicia, ad inquirendum, exinde judex procedere nequit nisi velit puniri, & non judicis, sed canis nomen mereri. *Cothm. vol: 1. Resp: 7. n. 47.* usque adeo, ut nec ei credatur asserenti in inquisitione, famam præcessisse, nisi de ea aliunde appareat per testes examinatos: 5 6

Fulgos: cons: 107. col: 2. & cons: 136. in 6. columm. Ang: in l. si vacantia n. 182. C. de bon: vacant. Signor. cons: 155. Clar. §. fin: quæst: 31. n. 10. verb. Fama publica.

Et famam à fide dignis ortum traxisse, nisi de utroque ex actis publicis constet.

Decian. resp: 18. n. 40. lib: 1. & resp: 76. n. 41. Coth: vol. 3. cons: 30. est subscriptio Coloniensium. n. 128. & ab eo citati.

Etiamsi nova indicia post formatam inquisitionem superveniant
Catus consi:99.n.1.& seqq. vol:1. crimin. Bald. cons.478. lib.3. circa fin.

7 Et cum talis inquisitio ob defectum famæ vel aliorum indiciorum sit nulla, ut etiam non convalidetur per testes postea receptos, quibus delictum plene esset probatum.
text. in cap. inquisitionis §. tertia dubitationis Decretal. *d. accusat. Spec. in tit. d. inquisit. §. nunc videndum n.6. ubi Bald. in addit. Gig: de crim. læs. Majest. lib: 1. quæst:9. n.3. tit. qualit. in crim: læs. Majest: procedatur Mars: cons:25. n.6. cons:48. n.12. cons:49. n.7. cons:50. n.2. cons:53. n.5. cons:63. n.3. cons:64. n.5. cons:76. n.9. cons:79. n:2. cons:82. n.17. & in pract: crim. §. constante n.12. Grat: cons:59. n.7. vol:2. & cons:74. n.7. eod. vol.*

8 Nec convalidetur per subsequentem confessionem.
Grat: ibid. quod sequitur Rol: cons:57. n.25. vol.4. & cons:3. n. 12. cons.17. vol.3. Ioan. Marian. Montic. in pract. crim. reg: 1. n.32. Decian. cons: 18. num:38. v.1.

Nec statutum in contrarium valeat.
Marsil: in d. §. constante n.13. cons: 79. n.5. cons.78. n.5. Decian. d. cons.18. n.4. lib: 1. Hieron. Magon. in terminis decis. Lucens.22. per tot. Ias. in l. milites C. de testam. militar. Rol: à Vall. cons.3. n.11. vol.3. & num.18. Gravet. cons.76. 238. n.11.

Omnia acta post facta reddat nulla, etiamsi de crimine excepto agatur,
Roland. à Vall. cons.51. n.23. vol.1. Farrinac. in pract. crim. quæst:1. n.44. Honded. cons.108. n.13. lib:1. Facultas Iuridica Coloniensis in consil. quod extat inter cons: Cothmanni vol.3. post 29. n.119. & aliquod numeris anteced:

9 Tenetur judex parti vexatæ in Syndicatu ad damna, expensas & interesse:

Amod.

Amod: d. Syndicat. num. 139. Bald. in rubr. C. d. pœn. jud. qui mal. judic. Farinac. d. inquisit. quæst. 9. n. 10. Roland à Vall: consf: 3. vol. 3. n. 23.

Contra eum præsumitur de calumniâ.

Paris. de Put. in tract: Syndicat. verb. inquisitio, col. 2. & 6. Marant: part: 6. tit: de inquisit. n. 31. Roland: dict: loc:

Et criminaliter arbitrio judicis punitur.

Farrinac. d. accusat. quæst. 25. & seqq. Bald: in rubric: C. d. ped. jud. in prin. Anton: de But: in c. cum dilecti de dol. & contum. Cyn. & Bald. in l. Sancimus in quæst. 3. Cod. d. jud.

Cum tamen intersit Reipub: ne delicta, præsertim atrociora, maneant impunita Inquisitione inepta & nulla existente, 10 quamvis omnia corruant secuta, ut reus ab observatione judicii sit absolvendus, remanet potestas nihilominus novum contra eum instituendi Processum legitimum

per. l. libellorum 3. parag. 1. quod si libelli inscriptionem legitime, &c. ff. de accusat: Gomez: Variar. resolut. tom. 3. tit. qualiter formetur accusatio, n. 1. Gothof. à Bavo: in Theorica Crim. practic. parag. inquisitio, n. 10. pag: 8. Paul: Castr: ad l. si communem parag. 1. si is qui aquam, n. 4. ff. quemadm: serv: amitt.

Ubi ponit exemplum inquirentis vel accusantis aliquem de crimine, tali loco & tempore commisso, & probatur alio loco vel tempore esse perpetratum. Vide etiam hac de re omnino

Roland à Vall: tom: 1. Consf: 31. n. 21. & antecedentibus.

Ubi graviter, pie & sincerè hortatur judicem, ne errorem suum verecundetur corrigere, propterea reum ab observatione judicii absolvat, & nequaquam ad definitivam causæ principalis (cui semper etiamsi in rem judicatam transiisse dicatur, libelli sive inquisitionis ineptitudinis exceptio apponi potest. *Roland dicto loco & alii ab eo citati*) nedum ad executionem ejus procedat, & ita in reatum Syndicatus, & in æternam Divini Numinis incidat ultionem.

nem. Notetur etiam cautela *Angel: in tract: d. malef: in verb. fama*
11 *publica*: Ut nimirum judex faciat inquisitionem de conscientia Principis, vel Regentis civitatem, vel regionem quandam, qui Principis loco habetur, & curet idipsum scribi ad acta & quod Princeps expresse dixerit sibi de delicto & ejus fama constare:

Hipp: de Marf: parag: constante in pr. crim: n.22. Marant. part:6. tit: d. inquisit. n.25. Alex. Cons: 34. n.2. lib:6. & cons.180. n.11. 2. vol. Roland. cons.94. n.31. vol.4.

Talis inquisitio, etiamsi fama vel alia indicia non præcesserint, invalidari nequit:

Vide Bald. in l. nullus. C. ad leg. Iul. Majest. gl. in c. 2. de accusat. in 6. Innocent. in c. cum oporteat, d. accus. Ang. de malef. in verb. quod fama publica n. 5. Dec. cons. 18. n. 44. lib. 1. Hippol. de Marf. cons. 78. n. 8. vol. 2. & in pr. crim. parag. constante dict. n. 21. & 22.

Quod tamen est vel maxime periculosum. Contrarium itaque, & non sine ratione statuentem

vid. Ernest. Cothm. vol. 1. Resp. 7. n. 51. 52.

12 Hæc autem cautela ut adhiberi possit, requiritur ut delictum sit atrox,

addit Menoch: d. arb. jud. quæst. lib:1. quæst. 78. num. 4. & 5.

13 ut Princeps mandet procedi motu proprio, si enim ad partis postulationem id sit, secus est:

Gigas de crim. læs. Majest. lib. 1. sub rubric, quis de crim. læs. Mai. cognosc. pos: quæst: 9. n. 8. 12. Menoch: dict: loc: Iul: Clar. lib: 5. sent. parag. fin: quæst: 6. us. præterea sciens Ang. dict. loc: Farrinac. in pr. crim. tit: d. inquisit. n. 13. & seq.

14 Item, ut clare princeps, asserat, verbis nimirum non narrativis sed assertivis ad suam notitiam pervenisse, quod inquirendus deliquerit: Vide ibidem quoque allegatos

Dd. & Iul. Clar. in pr. crim. parag. fin. quæst. 6. vers: 8. ubi

ubi dicit & refert *ex Ang: ad Ang: d. malef. in verbo, Fama publica:* sæpe multos peritos Advocatos in eo erraſſe. Eadem quoque, imo forte major eſt ratio, ſi mandet ad malorum aulicorum ſuggeſtionem, inquirendum odio aut ſimultate proſequentium, quos etiam non pudet ejusmodi velo mandati & motus Principis proprii, in delictis parvis abuti. Eò enim improbitas & diabolica quorundam aulicorum malitia audacter ſæpe prorumpit, ſi aliquem evertere ſtudent, rem ut aggrediantur viâ hac ſceleſtiſſima: Quærunt & ſubdunt nimirum, qui miſerum accuſet. Illi interim partes Judicis aſſumunt, quaſi Juris & juſtitiæ zelo, non pravis affectibus ad judicandum impulſi. Poſtea tandem ſat diu vexatus & detentus, ſi repertus fuerit innocens, vel ſe iniquè accuſatum vel inquiſitum probaverit, impunè ſua ſcelera ferunt, vnd ſols damit außgerichtet ſeyn: Er dancke Gott / daß man wider jhn nichts funden. O tempora! O mores!

Observatio IX.

Pro inquiſitoribus & Actuario circa examinationem teſtium, & quomodo teſtium dicta ſint ſcribenda.

Vidi interdum & audivi Actuarios & examinatores teſtium 1
præter officium in ipſo examine, ut conciliarent dicta teſtium, fuiſſe curioſos, idque non tam ex malitiâ quam imperitiâ: Qui quando teſtis, dum forte facti circumſtantias aliter deponit, quam paulo ante depoſuerat, reſpicere ſoliti ſunt ilico ad retro dicta, & ubi reperiunt ea non plane concordare, monent de contradictione teſtem: Qui exinde vel ante, vel poſtea dicta 2
revocat, vel tunc ex quadam præmeditatione ita ſe explicat, ut depoſitiones ſuas in conſonantiam torqueat: Quod ſi ad protocollum candide referretur, variis eſſet vitiis ejusmodi teſtimonium obnoxium: Nec importunè opponeretur, quod eſſet ſcilicet ſibi contrarium

c. veniens 2. ext. d. teſtib: Ferrar. in form: oppon. cont. teſt. verb. invicem cont. l. 2 & ibi gl. ff. d. teſt:

Præmeditatum vel compoſitum: L *Spec.*

Spec: d. test: §. 1. n. 81. Rosb. in pr. civ. tit. d. except: cont: dict. & pers. test.

Verum cum hoc sit in civilibus alterutri parti injuriosum, juxta
3 ac periculosum, in criminalibus est longè periculosissimum, ubi ab omni informatione & suggestione sanctæ sunt abstinendæ manus, ne homicidas quærens fiat ipse homicida: Huc repetantur quæ allegavi *in observ: 11. de indic. tort: & confess.* Quapropter cauti
4 ti Actuarii & examinatores, Deum & justitiam suspicientes, ab iis sibi cavent vel maxime: Contra plerique alii, ad evitandum laborem, non scribunt depositiones testium per extensum, quod fieri debet,

Host: in ca. nihil obstat n. 6. & 7. d. verb. sig. Rebuff: in tract: d. testib. tit. 1. gl. 10. n. 69. Farinac: lib. 3. tit. 8. de oppos: cont. exam. test. quæst: 80. opposit: 39.

tam pro Reo, quam pro Fisco *Clar. in pr. §. fin. quæst: 23. v. 2.* Unde non raro impugnantur & invalidantur, quod tamen præcavere erat diligentis & fidelis Actuarii: Testis enim dicens, contenta in ar-
5 ticulo vera esse, non probat: Cum ejus dictum non sit scriptum per extensum: *Bertach: in repert. in verbo, testes deponunt:* Itidem malè faciunt Notarii scribentes: Testis dixit vera esse quæ in articulo continentur vel affirmat, negat: Qui hoc modo non quæ-
6 runt de his, quæ articulis sunt inclusa, nec annotant sermonem, integrum pro utraque parte prout sonat nec annexas dicti rationes, constantiam & trepidationem: Quæ tamen consideranda sunt judici

Viv. opin: 962. n. 1. Farin. dict: loc. Iul. Clar. dict. quæst: 22. v. 2. Valent. Wint: in Parth. litig. lib. 1. cap. 14. n. 22.

7 Nec quicquam probat testis, in sua depositione dicens, veritatem esse, sicut alter testis deposuit: Scripto enim per Notarium testimonio unius testis per extensum, si in alio testimonio idem Notarius per pigritiam scripserit: Dixit & deposuit, prout primus dixit & deposuit, talis depositio relativa ad depositionem alterius, non valet, nec à jure probatur: Veluti concludit

Hoſt: d. c. nihil obſtat, n. 2. & ſeqq. de verb. ſig. Rebuff. d. tract: d. teſt. tit: 1. gl. 10. n. 69. Boſſ: in tit. d. oppoſit. cont. teſt. n. 23. & n. 87.

Contrariam conſuetudinem eſſe irrationabilem iniquiſſimam & nutritivam innumerabilium fraudum & falſitatum, præſertim in criminalibus, dicit. *Viv. Opn. 968. num. 1. & 3.* Quam etiam improbat *Gail. 1. obſ. 104. n. 5.* ubi, quod Notarii malè & imperite, cum periculo partium & cauſæ controverſæ, ſtudeant brevitati: 8
Quia licet teſtes in dicto convenire videantur, tamen circumſtantiæ & qualitates varietatem afferre poſſunt, quæ multum ad judicis informationem conferunt. 9
Quamvis autem non deſint, qui contrariam conſuetudinem ſequendam ſtatuant: Attamen, cum illa ſit fraudum nutrix & falſitatum, ab ea ſibi caveant, maximè in cauſis criminalibus, inquiſitores & Actuarii, prædicta bene attendant, & in examinatione teſtium ſibi curæ eſſe ſinant: Alioquin, præterea quod eorum dicta impugnantur & invalidantur, malè conſulunt conſcientiæ & diſcrimen æternæ ſalutis incurrunt. 10

OBSERVATIO X.

Pro inquiſitoribus vel Accuſatore in crimine aſſaſſinii, & quomodo ſuper eo articuli ſint formandi.

ASſaſſinus ille non tantum eſt qui aliquem Chriſtianum occidi pretio mandat alteri, ſive infideli ſive Chriſtiano: *Iul. Clar. pr. crim. §. aſſaßinium ab init.* (ubi poſt alios *n. 3. 4 & ſeq.* quæ hodie ſit tanti criminis pœna:) Vide etiam de eo ejusque proceſſu: 1

Cothman: vol. 3. reſp. 29. præſertim. n. 381. & ſeqq. & reſp. 30. eſt ſubſcriptio Colonienſium Iuris Conſul*torum*

Verum etiam mandatarii, qui pretio ad occidendum ſunt conducti

cap. 1. de homicid. in 6. Bart. in l. non solum §. si mandato l. sed si unius permissu §. servus meus n. 5. Boss. in pract. crim. tit. de form. comp. n. 141. Carer. in pr. crim. d. homicid. §. circa igitur n. 2.

2 Unde nomen hoc descendat, & unde assassini (abominabile & pessimum vitæ genus non tam Germanis quam Italis & forte aliis, nec ex jure communi cognitum, imo in Germania pene inauditum: *Cothm: dict: resp: n.* 418. extiterint, vide

apud. Menoch. d. arb jud: quæst. cas. 360. n. 41. Carer. dict. loc. n. 3. Doct: Mart. de jurisdict. part: 4. cent. 2. Cas: 129 pag. 223.

3 Ut itaque quis hujus criminis convinci & condemnari possit, ex posita definitione sive descriptione colligere est, duas qualitates esse probandas: Primo quod occisus fuerit Christianus: Secundo quod pecunia, seu pretio mediante fuerit occisus: Alias inquisitio non procedit

Alex: cons: 166. in fin. vol: 7. Gail. lib. 1. de pac. pub. cap. 13. n. 7. Ioan. Andr: in c. 1. de homicid. in 6.

qui dicit, propter hoc *se evasisse* (ita enim loquitur) *quendam imputatum de assassinio*, ex quo in processu non probata fuerat qualitas, quod ille occisus esset Christanus: Quod etiam allegat *Ioand. Arnon. caut. 25.* similem causam ibidem referens, quam ipse, dum esset judex, non probata ista qualitate, determinaverat. *Mascard. de prob. vol.* 1. *concl.* 138. *n.* 13.

4 Quapropter cauti sint inquisitores, vel Fiscalis inquisitionales conficiens, ut, nisi velit in causa & processu assassinii succumbere, articulet hanc qualitatem: Occisum fuisse Christianum:

Boss. in tit. d. mandat. ad homicid. Muscatell. de cognit. seu probat: delict. de homicidio med. mand. n. 13.

5 Accusatus enim assassinii, non punitur, etiamsi homicidium probatum fuerit, nisi etiam qualitas assassinii fuerit probata.

Gail: lib. 1. de pac. pub. cap. 13. n. 7. & plures ab eo citati. Felin. in c. auditis 15. extr. d. præscript. col. 18. n. 33. post. prim. & in c. ita quorundam. 6. extr. d.

Iuda

Iudæ n. 1. Card. Tusch: lit. Q. concl. 6. incipit qualitas rei n. 6. Matth. Berlich. part. 4. concl. 14. n. 6. & 8.

Sed hujus criminis atrocitatis intuitu non possum non approbare judicium *Iulii Clari in pr. crim. d. §. us. 2.* dicentis: Sed certè credo, quod hæc defensio apud nos parum prodesset, modo ille fuisset occisus in territorio Christianorum: Licet enim vere non nascatur Christianus, tamen cum à communiter contingentibus, infideles non sint soliti inter Christianos conversari, (nisi, quod verbis Clari adjicio, in multis Romani Imperii locis Judæi, qui quoniam circumcisi reperiuntur, propterea tales occisos non esse Christianos præsumitur, cui præsumptioni standum, donec probetur contrarium *Mascard. d. probat. dict: concl. n. 14.*) ille qui in 6
territorio Christianorum reperitur, habendus est pro Christiano, præsertim in hoc tam gravi delicto, in quo non est super hujusmodi subtilitatibus insistendum. Ubi tamen reus probaret illum fuisse infidelem, tunc utique esset ab hoc crimine assassinii absolvendus. Stante autem & præsupposita hac sententia Juli Clari, 7
ego existimarim tutius esse pro Accusatore seu Fiscali, ne articulet, occisum fuisse Christianum, & forte propter defectum probationis succumbat: Sed potius ut onus probandi quod nimirum occisus fuerit infidelis, rejiciat in reum inquisitum.

Obiter ad hanc observationem adjicio, non esse necesse, 8
ut pretium fuerit solutum, sed sufficere, si est promissum

Salyc. in l. non ideo minus C. d. accusat. Fran: d. Aret. in cons: 165. col. 11. Capic. decis: 155. n. 17. ad tertiam dubitationem. Gram. vot. 9. n. 2. Ben. Carpz. in jurispr. Forens. part. 4. const. 6. def. 10. Honded: vol. 2. cons: 193. n. 66.

Nec interesse, utrum pecunia numerata vel promissa sit, an aliqua res, seu species. *Gram: d. loc.* quia pecuniæ appellatione res 9
& omnia corpora continentur *l. pecunia d. verb. sig.* Nec referre an promissio sit certa, an vero generalis vel incerta, contra

Bald. D. de Franc. in decis. 176. incipit, Clericus protulit, Muscat: dict: loc. n. 58. & n. 59.

lege etiam ibidem ulterius quæpiam de crimine assassinii. Nec curandum quibus verbis mandatum intervenerit, dummodo delictum commissum sit propter ipsum mandantem, & ad satisfactionem ejus voluntatis:

Lancelot. de off. Prat. in caus. crim. de Mand. homicid. n. 3.

OBSERVATIO XI.

Pro judice inquirente, subjuncta aliqua pro reo inquisito, & an denunciatores possint esse testes.

1 DEnunciator criminis regulariter non potest recipi in testem *Dd. in l. ea quidem 7. C. d. accusat. Alb. d. Malet. in tr. d. testib. cap 3. n. 6. Ioh. Campeg. d. testib. regul. 103. in pr.*

imo ipse debet testes idoneos producere, licet non teneatur assistere, neque litem prosequi suis sumptibus, *Damhaud. in pract. crim. cap. 6. n. 10.* Potest tamen esse testis, quando judex non procedit propter denunciationem, sed per inquisitionem ex officio:

Cason. de denunciat. cap. 7. n. 11. Hen. Bover. in singular. in verbo testis. n. 47. Farinac. lib. 2. tit. 6. quæst. 60. de teste accusatore n. 74. & seqq. Bart. in l. Divus. 3. ff. d. Custod. reor. Campeg. dict. reg. 103. vs. quinto: quos sequitur Carpzov. part. 1. const. 16. defin. 66. n. 6.

2 Unde existit cautela, ut judex prævidens se alios testes non habiturum quam denunciantes, ut procedat per inquisitionem (intellige aliis forte indiciis quæ ad inquirendum sufficiunt extantibus) & examinet denunciatores deputatos vel alios denunciaturos, quibus tunc creditur: *Casonus dicto loco.* Nisi eorum intersit denunciatum esse: Tunc enim arcendi sunt à testimonio *Bover. in dict. sin-*
3 *gulari.* Hortandus autem est judex ne hac cautelâ ad perditionem animæ

animæ suæ malè utatur, nec fraudibus (veluti quando delator crimen indicavit, jubetur silere & delationem celare, ut is postea in testem adhiberi possit, & similibus) conscientiam contaminet. De ejusmodi malitiosis judicibus admodum conqueritur. 4

Damh. in tr. d. testib. §. d. reprob. test. n. 22. & in pract. crim. cap. 50. n. 22.

dicens: Hic tamen (quod acriter insectandum) videas plerosque officiarios graviter peccare (ab ipsorum nomenclaturis prudens abstineo) quos non pudet contra omnem æquitatem, eosdem ad testimonia, contra misellos ferenda, producere, quos prius habuerunt delatores: Non alia (metuo) causa, quam ut vel hac ratione ex innocentium oppressione pecuniariam condemnationem assecuti, suis consulant marsupiis. *Hactenus Damhoud.* Tales 5
nequam officiarios multos tulerunt quoque hodierna tempora deploratissima: Sed perierunt illi turpiter cum malè quæsitis, & peribunt, ut de iis nec sit proximus hæres gavisurus. Contra sit 6
cautus reus inquisitus, si male suspicatur de teste contra se producto & interroget, sub fide præstiti juramenti num ipse primum indicaverit vel detulerit, ut possit eum reprobare, si judex ad denunciationem inquisivit.

Observatio XII.

Pro judice ut celeriter inquirat ad evitandam subornationem.

SÆpenumero in facto contingit ut propter moram judicis non modo ipse delinquens se in fugam conjiciat, sed etiam detur 1
spacium ejus fautoribus ac amicis, testes de negotio ipso informatos subornandi, & à veritatis dispositione, præsertim si sunt simplices, deterrendi: Prout refert

Iul: Clar: in pract: crim. §. fin. quæst. 5. ab init.

Cautus itaque judex simul ac constat delictum esse commissum, 2
inquirit illico, cum magna celeritate & diligentia in personam delinquen-

linquentis, ut quam primum eam sciat, & ejusmodi subornationes & deterritiones evitentur. Si plures sunt suspecti, autorem saltem inter ipsos esse, illico capit omnes, prout in casu incendii aliquando in praxi observari curavit *Menochius*, & judicem statim exorto incendio jubere præhendi inhabitantes domum, & eos de autore incendii interrogare. Sic veritas, quia tempus congruendi & consultandi defecerat, fuit comperta; *in arbitr. jud. quæst. lib. 2. cas: 309. n. 6.*

OBSERVATIO XIII.

Pro judice seculari, ut sine impedimento Ecclesiastici in concubinatum vel stuprum inquirere & procedere possit.

1 JUdicem secularem, adversus aliquem clericum ejusque concubinam, de concubinatu vel stupro procedentem, Ecclesiastici inquietare solent & impedite conantur ne inquirat vel pergat procedere, sub colore disceptationis, an ejus sit Jurisdictio: Ajunt enim, concubinatum esse crimen merè Ecclesiasticum: Ex *Gofred.* & aliis, quos refert

Nic. Everhard. cons. 202. *n.* 9. *&* 10. *Doctor Mar. de jurisd. Eccles. part.* 4. *cap.* 44. *n.* 6.

ubi etiam ab initio scribit. Oportet in hoc mundo cum fornicatoribus & peccatoribus vivere, sicut Christus Dominus noster cum publicanis & peccatoribus conversatus est, & sciens Judam furem toleravit, nec perdidit. Ut itaque evitetur ejusmodi dispu-
2 tatio, & judex secularis, rejectis remoris & ambagibus, tutò procedere possit, observatio est: Ut scilicet benè advertat num inquisitæ fornicationi omnes qualitates concubinatus requisitæ adsint, prout eas refert & declarat *Grammat. vot.* 4. *n.* 6. *& seqq.* quem citat

Iul. Clar: in pract: crim. §. *fornicatio vers.* 10. *unum tamen. Muscat. in tract. de prob. & cogniti delict. de adult. stupr. incest. &c. n.* 36. *& seqq.*

Nimi-

Nimirum ut primo clericus & focaria sint tales, inter quos possit consistere matrimonium. Secundo, ut hæc sit unica in domo retenta: Tertio ut retineatur in domo in schemate concubinæ: Quarto ut ducatur à viro in domum suam, qui publice cum ea cohabitet: Quinto ut concubinarius & concubina sint in statu impares, ut puta ille illustris, aut nobilis, hæc vero inferioris conditionis: Sexto & ultimo, ut mulier sit talis, cum qua stuprum committi non possit: Idciro nec virgo, nec vidua honestæ 4
vitæ poterit esse concubina: Quæ sex qualitates si non simul adsint & concurrant, non concubinatus, sed stuprum dicitur. *Gram. d. loc. Clar: dict. loc.* Et tunc nullum est dubium, quin cognitio sit judicis secularis. *Muscat: dict. loc.* Alii,

ut Hostien. in c. lator. qui filii sint legitimi. Anton. de But. in c. cum sit generale d. for. comp.

statuunt concubinatum esse crimen mixti fori, ut præventio locum habeat: Quam opinionem etiam approbat *Nicol: Everhard.* 5
d. cons: 202. *n.* 10. addens *n.* 11. se tamen non credere judicem laicum contra occultas concubinas clericorum, posse procedere ex 6
officio inquirendo, & sic detegere eorum crimina: Cum talibus enim in hoc mundo vivere oportere, & eos tolerare, sicuti Christus toleravit Judam: *c. si sacerdos sciat. de off. jud. ord.* Insuper notum 7
est magnam esse controversiam an jure civili concubinatus sit permissus nec ne: Cujus negativam amplectuntur: *Alex: cons.* 59. *n.* 3. *in fin. lib.* 4. qui dicit communiter ita teneri:

Felin. in c. cum sit generale, n. 13. *d. for. comp. Ripa in l. fin. n.* 38. *in fin. C. de revoc: donat.*

quos refert *Jul. Clar: in pr. crim. §. fornicatio n.* 7. qui tamen ibidem dicit veriorem esse opinionem quod concubinatus non sit de jure civili prohibitus, ex hac potissimum ratione, quia consuetudo est, quæ optima legum interpres, ut judices seculares regulariter hoc crimen non puniant, nisi quatenus requirantur ab Ecclesiasticis. Hæc autem ratio hodie, præsertim in terris reformatæ Ec- 1
clesiæ, notoriè cessat, ubi puniuntur & non tolerantur tam concubinarii quam concubinæ: Quapropter existimaverim non

esse iniquum, ut judex secularis in crimen concubinatus inquirat,
9 & illud puniat, sive delinquens sit laicus, sive clericus: Quia delictum non tribuit immunitatem, *arg. l. relegatorum, §. fin. ff. de*
10 *inter. & releg.* & pauci hodie sunt ex Ecclesiasticis, qui judices seculares requirant, vel ipsi concubinatus pœnam irrogent, ne id forte in aliis puniant, in quo ipsimet delinquunt: Prout animadvertit

Iul. Clar. pr. crim. §. fin. quæst: 37. vers. 4. Quæro etiam.

11 De concubina Clerici, quin subsit cognitioni laici judicis, eo minus dubitandum, præsertim quando delictum est notorium *Nic. Everh: dict: cons. n. 12. & 13.* Ac proinde non esset prædicta cautela de attendendis sex qualitatibus usque quaque necessaria.

OBSERVATIO XIV.

Pro judice in crimine, quod dicitur manifestum sive notorium procedente: Et quomodo probetur delictum esse notorium.

1 INterest Reip. ut malum de medio tollatur, ac delicta præsertim manifesta, notoria sive indubitata (quæ tanquam synonima, pro uno eodemque pono, non attenta aliorum subtili distinctione, imitans modum loquendi Constitutionum Criminalium, in quibus idem est, Offene/ öffentliche vnd vnzweiffentliche Missethaten/ veluti *Art.* 16.) ocius puniantur: Idque non sententiæ criminalistarum, communi solum est consentaneum, utque notorietas delicti aperiat judici viam ad inquirendum, & ad executionem
2 usque procedendum, juris ordine non servato,

Iul. Clar: in pract. crim. §. fin. quæst: 9. ab init. Carer. in pract: crim. de appellat. in crim. parag. secundus erit casus n. 21. 22.

Cum ordinem juris non servare, sit servare suum ordinem:

Gail. lib. 2. de pac. pub. cap. 3. num. 22. Boss. in pract. crim. tit. quam proced. in crim. not. n. 2.

Sed etiam in *Imperii Constitutionibus criminalibus dict. art.* 16. expressè

sanci-

sancitum est: So der Thäter die offen / vnzweiffentliche Vbelthat frevenlich widersprechen wolt / so sol jhn der Richter mit peinlicher ernstlicher Frage zu Bekantniß der Warheit halten / damit in solchen öffentlichen / vnzweifflichen Missethaten / die endliche Vrtheil vnnd Straff / mit dem wenigsten Kosten / als sein kan / gefordert vnd vollenzogen werden. Verum enimvero, quotusquisque est, qui sciat quid sit notorium? Quotidie de notorio loquimur, & quid sit no- 3
torium ignoramus: *gl. in c. manifesta caus. 2. quæst. 1.* Multa dicuntur notoria, quæ non sunt,

Abb. in c. consuluit n. 2. d. appellat. Rauchbar. lib. 2. quæst: 8. n. 15.

Adeo ut etiam periti titubent *Mascard: d. probat. concl: 1109. 2.* 4
Quapropter non esse de facili procedendum super aliquo tanquam notorio, monet

Abb: in cap. consuluit. n. 2. d. appellat. quem sequitur & citat Rolandt à Vall. vol. 1. cons. 99. n. 15.

inter cæteras ex hac etiam ratione, quod sententia notorii declaratoria (de qua in fine hujus observationis) non sit propria Sententia, sed potius quædam juris Executio.

Gail. lib. 2. d. pac. publ. cap. 3. n. 25. Hering. d. fidejus. cap. 25. n. 105.

Notorium autem delictum quid sit, an probandum, & quot testi- 5
bus, ut verè inducatur notorium, variæ, cum legibus nihil certi in eo sit determinatum, sunt DD. opiniones, quas refert *Menoch. d. arb. jud. quæst. lib. 2. cas. 166.* ubi quidem eas recenset, sed nullam apertè amplectitur:

Mascard. de prob. concl. 1105. usque ad concl. 1109. inclusive,

ubi de materia notorii multa utilia deducit: ut &

Odonell: Marcant. in l. si constante n. 41. & seqq. ff. solut. matr. Farinac. in pr. crim. lib. 1. tit. 3. de delict. & pœn. quæst: 21. n. 47. & seqq.

quo lectorem remitto: Illa autem cæteris ut communior videtur
prævalere, quæ est: Quod in hac opinionum diversitate, & stan- 6
M 2 te eo,

te eo, quod numerus testium non sit à jure definitus, sapientis judicis arbitrio remittatur, quando delictum dicatur notorium. Is enim juxta facti, loci, temporis & personarum intervenientium quantitatem, numerum & qualitatem, aut factum esse notorium, aut non esse, circumspectè judicabit

arg. l. aut facta §. 1. ff. de pœn. cap. sicut dignum d. homicid. Bart. in l. scriptus n. 2. vers. alii remittuntur ff. d. religios. & sumpt. fun. Bald. in l. ea quidem col. 4. n. 25. C. *de accusat: Menoch: Mascard. Farinac: dd. locis, Bursat. cons. 43. n. 26. Gomez: tom. 3. d. delict. cap 1. n. 42. Capr: in tract: de notor. memb. 2. n. 4. & 5.*

illud autem omnino sciendum, in notoriis quoque prætendi posse defensionem legitimam.

Innoc. in cap. 1. *d. off. deleg:* Carer: *in pract: crim. in pr. n. 56. Rauchbar. dict: part. 2. quæst: 8. n.* 16.

7 & nullum delictum tam esse notoriûm, quin habere possit excusationes, vel occultas circumstantitas excusantes: *Farrinac. dict. loc. n. 50.* Ita ut regulariter notorium excusabile dicat

Boss: in pract. crim. tit: quom. proced. in crim. not. n. 6.

8 imo ut crimen dicatur notorium, debet etiam apparere qualitate ejusdem esse notorias, quod scilicet nulla excusatio seu defensio competat delinquenti. Et hanc esse communem opinionem testatur

Collegium Florentinum inter. cons. Curtii *senioris cons.* 11. *n.* 13.

quod allegat

Farinac. dict: loc. n. 49. Gail. *lib. 2. de pac: pub. cap. 3. n.* 13. *Vult.* 1. *cons: Marp:* 16. *n. 97. ut & Iul. Clar. in pract: crim. §. fin. quæst: 9. vers. sed adverte, 3.*

Quanquam quidam contraria nitantur sententia: Tamen hæc æquior videtur, cui etiam robur addit *dict: art.* 16. (Qui de notorio loquitur) *in Const. crim.* his verbis: Ausserhalb rechtlicher Ursache / die von peinlicher Straaff rechtlich entschuldiget / öffentlich

lich vnd vnzweifflich ist oder gemacht würde: Item, so einer ohn rechtmässig vnd gedrungen Vrsache. Item, vnd das mit keinem Grund widersprechen / oder aus rechtmässigen Vrsachen widerlegen möge. Parum autem interest, si vel maximè concedatur contrariæ opinionis asseclis, notorium dici crimen, etiamsi non constet de dictis qualitatibus, dummodo in aperto sit ipsum delictum principale, & persona delinquentis, si hoc discriminis tantum attendatur, quod positum est in effectu notorii: Nimirum, judicem non posse procedere juris ordine non servato, nisi satis intelligat notoriè delinquentem carere excusationibus & defensionibus, prout hoc innuit sæpe dictus *art.* 16. Quod autem sciri minime potest, nisi reo monito & audito

Jul. Clar. in pr. crim: §. fin. quæst: 9. vers. quæro nunquid. 4. vid. infr. tit: 4. obs: 2. n. 4.

Et communicationem indiciorum sive attestationum non esse delinquenti denegandam, nisi constet eum circumstantiis excusationum sive defensionibus prorsus destitui, ut sit ridiculum ad nullum usum indicia communicare, *Boss: dict: tit. n. 12.* Imo etiam hoc ipso præsupposito, nihilominus reo defensionem permittendam, ac propterea esse indicia communicanda ego intrepidè statuo, tum propter rationem *n. 17. in fin. hujus observ*: tum ut toti populo, cujus interest perinde, ne innocens pereat, sicut ut malus de medio tollatur, fiat palam, reo in tam arduo sanguinis negotio pro abundanti potestatem defendendi relictam, eumque nequaquam, nec in minimo esse gravatum. Idque ex generali dispositione & ratione. *l. absentem ff. d. pœn.* Propterea turpiter hallucinatus est non ita pridem aliquis judex, qui quendam simplicem, tamen bonæ famæ rusticum, tanquam criminosum notorium, quem penes rem furtivam reperierat, sine cummunicatione indiciorum, non inquisitis, minime attentis excusationibus, torture subjecit. Forte quia non satis inspexerat vel non intellexerat multum dictum *articulum* 16. Et quanquam miser ille vi tormentorum varia erat confessus, tamen propter iniquitatem procedendi, quæstionem injustam, & inde secutam confessionem

 planè

planè invalidam & nullam, secundum tradita *in obser: 2. inf. tit: d. indic: tort. & conf:* liberatus & dimissus est. Cum itaque ex dedu-
11 ctis pateat cognitionem notorii esse difficilem & arduam. Judex, si hæret, vel qualitercunque dubitat, an crimen sit vere notorium, ut super eo tanquam notorio procedere possit, potius ordinario modo procedat, & indicia ad excusandum, etiam reo non petenti, communicet, & terminum ad defendendum præfigat, quam ad torturam, eo minus ad condemnationem festinet, ac consequenter sese in periculum Syndicatus præcipitet:

arg: l. si non defendantur 19. ff. d. pœn. Const: Crim: art. 47. Jul: Clar: in pr. crim: §. fin. quæst: 49. n. 1. Bart. & Alex. in l. 4. §. hoc autem judicium ff. de damno inf. Hippol: de Mars: in pract. crim: § nunc videndum n. 19. Zang: de tort: cap. 3. n. 3. & seqq.

12 satius est insuper in clementia peccare, quam in severitate

Novell: in tract: ad defens: in tit. respons: reor: n. 54. Hippol: d. Mars: parag. Occurrunt num. 6. 7. & 10. idem in parag: expedita n. 85. Cravet: cons: 287. n. 6. & seq.

13 Judex ne fidat quoque informationibus super delicto, quod dicitur notorium, extra judicialiter assumptis, illæ enim non sufficiunt, veluti ex aliis deducit & concludit

Clar: dict: parag: fin. quæst. 9. vers. item quæro 5. in fin.

Debet enim constare judici ut judici de notorio:

Roland: à Vall. vol. 1. cons: 99. n. 16. Cacheran: decis: 1. n. 45. Vivius d. comm: opin. lib. 2. opin. 196.

14 Alioquin nec ipsi asserenti creditur *Boss: d. tit: quom. proc. in crim: not. num. 8.* Nec principi attestanti crimen esse notorium, quando agitur de ejus commodo vel præjudicio: *Boss: ibid: n. 17.*
15 Quapropter cautus judex super notorio informationes ex officio assumit, easque ad acta redigit, majorem partem viciniæ examinando super delicti commissione, ne incidat in linguas mordaces, ac ne damnum aut dedecus patiatur, in Syndicatu si ob mortem, vel aliquod odium superveniens, post depositionem officii, notorium non posset justificari: Prout bene consuluit *Salicet.*

Salicet: in l. ea quidem. C. d. accusat: Clar: d. loc. Boss. d. tit. n. 3.

Quod utile est in notorio tam facti permanentis, quam facti transeuntis:

Nec hic monendum sed quemvis facile perpendere posse arbitror, imo ex allegatis *Dd.* palam est, dictas informationes notorii non de ipso facto solum, sed etiam, & inprimis de personâ delinquentis, esse assumendas, ita ut notoriè constet judici hanc vel illam factum illud perpetrasse. Hic rectè annectitur observatio pro Advocato, ne nimirum contra reum permittat procedi, tanquam contra notoriè criminosum, nisi prius, secundũ ante dicta, discutiatûr de notorietate. Quia si procedatur & pronũcietur contra eum, tanqum notoriè criminosum non poterit appellare. 16 17

Rimin. cons: 274. n. 21. Hippol: de Mars: in l. unic. n. 142. C. de rapt: virg: qui alios citat: Gail. l. 1. d. pac. publ: cap. 3. n. 21. Clar: in pr. crim: parag: fin. quæst. 94. v: 2. solet. etiam.

Cautus etiam sit judex in notoriis, ne nimium properet, & se ipsum involvat. Quippe quod in iis sententia declaratoria non tantum requiratur, sed etiam propterea Reus audiendus sit, eique copia indiciorum cum terminò concedenda.

Iul: Clar: in pract: crim. parag. fin. quæst: 9. Boss: in tract: crim. tit. de denunciatione n. 9. Gail: lib 2. de pac. publ: cap. 7. n. 8. 9. 10. obser: 2. tit. 4. n. 5. inf. vid. supr. obs. 4. tit. 1. prope fin: Scult: 42. lib. ult. quæst: 77. n. 21. & seqq.

Ego tamen non memini ejusmodi declaratoriam, in nostris judiciis criminalibus esse latam, sed absque ea judices prudentes, video semper reis indulgere aliquam dilationem, ad sese defendendum, quocunque miliori modo possunt. Quæ via est tutior: Idque non tantum procul dubio propter dictam notorii dubietatem, ejusque cognitionis difficultatem; sed etiam, quod ejusmodi cognitio ad ferendam declaratoriam, suam temporis moram requirat, & propter dictam rationem sub. n. 9. hujus observationis; & quod 18
defensio, tanquam remedium juris naturalis, nunquam sit deneganda, etiamsi justa defensionis causa non appareat. *Hippol:*

Hippol: d. Marſ: in pract: crim: parag: quoniam. n. 31. 32. Weſenb: in parat: ff. accuſat: n. 12. Iul. clar. lib. 5. ſentent: parag: ult. quæſt: 55. Ben: Carpzov: defin: forens: 7. part. 4. conſt. 8.

Neque confeſſo, vel teſtibus convicto, quando is contra confeſſionem & teſtes excipit, & exceptionem probaturus eſt.

Iul: Clar: lib. 5. ſent. parag: ult. quæſt: 55. Weſenb: in paratit: d. accuſat: n. 12. Carpzov: dict. loc. vid: ſupr. tit. 1. obſ: 10. Paulo poſt med.

OBSERVATIO XV.

Pro reo, contra quem ſuper qualitate notorii teſtes recipiuntur, ut ſcire poßit, an ſint ſubornati.

1 Difficilem eſſe ſcientiam notorii ex obſervatione præcedenti abundanter conſtat: Adeo ut etiam periti titubent, quid ſit notorium, nec corporis ſenſu facile percipiatur, *Maſcard:*
2 *concl. 1109. n. 2.* Propter hanc rationem, quamvis duo teſtes ad probandam notorii qualitatem ſufficiant

gl. in c. Deus omnipotens parag: quando autem: in verbo judicis 2. quæſt: 1. Spec: in rubr: d. notor. crim: n. 9. Maſcard: d. concl: n. 1.

3 (Quod etiam eſt de obſervantia juris Saxonici hodierna Sachſenſpigel *in addit: ad artic. 66. lit. B:* olim autem ſeptem virorum teſtimonium requirebatur, *tex: d. art: 66.*) illi tamen cauſam dicti ſuî,
4 ſive rationem concludentem, etiam non interrogati aſſignare debebunt:

Io. And: ad Spec: tit. d. not: crim: parag. fin. Franc. in c. conſuluit de appellat. n. 3. ubi Abb: n. 2. & in c. cum cauſam col: 1. d. teſtib: Iaſ. in l. ſi vero §. qui pro rei n. 14. ff. qui ſatis, d. cog:

quos ut & plures allegat. *Maſcard. d. concl. n. 2.* aliâs non probant.

Farinac: in pract: crim: lib: 1. tit. 3. d. delict. & pœn: quæſt: 21. n. 103.

Quod

Quod ipsum etiamsi reus non advertat nec opponat, judicis tamen est discernere testibus fidem non habendam, ad effectum notorii, ne reo injuriam inferat, & semetipsum periculo syndicatus exponat: Et cum sit judicis cuncta rimari, ex officio in innocentiam rei inquirere *arg: l. si non defendatur ff. d. pœn.* debet ex testibus quærere, quid sit notorium ut intelligat ac eo magis percipiat rationes concludentes, tum etiam, utrum sint instructi vel subornati, ut statim dicetur. Cautela autem est pro reo ejusque Advocato, si videt contra se testes super notorio examinatum iri, ut nimirum interrogatoria conficiat, an sciant quid sit notorium, & quando factum de jure dicatur notorium. Quia isto in casu est potius ex testibus quærenda definitio quam definitum, 5 6

Felin: in c. cum contingat n. 15. d. rescript: Speculat. d. notor: crim: §. fin. n. 16. Ioh. Mar. Montic. in repert. test. pag. 406. col. 2. versic. fin:

(Quod etiam obtinet circa probationem famæ, consuetudinis, possessionis, ut possit interrogari, quid sit fama, consuetudo, possessio: Quod alii alibi tractant, idque hic perstringere est præter institutum). Si tunc respondeant, se ignorare quid sit notorium: Vel si id scire dixerint, & nihilominus ex eorum responsione appareat, quod revera illud nesciant, minimè probabunt: Quia deponentes super notorio, debent scire naturam ejus & proprietatem. Quid si testis veram notorii definitionem recitet, cum tamen sit juris imperitus? interrogetur rursus, quomodo, & à quo istam definitionem didicerit: Et si respondeat: à producente, ejusve procuratore vel Advocato, præsumitur subornatus. Quid si dicat testis, se eam ex proprio cerebro, vel ex suo judicio cogitasse: Quæratur ex eo, quot hominum scientia & præsentia requiratur, ad constituendum notorium: Et si testis respondendo certum numerum deponat, exigatur demum ab eo, unde noverit tot hominum scientiam & præsentiam requiri ad notorii inductionem, cum tamen illud definire non potuerit, *Speculat. d. notor. crim d. § fin: n: 16.* Sic constabit utrum instructus & subornatus deponat, an vero ex certa scientiâ; *Mascard. d. prob: concl. 1109. n. 7.* 7 8

n. 7. Quamvis non negarim ea omnia, & si quæ præterea Advocati industria invenire poterit, huic esse usui, ut constet de subor-
9 natione, attamen si testis juris ignarus, ad prædictas interrogationes non ita accuratè & per verba juris respondeat, vel definiat notorium, ut definire & respondere posset juris peritus, sufficit tamen, si per aliqualem descriptionem, per verba facti attestetur, ex quibus intelligi possit eum naturam & proprietatem notorii non ignorare:

Bart. in l. 1. ff. si cert. pet. & ibid. Purpurat. Mascard. d. prob. concl. 749. n. 35. 36. & alii ibidem allegati. Ayrer process. part. 2. cap. 8. n. 5. & 6. pag. 227.

Quod in aliis quoque obtinet. Et si testis ulterius de definitione interrogetur, ex cujus verbis tamen potest colligi, quomodo actum, super quo producitur, intelligat, & ipse tunc respondeat, se nescire, dictum ejus propterea non vitiatur

Bart. Iason. Aret. Dec. & Dd. communiter, in l. 1. ff. si cert. pet. Ayr. dict. loc. vid. obs. 33. n. 11. infr. tit. 4.

OBSERVATIO XVI.

Ne inquirat judex per incantationes & sortilegia.

1 SUnt quidam ejus perversæ opinionis, ut putent, quamvis indicia sortilegii & divinationis incantatorum (veluti quando incantator vel ariolus quispiam consultus de autore commissi criminis, hunc vel illum eum esse, per incantationem indicat) non sint ad torturam sufficientia, sufficere tamen ad inquirendum: Ex quibus est

Hippol. de Mars. in pr. crim. §. diligenter n. 181. Brun. tract. d. indic. part. 1. quæst. 3. n. 35. 36.

Cujus sententiæ, patronum proculdubio habent *Baldum*, qui *cons. 364. part. 3. in fin.* scribit, quod maleficium unum possit tolli per aliud, puta per incantationem demonum, si alio modo tolli non

non possit: Quippe cum de aquâ interdum bibendum sit turbida, ubi stagnantis fluminis aqua deficit, & sæpe vulnus vulneri addatur, ut utrumque rectè curetur. Ab hoc reprobo & planè impio 2
inquirendi modo sibi caveat judex, si velit sibi cavere à grandi reatu capitaliter puniendo, & videre ne processus annuletur: Talis enim inquisitio nulla est, & quicquid inde sequitur, cujus rei gratia remitto lectorem ad cautelam *9. & 15.*
inf. in tit. d. indic. tort. & conf.

Recte ergo omnis divinationum species, etiam quæ pro salute hominum instituitur, â Christianorum Republica jam dudum explosa: Indeque & pars posterior Leg: 4. C. d. maleficis & Mathematicis ex libris Βασιλικῶν, tanquam iniqua, & legibus & Canonibus contraria, rejecta est, prout aperte constituit.
Imper. Leo. Novell. 65. Heig. part. 2. quæst. 39. n. 73. & seqq. ubi alios citat plures.

Ad removendum maleficium, malefica opera non utendum *Cujac: lib. 27. c. 17.* Cum ob quamcunque causam magiam, adeoque & ipsos magos vitare debeamus. *Levit. 19. vs: 27. cap: 20. vs: 5.* Quod per se malum est, nullo casu permitti potest nec debet: Neque malum malo curare licet, nisi curando pejora facere vulnera velimus. *Heig: dict. quæst. 39. n. 75. 76. ubi adducit exempla, & 119. & 126.*

OBSERVATIO XVII.

Pro judice inquirente in crimine furti, ne inquisitio corruat, & pro Advocato inquisiti, si eam judex neglexit.

CAveat judex ne ponat in inquisitione: Talis res furto sublata pertinebat ad Titium non adjiciendo, jure dominii vel 1
quasi: Sic enim non procedit inquisitio, sed corruit, ut sequi debeat absolutio: verbum namque pertinere latissimè patet, 2
etiam sub suo significatu comprehendit eum, cui debetur actione personali,

secundum l. verbum illud pertinere. ff. d. verb. sig. Rol. à. Vall. vol. 1. cons. 51. n. 19. & 20. Marian. Soc. cons. 8. incip. visis & diligenter in 2. colum. lib. 1. quem refert Menoch. de recup. poss. in præludio n. 13. Cyn. in l. si abducta C. de furt. Bart. l. 1. parag. Scævola ff. si quis testam. lib. esse jussus:

quos refert & sequitur

Hippol. de Mars. in pract. crim. parag. Constante, num. 78. Et in singular. 275. incip. statui omnino, ubi

Advocato consuluit & ita loquitur: Hoc tene menti rogo, quia poteris evadere mille inquisitos, vel acusatos de furto, à pœna
3 mortis. Nec sufficit in inquisitione ponere, inquisitus subtraxit, nisi adjiciatur verbum furto.

Ias. in l. sub prætextu C. d. transact. n. 7. Hippol. dict. parag. num. 79.

Quod inquisiti Advocatus itidem bene notabit, si judex neglexit.

OBSERVATIO XVIII.

Pro judice ad evitandas nullitates in auxiliatores inquirente, & pro inquisito sive accusato, si ea sit neglecta.

1 QUinam sint auxiliatores perpetrati delicti & quomodo puniendi, vide deductum à

Gomez. Tom. 3. resolut. cap. 3. de homicid. n. 48. 49. 50. Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. quæst. 90. Gail. lib. 1. de pac. pub. cap. 1. n. 24. & seqq. usque ad fin. Carer. in pract. crim. d. homicid. §. circa tertium, & ab aliis passim:

2 vide etiam omnino *Cap. cons. 27. n. 9. & 20.* Præposterum autem esse contra aliquem tanquam auxiliatorem procedere, quando non constat de delinquente principali, quivis facile intelligit:

Bart. & Alex. in l. si is qui §. si tu Titium ff. d. furt.

De quo tamen aliter debet constare quam ex contumacia.

Bart. ibid: Menoch. d. arb. jud. lib. 2. cas: 349. n. 13. & DD.

communiter: Laudat tamen praxin contrariam in provincia Mediolanensi *Iul. Clar. d. quæst. vers. 6:* dicens: Nam secuta condemnatione contra principalem contumacem, & quandoque etiam ea non secuta, semper proceditur contra auxiliatores, nulla facta distinctione, an aliter quam per contumaciam constet principalem delictum ipsum commisisse: vide quæ non iniquè sentit

Farinac. in pract. crim. lib. 1. quæst. 3. n. 5. & seqq.

Ne autem impingat judex, ejusque inquisitio in auxiliatores sive opem ferentes corruat, Cautela est, ut, quandocunque inquirit 3
adversus aliquem de auxilio præstito, in inquisitione: (ita etiam in accusatione fieri debet) apponat verba Assistendo ut habilius vel facilius delictum committeretur. Quando enim ex ope, auxilio vel favore non est secutum delictum, neque auctum, sed perinde fuisset patratum absque auxilio, auxiliator non pœna ordinaria, sed judicis arbitrio pro modo culpæ, punitur.

c. felicis, in verb: simplici favore d. pœn. in 6. Ang. in l. furti §. ope: & in l. 15. qui opem, ff. d. furt. Hippol. de Mars: in pract: crim. §. constante n. 61. Menoch. de arb: jud. cas: 349: n. 20. lib. 2. Ioan. Bonef. *in tract. de furt. §. contrectatio n. 71. Gail: supra dict. loc.*

Si itaque dicatur (exempli causa) talis inquisitus præstitit auxilium homicidio, vel tales sibi invicem tulerunt opem ac favorem, & non appositum sit, Assistendo ut habilius committeretur, inquisitio vel accusatio de jure non subsistit, nec ex ea sequi potest condemnatio de auxilio. Quia non exprimitur qualiter præstiterint auxilium & favorem, ut singulariter tradit

Bart. in l. qui servo in parag: fin. ff. d. furt. quem sequitur Alex. in l. fin. ff. de sicar. Ang. Aret. in tract. malef. in verbo, Et dicto maleficio semper astitit. Hipp. de Mars. in pr. crim. parag. constante n. 51. Iul. Clar. dict. quæst. vers. adverte etiam 7.

Etiamsi quispiam hoc ipsum, & assistentiam sit confessus, cui non credendum, nisi aliunde probetur.

Lader. Imol. cons. 194. n. 5. quem refert & sequitur Farrinac. part. 5. quæst. 130. tit. 15. de consultorib. n. 46.

4 Cautela quoque est, ubi tres pluresve sunt accusati vel inquisiti, ne ponatur, alter alteri tulit opem, sed unus alii vel aliis: Inquisitio vel accusatio alioquin non procedit: Namque verba, alter alteri, non conveniunt nisi duobus: ut notabiliter

Bald. in l. ancilla C. de furt. Ang. Aret. dict. loc: Hippol. de Mars. in pr: crim. parag. constante n. 43. & 44.

Quæ, quia in Germanico idiomate non possunt discerni, Einer dem andern helffen/ an de duobus, an de pluribus sint dicta, hac cautela non est opus. Quis, cui & qualiter opem tulerit inquisitus, ut ponatur omnino tamen necesse est. In materia præstiti auxi-
5 lii Inquisitor vel Accusator hoc quoque Cautelæ observet, ut nimirum in inquisitionem vel accusationem deducat, & probet, auxiliatorem scienter & dolosè non ignoranter delinquenti principali præstitisse opem: Alias inquisitio vel accusatio non procedit.

Bart. in l. omnes C. de agric. & censi Alex. in l. is qui opem ff. d. furt. Hipp: de Mars. dict: parag. constante n. 64. Socin. cons. 188. visa bulla. n. 10. Maseard. de probat. lib. 3. concl. 1136. num. 11. Schrad. de feud: part. 9. cap. 2. n. 33. us. neque inquisitio.

6 Eo quod semper præsumatur ignorantia, nisi scientia probetur *arg. l. verius ff. de probat.* Et ad propositum *Gomez. dict. cap. 3. n. 50. prope fin.* Hæc quoque notabit Advocatus inquisiti, si forte à judice sint neglecta.

OBSER-

OBSERVATIO XIX.

Pro judice ad denunciationem imquirente, ut evitet Syndicatum, nullitatem & fraudes inquisiti.

PRomptiores sunt homines ad denunciandum quam accusandum: Hujus rei ratio palam est, ne teneantur assistere, neque litem suis prosequi sumptibus, vel alia subire quæ exigit *Constit crim. Carol: art.* 12. 13. 14. 15. Est etiam alia forte ratio, quia in utilitatem Reipubl: & privatorum delatores sive denunciatores non tantum laude digni, & honestatis & pietatis officio perfungi dicuntur. 1

l. nulli circa fin: C. d. *Episc.* & Cleric. *l. quisquis* §. *fin.* C. *ad leg. Iul: Majest.*

Sed & præmiis honorari. & ad indicandos facinorosos indicio dato invitari ceperunt.

l. 4. §. *si tibi ff. d. condict. ob turp.* Caus. *l. solent ff. d. præscript. verb. l. nullus in fin.* C. *d. malefic. & mathemat. l. lex Cornelia* §. *fin. ff. d. injur. Iac*: Cujac. *in recept. sententiis Pauli lib.* 2. *tit.* 31. *& obs. lib*: 11. *cap.* 18. *Ernst. Cothm. vol.* 3. *resp.* 29. *n.* 17. 18.

Verum hoc nostro calumnioso, invidiâ & odio flagranti, exulceratissimo seculo, præmiis & laudibus (casu delicti publici & atrocioris, cujus autor nescitur excluso) invitare homines ad deferendum, an vergat in Reipub: & privatorum commodum, an potius in maximum eorum damnum, & bonorum oppressionem & eversionem, est cur dubitem vel maximè. Experientia enim teste, hodie calumniantes, delatores, etiam manifestata & probata calumnia, puniuntur quam rarissimè, nedum quod pœnis non plectuntur condignis. Olim non erat sic.

Refer huc observ. 4. *n.* 4. *tit*: 1. *d. jud. Adv. & Procur.*

Ubi autem locorum sacrô sanctæ Justitiæ numen, sub ullo etiam prætextu, hoc in passu lædere, est religio, ibi ne sint faci-

2 faciles, qui judiciis criminalibus præsunt, ad cujusvis delatoris narrationem in procedendo vel in inquisitionibus formandis, ne sese vitiis nullitatum implicent, incurrant forte periculum syndicatus, & condemnationem refusionis expensarum, de quibus
3 quæpiam dixi *in observatione octava hoc tit.* ubi vide: Pro illis cautela est, ut prius nimirum, quam denunciationem acceptent, diligenter animadvertant & introspiciant, personæ deferentis qualitatem, ingenium, mores omnesque conditiones, nec non studiose & accurate perscrutentur singulas, tam denunciatoris, quam aliarum rerum pene omnium circumstantias: *Damhoud. in pract: crim: cap. 6. n. 12.* Neque schedulas notificationis, quas appellant,
4 sine nomine notificantis, unde mille sequuntur vexationes, recipiant: Nam comperta forte calumniâ, calumniator non potest damnari in expensas, & aliter puniri, quod est impium & injustum

Bart: in l. 1. in fin: ff. ad Turpil. Felin: in c. accedens d. accusat: Boss: in pract: crim: tit: d. accusat: n. 8.

Neque eum qui clam & per cuniculos calumniatur oportet esse melioris conditionis, quam qui palam & publicè calumniatur, cum sint magis excusabiles qui publicè & palam, quam qui clam peccent.

l. ult: ff. de rit. nupt: Anton: Faber in suo Cod. part. 2. lib. 9. tit: 2. defin: 9.

5 Insuper si talis denunciatio maleficii non valet, non valet etiam inquisitio propter eam formata, tanquam accessoria:

Hippol: de Mars: in pr: crim: parag: quoniam n. 46.

Et processus est ipso jure nullus, Etiamsi in ejusmodi notificationibus, suppresso nomine notificantis, factis essent nominati testes de ipso delicto informati *Iul: Clar: in pr: crim: parag: fin quæst. 5.*
6 *vers 4.* Bene etiam facit judex, si causæ gravitas, vel aliæ denunciationis circumstantiæ id expostulare videntur, ut adstringat denunciantem jurare, denunciationem esse veram, *Damhoud. dict: loc. n. 11.* In eo etiam cautus sit judex, ut advertat, an denunciator nominaverit testes à delinquente sibi in fraudem datos, & ad finem eum

eum defendendi, cum timeat forte accusationem vel inquisitionem: Et tunc ejusmodi denunciantem tanquam prævaricatorem puniat:

Bart: in l. Athletas §. calumniator ff. d. his qui not. infam: Boss. in pract: crim. tit. de denun: n. 17. & 18.

De similibus imposturis & decipulis, vide *observ. 25. hoc tit.*

OBSERVATIO XX.

Pro accusatore aliquem de crimine falsi accusaturo.

FAlsum etiam committi occultatione sive silentio constat 1
ex l. eum qui C. ad leg. Cornel. de fals. Damhoud. in pr. crim: cap. 124.

Qui autem de falso, propter occultationem testamenti vel instrumenti quempiam est accusaturus, ne ignorantis Advocati nomen 2
subeat, & causa cadat, notet cautelam traditam à

Marco: de Mantua in singul: 528. incipit, volo te docere:

Ne nimirum simpliciter dicat, testamentum, Codicillos vel instrumentum occultatum fuisse: Tunc enim succumberet, nec accusatus incideret in pœnam falsi: Sed narret testamentum vel instrumentum accasatum celasse, animo & intentione, ne veritas appareret: hinc est, ut dicit *Marc. de Mant. dict. sing:* quod qui idipsum fecisset adversus unum tantum, in dictum crimen non incideret, ex quo adversus omnes occultandum est, ne veritas quoquo modo appareat. Obiter in materiâ falsi observandum, neminem falsitatis pœnâ puniri posse, quando commissa falsitas alteri non est nocumento, vel damno, aut esse potest,

Angel: in tract. malef. in verb: falsario. versicul. quæro, quot modis, n. 3. ubi dicit, illud perpetuo menti tenendum, allegat ad hoc text. in l. damus. C. ad l. Cornel. de fals. glos: ibid. in verb. privatus. Salic. similiter,

numer. 2. in fin. Bald. in l. falsos. num. 1. C. eod. tit. praclarè hoc explicat Socin. sen. consl. 54. num. 4. cum seq. vol. 1. incipit. post reditum, Gail: lib: 1. obs. 100. n. 7.

Hæc enim tria, ad esse falsitatis ad effectum pœnæ, conjunctim requiruntur, scilicet veritatis mutatio, dolus, & quod alteri sit nocivum, quorum si unum deest, falsitas non est punibilis.

Iuxta notata per Host. & Aro. in suis summis, & per text. in l. quid sit falsum ff. ad leg. Corn. d. fals. & l. nec exemplum C. eodem, Paul. Castrens. cons. 49.

OBSERVATIO XXI.

Pro eo qui metuit accusari, vel inquiri, ut inquisitionem & accusationem evitet.

1 FAma mala ejus est naturæ, ut pedetentim serpat, alimentum à credulis & malevolis, ac tandem tantas acquirat vires, ut si nulla contradictione impediatur, quodammodo veritatis fidem occupet: *Marq: Freh: in tr. d. fama cap. 17.* ubi alia huc quoque conferentia scribit. Quapropter tanquam securis omnium injuriarum & mendaciorum constituta est saluberrima *l. Diffamari C. d. ingen. manum.* Quæ non in civilibus tantum, sed etiam in criminalibus locum sibi vendicat, ut videre est

ex Bart. Blarer. Contard. ad dictam l. vid. infr. obs. 36. hoc tit.

Quid autem si quis metuat solummodo accusationem criminalem ab hæredibus vel pupillis interfecti? Pro eo cautela est ut eos secundum praxin *l. diffamari* tanquam diffamantes ad agendum compellat, quod facere potest, secundum *Coler. decis. 263.* Vel quoties quis præter hunc casum, ob diffamationes, etiam publicæ famæ, ita est in oculo judicis, ut ipsi metuenda sit lis aut processus: Tunc ipsemet diffamatus prior poterit intentare litem, sive processum contra diffamatorem ipsumque diffamantem

in

in jus vocare, & eundem prævenire, sic ut sese prius actorem constituat:

Ioan. Bapt. Magon. d. rect. patrocin. rat. lib. 2. cap. 55. n. 31. vid infr. dict. obs. 36. n. 4.

Et sic evitabit inquisitionem & accusationem: in hanc sententiam videatur

Lancilottus de off. prat. in crimin. sub rubric. d. accusat. n. 12.

ita scribens: Et hic adde cautelam, ut timens accusari prius accuset, se accusaturum, ad eum repellendum

Cathald. Boncompag. in tract. de syndic. n. 143.

subdens tamen quod judex possit recipere testes accusatos, si eos videat accusatos ex malitiâ *Bart. in l. 1. §. si servus ff. d. quæst.*

OBSERVATIO XXII.

Pro inquisito, ut absolvatur, vel saltem ne ordinaria pœna, sed mitius, puniatur.

PEr modum inquisitionis judex procedere potest nunquam, 1
nec informationes contra aliquem specialiter recipere, nisi prius quippiam præcedat, quod viam inquisitioni aperiat: scilicet vel diffamatio, vel querela partis, vel denunciatio, vel simile: Alioquin enim processus est ipso jure nullus, etiamsi deinde 2
(post formatam scilicet inquisitionem non ante) delictum esset plene probatum: Vide quos allegavi supra

observatione 8. hoc tit. Carer. in pr. crim. de appellat. in crim. §. Decimus casus pag. mihi 43. n. 6. & Iul. Clar. in pr. crim. parag. fin. quæst. 5. vers. 3. & 4.

ubi etiam *vers. 5.* docet, quomodo generaliter inquirendum quan- 3
do constat quidem, sed nescitur à quo, delictum esse commissum, nec est via judici aperta ad inquisitionem specialem: Et quomodo transeat generalis inquisitio in specialem vide etiam

Carer. dict. loc. n. 10. Marant. in spec. aur. part. 6. d. inquisit. n. 7.

In tantum necesse est, ut præcedat quod viam inquisitioni aperiat, ut etiam judici attestanti diffamationem præcessisse, & famam ortum traxisse, à viris fide dignis, non credatur, sed de utroque ex actis publicis constare debeat.

Dec. cons. 170. vs. sed prædicta Honded. cons. 108. n.12. Decian. resp. 18. n. 40. lib. 1. & resp: 76. n. 41. Facult: Iuridic. Coloniens: in Consil: Cothm: vol: 3. cons: 30. n. 128. vid: supr: obs: 8. n. 6. 7.

Ideoque cautè circumspiciat inquisitus, an ea, vel alia aliqua ratione inquisitio & processus sit defectuosus vel nulliter institutus, cujus particulariter in antecedentibus aliquot observationibus memini, ad hoc vide:

Ang: in l. si vacantia C. d. bon. vacant: Marant: in spec: aur: de inquis: requis: n. 16. & aliquot seqq. Hip: de Mars: in pr. crim: parag: quoniam n. 57. 58. & in parag. & quia n. 10. 11. 12. 13.

4 Sic enim non solum judex tenetur ad refundendas expensas, &
5 syndicatui obnoxius est, ut supra *d. caut: 8.* sed etiam inquisitus debet absolvi, Exemplum refert practicatum *Iul Clar: in alleg: loc:*
6 si autem non attenta inquisitionis ineptitudine ad condemnationem deveniatur, prout in certis casibus, videlicet propriæ confessionis, secundum non nullos, vel criminis manifesti, fieri potest:

Carer: in pr: crim: d. homicid: parag: Trigesimo primo excusat: pag: mihi 447. n. 2. & 3.

7 reus tamen taliter inquisitus nunquam ordinaria aut pœna mortis debet affici sed mitius puniri

Carer: in pr: crim: d. app: in crim: supra dict: parag: n. 33. Marant. cons. 117. n. 2.

De inquisitione inepta & confessione inquisiti secuta, dicit

Angel: in cons: 178. incip: visis actis prædictis:

Tutius esse ut inquisitus ab observatione judicii absolvatur, & denuo postea aptè inquiratur: Quem citat

Marant. in spec. aur. part. 6. d. inquisit. in fin.

8 Sed an id consilii capere possit judex, videat: Reo inquisito, cui propter

propter processus invaliditatem pœna erat mitiganda, forte non est successurum: Interea loci accedit *Angel. dict. cons.* illis, qui *supr. obs. 8.* allegantur & comprobant inquisitionem ineptam per 10
subsequentem confessionem non convalidari. Cum etiam pau- 11
lo ante dictum sit, inquisitionem propter ineptitudinem invalidam subsistere, si crimen sit manifestum sive notorium, huc repetat omnino inquisitus, & attendat quæ de notorio continentur in *obs. 14. & caut. 15. supra hoc tit.*

Observatio XXIII.

Pro accusatore ne succumbat, & an locus & tempus in accusatione & inquisitione assignari debeat.

Sola negatione, & simplici negativa tutus existit accusatus ab 1
omni culpa sine ulla exhibitione, & probatione defensionalium, & pro innocente haberi debet

l. qui accusare C. de edend. Tiber. Decian. lib. 3. resp. 96. n. 28.

Et eo ipso probatur quem delictum non commisisse, quo contrarium non probatur. Dicens enim delictum non commisisse, nil tenetur probare

Decian. dict. loc. Mascard. d. probat. vol. 1. Concl. 36. actore non probante &c. n. 22. & 23.

Et omnes negationes sunt liquidæ juris probationes & eo ipso probatæ remanent, quod contrarium non probetur.

Vult. & Gœdd. vol. 3. Cons. Marpurg. 21. n. 8. Cons. 30. n. 12. & Cons. 32. n. 66. & concl. 1224. n. 29.

Quod ampliatur, ut etiam procedat, etiamsi actor esset vir bonus & innocens, & reus male audiret, vitæ enim integritas non facit, ut alicui credatur in præjudicium alterius

Mascard. dict. Concl. n. 13. & 14. Card. Tusch. lit. A. concl. 117.

Quapropter delictum & circumstantias ejusdem, præsertim loci 2

& temporis assignare tenetur accusator *secundum l. libellorum 3. ff. d. accusat.* alias accusatio est inepta & non procedit:

Ang: in cons:178. & cons. 297. Hippol. *de Marsil. in pr. crim: §. quoniam. n.57. 58. & in §. & quia n.10.* 11. 12. 13.

2 Ita quoque ut subsistat inquisitio continere debet locum & tempus:

Iul: Clar: in pr. crim. § fin: quæst: 31. vs. quod de anno præsenti, Farrinac: in pract: crim: tit. d. inquisit. quæst: 12. Menoch. recuper. poss. remed: 1. n. 437.

Quia in ea requiruntur omnes solennitates quæ requiruntur in accusatione:

Angel: in l. si vacantia C. d. bon. vac: Marant. in spec. aur. part: 6. de inquisit. n. 35. 36. 37. & alii ibidem allegati:

3 Sunt tamen quædam crimina, in quibus non est necesse, ut assignetur locus & tempus: Quale est crimen falsi, & tale quod habet tractum temporis successivum.

Bart. in l. libellorum n. 16. d. accusat. Menoch. cons. 100. n. 85. 88. & 91. Angel: in tract: malefic. in verb. hæc est quædam inquisitio n. 65. Farrinac. in tr. crim. tit. d. inquisit. quæst. 1. n. 16. 17. Decian: resp: 18. n. 72. & seq. lib: 1.

4 Hinc est observatio pro accusatore, ut eo casu, quo necesse est locum & tempus assignare, ponat: Eo autem casu, quo non est necesse in libello accusatorio ponere locum vel tempus commissi

5 criminis, omittat: Namque si postea ea non probat, debet succumbere, etiam præsupposito, quod testes aliàs de delicto deponant: *Steph: Bertrandus vol. 6. cons. 217. n. 2.* ubi dicit DD. *ita communiter respondere.*

OBSER-

OBSERVATIO XXIV.

Pro judice contra cautelam, sive potius corruptelam delinquentis, ne per inquisitionem & examinationem testium delictum probetur, ad absolutionem suam efficere annitentis.

CÆpolla in suo tractatu cautelarum, *cautela 66. in fin.* hanc tradit cautelam pro delinquente, & sic scribit: Quando crimen debet renunciari per Syndicum vel officialem contra tæ vel villæ, & ille Officialis est amicus tuus: Tunc potes procurare, quod ille Officialis pronunciet reum, & det nomina testium, qui penitus nihil sciunt de maleficio: Quia tunc examinatis testibus, 2 qui deponunt se nihil scire, de necessitate debebit illum inculpatum absolvere, ex quo nihil probatum est contra eum, *per leg. si non defendantur ff. d. pœn.* Sed cave ne hac cautela utaris in perniciem animæ tuæ: *Hactenus Cæpolla*: Sed quis non videt hanc cautelam non esse cautelam, sed corruptelam, quamvis adjiciatur 3 clausula finalis: Nunquam enim fieri potest, ut ea sine pernicie animæ quisquam uti, vel Officialis hoc modo reo sine conscientiæ vulnere favere possit, sed potius propter dolosam & fraudulentam ejusmodi denunciationem gravi dignus sit pœna,

Hipp. de Mars: in pr. cr. §. sequitur n. 48. in fin:

Et ut prævaricator possit puniri *Menoch. d. arbitr. Iud: Casu* 323. *n.* 16. Similem cautelam, cujus hic quoque mentionem faciendi occasio incidit, scribit

Ant. Blanc: in caut: crim. 11. *cujus verba sunt sequentia*:

Est & alia (cautela intellige) ut quæratur pax ab interfectore, cum 4 propinquis occisi, & omnino fiat si potest, & postea ea factâ, tu, qui vis defendere absentem, fac, ut propinqui occisi dicant, se velle accusare absentem interfectorem, & proponant accusationem, & postea fac, ut ipsi etiam producant eos testes, quos vis examinari super innocentia, & isti testes recipientur à judice, & deponent

super

ſuper innocentiâ accuſari, & judex poſtea cognita veritate, poterit abſentem abſolvere & ita ſolet aliquando practicari: *huc usque Blancus.* Ejusmodi decipulis hodie non usque quaque circumſpectos judices interdum circumveniri eſt creditu facile. Imo teſtatur aliquando hac in re egregias Impoſturas factas judicibus non indoctis, neque inexpertis

Iul. Clar. in pr. parag. fin. quæſt. 23 *n.* 1.

Ubi eas corruptelas valde improbat, ad eas cognoſcendas judicem inſtruendo. Verum ejuſmodi prævaricationes & colluſiones quando ſubolfacit judicis prudentia, non ſolum procedat ſuper accuſatione ſed etiam ſuper inquiſitione, ex officio accipiendo informationes, & examinando etiam teſtes non productos, vel à parte ſubminiſtratos, atque ſic, ſi accuſator colludit, non colludat juſtus judex:

Iulius Clar. in pr. crim. parag. fin. quæſt. 3. *verſ.* 6.

Hodie enim alterutrum remedium alterum non tollit: *vide ſupr. caut.* 3. *hoc tit.*

OBSERVATIO XXV.

Pro teſte contra malitiam inquiſitoris.

IN depoſitione ſua varians teſtis, maxime in cauſa criminali, punitur *l. eos ff. ad l. Corn. de falſ.* atque inſuper ſibi torturæ creat periculum. Illud non ignorantes aliqui judices malitioſi teſtes de eadem re ſæpius, per intervallum, & ſub diverſo prætextu interrogant, id nimirum quærentes, ut ſi non ſemper eodem modo reſpondeant, pro variis, falſis vel ſuſpectis habeantur. Quanquam ego dubitarim tam immanem & extreme malum nebulonem exiſtere, qui idipſum faciat, vel ex mera teſtem illaqueandi libidine, eumque in perjurii & quæſtionis diſcrimen præcipitandi, vel ut innocentem injuſto trucidet ſupplicio: Tamen creditu non eſt difficile, illud tentare interdum inquiſitorem propterea, ut reum inquiſitum, ſera & importuna condolentiâ ductus, liberet:

Dann es vermeynen etliche einfältige Leute / sie thun wol daran / daß sie demselben sein Leben retten: Die sollen wissen / daß sie sich 4
schwerlich damit verschulden / vnd sind dem Ankläger derohalben für GOtt vnd der Welt widerkehrung schuldig: Dann ein jeder Richter vnd Vrtheiler ist bey seinem Eyd / vnd bey seiner Seelen Seligkeit schuldig / nach seinem besten Verständniß gleich vnd recht zu richten. *Const*: Crim. *art. 150.* Sed contra hoc, ut testis sit securus, cau- 5
tela est, si tale quid sentiat, ut nimirum protestetur, se dixisse quæ sciat, & si plura, vel aliter dicat, illa ex metu comminationis & tormentorum falsa dicere: Hanc Cautelam tradit

Raimund: Fichard: caut. 81. *alios ibidem allegans.*

Admittitur etiam testis ut se ipsum corrigat aliquando in deposi- 6
tione sua, quando ex simplicitate & linguæ præcipitantia forte locutus est: Sed ut id facere possit legitimè, & absque suspicione corruptionis, cautela est, ut hoc faciat, antequam ab Inquisitore seu examinatore recedat, vel saltem brevi temporis intervallo, ut non verisimile sit, ipsum interea cum alterutro partium collocutum esse: Et ut causam erroris sive correctionis alleget.

Bart. in l. eos qui, 27. n. 3. ff. de fals. Idem Fichard. caut. 83. citans ad hoc l. Quod ait lex, §. ult. ff. ad leg. Iul: d. adult: ubi porro:

Si tamen testis ille juramento affirmare posset, se interea de sua depositione, vel statu causæ nihil cum partibus collocutum, neque etiam ab aliis ad hoc instructum esse: Sed memoriæ vel prolationis vitio, & non studiose errasse: Censeo ipsum tunc etiam post aliquot dies super correctione audiendum esse. Tradit et-
iam cautelam *Ioseph*: Cumia: *in pract. Syndic: cap. 6. n. 13.* ut testis 7
petat sibi exhiberi, vel prælegi depositionem prius à se factam: Nam judex ad hoc tenetur, *secundum Bart: in l. eos ff. ad leg. Corn. de fals.* Est etiam hæc cautela pro teste, ut nempe dicat; se dictu- 8
rum, vel dicere, ut prius dixerit, in prima depositione, & si aliter diceret per oblivionem, se semper perseverare in prima depositione: *Bart. Mars: in dict: l. eos, Fichard. caut. 84.*

OBSERVATIO XXVI.

Ad sciendum furem ex instrumento in loco commissi furti relicto.

1 SI in loco furti instrumentum ad furandum repertum fuerit, vel alia res à fure relicta, contra dominum sive possessorem ipsius rei insurgit indicium:

Grat. cons. 95. n. 20. Hipp: de Mars. cons. 8. n. 2. & n. 5. Blanc: de indic. n. 427. v. res aliqua,

2 Sed quid si ignoretur dominus instrumenti? Cautelam inquisitori (si illud est ferreum, quale plerumque esse solet, quo fures ad effringendum utuntur) factum quoddam exhibet, *à Ioan. Bonefac. in tr. de furt. §. est, n. 50.* ita narratum: Quidam noctu furati erant ex apothecâ merces quamplurimas, ibique palo ferreo, quo ostium fregerant, relicto: Eo invento atque in judicium perlato, judex inspexit pali signum (solent enim fabri operibus suis proprium signum apponere, ut illius author recognoscatur) evocatoque pali authore, ex eo quæsivit judex, cuinam eum vendiderit, à quo nominatis quibusdam, qui ab eo palos ferreos emerant, detentis illis qui erant suspecti, delictum fuit in comperto, & fures laqueo suspensi.

OBSERVATIO XXVII.

Iudici inquirenti indicia, alioquin repertu difficilima, suppeditans.

1 VEluti præcedentem observationem in casu speciali, ita hanc fermè similem in genere notabit Judex, non tantum in furto ad deprehendendam rem furtivam, & inde indiciũ, sed etiam in omni alio crimine, quod adhibitis instrumentis perpetrari solet, ut nimirum mandet ministris accuratè perquirere, quousque citra

citra injuriam fieri potest, omnes domi ex qua reus, & quando extrahitur, loca, angulos & areas, nec eum rursus ingredi permittere: Et si quædam cistæ vel clausuræ sint suspectæ, quas statim 2
aperire non licet, diligenter consignare & custodire, donec Judex cognoverit, an ad ulterius investigandum, jure aperiri possint ac debeant. Sic interdum indicia alioquin deprehensu difficilima habebit sibi suppeditata. Quod practicandam in crimine veneficii, ad quærendas pixides, pulveres, unguenta & alia instrumenta, scribunt

Martin Delr. lib. 5. disquis. magic. sect. 7. pag. mihi 40. Pet. Greg. lib. 13. de repub. cap. 30.

commodè etiam referri potest, & debet *ad tit. sequent. de capt. & carc.* Postea si ejusmodi instrumenta Judici sunt allata, monstret 2
reo, quærens quid cum hisce egerit? cui bono domi in tali loco reposuerit? cur reservaverit? & bene considerans an respondendo sese ulterioribus gravet suspicionibus, vel contradictionibus implicet. Ad hæc complicum, si quos habet, diversis carceribus separatorum dicta, reum concernentia, ei referat, deque iis conferat, tentatum, an ex ejusmodi collatione indiciorum quippiam possit nanscisci.

OBSERVATIO XXVIII.

Pro Accusato, ut Iudex sine alia instantia, & in sententiâ rei accusati absolutoria rectè condemnare possit accusatorem, denunciatorem vel delatorem calumniantem: Et ut sine longo sufflamine litis damna & expensæ resarciantur.

QUerelam sive falsam accusationem instituens calumniator, (etiamsi accusator Fiscalis sit cum ratione calumniæ nulla 1
dari possit disparitatis ratio) potest in eodem Judicio in eademque sententiâ, in qua reus absolvitur, uno contextu condemnari de calumniâ,

Farrinac. in pr. crim: lib 1. tit. 2. d. accusat. quæst: 16. n. 30. pag. 231.

ita tamen ut accusati præcedat absolutoria, statim accusator de calumniâ condemnetur, & ita communiter teneri ait

Salic: in l. 1. n. 3. C. de calumn. quem refert Clar. in pract: crim. quæst. 62. vers. sed quæro.

2 Ubi Judicibus hoc casu consilium & practicandi modum tradit, ut scilicet prius terminum accusatori, ad allegandum, quare de calumniâ condemnari non debeat, statui faciat: Et cum proficium nihil calumniator deduxerit, potest in eadem sententiâ absolutoria accusati condemnari:

Et ita doctrinam esse Bart. ait in l. athletas §. calumniator, num. 6. ff. de his qui not. inf. idem ferè tradit Bart. in l. 1. in princ: sub n. 6. ff. ad Turp.

3 Sin autem secus fieret, opus esset pro calumniatore condemnando nova instantiâ, novoque processu: Et si quis de calumniâ non statuto termino prædicto, condemnaretur, Judex in Syndicatu teneretur,

ut tradit Ang. de malefic. in verbo, & ad querelam n. 70. & 71. Et ibid. August. & aliorum additiones. Laur. Tennin. Rodulph. in tract. cautelarum caut. 224.

Idem est Judicium de delatore vel denunciatore calu-
4 mniante: tum quod delator à denunciatore & accusatore re ipsa non differat: *Cuiac. ad leg. 1. C. de curiosis & stat. lib. 12.* nisi in modo, cum delatores clam & in secreto deferant, denunciatores & accusatores palam

cap. delatori 5. quæst. 6. Menoch. de arb. Iud. lib. 2. cas. 198. n. 2.

Tum quod par sub sit ratio puniendi calumniantem per compendium.

Hic etiam omnino notari debet, quod alternativè ad re-
5 fusionem injuriæ, damni & expensarum favori & arbitrio injustè accusati in genere, & ita contra accusatorem etiam non calumniantem

mniantem (nisi causas accusandi legitimas & satis moventes habuerit.

Const: Crim. art. 201. Benedict: Carpz: part. 3. quæst. 106. n. 55. 56. in tract. Crim:

Cujus rei extat exemplum *in art. 166. const. crim*) tribuit constitutio criminalis Carolina articulo 2. verba hæc sunt: Vnd damit derselbe Gefangne beklaget / seiner erlittenen Kosten / Schmach vnd Schaden / desto außträglicher Ergetzung vnd Abtrag erlangen möchte / so sol zu seinem gefallen vnd willen stehen / den peinlichen Ankläger / für desselben Anklägers ordentlichem Richter / oder dem peinlichem Gericht / darfür sich die gerichtliche Vbung vnd Rechfertigung erhalten hat / vmb solchen Kosten / Schmach vnd Schaden / rechtlich fürzunehmen / darinn auch summariè vnd ohne Zierligkeit deß rechtlichen Processus, procedirt, gehandelt / vnd die Vrtheil ohne weitere Appellation und Suchung / vollenzogen / dadurch doch demselben peinlichen Gericht / ausserhalb dieser fälle / vnd weiter als es vorgehabt / kein Bürgerlicher Gerichtszwang / vnd Erkäntniß zuwachsen soll. Huc etiam pertinent *art. 99. & art. 201. Const. Crim*: de hac materia legi potest:

Ludov. Faschsy: cons. 2. n. 4. & seqq. est apud. Modestin. Pistoris, cons. vol. 2. ut & ejusdem Faschsy. cons. 3.

Prædicta (quod obiter annecto) quo ad sublevationem novæ instantiæ & resarcitionem damni sunt similia processui contra violatorem pacis publicæ, & incendiarium ex lata culpâ instituto. Illi namque pro actoris arbitrio conjunctim, uno eodemque processu, absque alia informatione & instantiâ simul ad pœnam fisco applicandam, & restitutionem damni possunt condemnari.

Bald. in l. data operâ. 11. C. de his qui accus. non poss. n. 4. Angel. Aret. in tr. malef: verb. incendiario, n. 4. Marian. Socin. c. si quis domum extr. d. injur. & damn. n. 67. Farrinac. pract. crim: part. 3. quæst: 110. n. 14. Ioseph Ludov. decis. 25. n. 9.

Reichs Abschied Augspurg *Anno 1548.* im Käyserl. Lanfrieden *tit. 11. ordin. cam. part. 2. tit. 9. Mynsing: cent. 2. obs. 29. & cent. 4. obs. 34. & cent. 5. obs. 78. Berlich. part. 4. conclus. 25. num. 12.*

OBSERVATIO XXIX.

Ne hæredes occisi, possint homicidam homicidii accusare.

1 EX margaritâ Alberti Galleoti *cap. 31. n. 45. 46. 47.* hanc habes observationem verbotenus: Pone, quod Titius accusavit Sejum de vulnere, postmodum fecit pacem de vulnere, & ex isto vulnere mortuus est, hæredes ejus accusant Sejum de morte. Quæritur an possint? Et videtur quod sic, quia si actum est de vulnerato, nihilominus agitur de occiso,

ut l. si actio, seu qua actione ad hoc ff. ad leg. Aquil. l. qui servum de oblig. & act. l. 1. ff. vi bon. rapt.

E contra, quod non, quia si pax est facta de vulnere, & de omni eo facta videtur, quod ex eo nasci possit

l. si quis pro eo §. 1. ff. de fidejuss. l. fin. ff. quor. legat.

Præterea, aut erat morti ferè vulneratus, aut non, in primo casu videtur mortuus, cum mortiferè vulneratus est,

l. hujus & l. ait. & leg. ita vulneratus ad idem ff. ad leg. Aquil. l. damni §. Sabinus. ff. de dam: in fin.

2 Et sic videtur fecisse pacem de morte: In secundo casu videtur ex negligentiâ mortuus, quæ huic obesse, non debet.

l. qui occidit §. ult. ff. ad leg: Aquil. l. si unus §. in summa ff. de pact. l. qui cum tu §. fin. ff. de transact.

Et ideo ad cautelam: Faciat pacem de vulnere, & de omni eo quod ex vulnere nasci potest, quia juri futuro potest per pactum renunciari. *l. 2. C. de pact. Hactenus Galleot.* Verum pacto inter privatos
3 inito vindictæ publicæ nihil derogatur.

Iul Clar in pract. crim. § fin. n. 1. 2. 3. & 29. quæst. 58. Boss. in tit. de pace n. 13.

OBSER-

OBSERVATIO XXX.

Pro Clericis ob fractam pacem acturis, ne irregulares fiant, honore & loco priventur.

CLerici ob fractam pacem acturi, caveant ne in libello supplici ad pœnam banni concludant, sed conceptis verbis testatum faciant, se non ad sanguinis pœnam, nec publicam vindictam, verum civiliter, tantum ad restitutionem bonorum ablatorum, & damna hostiliter data, agere velle. 1

Per text. in cap. si diligenti, de simoniâ gloss. in c. laicos. & in c. prælatis, de homicid. in 6. Franc. ibid. n. 6. Ancha. n. 6. Panormit. in c. cum P. Manconella. n. 10. de accusat.

Ubi dicunt, clericum omissa ista protestatione, incidere in pœnam Canonicam, & irregularem fieri, honore & loco privari. Ideoque consultum esse ut non solum protestetur, sed etiam super facta protestatione instrumentum publicum confici curet, quo facto, si postea, in processu causæ, Judex ad instantiam Procuratoris Fisci, accusato pœnam banni irrogat, Clerico nihil imputari debet. *Gail. lib: 1. de pac. pub. cap: 8. n. 14. 15.* 2 3

OBSERVATIO XXXI.

Pro Aulicis, aliisque Principis officialibus, qui metuunt, propter canum aulicorum calumnias, aliquando inquiri vel accusari.

PArva, inquit Polybius, temporis intervalla homines in excelso fastigio collocant, & eosdem rursus ad extremam miseriam ac calamitatem redigunt, atque eos maximè, qui in aulis Principum vitam agunt. 1

Lubrica namque via est: magni cecidêre, cadentque,
Est mihi quique hodie, cras tibi casus erit:

Præsertim autem istis exulceratissimis temporibus, in tanta obtrectatorum & spurcissimorum palpatorum frequentia, qui

Vanos circum palatia fumos vendunt.

2 *Martial.* & sæpissimè innocentes inauditos apud Principes in summum discrimen vitæ & bonorum abducunt. *Gail. lib: 1. de pac: pub. cap. 5. n. 3.* Qui non raro culpam à nocentibus in innocentes convertisse deprehensi sunt

Marcellin. lib: 14. Liv. lib. 24. Arnisæ. in Polit. lib. 2. cap. 5. pag: mihi 509. 510.

3 Quapropter aulicis Durus de Pascolo *in suo Aulico Politico*, duo cautelaria exhibet præcepta, nimirum 313. Ita scribens: Aulici sapiunt, qui accepto beneficio aliquo, aulæ valedicunt: Ostendunt enim animum expletum esse, & se periculo subtrahunt: Quia in Curiales frequenter accidit, Ænea Silvio monente, ut veluti sues ubi Saginati sunt, in cœnam Domini mactentur. Et 13. cum vero miserabilis sit aulicorum conditio, inprimis si post maxima pericula & labores domi & foris exantlatos, tandem fraude & calumniis scelestissimorum & impudico rabulæ & canis curiarum ore, debent cadere: benè sibi prospiciant aulici, in exordio, cum Principibus contrahentes, & formam obligationis amicis, in aliis regionibus degentibus, tradant: Ne tempore necessitatis (ut fieri solet) repetatur & probationis materia auferatur.

Quorum postremum non tantum iis, qui in aulâ vivunt, sed omnibus aliis Principum officialibus, nec non hoc fortasse est profuturum, si in obligationis scripturam redigi curent, ne Princeps delatorum calumniis, quæ eximium & fidum ministrum, vulturum cadaveri inhiantium instar, comitantur undique, ante adhibeat fidem aut odium concipiat, quam eos sine felle & plene audiverit, causamque pressius consideraverit & cognoverit.

4 Verum enim vero, si Principes hodierni delatores, Trajani, Nervæ, Alexandri Severi, aliorumque more exciperent, vel saltem

ſaltem iis non crederent, niſi quatenus palam noſci, & ſi falſum dixiſſe appareat, pœnam recuſare non velint. Prout conſilio eſt

Antimach. de regno lib. 1. theor. 2. pag: mihi 107.

hac & ſimili cautelâ non eſſet opus. Huc repete *obſervationem* 10. *infra tit.* 5. Hic etiam poteſt annecti, obſervatio, nimirum ſi inter adminiſtratorem & aliquem magnatem, vel aliam perſonam potentem, controverſia eſt orta, de ratiociniis, calculatione, ſive rationum redditione, vel brevi oritura metuitur, ut alleget adverſarii potentiam & præſumptam tyrannidem. Sufficit namque nullo alio apparente gravamine, eam ſolam, vel timorem allegare, ubi litigandum eſt cum potenti, ad hoc, ut calculatio fiat & rationes reddantur coram ſuperiori & non ſuſpecto.

Franciſc. Munoz. de Eſcobar in tract. de raciocin. adminiſtr. cap. 7. n. 60. & 61. ad quod citat l. unic. C. quando Imperator inter pupil. & vid. Covar. practicar. quæſt. cap. 6. n. 2:

Quippe quod divina ac naturalis ratio dictitet, non eſſe coram judice ſuſpecto litigandum, & cauſam ab eo definiendam.

c. quod ſuſpecti. 3. quæſt. 5. Munoz: Eſcobar. dict. tract: cap. 8. n. 17. & 18. Menoch. de arbitr. Iud. lib. 2. caſ. 152. n. 1.

Quod omnino notandum eſt ab adminiſtratoribus quodammodo opulentis, quanquam fidiſſimis. Nam quo exiſtunt ditiores, hoc majori periculo, & canum aulicorum inſidiis, invidiæ, avaritiæ & malevolentiæ magis ſunt obnoxii, ſæpe non attento, quanto emolumento, quo animo in Dominum ad totum priſtinæ vitæ curriculum fuerint.

OBSERVATIO XXXII.

Pro Iudice, quando de autore alicujus perpetrati delicti plane nihil conſtat, ne per indicia quidem ad inquirendum, ut eum nihilominus poſſit reperire.

SI delictum, quod non ſine ſcandalo publicè innotuit, eſt commiſſum, de cujus autore planè nihil conſtat, nec is, aut difficul- 1

ter, poteſt reperiri, obſervandum eſt, ut Magiſtratus ſive Judex, quemcumque ex populo literis publicis præmio invitet ad indicandum autorem, atque propter rationem, *obſ. 8. ſupra tit 2. n. 2.* inſertam polliceatur, id fieri omnino poſſe & debere citra præjudicium & jacturam honoris, imo ipſum de Repub: benè meriturum & conſulturum conſcientiæ. Quod interdum memini practicatum in cauſa libelli famoſi publicè affixi.

2 An autem nomen & perſona deferentis ſive indicantis inſuper celandum, quod ſimul ejuſmodi literis publicis ſolet promitti, dubitare licet. Ad quod reſpondetur, ſi Judex hoc eſt pollicitus, eſſe ſervandum:

per l. 1. in pr. l. juris gentium §. Prætor ait ff. de pact. l. 1. ff. de conſtit. pecun.

Maximè in dicto neceſſitatis caſu. Et magis obligatur Princeps aut Magiſtratus, quam privatus, & fides publica omnino eſt ſervanda.

Caſtrenſ. conſ. 118. circa fin. lib. 1. ver: 115. non obſtantibus.

Etiamſi non ſit facta talis promiſſio, ſi indicanti imminet periculum nihilominus nomen ejus reticendum. Nemini enim officium ſuum oportet eſſe damnoſum. Sed quia majoris calumniæ periculo obnoxia eſt delatio occulta, quam manifeſta,
3 ne itaque reo faciat injuriam Judex, cautè & prudenter expendat denunciationis circumſtantias, & indicantis qualitates. Juxta *obſ. 9. hoc tit.* & quantum fidei ei tribuendum, & ad quid, *vide Maſcard. de probat. vol. 1. concl. 506.* Attento quoque hoc, quod reus contra occulti delatoris perſonam, exceptiones, quas
4 fortè habet Judicem latentes opponere nequeat. Præmium autem (ut hoc obiter addam) debetur ex bonis malefactoris, ſi extant, ſin minus, ex bonis ejus ad cujus favorem ſumitur vindicta, ſi neuter eſt ſolvendo, tenetur Reſpublica.

Boer. deciſ: 325. col. 2. circa fin. Huc commodè refertur obſerv. 27. tit. 3. de capt. & Carcer.

OBSER-

OBSERVATIO XXXIII.

Pro accusato vel inquisito notanda, in casu præcedentis spolii.

ACcusatus ex *cap. frequent. unic. de restit: spoliat: in 6.* Si nimirum tota sua substantiâ, vel majori parte bonorum per violentiam est destitutus, opponere potest Accusatori exceptionem spolii: Nec refert an ipse accusator spoliaverit, an vero tertius quispiam. Dicit enim textus apertè *à quocumcque*: Hac addita ratione, quia nec nudi contendere, nec inermes inimicis nos opponere debemus: Et Judex juxta juris ordinem prius debet cognoscere de spolio, quam de crimine objecto.

1
2

Cæsar. Contard: ad l. unic. C. si de moment. poss: &c. limitat. 18. n. 19. pag. mihi 389.

Intra autem quindecim dierum spacium spolium est probandum.

Cit: *text. Marant: in spec. aur. part. 4. distinct. 7. de judic: petitor. & poss. n. 56. Gemin: ad dict: c. frequens: in 3. colum. Et in c. fin. de ord. cognit. Abb. in 3. colum. de ord. cognit.*

Id quod pro observatione huc apponere libuit: Viros enim non paucos ac præterea doctos, in eo hac rerum criminalium tempestate & vilipendio errasse, sum expertus ipse. Idem statuere 3
non dubitarim, etiam si Judex per modum inquisitionis procedat, tum propter dictæ rationis identitatem, tum quod pro- 4
cessus inquisitionis non sit amplius remedium extraordinarium sed ordinarium, perinde ut accusatio.

And: d. Pisis relatus per Bald: in l. 1. §. in initio vers. sed nunquid: ff. d. off. Præf:

OBSERVATIO XXXIV.

Pro Iudice contra minorem procedente, ut evitet nullitatem & pro Advocato minoris, si ille hanc neglexerit.

1 Contra minorem sine curatore dato inquiri non posse, textus est expressus *l. clarum & ibi Dd. C. de author. præstand.* Idque propter rationem ibidem insertam, & quod minor neque in criminalibus, neque in civilibus legitimam habeat personam standi in Judicio. *Roland. à Vall. conf.* 31. *num.* 8. *vol.* 1. Unde processus contra minorem sine dato curatore formatus est ipso jure nullus.

per dict. l. clarum. Tiber. Decian. *in tract. crim: lib.* 5. *cap.* 37. *n.* 56. *in fin. Cornel. conf:* 198. *n.* 4. *Menoch.* 2. *de arbitr. Iud. cas:* 268. *num* 2.

Quæ est opinio communis

Boss. in tit. si adversus rem judic. num. 22. *Iul. Clar. in pract. crim.* §. *fin. quæst.* 50. *in princ.*

2 Hodie quidem Judices multi de facto servant contrarium, sed malè. *Iul. Clar. dict. loc.* Quippe quod ista consuetudo expressis legum sanctionibus contrarietur, & à Jure communi sit exorbitans, consequenter odiosa, nec contra Jura manifestissima, & æquissima extendenda.

Felin. in cap. auditis col. 6. *de præscript. Ias. ad leg. de quibus n.* 12. *ff. de legib.* Dec. *conf.* 677. *n. fin.*

3 Quapropter Judex nullitatem & iniquitatem processus evitaturus, sit cautus, ne ante, contra minorem 25. annis, quam ei curatorem ad litem dederit, procedat vel ejus responsiones recipiat.

Angel. in tract. Malef. in verbo, comparuerunt inquisiti. us. nec non si cautus Rol. à Vall. dict. loc.

confessio insuper spontanea minoris in Judicio criminali facta sine curatore, ei non nocet.

Cyn.

Cyn. ad dict: l. clarum. Bart. ad l. fin. §. pupillus ff. de verb. oblig.

Si Judex, quod contingit ut plurimum, de ætate inquirendi vel accusandi dubitat, an major sit, an vero minor, super ea primum probationes recipiat. Ætes namque à processu, quemadmodum innocentia à pœnâ, defendit. 4

Bald. cons. 310. Aut mulier de cujus lib. 1. col. 1. us. tertio casu.

Et hanc tanquam aliquid præjudiciale, ante omnia summaria cognitione terminet. Juxta

l. si putas C. de petit. hæred & l. quoniam Alexandrum C. de adult. Menoch. dict. cas: 268. n. 10.

Non enim ante juris, quam personæ ratio quærenda:

l. quidam 14. in pr. ff. d. jur. Condicillor. Sichard. ad rubric: in 1. C. qui testam. fac. poss.

Contra sit cautus Advocatus inquisiti, si hæc Judex vel etiam ex perversitate consuetudinis omiserit, ut processum nullitatis vitio affectum impugnet: Veluti Alberic. de Rosat. *ad sæpe dict: l. clarum*, de se dicit, quod sæpe confessiones minorum, etiam in tormentis factas impugnaverit, & per istam legem obtinuerit. Secundum hanc doctrinam in summo Judicio Neapolitano à toto consilio fuisse votatum & conclusum, testis est 5

Mattha. de Afflict. decis. 708. Huc refer. Farrinac: decis: Rot. 61. n. 28. lib. 2. Bertazol: cons: crim: 380. n. 3.

Sit etiam cautus Judex, ne ipso temporis momento, quo curator est constitutus, autoritatem præstare sinat: Esset enim actus ob temporis brevitatem & non præcedentem causæ cognitionem nullus: Ut &, si non expressa hujus causæ cognitionis sit facta mentio in actu à minore gesto. 6

Hieron. Giacchariue in addit. ad Iul. Clar. lib. 5. §. fin. dict. quæst. 50. lit. b.

OBSERVATIO XXXV.

Quomodo diffamans in judicio L. diffamari, contra se instituto, à comparendi neceßitate liberetur, & id cessare faciat. Et contraria pro diffamato.

TAm in criminalibus, quam civilibus processum L. *Diffamari. C. d. ingen.* manumiss. institui posse & solere, praxeos est
1 notissimæ. An autem intelligatur inducta litis pendentia, per citationem ex L. diffamari ad hunc nimirum effectum, si diffamatus plures habens judices, coram alio, accusatione vel actione principali à diffamante conveniatur, ut ei obstet exceptio litis pendentiæ, difficilis & anceps dicitur controversia apud interpraetes. *Zanger. d. except. part. 2. cap. 13. n. 14.*

2 Negativa verior est, dandam nimirum esse electionem, actori, diffamanti dicto, ut in causa principali, vel in judicio diffamatorio, vel coram alio judice diffamati, eum convenire possit.

Socin. lib. 3. cons. 94. Carpz. in tr. crim: part: 2. quæst: 97. n. 70. Covar. lib. 1. variar. resol: c. 18. n. 6. Boss. in tract: crim: de for. compet: n. 107. Decian. lib. 4. pract: crim: cap. 20. n. 13. Gail: lib. 1. obs. 11. n. 3. & seqq. Zanger: d. Except: part. 2. cap. 13. n. 16. & seqq.

Qui addunt ibidem rationes, quarum ex cæteris est potissima: Quia judicium diffamationis, & judicium actionis, sunt separata judicia: Et remedio L. diffamari hoc tantummodo quæritur, ut diffamans actionem proponat, & contradictionem faciat, aut patiatur, ut ei perpetuum silentium imponatur. Unde etiam præventio locum habet, quoad judicium diffamationis, ut Judex concurrens non possit post factam citationem, diffamatori præfigere terminum agendi vel accusandi sub pœnâ perpetui silentii, sed ubi judicium, diffamatorium scilicet est cœptum, ibi etiam finem accipere debet. *l. ubi*

l. ubi acceptum. ff. d. judic: Gail. dict: obs. 11. *n.* 3.
Gravæ: lib. 1. *concl. pract:* 11. *n.* 3.

Ex his patet: Cui non erit commodum, coram judice judicii diffamatorii actionem principalem instituere, quod ei hoc integrum sit & facere liceat coram alio diffamati judice, & ita sese à comparendi necessitate in judicio diffamationis liberare. 3

Notandum autem est, quando in causa L. diffamari, judicis officium imploratur à diffamato, petiturque eum declarari non esse culpabilem, sive non esse talem, qualem adversarius esse diffamabat, & diffamanti perpetuum silentium imponi, quod isto casu præventa censeatur Jurisdictio, quo ad totum: Atque ita actor vel accusator diffamans non poterit coram alio agere vel accusare. 4

Tiber: Decian: vol. 5. *resp:* 51. *n.* 8. *& ibi citati, & in tract: crim: lib* 4. *cap.* 20. *n.* 13. *Gravæ. lib.* 1. *pract. concl:* 11. *n.* 3. 4.

De hac materia vide *supr: obs:* 22.

OBSERVATIO XXXVI.

Pro accusatore qui probationis plenitudini diffidit.

SI accusator diffidit, an plene & sufficienter ad condemnationem probare possit, pro eo cautela est, ne accusationem suam fundet in probationibus plenis ad condemnandum, sed ad indicia solum ad torturam sufficientia dirigat. Hanc viam meliorem & tutiorem, & in practica notandam, post alios citatos, dicit, *Matth: Berlich: part:* 1. *concl:* 19. *n.* 35. Aliter sentit & defendit 1

Benedict. Carpz: in tr. crim. part: 3. *quæst.* 106. *n.* 19. *& seqq.*

Nimirum, ad probationes delicti, & indicia, simul & semel in uno libello actionem criminalem institui, & sic in libello accusatorio indicia etiam exprimi posse, imo hoc utile esse, ut si non confiteatur accusatus delictum, vel plene probetur, super 2

indiciis

indiciis illius saltem postea torturæ subjici quæat. *Angel: Aretin. in tract: malefic: verb. fama publica. n. 108. & n. 114.*

3 Capita autem delicti, & indicia cumulans in libello, inprimis duo debet observare: 1. Ut indicia singula ponat, & articulate & ordine referat ad evitandam confusionem & obscuritatem. 2. Ut alternative, vel in delicti pœnam reum condemnari, vel si crimen negetur neque sufficienter probetur torturæ eundem subjici petat.

Carpzov: dict. loc n. 24. 25. Reusner: lib. 1. decis. 23. n. 10. & 14.

4 Qui ibidem etiam statuunt, indiciis in libello accusatorio omissis, accusatori delictum non probanti dari regressum ad indicia & præsumptiones, ad finem & effectum torturæ, si reus in negatione perstiterit.

OBSERVATIO XXXVII.

Pro Accusatore, quomodo caute libellum concipiat, ut & pro accusato, quomodo caute ad eum respondeat.

1 Accusatorem ejusque Advocatum oportet esse cautum, in formando libello, ut simpliciter dicat accusatum perpetrasse homicidium, nulla qualitate adjecta

Ioh: Andr. in c. 1. de homicid. in 6. col. 3. sub. fin. us. debent ergo esse cauti. Bald: in l. si quis non dicam: C. d. Episc: & Cler: n. 7. us. & in istis omnibus, Berlich. part. 4. concl. 14. n. 7.

2 Quod si non observaverit, & libellum accusatorium in casu homicidii, prout vulgariter fieri solet, conceperit qualitate hac adjecta: accusatum nimirum dolosè violenter & perfidè defunctum occidisse: Er habe jhn mördlicher / gewaltsamer vnd hinterlistiger oder betrieglicher weise getödtet: pro accusato est notandum, ut contestetur litem simpliciter, negando libellata & narrata, prout ponuntur & narrantur esse vera, salvis juribus & defensionibus

sionibus suis, suo loco & tempore proponendis. Tunc enim accusator non homicidium solum, sed etiam omnes qualitates annexas debet probare, usque adeo, ut reus, etiamsi probaverit accusator homicidium, sufficientissimè, non puniatur, sed absolvatur, nisi ab accusatore etiam qualitates illæ propositæ sint verificatæ. Et ita onus defensionem probandi reus declinat, necessitate probationis contrariæ in accusatorem rejecta. 3

Felin: c. ex parte. 2. extr. d. rescript: n. 25. us. sicut injuria verbalis, Angel. Aret. in tract: maleficior. verb. comparent inquisiti, n. 1. sub. fin. vel dicas, quod imo judex.

Quam auream cautelam, & menti summè infigendam dicit.

Matth. Berlich: dict: part. 4. concl. 14. n. 2. Citans *ad hoc post alios,* Laurent: *Kirchoff: inter cons. varios Iuris Consultorum cons: 27. incip. jure autem receptum est (in confutatione argumentorum contrariorum) n. 2. ibi: præterea accusatus & n. 3. & seq. vol. 3.*

Eamque jurium rationibus & *Dd.* autoritatibus suffulcit contrariaque refellit. Qui enim in libello factum qualificatum proponit, ad utrumque se astrinxisse censetur.

Felin: & Dd. in C. ex parte extr: d. rescript: & in c. licet causam extr. d. probat: n. 40. & seqq. Gail: d. pac. publ. lib. 1. cap. 13. n. 3. 9. 10.

imo regulare est, ut quis suum libellum, cum omnibus qualitatibus in eo propositis probet.

Berlich: dict. loc. n. 3. Kirchoff: dict. cons: n. 3. Bald: cons: 192. incip: in libello n. 1. & seq. lib. 4. Card: Tusch: tom. 6. pract: concl: lit. Q. concl: 17. incip: qualitas debet probari, n. 5. & seqq.

Et generaliter concludunt *Dd.* quod accusatus de crimine qualificato, si non constet de qualitate, debeat absolvi, etiamsi crimen fuerit probatum. 4

Mynsing. centr: 4. obs. 80. Gail: lib. 1. d. pac: publ: dict: cap. 13. n. 7. 18. Card. Tusch. tom. 1. pract.

concl. lit. A. concl. 172. incip. accuſatio n. 6. & ſeqq. & tom. 6. lit. Q. concl. 3. n. 16. & concl. 4. n. 2. & ſeqq. & concl. 12. n. 31. Ludov. *Roman. conſ. 144. n. 2. incip. inquiſitio præſens & conſ. 167. n. 8. & conſ: 110. incip. quæſtio conſultationis n. 1. & ſeqq.*

Ubi dicit & probat, ſi crimen furti, per accuſationem vel inquiſitionem in judicium deducatur, ſub qualitate manifeſti, qualitate non probata, reum debere abſolvi. Alia quoque ibidem adducit exempla. Vide etiam unum in crimine aſſaſſinii. *ſupr. obſ. 10. hoc tit.*

5 Hæc autem non obtinent, ſi accuſatus ut ante eſt monitum, non ſimpliciter eſt litem conteſtatus, negando narrata libelli, prout narrantur & libellantur, ſed factum confitetur, negat autem ſe occidiſſe dolosè. Tunc enim onus probandi defenſionem neceſſariam ei recte imponitur.

Angel: Aret. tract: d. maleſ: verb. comparent inquiſiti n. 1. ſub fin. uſ. ſi autem confitetur factum, Berlich: *dict: loco n. 10. & 11.*

6 An autem, ſi reus propter qualitatem adjectam, & non probatam fuerit abſolutus, is poſtea de novo, detracta illa qualitate, poſſit accuſari: vide ita ſtatuentes:

Bart: in l. denunciaſſe §. quia tamen ff. ad leg. Iul: adult: n. 6. ibi. quæro quid ſi abſolutoria eſt ſecuta in prin. & ſub fin. uſ. ſed ſi conveniretur & ſeq. Balb. in l. unic. C. *d. confeſ. n. 21. ante medium uſ: ſi ergo & ſeq. Ang. Aretin. d. maleſic: verb. ad querelam* Titius *n. 91. in med. Iul:* Clar: *lib. 5. ſent. quæſt: 66. incip. hæc omnia n. 4.*

Et à quibus quomodo diſſentiat. *Berlich. dict: part. 4. concl. 14. n. 8. & ſeqq.*

7 Hoc autem hic non eſt præteriundum. Ubi accuſator ſimpliciter accuſat quempiam homicidii, Juxta ſupra factam monitionem, nulla qualitate adjecta, & accuſatus homicidium, ſe com-

ſecommiſiſſe negat ſimpliciter, ſive in totum, reſponſioni ſuæ ſtatim ne quidem hac qualitate annexa: Nimirum nego me vulneraſſe vel occidiſſe, & ſi contrarium apparebit, dico me feciſſe ad defenſionem (de cujusmodi reſponſionum, qualificatarum effectu, etiam videre eſt infra obſ. 20. tit. 4.) tunc ſi publicatis atteſtationibus ſe videns homicidii convictum, qualificate confitetur, admittendus eſt quidem omnino, ſecundum dictam obſervationem, ad probandam hanc qualitatem & defenſionem. Verum ſi eam probare nequiverit, ordinaria legis Corneliæ 8 pœna plectitur.

Farinac. in pract. crim. part. 3. quæſt. 81. n. 127. 129. 166. Lauren. Termin Rodulph. in tract. cautelarum caut. 28. n. 7. & ſeqq. Bertazol. conſ. 31. n. 12. l. 1.

Quod obtinet etiam, ſi ante atteſtationum publicationem, forte probationum metu, & ſe convictum iri, prius ſimpliciter negatum homicidium cum qualitate confiteatur reus. Præſumitur namque mentitus, & doloſe antea negaſſe.

Bær. deciſ. 164. incip. Videtur quod non n. 14. quem ſequitur Card. Tuſch. tom. 2. lit. C. concl. 674. n. 44. & recenter. Matth. Berlich. part. 4. concl. 15. n. 22. 23. Farrinac. dict. loc.

Imo quamvis ad hujusmodi libelli accuſatorii oblationem, fateatur accuſatus delictum, non ſtatim confeſſioni qualitatem annectendo, ſed ex intervallo, & eam poſteriori hoc caſu non probaverit, ex Sententia Dd. communi pœnâ plectitur ordinaria. 9

Farrinac. dict. quæſt. 81. n. 118. 120. 164. Card. Tuſch. dict. loc.

Priori ubi ſtatim qualitatem annectit nequaquam. Quod, ejusque rationem etiam vide

infr. tit. 4. d. ind. tort. & confeſſ. dict. obſ. 20. n. 4. & 5.

OBSERVATIO XXXVIII.

Quæ pulchra & jucunda quædam exempla & modi crimina investigandi, & manifestandi recensentur: Ut & quædam ad cognoscendam innocentiam.

1 AD reorum inquisitionem, ubi contingentia facti accommodati sese offert, cautelam suppeditant exempla sequentia: Agebat Norimbergæ Rudolphus primus Austriacus Imperator, & rebus Imperii ac publicis intendebat, cum eum ad privatas leviter vertit mercator quispiam, jus & vindictam petens in hospitem sive diversitorem ibi notum, à quo grandi pecuniâ fraudatum se dicebat: nam bona fide deposuisse apud eum in sacculo ducentas argenti selibras (Marcas appellant) seu mille Philippeos, quos ille impudenter abnegabat, & injuriosè retinebat. Imperator de fide dictorum interrogat, affirmat mercator, sed sua fide, nec aliis argumentis. Igitur Imperator re perpensa, astum adhibendum censuit, & vestigiis indagandum verum: Quærit ab homine, ille sacculus cujusmodi sit? Describit ille formam. Nec jam aliud Cæsar quam secedere eum in proximum cubiculum, & præstolari jubet. Habebat in animo accusatum cauponem evocare, sed fortuna commodius instituit, & ultro ad eum venit. Nam venerunt primarii urbis cives, ut solet, gratulatum Cæsari & salutatum; inter quos iste infidus hospes. Norat adeò eum antè Cæsar, & ut comitas ejus erat, benignè & per facetias appellat: Heus tu scitum illic pileum habes, mihi dona, aut permutemus. Ille arrisit, pileum libens dimisit, & honori hoc factum duxit. Cæsar paululum secedens, quasi publicum negotium avocaret, fidum ac notum civem, cum illo ipso pileo ad uxorem hospitis mittit, his additis mandatis: Heus matrona, maritus jubet, ut sacculum talem ad eum mittas, opus habet: Ecce tesseram fidei meæ, hunc ejus pileum. Mulier agnoscit pileum, & sacculum quem descripserat. Itaque nihil ambigens ascendit,

dit, tradit quasi ad maritum deferendum. At ille recta ad Cæsarem, qui mercatori ad se vocato sacculum ostendit, & hicne est inquit, num agnoscis? affirmat mercator, & exultat. Tum & hospitem Cæsar adhibet: Et hic ait, de te queritur ac perfidiam tuam accusat: quid ais, an refellis? Ille audacter, mentiri eum dicens, aut dementem, nihil rei sibi cum eo esse aut fuisse. Denique Imperator sacculum profert, ad cujus aspectum ille turbatissimus, animo ac lingua labitur. Quid multa; mercator pecuniam, hospes infamiam recipit, atque etiam damnum, nam grandi aliâ insuper pecuniâ Cæsar eum mulctavit. *Drexelius in Orbe Phaethontis sive vitior. lingua. cap. 22. §. 5.*

Ad Fridericum III. Imperatorem cum rusticus venisset, & indicasset, equorum alterum in caupona ex biga subtractum esse furto: Imperator reum indicari sibi jussit. Rusticus autem cum hoc nequiret: Miror, inquit Fridericus, cur etiam alterum equum non amiseris: Multi enim sunt hodie in hac urbe equites, qui equis indigent. Tum agricola, equa est altera, ô Cæsar, quæ belligerantibus nulli est usui. Tu ergo, ait Fridericus, equæ insidito, atque in omnes urbis vicos discurrito: subtractus equus in aliquo stabulo latitat, qui cum jugalem equam senserit, mox hinnitum dabit, paruit homo, eoque pacto, furtum compertum est: rusticus, quod suum erat, recuperavit, & fur pœnas dedit. *Æneas Sylvius lib. 2. Commentariorum de rebus gestis Alfonsi.* 2

Contigit hac tempestate bellica frequentissimè, quod rustici contra milites, equos furatos, egerint actione furti, non quidem ad pœnam tali delicto condignam, cum ea prorsus ab aulâ militari videatur recessisse, sed ad equorum restitutionem, signa, & quod eos ad tempus aluerint, vel educaverint, apprime indicantes. Sed fures sæpe, vel qui ab ipsis emerant, opposuerunt se vehementer, mordicus asserentes, imo jurantes, pejerantes, ipsum equum quæstionis suo similem forte videri rustico, ipsum autem falli, cum à viro bonæ famæ in longè dissito loco emerint vel educaverint, aliisque mendaciis & minis thrasonicis, hisce hominum umbris semper usitatis, causam suam tuentes. Testes 3

etiam interdum utrinque ſunt adducti. Sed veritas facile conſtitit hoc modo: Ductus eſt equus ante pagum, in quo actor habitabat, tunc ſi fuit ipſius, ſine impulſu, motu proprio ſe contulit ad habitationem ejus, ſtabulumque conſuetum. Quod perinde etiam in aliis animalibus poterit adhiberi, prout ſagaces quidam ruſtici ſuppeditare norunt.

4 Galeacius Dux Mediolanenſium, cum aliquoties audiiſſet, vafro ingenio cauſidicum eſſe, qui lites ſerere, & ſatas producere atque alere, etiam in liquido Iure poſſet: hominem ad ſe accitum affatur: Debeo, inquit, piſtori centum aureos: Non lubet ſolvere, tu ecquid tueri me in jure, & rem protollere potes? Annuit largiter, & Principi promptè ſe dedit. Sed

Qui ſtruit dolum alteri, idem ipſe eum ſtruit ſibi.

Nam Galeacius fraudis ſic confeſſum, verbis prius increpitum laqueo publicè necari juſſit, *Drexel. dict. loc.*

5 Judex quidam Hiſpanicus, cum factum eſſet homicidium, & plures una adfuiſſent, ſinguli vero ſeſe excuſarent, ſurrexit, & juſſit ſingulas nudare pectora, & palpavit ipſorum corda. Cum vero ſenſiſſet in uno majorem cordis pulſum ſive tremorem: Tu inquit, feciſti. Et ſi alioquin foris, illis cæteris audacior videretur: Tamen confeſſus ſtatim eſt ſcelus, ſupplicioque affectus.

Manlius in loc. com. p. 243. Rudol. Camerar. in tract. memorab. medic. & natur. mirab. cent. 10. partic. 57.

L. Cloelius Terracinenſis, cum cœnatus cubitum in idem conclave cum duobus adoleſcentibus filiis iviſſet, inventus eſt
6 mane jugulatus. Cum neque ſervus quiſquam reperiretur, neque liber, ad quem ea ſuſpicio pertineret: Id ætatis autem duo filii propter cubantes, ne ſenſiſſe quidem ſe dicerent: Nomina filiorum de parricidio delata ſunt. Nuſquam vero ſimile videbatur, auſum eſſe quenquam ſe in id conclave cõmittere, eo potiſſimum tempore, cum ibidem eſſent duo filii, qui & ſentire & defendere facilè potuiſſent. Tamen cum planum Judicibus eſſet factum, aperto oſtio dormientes eos repertos eſſe: Judicio abſoluti adoleſcentes, & ſuſpicione omni (qua ſola judicium agebatur)

tur) liberati sunt. Nulli enim visum quenquam esse, qui cum omnia divina atque humana jura scelere nefario polluisset, somnum statim capere potuerit: propterea, quod qui tantum facinus commiserunt, non modo sine cura quiescere, sed ne spirare quidem sine metu possint. *Paulus Ærodius ex Cicerone pro Roscio, & ex Valerio Maximo lib. 8. cap. 1.*

Accusabat stupri per vim oblati adolescentem puella. Adolescens factum fatebatur: Vim negabat. Judex stato die utrumque redire jubet. Subornat interim famulum, qui puellam in itinere ad stuprum cogat. Illa manibus & clamore sedulo repugnavit, & judicem de injuria nova sollicitavit. Tum Judex, si nunc repugnando evasisti, etiam prius si voluisses incorrupta mansisses. Ergo te ipsam judicasti. Sive fabula est, fieri potuit: sive historia, digna est, quæ annotetur. *Ioan. Paulus in loco feriis.* Similiter judex sedulus & prudens sæpe, pro re nata vel reatum, vel innocentiam potest deprehendere. 7

Uni ex prioribus quodammodo simile est, non tam imitatu facile, quam jucundum lectu hoc exemplum. Cum quidam inter Turcas, penes amicum suum nemine conscio, pecuniam deposuisset: & is cum ea repeteretur, quicquam accepisse negaret, fretus amicitia Imperatoris, res defertur ad Imperatorem. Is utrumque interrogat, & deprehendit, penes quem pecunia esse dicebatur, non ut ingenuum decet, atque innocentem, turbulentè inficiari: alterum contra non fictis lacrymis constanter affirmare: Rem tamen in alium diem protrahit, reumque per alios monet, ut spontè pecuniam reddat, suæque famæ consulat. Cum verò ille tum audacius denegasset, rursus Imperator innopinantem ad se adduci jussit. Postulat, num proxima nocte cum uxore dormierit, & an cum ea rem habuerit, & qua horâ. Cumque utrumque ab eo didicisset: Jussit alium adire uxorem, veluti si à marito mitteretur, qui diceret, virum ejus mandare, ut quam ei custodiendam pecuniam credidisset, hanc per se nuncium mitteret. Si loquenti fidem non haberet, narrare ea, quæ à marito acceperit. Uxor his victa sermonibus pecuniam promit. Sic itaque de- 8

tecta

tecta perfidia, Imperator in eum capite animadvertit. *P. Ærodius lib.* 1. *Decretorum.*

9 Jacta in præceps Apronia Plautii Sylvani Prætoris, cum in nullum alium suspicio caderet, neque esset ullus, qui de facto quicquam vel audisse, vel vidisse se diceret: Silvanus ad Tiberium Imperatorem adductus est. Huic de morte uxoris interroganti, quia turbato animo, & quasi à somno rediens respondisse visus est, uxorem sponte sibi mortem conscivisse: Quæstionem exercens ipse Tiberius, in cubiculum venit, ex quo se Apronia præcipitem dedisse, à marito dicebatur. Ibi cum reluctantis & impulsæ vestigia, pedum, manuum, unguiumque contactu fenestris impressa viderentur: ex mendacio conscium esse judicavit: *Idem ex Corn. Tacit. libr. quarto.*

10 Pyrrhus Rex in itinere offendit canem, qui jugulati corpus domini servabat: auditoque, triduo illum sine pastu durasse illic, neque abscessisse, cadaver humari, canemque secum abduci, ejusque curam haberi imperavit. Paucis post diebus lustrabat Rex copias suas, militesque confidente Rege transibant. Aderat canis quietus. Qui, ut domini percussores conspexit, prætereuntes, cum latratu & irâ procurrit in illos, subinde circumagens se ad Pyrrhum: ut non illi modò, verum etiam toti coronæ venirent isti in suspicionem. Itaque comprehensi extemplò, & quæstione habita, cum adminicula aliunde etiam accessissent, cædem confessi, pœnas dedere. *Plutarch. de Animant. compar.* Sed videtur hoc casu, vel Dei ultoris instinctu potius, quam Pyrrhi prudentiâ accidisse. Veluti similiter canis, Hesiodi interfectores indicavit: Et tempore Constantini Pogonati Imp. cum quidam solus cane comitante iter faceret, est à latrone, quales itinera solent obsidere interfectus. Latrone fuga se subducente, canis eo in loco permansit, domini cadaver custodiens. Forte alius quidam eà pergens supervenit, cadaverque projectum cernens, motus misericordiâ, tellure effossa sepeliit, Canis id officium pergratum habuit, seque ultrò homini comitem ac servum adjunxit: Erat autem is homo conditione caupo; Et solebat canis iis,

qui cauponam intrarent, exirentque, adulari. Post aliquantum temporis, is etiam latro, cujus meminimus, in eam cauponam bibendi causâ intravit. Quem canis agnoscens, allatravit, inque ejus faciem insiliit. Hoc sæpius factum, Dei instinctu apud multos suspicionem excitavit: comprehensusqué latro & coram Judice constitutus, cùm facinus, uti erat perpetratum, confiteretur, debitas pœnas dedit. *Zvvinger. in theatr. vol. 3. lib. 11. pag. 1066.*

Obiter apponere libet, relationem de Poeta Ibyco, non quidem huic observationi & exemplis prædictis usquequaque convenientem, sed hoc confirmantem, quòd Deus optimus maximus, quando scelerum pœnas temporales, ceu in narratis exemplis de canibus, dari vult, Judici prorsus inscio, indicia ad procedendum suppeditet mirificè: huc refer exemplum, quod est infrá *num. 19. hujus observ.* 11

Ibycus Poëta, cùm in latrones incidisset, jam occidendus, grues fortè supervolantes obtestatus est. Aliquanto pòst tempore, cùm iidem latrones in foro sederent, rursumqué grues supervolarent per jorum inter se susurrabant in aurem, adsunt Ibyci ultores. Eum sermonem assidentes in suspicionem rapuerunt, maximé desiderato jam pridem Ibyco, rogati, quidnam sibi vellet ea oratio? hæsitanter atque inconstanter respoderunt. Subjecti tormentis facinus confessi sunt. Atque ita velut gruum indicio pœnas Ibyco dederunt, ac potiùs suo ipsorum indicio perierunt. *Plut. de Futili loquacitate.* Huc etiam referri posset inventio Archimedis furtum & fucum aurifabri, cui Hiero Syracusus, aucta potestate sua coronam votivam ex puro auro conficiendam locaverat, detegentis, quæ legere est apud *Vitruv. lib. 9. cap. 3.*

Erga mortuum dominum singulare fidelitatis documentum canis exstat apud D. Ambrosium, *lib. 6. Hexaimeron. cap. 4.* 12
Ubi inquit: Sæpe etiam, necis illatæ evidentiá canes ad redarguendos reos, indicia prodiderunt: ut muto eorum testimonio plerumque sit creditum. Antiochiæ ferunt in remotiori parte urbis

crepuſculo necatum virum, qui ſibi canem adjunctum haberet. Miles quidam prædandi ſtudio miniſter cædis extiterat.

Tectus idem tenebroſo adhuc diei exordio in alias partes conceſſerat. Jacebat inhumatum cadaver, frequens ſpectantium vulgus aſtabat: canis queſtu lacrymabili domini deflebat ærumnam. Fortè is, qui necem intulerat, (ut ſe habet verſutia humani ingenii) quo converſando in medio, autoritate præſumta fidem adſciſceret innocentiæ, ad illam circumſpectantis populi acceſſit coronam, & veluti miſerans appropinquavit ad funus. Tum canis ſequeſtrato paulisper queſtu doloris, arma ultionis aſſumſit, atque apprehenſum tenuit, & veluti epilogo quodam miſerabile carmen immurmurans, univerſos convertit in lacrymas: fidem probationi detulit, quòd & ſolum tenuit ex plurimis, nec demiſit. Denique perturbatus ille, quòd tam manifeſtum rei indicem neque odii, neque inimicitiarum, neque invidiæ aut injuriæ alicujus poterat objectione evacuare, crimen diutius nequit refellere. Itaque, quod erat difficilius, ultionem proſecutus eſt, quia defenſionem præſtare non potuit. Huc usque Ambroſius, ex quo hoc exemplum adducit

Philip. Camerar. Cent. 2. cap. 94. & ibidem ex Plutarch. ſequens.

13 De ſacrilegio prodito à cane Capparo, memorabile eſt: Quidam cùm in templum Æſculapii occultè intraſſet, argenteorum & aureorum donariorum, quæ mediocris eſſent ponderis, arripuit, cumque iis abiit, fefelliſſe ſe putans. Sed cuſtos canis, nomine Capparus, cùm nemo æditorum latrantem exaudiret, fugientem ſacrilegum inſecutus eſt, & initio quidem ſaxis petitus, non abſtitit: luce autem facta, eminus eum eſt ſecutus, tanto ſpacio, ut videre hominem ſemper poſſet, eum obſervans: cibum ab eo projectum reſpuit, juxta dormientem excubavit, rurſum ſurgentem ſubſecutus eſt, ob[...]is viatoribus abblandiens, illum allatravit, atque urſit. Hæc c[...]m ij, qui ſacrilegum perſequebantur, ex occurrentibus audiviſſent, ſimul colorem & magnitudinem canis exponentibus, alacriùs perrexerunt, deprehen-

hensúmque sacrilegum à Cromyone reduxerunt: cane in revertendo præeunte lætitiaque exsultante, ut qui sibi capti sacrilegi laudem vindicaret. Athenienses decreverunt, ut cibus ei publicè demensus daretur & sacerdotibus ea cura semper demandaretur.

Rustici cujusdam facinoris detecti meminit Mascardus: 14
In viridario Patritius quidam pepones cùm satos haberet, rusticus ipsos furto subtraxit. Furem Dominus ignorabat: Hinc eveniebat, ut furtum probatu esset difficilimum. Sed reperit fortè fortuna cortices peponum Dominus in eodem, ubi comederat loco rusticus: in ipsis intervalla quædam, propter duorum dentium, qui deciderant, raritatem introspicit. Rusticus ille, quem Dominus pepones rapuisse suspicabatur, duobus carebat dentibus. Ex ejusmodi indicio Dominus rusticum ad judicem accersit, quo profectus Judex, & rustici dentium, & corticis intervalla inter se congruere videt, rusticus perpetratum delictum, ex cortice detectum conspiciens, se pepones surripuisse, atque comedisse, ilico fassus est, in carcerem detrusus, & modica quadam pecuniaria mulcta condemnatus.

Mascard. in tr. d. probat. vol. 1. quæst. 8. n. 24. 25. fol. 17. & 18.

Autor quidam Anonymus in suo recenter edito ju- 15
cundo opusculo, quem Democritum ridentem nominat, historiam (cujus, cùm quandam furti speciem, si dolus mutuum accipientis intercessit, contineat, hîc etiam meminisse libuit) narrat sequentem; Homo quidam debilissimæ memoriæ, cuidam amicorum aliquam pecuniæ summulam mutuo dederat, sed nomen & personam oblitus, multùm sese cruciabat, nec tamen, quis ille esset, reminisci poterat: Id cùm uxor ex eo intellexisset, consuluit, ut quicunque occurrens, ei bonum diem optaret, gratias quidem ageret, sed statim subjiceret: Malim tamen ego meam pecuniam. Quid fit? cùm multi frustra occurrissent, ut qui verborum illorum mysteria non intelligerent, tandem ille, cui pecunia mutuo data fuerat, offensus responso; Alia, inquit, & magis modesta ratione

reposcere mutuum poteras : quod tamen non invitus jam tibi repræsento.

16 Idem in eodem opusculo: Bonam argenti summam quis certo loco in terram defoderat, nemine conscio, præterquam vicino quodam, intima familiaritate ipsi conjuncto, qui fidem non servans, noctu thesaurum effossum secum asportavit. Alter ille spoliatum se videns, illumqué ipsum, uti erat, furti autorem esse suspicatus, nullo tristitiæ signo ostenso, sed vultu ad hilaritatem composito, vicinum adit, inquiens, fortunam quotidie sibi magis magisqué esse propitiam, utpote quæ novas sibi divitias objecerit: eoqué se statuisse sequenti nocte eo ipso in loco, ubi ante thesaurum defoderat, alteros mille ducatos recondere. Vicinus tanquam vulturius prædæ huic omni inhians, quamprimùm ad locum illum proficiscitur, & thesaurum ablatum reponit, postridie unâ cum alteris illis mille ducatis ablaturus At ille argentum illud prius secum domum asportavit: atque ita furem & vulturium hunc vicinum suum lepidé delusit.

17 Contigit aliquando, ut crater argenteus erudito cuidam philosopho, per domesticos suos ministros furto surriperetur. Philosophus conjecturâ, â vero non prorsus abhorrente, ducebatur quidem delictum istud admisisse è ministris natu minimum: Attamen, ut rem certus cognoceret, hac utitur prudentiâ, convocat familiam omnem, humaniterqué eandem adhortatur, ut, si quis in ea præoccupatus fuerit isto lapsu, fateretur idipsum sponte, ablatumqué calicem illico redderet, ita nihil detrimenti famam ejus passuram. Hoc indicato, statim eos dimittebat, spe fretus, facti autorem agniturum culpam suam. Cùm autem nemo fateri vellet crimen, hac ingreditur via. Ahenum fuligine obductum & inversum in cella poni jubet, convocatosqué ad unum omnes ministros in eam descendere, atque quemlibet utriusque manus suæ palmam pressim & strictè admovere, aut superinducere atro aheni fundo: Facili negocio sic patefactum, & criminis convictum iri autorem. Cujus n. interiores manus aheno ita admotæ, nihilominus manerent puræ & immaculatæ, eum ab

ab omni culpa absolvendum fore, & pro innocente habendum: Ex cella autem reversos, nulli manus suas debere ostendere, nisi Domino, imò ne quidem cuiquam proprias suas manus contemplari integrum fore, antequam Dominns illas inspexisset, & de crimine judicasset. Accepto hoc mandato, ordine ingrediuntur cellam, & ad ahenum pervenientes, illi qui conscientiæ puritate nixi fuerunt, satis audenter & pressim manus aheno applicant, metu expertes, nec veriti, quisquis tandem rei esset eventus. Is autem, quem conscientia furti accusabat, ingressus quidem cellam unâ cum cæteris, manus se aheno abmoturum simulabat, quod tamen non fecit. Cùm jam omnes ex cella redijssent, jussit sibi simul omnium manus ostendi Dominus, inter quas nullæ deprehendebantur puræ, & fuliginis nigredine non coloratæ, nisi unici furis illius, qui se isthac ratione ceu innocentem elapsurum existimarat. Hinc vero proclivè erat docto huic Philosopho certò colligere, penes quem ablati calicis culpa hæreret, quem etiam, cum majori dedecore, factum fateri & ablatum reddere coëgit, & res suas sibi habere jussit.

Refert hanc historiam Daniel Schvventerus, in deliciis physico-mathematicis, lib. 6. quæst. 19. pag. 564. editionis Nurenbergensis in 40. Anno. 1626. impressæ.

Adjicere placet jucundum civis cujusdam inventum, ex 18
vicinis vel domesticis furem, furti exigui, ovorum nimirum, ex gallinarum nidis sæpius ablatorum, reperiendi & cognoscendi: sumpsit itaque aliquot ova, eorumqué putamina acu, absque ulla fractione subtiliter perforavit, imisitqué in foramina singulorum setam equinam, sese instar clunis in ovo conglomerantem: Postea omnia ista ova in nidos reposuit. Fur hac de re nihil suspicans, more solito surripiens ova, coquens, comesturus aperiens, cum admiratione, imò stupore quodam in iis setas equinas ita conglomeratas intuens, rem narrat suis vicinis, etiam ovorum domino, hisqué ova ostendit, & venificarum insidiis tribuit. Sed veritate detecta, dictus civis ovorum furem repertum demonstrat.

19 Duo familiares Arcades iter unà facientes Megaram venerunt, quorum alter ad hoſpitem ſe contulit, alter in tabernam meritoriam divertit. Is autem, qui in hoſpitio erat, vidit comitem ſuum orantem in ſomniis, ut ſibi cauponis inſidiis circumvento ſubveniret, poſſe enim celeri ejus accurſu ſe imminenti periculo ſubtrahi, quo viſo excitatus proſiluit tabernamq́; , in qua is diverſabatur, petere conatus eſt. Peſtifero deinde fato humaniſſimum propoſitum, tanquam ſupervacuum damnavit, idque viſum pro nihilo ducens, lectum ac ſomnum repetiit. Tunc idem ei ſaucius oblatus obſecravit, ut, qui auxilum vitæ ſuæ ferre neglexiſſet, neci ſaltem ultionem non negaret; corpus enim ſuum à caupone trucidatum, tum maximè plauſtro ad portam ferri, ſtercore coopertum. Tam conſtantibus familiaris precibus compulſus, protinus ad portam cucurrit, & plauſtrum, quod in quiete demonſtratum erat, comprehendit, cauponemque ad capitale ſupplicium perduxit.

Val. Maxim. lib. 1. Cap. 7. extern. 10. recenſet eandem Cic. 1. de Divinatione.

TITVLVS TERTIVS

DE CAPTVRA ET CARCERE.

OBSERVATIO I.

Pro Iudice ad capturam procedente, & de indiciis ad eam neceſſariis.

1 AD Capturam regulariter procedi non poteſt, ſine Judicis informatione, indiciis & cognitione.

l. 1. ff. d. cuſt. reor. l. 3. C. de exhib. & tranſmitt.

reis

reis. gl. & Bald in l. si quis alicui. C. ad leg. Iul. Majest. Angel. Aretin. in verb. fama publ. praeced. n. 4. Marsil. in l. 1. in prin. ff. d. quaest. & in pract. crim. §. constante. in princip.

Quapropter in criminibus vindicandis, imprimis etiam quoad hanc partem processus, judices decet esse prudentissimos juxtà ac aequissimos ordinemque in judiciis necessarium servare, ne scilicet ab executione per capturam incipiant. Cùm carcer sit irreparabile praejudicium, propter incommodum & aliqualem infamiae notam,

Bald. in rubric. d. integr. restit. Alex. cons. 17. lib. 1. incip. in causa vertente. Gothofr. à Bav. in Theoric. Crim. pract. §. crimen captis, n. 3.

Non personae captae tantùm, sed etiam toti ejus familiae aspersam, imò sit ignominia irretractabilis, quae facilè aboleri nequit,

Wesemb. Cons. 57. n. 9. Rauchbar. part. 1. quaest. 48. n. 8. Viv. decis. 201. n. 12. & 14.

Et saepe magnum tormentum,

l. si hominem. 7. ff. depositi. Gail. 1. Obs. 26. n. 10.

Unde est, quòd mala mansio & torturae species dicatur

dict. l. 7. Bald. in l. 2. n. 7. C. d. Episcop. aud. Bursat. Cons. 201. lib. 2. n. 14. Rol. à Vall. vol. 3. Cons. 17. & 18.

Quando quis indebitè captus est, nullus est locus torturae: nec potest captura justificari supervenientibus probationibus.

Fran. Purpuratus inter consil. feudal. varior. cons. 58. n. 3. & 4. ex Bald. lib. 4. cons. 338.

Quod locum habet etiam in criminalibus gravioribus, etiam laesae Majestatis.

Roland. à Vall. cons. 17. l. 3. Honded. vol. 2. Cons. 94. n. 7. & 8. Mars. dict. lo Bald. in l. si quis alicui. C. ad L. Iul. Maj. Purpurat. dict. loc.

Quae indicia, si talia in delicto sine dubio capitali exstant, ut justè 2

aliquis

aliquis capi possit. Comprehendendus autem cùm armis resistit, & à familia prætoris seu lictoribus, qui eum aliter capere non poterant, occiditur, illud homicidium (quanquam quidam contraria non usquequaque improbandá nitantur sententiá,

quos refert Farinac. in pr. crim. lib. 1. tit. 4. quæst. 32. num. 49. & seqq.)

est impunitum, & excusatur *Constit. Carol. V. Artic. 150.* Ubi tamen monetur, ut ejusmodi in casu, & aliis ibidem relatis consulantur sapientes.
3 Propterea cautus debet esse judex, & indiscretis apprehensoribus, ne carcerandum cum discrimine vitæ capiant, seriò injungere: Si enim contra aliquem non constet de delicto capitali, & judex eum cum vitæ periculo curet capi, tenetur de syndicatu. *Cason. de captur. & carc. cap. 9. n.* 14. Familia etiam Prætoris in capiendo injustè, temerariè, & de facto procedens & occidens, æquè tenetur de occiso atque quilibet alius privatus,

Hippol. de Mars. pr. crim. §. diligenter. n. 55. idem in l. 1. n. 64. ff. ad l. Cornel. d. sicar. & in l. 1. in prin. in 2. colum. ff. de quæst.

Hoc magis, ad evitandum periculum syndicatus cavebit judex, ne mandet quempiam capi & adduci, aut vivum, aut mortuum, nisi de tribus sequentibus sit certus: Primò, quòd delictum commissum sit pœnâ mortis dignum: Secundò, quòd de tali delicto per capiendum commisso constet ex actis: Tertiò, quòd de eodem delicto constet notoriè & plenè, in tantum, ut sciatur, capiendum nullam posse facere defensionem, aut in contrarium probare quicquam: Aliàs enim judex condemnaret innocentem, & exsequeretur ante condemnationem:

Ang. de malef. in verb. quod fama publica. n. 54. propè fin. Farinac. dict. loc. n. 53.

Nec relevabit judicem, quòd secundùm vulgare pro eo præsumatur. *cap. in præsentia, de renunc.* Et quòd quis justè carceratus, in dubio debeat præsumi secundùm *Hippol. Rimin. cons. 135. n. 24. vol. 1.* Nam pro judice præsumitur quidem quò ad justitiam causæ,

non

non autem quò ad ordinem processus, nisi quatenus ex eo appareat. *cap. quoniam contra. d. probat.* Idcirco antedicta, & quòd captura, & incarceratio sit justa, ex actis debet constare, alioquin censetur injusta.

Prosp. Farin. in pract. crim. lib. 1. quæst. 30. n. 145. & n. 146.

OBSERVATIO II.

Pro Iudice sive Officiali in aliquo casu, si Carceratus evadat.

Officialis interdum solet conveniri super Syndicatu, quòd carceratum non detinuerit: Fortè, dum Nobilis vel alia egregia fuit persona, ei assignaverat locum amplum, variis evasionibus obnoxium: Pro eo notandum, ut ad domum vel palatium det custodes, quod perinde est, ac si captivum in carcere retineat, 1 2

Ioan. de Arnon. caut. 51. Ang. in l. si carcerem. ff. quod met. caus.

Si princeps aliquem carceribus mandari jussit, satis illi obtemperatum dicitur, si palatium, vel tota civitas in carcerem assignetur.

Hieron. Magonius Rotæ Luc: decis. 90. Doct. Marcta in Digest. nov. tom. 2. tit. de carcere & carcerat. cap. 25 vide etiam, quæ dixi in observ. quarta hujus tit. n. 11. & Gail. de pignor. obs. 9. n. 34. & omnino, quæ scribit Vincent. Caroc. de deposit. part. 1. tit. de culpâ depositarii. num. 37. 38. 39.

An autem contra custodes carceris sit præsumptio, quòd eorum dolo aut negligentia Captivus aufugerit, an, & quomodo sint excusandi? *vide Boetii decis. 15. 16. 17.*

OBSERVATIO III.

Pro Iudice, qui aliquem injustè in carcerem conjecit, ne de Syndicatu vel injuriarum teneatur & pro taliter incarcerato ad illud præcavendum.

1 SPecies facti posita in *disputat. quadam Bart. incip. I. apus.* judex quidam fecit aliquem injustè capi, cumque postea relaxavit accepto fidejussore de repræsentando ad ipsius requisitionem. Postquam autem captivus est relaxatus, convenit judicem in Syndicatu, & de iniquitate incarcerationis conqueritur *ex leg. Nec.*
1 *magistratus. ff. de injur.* in hoc casu consultus Bartolus respondit: judicem excusari propterea, quòd per dationem fidejussoris videatur reus confessus se justè fuisse captum, atque ita capturam approbasse, judicem proinde ex *d. l. nec magistratus. ff. de injur. & ibi gl.* injuriarum non teneri, qui alioquin æstimantur juramento injuriati, salva tamen taxatione æqui judicis:

gl. & Bart. in l. injuriarum æstimatio. ff. de injur. Socin. cons. 146.

2 Inde cautela in aprico est, judex, qui injustè aliquem in carcerem intrusit, ne super syndicatu vel injuriis conveniri possit: ut antequam captivum dimittat, curet, ab eo sibi dari fidejussores de præsentando toties, quoties fuerit requisitus: Per ejusmodi enim fidejussionis præstationem carceratus videtur approbare capturam, & confiteri, se legitimè captum, secundùm responsum Bartoli, quem etiam secuti sunt

Amed. de Castell. in tract. de Syndicatu. colum. penult. vers. postremò dicendum est, Thom. Ferrat. caut. 14. *n.* 3. *Cels. Hugon. in cons.* 71. *n.* 10. *vers. quoad verò capturam. & cons.* 121. *n.* 2.

Vide etiam cautelam, quam annotat *Coler. decis.* 164. *n.* 6. Verùm hanc dictam cautelam non usquequaque tutam esse arbitror, nec
3 dictis autoritatibus movetur *Hering. de fidejuss. cap.* 5. *n.* 158. ubi statuit,

ſtatuit, ſi quis propter debitum dat fidejuſſorem, ipſe non agnoſcit, nec fatetur eum, qui accipit, eſſe creditorem ſuum: quia poſſit alio animo fidejuſſorem dare, vitandæ putà tantiſper inſtantiæ & importunitatis creditoris, cui tamen poſtea, ſe nihil debere, monſtraturus ſit, 4

l. litibus. §. penult. & ult. C. d. agric. & cenſit. lib. 11. *Cujac. ad African. tract.* 7. *pag.* 197.

Si itaque hoc, eò magis obtinebit, ubi quis incarceratus, ſeu propter prætenſum debitum, ſeu inſimulatum delictum, pro relaxatione carceris det fidejuſſores: poſſunt enim, imò videntur potiùs dari ad tollendam cuſtodiæ moleſtiam, carceris, ejuſque ſqualoris intolerabilitatem, & ad conſequendam priſtinam libertatem, in qua longè animoſiùs cauſam tueri licet, quàm in mala carceris manſione, quæ libertati repugnat, ac motum uſumque membrorum impedit, 5 6

Iacob. Marchiſellus in ſylv. practicar. quæſt. quæſt. 33. *n.* 1.

imò morti æquiparatur,

Valentin. Winter. in part. litigioſ. lib. 2. *cap.* 14. *n.* 26. *pag.* 294. *ubi plures citat.*

Ac proinde liquet, rationem, ne ſcilicet poſterior hæc fidejuſſio efficiat, ut carceratus ſe juſtè eſſe captum & detentum confeſſus cenſeatur, longè majorem eſſe illâ, quæ aliquem, neque agnoſcere, nec fateri debitum facere poteſt. Hanc enim præſtitit incarceratus ex tædio capturæ, metu ulterioris retentionis, qui multis major eſt, quàm metus mortis, *Ant. Fab. in C. pag.* 495. *def.* 30. *n.* 7. & aliis inde reſultantibus modò dictis incommodis, & ita coactus: Illam, prætenſus debitor, ut ſolummodo evitaret importunitatem creditoris, & ſic magis voluntariè: Conſenſui autem & tacitæ confeſſioni ſeu approbationi nihil tam eſt contrarium, quàm metus & coactio. Similiter præſtatione cautionis de judicio ſiſti, & judicatum ſolvi, facta injuſto arreſtatori, injuria tacitè remiſſa non cenſetur. Quia actus agentium non operantur ultra eorum intentionem, 7 8

text in l. non omnis. ff. ſi certum pet. Gail. de arreſt. Imp. obſ. 14. *n.* 3.

Præterea plerique mortalium hanc subtilitatem Bartoli & sequacium non percipientes, datis fidejussoribus suum jus contra quemcunque & adversus ipsum judicem injustè carcerantem tacitè (cùm expressam mentionem facere reformident) fartum tectum reservare autumant. Iniquum autem, & semper injusti judicis libido foret impunita, si injuria per indebitam carcerationem alicui illata, per cautionem vel fidejussorum dationem sublata, & relaxatus se justè captum confessus censeretur: Namque sic, uti aliàs quoque solitum est vulgus judicum, indistinctè nullum, nedum injustè captum, sine præstita cautione & datis fidejussoribus essent dimissuri, & ansam delinquendi sæpe apprehensuri, quos admodum perstringit & eleganter refutat

Frantz. Personalis d. indic. & tort. n. 102. *& seqq.*

quò lectorem remitto. Præterea, quod in favorem carceratorum in jure est introductum, non debet detorqueri in eorum odium. Præstatio autem cautionis est introducta in eorum favorum, ut nimirum per eam libertatem recuperent, & ex mala mansione liberentur. *Vide etiam* Ludovicâ *Peguera decis.* 74.

10 Hæc, quamvis ita sint, cautè tamen facit injustè carceratus jam relaxandus, si præstans fidejussionem protestetur, se per hanc dationem fidejussorum capturam, ac si ea justa sit, non approbare, sed jus suum contra quemcunque reservare: tum postea eò magis erit ei integrum iniquum judicem super Syndicatu vel
11 injuriis illatis post relaxationem convenire: Protestatio enim
12 conservat jus protestantis. Observationis loco & hoc usurpari posse existimo, si amici vel consanguinei in carcerem conjecti, pro eo relaxando dent fidejussores vel aliam præstent cautionem: Sic enim ipsi injustè carcerato, propter tacitam confessionem vel approbationem capturæ ex responso Bartoli, nihil imputari, nec, quò minùs judicem convenire queat, impediri potest.

OBSERVATIO IV.

Pro Carcerato, qui accusatur de delicto, pœnam corporis afflictivam inferente, ut dato fidejussore è carcere liberetur, & quinam sine fidejussione liberationem possint impetrare?

QUando pœna corporalis, ubi delictum plenè probatum fuerit, carcerato venit infligenda, nulla à judice debet acceptari cautio, etiamsi reus mille fidejussores dare paratus sit, prout communi voto Dd. ferè omnes, præter eos, qui ex textu contrarium disputant, tradiderunt: 1

Bald. in l. 2. colum. 1. in fin. C. d. exhib. reis. & l. eos, §. super his. C. de appel. Menoch. cas. 303. d. Arb. jud. n. 15. Hippolit. de Mars. in pr. crim. §. attingam. n. 1. Neviza. Cons. 61. n. 22. Fichard. Cons. 66. num. 5. part 1. Farinac. in pr. crim. tit. de car. & Carcerat.

& alii quàm plurimi: Et ab ea opinione tanquam communi in judicando & consulendo facilè, nisi propter evidentes & graves causas, fortè testium diuturnam absentiam, vehementem rei morbum, accusatorum nimiam moram & similes, non est recedendum:

Hering. de fidejuss. cap. 10. num. 410. Franc. de fidejuss. cap. 3. num. 203. & seqq.

Ratio est, quia fidejussor tenetur & fidejubere debet ad id, ad quod 2
principalis est obligatus: Si itaque pœna carporali reus sit afficiendus, in subsidium, si aufugiat, ad eandem fidejussor obstrictus esset, quod tamen fieri non potest: Cùm nemo sit membro- 3
rum suorum dominùs, ut pro alio possit se ad pœnam corporis afflictivam obligare: Cautela tamen hoc in casu est, ut carceratus præstita fidejussione è carcere liberetur, scilicet: Si datur fidejussor, qui se obligat, non tanquam fidejussor, sed tanquam 4

5 commentarienſis & cuſtos carceris: tunc enim admitti poteſt, ſiquidem cuſtos carceris, cuius dolo aut negligentia reus evaſit, eádem pœná punitur, quam carceratus aufugiens delicto probato dare debuiſſet.

l. ad Commentarienſem. C.*d.Cuſt. reor. & ibi Gothofr. in not. Menoch. de arb. jud. lib. 2. caſ. 303. n. 37.*

Et quanquam *Conſtit.* Carolin: *Artic.* 180. propter eiusmodi negligentiam conſtituto cuſtodi carcerum, ſeu lictori pœnam arbitrariam ſtatuat, attamen hoc caſu citra neceſſitatem officii. Volen-
6 ti & ad cuſtodiam rei ſe ſua ſponte offerenti & obliganti nulla injuria infertur:

Salic. in d. l. ad Commentarienſem. *Hering. d. fidejuſſ. cap.* 10. *n.* 421. *& cap.* 20. *n.* 56. *videri etiam poſſunt*

ibidem allegati Dd. Addit *Menoch. dict. loc.* quòd judex ſub hac
7 notabili cautela amico poſſit favere: Verùm eam in delictis atrocioribus non ſatis tutam, imò minimè admittendam eſſe exiſtimo: facili enim conatu ipſe reus, ubi extremam videt ſibi imminere perniciem, nec non ejus Commentarienſis elabi, aufugere, atque ſic peſſimo exemplo cum jactura venerandæ juſtitiæ & diſciplinæ publicæ, publicum judicium reddere poſſunt uterque
8 eluſorium. Hujus neque cautelę in locis, ubi viget jus Saxonicum, meo judicio, ullus poteſt eſſe uſus: Nam aut delinquens eſt deprehenſus in flagranti ſive in manuali delicto vel fuga delicti, hoc eſt ſecundùm Saxones, auff handhaffter That/ oder auff der Flucht der That/ aut poſt aliquod temporis intervallum, quum ad ſecuritatem alicujus loci ſemel ſe receperat, vel poſtquam delictum erat pernoctatum, da die Klag vbernächtig worden/ carceri eſt mancipatus. Hoc poſteriori caſu indiſtinctè de qualicunque etiam crimine fiat accuſatio, carceratus vel planè non indiget cautione fidejuſſoria, ſi immobilia in loco judicii ad valorem unius Wehrgeldii poſſidet, vel datis fidejuſſoribus relaxatur, qui poſtea, ubi eum ſiſtere nequeunt, unius Wehrgeldii præſtatione liberantur (à quo tamen per contrariam Saxoniæ conſuetudinem,

dinem, propter adductas rationes à *Colero in pr. exsecut. part. 2. cap. 3. n. 84. & seqq.* quas ibi lector videre potest, est recessum, in tantum, ut hoc in casu, quo fidejussoria cautio admittitur, pro ratione circumstantiarum ad magnam pecuniæ summam extendatur. Illo, statim & eodem die (quod tamen ad æquitatis normam interpretari videtur *Coler. dict. loc. n. 76. & seqq.*) condemnandus & plectendus est:

Sachsen spiegel *lib. 1. art. 70. & gloss. in fin. & art. 66. lib. 2. art 9. & art. 35.*

Obiter hîc addo; Illum, qui de proximo erit liberandus, posse judicem præstita fidejussione dimittere,

Iason. in l. naturaliter. §. nihil commune. n. 110. ff. de acquir. poss. Boss. d. carcerato fidejuss. committendo. n. 15. 12. Menoch. d. Arb. jud. lib. 2. cas. 303. n. 34.

Favere etiam potest judex carceratis nisi propter crimina atrociora veluti Barrabas â Pilato captivi detineantur, vel confessi 9 & convicti, vel in flagranti deprehensi, vel delictum notorium sit, ut tempore feriarum Pascatis & Nativitatis, quidam sub fidejussione, alii simpliciter relaxentur, per *l. Nemo. 3. C. d. Episc. aud.* (Ad quod provocare intendebat homicida, ab Ottone primo. Imperatore ilico decollari jussus, tota voce clamans: *Est quia Pasca Dei, Rex, miserere mei*) Bartolus autem ad istum locum scribit, hoc in usu esse desiisse: Illa tamen magis pia consuetudo adhuc vigere in territorio Mediolanensi dicitur

à Iul. Clar. lib. 5. sent. §. fin. quæst. 46. vers. solent. etiam Menoch. de Arb. Iud. lib. 2. cas. 303. n. 12. 13. & n. 28. 38.

Ast bliteî fuerunt illi, de quibus fertur, quòd furem in feriis vindemiarum captum, fructuum colligendorum impedimento, cognitioni se non vacare dicentes, dimiserunt (an ad imitationem hujus consuetudinis est, cur quis dubitet?) hac tamen annexa conditione, ut finitis feriis ad carceres rediret: Id fur quidem promisit, sed liberatus est, reversus nunquam. Hujus relationis (quæ, utrum vera, an falsa sit, penes autorem fides esto) non fuissem

fuissem memor, nisi incidissem in aliquod exemplum sapientum, suis ineptiis hac in parte, in arduo aliquo negotio criminali hosce simplices longè superantium: Fuit judicium Areopagitis sapientissimis adversus mulierem, quæ filium & virum eodem tempore, venenis clàm datis, interfecerat, atque id se fecisse confitebatur, dicebatque habuisse se faciendi causam: quoniam idem ille maritus & filius, alterum filium mulieris, ex priore marito genitum, adolescentem optimum & innocentissimum, exceptum insidiis occidissent: Ad Areopagitas re delata, illi causá cognitá, accusatorem mulieris, & ipsam, quæ accusabatur, centesimo anno adesse jusserunt.

Est apud. Valer. Max. lib. 8. cap. 1. & Gell. lib 12. Noct. Attic. cap. 7. quos citat Menoch. de retin. poss. remed. 3. n. 750.

10 Hìc obiter notandum, quòd Captus & inquisitus de crimine falsi, etiamsi pœna pecuniaria esset imponenda, fidejussoribus planè non sit relaxandus, id quod in hoc delicto, propter ejus enormitatem, est speciale.

Hippol. de Mars. pr. crim. §. Attingam. n. 7. idem in singul. 143. incip. crimen falsi. Dec. in cons. 152. incip. in casu proposito ab init. Muscatell. de Cognit. delict. de falsis. num. 38. Hieron. Plagon. lib. 2. decis. Lucens. 42. n. 2. Grammat. cons. 109. civil. col. 2.

11 Potest etiam judex reum committere militibus, qui custodiant eum in aliquo loco tuto extra carceres, vel fidejussoribus, qui permittant eum in aliquo loco tenere, vel statuere palatium, vel civitatem pro carcere, sub fidejussione, quando personæ qualitas hoc requirit, & judex credit pro certo illum non fore culpabilem, prout se vidisse infinitis vicibus attestatur

Angel. in l nullus n. 3. C. d. exhib. & transm. reis. Jul. Clar. sentent. lib. 5. §. fin. quæst. 46. n. 11.

12 Hac quoque cautelâ uti potest bene sibi conscius, ut nimirum sponte se sistat: Tunc enim hoc beneficio dignus est, ut præstitis fide-

tis fidejussoribus relaxet, etiamsi agatur de pœna corporis afflictiva:

Carer. in pr. crim. d. indic. §. incip. viso igitur. n. 26. pag. mihi 137. Mascard. d. probat. conclus. 1337. vol. 3. Ioann. Bapt. Costa. d. facti scient. & ignor. cent. 2. dist. 96. n. 3.

13 Imò sponte comparens, quando alii inquisiti fugam arripiunt, debet absolvi: Et constitutio spontanea diluit omnia indicia, quæ alioquin sufficerent ad inflictionem torturæ,

Mascard. dict. concl. Bapt. Costa. dict. distinct. n. 1. Bertatz. cons. crim: 38. n. 22. vol. 1. Vulpell cons. 95. n. 13. Decian. cons. 96. n. 44. vol. 3. Menoch. d. præs. lib. 2. præs. 24. n. 14.

Spontanea autem comparitio dicitur etiam, quando quis citatus venit, vel quando sciens se quæri, & non fugiens, cùm posset, permittit se capi.

Farrinac. in pract. Crim. lib. 1. tit. 5. de indic. & tortur. quæst. 48. n. 52. 53.

Eandem vim & effectum quoque habet comparitio spontanea, ad actum judicialem vel ad purgandam suam innocentiam, alicujus absentis de fuga suspecti.

Coler: cons. 7. n. 24. & seqq. Bart. in l. quis sit fugitivus. §. 1. ff. de ædilit. edict.

14 Tempore Pascali, & aliis magnis festis criminosi etiam non relaxandi in lucem debent produci. *l. 3. & ibi Cyn:* C. *de Episc: aud.* Debet etiam aliis temporibus illis egrediendi licentia dari, ne luce priventur vegetativa.

l. 1. ff. d. exhib. reor. Rutg: Rul: de commiss. lib. 4. cap. fin. Gilhaus. in arb. crim. cap. 6. part. 6. n. 69. 70.

OBSERVATIO V.

Pro judice fidejussores recipiente, ad paratiorem contra eos exsecutionem.

1 Fidejussores, qui intercedunt pro relaxando carcere & repræsentando reum toties, quoties à judice requisitus, cautiùs cum ipso principali, insertá fidejussionis formá, citantur & requiruntur, sive fidejussoriæ obligationes conceptæ sint apud acta Curiæ, sive per instrumentum publicum extra judicium. Ut autem
2 tem in eventum sine instantia & condemnatione contra fidejussores ad petitionem partis vel fiscalis statim realiter & personaliter exsequendo procedere possit judex, prudenter facit, si stipuletur pœnam, vel curet eos promittere & sese obligare apud acta:
3 si enim in instrumento publico extrajudicialiter confecto fidejussores se obstringunt, non est usque adeò expedita exsecutio, sed opus est instantia & condemnatione: qua de re latiùs disserit

Ioh: Bernh: Muscatellus in practica fidejussoria, part. 1. modo 1. n. 6. 7. & seqq. & part. 1. modo 10. n. 2. & seqq. Affl. in const. Clement: in fin.

4 Incusatio pœnæ obligationis apud acta factæ habetur loco sententiæ condemnationis.

Muscat. in d. pr. fidejuss: p. 1. modo 1. n. 9. Ang. in l. frater à fratre. col. 3. vers. in text. ibi. ff. d. cond. indeb.

OBSERVATIO VI.

Pro securitate judicis fidejussores accipientis.

1 Diligenter advertere debet judex, quando quempiam sub fidejussionis nexu relaxat, ut sibi dentur, fidejussores idonei, alioquin tenetur de syndicatu:

Iul: Clar. sentent. lib. 5. §. fin. quæst: 46. n. 12. Boss. in tit. de carcerato fidejuss. commit. n. 7.

narrat,

narrat, quòd viderit in contingentia facti quendam magnum virum compelli etiam ante syndicatum ad solvendam pœnam, quam promiserat fidejussor: Propterea cautus sit judex, ubi fidejussor non est notoriè plusquam solvendo, ut faciat ei dare approbatorem seu collaudatorem, qui illum collaudet & approbet pro idoneo: tunc enim in eventum, quo fidejussor exsistit non solvendo, ipse collaudator tenetur, *l. cùm ostendimus. §. ult. ff. d. fidejuss. & nom. tut.* quam bonam cautelam esse dicit *Marian. Socin. c. qualiter & quando post, n. 236. Jul: Clar: dict: loc.* ubi etiam allegat 2

Angel. de malef. Alberic. in tract: part: 1. quæst. 59. Hippol: in rubric. de fidejuss. n. 345. Gerard. Marol. cons. 26. n. 6. & 7. Hering: de fidejuss. cap. 8. num. 43. & 44.

Quomodo autem talis approbator eligi debeat, videri potest, *Hering: dict. loc. n. 46. & seq. Menoch: cons: 179. n. 2. Fulgos: Alex. n. 4. & Iason: n. 2. in l. si verò. §. qui pro rei. ff. qui satisd. cog. Peregrin. d. jur. fisc. lib. 6. tit. 5. n. 39.*

Observatio VII.

Alia pro judice, cui dantur fidejussores ad relaxandum carceratum.

Cautè agit judex *secundùm Clar: in pract. §. fin. quæst: 46. vs. 20. & ibidem citatos.* qui fidejussorem curat promittere, vel suæ obligationi hanc clausulam adjicere, quòd præstare & solvere velit quamcunque condemnationem contra suum principalem, etiam in instantia appellationis: Regulariter enim talis fidejussio de reo præsentando exspirat latá sententiá, &, quando appellatum est, fidejussor non ampliùs tenetur 1 2

l. Græcè. §. & post litem: ff. de fidejuss. quò facit etiam text. in l. 1. in pr. juncta gloss: ff. ex noxal; agat: gl.

in l. 2. §. in fidejussorem, in verbo promiserit: ff. qui satis dare cog: & ibid: Ang: Alexand. & Ias. Moller. in Semestr: cap: 2. lib. 2. n. 4.

quæ est communis opinio, ut dicit

Boër: decis: 315. n. 1. Paris cons: 171. n. 30. lib. 4. Iul: Clar: 20.

Verùm ista clausula obtinet solùm in crimine pœnam pecuniariam, non autem corporis afflictivam inferente: Cùm ad hanc fidejussor se obligare non possit: *Hering: d. fidejuss: cap. 20. §. 9. n. 37. & seqq.* Etsi vel maximè se obligaret, tamen corporaliter puniri non potest: Cùm pœna suos teneat autores. *l. si quis reum. in pr. ff. d. cust. reor.* Et nemo sit membrorum suorum Dominus. *l. liber homo: ff. ad leg. Aquil:* Ideoque frequens & usitata est alia Cautela, (quæ tamen quousque suum effectum extendat, vide *obs: 20. n. 5. hoc tit:*) ut nimirum fidejussor se obliget reum præsentare toties, quoties Judici visum fuerit, ad omnē requisitionem, etiam post latam sententiam, & quamvis esset appellatum. Sic quoque renunciasse censetur fidejussor beneficio *l. Sancimus.* C. *de fidejuss.* qua disponitur, quòd ille requisitus, ad purgandam moram, & reum præsentandum habeat dilationem sex mensium,

Bart: ad dict: l. Sancimus. Dan: Moller: in semestr: lib. 2. cap. 2. n. 3. Iul: Clar: in pract: crim: §. fin. quæst: 46. us: pen.

Veritatem autem opinionis Clari & aliorum admodum vocat in dubium *Laurent: Tennin: Rodulph: 77. in fin.* Ac propterea specialem hujus legis renunciationem requirit, saltem ad cautelam abundantem: Imò etiamsi talis renunciatio præcesserit, nihilominus discretum oportet esse Judicem, ut si fidejussor intra breve temporis spacium se reum exhibiturum offerat, illud humanitatis gratiâ ipsi indulgeat *Hering: d. fidejuss: cap. 20. §. 9. n. 26. 27.* Ne summum jus summa fiat injuria, idque vel ideo, quòd â pœna conventionali etiam justa quælibet excuset causa.

Dd. in l. qui Romæ §. duo fratres: ff. d. verb. obligat. Hond: vol. 2. cons: 49. n. 19. & 20. quos ut & alios ad hoc citat Hering: dict: loc.

Ne

Ne autem quis putet, dictam observationem esse inutilem & otiosam, cùm à causis criminalibus (quæ à quibusdam erroneè dici- 3
tur totius Germaniæ consuetudo) *ex Ordinatione Camerali part. 2. tit. 28. parag: Item* nach dem auch / hodie appellare non liceat: Hîc monendum esse censeo, dictum §. Ord. Cam. statuere de causis criminalibus, die Leibstraffe auff jhnen tragen / ut sunt formalia: inde intelligere est, à causis criminalibus pœnam corpo- 4
ris afflictivam non inferentibus appellare ad Cameram esse licitum; Præterea à causis corporaliter puniendis ad Cameram quidem appellare prohibitum est, interim non obstat, quò minùs ad alia inferiora Judicia possit appellatio interponi, *vid. infr. tit. 5. obs.* 1. Nec, prout ferunt multi, est totius Germaniæ consuetudo, ut ab ejusmodi causis non appelletur: In multis enim Duca- 5
tibus & Provinciis, nec non in omnibus ditionibus Electoris & reliquorum Ducum Saxoniæ, quæ pars Germaniæ est non exigua, contrarium toto die observatur. Es sey dann / daß der Thäter in handhaffter That ergriffen. vide, quæ eleganter deduxit

Moller: in semestr. lib. 4. cap. 33. Rauchbar. *part. 2. de quæst: jur. civ. & sax. quæst: 8. num. 45. Vult: lib. 2. jurispr. Roman: cap. 33. n. 25. Pruckm: Cons:* 4. *incip. nosti enim vol. 2. n. 90. Berlich: part. 1. concl:* 35 *de appellat: n.* 36. 37.

vide tamen omnino *Tolozan: lib. 2. cap. 8. de appellat.* Et de hac materia *infrà tit. 5. obs: 1.* Ac propterea hanc cautelam minimè esse inanem constat. Memini quoque, astutos Advocatos accu- 6
satis patrocinia præstantes, omni sæpe conatu in hoc fuisse sollicitos, ut quovis prætextu & fucosis adumbrationibus causas & actiones criminaliter institutas, etiam verè criminales, propter beneficium appellationis, redderent civiles: veluti in specie hoc quandoque fieri potest per relaxationem carcerati sub fidejussoribus. *Hering: de fidejuss. cap. 15. n. 56.* Quod etiam ostendit *Colerus*, tam ex jure communi, quàm Saxonico, *in processu: exsecut: part. 2. cap. 3. n. 95.* Sed contra id observari potest proximè sequens cautela à Colero *d. cap. n. 96.* tradita. Scio etiam, id tentatum à quodam

7 quodam Reo, qui, ut per procuratorem una vel altera vice in Judicio criminali compareret, à Judicibus cauſarum criminalium non ſatis peritis obtinuerat, hac intentione, ut ex illa parte, ſcilicet per comparitionem procuratoris, cauſam redderet civilem: Si itaque, quovis modo id fiat, cauſa criminalis in civilem converſa, civiliter perſequenda eſt, & latá ſententiá, quin ab ea appellari poſſit, nemo dubitabit.

OBSERVATIO VIII.

Pro Accuſatore, ſeu Fiſcali, ubi videt accuſatum vel inquiſitum fidejuſſoribus relaxatum iri.

1 PRopter delicta, ſanguinis pœnam inferentia, capti criminoſi, præſertim locupletiores vel eorum conſanguinei omnem movent lapidem, ut præſtita cautione è carceribus liberentur, Judicibus ſæpe, cœco crudelis miſericordiæ, aliorúmve affectuum ductu non renitentibus: Idque propterea, ut hoc obliquo ſceleribus connivendi remedio, nunc temporis corruptiſſimi non inuſitato, eos meritis ſubducant pœnis. Quippe, quòd hodie præſtita & accepta ejusmodi cautione, juſtitiæ curſus non raró ſiſtatur, Judicesque obmuteſcant, delinquentium & proceſſus criminalis ita affectatè oblivíſcentes, ac ſi eorum cauſæ eſſent planè ſopitæ. Quando itaque Accuſator ſeu Fiſca-
2 lis videt fidejuſſoribus reum relaxatum iri, curet ad acta ſcribi & proteſtetur, nihilominus ſuam non eſſe intentionem à proſecutione pœnæ, vel pœnali Judicio deſiſtere: Hæc enim proteſtatio conſervat jus proteſtantis

Coler: d. proceſſ: exſecut: part. 2. cap. 3. n. 96.

Nec poſtea, odium fortè metuens, deſiſtat, ſed officii ſui & juſtitiæ memor, cauſam pro viribus perſequatur.

OBSERVATIO IX.

Pro Iudice, ne liberetur fidejussor, quando reus propter aliam causam, quàm pro qua fidejussor datus est, venit condemnandus.

JUlius Clarus *in pract: crim: lib. 5. sent. parag: fin. quæst:* 46. *n.* 22. talem ponit casum verbotenus: Præstitit aliquis fidejussorem in causa criminali, deinde fuit imputatus de alio crimine & bannitus: quæritur, numquid fidejussor datus in prima causa, teneatur reum præsentare & consignare sub pœna in fidejussione contenta? Respondet Clarus, quòd non, imò secuta condemna- 1
tione contra reum, fidejussor remanet prorsus liberatus, nec tenetur eum amplius præsentare: & hæc est sententia communis, ut refert

Alber: in 4. part: statut: quæst: 64. *Boss: in tit. de carcerat: fidejuss: relax. n.* 41.

Propterea Judex debet esse cautus, ut priusquam condemnet 2
reum ex secunda causa, citet fidejussorem ad illum præsentandum ex prima causa, deinde procedat contra reum ex primo & secundo delicto: De quo plura videat lector apud Clarum

dict: loc. & ibidem allegatos DD. videantur omnino, quæ de hac cautela paululùm prolixiùs tradit Farrinac. in pr. crim: lib. 1. tit. 4. quæst: 34. *n.* 69. *&* 79.

OBSERVATIO X.

Vt carceratus sibi ab insidiis malevoli judicis, qui nulliter processum instituit, bene caveat.

IN facto scio contigisse, quòd propter insimulatum delictum 1
quidam non communicatis indiciis & planè indefensus, præter alias plures, propter imperitiam Judicis, commissas nullitates,

litates, quæstioni subjiceretur: postquam autem reus ejusque consanguinei Advocatum consuluissent, deductum est, & Judici cæpit constare de variis instituti processus nullitatibus, præsertim, quòd tormentis facta confessio prorsus esset invalida: Hæ
2 propterea sunt misero insidiæ structæ: Constitutus est ei certus locus pro carcere, evasionibus tamen obnoxius, & cùm ipse sat diuturno tempore Jura carceris non violaret, per tertium, procul dubio ad hoc instructum, fuit instigatus, ut egrederetur secum, posset citò sine cujusquam offensione redire, sed carceratus ad hortationem alicujus amici mansit: Si esset egressus, denuò fuisset ex fraudulenta machinatione tanquam aufugiens appre-
3 hensus, in pristinum vel duriorem carcerem cum perditione beneficii relaxationis sub fidejussione: *Menoch: de arbit: jud. cas.* 303. *n.* 9. 10. deductus, & periculum novorum indiciorum, quę ex fuga oriuntur, non solùm, sed etiam ut fortè haberetur pro confesso & convicto *Hering: de fidejuss: cap.* 5. *n.* 70. *&* 72. & Judex, quod imperitè neglexerat, resarciret obiturus: Cautus itaque sit incarcerati Advocatus, ne ejusmodi & similibus insidiis, Judicem alioquin non decentibus, quibus imperitiam supplere conatur, simplex suus cliens illaqueetur.

OBSERVATIO XI.

Vt judex habeat rationem qualitatis carceris, pro ratione delicti & personarum, & ne cum aliquo colloqui possint criminosi ad delicta pallianda, ubi etiam de Sarcerdotum illicita reorum instructione.

PRo ut generaliter Judicem criminalem commendat sanum Judicium, prudentia & non nimis affectata severitas, ita quoque quoad qualitatem carceris magna ejus discretione
1 opus est: Consideranda ei veniunt, qualitas delicti, personæ & carceris: Si crimen est atrox vel persona vilis & Judici suspecta, carcerari potest, adhibitis etiam vinculis, maximè autem, si con-

si confessa aut convicta sit: si verò est persona nobilis vel egregia, 2
& delictum non est atrox, poterit honestiori loco sub custodia detineri,

l. 1. & leg. 3. Divus de Custod. & exhib. reor. Tyraq. de Nobilit. c. 20. n. 31. idem in tract. d. pœnis leg. causa. 31. num. 10. 12.

Si autem delictum est atrox vel persona suspecta, vel carcer pa- 3
rùm tutus, quamvis nobilis sit, non in carcerem solùm, sed etiam in vincula & compedes conjici potest.

Bald. in l. 2. in fin. C. d. exhib. re. Menoch. de Arb. jud. casu. 305. n. 7.

Rationem ætatis quoque habebit judex, nec enim tam duro car- 4
cere detinendi sunt senes, ut juvenes,

gl. l. si ut certo. §. custodiam. ff. commodat. in l. ult. ff. d. cust. reor. Hippol. de Mars. in pr. crim. §. Attingam. n. 15.

Id in genere observandum, carcerem ad custodiam, non ad pœ- 5
nam paratam esse debere: *Carol. V. in Const. Crim. Art. 11. & 218.* quod etiam in specie monet

Ius. Saxon. lib. 2. art. 3. in gloss. n. 3. in fin. his verbis:

Man sol jhm aber nicht wehe thun / auch nicht finster oder vertumpffen 6
halten / daß er nicht davon vnsichtig oder vnsinnig werde. In Ketten oder Fesseln sol man jhn alſo halten / daß jhm die Knochen davon nicht verderben / oder verwahrloset werden: Hoc posterius intellige de eo, qui propter criminis atrocitatem in vinculis servatur, cum quo coincidit *l. 1. C. d. custod. reor.* In eo autem cautus sit Judex, 7
si gravitas delicti expostulat, ut reum in ejusmodi carcerem includat, ne cum aliquo colloqui, & de elabendo vel crimine palliando consultare possit: & ita practicari per Judices peritos attestatur *Gomez. cap. 9. delictorum. num. 6. in fin.* Quod inprimis necessum est, quando reus in tortura est confessus, ne instruatur, factam confessionem revocare, id quod perfacilè fit in carcere, ubi plures detinentur criminosi, & se invicem tanquam in schola docent evadere: *Iul. Clar. lib. 5. sent. §. fin. quæst. 64. n. 40.* Ubi ratio adversæ valetudinis non affectatæ expostulat, reum ad

domum miniſtri publici jurati dimittere, & ibi vel in publico loco detinere, prudens Judex adhibitis cuſtodibus peculiariter injungit, omnia accuratè obſervare, & diligenter cavere, ne cui-
8 vis pateat acceſſus. Si plures ſunt ſocii ejusdem criminis, ſeparatis carceribus ſunt cuſtodiendi ad eundem finem, id quod etiam præcipit *Conſt. Carol: Art.* II.

Nec tantùm à collocutione rei incarcerati arcendi ſunt tales, qui Judici non immeritò ſunt ſuſpecti, ut qui ſolent corda reorum indurare, dicentes: Melius eſt ſemel in tortura pendere, quàm ſemper in furcâ ſtare: Quid ſi haberes brachia fracta, nonne ſuſtineres medicum aptantem oſſa cum dolore? Quid ſi dolore Iliaco vexareris, nonne perferres? Quid ſi Podagram haberes, nonne ſuſtineres dolorem? Ideoque melius eſt dolorem chordæ brevi tempore perferre, quàm mortem ſubire. Vel, qui arte magica poſſent efficere forſitan, ne reus ad confeſſionem criminis moveatur. De quibus vide

obſerv: 15. *infr. tit. d. indic: tort. & confeſſ. Par: de Put: in tract: de ſyndic: §. Tortura gravior*:

Sed etiam confeſſarii (excepto eo tempore, quo confeſſionem audiunt, abſolvunt, conſolantur, vel miſerum in doctrina ſalvifica inſtruunt) in quos alioquin nulla debebat hac de re cadere ſuſpicio, Nam illi quandoque non tantùm docent, reos Judici æquivocè reſpondere, delicta palliare, ſed etiam factam de iis confeſſionem revocare: Quæ impia & Reipub. detrimentoſa corruptela (pro ut ſolent mali mores bonas facere leges) fuit cauſa expreſſæ prohibitionis & ſanctionis, *art.* 31. *& artic.* 103. *conſt. crimin.* Daß die Beichtväter die Armen / bekante Warheit zu leugnen / nicht weiſen ſollen: Dann niemand geziemet den Vbelthäter jhre Boßheit wider gemeinem Nutz vnd frommen Leuten zum Nachtheil mit Vnwarheit zubedecken. Quanquam tale qui cuilibet ſacerdoti pio & dextro non immeritò diſpliceat: Non tamen hæc conſtituta ſunt & dicuntur fruſtra: Sunt enim quidam de poſtremis ordinibus, qui non facto ipſo ſolùm demonſtrant, ſe etiam in publicis ſcriptis tradunt, quòd & quomodo reus variis æquivocationibus

tionibus & amphibologiis Judicem eludere, commiſſum delictum negare, iſtamque negationem ſine conſcientiæ vulnere (ut putant) juramento confirmare & complices celare poſſit ac debeat: Idque ſive Judex ſecundùm juris ordinem, ſive non Juridicè procedat. Sic dicit *Sotus lib. 5. juſt. quæſt. 6. art. 2.* Enimvero, cùm voces ſint conceptuum ſigna, oratio illa, Neſcio, recipere hunc ſenſum citra mendacium poteſt: Neſcio, ut tibi modò dicam. Quare non adverſatur alteri veritati, ſcio ſimpliciter, etiamſi propriis oculis id, de quo interrogatur, videſſet. Cum quo convenit *Toletus d. inſtruct: ſacerdot: lib. 4. cap. 21.* qui ibidem etiam dicit: Jurando licet aliquando uti æquivocatione & decipere audientem. *Leonard. Leſſius lib. 2. d. juſtit. & jur. cap. 43.* Si, dum præcepto Judicis Juras, te dicturum veritatem, quam noſti, reſtringas mente, quatenus Jure teneor: Quare potes jurare ſenſu tibi commodo: *Idem lib. 2. cap. 31. dub. 3. n. 16.* Dico quartò, non eſt tamen improbabile, reum non peccare mortiferè negando crimen, præſertim in cauſa capitali, quamdiu eſt ſpes evadendi, etiamſi juridicè interrogetur: Idem ſentit

Petrus Navarra in cap. humanæ aures. 22. quæſt. 5.
Emanuel Sa. v. reus.

Hæc pro ratione propoſitæ obſervationis tetigiſſe ſufficiat: Similia plura lectu miranda videantur *in locis allegatis.*

OBSERVATIO XII.

Pro cuſtode carceris, ut ſit tutus, ſi aliquis captivorum moriatur.

QUando aliquis carceratorum moritur, præſumptio eſt contra cuſtodem, ut, ſi non probet culpam abeſſe, ſit præſumptio, quòd ipſius dolo aut culpa mortuus ſit. 1

Text: in l. fin. parag. 5. ff & ibi Angel: & Alberic: de Roſat: gloſſ. in l. cùm ita. parag. ſpecies. ff. de legat. 2. Alex. conſ: 156. vol. 2. Boſſius in tit. de carcer. n. 7.

cer. n. 7. Hippol. de Marſ. pr. crim. parag: Diligenter. n. 93. Heig. lib. 2. quæſt. 36. n. 34. 35. Boër. deciſ. 216. n. 1.

quod aliquando à judicibus ſuſque deque habitum memini, in caſu, quo cuſtodes duo, ſeu lictores de aliqua muliere, quæ propter crimen veneficii in carcerem detruſa perierat, referebant; diabolum ei fregiſſe collum, & ſe fragoris ſtrepitum ante carceris oſtium audiviſſe: Imò, ſi hodie quiſquam in ejuſmodi mala manſione moritur, eum ob torturam, ſqualorem, miſerias carceris, vel incuriam cuſtodis rariſſimè deceſſiſſe, ſed ſibi ipſi manus intuliſſe, vel â dæmone; præſertim, ſi ob magiæ crimen captus, jugulatus eſſe dicitur, & referentibus lictoribus vel carnifice, infamibus & plerumque nequam hominibus, ſine alia cognitione (miranda ſtupiditas) id creditur.

Vide hujus rei gratia obſerv. fin tit. 4. de indic. & tort.

2 Eſt autem hoc medium pro cuſtode, quod eum à periculo dictæ præſumptionis (ſi mortem Carcerati per teſtes probare nequit, quam ſi ita probaverit, non erit amplius moleſtandus *l. fin. ff. d. cuſtod. Reor.*) relevat, ſcilicet: ſi videt aliquem è captivis infirmum, ut ſtatim ejus ægritudinem notificet judici, & ſi deinde moriatur, Actuarium criminalis judicii vocet, qui adhibitis teſtibus viſitet cadaver & recognoſcat, & hanc viſitationem, adjectis circumſtantiis, quomodo illud invenerit, ad acta redigat, ſic cuſtos erit ſecurus: Quod etiam obſervari in Ducatu Mediolanenſi innuit

Iul: Clar: lib. 5. ſent. parag: fin. pract: crim: quæſt: 46. n. 1. vide quoque, quam cautelam exhibeat Angel. d. malef: in verb. quòd fama publica præced: n. 81. verſ: ſecundò quæro: Farrinac: in pr. crim. lib. 1. tit. 4. quæſt: 31. n. 44.

3 Judex verò, cui morbus indicatur, Medicum adhibere & neceſſaria ſuis ſumptibus, ſi æger eos aliunde habere nequit, ſubminiſtrare tenetur, ut vel ſupplicio, vel innocentiæ ſalvus, quantum fieri poteſt, remaneat; vel ad alium, ad Medici curam, aptum locum duci,

duci, vel pro ratione morbi vehementis acceptis fidejussoribus, etiam in delicto pœnam corporalem inferente, relaxari potest, *Hering. de fidejuss. cap.* 10. *n.* 410. 411. *Godda. d. contrah. stip. concl.* 23. *n.* 424. 425.
In quibus tamen propter varietatem contingentium bona discretione & circumspectione uti, prudentis est judicis.

Observatio XIII.

Pro reo ad evitandam capturam & carcerem.

Reus fortasse propter carceris metum absens, fiducia & conscientiæ integritate munitus, mittere potest procuratorem sive instructorem ad informandum judicem, fortè ex schedula aliqua articulatim conscripta, vel aliter de sua innocentia, dando ei in secreto testium examinandorum nomina. Et tunc eum judex audire tenetur, & ex officio in veritatem inquirere. Si secus fecerit, Syndicatus reatui erit obnoxius: maximè si præcesserit protestatio.

1
2

Reperta postmodum ex hac informatione, vel testium secreta examinatione, rei innocentia, contra eum, etiam tunc præsentem, ad capturam procedi non potest. Quod juribus, & Dd. autoritatibus firmatum est. *supr. tit.* 1. *d. jud Adv. & proc. obs.* 13. *n.* 2. *& seqq.* Pro qua sententia etiam hæc militat ratio: Si enim post capturam reus, quando in processu sive causæ progressu probata est ejus innocentia, etiam sine fidejussore, non exspectata definitiva absolutoria, est relaxandus, prout hoc apparet *infr. ex obs.* 19. *hoc tit.* Multò minùs, ubi ante capturam judici constat de innocentia, reus debet ea gravari, maximè, cùm carcer sit mala mansio irreparabile præjudicium propter maximum incommodum, & aliqualem infamiæ notam, imò species tormenti: *supr. obs.* 1. *n.* 2. *& infr. obs.* 16. *hoc tit. ab init.*

3
4

Propter Identitatis rationem idem sentiendum esse puto, si constat, delictum esse impunibile. Exemplum legitur *supr.* 5

tit. 1. d. jud. advoc. & procur. obs. 14. n. 4. Similia quædam videri possunt apud

Menoch. arb. judic. quæst. lib 1. quæst. 80. n. 177. & seqq. usque ad fin.

In quibus casibus etiam procurator propterea semper admittitur, ut in persona se sistere non habeat necesse. *dict. obs. 14. tit. 1.*

OBSERVATIO XIV.

Pro fidejussore rei sistendi.

1 AD requisitionem judicis promisit fidejussor sistere reum, qui postea captus fuit & aufugit: quæstio est, num adhuc
2 teneatur fidejussor? Duo distinguendi sunt casus, aut fuit captus pro ea causa, pro qua fidejussor intercesserat, aut pro alio delicto: illo fidejussor liberatus est, hoc tenetur

Hond: vol: 1. cons: 111. n. 33. Io: And: in addit: ad Spec: in tit. de accusat: parag: sequitur: versic: item quæro.

3 qui tamen ibidem sequentia subdit: Si fidejussor vadit ad judicem, quando reus est captus, & protestatur, quòd illum habet pro præsentato, & quòd non vult teneri amplius ex sua promissione, tunc (intellige etiam in posteriori casu) tutus est:

Boss. tit. de carcerat. fidejuss. comm. n. 39. Ludo. de Piguerra decis. 47. Honded. dict. loc.

quos omnino vide, ut & latiùs differentem *Fulv. Pacian. cons. 152.*
4 Cautus etiam sit fidejussor, qui reum sub dictione rursus, sive iterum sistere promisit, ut statim post rei præsentationem exponat, se promissioni suæ satisfecisse, & protestetur similiter, eamque protestationem, si possibile est, ad acta redigi curet, se ulterius teneri nolle,

Iuxta doctrinam Ioh: Andreæ in addit: ad speculat: tit. d. accusat. in 3. part: §. sequitur: vers: item quæritur: Quem refert Ludovic: à Peguerra in quæst: crim: quæst: 47.

quæst: 47. n. 1. pag: 355. Quos, ut & alios refert & sequitur Ant: Hering: d. fidejuss: cap. 20. §. 9. n. 17. pag. 402.

Nam etiamsi dictio rursus, vel iterum in hac materia sit stricti juris, ut non teneatur fidejussor reum bis præsentare, sed post factam relaxationem illum istá viá tantùm sistere debeat, quod etiam aptiùs demonstrant illa verba germanica, wiederstellen / wiedereinstellen / attamen dicta dictio rursus, vel iterum propriè accepta, verificari potest, in duabus vicibus. 5

l. unic. C. ne lic. in una ead. caus. l. veluti. ff. d. edend. text. & Bart. in l. fide commissa. parag. si quis decem. ff. de legat. 3. l. 1. parag. si cui. ff. ut legat. nom. caveatur.

Hac autem protestatione omnem potest præcidere disputandi ansam, ne utra primam vicem teneatur. *Hering. dict. loc.* 6

Observatio XV.

Vt delinquentes faciliùs capiantur, nec in fugam se conjicere possint.

Sine mandato speciali neminem capiendum esse, præcepit lex *Neminem C. de Exhib. Reis.* Quanquam ab hac lege multi casus, quos hîc numerare non est necesse, sunt excepti, præsertim ubi delictum est atrox, & quispiam in flagranti deprehenditur, etiamsi clericus sit, quem judex secularis capere & suo judici præsentare potest, 1

Bart: in l. si quis in servitute: ff. d. furt: 2. colum: & ibi Angel: de Peru: Gomez. tom. 3. cap. 9. num. 4. in fin.

Aliquoties tamen contigisse scio, quòd lictores speciali mandato 2
carentes in facinerosos etiam in flagranti conspectos manum injicere noluerint, &, dum illud exspectarent, delinquentes aufugerint. Id ut evitetur & delicta non maneant impunita, prudentes 3
&

& cauti magistratus generaliter mandant apparitoribus, si vident vel audiunt committi homicidium, latrocinium vel id genus aliud publicum delictum, ut statim delinquentes absque ulteriori jussu apprehendant & capturæ sistant: Addo, cautiùs agi, sicuti etiam
4 quibusdam in locis laudatissimè observatur, quando omnibus civibus in civitate vel aliis subditis seriò & sub pœna arbitraria imponitur, ubi lictores non ilico præstò sunt, vel criminosos sine discrimine vitæ capere non possunt, vel etiam pars offensa, aut cujus interest, aut alius de populo facinorosum solus capere & ad judicem deducere non potest, quod omnino licet

arg. l. capite quinto. ff. de adult. l. interdum. parag. qui furem. ff. d. furt. Bald. in l. fin. C. d. exhib. re. in l. nec timorem. ff. quod met. caus. Bald. in l. cum eod. ff. ad Leg. Iul. pecul. Gomez. de delict. tom. 3. cap. 9. n. 3.

ut ipsi in ejusmodi necessitatis casu opem ferant, delinquentes capiant & judici offerant, ne justam ultionem & vindictam pu-
5 blicam effugere possint. Nec plebeculæ vana opinio alicujus habenda est, putantis si lictoribus hac in parte auxilium præstent, suam famam admodum labefactari, cùm tamen nihil minùs accidat, sed potiús salutari justitiæ inserviant, proximo & publicæ utilitati. In Repub. Venetorum beneficia & emolumenta, ultra impunitatem homicidii, illis conceduntur, qui capiunt delinquentes in flagranti: Cujus meminit

Ioan. Bonefac. Venet. in tract. d. furt. parag. 1. n. 31.

OBSERVATIO XVI.

Pro Iudicibus, ut diligentem habeant curam captivorum, ne in pœnam l. fin. C. de Custod. reor. incidant & animæ salutem negligant.

1 CArcer est species tormenti, & mala mansio morti æquiparanda.

l. item

l. item apud. Labeonem. 15. parag. quæstionem. 41. d. jurejur. ff. l. omnes. 23. C. d. pœn. in. C. nullum dubium. 31. quæst. 1. Bart. in l. si verò. 5. ff. qui satisd. cog. & in l. 1. ff. de cust. reor.

Carcer est locus horribilis, tum propter privationem conversationis hominum, tum propter immundicitiam, quæ in carceribus reperitur. 2

Bald. in tract. d. carceribus. cap. 1. n. 2. us. nam carcer. text. in l. si quis. 2. C. d. custod. reor. ibi custodiæ, squalore.

Imò verò Carcer est vivorum sepultura, bonorum consumptio, 3
consolatio inimicorum, & amicorum experimentum,

Gothofred: à Bavo: in Theorica: crim: pract: §. captura: n. 29. pag: 126.

Propterea Commentariensis, sive custos carcerum, ut singulis 4
mensibus numerum carceratorum, ætatem unà cum designatione delictorum, propter quæ detinentur, eorumque qualitate fideliter significet, judex exigat, ut curam & notitiam eorum habere & citiùs causas diffinire possit: alioquin punitur in 10. lib. aur. *l. fin*: C. *de custod: reor.* Quamvis autem hoc usum praxeos non re- 5
cipere quidam asserant: attamen lex posita est, & salutaribus 6
rationibus suffulta, adeò ut si quid contra eam introductum sit, id non tam consuetudinem, quàm corruptelam, qua carcerati in squalore marcescunt, redolere, quivis facilè judicabit: Hanc quoque legem optimè observari Mediolani refert *Iul. Clar. sent. lib. 5. parag. fin. cap. 46. n. 4.* & in Hispania, ut attestatur *Gomez. cap. 9. delict. num. 7. in fin.* ubi annectit, quòd non tantùm in curia Regali, sed omnibus civitatibus & locis Regni cum incarceratis, certis diebus in qualibet hebdomada, ut breviùs & meliùs eorum causæ determinentur, audientia publica instituatur. In præclara quadam Romani Imperii civitate aliquot januis & valvis Curię inscriptum vidi majusculis literis: Gedencket der armen Gefangenen: Quod procul dubio propterea est factum, ne miserorum ulla magistratum istius loci caperet oblivio, sed semper præ

 oculis,

7 oculis, curæ & cordi essent. Humaniter & piè faciunt magistratus, si etiam singulis hebdomadis, &, ubi necessitas expostulat, singulis diebus curent sibi referri de prospera vel adversa valetudine carceratorum, præsertim ubi eorum magnus est nu-
8 merus, ut cibi & potus ratio haberi possit: non enim iisdem ferculis tractandi sunt & ægri aut aliàs molles, imbecillioris stomachi, atque robusti, non & nobiles aut in dignitate constituti,
9 ac plebei, Senes ac juvenes, ne eorum custodia in pœnam, cum jactura sanitatis & vitæ, pervertatur: Quod sæpe quàm pessimè neglectum, à Deo Optim. Maximo quàm severissimè punitum menini: Nec minùs piè, quàm prudenter agit judex, cum captivis seorsim, remoto paululùm custode, conferre & ex iis interrogare jubens, num etiam ab eo duriùs tractentur, cibus, potus, panni albi aliaque necessaria porrigantur?

Fran. Marc. ex Parlam. Delph. part. 1. Decis. 910.

Non excusabit incarceratorum multitudo, cujus sæpe causa est, quando Princeps vel Magistratus, in locum, ubi resident, omnes fermè captivos convehi jubent: Quò enim eorum sunt plures, eò plures constituendi sunt probi, mites, humani & affabiles cu-
10 stodes ac diligentissimi commentarienses, qui libenter captivis necessaria subministrant, non qui acerbis & ironicis Sarcasmis eos excipiunt, cùm pium sit, carceratos sine irrisione molliter & humaniter habere & tractare, ad exemplum *Iosu. 7. vs. 19. Cothman. vol. 3. resp. 29. n. 117. 118.* neque tales, de quorum vitiis, sceleribus & morum pravitate admodum conqueritur *Damhoud. in pr. crim. cap. 17. n. 3.* quò lectorem remitto, ne & cura simul, & causæ, quas tamen juxta salutarem dispositionem *l. 1. C. d. Custod. reor.* celeriter expedire interest Reipublicæ & divinis ac humanis sanctionibus consentaneum, cùm incensione iræ Dei ardentissimæ postponantur: Id quod hac rerum tabe
11 non rarò ex oculis fuit sepositum: Unde occasionem sæpe nacti sunt officiales iniqui juxtá ac avari innocentibus præsertim in facultatibus fortunæ positis, insidias struendi, in carceres detrudendi, injuriosé in luto & squalore detinendi & pecunias extorquendi,

quendi, parvi pendentes, vel marceſcant miſeri, vel vivant, & ſi quicquam ob nimis durum carcerem, famem, frigus confiteantur, talem confeſſionem non eſſe ſpontaneam, ſed ex tortura 12

Natta conſ. 319. n. 4. Rutg. Ruland. de commiſſ. lib. 4. cap. 15. n. 4.

vel ſaltem formidine torturæ factam

Bart. l. 1. §. Divus. ff. d. quæſt. Caſon. *d. torm. cap.* 19.

Sunt, qui recordantur tantam alicubi carceratorum irrepſiſſe negligentiam, ut illi poſt præterlapſum annum à tempore capturæ vel ab ipſis officialibus primùm interrogarentur, quibus de cauſis in carceres eſſent conjecti? Verùm hæc & ſimilia cauſam dederunt extremo malo, & fermè totali ruinæ, quam ſubditi magno ejulatu adhuc deplorant. Quam prædicaturus eſt curam & viſitationem captivorum extremi judicii judex, *Matth. 25.* Quam terribiliter, imò igne æterno, illam omittentes punitu- 13
rus? Judices omnes & ſinguli etiam in id operam obſtricti ſunt 14
impendere, ut carcerati uſurpata luce vegetari & ſublevari poſſint. *l. 1. C. d. cuſtod. reor.* Et carcer non tam arctè debet eſſe concluſus, ut neque aër, neque ventus permeare poſſit. *Cothman. vol. 3. reſp. 29. n. 117.* Sunt tamen latrunculatores nonnulli, qui prohibitis ſubterraneis carceribus utuntur adhuc, imò de illis gloriantur. Magnæ iniquitatis juxtà ac humanitatis horren- 15
dæ exſtat exemplum recens, quo quiſpiam rerum imperitus, propter minas, eorumque fortè exſecutionis timorem, ſubterraneo carcere aliquot annos tenebatur incluſus: Qui tandem in lucem protractus, planè ſtolidus, ingenti tamen gaudio, ac ſi in cœlum elevaretur, perfuſus apparuit, & propter aëris intolerantiam decimo (ni relatione fallor) die vitâ deceſſit. Ecce ingentem pro carcere torturam, & horrendum ſuplicii genus:

Talia hodie feruntur impunè: O ſtupitas hominum mentes! O pectora cœca!

OBSERVATIO XVII.

Pro judice seculari delinquentem ab Ecclesia extrahente.

1 DElinquens si ad Ecclesiam confugerit, non est ab ea extrahendus. *c. inter alia. de immun. Eccles.* hanc immunitatem violans dat pœnam viginti librarum auri purissimi. *c. quis-*
2 *quis*: 17. *q.* 4. Sed ista pœna hodie non exigitur, & per desuetudinem illud jus exigendi perdidit Ecclesia, ut attestatur

gl. in c. cùm multa: in verb: Connubio: 15. quæst: ult: Ang: de Castr: inter: Consil: Pauli de Cast: Cons: 458. circa fin: lib. 2.

3 Porrò, ne Ecclesiæ sint asyla delinquentium & speluncæ latronum, communem esse Dd. opinionem & hodiernam consuetudinem, ut licitè criminosi in iis, non exspectatâ licentiâ Episcopi aut Prælati, qui difficiles sese præbere solent, & sæpe faciunt delinquentes aufugere, personaliter capiantur & extrahantur, asserunt

Jul. Clar: lib. 5. sent: §. fin: quæst: 30. n. 1. & 20. & Remigius de immunit: Eccl.

quem cum aliis *Clar: dict: loc. allegat*: dicentem, hanc quoque consuetudinem in Hispania servari. Quæ quia verbo Dei *Exod*: 21. *vs*: 14. *Bœr: decis*: 109. *n.* 6 est consentanea & in terris Imperii Romani plerisque in locis observatur. Videatur etiam

Damhoud: in pract: crim: cap.15. n.19. & 20. Prosper: Farinac. in praxi Crim: lib. 1. tit. 4. quæst: 28. n. 75. & 76.

Cautus autem sit judex: Nam etiamsi non possint, nec debeant esse Ecelesiæ asyla delinquentium, tamen non iniquè præstant miseris humana fragilitate in aliquod casuale incidentibus refu-
4 gia, ut sint ab injuria tuti, vide, *Clar. d. loc.* Nec propter quodvis etiam crimen leve delinquens in templo est capiendus: *Damhoud.*

Damhoud. d. cap. 15. n. 22. De perpetrato igitur facto priùs se bene informet judex, quàm ad ejusmodi capturam, quæ sæpe cum tumultu fit, procedat, & quando quis comprehendendus est, seriò apparitoribus imponatur, ut sine tumultu, quantum fieri potest, & offensá personarum Ecclesiasticarum capiatur: Ne autem fit, de quo Episcopus, vel ejus Vicarius, vel Prælatus meritò conqueri possit, observandum & hoc esse putarim, ut si- 7
mul, & eâdem horâ licentia ejus efflagitetur, & captura apprehensoribus demandetur: Idque propter fugæ periculum & semper suspicandam denegationem: Quod ipsum non nullibi locorum scio esse continuæ observantiæ. Neque templum vel 8
alius locus Ecclesiasticus, ejusve immunitas propterea violatur, etiamsi contra mentem & gratiam Episcopi aut prælati fiat abstractio:

Sal. in Auth. si quis. C. ad l. Iul. d. adult. Damhoud. in pr. crim. d. cap. 15. n. 21.

Nec quicquam magis convenit viris religiosis, quàm ut operam dent, nedum admittant, quò difficiliùs contra publicam utilitatem, honestatem & ipsam Ecclesiam graviter delinquentes elabantur, ut condignis suppliciis afficiantur: Quibus si patrocinia præstiterint, parum abest, quin & sibimetipsis securitatem omnem ab ejusmodi hominibus scelestis sustulerint. In capiendis iis, qui ex carcere, vel aliter detenti ad Ecclesiam aufugerunt, eò minùs dubitabit judex secularis, num iterum capi & abstrahi possint: Ipsi namque nullo gaudent privilegio, quia non fuerunt in sua libertate.

Gomez. tom. 3. resolut. cap. 14. n. 6. in fin. vid. & ibid. alios allegatos.

OBSERVATIO XVIII.

Pro reo & fidejussore, ne, propter fugam è loco carceris, teneantur.

SI alicui domus vel alius locus pro carcere est assignatus dato 1
fidejussore, & ille postea discessit, tenetur fidejussor: Sed

 pro

pro fidejussore est, ut omni conatu aufugientem redire conetur:
2 Tunc enim, si rediit, non est rupta fidejussio, ac neuter ad pœnam tenetur:

Carer. in pr. crim. de indic. §. tertium indicium. n. 30. pag. mihi 103.

Ubi hoc notandum esse monet. Verùm, cùm non sit semper in potestate fidejussoris, ut redire faciat fugientem, saltem studiosè
3 procuret, ut is ad superiorem convolet, & penes eum de nimis judicis inferioris injusta detentione, vel similibus conqueratur, sic non erit præsumptio criminis contra eum, nec ad pœnam fidejussionis tenebitur:

Carer: dict: loc: n. 38. Honded: vol: 2. cons: 94. n. 22. 23. & seqq.

Idem est judicium, si judex atrociter reo sit minatus, vel is dolo aut facto judicis aufugiat.

Farrinac: in pr. crim: d. carcer: & carceratis: quæst. 34. n. 166. ubi plures citat. Hering: d. fidejuss. cap. 30. n. 86.

vel judex solitus sit de facto procedere *Dom: Gram: vol: 39. & 40.*
4 *Capoll: cons: 25. Carer. dict: loc. n.* 38. 39. vel judex iniqué & indebité, ordine juris non servato, nimirum non præcedentibus judiciis ad capturam processerit. Tunc enim incarceratio & captura est nulla & injusta.

Honded: lib. 2. cons: 94. n. 7. & 8. Hippol: d. Mars: pract: crim: in §. attingam: n. 43. & in tract: d. Bannit: in verb: carcerati: n. 24. Surd: cons: 182. n. 2. & seqq. vol. 2.

5 Injustè autem & nulliter carcere detentus, potest impunè arripere fugam, imò frangere carcerem.

Surd: dict: cons: 182. n. 6. & seqq. Bart: in l. vis ejus. in pr. C. d. probat: Fr: Cason: in tr. crim: tit. d. captur: & Cacer: n. 22. Marscard: d. probat: vol. 1. concl: 226. n. 26. Menoch: cons: 212. n. 54. & seqq: lib. 3. Roland: à vall: cons: 40. n. 16. lib. 4.

Quamvis

Quamvis promiſſerit etiam, & fidejuſſorem dederit de tuto 6
carcere, ut neuter teneatur ad pœnam.

Farrinac: in pract: crim: part: 1. quæſt: 30. n. 61. & ſeqq: Honded. dict: conſ: 94. n. 10. & 14. Menoch: lib. 3. conſ: 212. n. 57.

Etiamſi promiſſio fuerit juramento confirmata. *Farrinac: dict: loc: n. 67 Hond: dict: loc: n. 16.* quæ ad defendendos fidejuſſores apprimé ſunt notanda.

OBSERVATIO XIX.

Qua carceratus reus ante ſententiam definitivam, etiam ſine dato fidejuſſore relaxatur.

PEndente agitatione proceſſus criminis, regulariter reus non 1
debet anté ex carcere relaxari, quàm ſecuta ſit abſolutio per ſententiam definitivam *tot. tit. ff. & C. d. cuſtod. reor.* Interdum autem dimittitur præſtita cautione vel dato fidejuſſore. Quomodo autem & quibus caſibus hoc fiat, dixi retro in aliquot obſervationibus hoc tit.

Vide etiam Hieron: Magon: deciſ. Lucens: 24. n. 12. 13. lib. 2.

Sed nùmne cautela eſt, ante ſententiam abſolutionis definitivam, etiam ſine fidejuſſore liberandi reum detentum? Hanc ex

Bald: l ſed ſi is. ff. d. in jus voc: l. nullus, C. d. exhib: reis· Iaſon l. naturaliter. ff. de acquir: poſſ.

tradit *Hippolitus de Marſiliis in pract: crim: §. quoniam: n. 49. & n. 50.* dicens: Quando tu es Advocatus alicujus accuſati, vel inquiſiti de crimine capitali, & patet ex proceſſu, quòd ipſe venit abſol- 2
vendus & liberandus, ut quia plenè eſt probata innocentia ſua: Hoc caſu tu potes petere à judice, ut dictum reum relaxet de carceribus etiam, antequam ſit liberatus diffinitivè per ſententiam: & judex tenetur eum relaxare, etiam ſine fidejuſſore. Quod pluries practicavi & obtinui in contingentia facti.

OBSER-

OBSERVATIO XX.

Alia pro fidejussore relaxati, qui post relaxationem aufugit.

PRo & contra fidejussores relaxatorum carceratorum, aliquot observationibus præcedentibus quædam innui: nunc
1 adjicio, quod considerare habet necesse fidejussor, si contra judicem pœnam exigentem velit se tueri, in casu, quo reum, contra quem nihil relevans erat deductum, è carcere ad fidejus-
2 sionem suam dimissum, repræsentare non potest: Nimirum, ut videat, an novum delictum supervenerit, propter cujus inquisitionem, vel metuendam condemnationem reus principalis aufugit: Tunc enim fidejussor ipsum sistere non tenetur, nec ad pœnam, fidejussioni adjectam, est obligatus: *Honded: & Hering:*
3 *paulò pòst: citato loco.* Quod etiam obtinet si propter hoc novum delictum nondum est citatus, vel accusatus reus principalis, multò magis, si illud est notorium, ac propterea curiam metuens se conjicit in fugam,

Prosp. Farinac. pr. crim lib. 1. tit. 4. quæst. 34. n. 63. Thob. Non. cons. 103. n. 5. Hieron. Gabr. cons. 181. lib. 1. n. 25.

4 vel an justa de causa judex reum revocaverit, quæ est, quando super illo delicto, pro quo fidejussor intercessit, nova exstant indicia, primis fortiora & urgentiora: Si enim ea deficiunt, reus non est iterum in carceres conjiciendus, *Boss. tit. d. sent. n. 61.* nec revocatus comparere tenetur: Ergo neque eum præsentare tenetur ipsius fidejussor, qui regulariter in plus non est obligatus, quàm principalis *l. Gracè. §. illud. ff. d. fidejuss.* Etiamsi promissio facta sit
5 de repræsentando clausula, toties quoties, quæ intelligitur secundùm naturam judicii, scilicet, toties quoties opus fuerit, & donec opus fuerit, ut sistatur:

Honded. vol. 1. cons. 111. n. 28. 29. Hering. de fidejuss. cap. 20. §. 9. n. 23. 24. 32.

Atque

Atqui novis non ſupervenientibus indiciis, non eſt opus, reum præſentare,

arg: l. 2. ff. ſi quis caut. & l. cùm quærebatur. §. pen. ff. judic. ſolv.

Ac proinde, ſi in ejusmodi caſu judex burſæ fiſcali favens præſentationem rei, vel propter eam non factam, pœnam fidejuſſioni annexam exegerit, obſtabit ei exceptio,

l. dolo facit. ff. d. dol. except. Proſper. Farinac. in pr. crim. lib. 1. tit. 4. quæſt. 34. n. 64. & ſeqq. & n. 68.

refert exemplum, quod obtinuit in praxi. Prædicta in tantum obtinent, etiam ſi judex dicat, ſe velle reum non ex nova 6
cauſa, ſed antiqua, ut ei non credatur, niſi mediante juramento ſuam aſſertionem confirmaverit, *Farinac. dict. loc. n. 32. & ibid. allegat. DD.*

Observatio XXI.

Pro judice contra captivos, morbos ſimulantes, quomodo ipſorum ſimulationes & fraudes deprehendere & cognoſcere poſſit.

Multi, tam experientiâ, quàm Medicorum ſcriptis teſtibus, capturam timentes, vel ex carcere liberationem, vel torturæ, vel pœnæ meritæ evitationem ſperantes, morbos 1
ſolent mentiri Sunt, qui ſe mente captos, aut inſanos, aut mutos & ſurdos, alii miros tumores, ulcera Phagædenica & Chironia, membra paralyſi emortua ac torpentia, corpus epilepſiâ afflictum effingunt: Alii fucatis coloribus ſe pallidos exhibent, tibias ſibi medicamentis adeò lacerare norunt, ut quemvis facilè ad commiſerationem commoveant. Cujus artificii validi mendicantes ad extorquendam eleemoſinam, & pecuniam corradendam multùm ſunt edocti: Qui etiam eodem fine ducti, interdum ſeſe Dæmoniacos aſſimulant, aut Enthuſiaſmum pati, aut in Ecſtaſin rapi. Mulieres interdum uteri ſuffocationem, aut impprægnationem fingunt. Sunt qui quidem morbum non planè

planè mentiuntur, sed sub levioris morbi, quo sunt affecti, velamento, atrociorem, imò atrocissimum sæpe simulant: Quæ quidem simulatio nonnullis, præsertim delicatulis, connaturalis est, & nullam præ se fert fraudem, in aliis autem, præsertim captivis, est fraudulenta. Quippe, quòd ex ejus causâ ad optatum finem pervenire studeant. Febre afflicti leviuscula, dolore nullius ponderis molestati, aut animi levi deliquio apprehensi, adeò sese excruciant, adeò vociferantur, tam anxiè, se huc atque illuc jactitant, tot absurdos & inconcinnos actus effingunt, adeò illico mœrent & pallent, ut etiam Medicus non usque quaque peritus, vel eorum naturæ & moris ignarus, facilè dijudicet, eos magno quodam morbo detineri, aut de vita periclitari, cùm vix quicquam consideratione dignum patiantur. Quamvis contrà reperiantur, qui morbos quoscunque atrociores, anxietudines & dolores infestissimos tam patienter tolerent, ut eos ægrotare vix quisquam dixerit. In hisce autem & casibus similibus Judices, ne iis imponatur, & ut de rei veritate reddantur certiores, ad peritos & medicorum judicia, ad quos etiam ejusmodi determinare pertinet, se conferunt,
2 Verùm enim verò, cùm judicibus non semper præsto sint Medici periti, vel si essent vel maximè, nihilominus majoris securitatis ergo, multùm expediat, ne ipsi in rebus ejusmodi & in fraudibus cognoscendis sint planè peregrini, huc referre ex usu esse censui, quæ scribit Paul. Zachias, *in quæst. Medico Legalibus lib. 3. tit. 2. quæst. 2. 3. 4. 5. & 6.*
3 Quinque potissimùm modis deprehendi possunt ij, qui morbum aliquem se pati simulant, & primò, si utamur nonnullis conjecturis externis, non tam ad Medicum, vel potiùs ad ejus artem, quàm ad quemlibet alium pertinentibus, & ad ipsos prçcipuè Judices, & Jureconsultos: atque hâc de causa non debet Medicus, qui in his solidum ac verum ferre judicium desiderat, ex quo honorem sibi, non autem dedecus, aut ignominiam conciliet, contentus esse solis iis indiciis, quæ Medicæ
4 artis propria sunt, sed multa ab amicis, à familiaribus, à propinquis, à vicinis, ab ipsis denique judicibus, interrogare debet, &

& causam suspicionis, ob quam morbus potiùs esse fictum, quàm verum existiment, diligenter, & magna cum cautelâ rimari. Hoc indicio usus ipseGalenus deprehendit servi cujusdam dolum, qui medicamentorum nonnullorum appositione tumorem sibi in genu excitaverat, ex quo impediri se ad itenerandum Domino suo persuadebat, qui secum illum ducere longo in itinere desiderabat: Percontatus enim Galenus de servi natura, de moribus, de animi affectibus, facilè venit in cognitionem, ipsum servum ancillam quandam deperire, quam ne deserere cogeretur, neve ejus aspectu, & familiaritate, seu potiùs consuetudine privaretur, si Dominum sequi per tam longum iter cogeretur, genuum dolorem se pati simulavit, cujus rei ut fidem faceret, per Thapsiæ appositionem ea in parte tumorem excitaverat, cujus malitiam Galenus non modò ex artis Medicæ præstantiâ, sed prædictâ industriâ usus, & apto medicamento tumori apposito, fraudem detexit, tumore & inflammatione illico evanescente, magna cum sui nominis gloriâ. Consideranda ergò, ut dixi, personæ, quæ morbum simulare præsumitur, status & conditio,& alia ab extra advenientia, maximè præ oculis habere oportet causam, quam possibile est, eam habere simulandi, ut si tormentis subjicienda, si in judicium trahenda, si in carceribus detinenda, nam facta circa hac diligenti animadversione, facilè conjecturæ nonnullæ sese offerent, ex quibus in veritatis cognitionem levi negotio perveniemus.

Secundò, deprehendi potest simulatio ex specie morbi, qui
simulatur, consideratis causis externis, corporis habitu, ætate, anteactæ vitæ ratione, & hujusmodi. Nam, si quis hesterna die bono videbatur coporis esse habitu, coloris laudabilis, & vitam degebat frugalem absque eo, quod insigniter in usu sex rerum non naturalium peccaverit, hodie, vel irrationabili temporis spacio cachecticus appareat, vel Hydropicus, vel Ictericus, vel tumore aliquo subitò prehendatur, hunc, facilè conjicitur, morbum per fraudem simulare, cùm difficile ac penè impossibile sit, illum cum tali vitæ institutione, eo coporis habitu dotatum absque 5

alio præcedenti morbo, aut causa aliqua procatarctica, & evidenti in aliquam prædictorum morbum speciem tàm derepente lapsum esse. Eadem esset ratio de illo, qui, cùm in quiete sit, neque laborandi, aut sudandi occasionem ullam habeat, & se exponendi aeri frigido, diceret, se dolore pleuritico detineri; Nam tunc facile est, ipsum simulare, quia pleuritis absque iis pręcedentibus evenire non solet ut plurimùm. Eodem pacto quoque, si quis repentè insanus appareat, non prægressâ aliquâ causâ evidenti, neque quicquam præteritis diebus à suo naturali statu in colore, in oculorum aspectu, in loquelâ, in animi pathematis immutatus, suspicandum est, eam esse simulatam insaniam: Non enim morbi hujusmodi à Melancholia originem ducentes, tam derepentè irruere solent.

6 Tertiò, qui simulant morbum, deprehenduntur, ex abominatione, & difficili admissione remediorum, quæ ubi verè ægrotarent, maximè convenirent, qui enim non ficto morbo afficiuntur, facilè patiuntur, se remediis adjuvari, immò magno exsistente morbo, ut exempli causâ, si dolore acerbissimo, & infestissimo affligantur, ultro ipsos Medicos deprecantur, ut nihil machinari omittant ipsiquemet ferrum & ignem efflagitant & admittunt, etiam his multò majora toleraturi. Contrà autem, ubi verè non ægrotaverit, aut leviter afficiantur, vix externa remedia, & quæ absque molestiâ in usum trahi possunt, admittunt, sed procrastinantes nihil exsecutioni demandari permittunt.

7 Quartò, deprehenditur simulatio ex iis, quæ aliàs consequi solent, nempe ex accidentibus, symptomatisque ipsos morbos concomitantibus, & ad hoc exquisito, ac diligenti examine ponderanda, & animadvertenda in quolibet morbo, qui simulari præsumitur, signa & accidentia, quę à scriptoribus in eorum morborum enarratione recensentur, ex quorum absentiâ, aut in parte, aut in totum, facilè venire licet in cognitionem simulationis.

Ultimo loco, alia nonnulla sunt, quæ non concomitantur

tantur á principio ipſos morbos, ſed eos conſequuntur, hæc etiam in conſideratione habenda, ubi enim deſint, de ſimulatione ſuſpicari licet. Nam ſiquidem, exempli gratiâ, ſervus ille, de quo ſuprà meminimus, verè ægrotaſſet, tumor ille genu majorem indies dolorem, & inflammationem excitaſſet, febrem accendiſſet, & in pus facili negotio converſus eſſet, unde novæ frebres, noviqúe dolores emanaſſent. At horum nihil ad eum tumorem ſubſequi fuit neceſſarium, quia medicamento externo fuerat excitatus, unde facile fuit, illum contrario medicamento reprimere. Eâdem quoque ratione, ubi acerbo ac magno dolore affligi, ſe quisquam dicat, ſi id eſt verum, dolore procedente, nihilqúe remittente, neceſſe eſt, eum (præcipuè ſi maximè ſenſitivæ, ac nobilis partis fuerit, ut ſtomachi) ſubſequi frigidos ſudores, vomitus bilioſarum materierum, anxietudines, pallores, partium extremarum refrigerationem, febres, inflammationes, malam tolerantiam, averſionem à cibis, & alia hujusmodi ſymptomata, vel omnia, vel magna ex parte, ſin minùs, nihil ex his prorſus ſubſequitur. Sic etiam ubi furore, vel inſaniâ quis verè detineatur, oculorum obfuſcatione, vultu tetrico, & incompoſito, intuitu torvo, perpetuis vigiliis, & ſimilibus accidentibus, morbum conſequentibus conſpicuam faciet veritatem.

Sed quoniam hominum malitia tanta eſt, ut etiam nonnullis mediis utatur ad ſuam ſimulationem, pro vero quodam ſtabiliendam, & falſitatem eorum contegendam, ut eo pacto faciliùs, & judicibus, & Medicis imponant. Advertendum eſt, nonnullos ſibi pulſus aliquo artificio ſolitos immutare, vel penitus abſcindere, urinas etiam adulterare, tum in colore, tum in ſubſtantia, tum in contentis, item totius corporis vividum colorem in lividum, ſeu pallidum adulterare, & alia multa his non diſſimilia confingere, quæ facilè non advertentem Medicum, ſeu imperitum, & multò magis Judices inexpertos, & qui Medicinam minimè callent', decipere poſſunt, idcirco ad horum fraudem detegendam, ubi febrem aut animi deliquium tales 9

 ſimulare

simulare suspicati fuerimus, brachia tentare oportet, ne aliquo vinculo constricta sint, aut pedum quoque arterias investigare, nam impossibile est, si hæ persentiantur, carpi arterias non moveri, aut non persentiri, itaque fraudem tunc subesse Medicus suspicatus, ad alia procedat tentanda, quæ sua industria sibi in eo casu dictabit. Quin etiam aliquid causari, ut peticularum, vel pustularum eruptionem, vel simile quidpiam corpus totum denudari, & brachia ipsa præcipuè curabit.

10 Porrò, si de urinis suspicio aliqua insuper accesserit, tunc præceptis utendum à Gordonio traditis, in libello de urinarum cautelis, sed unica in omnibus casibus cautela est, ut urinas coram nobis, ubi fraudis suspicio aliqua sit, mingendas curemus, & diligenter advertamus, ne re aliqua adulterentur, quod vel substrato, vel alibi celetur: adulterantur enim urinæ, quando, exempli causâ, pro illis ostenditur vinum, quod facilè odore suo se prodit, præcipuè si matulam exagitaveris. Deinde in vino nulla contenta, in urina quasi semper aliqua. Interdum pro urina ostenditur Hydromel, hoc est, liquor ex aqua, & melle, & hic facit spumam citrinam, quod deprehendes, si ex una matula in aliam eam transfundes aliquid causatus. Deprehendi etiam potest cum his ex omnimoda contentorum absentia. Est etiam, quando ostenditur urina sanguinolenta, & hoc, vel ob mixtionem alicujus rei, vel ob præcedentem comestionem indicæ ficus, quæ sanguineam urinam reddere facit, ut testatur

Matthiolus in lib. prim. Dioscor. cap. 145. Donat. Marcell. lib. 4. Hist. Med. Mirab. cap. 129. & Ovied. lib. 8. Indic. histor. cap. ultim.

Potest etiam urina sanguinea reddi, immò ipse sanguis ob retentionem Cantharidarum in manu, sed hoc non sine aliquo periculo, & dolore experientis fiet, ita ut facilè suæ fraudis pœnam reportaturus esset. Urinæ item color intentior redditur longâ ipsius retentione, decubitu quoque super renes, violento motu & exercitio, & omnibus rebus, quæ corpus & ipsos præcipuè renes

renes possunt excalefacere. Quin etiam remitti ex industriâ potest urinæ color, ut ventriculi dolorem ex cruditate quis prudentiùs, imò malitiosiùs simulet, etiam aquæ admistione, sed ipse faciei color vividus horum malitiam irritam facit, cùm, ubi longâ ventriculi cruditate, & ob eam dolore quis molestetur, impossibile sit, faciei colorem non immutari & in albidum pallidúmve verti, & alia accidentia huic morbo familiaria non comparere, licèt etiam faciei color adulteretur facilimè plerisque suffitibus, præcipuè ex Sulphure, & ex Cumino, quod etiam bibitum idem præstat, ut notavit

Dioscorid. lib. 3. cap. 60. & ibi Matthiol. & Ruell. de nat. stirp. lib. 3. cap. 44.

Sed pallor, quicunque suffitu procuratus, facilè deprehenditur lotione ex rebus abstergentibus, ut ex aqua hordei cum aceto, aliisve medicamentis ejus facultatis.

Observatio XXII.

Pro Iudice, ut in capto reo simulationem morbi, cum defectu animi, & sensus amißione, veluti syncopem, apoplexiam, epilepsiam, ecstasin, & alios cognoscere poßit.

Morbos, qui cum defectu animi sunt, licèt, difficulter simulari posse, quis credat, eò tamen malitia hominum processit, ut hos ipsos tam aptè, tamque appositè effingant aliqui, ut interim tantò difficiliùs simulatio deprehendatur, quantò minùs de simulatione suspicamur: Sciendum ergò, quòd cùm hi omnes morbi ratione partis affectæ, quæ vel caput est secundùm interiorem partem, & maximè secundùm ventriculos, vel cor aut per se, aut per consensum, vel utrumque simul, & ratione symptomatum, quæ magna sunt, magni & ipsi revera sint, necesse est, non possunt, nisi à magna causa provenire, & consequenter non possunt hominem multùm non lædere,

3 lædere, sed peculariùs de singulis. Simulata Apoplexia ab ipso exitu facilimè deprehendi potest, quia vera, vel in mortem, vel in paralysin perpetuò degenerat, cumque ejus accessio tertiam diem non pertranseat, facile est, ab ipso eventu verita-
4 tem rei elicere. Quòd si in ipsa accessione urgeat veritatis cognitio, hoc facilè fieri potest, valida remedia adhibendo, nempe fortes revulsiones per dolorosas ligaturas, & sensum multùm inducentes, per cucurbitulas cum multo igne appositas, ac per vim avulsas per inustiones, & cauteria, quæ omnia habebunt
5 eundem finem, quem verbera diximus habere in insanientibus. Sed præ omnibus veritas constabit per applicationem sternutamentorum, impossibile enim est, ex eorum vi, simulantem non ex-
6 citari, & ad sensum volentem nolentem non redire. Eadem verò in Epilepsia locum habent, quo indicio usus doctissimus Medicus Sanctorellus & virginem, simulantem se Epilepsiâ detineri, falsitatis redarguit, ut narrat ille in sua *anteprax. lib. 7. cap. 19.*
7 In Ecstasi quoque eadem in usum convocari possent. Sed de hac major difficultas est ob causam, propter quam simulari solet, non enim simulatur à reis ad pœnas evitandas, & ad tormenta declinanda, sed ab Hypocritis quibusdam ad homines decipiendos, & sanctitatis nomen sibi conciliandum. Vulgus enim, fraudis nescius, raptum illum non adeò visu frequentem, tanquam rem supranaturalem & miraculosam admirans, eos veneratione potiùs, quàm tormentis dignos dijudicat, neque permittit illos molestari: aut hujusmodi experientiam, per proposita medicamenta de illis sumi.

Paul. Zach. in quæstion. medicolegal. lib. 3. tit. 2. quæst. 6. Qui etiam *lib. 4. tit. 1. quæst 6.* recenset signa naturalis & non fictæ Ecstasis.

Animi defectum, liporhymiam, & præ omnibus syn-
8 copem deprehendere, quando efficta sit, aut vera, non adeò operosum diligenti medico est, quippe qui notum habeat, à quibus talia symptomata originem trahant & quænam ea consequantur. Impossibile enim videtur, quædam ad amusim posse

repræ-

repræſentari in ficta ſyncopi, ut in vera eveniunt, veluti ſunt pulſus languidi, parvi, remiſſi, ſudores frigidi, totius quoque corporis refrigeratio, ſqualor item faciei, & pallida mortis imago. Hæc enim in vera ſyncopi omninò apparent, & magna etiam ex parte in animi defectu & lipothymiâ: At ubi tales affectus ſimulati fuerint, pulſus conſtabunt, niſi fraus etiam circa hoc lateat, neque ſudores aderunt, neque extremorum frigus, nec ſqualor, ac pallor faciei, niſi hic etiam antè ſit procuratus: Nam 9
aliquando, ut verè ſe ægrotare vel ipſo aſpectu demonſtrent verſuti & callidi homines, ſuffitibus nonnullis, aliiſque mediis colorem faciei immutant ex vivido in pallidum. Quam malitiam deprehendemus, primò ſi, ut conſulit *Silvaticus cap. 14. de his, qui morb. ſimul.* malitiam malitiâ ſuperare tentemus, & tanquam præſentaneum remedium ad concidentes hominis vires, aquas aliquas odoriferas, vinum Malvaticum, acetum roſatum, ſeu charyophyllatum pro faciei lotione ipſis proponamus, & nobis præſentibus in uſum id medicamenti trahi ſtudeamus. Deinde, conſiderentur artus diſco operti, & univerſum quoque corpus, nam ſi pallor ſuffitibus ſit procuratus, reliquum corpus non palleſcet, ſed ſuum nativum calorem ſervabit.

Quòd ſi per ebibitum aliquod medicamentum pallor ſit 10
excitatus, difficilius quidem erit, hanc fraudem deprehendere, quia neque lotioni cedet pallor, neque particularis erit, ſed toti copori communis. Conſideranda tamen in hoc caſu reliqua accidentia, nam fieri nequaquam poteſt, tantum pallorem non habere ſecum aliquod magnum accidens, ut extremam debilitatem, lipothymiam, ſyncopem, vomitum virulentum ac moleſtum, aut aliam quandam vigentem evacuationem, vigilias continuas, dolores acerbiſſimos, & his ſimilia, quæ, ſi non apparent, procurati palluris ſuſpicionem facient. Sed in ſyncopi, quam ſimulari ſuſpicamur, conſiderandus etiam prægreſſus ægri ſtatus, & cauſæ omnes, tam internæ, quàm externæ, ut pateat, an conſequens fuerit, ex his ſyncope hominem affici, quæ omnia perſpicaci Medico cognitu erunt facilima.

OBSERVATIO XXIII.

Pro Iudice, quomodo cognoſcere poßit Furoris ſive inſaniæ ſimulationem in incarcerato.

1 MOrbus ferè nullus eſt, qui faciliùs & frequentiùs ſimulari ſoleat, quàm inſania, nullus item, qui difficiliùs poſſit
2 deprehendi. Unde proculdubio Cautela adinventa, exſtans apud *Capoll. in ſuo tract. cautelarum. caut. 2. num.* 7. pro delinquente, ne decapitetur vel criminaliter puniatur de delicto, etiam ante furorem commiſſo, ut nimirum fingat ſe furioſum ſive dementem: citatur ad hoc

Bald. & Iacob. de Alva. in cap. 1. an ille, qui interf. fra. Dom. ſui in uſibus feud.

Furor enim loco pœnæ ſumitur, niſi appareat de ejus fictione,

text. in l. oſervar. ff. de curat. furioſ. & in l. divus. ff. de off. Præſid.

3 Quapropter Judicem opportet diligenter & plenè cognoſcere, aliquem eſſe furioſum, cùm multi tales ſe fingant. *Menoch. lib. 6. praſ. 45. n. 23.* & eſſe cautum, ne facilè credat, delinquentem eſſe furioſum, ut carcerem & criminis pœnam evitare queat, ſed ipſum retineat, *dict. textib.* & variis interrogationibus tentet, factaque ejus conſideret, uſque donec certior reddatur, numquid furioſus ſit, nec ne. Hoc conſilii promunt JCti. Verùm enim verò vix de furore, an verus ſit, an verò fictus, Judex erit certior, niſi præterea ad peritorum Medicorum cautelas & judicia recurrat. Inſerenda itaque & eorum locum commodum hîc eſſe, omnino cenſui, quæ ſcribit

Paul. Zach. in dict. ſuo tract. de quaſtion. Medicolegal. lib. 3. tit. 2. quaſt. 5. n. 3. & ſeqq.

Inſania, quæ & faciliùs poteſt, & frequentiùs ſimulari ſolet, aut ſimplicem Melancholiam, aut cum furore conjunctam repræſentat (poteſt & eodem modo ſimulari fatuitas, adjuncta etiam

etiam ſurditati, & mutitati, quæ tamen rariùs ſimulatur.) In- 4
tereſt inter Melancholiam & furorem, nimirum, quòd illâ af-
fecti in quiete ſint, timidi, triſtes, animoque demiſſo, hoc au-
tem laborantes in perpetuo motu, ſine ulla requie, audaces &
iracundi. In mentem ergo revocanda in hoc caſu maximè ſunt 5
ſigna utriusque morbi, à Doctoribus in ſuis practicis diligentiſ-
ſimè tradita: Conſideranda enim primò facies, quæ in his, qui
verè melancholici ſunt, aut furentes, tendit ad quaſi terreum
colorem vel lividum, aut eſt ultra conſuetum rubicunda, ſed
cum quadam livedine ob melancholiæ admixtionem in furenti-
bus præſertim, & præcipué ſecundùm oculos, qui tamen in
Melancholicis colore ſunt fuſco, ex ipſorumque maximé in-
tuitu interni melancholici humoris copia, & turgentia tranſpa-
ret: fixantur enim aliquando ita, ut ægrotantes ſtupidi appa-
reant: in aliis nonnullis excavantur, & in oculorum cavita-
tem quaſi ſe retrahunt, & abſcondunt, quod frequentiùs in fu-
rentibus evenire ſolet: cùm acceſſio inſtat, ſanguinolenti fiunt
cum tortuoſitate quadam, venæ intenduntur, genæ interdum
rubent, ſi ſanguis Melancholiæ ſit admiſtus, corporis durities
quædam, & non conſueta apparet nigrities, ſe ipſis fortiores
evadunt, iracundi fiunt, minimaque ex cauſa excandeſcunt,
clamant, vociferantur, abſentibus, præſentibus minantur, tor-
vo aſpectu ſunt, & violento corporis motu formidabiles. Qui-
libet ergo videt, quòd hæc omnia ſimul non tam facilé effingi
poſſint: Et, ſi animum prudens Medicus adverterit, ex pluri-
morum ſuprà dictorum abſentiâ, aut præſentiâ ſine magno ne-
gotio deprehendere poterit, quando furor, aut Melancholia
vera, quando verò ſimulata. Adeſt inſuper præter hæc omnia
ſignum maximoperè conſiderabile, quod eſt perpetua vigilia,
qua tam furentes omnes, quàm Melancholici magna ex parte
perpetuò affligantur, vel ob humoris ipſius, qui cerebrum ob-
ſidet, ſiccitatem, vel ob quàm plurima phantaſmata, quæ ima-
ginationi præſentantur, & illa quidem maximé afficientia pri-
mum ipſum ſenſorium, adeò enim vivida ſeſe illi offerunt, ut

non aliter, ac si vera, & realia essent, ipsum moveant, ob quorum indesinentem oblationem vigilia excitatur, his ægrotantibus adeò molesta, & damnosa, ut rectè dixerit Celsus, somnum in his tam difficilem esse, quàm necessarium, itaque hoc uno signo considerato aliquando deprehendere licebit eum, qui furorem simulat. Impossibile enim est, hunc consueto somno non capi, ac præter morem per longum tempus, vel volentem vigilare; ubi causa interna eum vigilare non cogat.

6 His consideratis ad externas, prægressasque causas oculos animumque convertamus, ac sciendum ad horum morborum procreationem requiri, & perseverantiam, & magnitudinem causarum, quia ejusmodi morbi non fiunt, ut alii derepenté, aut modico tempore, sed quemadmodum ob naturam peccantis humoris, qui motus est tardissimi inter alios, cùm suâ naturâ crassus & terrestris exsistit, hi morbi longi sunt, & maxima cum difficultate terminantur, sic habent quoque principium, & insultum maximé diuturnum. Ergo consideratá externá & antecedenti, quò ad magnitudinem, an sufficiens nimirum fuerit, nec ne, ad talem procreandum morbum, annotanda etiam ipsius causæ perseverantia, per quam potuerit longo temporis spacio humor multus atrabilarius in corpore aggregari, & inde spiritus infici, ac mens ipsa consequenter depravari.

7 Præterea consideranda sunt, quæ solent hujusmodi morbos præcedere: accidentia nempe quædam in ipso ægrotante, ut enim patet ex *Hipp.* sententia *Aphor. 6. n. 23.* Melancholiam & consequenter illi similes passiones præcedere solent timor & mœstitia, per longum tempus perseverantes: ægri insuper vigiliis & inappetentia molestantur, somniisque melancholicis ac turbulentis, si quando somno indulgere possunt, perturbantur, hominum conventum, præcipué gaudentium & lætantium, fugiunt, intra se loquuntur, & obmurmurant, aliquando absque causa lachrimas effundunt, neque propriæ mœstitiæ, timoris aut fletus causam ullam, quæ satisfaciat, red-
dere

dere norunt, ubi horum ergo nihil præceſſiſſe comperias, ſed
ex abrupto Melancholiam, aut furorem irrepſiſſe, de ſimula-
tione non ſolùm, quantum eſt ex hoc, ſuſpicari prudenter li-
cet, ſed quaſi certitudinem habere: quod prudenter etiam anno-
tavit *Silvatic. cap. 10.* de hac eadem materia verba faciens. Nam
maximé ad id advertendum, quod dictum, quòd hi morbi nun-
quam derepentè, aut ex abrupto prehendant, abſque dictis per
aliquod ſaltem tempus prægreſſis, quod non ſolùm veriſſimum eſt
in his, qui aliàs nunquam inſanierunt, ſed etiam in illis, qui per 8
circuitus quoſdam inſaniunt, aut furiunt, hos enim inſtante tem-
pore, quo delirare ſolent, contemplari licebit conſueto magis
triſtes, ac mœrentes, ſolitudinem eligere, ſecum ipſis muſſitare,
tandemque in apertam inſaniam, aut manifeſtum furorem labi:
immò & hoc ipſum in morbis omnibus melancholicis, aut qui
melancholiæ vitio fiunt, experiri licet, maximè cùm per circui-
tus moventur, ut in Epilepſia, in Quartana, & aliis. Videbis
enim in Quartanariis (quorum abundantia faciliùs id experiri no-
bis permittit) ea die, qua febris inſtat, per multas horas antè, immò
per totam diem deſidiam quandam, & triſtitiam, coloris muta-
tionem, membrorum gravitatem pati, & hujusmodi alia, quæ
quilibet ex ſe obſervare poteſt. Hoc, cur ita fiat, ſuperiùs an-
nuimus dicentes, fieri ob humoris Melancholici naturam, qui
tardiſſimi motus eſt: unde vides, quantum etiam ipſa febris, cùm
ab eo humore originem habeat, tardi motus ſit, non ſolùm reſpe-
ctu temporum univerſalium ipſius morbi, cùm & Principium,
& Augmentum, & ſtatum, & declinationem habeat quàm lon-
giſſimam, ſed etiam reſpectu temporum particularium in ipſis
acceſſionibus. Non enim niſi de quarto in quartum repetit, &
eadem tempora, ut univerſalis morbus, longiſſima habet. Cùm
ergo etiam in his particularibus morborum acceſſionibus conſtet,
præcedere per multum tempus ea ſigna, quæ diximus, id multò
magis habere locum in furore, & melancholia, neceſſe eſt, quia
nobiliorem partem obſidet humor, nempe caput, cui totum cor-
pus conſentire, dubium non eſt, quòd ſi talia non appareant, ſi-
mulationis ſuſpicio ſubeſt.

9 Cæterùm, ex ipso insaniendi modo potes etiam aliquid veritatis elicere, aliis adhibitis adminiculis: si quidem, qui verè insaniunt, habent ut plurimùm quasdam hæreses, & imaginationes absurdissimas circa quædam particularia, circa quæ ut plurimùm dementiunt, multaque effutiunt, ac deblaterant. Alii enim se mortuos esse putant, idcircò comedere, bibere, loqui, aut quicquam agere recusant, at næ talem insaniam nunquam simulabunt, qui per fraudem alios decipere student. Alii se in aliqua parte corporis ulcera maligna, apostemata, tumores ingentes, & hujusmodi pati somniant, alii capite se carere autumant, alii se ad æternum damnatos ignem prædicant, neque ampliùs servari posse, alii denique alia absurda imaginantur, & circa eam rem, cujus occasione delirant, interrogati, perperam respondent, & manifestissimè se insanire ostendunt, circa alia tamen prudentes aliquando responsiones reddunt, ita ut vix crederes, eos ullo modo insanire, aut mente motos esse. At ubi ficta insania sit, non modò circa id, cujus causâ insanire se fingunt, extra rem respondent, sed etiam circa quæcunque alia, immò maximâ cautelâ utuntur, ne quicquam prudenter dicant, aut faciant, putantes eo modo eorum fallaciam deprehensum iri: non tamen ob id negaverim, esse ex insanientibus nonnullos, qui nullatenus ad rem respondent, eò quia non circa peculiare quoddam insaniant, sed considerandum admoneo, quòd ubi talis insania simularetur, nimirum circa particularia, ut exempli gratiâ, si aliquis simularet, se insanire affirmans, se mortuum esse, tunc si hic etiam circa alia omnia insanire se loquendo ostenderet, simulationis suspicionem faceret, & affectatæ insaniæ. Difficilimum tamen profectò est, ex solo insaniendi modo, & ex simplici observatione verborum, & actuum absurdorum deprehendere veram insaniam, quare alia quoque adminicula adhibenda sunt.

10 Denique nonnulla indicia ad insaniam deprehendendam proponuntur, scio doctissimum & expertissimum quendam Medicum, cujus nomen justis ex causis non profero, cùm sibi oblatus esset is casus, in quo de simulata insania ambigebatur, insanum il-

lum multis verberibus affici ilico jussisse, eo fine, & intentione, ut, si verè insaniret, iis verberibus humores ad vapulantes partes diverteret, sin verò simularet, eorundem verberum virtute vel nolens resipisceret, ut res ipsa commonstravit. Itaque hoc indicio nobis quoque uti licebit, & ubi ab eo opere, humana pietas nos distraheret, saltem minis primùm, & timore incusso de veritate certiores fieri quæramus. Quòd si non sufficiant minæ, non erit ab illo abstinendum.

Alia via est, ut omni conatu, ac clàm, quantum fieri poterit, 11 commoveamus in eo, qui insanire se simulat, animi affectus, præcipuè verò spem, iram, lætitiam, & alios his congeneres, ad quorum excitationem, si, ut par est, afficiatur, qui insanum se fingit, de simulatione suspectum se reddit, quia in verè insanientibus, præcipuè autem Melancholicis, & furentibus nulla spes, neque ulla lætitia, neque ira, aut excandescentia, nisi vana, & ex nulla occasione convenienti, sed præter rem omnino apparet, nec quicquam ad unius vel alterius affectus commotionem irritantur: Est enim in illis mens veluti alligata, & fixa ab ipso humore Melancholico, & ita in phantasmatibus sibi ab eo humore præsentatis abstracta, ut ad alia nequaquam se convertere possit, non secus ac somniantes facerent, si circa illos quicquam exsisteret, quod eos ab eorum imaginatione, & somnio distraheret. Contrà ergo, ubi 12 insania simulata sit, vix fieri poterit, quin homo conceptæ spei, aut lætitiæ signum aliquod in verbis, in gestibus, in ipsa saltem facie non patefaciat, ex quibus signis, si & alias conjecturas adhibebimus, facilè simulationem deprehendere nobis licebit. Ultimo loco ad interrogationes devenire licet, sed ab his facilè sese extricant, qui simulant, ad rem nequaquam respondentes, & idcirco difficile est, ex his quicquam, quod ad rem faciat, elicere. Cæte- 13 rùm, à nonnullis affectatur insania, medicamentis quibusdam procurata, ut pœnas vel carceres effugiant. Multa eorum recensuit datâ operâ Silvaticus, quæ apud ipsum vide *in lib. de his, qui morb. simul. cap. 10.* multa etiam habentur apud rei herbariæ scriptores. Igitur, ubi hujusmodi suscipioni daretur locus, contra-

riis

riis medicamentis, & antidotis contra procuratam insaniam pugnandum: Nam vel ea medicamenta calidiora fuerunt, vel frigidiora, utraque varietate symptomatum se produnt, sed calidiorum in hac re minor usus, quòd potiùs brevem, quàm longam insaniam procurare possint, tamen contra ipsa infrigidantibus pugnandum, contra frigidiora autem calefacientibus. In omnibus autem Theriaca, & Mithridatum suas vires exercebunt. Interimque frictionibus, cucurbitulis, ligaturis, & omni diversionum ac revulsionum genere insistendum, ut à capite tetros vapores prohibeamus, ipsumque, quantum fieri possit, expurgemus. Sed procuratæ insaniæ non contemnendum signum erit, immò magis hoc in casu habebit locum, quàm in aliis, si ex abrupto, & derepentè appareat, præcipuè si ex fatuitatis genere sit.

14 Sunt præterea tam à ICtis, quàm Medicis annotata signa communia, non sanæ mentis humanæ, sive furoris: Negligere scilicet, non negligenda, & plurimi facere ea, quæ minimi facienda sunt, tristari, ubi gaudendum est, gaudere, ubi tristitiâ opus est, timere, quæ nullius timoris causâ exsistunt, non timere, quæ maximè timenda sunt, minima ac puerilia admirari, maxima & admiratione dignissima oscitanter prætergredi, amare ea, ac eos, quæ, aut qui odio habendi sunt, odio autem habere ea, vel eos, quæ, aut qui, amore sunt prosequendi, sperare ea, de quibus spes nulla superesse potest, ea verò desperare, quæ de facili succedere parata sunt, desiderare, quæ minimè sunt desideranda, ac in his delectari, in quibus nulla delectatio esse solet, fugere, quæ appetenda sunt, & appetere, quæ sunt fugienda, verecundari in eorum conspectu, in quorum minimè decet, in eorum verò, quorum decet maximè, non modò non verecundari, sed aspectum eorum audacter, ac cum temeritate sustinere, irasci, quibus minimè irascendum, aut excandescendum est. Hæc omnia ab homine sanæ mentis simulari posse, difficillimum erit. Ubi itaque contrarium reperitur, simulatio facilè deprehenditur. Ut itaque judex bonum ferat judicium, an captivus insaniat, an verò furorem sive insaniam fingat, ipsi, juxta ea, quæ dicta sunt, veniunt consideranda quatuor.

tuor. Primò facta & verba. Secundò animi passiones. Tertiò signa à Medicis tradita. Quartò causæ progressæ. Si quid insuper signorum sive præsumptionum specialium, pro re nata judex deprehendere potest, ejus industriæ & dexteritati relinquitur. Plura à JCtis observata & tradita huc speciatim referre nolui: passim enim apud illos reperiuntur; Et recensentur à

Mascar. de prob. concl. 502. vol. 1. & concl. 824. 825. 826. vol. 2. Menoch. de præsump. lib. 6. præs. 45. & cons. 82. lib. 1. Petr. Heig. lib. 2. quæst. 38.

ubi possunt videri.

Observatio XXIV.

Quomodo Iudex captivi ulcera, an medicamentis procurata, aut efficta, an vera sint, facilè cognoscere poßit.

ULcera qui fingunt, scribit Paulus Zachias *in quæst. Medicoleg. lib. 3. tit. 2. quæst. 3. n. 4. & seqq.* hoc non uno modo faciunt, 1
nam aliquando per Medicamenta quædam urentia, ut per Thepsiam, Flammulam, vitem albam, Titimallorum succos, Turpetum, Taxi pulverem & ejusmodi alia carnosas partes verè sibi exulcerant. Aliquando autem non ulcerant, sed quarundam rerum appositione, ulcerum figuram repræsentantium, ea perbellè effingunt. Ex priori genere fraudem detexit in servo illo Galenus, de quo narratum est *observ. 21. n. 4. hoc tit.* Ex posteriori Paræus, & Pigræus ambo Regum Galliarum Henrici Tertii, & Quarti Chirurgi doctissimi: Uterque enim eorum in mulierculis quibusdam singuli in singulis cancrum simulatum deprehendit, ea dexteritate effictum, concinnatumque, ut nihil suprá, quemadmodum apud ipsos videri potest. Paræus enim historiam hanc enarrat *lib. 24. cap. 18.* ubi recenset multas similes technas, & modum monstrat facilimè eas deprehendendi, Pigræus autem
lib. 7. cap. 8. In his autem omnibus maximè considerare oportet 2
reliqui corporis dispositionem, deinde ipsa ulcera, & omnia cir-

cumſtantia lynceis oculis perluſtrare, deinde etiam ad nonnulla
levia medicamenta (niſi omnino efficta, ut ſuperiora, ſint) deve-
niendum tentandi gratiâ. Nam, ſi corporis totius color vividus
ſit, carneſque bene compactæ, non diffluentes, habitus item car-
noſus appareat, oculique nativa vivacitate dotati, non liventes,
neque album in fuſcum colorem immutatum habentes, & tamen
cum his ulcus primo aſpectu horrendum ſeſe offerat, magnum,
ſordidum, livens, pus multum reddens, citrinum, aut viride, & in
ſumma cachexiam præſe ferat, tunc eo caſu impoſsibile eſt, frau-
dem non ſubeſſe. Neque enim corporis conſtitutio ulla ex par-
te tam maligno ulceri correſpondet, immò undequaque eſt con-
traria, conſentaneum namque eſt, ubi ulcus talis naturæ verè, &
realiter corpus occupet, abſque omni dubio ab ipſius corporis
impuritate emanare. At corpore tam immunda illuvie redun-
dante, neceſſe eſt, ipſius colorem in deterrimum commutari, car-
nes diffluere ac conſumi, ex quo & ipſius corporis emaciationem
conſequi, neceſſe eſt, non generantibus viſceribus talem ſangui-
nem, qui aptus bonæ nutritioni ſit. Adde, quod impoſſibile eſt
in ulceribus magnis, maligniſque, & in corporis cachexia, quam
ſociam habent, non adeſſe lentam quandam febriculam, quæ in-
ſuper malam corporis totius craſin denotat. Quòd ſi ulcera, ne-
que tam magna, neque tam virulenta appareant, licèt neque in
his corpus naturaliter ſe habere conſueſcat, tamen poſſet in me-
3 diocribus non multùm à naturali conſtitutione recedere. Sed
ubi ſuſpicio ſubſit efficti ulceris, levia quædam medicamenta ap-
ponenda. Nam ſi medicamentis urentibus ulcus eſt procura-
tum, neque à corporis impuritate dependentiam habet, facilimè
contrariis medicamentis cedet, & breviſſimo temporis ſpacio,
vel prorſus ſaneſcet, vel facilis curationis ſigna manife-
ſtiſſima prodet.

OBSER-

OBSERVATIO XXV.

Quomodo Iudex doloris ſimulationem cognoſcere poßit.

DOloris ſimulationem inveſtigaturus, ne decipiatur, conſiderare habet neceſſe: Primò partem, quæ dolet, vel quæ dolere ſimulatur: Secundò doloris ſpeciem: Tertiò cauſam, maximè ſi captivus aliquam dixerit externam: Quartò doloris ipſius durationem: Quintò ſigna. 1
Pars, quæ dolet, aut quæ dolere ſimulatur, ut plurimùm aliqua ex his eſt, caput ſcilicet, Pectus, Stomachus, venter, aut vicinæ partes, ut renes, veſica, & reliquæ. Nam partium ignobiliorum dolores, non tam frequenter ſimulantur. Ratio eſt, quia Judices hos non curant, neque ſimulatores tam ſunt blitei, ut dolorem in parte ſentire ſe fingant, quæ oculis ipſis nulla labe affectam ſe commonſtret, unde internos tantùm, non autem externos fingunt. Namque vel tumore, vel calore, vel rubore, vel colore immutato, vel aliis ſignis facili negotio deprehenduntur. 2

3 Singulæ autem partes, quæ dolent, habent ſemper ſua propria ſymptomata, quibus ſeſe manifeſtant. Capitis enim dolorem ſequuntur vigiliæ (quæ ſingulis item doloribus ſunt familiares, ſed præcipuè capitis) triſtitia, vertigines, & his non diſſimilia. Pectoris dolorem concomitantur febres, tuſſes, reſpirandi difficultas, difficilis in alterutram partium decubitus, & hujusmodi. Dolori ventriculi aſſociantur nauſea, vomitus, lipothymia, ſyncopis, ſudores frigidi circa frontem & ſimilia. Inferiores ventris ſtipicitas, aut fluxus, interdum vomitus, rugitus, & ſimilia: Renibus autem, aut veſicâ dolentibus, urina aut retinetur, aut guttatim effluit, aut craſſa, aut turbida apparet, & alia quàm plurima ſymptomata moleſtant, quæ Medicis notiſſima. Nec non, quæ circa ſpeciem & cauſam veniunt conſideranda, à quovis Medico, mediocriter docto, nullo negotio poſſunt indagari.

4 Circa durationem doloris obſervanda partis dolentis natura,

tura, quia, ut notum Medicis eſt, cordis, ſtomachi, aurium, pectoris, faucium, & veſicæ dolores intenſi ac magni, & interdum aliqui periculi pleni ſunt, unde in longum protrahi non poſſunt, ſi ergo de ſimilibus doloribus conqueratur aliquis, & jam per duos aut tres dies eos ſe toleraſſe dicat, nullo apparente evidente ſymptomate, huic fides non eſt habenda. Signa in
5 vehementiſſimis doloribus ſunt terror, nempe accidentia, terrorem inducentia, virium lapſus, pulſus imbecillitas, extremorum frigus, ſudores ſyncoptici, multatio coloris partis dolentis, tumor, excretio & hujusmodi alia his non diſſimilia: Exempli cauſâ, ſi dolens capite dolorem dicit eſſe calidum, neceſſe eſt, illud apparere ſolito calidius, colorem faciei ad rubedinem vergere, oculos eſſe tumentes, inflammatos, & rubore conſpicuos, venas præter morem elatas ac tumidas: Calorem etiam quendam præter naturalem, à capite per univerſum corpus diffundi. Quæ ſi abſint, & contraria potiùs appareant, nemo fraudem ſubeſſe dubitabit. Sic in reliquis doloribus ratiocinari, nec curare oportet, quamvis incarceratus ejulet, conqueratur de doloris acerbitate & magnitudine, exclamet & vociferetur. Quippe, quòd magni dolores ſine ſignis magnis latere non poſſint, etiam quotidiana experientia teſte.

6 Præter hæc autem concomitari dicit Hippocr. hujusmodi magnos dolores ignaviam, nempe non modò averſionem à cibis & refectionibus, ſed tædium quoddam accipiendi. Medici ſimulationem doloris expiſcari poſſunt etiam hoc medio, quando nimirum quærunt ex eo, qui acuto dolore ſe cruciari aſſerit, de qualitate, & quantitate ejusdem. Difficile enim eſt, ſi is, qui ſimulat, Medicinæ artem non calleat, eum in ſui morbi enarratione, in cauſarum explicatione, in explananda doloris ſpecie, & cæteris, diſſona, & ſibi contraria interdum non pronunciare: Nam ſi interrogaveris (quod pro exemplo ſit) de parte dolente, & dicat eſſe caput ſecundùm partem interiorem, & rurſus interrogatus, de ſpecie doloris, dicat eſſe pulſatilem & ſibi caput apparere frigidum, & maximoperè gravatum,

tum, aut dicat causam doloris fuisse, & esse nimiam humiditatem carceris, ubi detinetur, jam hæc inter se dissona sunt, & simul stare non possunt, quia dolor pulsatilis, ex causa calida fit, unde neque ab hac externa causa potuit provenire talis dolor, nec caput cum tali dolore persentiri frigidum. Et ex his Medicus vel alius colliget subesse fraudem, & ad ulteriores interrogationes procedet, alia quoq; diligenter examinans: Nam si interrogabis de duratione doloris, & respondeat, hunc ipsum dolorem, quem dicit esse pulsatilem, esse inveteratum, & interrogatus de continuatione, & modo affligendi, dicat dolorem nunquam intermittere, sed tantùm paulisper remittere, & ad interrogationem de tempore remissionis respondeat, remitti magis interdiu, quàm noctu, & magis remitti à cibo, quàm stomacho jejuno, tunc etiam ex his conjecturam simulationis desumere licet, quia pulsatilem dolorem, utpote, qui à sanguine, & calida causa originem habet, conveniens est magis affligere interdiu, quàm noctu, & magis à cibo, quàm stomacho jejuno, quia vapores, à cibo elevati calidi exsistentes, causam doloris fovent. Circa remedia quoque adhibita si interrogatus fuerit simulator, facilimè errabit, nam remedia narrabit ad talem morbum, & ad talem causam minimè ad rem facientia, aut præteribit efficaciora.

Præter interrogationes autem, ubi de simulatione suspicetur Medicus, proponere debet remedia nova, & hæc quidem magna, & quæ magis molesta habentur, ut cognoscat promptitudinem simulatoris in illis rejiciendis vel acceptandis. Nam, ubi dolor magnus, nihil omninò dolentes morantur, omnia promptissimè admittunt: Ubi verò dolor aut nullus est, aut mediocris, vel nullum admittunt, vel leviora, & hæc etiam coacti, ne eorum simulatio ex totali remediorum abominatione detegatur. 7

OBSERVATIO XXVI.

Pro Commissario, ad carceris inspectionem deputato, qui commodè & honestè intrare nequit, ut nihilominus de ejus qualitate certus esse possit.

TEmpore hoc exulceratissimo, quo omnia ruunt in deterius, propter leve delictum immoderati sæpe Judices detrudunt homines in carceres squalidissimos: Propter quam
1 enormitatem captivus, vel ejus amici (si quos habet in re adversa fidos) non solùm mandatum de relaxando, sine clausula in Camera impetrare possunt, sed etiam Commissarium ad carceris inspectionem obtinere: Pro quo, si ratione honestatis & valetudinis nec ipse eum intrare, neque peritum ad hoc habe-
2 re potest, hæc cautela depromitur ex

Rutg. Rulant. de commiss. lib. 4. de commiss. circa carc. & carcerat. inspect. cap. 8. n. 15. & seq.

Ut nimirum sibi prospiciat de tali, cujus professioni hoc actu intrandi & inspiciendi nihil decedat, qualis est commentariensis seu carceris custos, qui tamen Magistratui carceratum detinenti non subsit, nec ab eo officium gerat. Quòd si nec talem commodè habere possit, retineat Magistratui detinenti servientem, quem quo ad hunc actum à nexu juramenti, quo Magistratui est obligatus, liberet, novoqué obstringat, atque sic carcerem intrare ac fideliter inspicere jubeat, simulans se per alium, ad falsitatem evitandam, iterato inspici curaturum. Exeuntem interroget, quale sit fundamentum carceris? an nuda terra, an habeat pavimentum? Et si respondeat, esse nudam terram, an humida sit, an sicca? Ex eo enim, an sit salubris, nec ne, conjicitur. Deinde quærat de forma, an sit quadrata vel rotunda? &c: Si quadrata aut triangularis dicatur, chordulâ mensurari latera jubebit, quam rediens tradat. Porrò quærat de ibidem repertis, an adsit locus, ubi quis commodè sedere possit,

an lectus & qualis ? Cujus partes omnes sibi describi curabit: Si lectus deficit, an aliquid straminis, & quantum adsit, an id vetus vel recens, humidum vel siccum ? An etiam locus adsit, ubi (Salvâ reverentiâ) opus naturæ reddi possit, & qualis ejus exitus ? Multi enim instar pecudum, uno eodemque loco edere, & hoc opus perficere coguntur. Sed hæc intelligenda sunt de carcere squalido & subterraneo. Si autem carcer sit supra terram vel ita comparatus, ut commodus & sine læsione detur accessus, ipse commissarius eum ingredi, & ulteriùs in hac commissione procedere debet, prout instruit *Rulant. dict. lib. 4. per tot.* Idque non tantùm in commissione in Camera Imperiali, sed etiam in aliis inferioribus Judiciis decreta.

OBSERVATIO XXVII.

Pro Iudice ad delinquentes sibi manifestandos & simul vagabundos, qui nusquam reperiri possunt, facilè capiendos.

NOn Princeps solùm, sed etiam alii Magistratus & Judices 1
(intellige jure proprio, non alieno, mixtum & merum imperium exercentes)

Petr. Premus de securitat. promiss. quæst. 1. infrà obs. 12. in fin. tit. 5.

delinquenti crimen in hunc finem possunt remittere, ut nimirum ejus operâ in manifestandis & capiendis aliis delinquentibus utantur, vel ut socios delicti indicet & tradat,

per l. in eos. ff. de custod. reor. l. non omnes. in fin. ff. de re militar. Bart. in l. 3. ad fin. ff. de condict. ob turp. caus. & in l. ambitiosa. n. 8. ff. de decret. ab ord. faciendi. & Alex. ad l. relegati. ff. de pœn. Iacob. de Belvis. in pract. de quæst. n. 139.

Accedunt, quæ docet *Alber. 4. part. statut. quæst. 97. ad fin.* ubi tradit:

banni-

bannitum, alios bannitos præsentantem, eximendum esse de banno. Heig. part. 2. quæst. 32. num. 14. & plurib. seqq.

Ubi plurima addunt exempla. Hinc Judici inservire potest, qui delinquentes nescit, vel eos difficillimè, aut planè non, certo reperire potest loco, & capere, ut si aliquem habet criminis reum (præsertim sponte confessum. *vide dict. obs. 12. in fr. tit. 5. num. 1.*) ei remittat hoc pacto, ut alios delinquentes, vel criminis socios
2 indicet & tradat. Quo tamen medio extra casus non exstantium indiciorum & quando criminosi prorsus ignorantur, vel sunt ita vagabundi, ut nusquam reperiri & capi possint, non utendum. Ne scelera cum jacturâ Reipub. ferantur inulta. Cùm insuper incertum, an gratiam hoc modo impetrans, quod pollicitus est, sit præstiturus, an potiùs alios delinquentes, vel socios moniturus. Quapropter etiam judicem hac in re admodum
3 oportet esse circumspectum, bene conditionem, ingenium & mores personæ explorasse, & quantum fieri possit, eam sibi ita obstrinxisse, ne facilè fallatur. Cautus etiam Judex facien-
4 dam gratiam ad id delictum, propter quod impetrans in carcerem fuit conjectus, solet restringere, dicendo, illud remissum, & planè impunitum relinqui, nec quicquam propterea timeri debere. Namque si postea aliud etiam capitale delictum, perpetrasse deprehenditur dimissus (qui enim semel ita limites excessit, ut grande nefas morte piandum committeret, raró à secundo, vel tertio facinore erit immunis) data fide & promissione salva, quæ omnino servari debet, pro ut lector alibi à JCtis dextrè inculcatum reperiet, capitis supplicio plecti potest, perinde, ac si à Principe unius delicti, etiam extra hunc casum plenam quis esset nactus veniam, sed ejus qualitates, vel aliud perpetratum delictum reticuisset. Vide infrà *observ. 13. tit. 5.* Recentioris exempli ego memini, & refert
5 unum

Volckman. in tract. crim. part. 1. tit. 4. cap. 24. n. 8. pag. 61.

Erat

Erat nimirum furum nocturnorum, sacrilegorum, raptorum & incestuosorum societas quædam extra territorium alicujus Præfecti & ejus Principis, qui unum ex illis cepit, & eum rursus Principe consentiente habitâ gratiâ dimisit, hoc pacto, ut complices, præsertim unum antesignanum verborum illecebris inescaret, fraudibus alliceret in civitatem aliquam, Principi subditam, & ita capiendi copiam faceret; Id quod ille præstitit, quàm astutissimè, sed nihil suspicans mali, rediit unà. Cùm autem quidam ex isto malo consortio torturæ subjicerentur, duo sacrilegia, quorum gratiam non impetraverat, de eo sunt confessi, quæ etiam negare haud potuit, ac propterea cum reliquis ultimo supplicio affectus est.

OBSERVATIO XXVIII.

Quomodo & qualem accusatus vel inquisitus, extra carcerem constitutus, salvum conductum impetrare debeat, ut eo securè & sine periculo uti poßit?

UBi quis accusatus homicidii, adulterii, vel similis delicti, 1
pœnam sanguinis inferentis, & extra carcerem constitutus citatur, pro defensione suæ vitæ vel rerum, juré confugit ad asylum petendæ securitates, vel salvum conductum, contra vim scilicet injustam, vel injuriam, für vnrechter Gewalt/ quæ de facto ipsi per Judicis capturam, aut partem adversam inferri poterit,

> *Argum. §. sed neq; Authen de mandat. Princ. colla. 3. juncta l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de off. Præsid. Gomez. tom. 3. resolut. de delict. cap. 6. n. 12. Const. crim. Carolin. art. 156.*

Qui ei concedendus propter rationem, ut, si verè reus est, luat pœnam, vel absolvatur, si est innocens, *Decian. vol. 3. cons. 96. n. 4.* Quæ securitas non solùm extenditur ad ipsum locum tri- 2
bunalis, sed etiam ad omnes pagos, oppida, semitas & oras,

quæ ad locum Judicii tendunt. Quippe, quòd non dicatur securus, qui locum quidem tribunalis tutum habet, nisi etiam in aliis locis præstetur tutus, per quæ ipsi transeundum est, donec redeat ad locum præsentis suæ habitationis,

text. in c. accedens. 2. extr. ut lit. non contest. Coler. de process. exsecut. cap. 1. part. 4. n. 173.

Et securitas veniendi includat securitatem recedendi,

text. in l. 1. C. de novicular. lib. 11. Bart. ibid. n. 8. Felin. in c. innovamus, in princ. de treug. & pace. Gail. lib. 1. obs. 52. n. 5. Myns. 1. obs. 82. Gravæ. lib. 1. concl. pract. 52. consider. 1. corollar. n. 4.

3 Locusque non dicatur tutus, ad quem accedere quidem, securè recedere autem inde non licet,

Bart. l. utimur eo jure. n. 1. ff. de sepulch. violat. Nellus in tract. de bannitis, in 3. part. secundi temporis. quæstion. 17. n. 18. Bart. in leg. relegati. n. 4. de pœn.

Id quod obtinet non solùm quoad partem accusatam vel inquisi-
4 tam, sed etiam quoad ejus Advocatum & Procuratorem, aliasque personas, quarum interest: Item quoad testes examinandos. Omnibus enim locus Judicii debet esse tutus,

text. in c. cùm delicta. § nolentes. de confirmat. util. & inut. & in c. sive de conjugii. 33. quæst. 2. Gail. dict. obs. n. 9. Decian. tract. de probat. cap. 46. n. 2. lib. 2. Gravæ: dict: concl. 52. consid: 1. n. 16. 17.

5 Ut autem securè impetrato salvo conductu, qui alioquin est fragilis cautio,

text. singul. in l. qui ita. §. 1. ff. ad Trebel. Gail. dict. obs. 52. n. 6. Afflict. decis. 289. n. 23.

accusatus uti possit, huc in ejus gratiam quædam omnino notan-
6 da referam. Et primò, si dentur literę salvi conductus à Judice, qui subest superiori, iis ne fidat, cùm non sit satis securus, ideoque non à citante, sed ab ejus superiore impetrare habet necesse,

Felin. ad dict. text. n. 3. Ioan. de Imol. in l. nam quod. §. non omnis. ff. ad Senat. Consult. Tertull.

Marian.

Marian. Socin. in tit. de citatione art. 18. n. 6. Boss. sub rubric. de citatione. n. 38. 39. Coler. dict. loc. & num. 177. & seqq. Iul. Clar. lib. 5. sent. §. fin. quæst. 23. n. 14. Francisc. Herculan. in tract. cautionis de non offend. per l. relegati. ff. d. pœnis. Sichard. cons. crim. 5. n. 4. 5. 6.

Quamvis alii plures, & quidem rectè statuant, etiam judicem, 7
qui Principi subest, salvum conductum ex causâ legitima, qualis omnino est defendendi necessitas, & publica criminum manifestandorum utilitas, concedere posse,

Nicol. Moron. in tract. de fid. treug. & pace. quæst. 105. n. 9. Menoch. cons. 100. n. 167. lib. 1. Farrinac. in pr. crim. tit. 4. de carcerib. lib. 1. quæst. 29. n. 104. & seqq.

ubi multos citat, & elegantes adducit rationes: Immò debere, alioquin citatum comparere non teneri, *idem ibid. n. 85. Boss. tit. de citat. n. 35. 36.* Et judices, qui non habent potestatem dandi salvum conductum, si tamen illum concesserint, debeat servari, vel saltem ad hunc effectum, ne assecuratus antè capiatur, quàm ab eodem judice, seu ab alio hanc potestatem habente, salvus conductus revocetur, & revocatio ei in loco tuto intimetur: Ne quis sub fide publica, vel autoritate judicis remaneat deceptus, *Bart. post Oldradum*, quem citat

in l. is, qui reus. n. 12. in fin. ff. de pub. jud. Farrinac. dict. loc. n. 95.

Huc refer, quæ paulò pòst. *n. 17. h. obs.* apposui. Attamen contra justitiæ & fidei vinculum interdum contrarium iniquè practicari, experimur. Qui itaque vult esse securus, hæc ne negligat. Si autem citatus à superiore salvum conductum consequi nequit, in termino mittat excusatorem vel Procuratorem judici indicantem absentiæ causam, loci non tuti & denegati, vel nondum impetrati salvi conductus, arg. eorum, quæ reperiuntur apud

Bart. & alios Dd. in l. 2. §. 1. ff. si quis caut. Gail. dict. obs. 52. n. 7.

8 Tunc est officii judicis, ad alium locum, quò citatus sine periculo pervenire, indequé vicissim cum securitate recedere possit, judicium transferre, si potest, vel illud usque differre, donec literæ salvi conductus impetrentur. Si secus fecerit, & in causa principali processerit, processus erit nullus. Exemplum refert

Gail. sæpe dict. obs. 52. num. 7. Felin. in suprà dict. c. accedens.

(Ubi autem sentire videtur, quod & consultius *Coler. dict. loc.* censet, ut nimirum tali in casu citatus provocet ad superiorem, & nullitatem cum appellatione simul & semel deducat,

Philip. Dec. in c. ex parte. 1. n. 4. extr. de appell. Gloss. & Dd. in l. 1. C. quando provocare non necesse.)

Idque secundùm sententiam communem,

Alexand. in cons. 2. n. 13. & 14. vol. 3. & cons. 225. n. 20. & 24. vol. 6. Vantius de nullitat. in rubric. 6. quot & quibus modis nullitas prop. n. 11. 12.

9 Secundò, ne fidat citatus securitati in membrana vel papiro contentæ, sive sit inferior, sive superior concedens eam, si fortè sit capitalis inimicus, aut semel datam fidem violaverit, nedum perfidè agere solitus,

Felin. dict. loc. Pacian. d. prob. lib. 2. c. 46. n. 73.

10 Tertiò curet, ne detur salvus conductus ex abrupto, sed cum causæ cognitione, & accusatore, ubi exsistit, ad hoc citato, maximè in terris Saxoniæ,

Sent. def. Saxon. Georg. Beat. de judicial. part. 2. tit. 2. de salvo cond.

alioquin non erit tutus. Publicæ enim pacis concessio instar cautionis de non offendendo causæ cognitionem desiderat,

Bart. in l. capitalium. §. ad statuas. n. 1. ff. de pœn. Herculan. in tract. caut. de non offend. cap. 3. n. 6. Color. dict. loc. n. 205. & seqq. Surd. decis. 307. n. 17.

Causæ autem cognitio citationem partium requirit,

l. in causæ. 1. §. causa enim cognita. ff. de minor.

11 Quartò accuratè consideret tenorem literarum securitatis: si enim hæc est generalis, nec determinata ad certum tempus, tunc ad primum tantùm terminum restringitur, Pa-

Panormit: in c. innovamus n. 2. vers: aut fuit petitio facta, &c. extr. de treuga: & pac: Nellus in tract: de bannit: part: 3. secund: temporis. q. 17. n. 18. Schard: dict. cons: crim: 5. n. 30.

Quo finito, si accusatus vel inquisitus diutiùs fuerit moratus, aut alio tempore, salvo conductu non renovato reversus, in carcerem potest conjici, *Bart: in l. 1. n. 5. ff. ad leg: Jul: Majest.* Quanquam judex, cui data fides cordi, nec á boni viri officio alienus est, modicum intervallum prandendi vel cœnandi in diversorio, aut unam noctem in eo requiescendi & corpus curandi non tam severè tali in casu attendat,

argum: l. vir bonus. ff. judicatum solvi: l. medicus, l. operarum: ff. de oper: libert:

Cùm securitas consideranda sit bona fide, & secundùm mentem, tam recipientis, quàm concedentis. *Modest: Pist: vol: 2. cons: 49. n. 53. 55.* Secus est, si in literis securitatis duorum, trium, quatuorvè mensium, vel aliud certum tempus sit definitum. Nam, 12
quamvis durante hoc tempore accusatus, non tantùm in terminis judicialibus, sed etiam extra dies illos juridicos, in loco judicii tutò commorari possit,

Nell: in dict: tract: in 3. part: secundi temp: n. 18.

Attamen tempus præfixum est continuum, ut currat de momento in momentum, nisi, quod utile esse debeat, expresè sit à concedente adjectum, 13

Abbas in cap: fin: extr: de elect: Bart: in l. genero: n. 3. ff. de his, qui not: infam: Paris: cons: 37. num: 28. vol. 3. Anton: Bardus: de temp: util: & contin: cap: 9. n. 1.

quos refert & sequitur *Coler: dict: loc: n. 200.* Sit itaque accusatus cautus, ut salvum conductum ad totam instantiam & causam, & si hoc obtinere nequit, definiti temporis extensionem, vel eo prætерlapso, securitatis renovationem impetret. 14

Quintò, accusatus actiones suas in loco judicii, & per quæ transit, ita gubernet omnes, ne quicquam vel contra judicem, vel 15

partem adversam, vel quemcunque alium committat, verbis aut factis, ut violentiæ, aut fractionis pacis publicæ meritò possit incusari. Nam alioquin salvus conductus ipsi licitè violatur vicissim,

Ang: Aret: in tract: malef. verb: fama publica, n. 6. gl: in c. noli æstimare: 23. quæst: 1. Menoch: d. arb: jud: casu. 337. n. 14. & seqq.

Unde clausula hæc literis salvi conductus inseri solet: Concedimus tibi securitatem contra vim injustam, ita tamen, ut tu vicissim modestum & pacificum te geras: Daß du dich auch gleichlich verhaltest: Si enim aliter se gesserit, frustra sibi fidem servari postulat, qui fidem à se præstitam servare recusat,

c. Frustra, &c. ex eo. extr. de Reg: jur. arg: l. auxilium. ff. d. minorib: in fin: Gravæ concl: pract: 52. in corollar: n. 7. lib. 1.

Et non propter posterius solùm, sed etiam propter delictum prius debet puniri,

Angel: de malef. in verb: quod fama publica. n. 68. in fin. Doct: Marta: de jurisdict. Ecclesiast: cap. 50. n. 13. 14. pag. 284. Farrinac: dict: quæst. 29. n. 59. & 6.

ubi refert, exemplum, quòd quidam bannitus salvo conducto impetrato, in civitate Padua, postquam monetam adulterinam exposuisset, sit captus & laqueo suspensus. Crediderim utique assecurato interdum retia tendi occulta, verbis factísve alliciendo, instigando, provocando: quod quidem malè & non citra violationem pacis publicæ ab hac parte: ut autem ea, & omnem periculi occasionem evitet, videat quàm studiosissimè. Quamvis Provocatus se defendendo securitatem non violet, sic nec ipsi violanda,

Farrinac. in pr. cr. lib: 1. tit. 4. de carc: quæst: 29. n. 61. 64.

16 Sextò, si accusatus, vel inquisitus sciat, vel suspicetur saltem judicis imperitiam aut odium, ut imputatum crimen fortè habiturus sit pro notorio, in quo etiam perito, nedum indocto, aut malè cupienti, error obrepere potest facilè: prout videre est,

obs.

obs. 14. tit. 2. de inquis: & accus: & obser. 10 in fin. tit. 1. de Iud: Advoc: & Procur:

necesse est, ut expressè literis securitatis inseri curet, Judicem delictum pro notorio non æstimaturum, sed excusationes & defensiones, sarta tectaque fide accessus & recessus admissurum & auditurum. Alioquin enim non tantùm timor est, ut procedat juris ordine non servato, Advocatum deneget (quod in vero notorio fieri potest, dictis *observationibus & obs:* 11. *tit.* 1.) sed etiam, ut datam securitatem hoc prætextu violet: Quam crimi- 17
nosis notoriis non servandam scribit

Angel. Aret. in tract. malef: verbo fam: publica, n. 60.

quem refert & sequitur *Coler. sæpe dict. loc. n.* 186. 191. Quorum 18
autem opinionem ego approbare haud possum, tum quòd semper data fides, etiam in casu, quo salvus conductus concedi non poterat, si tamen concessus est, candidè & sanctè sit servanda, ne quis sub fide publica, vel autoritate judicis decipiatur,

Bald: in cons: 490. ponitur quidam, col: 2. us. item ex quo data. lib: 1. Signorol: in cons: 102. n. 6. Petr. Bellus in tract: de re milit. tit. d. salv. cond. num: 10. in fin: Menoch. de arb: jud: cas: 336. n. 27. & 33. & in cas. 337. n. 5. & 6. Boss: in tit. de remed: ex sola clem: Princip: n. 42. Grava dict: concl. pr. 52. lib: 1. in coroll:

Quæ opinio, quicquid alii contrà sentiant, quos enumerat

Farrinac: in pract: crim. lib: 1. tit. 4. quæst. 29. de carcerib. num. 96.

est communis & æquior, nec ab ea in consulendo, nec in judicando recedendum, *Farrinac. dict: loc: num:* 95. 96. Tum, quòd etiam 19
in casu delicti, quod dicitur notorium, copia indiciorum, & terminus defensionis sit concedendus, reus audiendus, atque sententia notorii declaratoria ferenda, si nullitas velit evitari: Quod annonavi

in obs. 14. tit. 2: de inquisit. & accus. & obs. 10. tit. 1. in fin.

Ut ita non videam solidam disparitatis rationem, cur in ejusmodi

modi notorio data fides minùs sit servanda, quàm in quovis alio imputato delicto: Utqúe proinde hac observationis parte non usque adeò esset opus, nisi pro abundanti.

20 Septimò salvus conductus Accusato solet concedi sub hac clausula: So lang biß etwas peinliches wider jhn erkant wird:

Zanger. d. Except. part:2. cap. 5. n.14. 20.

Id est, donec vel pœnâ capitali, aut alia corporis afflictiva eum afficiendum, aut torquendum esse judex pronunciaverit. Nec aliter intelligendos esse puto *Constit. Crim. Carol.5. articulos.76. & 156.* istis verbis: Für peinlicher Rechtfertigung: Aber für Gewalt: Item, für unrechterm Gewalt / und nicht weiter vergleitet werden.

21 Jam si pronunciatur, reum quæstioni subjiciendum, judex utique eum carceri committere potest. Tunc pro reo est, ut leuteratio-nem vel appellationem interponat. Sic sententia ista, quæ vires judicati non est consecuta, non obstabit, quò minùs sub fide datæ securitatis, quæ etiam appellatione pendente est servanda,

Menoch.d. arbit:jud:quæst:81.n.7. Grav.dict: loc.n.10.

dimitti debeat. Sententiâ enim per leuterationem vel appellationem suspensâ, lis adhuc pendere dicitur,

Oldr. consil.255. Natt. cons: 99. viso num:4. lib:1.

Lancelott. de attentat.2. part: cap.4. num:242.

Tali in casu pro reo fuisse judicatum, eumque dimissum testatur *Moller. in Semestr. lib:2. cap.1.* Et à sententia torturæ posse reum appellare etiam ad locum torturæ ductum & ligari cœptum, dixi *in obs:24. tit.4. de indic. tort. & confess.* Hinc propter rationis identitatem appellantem etiam à sententia ultimi supplicii definitiva, dato salvo conductu, non retinendum utique concluserim. Abundans autem cautela non nocebit, si nimirum instrumento sive literis salvi conductus etiam expressé inserta est clausula, quòd etiam in instantia appellationis, supplicationis sive leuterationis, securitas debeat servari illæsa *Gravæ. dict. loc.n.* 10. De materia appellationis in causis criminalibus, *vid. infr. tit.5. obs.1.*

22 Octavò, si assecuratus in concessione securitatis promisit assecuranti quippiam, vel est annexa conditio, videat maximè, ut

promis-

promissa vel conditionem appositam adimpleat, alioquin dato salvo conductu non attento capi, carcerique mancipari poterit, *l. qui fidem. ff. de transact: c. frustra qui fidem: de reg: jur. in 6. Bart.* & omnes alii

ad l. quæro §. inter locatorem: ff. locat. Farrinac: dict: quæst: 29. n. 65.

ubi duo enarrat Dd. consilia & exempla: Nobiles de Spinola ac Lituada obtinuerant à Domino Marchione Gonzaga salvum conductum, sub promissione conducendi quandam quantitatem salis ad civitatem, & non conduxerunt. Hinc salvo conductu non obstante, illos potuisse retineri unanimiter consuluerunt,

Bursat: cons: 345. n. 31. & 43. lib. 4. Hippol: Rim. cons: 490. n. 8. 11. & 25. lib: 5.

Et ante eos, in casu non multùm dissimili consuluit *Immola in cons: 33.* videlicet in quodam salvo conductu concesso quibusdam promittentibus deferre ligna, stramen & frumentum ad civitatem Imolæ, quod cùm non adimplevissent, meritò capti & non relaxati sunt.

Nonò, si citatus timet, sibi præter illud, cujus causâ 23
in judicium vocatus est, & alia delicta imputatum, & propterea fortè se retentum iri, sit cautus, ut impetret salvum conductum generaliter, pro omnibus delictis: Qui tum tam pro delictis manifestis, pro quibus condemnatus est, quàm occultis, pro quibus non est condemnatus, venit servandus,

Bald: cons: 460. lib: 1. Petrin: Bell: de re militar: tit. de salv: conduct: num. 7. Signor: cons: 103. in quæst: vertente inter. B. num. 6. Menoch: de arbitr: Iud. quæst: casu 337. n. 8. Farrinac: sæpe dict: quæst: 29. num. 57.

Decimò, si quis ex causa fractæ pacis publicæ, meritus 24
pœnam Banni Imperialis, prospiciat sibi omnino de consensu læsi sive offensi. Nam sine eo securitas sive salvus conductus ab Imperatore dari non potest: Et si concessus fuerit, est nul-

lus, nec delinquenti quisquam patrocinatur, *Const: d. pac: publ: tenend: anno* 1500. *sub. rubric.* Die Friedbrecher sollen kein geleit haben.

Ludolph: Schard: vol: 2. *cons:* 37. *n.* 90. *Moller: in semestr: cap.* 2. *lib:* 2. *n.* 2.

25 Undecimò denique, si judex citans habet jurisdictionem in tota provincia vel regione, per quam citato est transeundum, tunc ab eo peti & impetrari salvum conductum sufficit,

Bart: in l. illicitas: §. *ne potentiores: n.* 6. *d. off: præsid:*

Sin verò citans non habet jurisdictionem universalem, tam in loco judicii, quàm etiam in provinciis, per quas commeandum est citato, salvum conductum etiam impetrari à Principe vel Magistratu eorum locorum, per quæ est transeundum, tutius est, ut plena gaudere queat securitate,

Coler: d. process. Exsecut. part: 4. *cap:* 1. *n.* 177. *& seqq.*

Ubi rationes addit

Grævæ: concl: pract: 52. *lib:* 1. *consid.* 1. *corollar. n.* 3.

26 Quæ loca si non sunt tuta, vel ea transeundi securitas impetrari non potest, citatus ea simul metuit, & rectâ viâ declinatâ, per viam obliquam tutò ad locum judicii venire non potest, comparere non tenetur,

C. accedens: vers: non nisi per districtum: ut lit. non contest. Decian: vol: 18. *n.* 146. *Blarer: in l. diffamari: cap:* 6. *n.* 112. *Grævæ: lib:* 1. *pract: concl.* 52. *consider:* 1. *n.* 12. 13. 14.

27 Ut nec, etiam cessante hoc casu, ad ipsum judicii locum fortè propter pestem, bellum, vel potentes, & terribiles inimicos, non tutum, etiamsi judex literas salvi conductus transmisisset, vel transmittere obtulisset, & eum illibatè esset observaturus,

Rol: á Vall: cons: 68. *n.* 26. *lib:* 2. *Menoch: vol:* 1. *cons:* 100. *n.* 156. *Blarer: ad leg. diffamari: C. d. ing: man: cap:* 6. *n.* 112. *Farrinac: pract: crim: quæst:* 11. *n.* 56. *vers: immò isto casu.*

ubi quàm plurimos alios citat. *Græva: lib:* 1. *concl: pract:* 52. *n.* 1. 5. 6.

TITV-

TITVLVS QVARTVS

DE INDICIIS, TORTVRA ET CONFESSIONE.

OBSERVATIO I.

De origine, fallacitate & horribilitate torturæ, & de arbitrio judicis circa indicia, quale esse debeat, quomodo sint probanda indicia? Et quòd in delictis parvis vel non capitaliter puniendis, tortura non habeat locum.

TOrturæ objecta miserrimos fuisse servos antiqui Ethnicismi, ubi Domini in eos vitæ & necis potestatem habuerunt, colligere est ex toto titulo *ff. d. quæst:* Qui namque in omnibus penè contentis legibus loquitur de servis, unde & ab antiquis Ethnicis torturam originem trahere, & postmodum, necnon in hunc usque diem, ejus usum & morem pro lege & jure quodam gentium haberi constat. 1

Wesenbec: in paratit: ff. de quæst. n. 2. 3. Ioan: Ludov: Vives: in comment· supr: Augustin: lib: 16. cap: 6.

Idque in tantum, ut totius ferme praxis criminalis fundamentum, in materia indiciorum & torturæ consistere non dubitaverit statuere *Frantz: Personal: in tr. de indic: & tort: ab init.* Quod miratur Ludovicus Vives *dicto loco* scribens: Miror, Christianos homines tam multa gentilia, & ea non modò, charitati & mansuetudini Christianæ contraria, sed & omni etiam humanitati, mordicus tanquam religiosissima retinere. 2

Et facilius est reum vel condemnare ad mortem, vel absolvere, quàm in hoc puncto secundùm jura & æquitatem bene arbitrari. Ad condemnandum namque probationes debent esse
3 luce meridiana clariores *l. ultima C. de probat:* Quales si sunt, judex intrepidè condemnare potest: sin minùs, & is propter quasdam non satis plenas probationes in dubio hæret, etiamsi ejus animus suspicionibus esset occupatus, reus est absolvendus: Tunc
4 enim satius est, impunitum relinqui facinus nocentis, quàm innocentem damnare, *l. Absentem: 5. ff. d. pœn: cap: 2. d. reg: jur.* Et promptiorem decet esse judicem in processibus irritandis, quàm in exstinctione corporis humani. *Cravet: consf: 2. n. 21.* Et propensiorem ad liberandum, quàm ad condemnandum. Nam, si in alterutram partem inclinandum sit, ut Circe dicebat, minùs periculi esse, si navis ad scyllam potiùs paululùm inclinaret, quàm si ad charybdim, ita in hominibus puniendis, minùs mali esse in clementia ac lenitate, quàm in sævitia & acerbitate. *Mascard: d. prob. vol: 1. quæst. 9. n. 30.* Justiùs peccatur absolvendo, quàm condemnando, ut inquit

Modest: Pist: part. 3. quæst. 141. n. 16. vid. Card. Tusch. Lit. A. concl. 41.

5 An autem indicia sint ad torturam sufficientia, an sufficienter sint & legitimè probata, ut reus quæstioni subjici possit, an probata sint elisa, nec ne, certis legum præceptis, propter varios calliditati & malitiæ facinorosorum hominum obnoxios casus & noviter quotidie fermè emergentes, comprehendi nequit, sed
6 ut plurimùm æquo judicis arbitrio committitur. Quale autem hoc judicis arbitrium esse debeat, ne is eo malè utatur, in observatione hac prima, & sequenti, propter negotii (lege Dei non probati,

Bacchov. ad Tr. vol. 2. disp. 31. th. 5. lit. E. de pub. jud.

sed à multis viris piis & prudentissimis,

ab Augustino lib: 19. d. Civit. Dei. cap. 6. à Iohan. Ludovico Vive ibid. in comment.

recenter à Grævio *in tribunali suo reform. sive tract. de tort.* multis

bonis

bonis rationibus improbati & impugnati) gravitatem, periculosum & tragicum sæpe innocentiæ eventum, monere operæ precium esse existimo: Quippe, quòd quæstio corpus laceret, & ipsa ferè morte durior sit. 7

Bald. in l. interpositas, n. 6. C. de transf. & in l. 1. in fin. C. unde vi. Wesemb. in parat ff. d. quæst. num. 5.

Id quod eorum exempla satis commonstrant, qui in tortura perierunt, vel innocentes delictum fassi, ultimo supplicio voluerunt potiùs affici, quàm ejusmodi cruciatum sustinere: Qualia, ut & contraria, tamen rarissima eorum, qui tantæ fuerunt duritiei, ut vim tormentorum prorsus contempserint, legi possunt apud 8

Valerium Max. lib. 8. cap. 4. d. quæst. Fulgos. lib. 8. cap. 4. de disquisit. per torment. Menoch. lib. 2. de Arb. jud. cas. 269. & cas. 270. & cas. 272. Iul. Clar. pr. crim. §. fin. quæst. 64. vers. ult. Vincent. Castilio de off. reg. lib. 4. c. 14. Dan. Müller. in Semestr. lib. 3. c. 40. Zvvinger. in theatr. hum. vit. vol. 8. lib. 5. pag. 2161. tormenta temp.

quò lectorem, ut & ad appendicem exemplorum hujus tractatus, remitto. Exinde in aprico est, quanto sit vis improbitatis, inscitiæve judicis in quæstionibus exercendis. Item quòd tortura gravior sit pœna, quàm utriusque manus abscissio: 9

Hippol. de Mars. in l. 1. §. præterea. n. 8. de sicar. & l. Divus. n. 2. d. quæst. Wesemb. dict. loc. Cothm. vol. 3. resp. 24. n. 3. Doctor. Marta. d. jurisdict. part. 4. cas. 139. n. 18. pag. 242.

Immò, quòd sit præparatio ad mortem, vel civilem, vel naturalem:

Anton. Fab. in Cod. lib. 3. tit. 4. defin. 2. in allegat. in fin.

Unde multi etiam homines robusti, (experientia testis est) qui semel equuleo astiterunt & ejusmodi tragœdiam conspexerunt, in tantum ab ea abhorrent, ut jurent, se iterum quemquam torqueri spectaturos nunquam: Alii ita afficiuntur, ut vel viscera videantur evomituri. Hinc Maximinus, Romæ Præfectus annonæ, quæsitor & cognitor causarum capitalium à Valentineano

Cæsare constitutus, cùm suopte ingenio, tum Principis indulgentiâ ferox, eo truculentiæ processit, ut dicere non dubitarit, neminem, se invito, inveniri posse innocentem, *Sigonius lib. 7. Imper. Occidental.* Hinc Tiberius, mortem ipsam quæstione longè existimans leviorem, si quem sciret vel suspicaretur propter tormentorum formidinem sibi manus illaturum, observari eum jubebat, ne suæ sævitiæ, per tormenta exercendæ, se eriperet. Petenti misero, ut ei liceret mori, respondit, se ei nondum ignovisse: mortem enim muneris loco ducebat. De iis autem, qui metu tormentorum mortem sibi consciverant, dicere solebat, eos manus suas evasisse: Hoc exemplum adducit etiam

Grævius in dict. tract. de tort. lib: 2: cap. 3: pag. 276.

Hinc nonnemo torturam appellare solitus est OMMIPOTENTEM. Hinc zelo tumidis & æstuantibus judicibus, qui nullum delictum occultum impunitum relinquere volunt, & per naturam suam fortè nequeunt, dicere quidam soliti sunt: Si aliquod facinus est commissum, & non constat de autore ejus, primum, qui tibi redditur obviam, quicunque tandem ille, etiam si honestissimus & innocentissimus sit, cape, ad equuleum rape, modo usitato torque, sic sine labore, molestiis & sumptibus statim habebis confessum reum.

De varia vocis arbitrii significatione ac usurpatione hîc
10 non ero sollicitus, rem ipsam dicam: Arbitrium judicis in materia indiciorum & torturæ debet esse non libidinosum, affectatum, & in proprio cerebro natum, sed juridicum, rationi naturali & vel expressis legibus civilibus, quæ de ea exstant, consentaneum.

Ernest. Cothm. vol. 3. resp. 29. n. 247. Paris. cons. 151. n. 14. part. 4. Cons. Marp. vol. 2. cons. 16. n. 109. Hipp. d. Mars. Cons. 15. lib. 1.

vel sano præclarissimorum DD. & interpretum communi suffragio conformatum:

Tileman. de Bening. decis. Cameral. Syntag: 1. vol. 3. decis. 5. n. 12. pag: 151. Facultas juridica Coloniensis, in consiliis. Cothman. vol. 3. resp. 30. n. 167. 168.

Honded,

Honded: vol. 1. consf. 107. n. 25. part. 7. Mynsing. cent. 6. obs. 97. n. 8. Prosp: Farinac. in pr. crim. lib. 1. tit. 5. de indic. & tort. quæst. 37. n. 194. & seqq.

qui addit, *n. 200. ibid.* meliùs posse formari regulam in contrarium: Quòd videlicet indicia ad torquendum non sint judici arbitraria: cui assentit

Cason. in tract. de torment. cap. 1. n. 10. de periculo tormentorum & de errore judicum, & alii plures jurisperiti.

Quod apprimè est notandum. Vel ubi casus ab iis nec dum decisus se offert, non ita utatur suo arbitrio judex, ut tanquam belua sensu & cupiditate ducatur, *Menoch. de arb: jud. in proem. n. 6.* Sive, ut suum velle subroget loco indiciorum, *Rol. à vall. vol. 3. cons. 12. n. 34.* sed ut vir bonus, æquus & prudens in lenitate potiùs & clementia, quàm in severitate, peccet, ut inclinet in mitiorem partem 11

Carer. dict. §. quæ autem. n. 2. de indic. pag: 90. in pract. crim.

ut minùs potiùs, quàm plùs torqueat:

Novel in tract. ad defens. in tit. respons. reor. n. 54 Hippol. de Mars. pract. crim. §. occurrunt. n. 6. 7. & 10. idem in §. expedita. n. 85. Cravet. cons. 287. n. 5. & seq.

ut reus tortus salvus remaneat innocentiæ & supplicio,

l. quæstionis modum. ff. d. quæst. Peregrin. 2. cons. 2. n. 118.

Proprium enim judicis est clementia in criminalibus. Nam, licèt justitia sit administranda, tamen id semper faciendum cum misericordiæ temporamento,

l. perspiciendum. 11. ff. d. pœn. Decian. vol. 3. resp. 72. n. 37.

Nimius fervor convertitur in furorem.

Paris. d. Put. tr. d. Syndic. verb. tortura. §. an stetur dicto torti. n. 12. pag: mihi. 984.

Et melius est, propter misericordiam rationem reddere, quàm propter severitatem,

Panorm. c. 2. d. Reg: jur. Decian. dict: loc.

Ad

Ad hoc, Christiani homines facinus admissum diligenter examinare debent, ut, quibus parcant, inveniant, *Decian. dict. resp. n.38.* Publicé enim interest, ut innocentes absolvantur,

Benedict. Carpz. in tr. crim. part.3. quæst.141. n.39.

Et salus hominis, tanquam res publica, officio judicis, tuenda est,

Bald. in l. cum precum, in fin. C. d. liberal. caus.

Propterea nihil intermittendum, quod ad liberationem inquisiti, ac innocentiæ probationem facere potest,

l. addictos C. *d. appellat.* Carpzov. *in jurispr. forens. part.4. const:8. defin:10. n.4. Matth. Steph. in not: ad artic: 66. const. crim. Carol.5. vid. supr. tit.1. observ.4.*

In quo sæpe cum injuria reorum turpiter hallucinatur vulgus judicum, quomodo tortura & indicia ad eandem sint arbitraria ignorans: Præterea jura, loquentia de arbitrio, intelliguntur
12 contra accusatorem, non contra reum, videlicet, judicem posse desistere à tortura propter ejus periculum & fragilitatem, non autem sine sufficientibus indiciis iisque legitimè probatis ad torturam procedere, vel excedere modum, prout intelligitur *l. quæstionis modum. ff. d. quæst.* quod singulariter monet C*ason. d. torment. cap.1. in fin.*

Quomodo indicia probentur exponunt DD. passim, in
13 eo autem potissimùm conveniunt. Sicuti ad condemnandum probationes luce meridiana debent esse clariores *l. ult.* C. *de probat.* ita quoque indicia debent esse verisimilia, non dubia, sed certa *l. milites. §. Oportet.* C. *d. quæst.* & concludentia, *Ludov. Roman. cons.167. n.3.* hoc est, ut singula indicia saltem duorum integrorum, & omni exceptione majorum testimonio sint probata,

text. express. in l. 20. ff. d. quæst. Hippol. de Mars. l. unius. §. testes. d. quæst. Menoch. de arb. jud. lib:2. cas.270. n.23. Iuridic: Facult. Coloniensis. apud. Cothm. *vol.3. resp:30. n.224. & seqq. & n.228.* Constit. Criminal. *art.23. & 30. vid. infr. obs.39. tit.4.*

(nisi

(nisi unicus testis omni exceptione major deponat de actu immediatè, de quo tamen, an & quomodo procedat, omnino videatur *obser. 39. hoc. tit.*) non levia, perfunctoria, quæ pluribus quis potest interpretari modis, & pro cujuslibet inaniter assumpta sapientia, ex proprio cerebro judicantur sufficientia. Probante 14
enim variè, dubié, obscurè & perturbaté suam intentionem, probatio nullius est ponderis, nec quicquam efficere potest,

Mascard. d. probat. vol. 1. concl. 36. n. 64. & alii ibidem citati l. neque natales. C. d. probat.

Veluti si testis deponat (exempli gratiá) per verba; fortè vel forsitan, si bene memini, puto, ni fallor, videtur: vel per dictionem, vel aut circa: vel similia, quæ videri possunt apud

Farrinac. d. testib: quæst: 68. n. 25. & seqq. Benedict. Carpz. in tract. crim: part. 3. quæst: 114. n. 57. & seqq.

Quò pertinet etiam depositio de credulitate & auditu alieno,

Carpz. dict. loc. & plures ibid. citati. constit. Carol. art: 65.

Immò in suo genere indicia debent esse tanquam luce clariora, ita ut nihil deficere videatur, quàm propria rei confessio,

Bald: cons. 259. n. 4. lib: 1. & cons. 78. n. 1. & cons. 364. n. 1. lib: 3. Alex. cons: 133. num: 12. lib. 7. Ioan. de Ami. cons: 7. n. 55. & cons: 27. n. 40. & seq. Natta cons. 42. num: 1. Menoch. de arb: jud. lib: 2. cas. 270. n. 23. Gandin: in tit. de quæst. & torm. n. 41. Franz. Person. de indic. ac tort: n. 12. Cravet. cons. 6. n. 12. Mynsing: cent. 6. obs. 97. n. 4. Facult. juridic. Coloni:, in Cothm. cons. vol. 3. resp: 30. n. 227. Farinac: in tract. crim: tit. 4. d. indic. & tortur. quæst: 37. n. 3. seqq. Honded. vol. 1. cons: 107. n. 26.

Nam eadem est ratio de toto, quo ad totum, quæ est de parte, quo ad partem, & contrà:

Everhard: in Top. in loco à toto ad partem. n. 2. Cason: de indic. & torm. in præmissis, cap: 5. n. 2.

Et judices orbis debent judicare secundùm prudentiam, quæ cadit

in hominem, relinquendo cætera judicio Dei: *Cason: in tract: ne reus per indic. convin: n.30. & 31.* Eodem modo arbitrium judicis, quando probata sunt indicia, nec elisa, in quæstione habenda, non oportet affectare severitatem, sed juri æquitatique esse consentaneum:

Ioan. de Ami. cons. 134. n. 2. Mars: in pr. crim: §. constante. n. 30. Menoch: de arb: jud: cas: 270. n. 5.

etiam in crimine læsæ Majestatis

Pedemon. decis: 79. n. 13. Fran: Person: dict: loc: n. 14.

15 Et prudenter judex considerabit qualitatem delicti, personæ & tormentorum: sunt enim nonnulli mortalium adeò timidi, ut statim, quando intrant aulam, & ducuntur ad præsentiam judicis, vocem vix exprimere possint, ut videantur quasi stupidi & stulti, cùm tamen sint innocentes:

Boss: in tit. de indic: n. 41. Bald: in l. Præsbyteri. C. de Episc. & Cleric: Paris. de Put: in tr. de Synd. vers: viso de indiciis. n. 7. Fran. Person. de ind. ac tort: nu: 81. Iul: Clar. pr. crim: §. fin. quæst: 21. vers: cæterùm sola. Cothm. vol. 3. resp: 29. n. 401.

Quod & ad reorum defensam bene est notandum: de quo etiam videri potest

Cason: in tract. de indic: cap: 7. de trepidatione.

16 ubi de ea & pallore non faciente indicium ad torturam, & similibus. *vid. supr. tit. 2. obs: 2. in fin.*

17 Pro crimine atroci & capitali *l. 8. ff. quæst:* non autem pro levi, cujus pœna non est corporis afflictiva, quisquam est torturæ subjiciendus, ne modus probandi sit suo fine severior, & plùs acerbitatis ac vindictæ contineat, quàm ipsius pœnæ exsecutio:

Grammat. cons. 15. n. 4. & cons. 37. n. 14. in fin. cum seq. in crim. & vol. 15. nu. 11. Cravet. cons. 41. n. 9. & cons: 137. n. 11. Suarez. in commun: opin: verb: quæstio. n. 1. & seq. Hippol: de Mars: in pract: crim: §. Expedita. nu. 58. & seq. Iul: Clar. sent. § fin: quæst: 64. versic: præterea debet. Fran: Personal. de indic. & tortur. n. 11.

quod

quod alioquin esset justitiæ juriumque omnium manifestissima eversio, iniquissimum & absurdissimum,

Wesenb. in paratit. d. quæst. ff. n. 5. Farrinac: in tract: crim: 1. l. 1. tit. 5. quæst. 42. d. indic: & tort. pag: 657.

Inde quoque tortura non habet locum in furto domestico, scilicet, quando liberi furantur parentibus, uxores maritis, qui tanquam fures non puniuntur: *Damhoud. in pr. crim. cap. 90. n. 42. 43.* Idem obtinet in familiaribus & domesticis, si bonæ probatæque vitæ esse constiterit, secus, si contra eos mala fama probata fuerit, 18

Fran: Vivius decis: 467. Doct: Marta in digest. nov. tom: 2. tit. d. tortura. cap: fin: 19

ut & in furto minimo;

Gram: consi: 37. n. 16. Boss: in tit. de indic: & considerat. ant. tort. n. 92. Constitut. Carl. Art: 157.

(quanquam in furto parvo, cujus pœna est fustigatio, aliter decidat *Petr. Caball. in resolut. crim: 28.* ubi dicit, ita semper esse judicatum.) Nec non in casu furti *Constit. crim: art.* 158. 161. 165. 166. 168. immò etiam in furto magno, si fortè ex statuto, vel consuetudine pœnâ mortis non punitur. Item, ubi delicti punitio est præscripta, de qua præscriptione *Carpz. tr. crim: part: 3. quæst:* 141. Ubi enim eadem juris ratio, ibi quoque idem jus statuendum. Sic nec torqueri potest homicidium confessus, in probatione necessariæ defensionis autem deficiens, si nulla contra eum ultionis, vel aggressionis exstant indicia *obs: 20. n. 4. hoc tit.* Nam ordinariâ pœnâ non punitur, sed arbitrariâ, exsilio vel pœna pecuniaria. *ibid.* Unde etiam generaliter concludo: quotiescunque delicti circumstantiæ, vel personæ qualitas indubitatè requirit, ut pœna ordinaria corporis afflictiva, in mitiorem, etiam crimine probato, sit mutanda de jure, torturam non posse adhiberi. Conclusio enim propter rationis generalitatem & identitatem est firmissima; Et casus, quos nectit paritas æquitatis, & identitas rationis, non sunt, quoad juris dispositionem separandi, 20

l. illud. ff. ad leg: Aquil: l. à Titio. ff. d. verb: oblig: Everhard in top. in loco à generalitate: n. 1. 2. & in loco à simili n. 1.

21 Pro ratione qualitatis personæ graviùs vel leniùs torquendus est reus, *Constit. Carol. Art. 58.* Nach Ermessigung eines vernünfftigen Richters/ *& artic: 59:* pro temperamento moderatæ rationis,

22 *l. de minore. 10. §. tormenta. ff. d. quæst:*

quod non debet consistere in artificio carnificis, vel opificio ejus consueto, veluti turpiter interdum se prodit ignorantia, juxtà & supina oscitantia, sed in discretione judicis, prout sunt verba expressa *dict: const. Carol. V.* Non enim par ratio est in sustinendis tormentis hominis debilis ac robusti, ægri ac sani. Et tortura levis, in homine malæ complexionis, vel habente carnes molles & delicatas, dicitur magna, *Grammat. decis: 34. n. 54. & seqq.* etiam gravissima:

Cardinal. Tusc. tom: 8. concl: 325. n. 2. & conclus: 329. n. 31.

Exinde ad torturæ repetitionem non nova indicia & primis fortiora solùm, sed & hoc requiritur, ut tortus ejus sit roboris, ut tormenta denuò perferre possit, *Guid. de Suzar. tract. de indic: n. 3.* Primamque torturam, & corpore, & animo constanter toleraverit,

Farrinac: tit. de indic. & tort. quæst. 38. n. 82. & alii ibid. citati.

23 Et in eo judex semper inclinare debet in partem mitiorem,

Hippol. de Mars: in pr: crim: §. expedita. 85. latiùs Peregrin: 2. cons: 2. n. 117. & seqq. Cravet. cons: 287. n. 6. & seq. Menoch: de arb: jud: cas. 271. n. 1. & seq.

ideoque in interlocutoria torturæ adverbio moderatè utendum est, *Franc: Marc: p. 1. decis. 916.* Id quod laudabiliter observant Facultates juridicæ, quando, quòd reus torturâ sit afficiendus, judici consulenti dant responsum, plerumque addentes: Doch Mensch- oder Christlicher weise. Vide

Zanger: de tortur. cap: 4. n. 16. pag: 833. Cothm: vol. 3. dict: resp: 29. n. 344.

24 Qui contrarium faciunt, arbitrio abutuntur, & severiter in criminalibus procedentes debent privari sua jurisdictione, *Hippol. de*

de Marf: d. §. expedita n. 86. ubi aſperè invehitur in tales judices, vocans eos iniquiſſimos & ſceleſtisſimos, qui à fece levati omni ſcientia, virtute & ratione naturali carent: Facit ibidem etiam mentionem pesſimi alicujus judicis Bononienſis, & tragici exempli alicujus juvenis, qui in tortura pendens in fata conceſſerat, *Hering. de fidejuſſ: cap. 10. n.* 433. ejuſmodi judices beluæ potiùs, quàm homini ſimiles meritò appellat larvatos, ſtupidos, bibulos, ne micam in ſe eruditionis habentes: Digni ſanè illi eſſent, ut ab 25
eo Principe cauſis criminalibus præficerentur, de quo fertur, quòd judices delictorum primo limine ſuſcepti officii juſſerit, etiam reluctantes, in nervum conjicere, & ultra unius horæ quadrantem in tormentis pendere, ut vim eorum experirentur, nec planè iſtorum dolorum rudes eſſent: Quo ſe redimere exiſtimabat multorum innocentum tormenta & neces. Ex dictis plusquam manifeſtum eſt, non minùs impiam, quàm abſurdam fuiſſe excuſationem alicujus tyronis & novelli judicis, qui ſine indiciis 26
aliquem furti ſolummodo ſuſpectum duriter torſerat, & cùm ei idipſum præter alias deductas nullitates exprobraretur, reſpondit: Quis omnia iſta in quolibet fure poteſt obſervare? Alii ejuſdem farinæ hoc diverbium, ferularum potiùs & fuſtium, quàm verborum refutatione dignum regerere ſolent: Mit Füchſe fangen bricht man keine Wildbahn. Ac ſi illis integrum eſſet, in famam & corpus eorum, qui ſunt exiguæ conditionis & ſtatus, pro lubitu & libidine irruere. Id genus judicum patibulis, parvis furibus onuſtis, fucatam juſtitiæ gloriam quærunt ſibi ſollicitè, & dolent, quando furca ſtat in viduitate, ut loquitur *Marſ.*
Non poſſum, quin & hoc adjiciam: Veluti ipſorum judicum hu- 27
manitatis & religionis intuitu ſemper intereſt, quærere, immò ſupplere & adjuvare quovis modo,

Carpzov. in jurispr. forens. part: 4. *conſt:* 8. *def:* 8. *n.* 4.

defenſiones reorum, etiam non petentium, ad quod etiam ex officio de jure tenentur *per l. ſi non defendantur. ff. de pœn.* immò contra ſpontaneam confesſionem poſſunt interdum recipere teſtes ad defenſionem rei in cauſa criminali *Gail. lib:* 1. *de pac. pub:*

 cap. 18.

cap. 18.*v.* 6. & quos ipſe citat, vide, & debent terminum ad defendendum dare,

vid. ſupr: tit. 1. *obſ*:4. *Ang: in tr. Malef. verſ. Qui judex. dictis inquiſitis. in pr.*

ita maximè hoc ipſis neceſſarium eſt in arduo puncto torturæ, ne homicidas quærendo homicidæ fiant: & judicando ſe ipſos condemnent,

Fran: C*aſon. in opuſculo crim: tract. ne reus per indicia convinc. n.* 18. *pag:mihi.* 62.

Quotquot enim de tortura, & ex ea de reatu cognituri conſederunt, inter periculoſisſimos ſcopulos navigare, aut in abrupto aliquo præcipitio conſtituti eſſe videntur, ut facilè animæ naufragium facere posſint, *Grev. de tort.lib:* 2. *c.*4. *pag*:303. Quapro-
28 pter cauti & circumſpecti ſint judices, etiamſi reus omnibus defenſionibus renunciaverit, quod tamen facere nequit, ex ratione, quòd nemo membrorum ſuorum ſit Dominus, *l.* 1. *§. usque adeo. de injur.* ne quidem juramento,

*Felin: in c.ſi diligenti. n.*3. *de for. compet.* G*ail: lib:* 1. *de pac. pub.cap.* 18.*num.* 3.

ut ipſi, antequam deveniant ad torturam, maturè cognoſcant reum carere defenſionibus, ſecundùm

Bald:in l. ſervum quoque. ff. de procurat. C*aſon in tract: ne reus per indic: convinc: n.*23. *& de torment. cap.*4. *in fin.*

nedum ad ultimi ſupplicii exſecutionem. De quo exſtat quoddam exemplum, in judice pudendum & puniendum, apud

Annæ. Robert. rerum judicatarum. lib: 1. *cap.* 4.

ubi judex ex deliteſcentiæ & tremoris prætenſo indicio, indeqúe commisſi homicidii ſuſpicione, de corpore delicti nequaquam ſollicitus, virum quendam innocentem, nullo quæſtionis terrore, nullo tormentorum cruciatu, ſed aut deſperatione, aut facto aliquo, ſalutis ſuæ negligentem, & ultro perire volentem, laquei ſupplicio punivit, confeſſum veluti plenè convictum. Cujus innocentiam, poſt biennium mulieris reditus, peregré profectæ,

fectæ, quæ occisa credebatur, docuit & manifestavit. Similia plura legere sunt *ibidem*. Denique, & hoc non est prætereundum, quòd asperi & iniqui judices, qui student esse scopuli reorum, ut olim Cassius, inde honorum sperantes gradus majores, sibique dedecori ducentes, si quisquam captus ex eorum manibus liberetur, dum vident indicia ad torturam non sufficere, nec reos sponte confessuros, eos in squalore carceris retinent, ubi famem & frigus, quæ sunt torturæ genus non exiguum, sustinere ac deinde eorum tædio, fateri coguntur: Sed prudentes & pii judices ab eo sibi cavent: Nam talis confessio non est spontanea. 29
Et nullos operatur effectus validæ confessionis, *Schrad. cons. criminal.* 9. n. 35. & *seqq.* sed ex torturâ & ulterioris ejus metu dicitur facta:

Bart: in l. 1. §. Divus. ff. d. quæst. Cason. de torm. cap: 19. *Carer: in pr. crim: de confess. §. In textu ibi pag.* 153. *n.* 5. *vide tit. præced. obs:* 16. *n.* 9. *Rol. à Vall. vol:* 3. *cons:* 17. *n.* 20. & 21.

Item, si in carcere salitæ dantur carnes, negato potu *Carer. ibid.*

Observatio II.

De necessitate communicationis judiciorum, & nullitate confessionis absque ea, vel aliter illegitimè extorta.

Rerum & Causarum criminalium judices imperiti sæpenumero Reos, suspicionibus quidem gravatos, sine tamen indiciis sufficientibus, iisque ad defendendum, non communicatis, torturæ subjiciunt, ut ex ejus cruciatu sæpe contra se confitendo mentiantur, vel etiam delictum inquisitum, veritatem dicendo, fateantur: Si fassi sunt & ratificarunt confessionem, ex generali illo, quòd in confessum nullæ aliæ partes sint judicis, quàm ut condemnet, & quòd (sicuti in civilibus) confessus pro judicato habeatur *l. 1. ff. de confess.* inscitiæ vestigiis magis magisque insistentes, 1

ſtentes, condemnandos ac puniendos eſſe putant. Contra. *l.* 1. §. *Divus. ff. d. quæſt.* quæ vult, quòd confeſſiones reorum pro exploratis facinoribus haberi non debeant, ſi nulla probatio religionem cognoſcentis inſtruat, propter rationes allegatas à *Zan-*
2 *ger. d. tort. cap.* 5. *n.* 21. 25. Contra tales judices monet

Fichard: caut: 9. *Hipp. de Marſ: conſ.* 46. *vol.* 1. *n.* 13. *& conſ.* 52. *n.* 6. *& conſ.* 45. *n.* 5. *vol.* 1.

ut inquiſitus ejúſve Advocatus faciat probari, legitimis indiciis non exſiſtentibus, quæſtionem fuiſſe adhibitam. Sic, etiamſi
3 injuſtitiam & nullitatem proceſſus non allegaverit, ſed confeſſionem ratificaverit reus, illi tamen non nocebit, nec ex eo proceſſu damnari poteſt:

Zanger. d. tortur. cap. 5. *n.* 31. 34. *& ſeqq.*

Etiamſi cœnam Dominicam ſumſerit, *Cothm. vol:* 3. *conſ.* 29. *n.* 360. Etiamſi Princeps torqueri mandaſſet, vel reus non tortus, ſed territus tantùm eſſet. Sicuti enim ſine indiciis nemo poteſt torqueri, ita nec terreri, *Nevizan. in ſylv. nupt. lib.* 1. *n.* 63. 64. 65. Cùm idem ratione confeſsionis judicentur metus tormentorum, & tormenta ipſa,

Bald. in l. noviſſimè. n. 5. *ff. quod falſ. tut. geſt. Menoch. d. arb: jud: quæſt. lib:* 2. *caſ.* 269. *n.* 11. *Ludov. Rom. conſ.* 167. *n.* 5. *Doct. Mart. d. jurisdict. caſ.* 139. *n.* 16. 19. 18. *Rol. à Val. vol.* 3. *conſ:* 17. *n.* 16. *& ſeq. vid. infr. obſ.* 19. *n.* 8. *hoc tit. Maſcard. d. probat. vol.* 1. *concl.* 353. *n.* 14. *&* 17. *& concl.* 1102. *n.* 11.

Præterea tenetur judex de Syndicatu,

Iul. Clar. pract. crim. lib. 5. §. *fin. quæſt.* 94. *n.* 12. *&* 13.

4 Probatur autem, reum abſque legitimis indiciis ad torturam eſſe abreptum, eo ipſo, quando ex actis contrarium non conſtat, ut etiam judici de juſtitia proceſſus aſſerenti, tantum credatur, quantum apparet ex actis,

text. in cap: quoniam. & ibi Dd. extr. probat. cap. quomodo ſacerdos. cap. cui eſt illæſa. cap. capiſti. cap non ſolum ille. 11. *quæſt.* 3. *l. prolatam. & ibi Bald. C. d.*

ſentent.

sentent. & interloc. omni. judic: Bart: in l. suspectus, per illum text. ff. d. procur. Gadd. cons: Marpurg: 28. n. 73. vol. 2. Reineking: in juris respons. concernente processum aliquem contra sagam nulliter institutum quæst. 3. n. 636. omnino. Menoch. de præsumpt. lib. 2. præsumpt: 67. 68. Gail: lib: 1. obs: 134. n. 15. Franc: Herculan. & Mart. de Fano in tract: quis teneatur prob: negatio. n. 176. 177. pag: mihi. 119. & 120.

Contingit interdum, ut delictum proptere jusmodi iniquum & invalidum processum relinquatur digna morte impunitum, veluti de se dicit

Hipp: de Mars: allegatus à Gomezio in commentar. var. resol. tom: 3. delict. cap. 13. n. 25.

quod hoc modo liberaverit duos homines à pœna mortis, ex quo consecutus sit maximum commodum & honorem. Addo ipsam 5
extortam confessionem, nullam esse, nedum ratificationem ejusdem, si indicia non sunt sufficientia, vel etiamsi exstant legitima indicia, si non sunt ante torturam ad elidendum & defensionem rei, etiam non petentis, communicata: Etiam in crimine notorio *Gail lib: 2. de pac: pub: cap. 7. n. 8. 9.* 10. & gravissimo.

Innocent. c. 1. de off. deleg: Carer. in pract: crim: ab init. de appellat. in criminal. n. 57. pag: 8.

Cùm sententia notorii declaratoria requiratur, & ideo reus primùm sit audiendus,

Gail: dict: loc. vid. supr. obs: 4. tit. 1. ferm. in fin.

Etiam in crimine veneficii. *Heig lib: 2. quæst. 35.* Quæ indiciorum communicatio debet fieri plené, cum die & Consule, cum loco & tempore, omnibusque circumstantiis aliis. *Cothman. vol. 3. resp: 29. n. 175.* Ne in aliquo, etiam vel in minimo reo tollatur, defendẽdi facultas. *Farinac. in pract: crim: lib: 1. tit. 5. quæst. 39. n. 157.* Et facta, maximè, si reus, veluti plerumque fieri solet, vel ex animi consternatione, vel ingenii ruditate, vel rustica simplicitate ejus petitionem intermiserit, ex actis constare debet: Judicis 6
enim est, ex officio in innocentiam rei inquirere

l. si non defendantur. 19. ff. de pœn. Const. Carol. Art. 20. & art. 47. Rescriptum Innocen. 3. in c. qualiter. 24 §. debet igitur de accusat. Benedict. Carpzov. in tr. crim. part: 3. quæst: 141. n. 29. 31. 33. & seqq. Val. Winth. in Parth. litig: lib: 2. cap. 13. n. 35. Zanger. de tort. cap. 3. n. 3. 4. 5. & 6.

quæ huc multùm conferunt: Non autem tantùm indicia oportet
7 esse communicata, ubi reus est idiota, sed etiam jurisperito, quamvis expressè non dicat, ex quibus causis indicia velit elidere,

Heig: part. 2. quæst. 35. n. 20. Clar. in pract. crim. §. fin. quæst. 49. n. 5. Farrinac. in pract: crim: lib: 1. tit. 5. de indic. & tortur. quæst. 39. n. 79. p. 628.

Quod etiam non est tutum. Immò, si judex reum interrogaverit, tamen is nunquam tenetur, qualitatem defensionis exprimere, tum ne ab eodem judice, seu fisco, aut instigatoribus, eadem propalata defensio supprimatur, ut in casu, in quo consuluit *Barsat. cons* 201. *n. 77. lib. 2.* tum etiam, quia defensionem facturo integrum est, prius deliberare cum Advocatis & procuratoribus, & diligenter perquirere testes de facto informatos. Posset enim alioquin respondendo proponere defensionem irrelevantem. Immò etiam tali respondentis irrelevantia non attenta, judex tenetur indicia communicare, ad alias defensiones quærendas, sive reus sit rusticus, sive peritus. Rationem vide apud

Boss. in tract. crim: tit. d. indic. n. 8. Farrinac. dict. loc.

Ubi valde invehitur in judices huic sententiæ Dd. contravenien-
8 tes. Totius processus copia etiam depositionum testium pro informatione Curiæ receptorum, & non repetitorum danda est, etiamsi tales testes reo nihil nocerent, cùm ipsius intersit nihilominus eorum depositiones videre, quia possunt aliquid in ejus favorem contra fiscum deposuisse. Quo casu plenè probatur.

Farrinac. dict: quæst. 39. n. 154. pag: 636. vide etiam Paris. cons. 2. incip: Etsi esse Iudæum. n. 154. & seq. lib: 4. Gail. 2. de Pac. publ. cap. 7. n. 9. ibi: istæc procedunt. Berlich: part. 2. decis. 161. n. 18. & seqq. Fran.

Ripa:

Ripa.in l.15.apud quem.2.C.d.edend:n.8.vers.ampliatur etiam. Petr. Heig:lib:2.quæst:35. incip:in causa. n.15 & seq.

Et non satis est dedisse copiam, sed etiam necesse est, ut dentur competentes dilationes ad opponendum contra indicia, *Ripa dict. loc.Berlich.dict.loc:n.12.* Si tamen cum delicti atrocitate concurrit moræ periculum, vel alia circumstantia, celeriorem requirit processum, tum omnia acta originalia rei Advocato, loco communicationis copiarum, in judicis, vel alterius personæ publicæ præsentia, dari possunt perlegenda, *Farrinac: dict. quæst:39.n.115.* Hîc non immeritò improbo opinionem, ut singularem, ita crudelem *Ioseph.Ludovic.conclus.38.n.114.* ubi censet, bonum esse facere legem, ne detur copia indiciorum & optimum abrogare *l. absentem.ff. de pœn.* in qua saluberrimé est dispositum, satius esse impunitum relinqui facinus nocentis, quàm innocentem damnare: Nec attendendos esse lubricos ejus prætextus & ratiunculas, ibidem positas, de justo judice & calamitate temporum, quivis judicabit dexter: Eandem reprehensionem dogma illud injustum Josephi Ludovici (quod postmodum incidenter legi) incurrit apud

Farrinac: pract: crim:tit.5. lib.1.quæst.39.n.21.22.

& meritò: Quia injuriam infert legibus, qui iis vult videri melior in terminis *Rol.à Vall: vol:3. consi:12. n.99.* Videri etiam potest

Iul: Clar. pr.crim: §.fin: quæst:49. n.13.14. Prosper: Farin: dict: q.39.n.41.

9 Si copiam indiciorum non dederit judex, debet puniri:

Bart: & Alex: in l.4. §. hac autem judicium. ff. de damno inf.

maximè, si dolosè miserit, prout in dubio præsumitur.

Bart: & Alex: d. l. Hippol: de Marsi: crim: §. nunc videndum: n.19.

Ratio, quòd dicta confessio sit nulla, est: quia, ut post alios eleganter disserit *Cason: de torm. cap.4. & 5. ab init.* Quicquid ex tortura illegitimè & injustè adhibita sequitur, est nullum. Unde 10

 judex,

11 judex, qui non præcedentibus indiciis reum torquet, puniri debet, licèt per talem torturam reus repertus sit, commisisse crimen objectum: Quod repetit, & ad id plures DD. allegat

Gomez: dict. loc. arg. l. non dubium. C. de legib. l. fin. ff. de constit. pecun.

videatur ad hæc

Mynsing: 3. obser: 80. Moller: in semestr: lib. 2. cap. 25.

Etiamsi ad banchum juris, vel cum juramento esset ratificatum,

Mars: in l. quæstionis modum. ff. de quæst. & cons: 20. n. 63. Menoch. de arb. jud. lib. 1. quæst. 84. Hier. Gigas in Rubr: quom: & per quos probetur Crim. Læs. Majest: quæst: 1. n. 31. & n. 33. Cavall: com. opin: cont. com. 618. n. 2. Carer: in pract: crim. de confess. n. 1.

qui ad hoc plurimos allegavit DD. Ac porrò (quæ cautelæ loco bene sunt notanda) infert *Gomez dict. loc.* Si personæ,
12 quæ propter privilegium, minorem ætatem, vel senectutem quæstioni subjici prohibentur, vel casibus observationis præcedentis *n.* 15. 16. 17. torquentur & confitentur, earum confessio, etiam ratificata, est nulla, nec confitenti præjudicans, nec ulli alii: item, si Judex non attenta appellatione ad torturam processerit, rei confessio est inefficax & ipso jure nulla,

Catallian: Cotta: in suis memorabil: verb: appellatione interposita nihil innov. Foller: in pract: crim: verb: & si confitebuntur: 3. parte: 3. partis: n. 50. Gomez. rubric. de tortur. reor. n. 25. vers: 4. infero: Marc: decis: 40. num. 12. Ang. de malef: in verb: quod fam. publica. num. 10. vers. advertas tamen. & ibi Angel: in addit. Farrinac: tit. de indic: & tortur: quæst: 38. n. 17. Lancelot. de attent: cap. 12. lim. 1. n. 99.

13 ut & eorum, qui semel justè sunt torti, si iterum, non exsistentibus novis fortioribus & diversi generis indiciis, torquentur:

Cravet: cons: 287. n. 7. Curt. Senior: cons: 59. n. 6.

Farrinac:

Farrinac: in tract: crim: tit. d. indic: & tortur: 5. quæst: 38. n. 77. & 78. pag: 611. lib. 1. Menoch. de arb: jud: cas: 272. n. 5. & seq. Mars: cons: 14. n. 24. Zanger: d. tortur: cap. 5. n. 13. 14. 15. Damhoud: in pract: crim: cap. 38. n. 5. Brun: intr. de indic: & tortur: part: 2. cap. 5. n. 63. Cothman. vol: 3. respons: 29. n. 220. & 221. Gigas dict: loc: n. 32. Boss: de indic: & considerat: ante tort. n. 120. & seq. Hipp. de Mars. §. quoniam. n. 42.

ubi asserit, non solùm confessionem, in tortura repetita factam, sed omnia alia, talem illicitam torturam secuta, esse nulla: Quod quidem non videntur negare acerrimi illi inquisitores & tortores,

Iacob: Spren: & Henr: Institor: in malleo malefic. n. part: 3. quæst: 22. pag. mihi 599:

Sed locutione, continuare torturam usque adeò abutuntur, ut sine lege & ratione, in eam perversam prorumpant Sententiam, qua quidem distinguunt inter iterare & continuare torturam, sed ubi semel inflicta est, secundo vel tertio die eam continuare, non iterari suo arbitratu statuunt. Quæ verborum perditio, à decies & ultrà facta repetitione, in fraudem legum, crudeles posset excusare judices. Nulla quoque est extorta confessio, quan-
do est contra reum vera & legitima probatio, ex qua possit defi- 14
nitivè condemnari, & per judicem nihilominus torquetur (quod etiam est contra *Constit. Carl. art. 69.*) ad effectum, ne possit appellare *Hipp. d. Mars. dict: loc:* Et, si tunc negat inque ea negatione persistit, probationes sunt purgatæ, reusque est absolvendus, vel saltem in ordinariam pœnam non condemnandus: quod probavi infrà *obs: 30. hoc tit. ab init.* Si autem confitetur & perseverat, con-
fessio est nulla: Quod & locum sibi vendicat, etiamsi ex inter- 15
vallo confessio esset ratificata

Bald. cons: 77. n. 2. lib. 3. Alex. in l. qui aliena. §. Celsus: n. 11. & seq. ff. de acquir. hæred. Doctor Marta de jurisdict. p. 4. cent. 2. cas. 139. n. 19. & 20.

vel ratificata esset ad banchum juris, etiam milles:

Alex: cons. 1. lib: 3. n. 2. Mars. cons. 22. n. 8. cons. 12. n. 23. & 39. Gram. cons. 21. n. 21. & seq. & cons. 37. nu: 6. & 39. Roland. cons: 12. n. 90. & seq. lib: 3.

etiamsi postea indicia supervenerint

Bart: in l. Maritus. n. 2. ff. d. quæst. Hieron: Gig: dict. loc: n. 25. 30. 31. Facult: jurid. Coloniens: apud. Cothm. vol. 3. respons. 30 n. 359.

quam communem DD. opinionem, & ab ea non recedendum esse dicit

Iul. Clar: pr. crim: §. fin. quæst. 55. vers. si verò. & quæst: 64. vers. dixi etiam:

ubi hortatur potestates & judices, ut in eo admodum sint cauti & circumspecti, ne graviter in Syndicatu puniantur, adddens, hanc conclusionem locum habere, non solùm in minoribus delictis, sed etiam in majoribus, exceptis & atrocissimis, *Cothman: dict: loc: n. 221.* etiam in crimine læsæ majestatis: vide quoque

Gram: cons: 21. n. 20. & seq: & dict: cons: 37. Franc: Marc: decis: 904. p. 1. & decis: 92. p. 2.

16 Si reus plus, quàm par est, & immoderatè tortus, etiamsi exstant legitima indicia, est confessus, debet absolvi *Boss: de de-*
17 *fens. reor. n. 6.* Certum enim est, torturam indiscretam & atrocem, ne quidem adversus confitentem, quicquam operari, multoque minùs contra tertium suspicionis aliquid generare & excitare, *Ernest: Cothman: vol: 3. cons. 29. n. 344.* Et ab eo citati

Farrinac. d. indic. & tort. lib. 1. tit. 5. quæst. 43. n. 193. & quæst. 44. n. 29. Bursart. cons. 201. lib. 2.

Nam talis tortura immoderata & atrox impingit, tam in prohibitionem & dispositionem juris cummunis, quod jubet torquere pro temperamento moderatæ rationis,

l. de minore 10. parag. & tormenta. ff. d. quæstion.

Et

Et habere animum moderatum discretionem & intellectum,

l. observandum. ff. d. offic. præs. Par. d. Put. *in tr. d. Syndic. verb. tortura.* §. *anstetur dicto torti. n.* 12. *pag. mihi.* 984.

quàm Constitutionis Criminalis *Carl. & Imper: art*: 58. 59. nach ermässigung eines vernünfftigen Richters; de qua plerumq; monent JurisConsulti in suis responsis, usitatam hanc clausulam inserentes; doch Mensch vnd Christlicher weise. *vid. obser: præc.*

Propter rationis antè dictæ identitatem, nec testes indebitè torti quicquam probant, nec faciunt indicium,

Brun. in tr. de indic. & tortur. p. 2. quæst: 4. num. 9. Farrinac: lib. 3. titul. 8. de opposit. contra exam. test. quæst. 79. ab init.

ubi etiam, quando testis dicatur indebitè tortus, *per tot.* Non possum, quin huc duobus vel tribus verbis referam casum, qui mihi in praxi contigit: Fuit judici quispiam variis modis furti 18
suspectus, ac ab Officiali aliquo denunciatus, sed non exstabant contra eum indicia ad torturam sufficientia, quæ autem pro talibus à tyrunculo judice reputabantur, nec insuper ad elidendum & ad rei defensionem erant communicata: is cruciatu torturæ nihilominus fuit affectus, & furtum inquisitum non solùm, sed præterea multa alia confessus est, & ratificavit confessionem aliquoties, nominando generum suum, ut complicem & criminis socium: Ostensis autem & deductis nullitatibus processus iniqui, & iniquæ adhibitæ torturæ, reus est planè liberatus, nec quisquam ausus fuit contra eum & nominatum generum tentare quicquam. Tanta autem vitia nullitatum & tam 19
turpes hallucinationes facili negotio possent evitari, quamvis ejusmodi judicibus nullum sit studium pervolvendi multa jurium volumina, si modò introspicerent & considerarent Constitutiones criminales Caroli Quinti, in specie *Art.* 20. & *Art.* 47. Non obstat illud dogma, à Cameralibus judicibus, referente *Mynsing*: *Cent.* 5. *obs.* 77. aliquoties observatum, quod confessio crimi-

criminis in judicio purget omne vitium processus, & non respecta nullitate reus possit condemnari. Nam hoc intelligitur, nec aliter intelligi potest, quam de confessione valida, & non illegitimè extorta.

Roland. à Vall. vol. 3. cons. 17. n. 23. & 24. & secundùm jam dicta.

20 Quippe, quòd confessio invalida nullum operetur effectum. Alioquin sequeretur hoc absurdum, quod judices pro libitu possent torquere homines indebitè & injustè, & ex asperitate tormentorum confessionem supervenientem invalidam & nullam semper reddere validam. Quod tanquam præbens materiam & occasionem delinquendi, nequaquam est tolerandum. *Roland. à Vall. dict. loc.*

21 Porrò, quicquid etiam causæ sit, cur reus dicatur tortus injustè, invalidat confessionem & quicquid eam est secutum,
22 ut antea *ex Gemez.* retuli, veluti, ut suprà memini, quando judex quæstionem de reo habuit, cùm tamen aliter de delicto constiterit:

Carer. in pr. crim. De tortur. §. 6. n. 29. pag. mihi 183.

nisi ad eum finem, ut reus socios criminis, mandatores & complices nominaret *Gram: cons: 1. n. 2. & seq. in crim.* quæ tunc moderatior esse debet:

Clar. pr. crim. parag. fin. quæst. 64. vers. veritas est: in fin.

(in Crimine tamen notorio aliter præcipit *Constit.* Carol. *art.* 16.) Vel adacta non scripsit, veritatem aliter nisi per torturam ma-
23 nifestam esse posse: Vel non pronunciavit ante torturam, indicia esse legitima, pleneque probata, nec elisa, ideoque reum esse torquendum: prout hoc ipsum jura communia

l. edictum: & ibi Bart: ff. d. quæst: Castr. in l. 1. n. 7. C. de jurejuran. propt. calum. Hipp. de Mars. pr. cr. §. nunc. videndum n. 35. Zanger: d. tortur cap. 4. n. 1. 2. 3. & Constit: Carol. *crim. Art. 184.*

expostulant: ac præterea judex, contrariè agens, & hanc interlocutoriam, vel dicta omittens, (quæ ad securitatem judicis debent

debent ex actis constare) tenetur de Syndicatu, à quo cavere debet, tanquam ab igne,

Hipp. de Marſ: in pr. crim. §. nunc videndum. n. 22. & ſeqq: & conſ. 12. n. 21. & conſ. 46. n. 7. vol. 1. Fichard. caut. 44. Iul. Clar. in pr. crim: parag. fin. quæſt: 64. verſ: debet etiam Boer: deciſ. 163. n. 1. Boſſ: in tit. de indic. & conſid. ant. tort. num. 129. Franz. Perſon. de indic. ac tort. n. 1.

qui & alia huc pertinentia lectu utilia continet *n. 2. 3. 4. 5. & ſeqq.* Teſtes pro informatione curiæ non citato reo aſſumpti, 24
fortè ne is fugam arripiat, ſi non repetiti ſunt, delato iis juramento, præſente vel citato reo, jam in carcere detento, nihil probant, & judicium eſt nullum, nullamque faciunt præſumptionem contra eum ad torturam,

Alex. conſ. 180. n. 8. lib: 2. Hipp. de Marſ: conſ. 101. num. 3. Iul. Clar. pr. crim. §. fin. quæſt. 11. verſ. item quæro. Roland. conſ. 12. num. 35. & ſeq. lib. 3. Suarez. in comm. opin. verb. teſtium: Honded. conſ: 101. n. 5. lib. 1. Farrinac. de teſtib. quæſt. 72. n. 1. Poſtius. in tr. mandati. de manutenen. vol. 2. deciſ. 167. n. 2.

Quod etiam obtinet in crimine læſæ Majeſtatis,

Marſ: in pr. crim: §. diligenter. num. 175. Pedem. deciſ. 79. n. 18. & ſeq.

Et ubi ſola facti veritate inſpecta cognoſcitur:

Pariſ: de Put. lib. 4. conſ: 2. n. 158. 166.

Nam etiamſi ſolennitates juris civilis tolluntur, ea autem, quæ 25
de jure naturali introducta ſunt, ut eſt citatio & defenſio, nec auferri poſſunt, nec debent.

Pedem: dict: deciſ: 79. n. 13. & 19. Franz. Perſon. de indic. & tort. n. 18. Vid. ſupr. tit. 1. obſerv. 10. & tit. 2. obſ. 14.

Si reus non exſiſtentibus indiciis, vel non legitimè eſt tortus, 26
licèt millies variaverit, non poteſt torqueri iterum, ex eo,

quòd sit varius: Insuper talis variatio vel mendacium non nocet, nec facit indicium,

Carer: pr. crim. de indic. indicio quinto: num. 2. pag. mihi 107. Marſ. conſ: 15. Thom. Gramm: in voto 30. Purpurat. inter conſ. feudal. varior.

qui plures adducit, & contrariis respondet. Quæ ad hanc observationem albo lapillo notanda.

OBSERVATIO III.

De crimine veneficii, & an confitenti se veneno necasse, sit credendum; item, an mulieri dicenti filium suum esse adulterinum?

1 CAutus sit Advocatus rei, in homicidio, quod dicitur factum per venenum: Si enim Accusatoris Advocatus non curavit probari, primò, venenum fuisse propinatum, secundò, qualitatem veneni, quòd nimirum illud aptum fuerit malum & sufficiens ad occidendum, succumbit.

Coſt. & Treviſ. in jam dicendis locis. Alex. in conſ. 203. n. 4. & 5. lib: 2. & conſ. 166. Gram: conſ: 36. n. 6. & 7. Muſcatell. de cognit. & probat. delict: de homicidio ſimplici. n. 26. & 27.

Reperiuntur enim quædam venena bona, quæ sunt medicamenta,

l. quòd ſæpe. §. veneni. ff. d. contrah: empt. l. qui venenum. ff. d. verb. Sig: Alex: conſ. 203. n. 5. vol 2. Ioh: Baptiſta Coſta d. facti ſcien. & ignor. inſpect. 6. n. 10. 11. Thom: Treviſan. lib: 2. deciſ: criminal. 50. num: 3. & 5.

Quod, ubi est neglectum, etiam cautelam exhibet *Muſcat. dict.*
2 *loc.* ad annullandam confessionem accusati vel inquisiti: Nam si dicta probatio, quæ per medicos & peritos fieri debet,

Alex. conſ: 115. num. 3. lib: 3. Maſc. de prob.

concl.

concl. 1034. n. 7. vol. 2. Guazzin. in tract. de reor. defens. 4. cap. 5. n. 13. & 18. lib: 1. Ben. Carpz. in jurispr. for: part. 4. const. 18. def. 6.

non præcessit, etiamsi esset confessus reus, se dedisse venenum, & ex eo mortem esse secutam, talis confessio, tanquam erronea, non noceret, neque ad torturam, *Cothman: vol: 1. cons: 12. n. 22. 23.* cùm ipse naturam veneni, & an ex eo necem attulerit, nesciat: vide alleg.

DD. & Petr: Caball. resolut. crim: 180. Boss: tit. de delict: n. 8. Carer: in pract: crim: §. homicidium. num. 102. Farrinac: consil. 184. n. 16. & 46. Honded. vol: 2. cons: 88. part: 6. num. 11. 12. & seqq: Cothm: vol. 1. cons: 12. dict: n. 22.

Nec sufficit declaratio interempti, nec testes, qui deponunt de signis veneni, quæ viderunt in corpore ante sepulturam, ut constet de delicto: Quia hoc medicorum est & peritorum, ut & aperire cadavera, & referre cum juramento, quæ viderint, quas partes veneno infectas repererint, cum qualitate veneni, 3

Gothofr: à Bavo in Theorica criminali practica. §. venenum. 8. 9. vid: infr: obs: 48. tit. 4. Honded: dict. loc. n. 14.

Et licè *Bossius dict. loc.* dicat, ipsum casum confessionis esse periculosum pro amico, præsertim ubi in continenti, vel paulò post assumptionem potionis datæ decessisset: Tamen, si de Medicorum depositione & fide non apparet, Confessio, ad infligendam pœnam ordinariam, non erit nocitura:

Farrinac. tit: de inquis. quæst. 2 in fin. vide etiam Paul. Zach. in quæst. Med: legal. lib. 2. tit. 2. quæst: 1. & 4. & quæst. 6. n. 5. 9. 17. 21. & tot. quæst. 7. quæst. 10. num. 11. quæst. 11. n. 14. 15. 25. 26. 27. & præsertim quæst. dict. 4. n. 21.

Ubi monet, cùm quædam naturæ hominis & vitæ non insidi- 4
entur, nisi in certa quantitate, ut adhibiti medici & periti in

definienda ejuſmodi quantitate, an ad inferendam mortem ſint ſufficientia, nec ne', ante oculos omnino ponant temperamentum aſſumentis, ætatem, virium robur, corporis diſpoſitionem, medicamenti ipſius qualitatem & alia. Similem ferme confeſſionem vulnerantis, vulneris lethalitatem aſſerentis non mereri fidem, vide *in obſ. 8. n. 3. tit. 2. ſpr. de inquiſ. & accuſat.*

5 Occaſione hujus obſervationis cenſeo non intempeſtivum meminiſſe, ad ſimilitudinem dictarum confeſſionum, de veneni interemptione & vulneris lethalitate, etiam confeſſioni matris, filium non eſſe mariti, in filii præjudicium non eſſe credendum, ſed in domo mariti aſſervatum, ſemper ex iſto matrimonio natum præſumendum, niſi conſtet, maritum cum uxore aliquandiu non concubuiſſe, infirmitate interveniente, vel alia cauſa,

text: in l. filium. de his qui ſunt ſui vel alien. jur. verb. non tamen ferendum. Surd: vol. 1. conſ. 1. n. 58. 60.

Etiamſi mater ſit adultera, & rem interdum habuerit cum alio,

Boer: deciſ: 299. Fran. Marc. quæſt. 513. n. 18. Menoch: d. arb: jud: quæſt. caſ. 89.

Idque in tantum obtinet, ut nec ſtetur juramento mulieris, aſſerentis ſe eſſe prægnantem ex ſemine alterius & non mariti: Cùm matris aſſeveratio de conceptione ſit fallax, & dies nativitatis certa, conceptionis incerta

arg. l. 1. §. ſi mulier. ff. d. liber. agnoſcend. Boer. dict: deciſ: 299. n. 1.

6 Unde ad ejusmodi matris aſſertationem, pro putativa ſecuritate in foro conſcientiæ, ſtultè renunciavit regno quidam Regis filius, matri nimiùm credulus, ſe non Regis, ſed militis eſſe filium, cujus meminit

Menoch. d. arb: jud. quæſt. dict: Caſ. *89. num.* 28.

Hoc & ſimilia, nec non aſtuta mulierium quædam exempla, memoratu non indigna, legere ſunt apud

Boer. deciſ: 298. *n. 6.7.8. Menoch: dict: caſ. n. 27. Cyn: Bart. Bald. ad l. filium. ff. de his, qui ſunt ſui vel alieni juris.*

OBSER-

OBSERVATIO IV.

In confrontatione testis & rei observanda.

QUamvis confrontatio sit odiosa & species suggestionis, *Burs. consil*: 201. non necessaria, nec de essentia judicii, *Iul. Clar. pr. crim*: §. *fin*: *quæst*. 45. *n*. 14. ideoque ad eam non facilè perveniendum: *Zanger*: *tract. de tortur*: *cap*. 2. *n*. 49. & 50. præsertim, si aliqua ratio id dissuadeat: fortè, quia confrontandus est servus cum Domino, Vasallus cum Patrono, filius cum patre, timidus cum potenti, homo vilis vel aliunde infamis, cum viro bonæ famæ, eruditionis: 1

Zanger: *dict. loc. Tranq*: *Ambrosin*: *de Process*: *inform. lib*: 9. *cap*. 9. *n*. 5.

vide etiam *Cothm. vol*. 3. *Resp*. 29. *n*. 152. & *n*. 458. Tamen in usu est, & sæpe expostulat necessitas, ut omitti non possit. Ne 2
autem fiat subornatio, pro judice est, dum fortè dicit testis, se non novisse reum de nomine vel aliter, nisi de visu: Nimirum, ut quatuor vel quinque ejusdem cum reo staturæ & ei similes vestibus & facie, quantum fieri potest, exhibeantur & reus inter eos ponatur: Sic tolletur subornationis metus.

OBSERVATIO V.

Ne transactio super delicto faciat indicium ad torturam.

PAx sive transactio, cum offenso facta, indicium exhibet ad 1
inquirendum: Utrum autem illud sit sufficiens ad torquendum, cùm per eam tacita videatur facta delicti confessio? non immeritò quæritur: Distinguendi duo sunt casus: Aut inita est transactio super delicto, de quo transigere licet (quæ autem sint talia, vide *in leg. transigere*. C. *de transact.*) aut inita est super eo, de

de quo non licet transigere: Illo non facit transactio indicium ad torturam: Quod enim fit jure permittente, nemini obesse debet: Hoc autem casu facit indicium ad torturam, & hanc communem esse opinionem dicit

Blanc: de indic: n. 306. Villalob: in comm: opin: lit. T. num. 121. Iul: Clar: pract. crim. parag. fin. quæst: 21. vers: 39.

Num autem cautela est in posteriori hoc casu ita transigendi, ne fiat indicium ad torturam? Ex *Tancredo de Corneto* allegat hunc
2 modum *Ias. ad l. transigere. C. de transf. n. 20.* scilicet, ut reus transigens expressè protestetur: quòd faciat transactionem cum accusatore, non eo, quia crimen sit verum, vel crimen confitea-
3 tur, sed ut evitet dispendia litis: Cui tamen ipse *Iason: d. l.* non usque quaque confidit, propterea aliam meliorem esse dicit *Alb. de Rosat: ad d. l. transigere*, ut nimirum Notarius aliquis simpliciter stipuletur transactionem vel concordiam cum accusatore, nomine omnium, quorum interest vel interesse possit, talem concordiam & transactionem fieri, non specificando ipsum reum. Aliam quoque dat cautelam *Iason. ad d. l.* ut fiat concordia gratis, per pactum gratuitum, quia paciscendo non intelligitur reus confiteri,

l. in fisci. ff. de jur. fisc. l. furti. §. pactus: ff. de his, qui not. infam.

Insuper, si Notarius vel tertius aliquis in specie pacem faceret nomine ipsius rei, non deberet ei talis pax vel transactio obesse, prout in facti contingentia judicatum est in curia Neapoli, referente

Grammat: vot. 39. circ. fin. quem citat. Clar. d. loc.

vide etiam latiùs

Farrinac: lib. 1. tit. de inquis. 1. quæst. num. 18. & seqq.

OBSER-

Observatio VI.

Ad sciendum criminosum, si nec per tormenta veritas elici potest.

SI contra patrem & filium simul, vel contra fratres, vel uxo- 1
rem ejusque maritum vel similes proximo sanguinis nexu, & propensa voluntate sibi invicem junctos indicia homicidii, vel alterius delicti exstant, ac à neutro, etiam per tormenta, veritas erui potest, Consultum est, ut simulatâ sententiâ uterque ad mortem condemnetur: sic nocens, ubi viderit, se supplicio affectum iri, & nullam superesse spem liberationis, rem omnem manifestabit. Ita fecit, ad quandam imitationem exempli
Salomonis 1. *Reg. cap. 3.* Carolus Magnus. Qui, cùm aliquan- 2
do pater & filius homicidii accusarentur, adhibitis etiam gravibus torturæ cruciatibus constare non posset, uter de duobus delictum perpetrasset, utrumque laqueo suspendi jussit: Hoc cognito pater, nullam sibi spem vitæ considerans, rem omnem patefecit, atque se reum criminis detexit filiumque liberavit, quod ex *And: de Isern. c. 1. §. publici latrones. de pace tenend.* refert

Menoch: de arb: jud. cas. 270. num. 15. Neviz. in sylv. nupt. lib: 8.

Quam cautelam etiam commendat

Par: de Put. de Syndic. in verb: tortura. vers. sequitur modo,

ubi ponit simile exemplum de Rege Ladislao. Hanc quidem
imitari posse Principes, vel Civitatem, quæ superiorem non re- 3
cognoscit, ubi urgentissimis indiciis accusati gravantur, non abnuerim. Reliqui autem judices sive magistratus tutiùs ab ea abstinent, hi enim tenentur progredi secundùm præscriptionem jurium, & non ultra acta & probata. Periclosum quoque est
innocenti terrorem mortis, qui durior est morte ipsa, & ex quo 4
sæpe ipsa mors sequitur, incutere: Quod exemplum illud 5

Bossii

Boßii tit: de exam. reor. n. 4. oſtendit, ubi refert in civitate Neapoli Johannem Capiſtranum finxiſſe, filio æquè ac patri caput amputandum, propterea ambos condemnavit, cùm tamen filius eſſet innocens: Verùm abſciſſo capite patris, tantus timor invaſit filium, ut ilico deceſſerit. Capiſtranus autem depoſito officio, factus eſt propterea Franciſcanus.

Prædictam obſervationem non tantùm apud reos conſanguineos, ſed & quosvis alios uſurpandam, videri poteſt apud *Raimund. Fichard. caut.* 41. Ubi nimirum duo homicidii accuſantur, quorum uterque negat conſtantisſimè, certò tamen conſtat, ſolos iſtos duos interfuiſſe homicidio, ita ut neceſſe ſit, alterum eorum eſſe noxium: Nam fortè homicida ſtimulis conſcientiæ ac morſibus adactus, ubi videt nullam vitæ ſpem ſupereſſe, fatebitur delictum, memor ſalutis æternæ, ne animam ſimul cum corpore perdat: Atque ſic per ſpontaneam confeſſionem liberabitur alter, qui revocatâ illâ ſimulatâ ſententiâ ſtatim abſolvendus, confeſſus verò exſecutioni mandandus erit.

Iaſon: in l. ſi is qui pro empt. in fin: ff. de uſucap. Hipp. de Marſ. in l. de minore. ff. de quæſt. Boer. deciſ. 166. *num.* 6. *& ſeq.*

Si tamen lata iſta ſententia ſimulata perſiſteret, uterque in negatione, etiam uſque ad locum ſupplicii, tunc comnino præſtat utrumque dimittere: quia ſatius eſt nocentem abſolvere, quàm innocentem condemnare, *l. abſentem. ff. de pœn.* Poſſunt tamen tales rei in caſu homicidii relegari, vel ſimili leviori pœna affici, ut evitetur ſcandulum, & delictum non maneat, etiam tali caſu exſiſtente, prorſus impunitum

l. ita vulneratus. §. quod ſi quis. ff. ad leg. Aquil. Fichard. dict. caut. 41. *Godelman. in tr. d. mag. & venef. l. 3. cap. 7. n. 27. & ſeq.*

Cautela hæc etiam poteſt adhiberi non inter duos tantùm, ſed etiam inter plures, in caſu homicidii tumultuarii, *Berlich. part. 4. concl.* 11. *in fin.* ubi alios citat.

OBSER-

OBSERVATIO VII.

Ne inquisitus vel accusatus torqueatur.

Diligentur ponderet Reus inquisitus circumstantias commissi delicti, & consideret numne aliqualiter intentionem fisci vel accusatoris, vel saltem dubiam reddere possit.

Neviz. in sylv. nupt. lib. 1. n. 66. vid. Wesemb. Cons. 19. num. 29. Bart: in l. non solùm: §. sed ut probari: ff. de oper. nov. nuncia.

Ubi enim probare poterit alium æquè insimulatum crimen perpetrare potuisse, ac ipse, evadet torturam *Cason. de indiciis ex cons. cap. 4. n. 5.* Nam indicia non concludunt, si aliter veritas se habere potest, quod approbat & exemplificat in crimine falsi *Honded. vol. 1. cons. 109. n. 14. 15.* ratio est 1 2

in observ. 1. num. 12. hoc tit. Cason. tit. Ne re. per indic: aliq. convin. n. 5. & 6.

ubi refert exemplum alicujus indicii, quod à DD. indubitatum plerumque appellatur, scilicet: quidam occidit quendam, relicto ense fugit: supervenit amicus interfecti, & apprehendit ensem cruentum, sequens homicidam, captus fuit & liberatus, quia aliter veritas se habere potuit, quam etiam probavit: 3

Emeric: à Rosbach. in process. crim: tit. 5. cap. 8.

(qui hæc ex Casono, vel sub ejus nomine alius, ad novam editionem etiam Francofurti excusam, immò integros Casoni tractatus de indiciis & tormentis ad verbum usque exscripsit, & planè alienis plumis eam adornavit: Quod inspicienti & conferenti palàm fiet) *Gomez. tom. 3. resolut. cap. 12. n. 25.* Secundùm hoc examinari possunt omnia exempla fermè injustè tortorum, & ex falsis confessionibus suppliciis affectorum, quorum multa vide *in append. hujus tract.* Propterea prudentes Advocati cauta & utili hac interrogatione examinandi testis, qui aliquid, vel affirmavit, vel negavit, uti solent: Nimirum, ut ex eo quærant,

num possibile sit, rem aliter se habere? Si respondeat, quòd sic, ejus dicto, non creditur, quia non concludit necessariò, *Cap: caut:* 74. ubi ponit exempla.

Vid: Farrinac: tr. de opposit: contra exam: test. quæst. 68. *n.* 4.

& plures ab eo allegatos. Eodem modo se defendere potest reus, si dicatur de causa, fortè emolumenti, quod ex morte occisi esset nacturus, vel simili: præterea, quod eam valde extenuabit, iniquum esse propter hanc in suspicionem maleficii devocari, probet, sibi nihil magis commodi, quàm aliis, vel aliis æquè ac sibi resultaturum,

Cason: ibid: cap. 5. *huc refer. Constit. Carol: Crim. art.* 28.

Similiter rei Advocatus consideret, si fortè inimicitia cum occiso ei opponatur, num is alios etiam plures offenderit & inimicos

4 habuerit. Item, ubi quis occiso est minatus & præter minantem etiam alium occisus habuerit hostem, præsertim, qui de minis notitiam acceperit,

Farrinac. d. indic. & tortur: quæstion: 50. *num.* 12.

an quis fortasse ex furibundo iracundiæ æstu, vel ex alia inordinata aliqua animi intemperie, soleat spirare minas. Multi enim reperiuntur homines, etiam non mali, quibus in usu est, impotenter evomere multa minarum fulmina, ut solius linguæ suæ telo omnem injuriam vel contumeliam, vel vindicare, vel avertere velle videantur.

Exemplum huc pertinens vide in append. hujus tract: Exempl. 13.

Contrà, illud hominum genus pessimum, quod nocere studet, & acrem in alios meditatur vindictam, tegit plerumque dissimulatque malum accuratè & callidè, quod prima occasione commoda incautis est paraturum.

Græva: in trib. reform: cap: 7. *pag.* 144.

Quales considerationes à judice nequaquam sunt postponendæ: Idque propter rationem ad Principium dispositionis *l. absentem.* 5. *ff. d. pœn:* recurrentem quòd nimirum satius sit, relinqui impunitum

tum facinus nocentis, quàm innocentem damnare. Huc etiam 5
potest referri casus inventi instrumenti in loco commissi delicti, quo quidem ad inquirendum contra ejus dominũ vel possessorem exsistit indicium *suprà tit*: 2. *obs*: 27. sed non torquendum, quia aliter veritas sese habere potest. Casu namque potest fieri fraude etiam, atque callida cauti alicujus nebulonis malitiâ ut ex vestibus, armis, instrumentis, aut alia quavis suppellectile innocentissimi cujusdam hominis derelictum quicquam, aut projectum, in loco flagitii commissi reperiatur. Quàm facilè est fraude & malitia alterius innoxium hominem in hæc pericula posse protrudi surreptis ei per alterum rebus, & in loco delicti datâ operâ relictis scelerati homines, præsertim, qui sceleris artes longo usu egregiè addidicerunt, tegendis suis sceleribus industriè admodum invigilantes, quos non modos fraudesque effingunt, ut in alios innocentes & inscios, proprii sceleris suspicionem & culpam devolvant?

Ioan. Grev. in trib. reformat. cap. 6. pag: mihi. 127. & seqq.

Ubi luctuosa & tragica refert exempla. Et reperiuntur quædam in appendice hujus tractatus. Propter rationem eandem non est tutum, ad solam convenientiam vestigiorum quæstiones decernere. Unum vestigium plurimorum pedibus commensuratum, apprimè sæpe convenit. Et quis dubitat exercitatos latrones, fures & alios bipedum nequissimos inversis, vel alterius vestigiis impressis, investigatores suos posse fallere & eludere? Hac quoque observatione quis sibi bene conscius uti poterit, ut
nimirum se sistat sponte: sic tanta erit innocentiæ præsumptio, 6
ut diluat omnia indicia ad torturam suffectura: quod vide probatum in *obs*:4. *supr. tit. de capt. & carc.*

OBSERVATIO VIII.

Ne quis torqueatur propter fugam.

FUgam rei indicium facere ad torturam, nisi ea ex justa, & 1
probabili causa excusari poterit, notum est. Quod latè &

pluribus exemplis declarat *Farinac: in pr. crim: d. indic. & tort. lib:1. tit. 5. quæst. 48. Coler. conf. 7. n. 28.* qualis etiam causa est, si fugiens asserat, se post querelam & inquisitionem formatam aufugisse

vid. Iul. Clar. lib. 5. pract. crim. §. fin. quæst. 21. n. 22. 23.

2 Quilibet enim tationabiliter sciens, se esse accusatum, immò suspicans informationes esse assumptas, & se inquisitum vel accusatum iri, licèt sit innocens, quærit fugam propter metum carceris, in quem quadrat Saxonicum illud: Buhten dem Staken is gut dingent: & tunc fuga rectè dici non potest animi indicium sive conscientiæ signum,

Fulv. Pacian. conf. 119. n. 52. & seq. Decius conf. 234. vers: nec obstat fuga. col. 1. Mars. in §. diligenter. n. 22. vers. quæro modò. in pr. crim: Blanc. in l. fin. n. 281. vers. hæc conclusio restringitur. ff. d. quæst. Farrinac. dict. loc.

Nemo enim tenetur se periculo exponere,

text. in c. 3. de cleric. non resid. & in c. cùm personæ de privileg: in 6. gl. ibid: in verb: securo. l. sed sciendum. ff. ad senat. conf. Trebell: Gail. lib: 2. obs: 109. n. 8. 9.

neque ex carcere vel pede ligato (quod ajunt) innocentiam suam probare,

Hippol. de Mars: ad Rubric. C. de probat. n. 279. Dd. in l. admonendi. ff. de jurejurand. Gail. dict. loc.

3 Quidam in crimine homicidii hoc suggerunt reis, ut dicant, se aufugisse, ne ab occisi consanguineis offendantur: Sed hanc excusationem cautus judex non admittit: Sic enim nunquam, indicium faceret fuga, cùm quilibet hoc ipsum nullo negotio prætendere posset. Si autem ante fugam accusato vel inquisito
4 consanguineos minatos fuisse, (id quod astuti delinquentes, antequam fugiant & capti sint, facilè queunt efficere) probatur, tunc rectè potest dici ob præcedentes minas aufugisse, ac proinde à

de à tortura liberari. Hoc quoque cautus rei Advocatus considerabit, an judex suo clientulo minatus sit, & solitus de facto procedere: tunc enim ob sævitiam minantis, & illatum metum, fuga etiam ex carcere, non facit indicium, maximè (quod majoris cautelæ ergo notetur) quando fugiens accessit ad superiorem: Ac propterea ad pœnam non tenetur,

Carer. in pract. crim. de indic. indicio 3. n. 38. pag. mihi 104.

Et hoc minùs, quando recurrit sive iter facit ad superiorem, cum protestatione, quòd per hujusmodi profectionem non intendat fugere, sed causam pro consequendo suo jure superiori exponere

Par. d. Put. in tract. Syndicat. cap. cùm judex. Gothofr. à Bavo, in theorica criminali practica: §. fuga carceribus effractis. n. 58. pag. 159.

Quia in tali casu itineris arreptio habet vim appellationis,

Farrinac in pract. crim: d. indic. & tortur. lib. 1. tit. 5. quæst 48. n. 57.

Si indicium fugæ unquam fuit lubricum & exiguæ fidei, sanè il- 5
lud hac nostra rerum criminalium & processuum tempestate vel maximè tale, nedum fermè nullius esse quis non asseruerit? Plurimi enim procul dubio innocentes in eam trahuntur, quando nimirum judicum inscitiam & sævitiam, præsertim circa funestam juxtà ac sæpe iniquissimam in insontibus exercitatam torturæ praxin, quæ proh dolor, si aliter fieri non potest, stylo curiæ, consuetudine sive judicii observantiâ excusatur, testium perfidiam, tribunalia corrupta, carceris incommoda, quibus plerumque justæ & debitæ defensioni via præcluditur, anxiè & cautè secum expendunt. Hi sanè excusandi, quòd non tam conscientiæ stimulo compulsi, quàm exemplis eorum territi, quibus malè cessit nimis secura conscientiæ suæ confidentia, fugâ sibi consuluerint.

Grevius in tract. de tortur. lib. 1. cap. 6. pag. 17. vide quæ scripsi suprà tit. de capt. & carcer. obs. 16.

Quis est salutis propriæ ita securus & negligens, aut tam temerarius innocentiæ suæ assertor, cui carceris horror non pallorem,

non mœstitiam excutiat? *Idem ibid. pag.* 171. Huc referre lubet, verba Lutheri *tom.* 7. *Ienensi fol.* 361. Man findet etliche Leute / so weicher vnd blöder Natur / daß sie nicht können verschlossen oder gefangen seyn / sterben oder vergehen in einer Ohnmacht / sonderlich wo der Sathan mit zuschlägt / vnd tritt den Zaun (wie er pflegt) da er am niedrigsten ist / wie man dann wol die Leute im Kercker todt gefunden hat.

Non tamen eo inficias, malè sibi conscios quàm plurimùm, ubi poterunt, fugam capessere, testatur enim hoc experientia. Sed cùm in animo fugientis relinquatur, cur aufugerit, ut judici, nisi quantum ex aliis indiciis vel delicti probationibus conjicere licet, constare non possit, num conscientiæ stimulo, an verò justo antè dictorum metu sese in pedes conjecerit. In hoc dubio ex fuga indicium exstruere posse judicem, negare non dubi-
6 taverim: Idque ex hac ratione: Nam indicia in genere non concludunt, si aliter veritas se habere potest,

Casonus in tr. nereus per indicia aliq. convinc. n. 5. & 6. *Gomez. tom.* 3. *resolut. cap.* 12. *n.* 25. *Cæpoll. caut.* 74. *vide observ.* 8. *n.* 1. *hoc tit. ubi exemplum de aliquo indicio, quod alioquin appellatur indubitatum.*

Vel intentio fisci sive accusatoris aliqualiter dubia reddi potest: *Nevizan. in silv. nupt. lib:* 1. *n.* 66. Ratio est tristis & luctuosi hujus remedii mille fallaciarum figuris prostitutio. Unde in specie, si fuga vel absentia aliquo modo potest colerari, scilicet mercantiâ, explendo voto, metu carceris, sævitia judicis, minis partis læsæ, vel simili, & hoc probari, indicium, si quod fuga induxit, purgatur,

Bald: in l. bonæ fidei. C. de jurejurand. Brun. in tract: de indic. & tort. part. 1. *quæst.* 3. *n.* 6. *vers. aut. non fugit. Menoch. de præsumpt. quæst.* 89. *lib:* 1. *n.* 38. *Ludovic. de Peguera decis:* 17: *n.* 35.

Quod etiam convenit cum Constit. criminal. Carolina *artic:* 25. So jemand einer Missethat halber flüchtig würde. Alioquin stabitur juramento, quia præsumptio taliter inducta tollitur per juramentum ipsius fugientis.

Cyn.

Cyn. in l. fin. C. de requir. reis. Hippol. de Marſ. in pract. crim. §. diligenter. n. 43. Matheſilan. in ſigul. 145. in fin. Carer. in pract. crim. de indic: verſic: Tertium. n. 6. & 12. pag: 101. Peguera dict: deciſ: 17. n. 36. Boer. deciſ: 215. n. 26.

Quando itaque indicium fugæ ita eſt eliſum ſive purgatum, cuilibet palàm & jurium rationibus conveniens eſt, ei nihil, neque tantilli remanere effectus, ut aliis indiciis in quoquam poſſit adminiculari.

OBSERVATIO IX.

Ad evitandum errorem per ſortilegia torquendi.

ASſumunt ſibi quidam judices (quod tamen noſtro tempore 1
uſurpatum haud memini) per ſortilegia & divinationes, ſicuti Chaldæi ſoliti fuerunt, reos ad torturam trahere: idque fortè ex conſilio *Baldi*, qui dicit, licere maleficium tollere per incantationes dæmonum, dummodo animus non recedat à Deo: Sed quia hæc conſuetudo eſt irrationabilis, & ex errore ortum traxit, præterea contra Dei præceptum & omnia jura, ac in ſpecie contra

Conſtit. Carol. art. 21. vide etiam ibi Matt. Steph. in comment.

ideoque Chriſtiani judices ab hoc modo ſeſe abſtineant: Cùm inquirens per hæc & ſimilia, quamvis reus reperiatur culpabilis, poſſit puniri, & actus ſit nullus: Nec puto approbandam opinio- 2
nem *Hipp. de Marſ. pr. crim. §. Diligenter. nu.* 181. ſtatuentis ad inquirendum ejuſmodi incantationem ſufficere, & ubi magnum ex delicto imminet ſcandalum. Quod enim in & per ſe malum, immò punibile eſt, id nulla conſideratione bonum reddi poteſt: Et cùm Diabolus ſit autor mentiendi, & fallendi, & calumniator, ex ejus incantatione, non niſi mera ludibria & eluſiones, quibus apud credulos innocentibus creat pericula, naſci poſſunt: Nec ſunt

sunt facienda mala, ut inde eveniant bona: *in terminis Heig. lib: 2. quæst.39.n.73.& seqq.* Nec Hippol. in se approbare debet, quod alibi in reis improbat. Veluti in *§. nunc. videndum. n.52. vide* quæ scripsi in

observ.15. hoc tit. vide obs: 17. supr. d. inquisit: & accusat. tit. 2.

OBSERVATIO X.

Pro judice in tormentis interrogante, & ne examen committat indoctis.

1 INdoctis scribis & aliis imperitis examen torturæ committi, vidi quàm sæpissime: Quæ corruptela inde procul dubio irrepsit: quòd ejusmodi examinatorum officia in causis capitalibus hodie non habeantur, (sed non nisi crasso errore) usque adeò ho-
2 norabilia. Verùm, quia in hisce causis raro aut nihil negotii est de bonis fortunæ, sed agitur de famâ & sanguine hominis, judices itaque humanitatis intuitu & religionis, in iis, quàm in civilibus
3 procedant longè cautiùs, & si ipsi interrogationes facere non vacant, committant illud viris doctis & circumspectis, *secundùm Constit. Carolin. art. 72.* Cùm hæc res sit magni momenti, ne innocentibus ex hallucinatione & implicatione imperitorum, nec
4 non propria simplicitate, famæ vitæque creetur periculum: Idiotæ enim præter alios periculosos errores, circa interrogationes faciendas vix abstinere cavent à suggestionibus, contra *Constit. Carol. Artic. 56.* Keinem Gefangenen die Vmbstände der Missethat vorzusagen/ sondern jhn die gantz von sich selbst sagen lassen: Quomo-
5 do autem illæ fiant, & ab iis caveri possit ac debeat, docet.

l. 1. § qui quæstionem. 21. Cothm. vol. 3. resp: 29. n. 327. Clar: Pract: crim: lib: 5. § fin: quæst: 45. num: 11. & Casonus de Torment. cap. 15. Gomez. variar. resolut: tom: 3. cap: 11. n. 37.

Qui omnino legantur. Ubi, quòd judex specialibus interrogationi-

tionibus non debeat reum involvere, vel ad confitendum inducere, neque de certo aliquo individuo, sed generaliter interrogare: Alioquin non interrogatio est, sed suggestio, judex perdit animam, & processus est ipso jure nullus,

Farrinac: cons. crim: 83. n. 3. & ibid. in addit. tit. 6. l. 1.

De idiotis & imperitis judicibus conqueritur

Ioan. Bonefac. in tract. de furt. §. fraudulosa. n. 19. dicens:

Sunt tamen quidam imperiti latrunculatores, qui peritiæ laudem non exspectantes, ex propria immanitate & crudelitate gloriam affectant, & exsultant, quando sophisticis argumentis, vel aliis decipulis possunt reos circumvenire, credentes, eorum officium in castigandis reis, ac subditis exterminandis, non in corrigendis, & innocentibus absolvendis consistere, crudelissimo Nerone ipso 6
crudeliores. Sed pro reo notandum est, confessionem per suggestionem, promissionem vel similiter extortam, non nocere, nec sibi, nec aliis, etiamsi ratificata sit.

Bart. & Mars. in l. 1. §. qui. quæst: ff. d. quæst. Thom: Gram: in voto 34. Carer. in pr. crim: tit. de confes: §. in textum. num: 16. pag: 154. & n. 19.

Observatio XI.

Pro Actuario, ne scribat sponte Reum confessum, propter periculum falsitatis.

IN Actuariis litium criminalium, & Notariis requiritur bonitas & versutià: Prior, ne corrumpantur, posterior, ut veritatem 1
delictorum indagent. At, bone Deus, quàm pauci hujus farinæ reperiuntur? Mutant enim veritatem accidentium, credunt ministris, & à scopo justitiæ declinant: prout exclamando conqueritur

Valenth. Winth. in Parth. litig: lib: 1. cap. 14.

Solent etiam in eo, quod magni est præjudicii, errare Actuarii

2 vel Notarii, ſcilicet quando extra actum torquendi Rei confitentur, ſcribunt, ſponte confeſſos eſſe, non obſervantes, an etiam aliquo terrore aut minis adacti, vel promiſſione impunitatis in-
3 ducti ſint: Si enim horum quicquam intervenerit, confeſſio æquè minùs præjudicat atque ea, quæ facta eſt in tormentis. *Caſon. de Torm. cap. 18. num. 3. & 4.* Nam, utrum ſponte, an verò ex metu confeſſus ſit, in animo delinquentis remanet, qui eſt quid latens in corde, & res inviſibilis nulloque corporis ſenſu perceptibilis, ſed ſoli Deo cognita.

gl. in l. 2. ff. d. interrog: action. Hipp: d. Marſ: conſ. 96. n. 7. Rol. à Vall. vol. 3. conſ: 11. n. 12.

neque Notarius, an quiſquam ſponte, an coactè confiteatur? ſem-
4 per conjicere poteſt, nec debet, ſed tantùm ſcribere, Reus eſt confeſſus cum adjectione loci, temporis, verborum, quibus confeſſio & interrogatio facta eſt, & ſi præterea quædam appareant, aliarumque circumſtantiarum: Tunc diſcreti judicis eſt, ex ejuſ-
5 modi circumſtantiis cognoſcere, an reus ſit ſponte vel ex metu confeſſus: Et aſſertioni Notarii, non creditur. Id, quod pro cau-
6 tela notetur, ad evitandum periculum falſitatis: Nemo enim præſumitur ita demens & fatuus, ut confiteatur crimen ſponte, propter quod imponitur pœna mortis, aut membri mutilationis, & præſumptio eſt pro reo in tali caſu, ut contrarium dicere vel ſcribere ſit quædam falſitatis imago,

Hippol. de Marſ: in pr. crim: §. expedita. n. 24.

immò talis ſcriptura ſit falſa: vide tamen, quomodo hoc ex *Baldo* & aliis declaret

Brunus de indic. & tort. p. 2. quæſt. 6. n. 24. & ſeqq.

Nec verbum ſponte in inſtrumento poſitum purgat vitium metus vel violentiæ: quod obtinet etiam in civilibus, cùm ex ſtylo tabellionum communi adſcribatur, *Menoch. de recup. poſſ: remed. 1. n. 291.*

OBSER-

OBSERVATIO XII.

De fraudibus Carnificum circa indicia & torturam, iisq; advertendis & evitandis.

NOn nemo quorundam lictorum & carnificum nebulonum, 1
sibi dedecus esse, si non tormentis confessionem eruere, &
quemvis ipsorum manibus expositum etiam robustissimum frangere possint, delirantium, diabolicam versutiam detexit: Qui interea temporis, dum stupidum, simpliciorem & semianimem reum, jussu inquisitorum, ligant & torturæ applicant, ad hoc, vel illo modo confitendum, & hos vel illos complices edicendos, instruere solent; suadentes, ne cum suo periculo & dolore cruciatus tergiversetur, eosque nominare differat, de quibus præterea satis constet, & nihilominus non esse evasuros, qui etiam de ipso delictum fassi sint, & ut consilii hoc capiat, sese mitiùs torturos: Commissarii ad inquirendum, iisque adjunctus 2
Notarius interim confabulantur, vel rem susque deque habent, non advertentes ejusmodi lictorum nequitiam: Postea, quando miser ille incipit in torturam elevari, tormentorum dolori cedit, & habet, quod de sese & de aliis sæpe innocentibus cum suggestis circumstantiis effetur. Quæ cùm ad protocollum ap- 3
primè notantur, socordes & decepti inquisitores ambabus manibus se veritatem comprehensam tenere putant. Et ita in inquisitione & examinatione veneficarum, quæ propter sexus fragilitatem tormentis superantur faciliùs, aliquando contigisse quidam asserunt. Annon etiam fieri potest, immò quid facilius est, quàm quòd famosi extorquendi artifices, carnifices hoc nomine multùm commendati, dum miserum ligant, exuunt, & ad equuleum præparant & aptant, membranam sive chartulam quandam, quam taciturnitatis sortilegam solent vocare, manuum non accuratè observatarum celeritate, ejus brachiis, vel aliis corporis partibus, etiam occultis supponant, & postea propiùs accer-

sitis astantibus, se eam ibi invenire mentiendo, imponant, in hunc finem, ut ulteriùs, vel exquisitiùs & acerbiùs torquendi nanscifcantur licentiam.

Ubi locorum stigmata in corporibus captivorum, criminis magiæ inquisitorum, per lictores diligenter, non minùs, quàm petulanter quæsita & reperta, pro indiciis ad torturam venditantur, si nimirum sensu & sanguine vacant, ita ut si acum vel stilum profundiùs immittendo, neque dolor, neque sanguis cieatur, egregiè judici & ad torquendum deputatis Commissa-
4 riis potest imponi. Namque in corpore humano naturalis aliqua nota, vel in utero materno (quod fit sæpissime) macula quædam recepta & cum homine nata, vel cicatrix, vel locus alia de causa sensus expers esse potest, veluti caro spongiosa. Quando itaque carnifices misero, in tormentis pendente, in locum, quem dicunt suspectum, acum vel stylum immittunt, naturali modo contingere potest, ut torturæ horrore sanguis illam, etiam nonnullas alias corporis partes deserat, aut stupore non fluat. Nonne etiam torturæ exquisitus dolor efficit, ut acus punctio vel alius dolor minor & levis non sentiatur? Nonne potest fieri, ut lictor sive carnifex in aliquo loco mortificet carnem captivi, aut eam
5 leviter tantùm compungat vel simulet compungere. Quid obstat, quò minùs lictor utatur stylis dolosis, magicis & incantatis, vel ita fabricatis, ut, cùm libet, intrent & vulnerent, cúm non libet, introire tantùm videantur, in se ipsos reducti? Quales sunt cultelli joculatorum. Sagaces oculi accuratè & distinctim manus carnificum observantes talia, & fortè similia deprehendent. Nonne lictores ipsi sæpe magi incantatoria arte sanguinem sistere sciunt, & carnis stuporem inducere. Hæc, nec non exempla quædam, recensentur

Ab autore anonymo, in cautione crimnali dub. 43. pag: mihi. 297. 298. vide eund. dub. 11. pag: 49.

Cùm autem per hasce plusquam diabolicas lictorum technas, graviterque puniendas, non solùm innocentibus, verùm etiam judicum & inquisitorum æternæ saluti præsentissimum creetur peri-

periculum, huc adſcribere cautelam libuit: ut nimirum inquiſitores, quando neceſſitate, ſufficientibus legitimeque probatis indiciis ita expoſtulantibus, ad quæſtionem procedunt, vel etiam antè, quandocunque, nunquam permittant lictores ſeu carnifi- 6
ces cum reis ſolos eſſe & colloqui, vel quid dicatur & agatur, benè attendant, ac propterea rejectis confabulationibus ſemper ligationi & toti actui propiùs aſtent, confeſſionem illis remotis ad protocollum fideliter excipiant, ac illud ipſum ita conſervent, 7
ut præcipit *Conſt. Carl. art. 189.* ne etiam commentarienſis ſive cuſtos carceris, vel quiſquam alius quicquam de facta confeſſione reſciſcat: ſic tolletur omnis ſuggeſtionis metus, à qua etiam ipſi judices & commiſſarii ad inquirendum, ut ſanctas ſemper abſtineant manus, humanum juxta ac religioſum eſt.

Sunt quidam latrunculatores tam crudeles juxtà, ac blitei, ut, ſi reum aliquem corpore robuſto ſunt nacti, vel ex alia ratione confeſſionem difficulter extortum iri autumant, torturam non ſuis, quos habent in loco, carnificibus, ſed aliis aliunde accerſitis, & de artificio torquendi, & confeſſionem exprimendi multùm commendatis, confidant. Qui dum aggrediuntur opus, inter alia reum, biduum vel triduum ad equuleum aliquot juſculis ita præparare poſſe dicuntur, ut in primo limine elevationis quæcunque confiteatur. Sed caveat ſibi judex & ab hoc genere 8
excedendi. Nam, quis dubitaverit, tam famoſos extorquendi artifices incantationibus & præſtigiis hac in parte quoque uti? Quæ tam indurantes, quàm emollientes, æquè juſculis atque placentis ineſſe, ac animi caliginem & mentis ecclipſin, ex Medicorum judicio, inducere queunt:

Alex. Bened. lib. 1. pract. cap. 28. Paul. Zachias, in quæſt. medicoleg. lib. 2. tit. 1. quæſt. 3. n. 34. 35.

Inſuper, ſi rei torquendi cerebrum & corpus ex quocunque cibo vel potu, eodem die ante torturam ſumpto, turbatur, prout videre eſt *infr. obſ. 24. hoc titulo.* præparatis & venenatis ejuſmodi juſculis, etiam citra incantationes, turbabitur vel maximè. Sunt quædam venena, quæ cibo potúve mixta & comeſta, mentis oc-

casum afferunt, veluti cerebra nonnullorum animalium, cati, felis, vespertilionis, leonis, ursi & aliorum, ut & liquores vel cibi, â fulmine tacti: *Paul. Zach. Alex. Bened. dict. locis.* Quid sceleratis mortalium est facilius, quàm istiusmodi venenis miscere cibum, vecordem eludere judicem & miserum reum, præsertim aliquot diebus pro lubitu inescatum, in exitium præcipitem agere? Ne dicam, quòd ad totum corpus usque adeò debilitandum, etiam dari possint tales cibi, ut reus, cujuscunque etiam sit roboris & animi, dolori cedat facillimè. Non igitur mirum, quicquid velit tortor, reus vel infatuatus, vel immensissimo cru-
9 ciatui cedens effetur. Sed hoc medio & similibus extorta confessio est nulla, secundùm tradita

obs. 2. obs. 10. obs. 15. obs. 40. hoc tit.

Curet itaque judex diligenter, ut in casu criminis atrocis, cibus per fidos semper porrigatur ministros, ne talibus nequitiæ cassibus & dæmonis ludibrio implicetur, innocens trucidetur, & sacrosancta justitia libidine & fraude carnificum, quàm turpissimè contaminetur, vel planè subvertatur.

OBSERVATO XIII.

Ne probationi per aquam frigidam credatur, & si quæpiam ex ea, sine aliis sufficientibus indiciis, adhibitis tormentis, expressa est, ut talis confessio annulletur.

1 MOs quædam Germaniæ loca invasit hic pessimus, ut probent veneficas sive magas per aquam frigidam, hoc modo: Carnifex eas, manibus pedibusque in crucem ligatas, in proximum fluvium vel stagnum projicit, si merguntur, opinione plebis & imperitorum judicum sunt innocentes, si natant, veneficæ sunt: Esse autem hunc modum probandi & similes, quorum meminit

Mascard. d. probat. vol. 1. quæst. 4. n. 7. 8. 9.

prohibitas tentationes Dei Omnipotentis, & meras vafri diaboli

boli elusiones, à quibus sibi vel maximè cavere oportebat, omnes Christianos magistratus, passim alii inculcarunt, imprimis etiam *Heig. part. 2. quæst. 39.* (ubi formulam antiquam, in actu projectionis in aquam usitatam mirabilem apposuit, *sub. n. 42. 43.*) nec mei est instituti id operosè repetere, & huc conscribere. Unum hoc, exempli loco, quod ipse anno proximè præterlapso, hisce meis oculis conspexi, lubens adjicio: Cùm aliquot suspectæ in aquam ejicerentur, & omnes supra eam fluitabant, aliquis spectatorum ab ejusmodi crimine habitus immunis, precio accepto à nonnul- 2
lis personis Illustribus, quæ etiam huic scenæ intererant, eodem ligatus modo, in eandem aquam projiciebatur: Natabat perinde hic, ac illæ, ut etiam juvante carnifice non posset submergi: Postea extractus & dimissus est, & omnes astantes fallibilitatem istius indicii admirati sunt. Quid itaque, si judices imperiti & superstitiosi nihilominus huic probationi confidant, non quidem ad definitivè condemnandum, sed saltem ad quæstionem habendam: vel ut quidam, qui humaniores & subtiliores audire cu- 3
piunt, ut hoc cum aliis indiciis non sufficientibus conjungatur, ad effectum torquendi, & eò faciliùs confessionem eruendi? Utrumque est improbum: ut etiam nullius adminiculi legitimi vim & effectum sortiatur *Heig. dict. quæst. 39. n. 123. & seqq.* Cùm enim torturæ fundamentum supra elusione diaboli, vel totum vel ex parte ponatur, exinde nil nisi diabolicæ deceptiones, cum irreparabili innocentum injuria, nasci possunt: Ac porrò talis tor- 4
tura propter defectum legitimorum & sufficientium indiciorum injusta, & si quæ secuta confessio, etiam ratificata, nulla est: per ea, quæ tradidi, & huc repeti possunt ex *observatione secunda, hoc tit:* Et hæc ad invalidandam ejusmodi confessionem sunt notanda: Judex quoque utens tali exploratione per aquam frigidam, injuriarum conveniri potest, juxta

l. 32. ff. d. injur. & famos. libell. Godelm. d. mag. & venefic: lib. 3. cap. 5. n. 30. Gilhaus. in arb. crim: cap. 2. tit. 34. n. 158.

Eadem est impietatis & absurditatis ratio probationis per duel- 5
lum,

lum, quam tamen tuetur in crimine læsæ Majestatis *Gigas in tract. de crim. læs. Maj. quæst. 7. lib. 2.* & alii ex antiquioribus plures, quos tamen bonis rationibus refellit *Bocer. in tr. de bell. & duell. lib. 2. cap. 2.*

OBSERVATIO XIV.

Contra insignem errorem, lacrymas coram judice vel tormentis retinendi, signum esse veneficarum, & indicium ad torturam, nec non maculas sive stigmata in coporibus inquisitarum inventa.

1 MUlierem esse veneficam, quando lacrymas coram judice vel tormentis stando effundere non potest, indicium quidam statuunt certissimum. Ex quibus sunt

Paul: Chirland. tract: d. sortileg. quæst: 9. num. 3. us. & ego alias habui in facto, & seq. Iohann. Bodin. tract. de dæmon lib. 4. cap. 1. post med: vers: exploratum autem illud est, & cap. 4. post med: vers: alia quoque præsumptio est. Iacob. Spreng: & Henr. Institor, in malleo malefic. part. 3. quæst. 15.

Etiamsi conjurationibus compellatur *Spreng: & Institor. dict. loc.*

2 Quarúm conjurationum mirabilem juxtà, ac superstitiosum & sortilegum practicandi modum & formulam, vide apud *Eosdem dict: loc.* Judex nimirum, vel præsbyter super caput delati, delatævè manum ponit & hæc profert verba: Conjuro te per amarissimas lacrymas à nostro salvatore Domino Jesu Christo in cruce, pro salute mundi effusas, ac per ardentissimas lacrymas ipsius gloriosissimæ virginis Mariæ, matris ejus super vulnere ipsius, horâ vespertinâ sparsas, & per omnes lacrymas, quas hîc in mundo omnes sancti & electi Dei effuderunt, & à quorum oculis jam omnem lacrymam abstersit, ut in quantum sis innoxia, lacrymas effundas, si nocens, nullo modo: In nomine Patris, Filii, & Spiritus sancti, Amen.

Verùm

Verùm enim verò alii contrarium rectè ſtatuunt, cùm 3
lacrymas fundere videatur res indifferens, & poſſit adeſſe vel abeſſe nocentibus & innocentibus, itaque nequaquam pro indicio legitimo ad torturam haberi debet : Quia neceſſariò non concludit.

Schmid: vol: 2. conſ: Argentoratenſi 53. num. 40. & 41.

Debent autem indicia eſſe urgentia ad concludendum, & certa

l. fin: & ibid. Dd. omnes. ff. d. quæſt. suprà obſerv. 1. num. 12. hoc tit.

Et non probat hoc eſſe, quod ab hac contingit abeſſe.

l. neque notatus C. d. probat. Schmid: dict: loc.

Immò in magnis & inſolitis animi perturbationibus 4
plerumque accidere ſolet, ut lacrymæ ſtupore quodam retentæ, non emittantur, cùm tamen in mediocribus miſeriis eæ vix comprimi queant. Quod Phædræ apud Senecam accidit, ubi ita conqueritur : Curæ leves loquuntur ; ingentes ſtupent. Notabile eſt etiam illud Exemplum Ægyptiorum Regis, cum liberis & familiaribus ſuis à Cambyſe capti, qui ad unius amici ſeniculi calamitatem lacrymas largiter effudit, ad liberorum autem omnino nullas : Et Cambyſi, cauſam hujus rei ſciſcitanti, reſpondit: Domeſtica mala majora ſunt, quàm ut lacrymas recipiant. Quod exemplum adducit

Ariſt: lib: 2. rethor: cap: 8. & ex eo, ut & quædam alia Camerar: in operis ſucceſſiv. lib. 1. cap. 29.

Conſideret nunc Chriſtianum pectus animum miſeri delati delatæve in triſtibus carcerum clauſtris detentorum, & omnium amicorum affatu, ſolatio & auxilio deſtitutorum, quando ad horrendum tormentorum apparatum trahuntur, eorum carnificinæ præparationem, & lætabundos, geſtienteſque lictores oculis ſuis intuentur, nec non ſeveri & rigoroſi (nedum ſæpe extremæ crudelitatis) judicis acerbam compellationem, inſuperque ejus tam dictum inauditum & ſortilegum conjurandi modum & formulam ſtupendam, ut & tùm judicis, tùm etiam ipſorum carnificum voces minabundas, truculenta verborum fulmina, &

na, & acerbos risus audiunt, præsertim quando vestibus exuuntur & duris crudelibusque manibus ligantur, an aliter fieri possit, quàm ut perturbati & consternati sint vel maximè, & eos obstupefaciat pudor metusque, ut neque cogitata proloqui queant.

5 Non itaque possum, quin opinionem istam, quâ sentitur, retentionem lacrymarum coram judice vel tormentis, certum esse signum veneficarum vel legitimum indicium ad torturam, summopere demirandam, tanquam iniquissimam detestandam & ex judiciis planè explodendam esse censeam; Cùm ipsa natura & naturalis ratio eam refellat, insuper etiam ipsissimi ejus defensores inficias ire non posśint, quòd, cessante tali consternatione & perturbatione animi, mulieres delatæ lacrymas emittere queant

Spreng: & Instit: in mall: malefic: part: 3. dict: quæst: 15.

Ubi scribunt expresśè: posśibile tamen est, ut pòst, in absentia judicis & extra locum & tempus torturæ, coram custodibus flere valeant. Et addunt ibidem: Sed quid si Diaboli astutiâ, Deo permittente, etiam coram judice vel tormentis maleficam flere contingeret? Cùm flere, nere, decipere, proprium dicatur mulierum.

6 Parumper perpende hoc, quæso, lector amice: mulier coram judice vel tormentis stando sive flet, sive non flet, malefica est: si posterius, ex natura maleficarum: si prius, ex diaboli astutia, Deo permittente. Sed quis manifestavit hæc Zelosis illis inquisitoribus? Nihilominus ex eorum sententia, non flere signum veneficarum est certissimum. Mirari satis nequeo, talium scriptorum placita à quibusdam Zelosis & rigidis imitatoribus, etiam à nonnullis Juris Consultis, in processu contra sagas pro norma & forma ferme observari.

7 Eandem reprehensionem meritò incurrunt

apud Godelman: lib: 3. de mag: & venef. cap. 3. n. 27. & alios,

Qui statuunt maleficis signum esse impressum à diabolo, quasi vestigium leporis, etiam sæpe in locis abditis & genitalibus, & hoc

hoc facere firmissimam præsumptionem. Si autem tale signum in nulla delati captivi corporis parte invenitur, eum esse veneficum constantem, & constanter pactum cum Sathana initum servaturum. Quia illis tantùm tale signum sive notam inurere diabolum asserunt, quos metuit, pactum suum deserturos, aliis verò, quos constantes fore sperat, non item. Unde sequitur, judice invito, ratione hujus asserti indicii, neminem delatum captivum esse innocentem. Sive enim reperiatur in ejus corpore tale signum, sive non, maleficus est; Si illud monstratur pactum cum diabolo, si hoc perinde, & quidem cum constantia servandum. Taceo hîc in corpore humano (experientiâ teste) reperiri sæpe maculas connatas.

Ejusdem farinæ est quoque illud, quod ex templorum frequentatione & pia devotione delatarum est in ore vulgi, non rarò etiam nonnullorum judicum dicentium; Quò nequiores & pejores esse maleficas, hoc magis devotionem præ sese ferre, & pietatem simulare. Si autem cultui divino publico rarò interfuerint, eum neglexerint plerumque & preces publicas susque deq; habuerint, vel non usque quaque vitam agunt irreprehensibilem, hoc etiam tanquam indicium contra delatas arripiunt. Itaque sive mulier sese gerat piè, sive impiè, sive vivat frugi, sive perditè nihilominus juxta absurdam horum latrunculatorum, ad torturam & condemnationem, cum maxima sacrosanctæ justitiæ & Reipub. jactura inhalantium sententiam venefica est, & præsumptio contra eam exsistit. Quis hisce hominum umbris, vel in hoc, vel in alio genere delati criminis, erit innocens? Si tali modo & simili impunè in hominis corpus & famam licuerit irruere & grassari, ecquis de veritate dubitaverit, quod olim Poëtarum quidam dixit: Medico & Judici hominem occidere impunè licere? Referente hoc

Anna. Robert. rerum judicat. lib. 1. capit. 4. pagina mihi 52.

Si fortè essent negaturi Sprengeri & Institoris sequaces 8
ante dictum animi tremorem & consternationem esse posse tantam, ut etiam communi naturæ cursui ejusmodi vim inferre que-

at, iis jam dicta exempla, & considerationem cujuscunque viri prudentis, docti & experti, nec non illud exemplum oppono, quod affert

Ex Paris. d. Put. Purpuratius in tr. consil. feudal. varior. cons. 53. n. 27. & Carcer. in pract. crim. d. indiciis. §. sextum indicium. n. 2. pag. 108.

Ubi virum quendam Nobilem accusatum quidem magni criminis, sed innocentem, ad aulam ductum, & ante eum chordam videntem, tantus, & animi, & coporis tremor, ex nuda tormentorum cogitatione invasit, ut ruptis quasi laxatisque naturæ vinculis, alvus ipsa non retentis excrementis, eorum arbitrio refragetur.

Huc pertinet & illud vanum, imo stolidum judicium, quod imprudens Vulgus, interdum etiam alii, qui prudentiores audire volunt, tam de quocunque alio, ob suspicionem alicujus delicti, quam de fœmina, in specie ex causa imputati Veneficii, ad judicem ducta, effutire solent. Si enim hæc ad eum vadit vultu non mutato & imperterrito, indicium criminis esse blaterant: Solere enim veneficas tam induratæ esse frontis, vel simulare animum non perturbatum, nulliusque mali conscium, ad crimen suum eo melius celandum: Si vero consternato animo, vultuque tristiori appareat, nihilominus esse reatus indicium, & quidem ex conscientiæ morsu existens murmurant & obganniunt.

OBSERVATIO XV.

Contra incantationes, quibus delinquentes adversus tormenta utuntur, nec non de uno & altero eruendæ confessionis modo illicito.

1 Sunt quidam, quanquam pauci, tanta duritie, ut tormenta prorsus contemnant, ac propterea ab iis veritas exprimi non possit *l. 1. §. 23. ff. d. quæst.* Quod ingenii obstinacia & corporis robur procul dubio, nec non interdum atrocioris supplicii metus præstant: Meminit. *Paris. de Put. de Syndic. §. torturæ gra-*

gravior: Socios criminum, in Silvis, ubi conveniunt, mutuis sese tormentis exercere, ut à magistratu deprehensi & cruciatibus assueti, vim tormentorum contemnere possint. Sunt autem, qui per incantationes contra tormenta indurescere sæpe torquendos certò statuant, & exempla hujus rei tanquam experti referant, inter quos *Hippol. de Mars.* qui contra ejusmodi incantationes cautelam tradit 2

in pract. crim. §. nunc videndum. n. ult. usque ad fin.

Nimirum: si videt judex, reum tormenta non timere, mutet ea, 3
& adhibeat aliud tormenti genus, mutet carcerem, exuat ei omnes vestes, etiam camisiam (*ut loquitur Hipp.*) ne quicquam sinat de suo ex priori carcere exportare: Quia plurimùm habent incantationes suas, in vestibus vel in camisia: Item, caveat judex super omnia, ne aliquis det torquendo comedere: Immò velit videre omnia, quæ sibi portantur ad comedendum: Et si aliqua ex illis sunt suspecta, illa projiciat & subroget de suo. Et non permittat modo aliquo, quòd detur panis vel placenta aliqua: Nam in panibus & placentis communiter ponuntur incantationes contra tormenta: Item, sit judex astutus & sagax, nec permittat reum, in quantum fieri potest, tacitè & submissa voce loqui, maximè dum ligatur ad torturam, sed rumpat verba continuè interrogando: solent enim rei, dum ligantur, dicere ali- 4
qua verba à se submissa voce, quæ sunt in passione Domini nostri Jesu Christi; quibus dictis dormiunt in tortura & nihil sentiunt. Verba ista, ut & Exempla *dict. loc.* refert *Hippol. de Mars.* ut expertus: Refert etiam quædam

Wierus de præstig. dæm. lib. 5. cap. 11. ex Paulo Gril. de quæst. & tort. quæst. 5. n. 13. & seqq.

mirabilia lectu? Quibus omnibus ego, nec fidem tribuerim, “
nec detraxerim, eam animadversoribus & experientiæ relin- “
quens: Cui tale quid occurrit, periculum traditæ cautelæ, sine 5
tamen affectu crudeli, impetu nimis severo, & injuria sexus, facere poterit: Mei non est propositi hîc omnia ad amussim exigere: Hoc tamen miror, quòd *Hippol. dict. loc. in fin.* de se apertè 6
scribat.

ſcribat his verbis: Dum eſſem Capitaneus vallis Lugani, cùm magno labore habui à quodam ribaldo incarcerato pro falſa moneta quædam verba, quæ ſi dicantur in aurem rei, quando ligatus eſt ad torturam, vel poſitus ad aliud tormentum, rumpunt omnes incantationes: adeò quòd dictis talibus verbis ſentit ipſe reus tormenta, in iis cruciatur, ſicut ſi nihil dixiſſet vel comediſſet, ex quibus verbis pluries conſecutus fui honorem contra plures reos diverſorum delictorum, in pluribus & diverſis locis Italiæ, in quibus fui Aſſeſſor & Officialis. Hactenus Hippolitus. Quæ autem iſta ſint verba, non exprimit. Erunt fortè, quæ leguntur apud

Griland. d. l. referentem ipſum Hippol. & apud Wier. allegat. loc.

7 Meo judicio *Hippol. de Marſ.* in hoc poſtremo, & fortè ſimilibus, propter quæ audit egregius tortor, operam dedit rei illicitæ, immò impiæ, qua diabolicas artes, artibus diabolicis, ſi non expreſſo, tamen tacito Dæmonis conſenſu, quas à monetæ falſario, infamibus carnificibus, & proculdubio aliisbipedum didicerat nequiſſimis, diluſit: Id quod Chriſtianum judicem, & tam in criminalibus excellentem practicum ſive magnum Criminaliſtam, ut eum vocat

Hieron. Gigas in tract. de crim. læſ. Majeſt. quæſt. 15. lib. 1. n. 2. & iterum lib. 3. ſubrubric. de plurib. & var. quæſt. quæſt. 6. n. 2.

8 & alibi paſſim, non decet. Exiſtimarim, ſi ita confeſſio eliciatur, tali non eſſe credendum, immò eam eſſe nullam & omnia, quæ inde ſequuntur: Si enim confeſſio, ad quam reus vel minis adactus, vel humana calliditate, ſuggeſtionibus & pollicitationibus inductus, eſt nulla, ut revera eſt, quod demonſtravi infrà *obſerv. 18.* Multò magis ea invalida & prorſus nulla erit, quæ verſutiâ dæmonis, mille modis ejusmodi curioſos percunctatores fallendi artificis, mendacis & calumniatoris ab initio mundi, maximéque delectantis in profuſione ſanguinis innocentis, eſt elicita & extracta. Quid huic veteratori facilius? Quid

jucun-

jucundius, quàm animos credulos, ſuperſtitioſos & novarum rerum cupidos ad quaſvis nugas inducere, præſertim quibus innocentes in vitæ diſcrimen adiguntur? Sed, hæc prolixiùs perſtringere, excedit limites inſtituti: tractantur ab aliis. Vide *Heig. lib. 2. quæſt. 39.* etiam quæ dixi

in obſerv. 10. & obſerv. 14. præced. hoc tit.

Ad eruendam confeſſionem à maleficis ſpecialem ſuadent judicibus cautelam

Iacob. Spreng. & Hen. Inſtit. in malleo ſuo malef. part. 3. quæſt. 16.

ut nimirum diebus feſtis inter miſſarum ſolennia interrogent maleficas, ipſarum collo appendendo ſanctorum reliquias, ſalem & alias res benedictas cum ſeptem verbis, à Chriſto in cruce prolatis, in ſchedula conſcriptis, & nudo corpori longitudinem Chriſti, nec non aquam benedictam in potum porrigendo. Qui etiam aſſerunt, ſignum eſſe certiſſimum maleficarum, quòd lacrymas effundere non poſſint, etiam conjurationibus monitarum & compulſarum. Cui ſuperſtitioſæ & ſortilegæ ſuæ aſſertioni mirabilem practicandi modum & conjurandi formulam tradunt etiam

Spreng. & Inſtit. dict. part. 3. quæſtion. 15. vid. obſerv. 14. h. tit.

Proculdubio examinator, qui ſortilegos ſeu incantatores conſulit, graviter eſt puniendus 9

l. item apud Labeonem. §. ſi quis Aſtrologus. ff. de injur. l. nemo. C. de maleſ. & mathem. Damhoud. in pr. crim. cap. 136. de injur. verbor. in fin. Paul. Grilandus de ſortileg. quæſt. 11. n. 5. Conſtit. Crim. art. 21. & ibi Matth. Steph. in Comment.

Cùm culpa ſimilis ſit, tam prohibita diſcere, quàm docere *l. culpa. 8 C. de maleſ. & mathem.* Quæ ſit pœna ſortilegii & incantationum jure divino, vide *Deuter. 13. & 18. Exod. 22.* jure Canonico, quæ, 10

vide cauſ. 26. quæſt. 7. cap. 15. admoneant, &

cauſ.

caus. 29. quæst. 5. per tot. Grillandus de sortileg. quæst. 11. num. 14. & 15.

OBSERVATIO XVI.

Contra communem judicum errorem, arbitrio indiciorum & torturæ in criminibus occultis vel exceptis pessimè abutentium.

1 VUlgatum & ferme in ore omnium est, in criminibus, quæ occultè perpetrantur, vel exceptis (quæ etiam dicuntur enormia, dictu nefanda *l. decuriones. C. de quæst.* Qualia sunt: Venenatio, falsum, adulterium, parricidium, conjuratio, læsa Majestas, & alia, quæ enumerat *Zang. de tortur. reor. n. 66. cap. 1.*) judex ad torturam promptior esse debet, quàm in aliis delictis: Item, propter criminis atrocitatem jura licet transgredi:
2 Quod plerique in hunc perversum trahunt sensum, ac si ad conjecturas & leves suspiciones liceret sine legitimis indiciis eorumque probatione, in corpus accusati, vel inquisiti irruere, idque tormentis pro arbitrio, vel potiùus pro lubitu & libidine lacerare: Et si quid in procedendo intermiserunt vel sunt transgressi, quod observare jura, justitiæ ductus, & naturalis dictitat ratio, ac propterea reprehenduntur: Ad id, quòd in occultis & exceptis judicem deceat ad torturam promptiorem esse, & quòd in delictis atrocibus jura transgredi liceat, confugiunt, eoque solo, sine ratione, tanquam Clypeo abutuntur:
3 Qui periculosissimus error ita invaluit & tantas sibi acquisivit vires, ut eum non vulgus judicum solùm erret, sed & quidam (quod bona cum pace eorundem dictum velim) magni nominis Jurisconsulti: Ex quibus est

Menoch. de arb. jud. lib. 1. quæst. 84. num. 8. Boss. de indic. & considerat. ant. tort. n. 200. Marscard. conclus. 1385. n. 13. Thom. Grammat. vot. 3.

& plures alii, quos lector videre potest. Verùm à tam noxio

&

& Reipub. damnoso errore admodum sibi caveant omnes judices, Deum & justitiam culturi, & considerent dicta axiomta in suo sano sensu, qui non contrarius est æquitati & rationi naturali. Nam, quando dicitur, quòd in delictis occultis & exceptis judex possit vel debeat esse promptior & celerior ad torturam, non hunc habet intellectum; ut minoribus habitis indiciis non sufficientibus, vel non satis probatis, ad quæstionem convolare liceat: 4

Corhm. vol. 1. resp. 12. n. 133. & seqq. & n. 142. 144. 145.

Sed, quia aliæ tam claræ probationes, & ad condemnationem sufficientes, in his delictis non tam facilè reperiuntur, ut in aliis vulgaribus: Propterea judex ad torturam, quę in subsidium, quando aliter veritas constare non potest, adhibetur, promptior & animosior (præsuppositis tamen legitimis indiciis, *Honded. vol. 1. cons. 108. n. 52. 53.* iisque legitimè probatis & ad elidendum communicantis, *juxta obs. 2. hoc tit.*) procedit. Ut res fiat manifestior, paucis declaro: Hæc regula est generalis, quòd nemo ad confitendum delictum possit ac debeat torqueri, si veritas aliter probari & manifesta esse possit. 5

Iul. Clar. in pr. crim. §. fin quæst. 64. vers. debet etiam. 5. Ang in l fin C. d. quæst. Boer. decis. 163. num. 1. ipse Baßius in tit. de indic: & cons. ant. tort. n. 129. Carer. in pract. crim. de tort. §. 6. num. 29. pag. mihi 183. Franz. Person. de indic. tort. n. 1.

Si judex secus fecerit, tenetur de Syndicatu, quod invenies apud allegatos DD. Huc etiam repete, quæ hac de re dixi *in obs. 2. hoc tit.* Porrò, pono duos propter diversa crimina esse in carcerem conjectos, Titium videlicet & Sejum: contra utrumque sufficientia ad orturam exstant indicia: Verùm Titii delictum est de genere occultorum, quorum plena probatio est difficilis: Seji crimen est vulgare, cujus probatio plena videtur facilè inveniri posse: Jam quæritur, an cum utroque æquè promptè ad torturam procedendum? Dico, quòd non: Utrumque quidem quæstioni subjici posse, nullum est dubium, hoc tamen servato 6

discrimine, ut cum Titio citiùs adeam ac animosiùs, sine metu pœnæ Syndicatus, procedatur, quàm cum Sejo: Nam hujus delicti plena probatio fortè aliunde (quam propter periculum & fragilitatem torturæ judex diligenter & cum aliqua morâ & cunctatione, sine adhibitis tormentis potiùs investigare debet, quàm ad Equuleum illico confugere, si velit vitare pœnam Syndicatus) haberi potest, quàm per confessionem ab ipso reo extortam: Illius autem, à Titio scilicet, commissi criminis plena
7 probatio fortè non exspectanda, quàm per ejus propriam confessionem. Et hoc ipsum est, quod dicitur: Judex in delictis occultis & exceptis promptior debet esse ad torturam, quàm in aliis: In qua acceptione convenit *Iul: Clar: dict. quæst. 64. vers. 5. & 6.*
8 Habet & illud hanc rationem: Quia privilegia Militiæ, tam togatæ, quàm armatæ, Nobilitatis aut alterius dignitatis, quæ reum à tortura eximunt, secundùm *l. milites. & l. Decuriones. C. d. quæst.* non debent judicem, si fortè opponantur, in processu remorari, cùm ea in enormibus & dictu nefandis nihil prosint reis;

dd. ll. & l. 4. C. ad l. Iul. Majest. l. 7. ff. d. re militari, & ibid. gl. & DD. Hippol. de Marss. in §. Expedita. n. 45. Grilan. de sortileg. quæst. 11. n. 13.

9 (modò indicia contra personas, in dignitate constitutas, sint urgentiora & graviora aliis, quæ quò ad alias personas legitima & sufficientia esse censentur,

Prosper. Farinac. quæst. 41. n. 47. & 77. Zanger. de Tort. reor. c. 1. n. 81.)

in tantum, ut antè præsuppositis, in ejusmodi criminibus sine dilatione debeant torqueri die feriato etiam ad honorem Dei *l. provinciarum. C. de feriis.*

10 Alterum, quòd propter criminis atrocitatem jura liceat transgredi, falsum esse, nisi consulto Principe, notat

Lud. Roman. in l. si verò. §. de viro. n. 79. ff. solut. matrim. Roland. à Vall. vol. 1. cons. 7. n. 45. Cardin. Tusch. lit. 1. verb. jura transgredi. Conclus. 491.

& si ipse concedit, ei non obediendum scribit *Farinac. quæst. 37. lib. 1.*

lib.1.nu:84.& 90. cui non refragatur *Carer. in pr. crim. de tort. §.4. n.8. pag: mihi* 171. Idem ſentit, & exempla recenſet
Cothm. vol. 3. reſp: 29. n. 409. & ſeqq.
Nam illud dogma, ſine mica ſalis acceptum, tanquam non veridicum, neque juridicum, ordinemque legum confundere, & proceſſum juſtum intermittere permittens, â plerisque hoc in paſſu ſanioribus interpretibus piè, ſanctè & rectè improbatur,
Erneſt. Cothm. vol. 3. dict. reſp: 29. n. 386.
Quid enim magis â pietate alienum, quid â ratione & ſenſu communi magis abſonum, quàm dicere in criminibus levibus jura & jurisordinem obſervari oportere, ſed in atrocioribus & gravioribus delictis jura & juris ordinem violare licere?
Cothm. dict. loc. n. 387. 392. Confer. obſerv. 10. *ſupr. tit.* 1. *d. jud. Adv: & Procur.*
Ideoque ad mandatum Principis talibus in caſibus decet imitari magnum Papinianum, & cum eo reſpondere, quòd facilius ſit, torturam etiam atrocem homini innocenti infligere, quàm eidem adhibitam torturam piè & juridicè excuſare *Cothm. dict. reſp. 29. n.*411. Si autem iſta locutio, jura in atrocioribus criminibus licere tranſgredi, dextrè intelligatur, & non contra diſpoſitionem & mentem jurium, ac ipſam rationem naturalem accipiatur, facili negotio errorum Caſſes evitabuntur. Obtinet autem
11 iſtud axioma, non in procedendo, ut (exempli cauſâ) ſine ſufficientibus indiciis, aut iis non ſufficienter probatis, aut ad elidendum & defendendum non communicatis, ad quæſtionem reum abripere, ſit permiſſum: quod eſſet vel maximè iniquum, juribus & naturali æquitati diſſentaneum, *Carer. dict. loc. n. 7. 8. 9. &* 10. Sed in puniendo, quando ſcilicet judex verè verſatur in enormi delicto, non in putatione enormis delicti, & de eo nunc conſtat pleneque probatum eſt,
*Facult. Iuridic. Coloniens. apud Cothman: lib. 3. reſp. 30. n.*241. *& ſeqq. Moller. Semeſtr. lib. 3. cap.*17.
veluti in ſpecie hoc aſſerit in crimine læſæ Majeſtatis & aſſaſſinii *Carer. dict. loc.* vide etiam ibidem allegatos DD.

Francisc. Personal. in tract. de possessore, indic. & tort. quæst. 4. n. 57. vide tex. & ibi gl. Cyn. Bald. & Salicet. in l. si quis alicui. C. ad l. Iul: Majest. Gail. de pac. pub: lib: 1. cap. 19. nu. 4. Cothman. vol. 1. resp: 12. n. 142. 143. Alberic. in rubr. ff. eod. Petr. Ant. Angusolam. in consiliis mat. crim: casu 24. n. 2. Afflict. in tit. quæ sint regal. in verb. & bona committentium. n. 44. Gram. vot. 34 ad finem, Capic. decis: 126. n. 4. Foller. in pract. crim. in verb. & quod suffocavit uxorem. n. 58.

asserens nullo jure reperiri, quod in enormi crimine procedatur ad torturam, non subsistentibus legitimis indiciis, quod repetit in crimine læsæ Majest *n.* 103. in crimine veneficii,

Heig: part. 2. quæst. 35. n. 18. Peregrin. vol. 2. cons. 2. n. 94. & seqq.

vide omnino *Hippol de Mars. in pr. crim: §. diligenter. n.* 169. 170. 175. 176. qui dicit hanc considerationem sibi fecisse magnum
12 honorem. Immò non omnibus magistratibus, sed iis solùm, qui superiorem non recognoscunt, hoc ipsum competit, ut in puniendo jura transgredi possint: Cùm teneantur sequi præscripta legum

Bald. in auth. hodie. C de jud: Hippol. de Mars. dict. loc. n. 176: Carer: in pr. crim: de tortur. §. 4. pag: mihi 171. nu. 9.

Et non, nisi quando evidens subest publicæ utilitatis ratio. Aliter intelligit prædictum dogma *Cothm. dict: resp:* 29 *n.* 392. ut in atrocioribus jura transgredi, sit ad veritatem & justitiam citiore & expeditiore via & processu, ita tamen, ne jura violentur, veritas & justitia opprimatur, sed ut reus plenè audiatur, devenire. Cùm nulla ratio suadeat, cur etiam in enormibus criminibus, ubi de veritate inquirenda agitur, neque dum constat, an captivus reus sit tam enormis criminis, processus consuetus omitti debeat,

Hippol de Mars. dict: §. diligenter. n. 157. 169. Heig: part. 2. quæst: 35. n. 29. Moller. Semestr. dict: cap. 17. lib: 3.

Ad præcedentia plurimùm confert, *l.* 1. §. 4. *&* §. 23. *ff. d. quæst.* ubi dicitur argumentis causam examinandam (id est, legitimis indiciis.) Item quæstio est fragilis & periculosa, quæ veritatem fallit: 13
Nec ibi distinguit lex inter crimen exceptum & vulgare: Itaque nec nos distinguere debemus. Et in utroque processus ordinarius est observandus,

Petr. Heig part. 2. *dict. quæst* 35. *n.* 7. *& seqq. Godelm. in tract: d. mag. & venef. lib:* 3. *cap.* 1. *n.* 19. *& seqq.*

Id quod constitutionibus criminalibus Carolinis *artic.* 47. ut & privilegio Imperatoris Rudolphi secundi (qui ibidem queritur de quorundam, in crimine veneficii, ordinarii processus rejectione) dicto tractatui Godelmanni præmisso, est consentaneum *Heig: dict: loc:* Insuper, quid causæ est, ut indicia in genere suo debeant esse luce clariora, ut nihil deesse videatur, quàm propria rei confessio: Veluti hoc stabilitum, & jurium authoritate suffultum reperiet lector in *observatione prima hoc tit.* Nil nisi torturæ gravitas, periculum ejusque fallacitas, qua mediante posset innocens perire. Jam nemo mortalium, nisi velit contra rectam rationem insurgere, ibit inficias, hoc periculum, gravitatem eandem, & fallacitatem non mutari aut cessare propterea: quia crimen est occultum, exceptum & enorme: Igitur æquè urgentia 15
& fortia indicia requiruntur in criminibus exceptis, atque in vulgaribus: Immò, quia faciliùs fallitur judex in criminibus occultis & in eorum levibus conjecturis ac suspicionibus, quibus plerumque malignitas initium, credulitas incrementum præbere solet (quod prolixiùs non deducam, sed cuilibet viro humano ac religioso cogitandum relinquam, ne præter mentem excrescat hic meus tractatus) & gravius subest periculum in criminibus enormibus, ne innocens pereat solùm, sed ne diro & atrociori supplicio afficiatur: Itaque in hisce delictis graviora & urgentiora debent esse indicia, quàm in criminibus vulgaribus:

arg: c. ubi periculum, de election. in 6. *Cap. literas de præsumpt. Hieron. Gig. in tract: de crim: læsæ Majest: sub: rubric: quoniam & per quos crim: læs:*

Majest: probetur. quaest. 29. n. 3. Farrinac: part: 5. quaest: 118. n. 22. Hippol. Riminald: cons: 361. n. 32. & seq. lib: 3. Semestr. Moller: lib: 3. cap. 17.

Et cautiùs agendum, quia periculosiùs in iis versamur, *Cacheran: decis: 79. n. 1. Petr. Heigius lib. 2. quaest: 35. nu. 24.*

Et tantò majore tum diligentia, tum cautela opus est, quantò faciliùs & perniciosiùs errari potest, *Cothm. vol. 1. resp: 12. n. 144.* Quae omnia prudenter considerarunt praesides judicii criminalis Venetorum, in exemplo, quod

Hieron: Gig: in tract: dict: lib: 1. sub rubric: qualiter in crim: laes: Maj: procedatur, quaest: 16. n. 2.

ita narrat: Immò, cùm dictum crimen (laesae Majest. putat) sit atrocissimum, & saepe aliquibus ab eorum aemulis & inimicis falsò impingatur, ut fieri quandoque vidi, praesertim de anno 1551. contigit in civitate Venetiarum, quòd quidam scelestissimus praesbyter Veronensis, capitali odio prosequens Magnificum Comitem, Johannem Paulum de Pompeis, & fratres Nobiles Veronenses, quorum progenitores, & ipsi semper de inclyta Venetorum Repub. optimè meriti fuerunt, confictis quibusdam falsis literis, quae videbantur scriptae manu ipsius Comitis Johannis Pauli, eundem apud Illustrissimos Praesides Decemviralis consilii, quòd machinatus fuerit Civitatem Veronae alieno Dominio supponere, accusavit. Tandem hujusmodi accusationis falsitate comperta, accusatorem ipsum vidi ego ad geminas columnas laqueo suspensum: Et sic tanti facinoris poenas luit. *Haec Gigas.*

16 Dixerit quispiam: Sic de occultis multa manebunt impunita?

17 Hoc nihil facit ad rem: Satius enim est, impunitum relinquere facinus nocentis, quàm innocentem damnare, *l. absentem. ff. d. poen.* quod mediante cruciatu torturae non rarò fieri constat *ex l. 1. §. 23. ff. d. quaest:* & ex iis, quae dixi suprà *observ. 1. hoc tit.* Ut & secundùm plerorumque Dd. qui hac de re scripserunt, tam antiquorum, quàm recentium, querelam, in scriptis eorundem passim repertam. Nec impunita sanè relinquentur à Deo judice scientissimo,

mo, juxtà ac justissimo. Præterea, quis non existimaverit de occultis, etiam acerrimis inquisitoribus, vel nec minimam partem manifestari, ac temporaliter ab iis puniri: Non tamen propter hanc causam ex conjecturis & leviculis indiciis ad torturam convolandum, quam tunc nec quivis innocentissimus evitare posset. Sed observandum consilium Casoni, qui 18

in tr. ne reus per indic. conv. n. 51. & in præmiss. cap. 5. d. indic.

monet: Judices hujus mundi debent judicare, secundùm prudentiam, quæ cadit in hominem, relinquendo cætera judicio Dei. Quod sequitur & commendat 19

Heigius part. 2. quæst. 39. n. 116. & seqq.

Latentia peccata non habent vindictam in hoc seculo,

c. Christiana religio. 22. quæst. 7. Doct. Marta. d. jurisdict. Ecclesiast. part. 4. cap. 44. n. 3. pag. 99.

sed Dei judicio reservantur. *Nevizan. in sylv. nupt. lib. 3. n. 37.* Qui propterea temporaliter multis parcit, ut æternùm puniat eos gravissimè. Si autem omnia in hoc seculo essent vindicanda, divina judicia non haberent locum.

Caus. 15. quæst: 6. si quandoque. Valenth. Wint. in Parth: litigios. lib: 1. cap. 14. n. 1. pag: 282.

Multi corriguntur, ut Petrus, multi tolerantur, ut Judas, multi nesciuntur, donec veniat Deus, qui illuminabit abscondita tenebrarum. Quod gravissimum dictum, â quovis prudenti judice in inquirendo & procedendo observandum, laudat & citat

Ex Augustino, Godelm: lib: 3. cap. 3. n. 29.

Huc commodissimè & eleganter quadrat Constitutio Caroli Magni, inter veteres ejus leges, teste Annæo Robert *lib: 1. rerum judicat. cap. 4 pag mihi. 52.* reperta, sic sonans: In ambiguis Dei judicio semper reservetur sententia. Quod judices certè agnoscunt, suo, quod nesciunt, divino reservent judicio. Quoniam non potest humano condemnari examine, quem Deus reservavit suo judicio. Qui contra hæc nunc sæpe monitus, sciens volensque insurgit, praxinque Contrariam Principibus, Magistratibus, vel judi-

judicibus autoritate sua, vel antiquæ consuetudinis velo obtrudit, ipse vim infert rectæ rationi, juraque divina & naturalia evertit turpissimè. Hoc quoque medico diverbio uti quidam sunt soliti: Quò gravior est morbus, hoc opus est remedio efficaciore & celeriore. Quod per similitudinem, ad statum Politicum (si modò rectè id fiat) applicari posse, non eo inficias. Verumenimverò, quid si medicus magno & contagioso morbo grassante, velit in dubio ex levi aliqua suspicione in corpus sanum irruere, & illud tam acri & ferme desperato medio curare, vel incertus, quas certi alicujus individui morbus partes occupaverit, ad asperiora remedia isthæc transvolare, urendo scilicet, secando &c.? Illum sanè non medicum, sed latronem & sicarium, qui condignis pœnis ut puniatur, potiùs habendum, nemo non intelligit, nisi qui caret sensu & ratione naturali.

OBSERVATIO XVII.

Ne quis possit torqueri, etiamsi exstent indicia.

1 SI quis quenquam vulneravit vel interfecit, & multa contra eum homicidii exstent, & talia indicia, ut torturæ subjici possit: Is summo studio conetur, ut ab ipso vulnerato, antequam vitâ decedat, exculpetur, & hujus exculpationis habeat testes: Sic postea præsumptæ ejus innocentiæ non prævalebunt indicia, ac proinde non poterit torqueri; quod singulariter notat *Bald: in l. 1. ultim. colum. C. Com: de legat: Iohannes de Arnono in tract: caut: caut. 3. Hipp. de Mars. pr. cr. §. Diligenter. n. 200. Gail lib: 1. de pac: pub: cap. 16. n. 23. & alii ab eo allegati. Tib. Decian: vol 3 cons. 96. n. 29. Bened: Carpzov. in pract: Forens. Const. 8. def. 2. n. 8.*

2 Hoc tamen nihil efficit, ubi claræ & liquidæ probationes adsunt: & non obstante tali exculpatione reus potest condemnari ad mortem *Bald: in l. transigere. C. de transact. Carer. in pr. crim. de homicid: pag: 435. n. 3.*

Quòd

Quòd si etiam contra aliquem militent indicia, ut non injustè quæstionibus subjici possit, probet bonam vitam & famam: 1
sic evitabit torturam. Hanc cautelam tradit *Iohan. de Arnon. caut. 59.* dicens, quòd teneat ita singulariter *Bart. in l. 1. §. pen. ff. de re militari* quem sequitur

Bald. in l. fin: C. *de probat. in fin: col: & l. 1. C. locat. Angel in l. milites.* C. *de quæst. Ias. in l. 1. in fin: C. com. de leg: Thom: Trevisian lib: 2. decis: 13. n. 22. Honded. vol. 1. cons. 108. n. 55. & vol. 2. cons. 93. n. 84. part. 6. Clud. d. sequestr. pag: 381. n. 17. Roland. à vall. cons. 3. n. 57. lib: 3. Bursat. cons. 20. n. 42. lib. 1.*

Quam tamen cautelam iis, qui propter mores dissolutos cuivis sunt satis cogniti, parùm, vel planè nihil prodesse arbitror: nisi fortè ante triennium proximum resipuerint, & tanto temporis 2
spacio bonæ se fuisse vitæ, vocis & conversationis probaverint: tunc enim mala fama, propter delictum aliquod exorta, nihil nocebit, sed censebitur in totum purgata,

Salyc: in l. si minorem. post n. 2. C. de integ: restit. Ias. in l. si priùs. ff. de nov. oper. nunc. Carer. pr. crim. indicio 14. n. 2. pag: mihi 121. Marant. Spec. aur. part. 6. d. test. repuls. n. 3. Gilhaus. in arbor. crim. cap. 6. part. 7. n. 10. pag: 420. Vigel. in Constit. Crim. cap. 4. pag: 128. Iul. Clar. pract: crim: lib: 5. §. fin. quæst. 21. num. 1.

ubi dicit, hoc esse notandum, quia possit alicui facere magnum honorem. Nec proderit hæc cautela coram judicibus rigoro- 3
sis, qui, ut *Mantua in praxi judiciaria. casu. 37.* ait, volunt plus sapere, quàm oporteat. Attamen ego putarim, tales rigorosos judices, si in tali casu, contra communem sentiant, & quicquam tentent, sese periculo Syndicatus exponere.

Iulius Clarus pract: crim: lib: 5. §. fin: quæst. 60. n. 23.

dicit, hanc probationem bonæ famæ ad evitandam torturam tunc 4
procedere, quando contra reum nihil aliud esset probatum, quàm sola fama mala, secus autem, si ultra famam esset aliquod aliud

indicium: nam eo casu, non obstante tali probatione, reus utique torqueri potest: Id quod regulariter subsistere non potest. Nullius enim effectus esset probatio bonæ famæ: cùm etiam aliàs
5 nunquam sola fama mala sufficiat ad torturam, ut est opinio
6 communis. Si autem duo vel plura exstant ad modum urgentia & indicia gravia, nemo extra dubium inficias ibit, quòd ea sola bonæ famæ probatione non elidantur, quæ etiam mens est ab *Arnono* allegatorum *Bartoli*, *Bald.* & *alior.* DD. ut inspicienti palàm fiet: vide etiam

Trevisian. decis. 13. n. 47. 48. Alex. cons. 77. n. 6. vol. 1. Roman: cons. 167. in fin.

7 Nam aliàs nunquam de se bonam probans famam, cui tamen non rarò causam dat simulatio honestæ vitæ, & ex moribus externis natus error hominum, torqueri posset: ac proinde delicta interdum multùm atrocia manerent impunita: Sunt, qui formidine pœnæ potiùs, quàm virtutis amore peccare cessant & manent probi usque, donec occasionem delinquendi sint nacti, & præsertim, ubi nemini mortalium crimen manifestatum iri maximè sibi persuadent: Cujus rei horrendum exemplum narrat *Bald. in tract. de caut. & remed. quæst. 14.* Quò lectorem remitto. Propterea quidem jure & regulariter quilibet præsumitur bonus & honestus, expers delicti & innocens, usque adeò, ut quotiescunque ex actu aliquo possunt capi duo intellectus, quorum unus in delictum incidit, alter verò non, ille præsumi debeat, qui delicti expers est.

Menoch. d. præs. lib. 3. præsumpt. 12. n. 65. Roland. à Val. cons. 58. n. 8. vol. 4. Gail. lib: 2. obs. 110. n. 5. Decian. vol: 1. resp: 2. n. 86. Honded. vol. 1. cons. 5. n. 60. & Cons. 96. n. 35.

Hæc autem regula fallit, quando quis versatur in actu illicito & jure prohibito.

Gail. dict. obs. n. 8. Hunn. in Encyclop. part. 2. tit. 2. d. 20. d. præsumpt. cap. 2. n. 8. & seqq. & n. 15.

Addo in specie: Quoties duo inter se pugnâ confligantur seorsim, nemine vidente, quorum alter incontaminatæ est famæ, alter

alter minimè: Bene audiens autem dicat, quicquid actum est, id à se factum esse ob necessariam defensionem: quod aliter docere nequit, nisi suo juramento, quod pro veritatis certitudine præstare se offert: Hoc juramentum profectò acceptabile est judici, & talis propter famam illibati nominis absolvendus est indemnis. *Damboudin pr. crim. cap. 76. n. 29. 30.* Unde non sine ratione dicitur, habeas bonum nomen, quia pluris erit tibi, quàm mille thesauri: Et infamia sequitur hominem, ut lepra leprosum. *Boss. tit. de inquis. n. 37.* Unde, etiamsi à pluribus in rixa est commissum homicidium, & nescitur à quo, qui audit contentiosus, malæ frugi & communiter rixas movere solitus, vel simile delictum commisit, non obstante incertitudine pugnantium, ad veritatem eruendam quæstionibus subjici poterit. *Gail. 2. obs. 109. num. 4. & ibid. alleg. Dd.*

8 (margin, beside first line); 9 (margin, beside "quis. n. 37. Unde…")

Observatio XVIII.

Pro judice, ne confeßionem eruat promißione impunitatis, minis, terrore vel similibus, & ita eam reddat nullam.

Vidi aliquoties & audivi sine cruciatu & ante torturam Reos examinari, quibus, ut eò faciliùs delictum confiterentur, ab examinatoribus dictum est: Narra veritatem, nihil mali eveniet, vel eò faciliùs veniam delicti impetrabis: Vel etiam impunitas promissa erat, & postea nihilominus, ubi reus confidenter, proculdubio spe promissæ impunitatis, sponte confessus, concurrentibus tamen aliis præsumptionibus leviusculis & conjecturis condemnatus, & ultimo supplicio affectus est. Quanquam hunc modum indagandi delicta & puniendi multi, quos allegant *Iul. Clar. pract. crim. §. fin. quæst 55. n. 8. & 9. Covarr. lib. var. resolut. cap. 2. n. 16. Airer. in process. obs. 3. cap. 4 n 50 & seqq.* approbent: & eo singulariter delectentur *Iac. Spreng. & Henr.* 1

 Insti-

Institor. in suo malleo maleficarum part: 3. quæst:16. Singulari industria
2 aliquot suas cautelas ibidem proponendo: Attamen, cùm hoc sit illaqueare reum fraude & mandacio, quod cuilibet viro bono, præsertim vero judici, qui dexterrimus debet esse & veritatis amantissimus, summopere vitandum, cum *Iulio Claro & Covar. dictis locis*, nec non *Valenth. Winther. in parth: lit. lib: 1. cap. 10. n. 25.* censeo. Tum etiam propterea, quamvis atrocis cujusdam delicti impunitatem judices examinantes polliceantur, & præstare velint, id tamen salvâ justitiâ non possint, & ita fidem fallere cogantur, quam tamen servare decet,

l. 1. in pr. l. jurisgentium. §. Prator ait. ff. de pact: l. 1. ff de const. pec.

Immò hosti servanda fides, *c. noli æstimare. 23. q. 1. cap. ad aures extr.*
3 *quod metus caus.* Rei insuper ita inducti à judicibus ad suam liberationem facilè contra se mentiuntur:

Didac. Covarruv. variar. resol. cap. 2. lib: 1. n. 16.

4 Quapropter neminem, nisi aliis sufficientibus probationibus gravatus sit, ex ejusmodi confessione (quæ nulla est, *Gomez tom. 3. resolut: cap: 12 num. 6.* etiam revocari potest.

Immol: cons: 109. Hippol: in l. 1. §. quæstioni ff. de quæst. & pr. cr. §. postquam. n. 16. Boss: de exam. reor. n. 17. Carer: in pr. crim: §. homicid ult: n 43.

quod notandum) condemnandum venire cum *Covarr. & Claro d. l.* omnino arbitror: vide etiam *additionem ad dict: loc: lit. B.* etsi perseveret tortus sive non tortus in ea,

Gigas de crim: læs. Maj. Rubr. quom. & per quos crim: læs: Maj. probetur. quæst. 1. n. 21.

& propter rationem *observ. 23. hoc tit: n. 1. & 2.* insertam. Hoc ta-
5 men non abnuerim, posse judicem, immò eum decere, à versutissimis sæpe facinorosis indagandæ veritatis causá, prudenter, non tamen malitiosè & ad deceptionem (dolosa enim persuasio plus est, quàm violenta coactio, *l. 1. §. persuadere. ff. de serv. corrup.*) simulare & dissimulare, ad exemplum Salomonis, 1. *Regum cap. 13.* non autem dicta promissione gratiæ, neque æquivocationibus aut amphibo-

phibologiis circumvenire, quos modos narrat *Sprenger. in malleo malef. quæst.* 15. Et nonnulli approbant: Ex quibus est *Bodinus, lib. 4 de Dæmon. c.* 1. Veluti, si judex dicit, fateare, promitto tibi gratiam, si ultro fassus fueris: Intelligit autem gratiam, quæ reo & Reipub. contingit, quando malus ad Deum conversus de medio tollitur. Si vitam promittit, & æternam intelligit: Si gratiam promittit, & mox alii, quem promissio hæc non putatur ligare, suum officium resignat: Si vitam pollicetur, at in perpetuo carcere degendam. Insigne hujus malitiæ exemplum refert

Antimachiavel. lib: 3. de regno. theorem. 21. *pag. mihi* 548. 549.

Valentinianus Cæsar, cùm in suppliciis irrogandis immitis esset, multos habuit ministros sui similes. In iis Maximinum quendam Romæ Præfectum annonæ, quæsitorem & cognitorem caussarum capitalium constituit. Is, cùm reos per tormenta interrogaret, fateri hortabatur, & conscios edere, adjecto jurejurando promittens, nullum igni vel ferro se puniri jussurum. Sed promissa impunitate corruptos, & sæpe confessos, quæ non admiserant, plumbeis contundi & elidi jubebat. Itaque Maximinus sub Gratiano miti principe capite plexus, sævitiæ & perfidiæ pœnas exsolvit. Neque rarò usuvenit, ut ejusmodi atroces judices, qui sævo Principi diligentiam suam probare conati sunt, à sequenti bono Principe operarum Præmia referant. *Hæc, Antim.* Princeps quando promisit impunitatem sponte confitenti, eam servandam omnino esse deducit 6

Boss. de confess. per tort. num: 9. *Hippol. de Mars: in l.* 1. *§. quæstioni n.* 29. 30 *ff de quæst. & in pract. crim. §. Postquam. n.* 15. *Speckh. cent.* 1. *quæst.* 3.

Quam sententiam, ut juri consentaneam & æquitati, amplectitur *Grammat quæst:* 3 & in respondendo ante multos annos Scabinos Lipsenses secutos esse testatur

Moller. in semestr. lib: 2. *cap.* 1. *Berlich: decis:* 61. *nu:* 2. 8. & 9.

An autem talia delicta, quæ majestatem divinam lædunt, vel jura naturæ infringunt, remissioni Principis subsint, hîc disputare

non eſt mei inſtituti. Porrò, veluti dixi, non licere reos promiſ-
7 ſionibus ad confeſſionem faciendam inducere, ita quoque nec metu torturæ vel aliis minis ad eam impellere decet, ubi nimirum examinatores amicabiliter à reis veritatem adhuc indagare ſatagunt, & ſi quid confitentur, ſponte confeſſos eſſe ad acta ſcribunt: Idque propterea, ut talis confeſſio, ante & extra torturam facta, verè & ex omni parte ſpontanea ſit, qualis eſſe nunquam poteſt, ubi talis inductio pollicitationis, aut minarum jactitatio
8 præceſſit: Cúm & minæ vel etiam torturæ terror habeantur pro torturæ gradibus *Iul: Clar: lib: 5. ſent: §. fin: quæſt: 64. n. 31.* & tantum terror de torquendo facere poſſit, etiam interdum verbalis, quantum in homine non timido, aut robuſto tortura ipſa, prout expertus eſt, & teſtatur *Farrinac: ſtatim pòſt citato loco.* Confeſſio, & quicquid inde ſequitur, reo non præjudicet

l. 1. §. ſi quis ultro. d. quæſt. Proſper: Farin: in pr. cr. lib: 1. tit: 5. quæſt: 37. n. 103. Marſ: in l. 1. n. 15. ff. d. quæſt: & in pr: crim: §. expedita: n. 2. & ſeq: & n. 10. & ſeqq: Franz: Perſon: de indic: & tort. n. 73. Pariſ: d. Put: in tract: Synd: verb: tortus. cap: 1. n. 26. Matth: Steph: ad Conſtit: Crim: art: 20. n. 2.

ſic ubi locorum praxis in contrarium eſt, mala eſt, & cum injuria reorum conjuncta & invalida, *Carer: pr. cr. de confeſſ: n. 9.* nec ibi intelligitur, quid ſit ſpontaneum aut ſponte factum, id quod ex diſciplina morali, ubi propria iſtius materiæ ſedes eſt, qui JurisConſultorum authoritate non moventur, petere poſſunt. Huc utiliter faciunt, quæ

Horneus in Ethicis lib: 3. cap. 4. de ſpontaneo & invito, in ſpecie de iis, quæ metu fiunt,

tradidit: Et hæc omnino notanda ſunt examinatoribus, præſer-
9 tim autem judiciorum criminalium Actuariis, ne ſcribant reos ſponte eſſe confeſſos, quando extra actum torturæ ſunt interrogati, non habentes rationem antedictæ promiſſionis, vel minarum, vel aliarum circumſtantiarum: vide etiam quæ dixi ſuprà *hoc tit: obſ: 12.*

OBSER-

OBSERVATIO XIX.

Quando Accusatus in casu homicidii, necessariam allegans defensionem, eam autem non probans, pœnâ ordinariâ non possit plecti, neque ad torturam condemnari.

ACcusatus, Legitimis indiciis contra eum exsistentibus & non 1
elisis, torqueri potest *tot: tit. ff: & C. d. quæst:* Ut autem à tortura, in casu homicidii, liberetur, secundùm

Thom: Ferrat: caut: 5. Et Marc: Anton: Blanc: Caut: crim: 4.

confiteatur se hominem occidisse, addens, sed ad necessariam 2
defensionem: vel probet exculpationem ab occiso, ut *supr: obs:* 17. dixi: Vel, si expedit, dicat, non constare de corpore interfecti: antè enim, quàm de eo liquidò constet, judex procedere nequit, *Ant: Blanc: dict: caut: 4.* Cùm tortura non fiat ad probationem delicti, sed ad hoc, ut persona, quæ delictum illud admisit, manifestetur,

Fran: Brun: in tr: de indic: & tort: 2. part: q. 5. n. 9. & 10. Iul: Clar: pr. crim. § fin: q. 64. n. 3. Cravet: cons: 260. Honded: vol: 1. cons: 107. n. 9. Bursat. cons: 225. nu: 74. lib: 2. Gabriel: Rom: commun: conclus: de crim: conclus: 17. lib: 7.

Etiamsi reus sit confessus: Propterea judex debet mittere ad locum delicti, & si aliter processerit, tenetur de Syndicatu, ut *ex Ang. Colerus decis:* 108. *n.* 13. & 14. tradit: Nec eum impedire debet, etiam si reus sit vitæ perditæ & profligatæ,

Aug: Arim: in addit: ad Ang: verb: etiam vestem cœlestem sub: n. 26. vers: sed adverte, quia etiamsi fur esset mala vitæ &c. Iacob. Schult: in addit: Modest: Pist: lib: 1. quæst: 63. nu: 7. 8. & 9.

Periculosa tamen est apud judicem non propitium antedicta ejus-

ejusmodi confessio, etiam qualificata, quòd occiderit ad necessariam
3 suam defensionem, quam lex non præsumit, sed potiùs contrarium:

Bart: in l. Aurelius. 28. §. idem quæsivit. d. libert: legat:
Georg: Frantzkius lib: 2. var. resolut. 18. n. 37. 38.
Ben: Carpzov. in pract: forens. part: 1. Const: 10. def. 20.

Itaque omnino vide *Ferrat: dict: loco* latiùs hanc cautelam, & speciosis rationibus, post alios discutientem, qui demonstrat, etiamsi
4 taliter confessus in probatione necessariæ defensionis succumbat, eum nihilominus propter solam legis præsumptionem sine alio legitimo indicio ultionis & non factæ defensionis, qualia vide in

Const. Criminal. art. 143. & apud. Capoll: cons: 28. & 29.

non esse torquendum, nec capitaliter puniendum, sed arbitrariè, vel exsilio, vel pœnâ pecuniariâ.

Abb: in c. auditis. in pen: col: versic: sed contra prædicta. d. præscript:

Quod dictum refert & sequitur *Felin.* Quos sequitur *Blanc. dic. loc.*

Quamvis hoc in casu, quòd reus non sit capitaliter vel corporaliter puniendus, conveniant Dd. Omnes, attamen nonnulli statuunt, eum torturæ esse subjiciendum. Quorum sententiam amplecti non possum: idq; non tantùm ex causis â *Ferratio caut: 5.* adductis, sed etiam propter hanc rationem: Quia confessiones reorum in criminalibus non sufficiunt ad liquidationem facti, neque pro exploratis facinoribus habendæ, sed de eo aliunde debet constare: Neque credendum est confessioni in tortura factæ, etiam sæpius ratificatæ, nisi per signa ita declarata & verificata sit, ut tortum non propter cruciatum ejusque durantem metum, contra se mentitum fuisse, sed veritatem dixisse, sat percipi possit. Quod probatur

infr. obs: 22. & obs: 38. paulò ante fin: hoc tit.

jam autem in hisce terminis, ubi de delicto (in illis enim loquor tantùm) planè nihil præterea constat, neque etiam diligenti judicis inquisitione adhibita, constare potest, quàm quòd reus est confes-

confessus, & is ita respondit: Occidi, sed ad necessariam defensionem; Vel, nego me vulnerasse vel occidisse, nisi ad meam defensionem: Et tali modo confessus nihilominus torturâ afficitur, & ea mediante confitetur, se non ad defendendum, sed ad offendendum vulnerasse vel occidisse, talis confessio per signa non potest esse, neque dici declarata & verificata, ut judex certus sit vel satis percipere possit, tortum non torturæ cruciatu contra se esse mentitum, sed dixisse veritatem, quam innocens indicare nequivit, ut ita animo tranquillo & sine fluctuatione conscientiæ eum possit condemnare ad mortem. Consequenter tali in casu tortura est tam injusta, quàm planè frustranea, & absque omni effectu. Temere autem ad ejusmodi carnificinam horribilem, immanem, crudelem & omnium periculosissimam, fallacissimamque prosilire, extremæ impietatis & tyrannidis est. *dict: obs. 38. hoc tit.*

Quòd si autem tali in casu reus tortus in negatione sua qualificata perseveraverit, est absolvendus, & evadit planè impunitus. *Vid. infr: obs: 37. hoc tit.*

Hippol. de Mars: singular: 185. Ias. in §: item, si quis. 5. column: vers: finem inst. de action. & in l. ut vim. de just. & jur. Gail. lib: 1. de pac: pub: cap. 17. n. 6. 7. 8. & seqq. Laurent: Tennin: Rodulph. tr. Cautelarum, caut: 28. Iohann. de Arnon: cau[illegible].

ut & *Iul. Clar. pr. crim: vers: 17. quæst: 55. §. fin.* nec non alii, paulò pòst nominandi, sequentem cautelam commendant, ut optimam & singularem: si nimirum reus respondeat & confiteatur hoc modo: Nego me vulnerasse vel occidisse, statim adjiciendo: & si contrarium apparebit, dico me fecisse ad defensionem, vide, quæ disserat

Fulv. Pacian. consil: 158. n. 9. 10. & seqq. & ibidem allegatos DD. Doct. Mart: in Digest. noviss. tom. 2. de confes: in criminal. cap. 12. Ioseph. Ludovic. in decis. Rotæ Lucensis 19. Laurent. Tennin. Rodulph. in tr. cautelar. dict: caut. 28.

Quia in criminalibus confessio non est dividenda, *Thom: Trivis.*

 part. 2.

part.2.decis.46. Dicitur in genere, in criminalibus: Quia obtinet, non tantùm in casu homicidii, sed etiam in quovis alio genere delicti,

Boss: in tit.d.confess: n.23.& Ioseph: Ludov.dict: decis. 19.n.12.& seqq.

ubi diversa ponuntur exempla. Non tamen ulli debet esse du-
6 bium, quin reus, si millies delictum se commisisse negaverit, si de eo postea legitimè convictus est, ad suam defensionem fecisse, allegare possit ac propterea audiendus, atque mendacio ejus, non obstante ad probandum admittendus sit. Quinimmò judex valde erraret, qui aliter faceret, sententiamque juxta fisci, vel accusatoris probationes proferre vellet,

Petr. Cab: decis.49. Gail: lib. 1. de pac.pub.cap.18.n.6. & ibid. alleg: Dd.

ratio est, quia favore defensionis reus pluribus & diversis, adeoque contrariis exceptionibus uti potest. *Gail. ibid. ubi citat textus: & cap: 17.n.10.11.* Quòd si autem reus defensionis qualitatem, confessioni suæ antea simpliciter factæ, postea ex intervallo adjectam non probaverit, pœnâ venit plectendus ordinariâ. De quo, ut & de magna efficacia qualitatis, statim annexæ: vide omnino *obs.29.n.7.& seq.tit.2.*

Contrarium, quòd nimirum in criminalibus confessio qualificata, pro parte possit acceptari, pro parte renui, sentit

Bartolus in dict: l. Aurelius.§.idem quæsivit.ff.de liberat.leg.

cujus opinionem sub distinctione recipit *Cason: in tr. de torment. cap: 18. nu: 13.* quam ibi videre poteris.

Et Barthol. sequitur Bald: in l.unic: in 9. colum: & seq. C. de confess: Martin: Vran: tom: 3. cons: 7. tit.d.injur: n.2. vid: Card: Tusch: lit: C. verb: confeßio qualificata in crim: concl. 674. & ibi limitationes. Vid: etiam hac de re. Hart. Pist. part. 4. quæst. 16. n. 9. & omnino Matt. Wesenb. cons. 19. Ludolph. Schrad. in comm. ad tit. d. jur. nat. gent. & civil. tit. 2. n. 63. & seqq.

Caveat

Caveat autem Advocatus, ne antè dictâ cautelâ, ut & aliis malè 7 utatur, & lucrando causam perdat animam: Eum enim non tantùm in consilio cautum, in patrocinio fidelem, sed etiam in indicio justum esse oportet. Sit quoque judex circumspectus, dum sentit se difficulter testes, vel alia indicia insultationis habiturum contra homicidam, ne quispiam admittatur, qui eum ad respondendum instruat. Posset enim sponte confiteri, vel ita de circumstantiis respondere, ut indicia offensionis, vindictæ & ultionis ex ipsa constarent responsione.

OBSERVATIO XX.

Quomodo reus in crimine furti à tortura & ab ordinaria pœna posit liberari?

CONfessionem qualificatam non dividendam esse, non tantùm in casu homicidii, sed etiam in quovis genere delictorum, observatione præcedenti dictum est. Propterea aliam inde deducit *Hippol. de Mars. in pr. crim. §. postquam. n.* 24. nimirum: si reus in inquisitione furti videt de contrectatione & asportatione bonorum contra se indicia exstare, confiteatur se bona in inquisitione nominata contrectasse, & exportasse, sed tanquam sua, & ad se jure dominii vel quasi spectantia (quæ etiam interdum furto auferre licet, 1

Menoch. de præsumpt. lib. 1. *præs.* 80 *n.* 35. *& de recup. poss. remed.* 1. *n.* 313. *& alii itidem citati. Didac. lib.* 1. *var. resol. cap.* 2. *n.* 15.

Qualia etiam si postea non probaverit, à pœna ordinaria nihilominus liberabitur: Quia curia inquirens non habet alias probationes de furto, nisi confessionem inquisiti: Quod menti perpetuò tenendum hortatur *Mars. d. l.* & ibi refert exemplum à se practicatum, quo ita confessum liberaverat à pœna mortis: Quamvis ibidem non faciat expressam mentionem torturæ, eam tamen non esse adhibendam deficientibus aliis indiciis, propter solam confes- 2

confessionem qualificatam & identitatis rationem cautelæ antecedentis ex mente *Hippoliti* & allegat. *Dd.* facilè colligitur: tum etiam ex hac ratione: Quia fraus in inquisito bonæ famæ non
3 præsumitur, sed potiùs cessat omnis suspicio furti, *Menoch lib.3. præsumpt.141.n.15.* Si autem inquisitus est malæ famæ, vel alia contra eum exstant fraudulentæ contrectationis indicia, hac cautela à tortura non liberabitur,

Menoch. de præsumpt. l. 1. quæst. 89. num. 141. & de adipisc. poss. remedio. 5. in fin. Bart. in l. ult. ff. d. quæst.

OBSERVATIO XXI.

Vt extrajudicialiter delictum confessus evadat torturam, & pro alio metuente.

1 SOlent quidam adeò jactitantes esse, ut de delicto extrajudicialiter glorientur, vel aliter illud sæpe ex nugandi pruritu confiteantur, ex quo nascitur contra eos indicium ad tortu-
2 ram, quam ut effugiat Reus, antè revocet istam confessionem, quàm torturæ subjiciatur, non allegato errore, quem probare non tenetur:

Bald. in l. unic. C. de confess. Ferrat. caut. 27. Anton. Blanc. caut. 5. Carer. in pract. crim. de indic. parag. septimum indicium, n. 7. Bald. in. l. unic. C. de confess. Ias. in l. Magistratibus. ff. de jurisdict. omn. jud.

Idem judicium est de confessione facta coram judice in competente, de quo omnino vide *Carer. dict. loc. pag.* 101. 111. & plures ab eo citatos, cui tamen contrarius est *Clar. in pr. cr. parag. fin. quæst. 21.*
3 *vers. 31. & vers. 33.* errorem probandum esse asserens, propter rationem ibidem adjectam atque ei suffragatur *Petr. Caball. in resolut.*
4 *crim.* 81. Si quis præter hoc metuat torturam, & fortasse judex ei sit minatus secundùm *l. si quis provocatione. C. de appellat.* ab istis minis seu terrore appellet; Tunc judex, nisi iniquè & nulliter procedere

cedere tentet, torquere non potest, etiamsi superior nondum inhibuerit, & si nihilominus torserit, confessio facta, in tormentis etiam ratificata, non valet. *Cap. caut.* 230. *Franc. Marc. decis.* 60. *p.* 2. Ad quæ maximè faciunt, quæ dixi in *obs.* 2. *hoc tit.*

OBSERVATIO. XXII

Ne judex confessioni, in tortura factæ, propter fragilitatis periculum etiam sæpius ratificatæ, credat, nisi per signa à reo sit declarata & verificata.

QUàm sit res fragilis & periculosa confessio in tormentis facta ex *l.* 1. *ff. de quæst. parag.* 23. & ex suprà dictis constat: Cùm itaque metus tormentorum duret, quàm diu reus in carcere detinetur, ne credat judex tali confessioni, etiam sæpius ratificatæ, nisi per signa ita declarata, & verificata sit, ut tortum non propter cruciatum ejusque durantem metum contra se mentitum fuisse, sed veritatem, quam innocens ita indicare nequibat *Constit. Carol. artic.* 60. dixisse, sat percipi possit: Id quod contra communem errorem judicum notandum monet

1

2

Cason. in tractat. De torment. cap. 1. *n.* 9. *vid. infr. obs.* 38. *paulò ante fin. hoc tit.*

Nec confessiones reorum in criminalibus, quæ præterea non debent esse æquivocæ, nec vagæ & generales, sed certæ & speciales,

Mascard. d. prob. vol. 1. *con.* 348. *n.* 36 *Foller. in pr. crim. verb. Etsi confitebuntur. part.* 1. *n* 59.

sufficere judicet ad liquidationem facti, cùm illæ pro exploratis facinoribus non habendæ,

l. 1. *parag. Divus Severus. & parag. si servi, ff. de quæst. l. sicut. l.* 1. *C. eod. Zang. d. tort. cap.* 5. *n.* 21. *& seqq.*

sed de eo aliunde debet constare,

Bertrand. cons. 124. *n* 3. *vol.* 2. *Bertazol. cons. crim.* 341. *n.* 17. *Moller in semest. lib.* 3. *cap* 40. *n.* 2.

Cujus rei ratio est, quia qui ad confitendum tantâ truculentiâ adiguntur,

guntur, facinus, quod fatentur, circumſtantiis, quamvis falſis, plerumque ita veſtire ſolent, ut creditu reddant facilius, torturæ cruciatus evadant, & deſperabundi mortis ſolatium etiam innocentisſimi citiùs ſibi accelerent, & quòd in hac dubietate animus judicis non posſit eſſe quietus, ut condemnet. Ejuſmodi autem ſigna ſive circumſtantiæ pro ratione delicti variis modis ſcit indagare judicis prudentia, veluti in delicto homicidii, ſi ex Reo quæratur, cur occiderit? ubi locorum? quibus armis? in qua parte corporis occiſum percuſſerit? Et ſingulari juramento præſtito debent Medici ſive Chyrurgi inſpicere cadaver, & deponere, an ex vulnere, & ſi plura inflicta, ex quo mors ſecuta ſit:

3

Conſt. Carl. art. 149. Iul. Clar. pr. crim. parag. homicidium. verſ. ſcias autem. 43.

ubi addit, ſufficere, ſi Medici in initio officii ad hoc generale præſtiterunt juramentum. Ex his & ſimilibus veritas interdum & innocentia (in quam judex ex officio diligenter inquirere tenetur *l. ſi non defendantur. ff. de pœnis vid. ſupr. obſ. 2. hoc tit.*) confitentis facilè eluceſcet. Sic in crimine furti interrogari debet, cui & quanti rem furto ablatam vendiderit? ſi non vendidit, ubi reliquerit? &, ſi quoſpiam reus nominaverit, ab illis veritas exploranda eſt. Sic in crimine veneficii quæratur, ubi emerit? à quo? quando? quanti? & per quem dederit? inprimis autem curet judex, ut de qualitate veneni jurati deponant Medici, an ſit ad occidendum ſufficiens: Ne reus ex confesſione erronea, cùm vires dati veneni neſciat, damnetur: Huc repete, quæ dixi *ſuprà in obſerv. 3. hoc tit.* Id genus plures circumſtantias indagandas in aliis etiam delictis vide in *Conſt. Carol. V. Crim. art.* 48. 49. 50. 51. 52. Hæc ſi prætermittuntur,
4 ſæpe innocens condemnabitur, cujus rei exſtant exempla *vide Valer. Max. lib. 8. cap. 4. d. quæſt.* M. Agrii Argentarii ſervus Alexandrum C. Fannii ſervum occidiſſe inſimulatus eſt, eoque nomine tortus: Admiſiſſe ſe id facinus conſtantisſimè aſſeveravit: Itaque Fannio deditus, ſupplicio affectus eſt: Parvulo deinde tempore interjecto, ille, cujus de nece creditum erat, domum rediit: Præterea & alia, multùm notabilia refert *Menoch. de Arb. jud. lib. 2, caſ. 269*

*caſ.*269. *caſ.*270. *caſ.*272. Quò lectorem remitto. Refertur de fœmina, paucos ante annos ob inſimulatum magiæ crimen in aliquo pago combuſta: Quæ, cùm eſſet ab alia denunciata, illico capta, ad quæſtionem fuit abrepta & vi tormentorum confeſſa, ſe alicujus ruſtici vaccam illo tempore: Item, ante duos annos, alterius infantem necaſſe: Toti autem pago, etiam pueris conſtabat, vaccam dicto tempore eſſe mortuam, & infantem contabuiſſe. Iſta fœmina, cùm alia non ſciret, hæc edixit maleficia, & à multis dicitur innocens ad ſupplicium tracta: id quod creditu non eſt difficile: Quia imperiti & ſocordes judices in alias circumſtantias non inquiſiverant, illas dictas ſufficientes eſſe ſibi perſuadentes. Verùm hæc fuit incuria magna, & ſupina *dictæ conſtit*: *Carol.* negligentia, cùm illa delicta quivis iſtius pagi indicare & ita contra ſe mentiri potuiſſet. Quis denique dubitat, ſimilia hodierno tempore propter deplorandum torturæ abuſum, præ quo verus uſus vix cerni poteſt amplius, non rarò contingere? quo tanta eſt multorum latrunculatorum ruditas, (quicquid etiam ſibi inaniter tribuant) ut vix ſiniſtro oculo jura criminalia conſpexerint, inſuper ipſam Conſtitutionem Imperii criminalem, quæ tamen ſat brevis eſt & perſpicua, ſupinè negligant.

Observatio XXIII.

Ne torquendus appellare poſſit; quæ tamen improbatur.

EX Maranta *de ord. jud. part.* 2. *partis* 6. *act.* 14. *n.* 14. *Iulius Clarus lib.* 5. *ſentent. parag. fin. quæſt.* 64. *n.* 27. hanc allegat cautelam, ne judices interponant decretum de torquendo reo palàm, 1
ſed ducto ad locum torturæ, & ſtatim, ubi incipit ligari, utque immediatè torqueant: Nec enim tunc attenditur appellatio rei, 2
qui jam tormentis applicatur. Verùm hujus cautelæ, in locis, ubi per ſtatuta vel conſuetudinem à criminalibus appellare non licet, nullus eſt uſus. Ego autem puto, etiam extra dictam conſuetu-

ſuetudinem, ubi nimirum à criminalibus appellare eſt permiſſum, juſtum judicem hac cautela tutè, illæſâ juſtitiâ, & ſine horribili conſcientiæ vulnere uti non poſſe: Nam, præterea, quòd talis ſententia ratione loci, ubi fertur, nimirum carceris & torturæ, vitio nullitatis affecta ſit, ſecundùm

Bart. & Bald. in l. 1. *C. de ſent. ex brev. recit. & ipſum Marant: in tit. de ſent. n. 48. 55.*

4 iniquum eſt, in cauſis tam arduis, & cùm tortura major ſit pœna,
5 quàm utriuſque manus abſciſſio, feratque ſecum damnum irreparabile,

Bart. & DD. in l. fin. ff. de appell. recip. Bald. in l. 2. C. de Epiſc. aud.

commune illud beneficium, quod ad corrigendam judicum, tam iniquitatem, quàm imperitiam adinventum eſt, *l. 1. ff. de appell.* inſidiosè & modo planè violento ac præpoſtero, quo ſententia fertur, poſtquam cepta eſt exſecutio, adimere: Nec judex inferior poteſt facere, quod à ſententiis ſuis non appelletur ad ſuperiorem,

Bart: in l. 1. §. interdum: ff. à quib. appell. non lic. & DD. Communiter.

Immò, interlocutoriâ torturæ latâ, decem dierum lapſus exſpectandus eſt.

Franciſc: Marcus deciſ: Parlam: Delph: 905. part. 1. Doct. Marta in Digeſt. nov: tom. 2. tit. de tortura cap. 26.

Et appellatione intra decendium interpoſita, quamvis inhibitio â judice, ad quem nondum impetrata ſit, & judici, â quo inſinuata, nihilominus, cùm torturæ interlocutoria contineat gravamen irreparabile, judex ab ea debet abſtinere, minimeque ſuam ſententiam exſequi,

Zanger: d. tortur. cap. 4. n. 4. 5. & 6. & ab eo ibidem citati Brun. in tr. d. indiciis. quæſt. 5. ſecundæ partis. n. 15.

De appellatione in cauſis criminalibus vide quædam *infr. tit. 5. obſ. 1.* Si autem tortura nulliter eſt decreta, vel præterea judex nulli-

nulliter processit, etiamin locis, ubi appellare non licet, remedium querelæ nullitatis superest, quæ etiam in Camera admittitur.

Ordin. Cam. part. 2. tit. 28. §. 5. Gail. lib. 1. obs. 1. n. 27. 28. vid. infr. tit. 5. obs. 1.

OBSERVATIO XXIV.

Pro judice, ad torturam procedente, & ne insimulari possit, modum in torquendo excessisse, ac proinde tutus sit à pœna Syndicatus.

ISta die, qua quis torquendus est, ei cibum, neque potum esse 1
dandum ante torturam, ne corpus ex cibo turbetur in tortura, consulit judici

Milleus in pract: crim. mihi pag: 127. n. 51. Iul: Clar: lib: 5. sent: §. fin: quæst: 64. n. 30.

ubi addit, hoc intelligi per decem horas,

Facult: Iurid: Coloniensis apud: Cothman: vol: 3. resp: 30. n. 247.

Et ita servare communem practicam attestatur

Mars: in l. 1. in princ: n. 29. ff. d. quæst: Farrinac: d. indic. & tort: quæst. 38. n. 32. & ab eo citati.

Multi enim reperiuntur, qui, si post sumptum cibum torquen- 2
tur, omnia, quæ comederunt, interdum & proprium sanguinem evomunt, per quod cerebrum ita turbatur, ut per duas trésve horas non sint in plenitudine intellectus. Ante omnia caveat ju- 3
dex, ne detur unquam reo cibus suspectus, panis vel placenta: nam in pane vel placenta cummuniter ponuntur incantationes contra tormenta: Propterea omnem cibum suspectum rejiciat, & alium subroget de suo:

Hippol: de Mars: in pract. crim: §. nunc videndum. in fin:

ubi tanquam expertus loquitur & mirabilia narrat.

Diligenter caveat judex, ne in torquendo excedat mo- 4

dum consuetum, qui adhiberi solet juxta qualitatem personæ & delicti, alioquin tenetur de Syndicatu: *Bart: in l. quæstionis modum. n. 1. ff. d. quæst.* Cujus opinio communiter approbata est, ut dicit *Mars: in pract: crim: §. Expedita. n. 89. in fin.* quem refert *Jul: Clar: lib. 5. sent: §. fin. quæst. 64. nu. 37.* ubi & hoc cauti consilii
5 dat judici, ut nimirum curet per Notarium scribi in actis processus qualitatem, quantitatem torturæ & alia particularia, in hunc finem, ut semper apparere possit, an intervenerit aliquis excessus vel culpa ex parte judicis: Et ita communiter servari testatur

Gomez, cap: 13. delictorum: n. 6. versic: si verò judex: vid: Menoch: de arb: jud: lib: 2. cas: 340. n. 10. & seqq.

Hanc Cautelam etiam vide apud

Hippol: de Mars: in pract: crim: §. quoniam. n. 48. & Magon: decis: 89. n. 8. Petr: Greg: Tholos: lib. 48. cap: 12. n. 25.

Unde horologium pulveris, ad quælibet temporis momenta commensuranda, adhiberi solet, ut sciatur, quamdiu reus in tormentis permanserit. *Gilhaus: in arb: crim: cap. 6. part: 7. sect. 3. num. 50.* Officium Judicis, Syndicatum evitaturi, etiam expostulat, ut ipse semper, & toti actui torturæ astet, nec ab eo recedat, non tantùm, ut suggestiones carnificum, de quibus dixi *obs. 12. hoc tit.* evitentur, sed etiam, ut ministris modum excedentibus, quod perfacilè, nedum plerumque fit, nisi præsentia judicis impediat, possit inhibere. *Menoch: dict: loc. n. 13.* & bene videre, quomodo sese in equuleo habeat reus, an deficere incipiat, nec ne, & si videt deficere, oportet mandare, eum statim deponi. Hanc si non adhibuerit diligentiam, maximè autem, si misero in torturâ vel solo, vel sub manibus custodum, ut plurimum crudelium & indiscretorum relicto abierit, ederit, biberit, vel, quod omnium est pessimum, luserit interim, quarum immanium Judicum umbrarum plures se vidisse testatur

Farinac: in pract: crim: tit: de tortur: quæst: 37. n. 145.

pro ratione omissi & commissi condignæ reatum pœnæ incurrit.

Cum

Cum aliis hac de re videre est *Menoch: dict: cas: 340.* Si quoque sibi fidit judex, quando tortus decessit, adhibeat Medicos, qui cadavere inspecto, referant illius signa & livores, suum exponendo judicium, an ex tormentis mortuus sit, an minùs. Peritis enim in arte credendum. Ubi etiam probare poterit judex, tortum post torturam noluisse mederi & medicamenta sprevisse, suâ, non judicis culpâ decessisse præsumitur. Vide post alios *Menoch: sæp: dict: loc: n.* 11. 12. Debet etiam adverti, an torquendus brachiis vel manibus sit debilitatus, atque tunc supersederi, periti consuli & eorum relatio ad acta notari, ut possit vel torqueri vel tormentum mutari. *Cardinal: Tusc. tom. 8. concl.* 326. *n.* 21. Ne autem judex nequam hominum fraudibus involvatur, huc repeto *observationem* 24. *tit:* 3. *de capt. & carc:* Quando tortus deponendus est, judex astare debet & curare, eum leviter de tortura deponi, dissolvi, brachia adaptari, investiri, & ad locum suum reponi. *Gilhaus. dict: loc. in fin:* Quam pessimè autem hæc omnia sæpe negligantur, apparet inter reliqua ex nimia licentia & libertate, quam quibusdam in locis sine ulla contradictione judicum maleficiorum, habent carnifices in ipso actu torturæ. Cùm enim judicis sit interrogationes aliaque verba facere, torturam prudenter, clementer & legaliter moderari & dirigere, carnificum autem tacere, & jussa tantùm exactè ad præscriptum exsequi, hi tamen potestatem sibi sumunt, reos interrogandi, strenuè interpellandi, in tortura pendentes, atrocibus minis, ni fateantur, stimulandi, & tormenta pro lubitu, donec vocem tandem ruperint, intendendi, judice ne verbulo quidem contradicente, sed potiùs exsultante, quòd carnificem sit nactus, qui robustissimum quemque frangere, & insigni scilicet suo artificio, quibus aliis omnibus palmam præripit, ad confitendum adigere possit. Magna, tum deploranda, tum deridenda ruditas, quæ judicis officium pervertit in partes carnificis. Ad probationem excessus judicis in toturà inflicta, vide quædam apud *Cothman. vol. 3. respons.* 29. *num.* 239. *& seqq.*

OBSERVATIO XXV.

Pro judice, qui aliquem injustè tormentis subjecit, ne possit conveniri super Syndicatu: Et pro rei Advocato, ut ejusmodi judicis effugium impediat.

1 JUdicem non posse quæstioni quenquam subjicere, nisi contra eum legitima indicia delicti præcesserint, jura sunt plùs quàm manifesta,

l. 1. in pr: l. fin. ff. d. quæst: l. milites: §. oportet: C. eod: l. sicut: C. de fals:

Quod ubi nihilominus fecerit, tenetur de Syndicatu,

Bald: in Rubr: C. de pœn: jud: qui mal: jud: Salic: in l. fin: quæst: 7. C. eod:

2 Damnum & dolorem resarcire tenetur. *Constit: Carolin: Art: 20.* Ac propterea conveniri potest coram proximè superiori: *Art: 61. in fin*: Ut autem judex, qui injustè reum torturæ apposuit, illud
3 effugere posſit, cautelam scribit

Ang: in l. injuriarum: parag: si quis, quod decreto: ff. de injur: Ferrat: Caut: 14. n. 2. Gatald: de synd: n. 7. Carer: in pract: crim: de tortur: parag: circa septimum: num. 31. pag: 193. Iul: Clar: in pract: crim. parag. fin. quæst: 64. n. 39.

nimirum, ut in relaxatione torti, inducat ipsum blandiciis & aliis modis ad confitendum, se legitimè esse tortum, & faciat, ut aliquis Notarius de tali confeſſione rogatus instrumentum conficiat, sic non tenebitur in Syndicatu: Quam Cautelam, immò corruptelam, ut & aliam in *observat. 41. hoc tit.* quæ est ejusdem farinæ, qua iniquitati judicum immoderatorum, truculentorum, & ad torquendum quovis tempore plùs, quàm par est proclivium, callida latibula & fucum scelestam hanc turpitudinem obtegendi monstrant, & ad majorem sævitiam, vel ex tumido zelo, vel incauto & præcipiti usu, vel ex mero odio irruendi

irruendi in miseros innocentes, & eorum corpora lacerandi, aperiunt fenestram, unquam placuisse viris tantis, non possum satis demirari, decuisset eos potiùs, tanquam jurium & Justitiæ peritos Antistites, propter tam amplam torturâ abutendi occasionem, & latrunculatorum infrenatam libidinem, eò consilia sua dirigere, ut magna severitate ejusmodi fraudes & insidiæ, à quibus judicem, si quenquam alium, oportet esse prorsus immunem, punirentur. Est autem cautela contra dictam corru-
ptelam, ut nimirum advocatus torti, ubi intelligit suum clien- 4
tem, non præcedentibus legitimis indiciis, quæstioni fuisse subjectum, illico ei consulat, ne vel ante, vel in relaxatione fateatur, se legitimè esse tortum: Vel, ubi semel fassus est, det operam probare, eam confessionem à suo clientulo esse factam ad obtinendam liberationem, & ex metu durioris & diuturnioris carceris, qui dicitur species torturæ: *Anch: cons: 24. n. 4.* quam opinionem communem esse dicit *Alex. cons. 52. n. 3. lib. 3.* Et talis confessio judici non proderit

per gl. in l. pen. & ibi Bart. ff. d. quæst. Ang. in l. 1. C. de confess. Claud. Battand. in tr. caus. crim. regul. 48. num. 1.

vel si potest, probet, dolum ex parte judicis inducentis, tunc omnino super Syndicatu conveniri potest, ex juribus suprà di-
ctis: Quid si tortus asserat, se ex metu ejusmodi confessionem 5
fecisse, judex autem eam spontaneam dicat, nec aliter quicquam appareat? In hoc dubio præsumitur per metum extorta:

Carer in pract: tit d. confess. n. 174. Hieron. Giachar. in Addit. ad Iul: Clar: lib: 5. sent: §. fin. quæst. 64. n. 40. in fin. Marsil. cons: 48. n. 29. Grammat: Cons. 60. n. 5. Alex. cons. 52. in fin. lib. 3. Roland: à vall. cons. 17. n. 21. & seqq. lib. 3.

Et hæc opinio est communis, nec ab ea recedendum in judicando & consulendo,

Roland: dict: loc: Bursat. cons: 201. num. 2. lib. 2. Honded: vol. 1. Cons. 106. n. 61. pag. 817.

Quid verò, si judex fundamentum suæ assertionis in instrumen-
6 to contineri asserat: Nihilominus meo judicio, confessionem sponte esse factam, eo non potest probari: cùm Notarius hoc ignoraverit, nec scire unquam potuerit. Quæ etiam est sententia

Bald: in conf. 479. par. 5. incip. in Christi. Pet. de Anch: in conf: 24. incipit. visa inquisitione: Alex: in conf. 5. vol: 1. incipit, redemptoris &c. Hippol. de Mars: in sing: suis, singulari. 1.

7 Namidipsum, scilicet, utrùm quis sponte, an verò invitus sit confessus, in animo relaxati, quem nemo mortalium introspicere quivit, remansit: Ad hæc vide, quæ dixi *hoc tit. observ: 11. &*
8 *observ:* 18. Præterea rei, ut plurimùm jurium & praxeos criminalis imperiti, non norunt discernere, utrùm indicia sint sufficientia ad torturam, utrùm ea sint rite & plenè probata, an minùs, ac proinde, an justè sint torti, nec ne: Qualis itaque est Confessio ejus, quod quis non intelligit? Insuper, si judex justæ torturæ relaxatum subjecerat, (quod acta docere debent) cui bono ejusmodi confessionem exegit? Sanè, cùm illud sit extra usum criminalis praxeos, &, ubi quæstio justè fuit adhibita, planè supervacaneum & nullius efficaciæ, judex hoc ipso potiùs se reddit de injusta tortura suspectum.

OBSERVATIO XXVI.

Ne confessus in tortura instruatur ad revocationem confessionis.

1 PRæcedentibus etiam legitimis indiciis confessioni, in tortura factæ, non statur, nisi ea à reo ad banchum juris (quod vocant) ratificata sit; Quæ est sententia cummunis, ut dicit *Boer: decis:* 163. *num.* 18. & ita servat consuetudo, ut attestatur *Bart. in l.* 1. *in fin. ff. de custod. reor.* Ne autem reus instruatur ad confessionis revocationem, cautelam post alios tradit *Iul. Clar.*

lib. 5.

lib. 5. sent: §. fin: quæst: 64. n. 40. scilicet, ne post talem confessio- 2
nem judex reum permittat duci ad illos carceres, in quibus sunt alii incarceratorum plures, sed ad quendam locum separatum: Quia in carcere, ubi sunt multi Criminosi, est schola, quia de facili unus docet alium (ut sunt verba Clari) quicquid debeat dicere, ut evadat, & sic, quod revocet suam confessionem: Exempla sæpe sunt obviam in mulieribus edoctis, ut simulent se prægnantes, quò minùs possint torqueri, secundùm

l. prægnantis: ff. de pœn: Præcipit & constitutio Carol: Art: 11.

ut, quantum fieri possit, capti separatis carceribus custodiantur.

OBSERVATIO XXVII.

Ne torqueatur, apud quem res furtiva reperta est.

Quem penes res furto ablata reperitur, adversus eum indi- 1
cium est ad torturam, nisi doceat (nec enim sufficit, nominare mortuum absentem, aut incognitum, aut negantem:

Marscard. de prob: lib. 2. conclus. 833. n. 12. & seq. Ioh. Bonef. in tract. de furt. §. 2. n. 75.)

à quo eam habuerit

Bart. in l. fin. quæst. n. 5. l. incivilem. C. de furt. Iul. Clar. lib. 5. sent. §. fin. quæst. 21. vers. 41. & ult.

Pro eo hæc est observatio, ut alleget se solitum esse, ejusmodi 2
res mobiles emere & vendere:

Ludov. de Peguera. decis. cons. Cath. 73. Doct. Marta in Digest. novissimis. tom. 2. tit. de furt. cap. 11.

vel alleget & probet de se bonam famam, sic tutus erit, & ei creditur sine hac justificatione:

Angel: ad l. ancillæ: C. d. furt. Bald: Cons. 410. col. 3. circa medium. lib. 2. Tiraq. d. pœn. caus. 51.

n. 131.

n. 131. Roland. à Vall. Conſ. 45. n. 41. lib. 1. Cravet. Conſ. 65. n. 12. Gramm. Conſ. 38. n. 14.

Et hæc eſt ſententia communis,

Iul. Clar. in pract. §. fin. quæſt. 21. in fin: Roland: à Vall: Conſ. 96. num. 25. vol. 2. Plot. d. in lit. jur. §. 54. n. 25. Gomez. variar. reſolut. tom. 3. cap. 13. n. 12. Bert. conſ. 107. lib. 1. n. 1.

Ratio eſt, quia quantum gravatur ipſius rei furtivæ inventione, tantum ſublevatur bona ſua exiſtimatione: Indiciis enim indicia tolluntur contraria, & una præſumptio tollit aliam, & fortior debiliorem. Si autem eſt malæ famæ, duobus gravatur indiciis: Et malâ famâ & inventione rei furtivæ,

Ioh: Bonefac. in tract: de furt: §. 2. n. 64. Iul. Clar. dicto loco: Vinc. Carocius de refut: furt: pen. tert. repert: quæſt: 5. num. 2. & quæſt: 6. n. 1. & 2. Franciſc: Vivius Deciſ: 467. Doct. Marta in Digeſt: noviſſimis: tom: 2. tit. de tortura cap. final.

ubi deciditur, malam vitam & famam à Fiſco eſſe probandam, alioquin ſimpliciter non eſſe torquendum, penes quem res furtiva invenitur.

OBSERVATIO XXVIII.

Pro reo, teſtem de delicto nocturno deponentem, falſo aſſeruiſſe convicturo.

1 TEſtis de viſu deponens omni exceptione major habitus, facit ſufficiens indicium ad torturam,

Rom. conſ. 451. num. 4. Iul. Clar. lib. 5. ſent. §. fin. quæſt. 21. n. 2.

Vide tamen omnino *obſerv. 38. hoc tit.* qui etiam deponere debet, quod ipſe interfuerit, aliàs non facit tale indicium

Caſon: de indic. per viſ: uni teſt. cap 1. num. 4. fol. 50.

2 Quid ſi delictum aliquod de nocte perpetratum ſit, & teſtis affirmet,

met, quòd reus illud commiserit, se vidisse & de facie eum cognovisse? Cautela est, ut consideret reus ejusque Advocatus, an tempore & in loco delicti candela fuerit accensa, vel an luna conspecta locum illustraverit: Præterea quoque, an testis idipsum deposuerit, an testis antea reum sæpe viderit, *Cravet. cons. 99. n. 8.* sin minùs à seipso naturaliter reprobatur, nec ullam fidem facit.

Iul. Clar. dict. loc. n. 3. Honded. vol. 1. cons. 108. n. 20. & seqq. Decian. vol. 1. cons 56. n. 29. & 30. Coler. Cons. 7. n. 31. 32. Schurff. Cent. 1. cons. 94. Menoch. de arb: jud: cas: 279. n. 3.

ubi etiam refert ex *Plutarch. in vita Alcibiadis,* testes quosdam Athenis falsi fuisse convictos. Addit *Cravet. dict: loc.* quòd testis deponens de actu facto, de nocte ad lumen lunæ de facili fallitur. Vide etiam *Boer. decis: 165. num: 6.* Quæri quoque potest ex teste, num reus pallida vel rubea facie & cujus coloris vestitu indutus fuerit? *Boss. de resp. à reo fac. n. 15.* Alii dicunt, testes deponentes se vidisse etiam ad lumen lunæ, non esse integræ fidei. 3

Felin. in c. sicut. n. 5. extr. de re judic. Boss. in tit. de indic: num: 173. vers. & eodem modo.

ubi dicit, quicquid sit in civilibus, in criminalibus tamen talem probationem non concludere. Quod post alios secutus est *Farrinac. in pr. crim. cons. 166. num: 14.*

Observatio XXIX.

Pro judice super nominandis complicibus vel novis criminibus torquente, ne syndicatus reatum incurrat.

Confessum vel convictum si judex contra *Constit. crim. Carol. Art. 69.* torturæ subjecerit, Syndicatus reatum incurrit: 1

Castr. l. 1. nu. 7. C. de jurejur. propt Cal. Boss. de indic. & consid. ante tort. Mars. pr. crim. § nunc videnuum. n. 22. & seq.

2 & si confessus vel convictus torquetur, ac in tormentis delictum negat, inque ea negatione persistit, dicitur purgasse indicia & probationes contra se exsistentes, ut veniat absolvendus,

Marsil. in l. edictum. ff. de quæst. Carer. in pract: crim: ab init. de appellat. in crimin. n. 47. pag: 7. Decian: vol. 2. cons: 92. n. 132.

3 vel saltem in pœnam ordinariam non condemnandus:

Iul. Clar. in pract: crim. §. fin: quæst: 64. vers: veritas est. & vers: illata reo. Alber. de Rosat: in rubr: C. de quæst: n. 9. & in l. edictum. nu: 2. ff. de quæst: Boer. decis. 163. n. 12. & 13. Crav. consil. 237. nu. 4.

4 Verùm enim verò in delictis, in quibus super nominandis complicibus, sociis vel mandatoribus torquere licet, (quæ autem illa sint, vide prolixiùs *Speckhan. cent: 3. class. 2. quæst: 18.*) quò minùs torturâ examinari possit confessus vel convictus: Vel etiam exsistentibus indiciis legitimis super novis criminibus, nihil obstat:

Iul. Clar. d. loc. Gram. cons. 1. n. 2. & seq. in crim. & alii plures.

5 Pro judice autem in hoc passu est, ut protestetur, se sine præjudicio confessati & convicti criminis, vel (si reus condemnatus est) sine præjudicio condemnationis, super complicibus vel novis delictis, quorum exstant indicia, torturam adhibere: Et curet hanc protestationem ad acta scribi, caveatque, ne de principali delicto interrogationes faciat, alioquin dicta protestatio est contraria facto, nihilque operatur: Sed potiùs in tortura reo crimen negante, ut memini, indicia exsistentia & probationes purgatæ sunt, judex audit fatuus & de syndicatu tenetur:

Alber. de Rosat: in Rubr. c. d. quæst: Boer: dict: loc: Cravet. dict. loc: Clar: dict: loc.

6 Si fortè imperitus dicat: consuetudinem hactenus contrarium observasse, quòd nimirum rei de aliis criminibus, etiamsi non sint in promtu indicia, interrogari possint: Scito talem consuetudinem non valere:

Carer. in pr. crim: de tort: parag: 8. num: 12. pag:

mihi

mihi 191. Gand. rubr. d. quæst. verſ. ſed quid de quæſtione, quæ quotidie occurrit.

Dicta etiam obtinent, non ſolùm, quando reus interrogatur ſuper 7
ipſo delicto principali, ſed etiam, quando interrogatur ſuper ejus qualitatibus. Item, quando de principali crimine interrogatur à judice, non ex ſcriptis, ſed oretenus: & Notarius non ſcribit 8
interrogationem, quæ eſt fraus impia impiorum judicum: Tunc enim talis proteſtatio perinde eſt facto contraria, & reus in negatione perſiſtens, purgat probationes: In quo judices multùm onerant ſuam conſcientiam, ſibi gehennam ædificantes, cum præjudicio rei & reipub. Cùm itaque ejuſmodi interrogationes ſint plenæ doli ac periculi, ab iis judices ſibi caveant maximè:

Vide Ioſeph. Ludovv. in deciſ. Lucenſ. deciſ. 13. num. 64.

ita referentem: Sunt quidam malitioſi judices, qui mandant torqueri reum ad effectum eum interrogandi ſuper complicibus & mandantibus, & de hoc apud acta proteſtantur: quando tamen examinant reum in tortura, abſque eo, quod ſcribi faciant, interrogant reum de delicto principali, contra proteſtationem factam, quod quidem delictum purgatum eſſet per torturam, vel ſaltem minoratum, ſi hoc redigi feciſſent in ſcriptis, juxta *deciſ. Grammat. 96. paulò poſt princ.* ideo judices habeant ſemper Deum & juſtitiam præ oculis, & abſtineant à prædictis. Nec antè memorata proteſtatio juvat, ſi judex monet reum ad dicendam veri- 9
tatem, & reus reſpondendo negat principale delictum: Præſumitur enim interrogaſſe ſuper delicto principali,

Proſper. Farinac. lib. 1. in pract. crim. tit. 5. quæſt. 40. n. 20. & ſeqq. uſque ad fin. & ibid. allegati Dd. Burſat. conſ. 346. n. 4. ſub verſ. quia reſpondetur. lib. 4.

Quæ bene ſunt notanda.

OBSERVATIO. XXX.

Pro judice & judicii Notario ad variationem & trepidationem testis vel rei.

1 TEstis vel Reus quando variat, cautela pro judice est, ut curet variationem, trepidationem & fortè coloris mutationem scribi ad acta, aliàs punitur in Syndicatu:

Dec. in cap. quoniam contra. num. 49. de probat: & Felin: n. 49. Bart. in l. 3. n. 4. ff. de testib. Bald. in l. cùm Magistratus. in fin. C. quando prov. non est necess. & in l. 1. §. curatores. in fin: ff. de Magistrat. conven.

2 Et notarius ex ejus mandato & jussu scribat, aliàs non probatur, nec facit indicium: *Bald. in l. qui falsa vel varia. ff. de testib.* Unde ta-
3 bellio ad tutiorem cautelam poterit scribere: Judex mihi dixit, ut scriberem talem variare, & videbatur mihi vacillare, ex quo audivi:

Mars. in l. ex libro. num: 19. & seq. ff. de quæst: Abb. in cap. quoniam contra. n. 35. de probat.

vel ita: dicto interrogatorio facto, interrogatus factus est vultu pallidus, & trepidavit, vidente me Notario, & commissario vel judice interrogante, qui in præsentia ipsius inquisiti audientis & non contradicentis jussit mihi, qui ita in actis scriberem: Si autem Notarius non percipiat trepidationem & coloris mutationem, non debet scribere, quòd ita sit, sed quòd judex ita dixerit:

Purpurat. inter consil. feudal. variar. cons. 53. n. 27.

Id quod judex & Notarius cautè, non in inquisito tantùm, sed in teste etiam observabit.

Cagnac. in c. quoniam contra. n. 257. & 262. de probat.

4 Obiter autem addo, ut variatio, quæ vult attendi, sit circa negotium principale, locum & tempus delicti: Non talis, quæ tantùm est circa nomen, cognomen, originem & id genus alia,

gl. in c. cum ecclesia verb. vacillare de caus. possess. &

prop.

prop: Bart. in l. eos vers: quæro, quæ dicatur. ff. de fals. Spec: in tit. de test. §. 1. vers. item quod est varius.

Rei variationem sive mendacium, circa causam principalem & circumstantias, eam principaliter & directò respicientes efficere indicium ad torturam, notum est 5

ex l. De minore. §. plurimum. ff. d. quæst. & ibi Bart. idem in l. fin. d. quæst. Cason. in tr. de indic. de non dict. cap. 2. Iul. Clar. pr. crim. §. fin. quæst: 21. vers: mendacium. 39.

hic pro judice interrogante est, si pavet, variat & trepidat reus, 6
ut idipsum statim per Notarium suum scribi curet, ex ore ejus, quid nunc, quidque paulò pòst respondeat, excipiat, & calamo non parcat: Si enim ex actis non constant dicta rei varia & quomodo variaverit vel trepidaverit, ac judex ex sua scientia sola 7
reum torturæ applicuit, dicitur injustè eum torsisse & sine indiciis, teneturque de Syndicatu, ut antea memini: Ubi autem judex 8
fideliter dicta varia ad acta illicò ex ore respondentis conscripserit, interdum aliis indiciis non existentibus, eum torquere potest, juxta

Bart. d. l. Ang: Aret. de malef in verb: fama publica, in verb: nono quæro, Hippolit. de Mars. in pr. crim: §. Diligenter. n. 74. & nu 98.

cautus autem sit judex, ut prudenter discernat, quantum fidei tre- 9
pidationi & variationi tribuat: sunt enim quidam ita simplices & stupidi, ut statim, quando veniunt ad præsentiam judicis, vix vocem exprimere possint, quamvis sint innocentes, *vide, quæ dixi in obs. 1. hoc tit. n. 13.* Et bene advertat, ne fallatur: Non enim mirandum est, si vir honestus, & qui non apparet aliàs de vili actu reprehensus, insuper vel diffamatus, & sic de facto & inciviliter captus & abditus, ad præsentiam hominis de se confessi, expavescat: tum propter repentinam & gravem injuriam sibi illatam incarcerando & compeditando: tum propter falsum testem. Talia non contingunt, sine quodam animorum conflictu, ut ex

Boetio de consolatione Philos. tradit. Bertrand. vol. 4. cons. 308. n. 6.

Cujus rei exemplum ex *Par: de Puteo* affert *Purpurat. inter consilia feudalia varior. cons. 53, n. 27.* Et *Carer. in pract. crim: de indiciis. §. Sextum indicium. num. 2. pag. 108.* de nobili quodam inculpato de magno crimine, qui cùm intravit aulam, statim cecidit in terram, minxit & egestionem emisit, cùm tamen repertus fuerit innocens: Et dicit *Lucas de Penna in l. quoties. C. de dignit.* Pallere, titubare & inconstanter loqui, in aliquibus contingere ob periculi magnitudinem, vel cordis debilitatem aut pusillanimitatem, allegando ad hoc Ciceronem: Et alios præmeditatos constanter loqui, cùm tamen sint criminosi.

Grevius de tortur: lib. 1. cap. 6. pag: 177. & seqq. & 181. hisce rectè astipulatur, scribens, quòd sæpe reus ex metu opprimendæ suæ innocentiæ, quam modis omnibus, sibi etiam non rarò noxiis, pandere atque manifestare properat, aut ex consternati animi perturbatione, quæ in homine meticuloso ad conspectum judicis nimiùm trepidante, crebra est, facilè ad linguæ lapsum aut sermonis varietatem producatur: maximè si accedat solita illa, acris & acerba judicis severi compellatio, lictorum præsentia, & tormentorum metus, quæ etiam virum fortissimum & innocentissimum ita percellere possunt, ut cogitata ferme proloqui nequeat. Et contrà, illi qui multiplicato scelere flagitiis assuevere, imperterrito vultu, tanta animi alacritate & præsentia, tantâ sermonis constantiâ judicis conspectum, quantumvis terribilem sustinent, interrogata excipiunt, atque omnia coram judice peragunt, ut nihil penè de sceleratæ suæ conscientiæ malitiâ externis hisce gestibus prodant: jam pridem edocti, ad hæc singula judices accuratè attendere, & culpæ hinc, vel innocentiæ argumenta petere.

OBSERVATIO XXXI.

Ne interroget judex, in tortura de aliis delictis, quorum non exstant indicia, cùm de iis facta confeßio sit invalida.

NEmo super aliquo delicto torqueri potest, nisi indicia legitima & sufficientia præcedant, *l. 1. in pr. ff. d. quæst. l. milites. parag:*

parag:oportet. C. *de quæst.* Quæritur jam, an reus crimen, cujus exstant indicia, confessus, in tortura super aliis, de quibus non sunt indicia, interrogari possit? Dicitur, quòd non: Alioquin enim contra dictas leges injustè torqueretur & interrogaretur, & ejus facta confessio de aliis delictis esset invalida: 1

2

Constit. Carol. art. 20. vide, quæ dixi suprà observat. secunda hoc tit. & Mars. cons. 120. n. 36. Sim. Pist. cons. 10. quod exstat post consilia Modest. Pist. vol. 2.

Tum etiam, si in tali tortura negaret principale delictum, quod antea erat confessus, vel de eo convictus: præsumeretur judex de eo interrogasse, & hac negatione probationes delicti principalis purgasse reus: vide, quæ dixi *observ. 29. hoc tit.* ubi etiam, quomodo ad quæstionem habendam, super novis delictis, quando exstant legitima indicia, judex prudenter procedat. Consuetudo, 3
quæ huic est contraria, est irrationabilis, jurique adversatur:

Arim. in add. ad. Angel. de malef. in tit. quòd fama publica prac. n. 120. Mars. pr. crim. parag. constante. n. 13, & seq.

Nisi fortè reus sit diffamatus, ut fur magnus, vel latro famosus: Tunc enim, si aliquod furtum vel latrocinium est confessus, vel de eo convictus, de aliis furtis vel latrociniis, quorum non exstant indicia, in tormentis interrogari posse tradunt:

Fran. Brun. in tr. de indic. & tort. vol. 2. fol. 13. Prosp. Farin. in pr. crim. tit. de indic. & tort. quæst. 37. n. 163. 171. 167. Ioh. Bonefac. in tract. de furt. parag. 2. n. 79.

caveant itaque judices tyrones, ne, ut sæpe ex imperitia potiùs, 4
quàm malitiâ accidit, in eo hallucinentur, sed quæstionem habentes à quovis prætextu indagandi in delicta alia vel nova, quorum sufficientia indicia non præcesserunt, abstineant.

OBSER-

OBSERVATIO XXXII.

Reum à tortura liberandi, etiamsi contra eum exstent indicia.

1 QUando reus Reipub. est utilis, torqueri non potest, quamvis adversus eum legitima præcedant indicia:

Arg. l. ad bestias. ff. de pœnis. Prosper. Farinac. lib. 1. tit. 5 quæst. 45. de tort. & indic. nu. 88. & ibid. alleg. Dd. Hippol. de Mars. in l. edictum. nu. 22. ff. de quæst. Carer. in pr. crim. de tortur. parag. circa tertium. nu. 32. pag. mihi 168. Cason. de torment. cap. 10. sub rubric. quæ personæ torqueri possunt. quæ non. n. 4.

Quod diligenter notandum, & in contingentia facti allegandum:
2 Cujus procul dubio hæc est identitatis ratio: Nam, sicuti quando indicatur judici, condemnatum esse alicujus artis perfectè peritum, vel Reipublicæ, vel alicui civitati utilem, differtur exsecutio, & Princeps consulitur, pro ut videre est in

Observat. 5. tit. de pœn. exsecut. & grat. delict.

Re postea perspecta etiam planè liberatur condemnatus: Ita quoque à tortura liberandus reus Reipub. utilis; Cùm ea gravior sit pœna, quàm utriusque manus abscissio,

Hipp. de Mars. l. 1. parag. præterea. n. 8. de sicar. & l. divus. n. 2. d. quæst.

3 Præparatio ad mortem, vel civilem, vel naturalem,

Ant. Fab. in Cod. lib. 3. tit. 4. def. 2. in alleg. in fin.

4 Immò cùm corpus ita laceret, ut ipsa ferè morte durior sit,

Bald. in l. interpositas. n. 6. C. de trans. & in l. 1. in fin: C. unde vi. Wesenb. in parat ff. de quæst n. 5.

5 Quod eorum exempla commonstrant, qui in tortura pereunt, vel innocentes delictum fassi, ultimo malunt supplicio affici, quàm tormentorum cruciatus sustinere: Qualia refert

Menoch libr: 2. de arb: jud: cas: 269. & cas: 270. & cas: 272. Iul: Clar. in pr: crim: § fin: quæst: 64. vers: ult.

OBSER-

OBSERVATIO XXXIII.

Contra errorem imperitorum judicum circa probationem famæ, ne faciat indicium ad torturam.

IMperiti sæpe judices, quando nacti sunt testes aliquot de fama deponentes, sese ambabus manibus indicium ad torturam tenere autumant, ac miserum reum ad eam ut belluæ abripiunt: Contra tales hoc observandum: Scilicet, ut primò advertatur, an fama sit vehemens, ut generet scandalum, nisi judex inquirat? 1 2

Ioh. Marian. Monticell: in pr. criminal. regul. 1. n. 38. Marant. in Spec. part. 6. tit. d. inquisit. n. 19.

Secundò origo famæ, seu causa ejus, qualis nunquam hoc in passu debet esse, cui malignitas initium, credulitas dedit incrementum: Sed quæ à personis honestis & fide dignis ortum traxit:

Const. Crim: Carol: art. 25. §. Erstlich ob der Verdacht ꝛc. *Boss: de indic: & consid. ant: tort: n. 65. Masc. de prob: vol: 2. concl. 754. n. 7. Roland. à Vall. Cons. 94. n. 26. vol. 4: Hippol. d. Mars. in pract: crim. §. constante. n. 33.*

Quod adeò procedit, ut nec judici credatur, etiamsi famam â personis fide dignis, nec malevolis processisse asserat, sed de hoc aliunde constare debet,

Farrinac. in pract: crim: tit. de inquisit: quæst. 9. n. 6.

Perinde ac si diceret simpliciter, famam præcessisse inquisitionem.

Hippol. d. Mars. in pr. crim: §. constante. n. 16. Marant. in spec: part: 6. tit. de inquisit. n. 20. Roland. à Vall: cons: 45. n. 23. & seqq. vol: 1. Hieron: Magon: decis. Lucens: 22. n. 5. part: 1. Decian. respons. 18. n. 40. & n. 48. vol. 1. Clar: in pract: crim: quæst. 31. vers. fama publica. Farrinac. loc: citat: n. 7.

Tertiò attendatur non numerus personarum de ea dicentium. 3
Nam, si etiam à mille fama sit orta, non utique est habenda in con- 4

ſideratione, minimèque indicium faciet ad torturam: Quod pulchrè reliquit

Caſon. de indic: & tort. tract. 8. cap. 2. ſub rubr. de fama ſeu dicto gentium:

ubi allegat exempla ſanctorum virorum, qui opinione vulgi perierunt & trucidati ſunt; Et Chriſti per voces populi crucifixi: Quod etiam ſequitur

Proſp. Farinac: lib: 1. tit. 5. quæſt: 47. n. 32. addens n. 33.

5 Sed quòd cauſæ famæ debeant eſſe veriſimiles, graves & urgentes, aliàs non faciunt indicium ad torturam: *Gravet. conſ: 260. num: 7. & Caſon: dict: loc:* Quartò conſideretur, an fama ſit unifor-
6 mis & eadem in toto populo: Si enim eſt varia & diverſa, & varii varia dicunt, nec in civilibus, nedum in criminalibus conſequitur ſuum effectum:

Farinac: dict: loc. n. 163. Brun. de indic. & tort. part. 1. quæſt: 3. nu. 32. in fin: Carer. in pr. crim: de indic: §. ſecundum indicium. n. 13.

Quando probantur duæ famæ contrariæ, ſtatur teſtibus deponentibus de bona fama: *Gravet. conſ. 275. n. 12.* Et favore rei bona fama prævalet malæ *Boſſ. tract. Crim. tit. de fav. defenſ. n. 13.* inſuper
7 & aliàs deterior teſtis reperiri non poteſt, quàm fama, cujus teſti-
8 monium facilè proſternitur. Igitur ſi non eſt ſolida, inconcuſſa, creſcens: Sed levis, vaga, contraria vel in ullo aliquo labefactata, nihil prorſus operatur:

Bald. Conſ. 77. n. 6. lib. 3. Farinac. dict: loc: n. 164. Carer: in pr. crim. de indic. §. ſecundum indicium. nu. 13. & 14. Tiraq. de pœn. temp. cauſ. 26. nu. 4. Maſc: de prob: vol: 2. concl: 748. n. 10. Cœvall: in Spec. commun. opinion. quæſt. 20.

9 Ex hiſce colligere eſt, ad probationem famæ multa requiri, eamque exactè probare eſſe difficilimum:

Jul. Clar. in pr. crim. parag. fin. quæſt. 6. verſ. ult. Octav. Vulpell. conſ. 5. n. 8. vol. 1. Aſinius in prax. judiciaria. part. 2. parag. 1. cap. 39. n. 1.

Adeò

Adeò ut dixerit Grammat. *conſ. 42. n. 8. allegatus à Farrinac. dict. loc. nu. 207.* quòd toto tempore vitæ ſuæ, nunquam viderit proceſſum, in quo reperierit, famam publicam legitimè fuiſſe probatam: Idem quoque dicit

Iohan. de Turri inter conſ. crim. diverſorum conſ. 81. n. 48.

Fama quintò (quod ferme coincidit ſuprà cum monitione ſecunda) non probatur, niſi per teſtes bene moratos & ipſos bonæ famæ, non per mulierculas & homines viles.

Burſat. conſ. 35. n. 22. Nat. conſ. 473. n. 22. Maſcard. concluſ. 749. n. 37.

Et de ea ex actis publicis debet conſtare.

Honded. 1. conſ. 108. nu. 12. Berthazol. conſ. crim. 341. n. 29.

quomodo autem teſtes debeant deponere, etiam non interrogati, inter cætera ut poſſit conſtare, an & ipſi audiverint ab honeſtis & fide dignis, an verò à ſuſpectis & malevolis, congeſtum eſt in

Hunnii Encyclopædia. part. 2. tit. 17. de fama. cap. 2. d. probat. famæ.

Sextò requiritur, & neceſſe eſt ad effectum indicii ad torturam, ut fama ſtatim poſt perpetratum delictum ſit exorta, non ex intervallo.

Marſ. in pract. crim. §. plurimum. & in l. unius. ff. de quæſt. Thom. Gram. vot. 3. Carer. in pract. crim. de indic. §. ſecundum indicium. n. 12.

Atque ante accuſationem vel inquiſitionem, ante capturam vel carcerem, qui per ſe eſt præjudicium irreparabile, propter incommodum, & aliqualem infamiæ notam,

Bald. in rubr. d. in integr. reſtitut. Alex. conſ. 17. lib. 1.

non poſt,

Angel. in conſ. 153. Thom. Gram. voto. 34. & in conſil. 42. Carer. ibid. Herculan. in tract. quis teneatur probare negativam. n 313.

Ratio hujus rei eſt, quòd alioquin fama ex præmeditatis calumniis plerumque, vel imprudentis & ſimplicis plebeculæ vaniloquio,

loquio, & aliorum, incauta credulitate originem ducat. Quip-
pe, quòd hi sint hominum mores, ut simul ac quis carcere inclu-
ditur, vel accusatur aut inquiritur, & de eo aliquid subolfaciunt,
nedum quandó publicè innotuit, conveniant, mussitent, calu-
mnientur, incarceratum, inquisitum sive accusatum verè hujus
vel illius criminis reum, aut ex animo malè cupienti, aut ex in-
tempestivo sceleris odio & justitiæ zelo, aut ex simplicitate bla-
terent: quorum narrationibus, & iisdem moti affectibus, homi-
nes ad credendum redduntur proclives, & vanas suas voces in
vulgus spargunt ulterius, magnam verborum copiam perdentes,
ut aliter fieri haud possit, quin fama exinde mala citò ingravescat,
10 immò in & per se. Fama porrò (pro septimo) non probatur, nisi
per testes omni exceptione majores: Quapropter cauti Advocati
respiciunt, an hæc quoque testium qualitas sit articulata & legi-
timè probata: Sin minùs, fama non est probata satis, nec facit in-
dicium ad torturam *Boss: tit. de inquisit: n. 38. 39. 40.* Nam testes
omni exceptione majores ubi requiruntur, debet ista qualitas ar-
ticulari & probari: Quia, cùm ista qualitas non præsumatur, nisi
probata fuerit, nihil relevabunt testes examinati: *Mascard. de
prob: concl: 1367. n. 6. & 7.* Similia requisita (quæ huc congerere
excedit limites instituti) ad probationem famæ latiùs deducit

Farinac. sæpe dicto loco. nu. 211. & aliquot seqq.

Hoc autem cauti Advocati etiam attendunt, num scilicet testes
super famâ deponentes sint interrogati, quid sit fama, quod omni-
no scire debent: Ac si sunt interrogati, & responderunt, se ne-
scire, nihil probant, quæ est opinio communis,

Mars. in l. de mino. §. plurimum. n. 104. & seq.

Unde ad famam rectè probandam vix sufficiunt testes, qui sunt
Jurisperiti: veluti dicit

Iulius Clar. in pr. crim: §. fin. quæst. 6. vers. postremo suas. 18.

Quæ omnia judici rigoroso, ad torturam festinanter prorumpen-
ti sunt opponenda: Si autem ille tam sit stupidus & inhumanus
11 justitiæ contemptor, ut nihilominus reum quæstioni subjiciat:
Extorta confessio, & quicquid ex ea sequitur, propter defectum
legi-

legitimorum indiciorum, & torturam injustam, est nullum, judexque de Syndicatu tenetur: Cujus rei gratiâ vide, quæ tradidi 12
in observ. 2. hoc tit. Quod de fama, ejusque requisitis dixi in genere, hoc in specie in Crimine magiæ sive veneficii obtinebit vel maximè, ut etiam viris cordatis & prudentibus famam, hanc vel illam in hujus flagitii suspicionem trahentem, regulariter, si non ex alia, vel saltem ex hac ratione suspectam esse oporteat: Quia ex unius vel alterius malevoli, vel casu aliquo, sive ex causa incognita, vel propria, quam non agnoscit, culpa læsi, damnum ægro animo ferentis, vel ex sceleris hujus levicula aliqua, & admodum fallaci conjectura originem ducere potest, immò solet sæpissime: Quæ ad aures impotentis vulgi perlata, & ex garrulitate & credulitate crescens, homines facilè in hujus criminis suspicionem trahere solet, & odia parere (experientia teste) ferme furiosa, & usque adeò exæstuare ejus furorem, tum ex futuri damni metu, tum ex enormitatis, abominabilis hujus flagitii cogitatione, ut cœco affectuum impetu susque deq; habeat, fictisne, an veris criminibus obruantur, quicunque quocunque modo in hujus flagitii famam incidêre.

Nonnullibi locorum in tam absurdum & perversum sensum trahuntur homines, si contagio aliquo inficiantur pecora & moriantur, vel ipsi alio magno & insolito afficiantur damno, si quisquam lenta absumatur tabe, vel subitanea pereat morte, ut talia omnia casibus humanis & causis naturalibus, vel pœnæ divinæ ascribant rarissimè, sed veneficarum culpâ contingere effutiant & clamitent plerumque: Quis ibit inficias, ibi locorum, & apud ejusmodi genus mortalium, suspicionis, proindequé malæ famæ serpentis & pedetentim crescentis periculum, difficulter evasurum vel etiam innocentissimum?

OBSERVATIO XXXIV.

Ad cognoscendam rasuram in crimine falsi.

RAsura chartæ, quamvis sit subtiliter rasa, si aliter discerni non possit, ad solem elevari debet charta, & inter solem & oculos interponi, sic statim apparebit rasura. Quam subtilem investigationem esse putat *Muscat: de cognit: seu probat: delict: de falsis. num. 9.* sed vulgaris est & simplicioribus nota. Mentionem faciendi occasio hîc incidit: quod falsa sive barbara latinitas in scriptura reperta, quando alioquin is, qui consuevit literas illas conficere, erat vir eruditus & latinè doctus, arguat falsum & Conjecturam faciat, quòd non scriptor ille, sed falsarius aliquis conscripserit,

Bart: in l. Plautius. in fin: ff. d. aur. & arg: leg: Felin. in cap. ad audientiam: n. 1 vers. amplia secundo, & n. 4. vers: limita. 4. de rescript. Menoch. Cons. 409. num. 38.

Idque maximè in rescriptis

Wesenb. Cons. 212. n. 58. Rutg: Rul. de Commiss. part: 2. lib: 5. d. commiss. Circa liter: docum: cap: 36. n. 9.

In casu simili, ubi in aliquo loco Germanico barbara reperitur locutio, & qui dicitur scriptor, noverit & solitus sit scribere eleganter Germanicè eandem falsitatis conjecturam facere suadet rationis identitas. Casus enim quos nectit paritas, sive identitas rationis, non sunt quò ad juris dispositionem separandi

l. illud: ff. ad leg: aquil. l. à Titio. ff. d. V. O. Everh: in top. in loco, à generalitate: nu. 1. 2. & in in loco à simili: num: 1.

OBSER-

Observatio XXXV.

Contra communem judicum errorem, ne etiam in iis casibus, in quibus de sociis & complicibus interrogare licet, nominatio socii criminis contra socium faciat indicium ad torturam.

Regulariter reus criminis, nominando socium, non facit 1
indicium ad torturam, secundùm

l. 1. §. Divus Antoninus: l. 16. ff. de quæst: l. Quoniam liberi: C. de testib.

immò dictum socii ne quidem facit indicium ad inquisitionem formandam, *Fulgos: cons: 136. & cons: 107.* quem refert & sequitur

Ph: Dec: cons: 189. incip. lætatus sum. Hippol. de Mars. in pr. crim. §. diligenter. num. 67.

Secus obtinet in criminibus, in quibus reus de sociis interrogari 2
potest: quæ autem talia sint, vide post alios prolixiùs tractantem *Speckhan: Centur. 3. class. 2. quæst. 18.* observatis tamen, quæ
præcipit *Const: Carol. crim. art. 31.* Circa hoc autem judices ad- 3
modum, immò totus ferè mundus errat, & plures doctissimi in eo decipiuntur, ut dicit

Hippol: de Mars: in pr. crim. §. diligenter. num. 62. & n. 66.

& quòd idipsum ei fecerit magnum honorem, magnumque attulerit lucrum, referens ibidem pulchrum exemplum, quòd quendam furem, nomine Ludovicum de Parisiis, à morte liberaverat: Putant enim, si crimen tale est, ut super sociis interrogatio fieri possit, nil obstare, quò minùs nominatio rei con-
tra socium faciat indicium ad torturam: Contra istiusmodi judi- 4
ces cautela est, ut advertatur, num socius deposuerit interveniente juramento, quod recipi potest ac debet, vel ante, vel post torturam, præsente vel citato eo, contra quem deposuit: alio-
quin non facit indicium ad torturam. Quando enim talis socius 5
dicit

dicit quippiam contra alium, fungitur vice testis, ac proindeei sine juramento non adhibenda fides,

Hippol: de Marsʃ: dict: loc: Iul: Clar. pr. crim: §. fin: quæst: 21. n. 10. & quæst: 45. versʃ: 13. Gomez. in tract: var: resol: tom: 3. cap. 12. num. 18. versʃ: advertendum tamen ad unum: Speckhan: cent: 3. classʃ: 2. quæst: 19. n. 12.

qua in quæstione latiùs disserit, pro & contra Dd. quosdam ad-
6 ducit *Boer: decisʃ: 319. n. 3. & 4.* Tum etiam, utrùm socium nominaverit sine tortura: Cùm enim proprio delicto sit contaminatus ac infamis, non debet admitti in testem sine tormentis: Quanquam perinde esse judicet *Iust: Reuber: in tr. de testib: part: 2.* vel tormentis adhibitis, vel sponte criminosus sit confessus: Ex rationibus legum, quòd periculum sit, ne vel inimicum calumniosè indicet, ut ejus pœna leviorem quodammodo suum dolorem reddat, vel potentem & gratiosum quendam, propter cujus consortium se elapsurum speret,

l. ult: C. de accusat: l. 1. §. cùm quis latrones, & seq: ff. de quæst: l. sicuti: 4. C. eod: c. 1. juncta ibi gloss. de confess.

Quæ si sunt neglecta, nominatio non facit indicium ad torturam,

Ludov: à Peguera decisʃ. 5. n. 34. & seqq: Boer: dict: decisʃ: Iul: Clar: dict: quæst: n. 11. Hieron. Gig: de crim. læsʃ. Majest. sub rubrica: quomodo & per quos crim: læsʃ: Majest: probetur: quæst: 24. num: 3. & 4.

5 Item, an socius inculpans sit tortus, qui quæstioni subjici non debuit: Si enim is nominat alium, nullum facit indicium,

Bald: in l. fin: C. de accusat: Carer: in pr: crim: de indic. indicio: 8. n. 21. pag: mihi 115. Bart: ad l. 1. §. si servus bona fide. & l. maritus: in prin: ff. de quæst. Hippol: de Marsʃ: in pr. crim: §. Diligenter. n. 135.

8 Immò, quia tortura non est legitimè adhibita, integra torti confessio est nulla, nec ipsi confitenti nocitura, nec aliis, etiam
9 præstito juramento. Addo, si hisce non attentis, judex à socio delicti

delicti nominatum torturæ applicuerit, & confessionem ex eo quoque extorserit, ipsam, & totum processum esse nullum, secundùm ea, quæ tradidi *obs. 2. hoc tit.* Et hæc ad defensionem rei bene sunt notanda, in quæ plerumque impingitur. Huc etiam conferunt, quæ deducit

Cothman. vol. 3. Resp. 29. n. 346. & seqq. & n. 362.

OBSERVATIO XXXVI.

Pro excipiente contra socium criminis.

QUi excipit contra socium criminis, pro eo cautela est, ne dicat: Excipio contra te, quia es socius criminis: Ita enim videtur delictum fateri. Sed dicat: Excipio contra te, quòd non potes contra me testificari, quia delictum commisisti, vel, quia te tua confessione facis socium criminis

Iul. Clar. pr. crim. § fin. quæst. 21. vers. 13. vide & alios allegatos à Carer. in pr. crim. de indic. indicio 8. n. 28. pag: mihi 116. Specul: in tit. de Accusatore. n. 10. Gomez. in tr. variar. resol. tom. 3. cap. 12. num. 16. Speckhan. cent. 3. class. 2. quæst. 19. in fin.

OBSERVATIO XXXVII.

Pro Fiscali, quando reus qualificatè est confessus.

PRopter solam confessionem hanc qualificatam: nego me occidisse, & si contrarium apparebit, dico, me fecisse ad defensionem necessariam, reus non est torquendus, neque capitaliter puniendus: quod probavi *observ. 19. hoc tit.* Caveant itaque Fiscalis & rerum fiscalium fautores, ne in tali casu urgeant torturam, imperitum vel nimis severum judicem in periculum Syndicatus præcipitent, ac insuper suam alioquin fundatam intentionem destruant: Namque stante dicta confessione qualificata,

cata, poterit reus statim extraordinariè puniri: Si autem eâ judex non velit esse contentus, ad quæstionem reum abripiat, & is stet fortis sustinendo illam & in confessione qualificata perseverando, debebit in totum absolvi:

Fulv. Pacian. cons. 158. n. 15. Ægyd: Boss. in pr. crim. tit. d. confess. n. 28. Capoll. cons. 32. in fin. Hartm. Pist. obs: 125. n. 21. Nic. Boer. decis. 164. n. 16. Benedict. Carpzov. in jurispr. forens: part. 4. Const. 8. def. 5. n. 2.

OBSERVATIO XXXIIX.

Pro reo contra accusatorem, in casu testis unici, qui dicitur omni exceptione major, an & quibus qualitatibus conjunctis faciat indicium ad torturam?

1 UNicus testis ad faciendum indicium ad torturam, duas debet habere qualitates: Primò, ut deponat de actu sive de ipso delicto immediatè.

gloss. in l. 3. verb. convictus. C. ad leg. Iul. Majest. Salyc. in l. ult. C. de quæst. Hippol. de Mars. Bald. in l. milites. C. eod. Gomez. tom. 3. resolut. cap. 13. num. 7. Menoch. lib: 1. præs. q. 89. n. 5.

Cum redditione rationis per sensum corporeum, rei convenientem, & quidem proprium, *Zanger. d. tortur. n. 16. 20: & seq. cap. 2.* non verò de actu ipsi maleficio proximo vel remoto: Tunc enim duo requiruntur testes ad indicium probandum etiam integri & omni exceptione majores,

Mascard. concl. 462. n. 19. Farrinac. de indic. & tortur. quæst. 37. n. 13. & seqq. Facult. Iuridic. Coloniens. apud Cothm. vol. 3. resp. 30. n. 228. & seqq. Iul. Clar. in pract. crim. §. fin: Socin. cons. 54. n. 2. lib. 3. Mars. cons. 59. n. 6.

Quod Canonizatum esse in judiciis & scholis dicit *Alciat: cons.*

455.n.1. Quod etiam comprobat *Constit.criminal.Carol.V.artic.30.* So einer in der Hauptsache die Missethat gründlich mit einem eintzigen/guten/tugendlichen Zeugen beweiset/das heist vnd ist eine halbe Beweisung/vnd solche halbe Beweisung machet auch eine redliche Anzeigung/Argwohn vnd Verdacht der Missethat. Aber so einer redlicher Vmbstände/Wahrzeichen/Anzeigung/Argwohn oder Verdacht beweisen wil/ das sol er zum allerwenigsten mit zween guten/tauglichen/vnvorwerfflichen Zeugen thun. Attestatio autem de actu, sive de ipso delicto immediatè intelligitur, si testis delictum esse perpetratum, dilucidè & planè asserit, & suæ scientiæ de sensu corporeo & quidem proprio, rei convenientem reddit rationem,

Zanger, in tract.de tortur.reor.cap.2.n.20.usque ad n.26.

Viluti, si quis deponit: Sejum vulnerasse Titium, quia vidit, Sempronium blasphœmasse, quia audivit: *Iul. Clar. dict.loc.* Secundò, ut sit omni exceptione major.

Zang. dict. cap. nu. 29. usque ad n. 32. ibid. citati aliiq; Dd. passim.

id est, contra quem nihil opponi possit: *Iul. Clar. in pr. crim. §. fin. quæst. 21. vers. 2.* Ne minima quidem qualitas vel defectus,

Fran. Vivius in thesaur. Com. opin. lit. T. in verb. testis unicus. n. 8. fol. 189.

quæ est opinio communis:

Rol. cons. 3. n. 38. cons. 37. n. 9. Cravet. cons. 9. n. 11.

Et convenit cum *artic. 66. Const. Crim. Carol.* Gnugsame Zeugen sind die/die Vnverleumbde vnd sonsten mit keiner rechtmessigen Vrsachen zuverwerffen seyn. Ex quo pro reo exsistit cautela, ut nimirum videat, num accusator articulaverit & probaverit talem testem esse omni exceptione majorem: Si enim ab eo hæc qualitas nec articulata, nec probata sit, testis ille unicus planè nihil probat, 2

Rol. cons. 50. n. 17. lib. 2. Mascard. de. probat. concl. 1367. n. 6 & 7.

Ubi addit: quia cùm ista qualitas non præsumatur, nisi probata fuerit, vide etiam 3

Honded. vol. 1. Conf. 77. n. 26. Alex. conf. 82. Colum. 2. lib. 1. Parif. conf. 24. n. 15. vol. 3. & conf. 152. n. 7. & seqq. Franc. Herculan. & Mart. d. Fano in tract. quis teneatur prob. negativ. n. 115.

nihil relevabunt teſtes.

Quanquam hoc, quòd unicus teſtis; qui eſt omni exceptione major ad probandum indicium torturæ habeatur ſufficiens, ſecundùm *Conſtit. Carol. V. artic.* 30. & ſententiam, ut dicitur, Dd. communem: Attamen expreſſi juris textus *l. 20. ff. d. quæſt. l. 9. C. de teſtib.* §. 1. contrariantur, ut &

Cyn. in l. fin. C. de quæſt. & Iaſ. in l. admonendi. verſ. 10. prædicta re. ff. de jurejur. & Thom. in deciſ. 28. ſub. n. 24. & Marſ. in pract. in §. diligenter. & in ſingul. 342. & conſil. 101. & in l. 1. §. iidem Cornelio. ff. de quæſtion: & in conſil. 74. Thom. in conſil. 21. Carer. in pract. crim. de indic. §. quæ autem. n. 7. pag. 95.

ubi alias etiam circumſtantias & qualitates concurrentes ſive indicia requirunt. Hoc itaque minùs poſſum induci, ut alto ſupercilio, veluti interdum à quibuſdam fit, deſpiciam rationes in contrarium adduci ſolitas, ſcilicet quòd hoc ſit in re tam crudeli, fallaci & omnium periculoſiſſima ſummum alienæ vitæ diſcrimen concernente, contra expreſſa verba legis, ut humanæ, ita etiam divinæ aliquoties repetitæ, *Deut. 16. verſ. 6. & cap. 19. verſ. 15.* Nemo occidatur uno contra ſe dicente teſtimonium: Item, non ſtabit unus teſtis contra aliquem, quicquid fecerit, ſed in ore duorum (procul dubio etiam integrorum) aut trium conſiſtit omne verbum. Quas non poſſum æſtimare leges ceremoniales, ſtatum Judæorum politicum tantùm attinentes, ſed tales, quæ quemcunque gentium ex naturæ ductu, maximè Chriſtianos ad obſervantiam aſtringunt. Latet inſuper revera in ſacris literis Archetypus quidam boni & æqui, etiam totius juris, ab illisque veluti à quodam perpetuo lumine, vel perenni fonte deſumuntur humanarum legum ſcintillæ, & derivantur rivuli totius civilis Politiæ, quibus judicis animus, ſi Chriſtianus eſt, movebitur

Tiber.

Tiber. Decian. in apolog. pro jurispr. adversus Alciatum. cap. 22. n. 93. pag. mihi 45.

Idque inprimis in arduo hoc negotio, ex hac ratione: Esto namque, quòd testis ille unicus integræ famæ inculpatæque vitæ hactenus exstiterit, quòd etiam nunc nulla eum rejiciendi, vel tantilla sit causa manifesta. Nemo tamen tam sanctæ inculpatæque est vitæ, ut solius ejus assertioni sit standum,

gloss. in c. sicut. in fin. d. sent. ex commun. Mascard. d. probat. vol. 1. Concl. 36. actore non probante. n. 15.

Nec sufficit honestas & dignitas personæ, ut ei soli fides habeatur in alterius præjudicium,

Post alios, quos citat Mascard. Concl. præcedent. n. 31. in fin.

Num etiam impossibile est invidiam, odium, vel aliud occultum animi vitium & judicem & partem latens ipsum contraxisse recenter, vel fovisse diu, & ad huc, quicquid etiam simulet, alta mente habere repostum, vel nævos suos vultu & fictâ vitæ sanctimoniâ obtegere posse? In animis hominum multæ sunt latebræ, & multi recessus. *Cic. pro Milon.* Sanè hoc nostro tempore, quo omnia ruunt in pejus, simulare & dissimulare, inprimis amicitiam & odium, peculiaris & magnæ artis censentur, cui quivis ferme, qui homo prudens, circumspectus, & politicus audire cupit, ut non rarò etiam alioquin dexterrimus ejusmodi contagio inficiatur, studet vel maximè. An non itaque facilè potest contingere, ut judici in unius hominis fide & conscientia fundamentum tam ardui negotii ponenti imponatur. Regeret fortè quispiam, ejusmodi testis unici testimonium, non ad definitivè condemnandum, sed ad torturam tantùm sufficere. Verùm enim verò, 4
cùm agitur de reo torquendo, agitur de hominis salute,

Farrinac. in pract. crim. tit. 4. d. indic. & tortur. quæst. 37. n. 4. & quos ipse ibid. citat.

Immò si bona cum pace cujusvis ego responderim, quæ mihi religionis & humanitatis ratio communis suppeditat, inficias ire non possum, nec mecum ituri sunt omnes alii, quibus funesta &

horribilis torturæ praxis eſt cognita, ſimul ac reus trahitur ad equuleum, ſtatim ei mortem præparari,

Anton. Fab: in Cod: lib: 3. tit. 4. def: 2. in alleg: in fin:

ad ultimumque ſupplicium pontem ſterni, ut parùm, vel nihil diſtet ab eo, qui ducitur ad patibulum, necdum tamen ſtrangulatur. Si enim mollis & debilis eſt reus, facilè dolori cedit, confiteturque maria & montes, ſi eſt robuſtus, tam exquiſitè & acriter, nedum toties torquetur, ut malit vicies mori, quàm ſemel ejuſmodi cruciatum iterum ſubire, proindeque fatetur, quicquid latrunculatores velint, & ita ſæpiſſimè contra ſemet ipſum & proximum ſuum mentiens ſupplicio afficitur: Id quod tot millia hominum cum magno ſuo malo & interitu ſunt experti, & exempla tractatui huic appenſa commonſtrant plus quàm ſatis, quorum etiam quædam hæc noſtra procul dubio vidit ætas. Soli homines quidem latentia, ſed ignorantiam vincibilem, inexcuſabiles errores, ut & malitiam judicum in extremo ſuo judicio increpaturo & æterno ſupplicio punituro Deo juſtiſſimo nota eſſe innumera, quis dubitat? Quantum itaque diſtat mors ipſa à tortura, niſi quòd hæc gravior ſit pœna, quàm utriuſque manus abſciſſio,

Novel. 134. cap: 13. Hippol. de Marſ: in l. 1. §. præterea. n. 8. de ſicar. & l. Divus. n. 2. de quæſt:

quòd ipſa morte ſit durior.

Bald. in l. interpoſitas n. 6. C. *de tranſ. & in l. 1. in fin:* C. *unde vi. Weſenb. in parat. ff. de quæſt: n. 5.*

immò quòd illa una, hæc quoties infligitur, totidem ſint mortes acerbiſſimæ. Illam, de quorum corio luditur, præ hac eligant, petant & exoptent, *Zang. de tort. in proem. n. 43.* Sunt (experientia teſte) quos propter damnum, ex carceris diuturnitate, & tortura tam corpori, quàm honori & famæ illatum, ulterius vivere tædet & pudet, ac propterea, etiam ipſorum innocentiâ tandem repertâ, mori malint, quàm vivere,

Paul. Matth. Wehen. in obſ. pract. lit. I. vom *Juſtitien* werck / *in editione 3. pag. 285.*

Hine

Hinc multi populi tormenta, & quòd plùs mali, quàm boni attulerint civitatibus, eorumque pernicie plures innocentes, quàm nocentes damnaverint, immò quòd non malis, sed bonis hominibus Rempub. sæpe purgarint, renuerunt, *Cason. tract. de torment. cap. 1. num. 1.*

Sed Constitutio Carolina sic posita est, contra quam calamum stringere me non decuerit, nec illud mihi præsumserim, sed ut Majestas & summa potestas ad juris divini, æquitatisque naturalis normam, suas sanctiones de vitâ & fama hominis, ad Dei imaginem conditi, per ipsius gratiam adornet omnes, optaverim potiùs quàm devotissimè. Hoc tamen præterire non possum, in dicto indicio testis unici, non tantùm requiri, ut deponat de ipso actu per sensum corporeum, & ut probetur eum esse omni exceptione majorem, articulatis ad hoc specificè qualitatibus, sed etiam tertium accedere esse necesse, nimirum ut delictum, propter quod tortura venit infligenda, sit tale, ut per signa à reo possit verificari extorta ejus confessio, quæ nemo innocens indicare & scire potest. Quippe, quòd alioquin ei nunquam sit credendum,

Constit. Carolina & Imp: artic. 60. Cason. in tract. de torm. c. 1. n. 9. & c. 2. n. 1. & c. 20. n. 1. 5. vide observ. 22. hoc tit.

consequenter quæstio sit sine omni effectu & frustranea. Si itaque tale delictum est commissum, quod ex sua natura, vel alia de causa ab accusato per ejusmodi signa non potest verificari, vel pluribus de eo ita constat, ut etiam alius præter accusatum vel inquisitum illa signa dicere & indicare queat (cujus similiter rei & magni erroris judicantium vide exemplum in *dict. observ. 22. hoc tit. n. 4.*) tunc tortura, nec in hoc indicio, nec in aliis ex ratione *dict: artic: 60.* est adhibenda. Esset enim prorsus temeraria, & sine effectu, nedum medium aptum & adæquatum ad obtinendum suum finem, scilicet certitudinis eruendæ Confessionis, ut judex sine fluctuatione conscientiæ ad mortem condemnare possit reum. Temere autem ad ejusmodi carnificinam horribilem,

im-

immanem, crudelem, & omnium periculosissimam fallacissimamque prosilire, extremæ impietatis, juxta ac tyrannidis est: Id quod neque ipsissimi torturæ rigorosi & zelosi propugnatores erunt negaturi.

In initio hujus observationis, *ex ipsa constitutione Carolina artic. 30.* citatisque Dd. demonstravi, testes duos de indiciis remotis, sive de actu ipsi maleficio proximo vel remoto deponentes, etiam debere esse integros, & omni exceptione majores: Id quod satis exprimunt ipsissima *artic. 30.* formalia verba: Mit zweyen guten/ tauglichen / vnvorwerfflichen Zeugen. Quapropter (quod occasione hujus materiæ incidenter moneo) hæc qualitas, sicuti in casu hujus observationis testis unici, ad testimonii validitatem requiritur, ita etiam in duobus ejusmodi testibus, propter rationis indentitatem, articulanda & probanda est, alioquin nihil relevabunt. Siquidem lex, Constitutio vel statutum non acquiescit illi simplici præsumptioni juris, quòd testes sint probatæ & integræ opinionis, sive bonæ existimationis, sed ejus probationem postulant.

Videatur. Menoch. d. præsumpt: lib: 5. præsumpt. 1. n. 35. & seqq. pluresq; ab eo ibid. citati. Dd.

Sicuti in omnibus omnino causis, ita etiam vel maximè in arduis hisce, vitam & famam hominum concernentibus, testes ejusmodi ita examinari debent, ut vera eorum & genuina sententia sat percipiatur. Quapropter in eorum depositis conscribendis, Judices vel Commissarii examinatores, si honori consulere & animarum periculum evitare velint, magna prudentia & diligenti cautione opus habent: Imprimis necesse est, ut ipsum idioma & modum loquendi testium, quàm proximè poterint, imitentur, iisdem retentis terminis & formalibus verbis, quibus testis in deponendo est usus, & scriptam depositionem ad quemvis articulum vel interrogatorium testi prælegant, ut possit se corrigere, si erravit, vel etiam scriptor, qui scripsit. Judex enim, sive Referens, de testium dictis & verbis, non minùs quàm de legibus disputat, & unum testis verbum,

bum, & quæ alioquin videtur minima circumstantia, sæpe totius facti speciem mutat. Ideoque malè agunt, qui scribunt, depositiones per relationem, scilicet testis hic secundus deponit similiter, vel idem quod testis primus: Nam nunquam diversi testes tam similiter deponunt, quin verba diversa pronuncient. Cùm ergo alia verba aliis majorem emphasin habeant, omnino ea annotari debent, idque non per abbreviaturas, sed integras literarum consequentias.

Vide hac de re omnino Rutger. Ruland. d. Commiss. part. 2. lib: 2. cap. 28.

Et dicta testium sunt scribenda, non diminutivè, sed (nihil tamen, & ne verbulo quidem addito, quod testis non dixit) per extensum, aliàs non probant,

Vide supr. tit. 2. obs. 9. Rutg: Ruland. dict: loc: n. 10. & seqq.

Quòd si negligat judex vel Commissarius, inanimadvertenter & bestialiter confecisse dicitur rotulum,

Maraut d. product. test. n. 11. quem refert. & sequitur Vmm. disp. 16. n. 84.

Et falsi reatum incurrit, *Rutg: Ruland. dict. loc. & ibid. citati alii,* Hæc propterea annectere & monere volui, quia sæpe, cum magna reorum injuria, malè observari sum expertus. Denique etiam hoc notandum: Ubi factum tale est, quod verisimiliter in plurium notitiam venire potuerit, eum, qui illud nihilominus unico tantùm teste, & sic semiplenæ probat, hoc ipso contra sese excitare præsumptionem, atque ita semiplenæ suæ probationi subtrahere fidem,

Mascard. d. probat. concl: 423. n. 22: ibi, cujus axiomatis ea ratio est. vol. 1. Iacob. Schultz. lib. 2. pract. quæst. 77. n. 7.

Quòd si obtinet in civilibus, multò magis in criminalibus, præsertim in horribili periculosissimo & fallacissimo torturæ puncto: propter rationes notas, & in hoc exiguo meo tractatu plurimum repertas & repetitas.

Ubi prædicta requisita in tali casu testis unici desiderantur,

tur, vel non accuratè observata sunt, ibi longè justissima est querela, *Augustini lib. 19. de Civitat. Dei cap. 6.* Ita scribentis: Plangendum rigandumquè, si fieri posset, fontibus lacrymarum: Cùm propterea judex torqueat accusatum, ne occidat nesciens innocentem, fit per ignorantiæ miseriam, ut & tortum, & innocentem occidat, quem, ne innocentem occideret, torserat. Si enim delegerit ex hac vita fugere, quàm diutius illa sustinere tormenta, quod non commisit, commisisse se dicit. Quo damnato & occiso, utrum nocentem, an innocentem judex occiderit, adhuc nescit: quem, ne innocentem nesciens occideret, torsit, ac per hoc innocentem, & ut sciret, torsit, &, dum nesciret, occidit. *Et paulò antè ibid. Augustin.* Et ita cùm quæritur, utrum sit nocens, cruciatur. Et innocens luit pro incerto scelere, certissimas pœnas: non quia illud commisisse detegitur, sed quia non commisisse nescitur. Ac per hoc ignorantia judicis plerumque est calamitas innocentis.

Observatio XXXIX.

Pro judice, ne utatur instrumentis insolitis, vel non consueto genere tormentorum: Et pro Advocato, ad rei liberationem, quando judex fecit contrarium.

Quàm sit res fragilis & multùm periculosa reorum quæstio, sat hactenus est inculcatum: Quapropter inter alia in eo quoque cautum oportet esse judicem, ne in torquendo
1 modum consuetum excedat, alioquin tenetur de Syndicatu: *Bart. in l. quæstionis modum. n. 1. ff. d. quæst. Mars. in pr. crim. §. expedita, nu. 89. in fin. Jul. Clar. in pr. crim. § fin. quæst. 64. n. 37.*
2 Idcirco hæc cautela, pro securitate judicis, communiter observatur, ut nimirum ille curet per Notarium scribi ad acta, torturæ qualitatem, quantitatem & alia particularia: Quam vide traditam suprà in *obs. 24. hoc tit.*
3 Exsistunt nihilominus quidam judices

tantæ

tantæ inhumanitatis, impietatis, & nescio, cujus affectatæ vanæ gloriæ, qui consuetum, non solùm torquendi modum excedunt, sed etiam nova tormentorum genera, eaqúe crudelissima excogitant, qualia legi possunt apud

Damh. in pr. crim. cap. 37. n. 38. & seqq. Brun. in tr. de indic. & tort. quæst. 2. part. 2. n. 6. Grilland. in tr: de quæst. vers. secundò quæro: Et versic. quartò nunc videndum: Cothm. vol 3. Resp. 29. n. 228. & aliquot seqq. Valenth. Winter. in Parth. litigioso. lib. 1. cap. 14. n. 32. pag. 296.

De quibus testimonium ipsius torti usque validum, donec probetur falsum. *Cothm. ibid. n. 239.* iisqúe confessionem à misellis reis, qui propter vim tanti cruciatus quicquid sæpe falsissimi effantur, extorquent: Exinde sæpe vitam adimunt: Vel membrum mutilant, ut perpetuò sint inutiles, ut dicit 4

Gomez. tom. 3. resolut. cap. 13. de tortur. reor. num. 5. in fin.

& experientia teste, quando condemnati ad supplicium ducuntur, ita sunt sæpe lacerati, ut vix pedibus consistere, nec incedere possint, vixque sint apti ad supplicium sustinendum. Tales judices comparantur carnificibus. *Iul. Clar. dict. loc. n. 36.* vocantur ab *Heringio tr. de fidejuss. cap. 10. n. 433.* larvati, stupidi, bibuli, ne micam in se eruditionis habentes: 5

Ab Hipp. de Mars. in pr. crim. §. expedita: n. 86.

iniquissimi & scelestissimi, qui à fece levati omni scientia, virtute & ratione naturali carent:

Eman. Soarez. in annot. ad Gomez. dict. loc.

acerbè, sed non immeritò invehitur in eos, cujus verba huc adscribere libuit sequentia: Vix unquam certè satis pro dignitate reprehendi, atque etiam diris devoveri judices illi poterunt, qui vel nova & insolentia quæstionum seu tormentorum genera comminiscuntur, vel diutius acriusque accusatos reos tormentis vexant, quàm jus fasque disertè exposcit: Ecquid enim crudelius, atrocius & ab omni jure & ratione magis alienum, quàm sub

veritatis eruendæ prætextu miseros homines novis, & horrendis modis dilaniare, & ad, quæ nunquam patrarunt, nunquam dixerunt, nunquam vel cogitatione ipsa comprehenderunt, confitenda adigere vel perducere: Quis enim non potiùs semel, atque uno veluti temporis atomo, vitæ finem quocunque modo imponere, & feralem horum veriùs laniorum, quàm judicum tyrannidem effugere, quàm se sub mille mortibus vivum discerpi eligat? Arbitror enim & id genus judices (si tam præstabile, & tam divinum exaggeratæ dignitatis nomen efferis, iis hominum umbris, nec enim vel homines dici, duciqúe debent, attribui potest) tum falsi, tum homicidii criminibus frequentissimè obnoxios fieri, dum falsa pro veris enunciari cruciatibus cogunt, & vel innocentes reos, vel innocentium loco habendos injustissimè trucidant, nec illis profectò aliam pœnam imponendam existimo, quàm illam, quam Perillo horum planè simili Phalarides hac in re justis-
6 simus imposuisse fertur: *Hactenus Soarez.* A tanta itaque immanitate prudenter & cautè judex abstineat, nec insolita & inconsueta tormenta imponat, sed illa, quæ in usu sunt & practica, observat:

Gomez. dict. loc. Iul. Clar. dict. quæst. n. 36. 37.

eaqúe cum temperamento moderatæ rationis, ut reus salvus innocentiæ & supplicio remaneat,

l. quæstionis modum. ff. d. quæst. l. de minore. §. tormenta. ff. eod.

Quapropter ei utilis est *observat. suprà allegata 24. hoc tit.* maximè si in tortura vel propter eam decessit tortus: Quam omnino judex observabit, atque sibi cavebit à periculo Syndicatus & gravi pœ-
7 na, à qua eum non excusabit imperitia, quæ in judice magna est culpa, quamvis propter hanc teneatur solummodo pœna arbitraria: *Gomez. dict. loc. num. 6.* & pro modo culpæ,

Menoch. de arb. jud. quæst. lib. 2. cas. 340. n. 8. Boss. in pract. crim. tit. de tortur. n. 32.

8 si autem dolosè torsit, & mors secuta est, capitaliter punitur: *Gomez. d. loc. nu. 6. Menoch. dict. cas. n. 3.* ubi etiam de arbitraria pœna

na propter læsionem corporis & pro ratione diversarum circumstantiarum. Sed quis unquam audivit hac rerum criminalium, ad seculum ferme, si non ultra, excurrentè tempestate deploranda, nebulones istos, larvatos homicidas & latrones in cunis, suorum homicidiorum & latrociniorum sub specioso justitiæ velamento commissorum, dedisse pœnas, nedum scelere suo condignas? In eo quoque sit cautus judex, ne recedat à ministris 9
torquentibus, ut prohibeat, si fortè illi limites egredi tentent. Nam etiamsi & ipsi, ubi ultra jussum torquent, teneantur: Attamen cùm judex semper adesse debeat, dum reus subest quæstioni, præsumuntur ejus mandato & authoritate modum excessisse *Menoch. dict. cas. n.13.* Et si contingat casu tortum vitâ decedere, vel suâ culpâ, spretis medicamentis, utile erit judici, ut probet excessum non intervenisse per inspectionem & relationem medicorum, qui inspecto cadavere, illius signa & livores indicent, & referant, an ex tormentis perierit, an minùs. Neminem porrò, qui 10
judicis officium gerat, tam imperitum & ignorantem arbitror, nisi planè hoc officio sit indignus, quin sciat ab inusitato, novo & tyrannico tormentorum genere esse abstinendum: Adeò, ut, si 11
eo utatur, in dolo esse præsumatur, de quo constat ex evidentibus conjecturis, *Menoch. dict. cas. n. 13. in fin.* Verùm quicquid sit, sive judex dolosè, sive culposè inusitata & plusquam crudelia tormenta adhibuerit, tortura extra dubium est injusta, ut patebit ex 12
deductis, & aliis *Dd.*, qui novos torquendi modos improbant, permultis. Unde hæc oritur cautela pro reo torto ejusqúe Advocato, si fortè ille vi ejusmodi novorum tormentorum delictum est fassus, ut dicat & scribat confessionem esse nullam, & quicquid inde est secutum: Quicquid enim ex tortura illegitimè & injustè 13
adhibita sequitur, est nullum: Veluti post alios eleganter differit & concludit *Casonus in tr. de torment. cap. 4.* Quem sequitur & ejusdem sententiæ catalogum *Dd.* ex præcipuis apponit.

Gomez. in resol. tom. 3. de delict. cap. 13. n. 25.

ubi post quasdam speciales illationes, generaliter infert: Quòd si ex qualibet etiam causa reus injustè torqueatur, semper confes-

ſio ejus etiam ratificata, ſit nulla: Ibidemqúe contrariam opinionem refellit. Ad pleniorem hujus cautelæ extenſionem legatur *obſerv. 2. hoc tit.* Quidam adinvenerunt hunc torquendi modum, ut aliquandiu unum diem nimirum, duaſqúe noctes appoſitis utrique lateri miniſtris, aliquot vicibus, ut dormire poſſint, mutatis, reum in continuis ſervent vigiliis, quem tormentum inſomniæ vocant. Si reus vel caput ſaltem inclinare incipit, ſtatim alteruter miniſtrorum quatit eum, & erigit, ut ſomnum videre prorſus nequeat, ſub promiſſione hac, ſi confeſſus fuerit, ipſum ad locum ductum iri, ubi tranquillè & pro lubitu poſſit dormire. Atque hunc modum tanquam à ſe multùm & in duriſſimis criminoſis feliciter practicatum, tamen corpori non damnoſum admodum collaudat *Marſ. ad. l. 1. ff. de quæſt.* Verùm Experientiâ teſte, qui ſomno, etiam ſenſibus privatur facilè, non citra metum alicujus mortis, vel ita perturbatur, ut vix quicquam ad interrogata intelligenter, & album pro nigro reſpondeat. Unde & ſic extorta confeſsio propter mentis inopiam, & inſolitam torquendi conſuetudinem, ſecundùm dicta eſt nulla.

OBSERVATIO XL.

Ad excuſandum officialem vel ejus ſuperiorem, qui ſine ſufficientibus indiciis reum quæſtioni ſubjecit, vel modum in torquendo exceſſit, ne teneatur de Syndicatu, quæ tamen valde improbatur.

PRætorum vel aliorum Rectorum provinciæ vel civitatis officiales, interdum ex rerum criminalium & jurium imperitia non præcedentibus legitimis indiciis, vel iis non legitimè probatis, vel aliis requiſitis non rectè obſervatis, reum torturæ
1 ſubjiciunt, vel modum in torquendo excedunt, & propterea conveniuntur ſuper Syndicatu: Quid cautelæ eſt, ut ipſi non teneantur? Officialis probet ſe ex juſſu ſuperioris reum torſiſſe, ſic enim erit excuſatus

l. ad

l. ad ea. ff. d. reg. jur. l. is qui puteum. §. qui tutoris. cum gloss. ff. quod vi aut clàm. l. furti. §. qui jussa. l. liberorum. §. fin. ff. d. his, qui not. infam. cap. Quod quis mandato. & ibi Dyn. de reg. jur. in sexto.

Sic autem tenebitur ipse Prætor vel superior mandans. Cautus itaque & ipse fit, ut oblato libello contra suum officialem & elapso tempore Syndicatus ad dandumque libellum contra se curet probari, officialem quæstioni supposuisse reum suo mandato, vel Prætor confiteatur idipsum. Sic uterque erit securus: Officialis, quia fecit mandato superioris, superior, quia ipsius tempus Syndicatus effluxit: Quamvis autem non possit conve- 3
niri in loco officii: post tempus Syndicatus, tamen in patria vel loco domicilii poterit perpetuò conveniri,

ut est gloss. singul. in l. 1. ff. ad l. Iul. repet. Angl. in l. jubemus. C. eod.

nisi fortè in Syndicatu fuisset absolutus, tunc enim opponi posset exceptio rei judicatæ: Propterea iterum fit cautus superior, vel ejus officialis, si tempore Syndicatus nemo contra eum comparet, ut petat & curet pronunciari, quod officium bene gesserit, & de futuro non amplius sit conveniendus. Quod monitum est de tortura, idem quoque obtinet in aliis ad officium Prætoris vel officialis spectantibus. Hanc quidem Cautelam tradit Cœpol. *caut.* 214. sed ego eam, ex ratione *observ.* 25. *n.* 3. *hoc tit.* approbare nunquam possum. Quid enim hæc & similes sunt aliud, quàm 4
malevolis & iniquis latrunculatoribus, etiam per sese, plùs quàm par est, in indulgentiam suorum affectuum proclivibus, & suos excessus excusandi & palliandi semper promptis atque paratis, monstrare modum & viam in corpus, famam & vitam innocentum irruendi, grassandi, & eos impunè occidendi: Officialis enim, qui semel aliquid injustè egit, præsumitur, quòd velit factum suum tueri quacunque via poterit.

Innnoc. c. 2. d. arbitr. & in c. diversis de clericor. conjug. Menoch. de præs. lib. 2. præs. 85. n. 19.

Mala conscientia, causam, quam fovet malam, quocunque

quemodo firmare tentat, & nullas non rationes, instituto suo provehendo accommodas effingit.

Ægyd. Hunn. in commentar. ad S. Matthæ. cap. 27. part. 6. n. 1.

Magnam esse criminis homicidii atrocitatem, & quòd terra non sanetur à sanguine profuso, nisi supplicio homicidæ reperti, latere potest neminem. Consideret itaque Christianum pectus, longè maximas esse enormitates, tot homicidiorum, quæ in judiciis adhibita inquisitione illegitima, carceris cruciatu, vel horribili torturæ carnificina, vel aliter iniquè in criminalibus procedendo, & quidem sub specie & velamento Sacrosanctæ justitiæ, perpetrantur. Quapropter judices ejusmodi corruptelis & cautelis deceptoriis perniciosissimis, non tantùm nequaquam essent instruendi, sed etiam iniquè & illegitimè procedentes, maximè dolo concurrente, graviter, & pro ratione commissi, tanquam homicidæ puniendi. Ubi secus agitur, eò pertinet, quod olim poëtarum quidam dixit Medico & judici hominem occidere impunè licere: Referente,

Annæ. Robert. Rerum judicat. lib. 1. cap. 4. pag: mihi. 52.

Et quod horrendum auditu conqueritur Paris de Puteo, Jurisconsultus præclarissimus, quòd majora committantur crimina & latrocinia in curiis judicum, quàm in sylvis latronum. Jurisconsulti, & Consiliarii suo Principi potiùs deberent esse autores, ut imitaretur exemplum Caroli Magni; & Ludovici cognomento Divi, citatum

ab Antimach. l. 3. de reg. administr. theor. 35. pag. mihi 745.

Illi enim boni publici & justitiæ amantes, Commissarios, seu Quæsitores per provincias mittebant, ad vitia & abusum Magistratuum cognoscendos, & in noxios ac scelerum convictos severè vindicabant. Itaque eorum temporibus, jus magno populi commodo optimè administratum est. *vid. tit. 1. obs. 3. n. 6. & seqq.* Id quod hodierna processuum Criminalium tempestate, tum ex jam dictis, tum etiam ex hac ratione summopere esset necessarium,

rium, quia latrunculatores in miseros carceribus inclusos, vel torturæ subjectos, clàm plerumque remotis arbitris, & superiorum oculis aversis peccant, & crudelitatem suam exercent: qui autem clàm delinquunt, magis delinquunt, quàm qui palàm.

Wesemb. in parat. de fur. balnear. in fin.

Et clandestina delicta graviùs punienda sunt, quàm quæ palàm committuntur.

l. non existimo. 54. d. admin. fut. l. ult. de rit. nupt. l. nemo. 4. C. d. summa Trin. auth. sed novo jure. C. d. serv. fugit.

præsertim, quæ fiunt sub pulchro justitiæ prætextu.

OBSERVATIO XLI.

In crimine veneficii, ne consueta innocentiæ præsumptione ex ejusdem cibi comestione exsistens, judex decipiatur.

PRo Cautelâ in crimine veneficii huc verbotenus ascribere placuit, quæ habet

Paul. Zachi. in quæst. Medicoleg. lib. 2. tit. 2. quæst. 8. n. 27. 29. 30.

ita ibidem dicens: Discutienda quædam Jureconsultorum præsumptio, ex qua probari credunt rei innocentiam; ea est, quòd si plures comedant de eodem cibo, aut bibant de eodem potu, aut si reus ipse biberit, aut comederit, de iisdem cibis, & potibus, signum est innocentiæ; & tunc, si unus ex pluribus solus infirmetur, cum accidentibus veneni, cæteri, aut reus ipse nullam læsionem patiatur, venenum ingenitum fuisse credendum.

Farin. q. 122. tit. de hom. part. 4. num. 81. Caball. de omn. gen. homicid. n. 635. Guazzin. in tract: de def. reor. def. 5. lib. 1. numer. 15.

In qua re admonitos Jureconsultos volo, quòd non tam de facili ex ea præsumptione reum tanquam innocentem absolvendum censeant; primò, quia evenit interdum, ut pluribus de eodem ci-

bo comedentibus, aut de eodem potu bibentibus, tamen non omnes lædantur, aut si lædantur, facillimè evomentes curentur, ita ut non venenum assumpsisse, sed superfluo tantùm cibo obrutos eos, quis existimet; Patet insuper frigidas temperaturas minùs, calidas magis promptè à veneno hoc vel illo pati, vel è contra, ut alii malunt. Secundò quis vetat, veneficum ante, & post cibi assumptionem se Alexipharmacis munire, ita ut nullam noxam ex veneno percipiat? nonne videmus quotidie circulatores, & impostores hæc & majora præstare? præmuniunt quippe se antidotis & dehinc in hominum conspectu horribilia venena ingurgitant, domum reversi evomunt, iterumque antidotum assumunt, non propriam fortasse, nam ea ut plurimùm nullius pretii est: Potest autem tantum antidoti vera præsumptio contra veneni noxam, ut continuata hominis temperaturam reddat Alexipharmacam, hoc est, venenis contrariam, ac resistentem, quod in Mithridate Rege patuit; *de quo Appian. Alexan. in bell. Mithrid.* Itaque, hæc Jureconsulti animadvertant, necesse est, ne in judicando decipiantur.

OBSERVATIO XLII.

Vt à muto possit haberi confessio.

1 HOrrendum refert Exemplum *Thom. Ferrat.* Caut. 57. ex *Tancredo de Corneto*, nimirum fuisse patruum quendam & tutorem pupilli cujusdam unici sine fratre & sorore, quo mortuo, tota ejus hæreditas, ad Patruum & tutorem indubitatè devolvebatur. Hic Dæmonis & avaritiæ instinctu, ducit pupillum ad vineam, ibidem eum suffocans & in terrâ abscondens. Ex patruo reverso quæsitum est, ubi esset pupillus? Qui dedit responsum, istâ horâ ipsum abiisse, nec dum autem rediisse, seque in opere esse quærendi: Interim convocavit amicos, maximum mentiens
2 ploratum, patrimonium tamen retinens. Deo vindice mussitavit populus tutorem pupillum occidisse. Quo rumore ad aures curiæ

curiæ delato, facta est inquisitio: Patruus priori assertioni inhærens, factum constanter negavit. Sola autem fama tanti non fuit judicibus, ut ad torturam procederent: Quibus itaque, divino fortè nutu, venit in mentem mittere fossores in vineam, quæsitum, an pupillus ibi fortasse esset sepultus. Postquam illi puerum invenissent, iterum interrogatus est patruus, quisnam crimen hoc perpetrasset? Se nescire respondit. Judices autem enormitatem delicti ejusque indicia, præsertim loci, ubi cadaver erat inventum, considerantes decreverunt torturam. Parricida in summo torturæ periculo se videns constitutum, & extortum iri confessionem suam metuens, arrepto gladiunculo é vagina, sibi ipsi amputavit linguam. Quo facto judices erant solliciti & consultabant, quo remedio erui posset confessio ad condemnandum sufficiens. Autor fuit Tancredus, ut curia sumeret informationem, an reus sciret scribere: Et si ita reperiret, eum torqueret, donec propria scriberet manu, se delictum illud commisisse: 3
Tunc vigore talis confessionis per scripturam factæ illum posse condemnari. Quemadmodum enim vivæ vocis confessio obligat, ita etiam ex propria scripturâ quis astringitur, cui contravenire non potest. *arg. l. discretis. C. qui testam. fac. poss.* Quod Tancredi consilium in casu emergenti Judices possunt imitari. Similia abscissionis linguæ exempla eorum, qui ob torturæ dolorem ea se dicturos timuêre, quæ sua sponte nunquam essent fassuri, legere sunt apud

Zvvinger. in theatr. vol. 8. lib. 5. In verbo, Tormenta, pag. 2162. 2163.

Sed, quid si ejusmodi casus contingeret, & reus incarceratus scribere nesciret? Respondet Carerius

in pract. Crim. de indic. §. tertium indicium. in fin. n. 33.

eum haberi pro confesso delictum, pro quo erat carceratus.

Similes & alios modos â muto testimonium habendi, & quomodo mutus juret & deponat, vide apud

Rutger. Ruland. d. Commiss. lib. 2. cap. 15. & 16. de exam. test.
Vran. in lectur. de testib. ad rubr. fol. 83. n. 20.

OBSERVATIO XLIII.

Quando propter unum idemq; delictum, quidam in Carcere detinentur, quidam aufugerunt, vel contumaciter absunt, ut testium subornatio evitetur.

NE in hac rubrica dicto casu absentes Indiciis contra se extantibus instruantur, testes subornentur, iisque subornatis, postea fortè compareant, & Judicem fallant, Cautela legere est apud
Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. quæst. 49. n. 7.
Antè nimirum, quàm processus publicantur, & indicia captis communicantur, debent condemnari absentes contumaces: His autem condemnatis, processus quoad præsentes publicari, & indiciorum copia ad deducendam innocentiam communicari, ita tamen, ut contumacium nomina, & omnia, quæ hos concernunt, quatenus commodè & citra jacturam defensionis præsentium fieri potest, ut nec in minimo tollatur iis defendi facultas, deleantur vel omittantur.

OBSERVATIO XLIV.

Quomodo judex sine novis indiciis torturam possit repetere, ne ex capite nullitatis impugnetur: Quæ non usque quaque approbatur.

1 AD delictum confitendum non debet repeti tortura, nisi supervenerint nova Indicia diversi scilicet generis, & primis
2 fortiora, *vide observ. 2. n. 10. hoc tit.* Propterea rectè reprehenditur fatuitas & ignorantia alicujus judicis, qui torserat reum super indicio famæ, deinde supervenientibus aliis testibus de famâ deponentibus, denuò eum torqueri jusserat. Non enim superve-

pervenerat indicium novum, sed prioris per primam torturam purgati solùm nova probatio.

Pract. Papiens. in forma inquisitionis, in verb. hac est quædam inquisitio. n. 22. Iul. Clar. *in pract. crim. §. fin. quæst. 64. n. 46. ult.*

Ut autem judex sine novis indiciis torturam possit repetere, Cautelam exhibet 3

Iul. Clar. dict. loc. Quem refert & sequitur Cardin. *Tusc. tom. 8. concl. 331. n. 4.*

Ut nimirum leviter torqueat, & deponat reum cum expressa repetitionis reservatione, eaque ad acta annotata: Si tunc confitetur, ulteriori quæstione non est opus, sin minùs, secunda vice sufficienter potest torqueri. Quam quidem cautelam ego improbare non possum, si modò reus non est homo debilis vel mollis (Tali namque tortura levis est magna, etiam gravissima, *quod vide observ. 1. n. 19. hoc tit.*) Et initio elevationis, vel in torturâ levi promittit, se dicturum veritatem, vel spes apparet, eum post depositionem â torturâ levi confessurum. Hic namque solus finis est hujus Cautelæ, nec alius esse potest. Ideoque præter hunc casum judici autor non fuerim, ut hac cautelâ utatur, & quæstionem, postquam semel inflicta est, nisi novis Indiciis, diversi generis accedentibus, repetat. Si secus fecerit, non propter alium finem id ipsum sibi præsumere, quàm ut id per obliquum, atque in 4
fraudem legis & processus consueti sibi usurpet, quod per directum non licet, quilibet facilè intelligit, & si judex reo malè cupit, prætextu levis torturæ, eam ita posse exacerbare, ut meritò dicatur acris & sufficiens. Immò Judices quidam strictas, & 5
multùm atroces ligaturas, etiam cum taxillis adhibere, exstat *apud Iul. Clar. dict. quæst. n. 31.* Et ibi exemplum de medico, qui plùs passus est in sola ligaturâ, eo modo facta, quàm alii in ipsa torturâ. Si hoc in sola ligaturâ: Quid fecerint ejusmodi sanguinis sitibundi latrunculatores in torturâ ipsa, etiamsi eam pravo affectu (qui vel exinde apparet, quod pro lubitu & sine justa ratione binis vicibus torserint) levem dixerint, vel scripserint?

6 Quapropter sit cautus rei Advocatus, ut ex ejusmodi quæstione iterata extortam confessionem ex capite nullitatis impugnet, *secundùm tradita observ. 2. n. 10. hoc tit.* Judex verò hac usurus Cau-
7 telâ ut nullitatis querelam, & omnem suspicionem de se devolvat, attentis iis, quæ dicta sunt, adhibeat etiam consilium & judicium medicorum, qui asserant torquendum esse, vel robustum, vel debilem. *Cardin. Tusc. tom. 8. conclus. 325. num. 2.*

OBSERVATIO XLV.

Ad eliciendam confessionem, quam quis alioquin difficulter, aut planè non potest à reo consequi.

TRaditur Cautela à quibusdam, ad eliciendam rei confessionem, alioquin difficulter, aut planè non consequendam, ut nimirum ponantur testes cum Notario post parietem vel cortinam, de negotio admoniti & partium voces notas habentes, & ibi postea quæratur ex reo, annon hoc vel illud sit verum, annon res ita sese habeat. Tunc facilè fatebitur, neminem nisi interrogantem confessionem audire suspicans. Verùm enimverò, quamvis in civilibus hac cautelâ cum effectu liceat uti, attamen in criminalibus testes hoc modo adhibiti nihil probant.

Felin. in cap. præterea de testib. Hieron. Gigas de crim. læs. Maj. sub. rubr. quomodo & per quos. Crim. læs. Maj. probetur. quæst. 20. n. 5. 6. Farrinac. de opposit. contr. dict. test. lib. 3. tit. 7. quæst. 69. n. 183.

Idque omnium minimè, quando reus est tortus, & sic indicia sunt purgata, unde meritò post *Barbat. Hieron. Gig. dict. loc.* reprehendit aliquem Judicem contravenientem, qui accusatum quendam duriter torserat, & cùm ille delictum constanter in tortura negasset, modo jam dicto, simulans se solùm cum accusato esse, blando sermone confessionem elicuit, eumque ultimo affecit supplicio, addens ibidem: Præmium illius potestatis debuisset esse laqueus. Unde similiter reprobatur, quam refert & comprobat

Martin. Delr. lib. 5. disquisit. Magic. sect. 10. lit. K.K.

& inquisitores Germaniæ feliciter practicasse quidam jactitant, cautela sequens, ut nimirum Judex, delicti complices, si quos habet, qui contra reum deposuerunt, ad eum intromittat ad conferendum de facinoribus suis, mutuò edendum & bibendum, & in loco vicino post parietem vel cortinam ponat testes auscultantes cum Notario: Vel si desunt complices, ut ad hoc utatur personis reo non ingratis, & quasi amicis favorem vel commiserationem simulantibus, qui propè vesperam intrent carcerem, collocutiones deditâ operâ in multam protrahant noctem, quasi præter opinionem id factum esse, ad recedendum reliquum temporis exigant, & semper cum incarcerato loquantur: Atque Judex similiter in loco vicino Notarium & testes verba & ita confessionem propriam, excipientes positos habeat. Exemplum ejusmodi Cautelæ exstat,

apud Barclaium in Argenide lib. 2. paulò post medium in novissima edit. pag. 194. & seq.

Nec detrectans Eurymedes Regis Imperium, ad custodiam pervenit, in qua servabatur Eristhenes: & jam à limine (ut Cleobulus rectè monstraverat) simulatis luctibus ardens; Tandem, inquit, de Poliarcho triumphasti, Eristhenes. Periit armillæ contactu, quem lethalibus succis imbueras. Num tu verò, quod Oloodemus facit, ultro in gloriam ducis, quòd operam facinori tanto præbueris? Ad hæc Eristhenes tanquam subito fluctu perculsus, quid loqueretur, non habuit. Audiebat exstinctum Poliarchum, à quo ejus spes nequaquam divertebat. Jam verò conscientia pulsabatur ad crimen objectum, Et quid præterea dissimularet, si Oloodemus (ita enim finxerat Eurymedes) jam confessus veneficium erat. Nec prolixiori consilio aut recomponendo animo tempus dabatur. Ergo, ut in perditis rebus, restare putavit, ne languidè cunctaretur; aut frustra negato facinore, videretur censuisse pudendum, quod nollet confiteri. Urgenti itaque Eurymedi, bene est, retulit. De me, quod placebit, fata deliberent. Satis est gaudii, quod post Poliarchum Siciliæ hostem vixi. Tum solerter Eurymedes, tanquam de re nota agens sese penetrabat in eorum

eorum consilia. Ad extremum, Lycogenis perfidiam objecit, qui literis ad Poliarchum, in sui flagitii infamiam substituebat innoxium Regem & Eristhene fallaciam levi risu confitente. Eurymedes ad Regem ab eo digreditur, nec sine horrore, quid ille sit fassus, ostendit: Restare, ut Oloodemus pari indicio se damnet. Tam feliciter pervestigato facinore exsultans Meleander, laudatum Eurymedem ad Oloodemum mittit. Sed illi præsentiori ingenio, aversatus veneficii nomen, tanquam de inaudito facinore, cùm interrogaretur, ipse plura quærebat: Cumque Eristhenes jam flagitium confessus diceretur, ratus hanc esse fallaciam, nec se credere respondit turpissimum crimen in Eristhenem cadere, nec si maximè caderet, se non conscium esse. Ad extremum, expugnavit pertinaciam Eurymedes prudenti consilio: Oloodemum in arcano loco sistit, unde Eristhenes posset audiri: quorum ipse anteactos sermones repetere cœpit. Et Eristhenes tanquam in pignus constantiæ, nec suum abnuebat, nec sociorum crimen, donec adeò Oloodemi patientiam vicit, ut repentè exclamaret; ô te, vel simplicem, Eristhenes, vel tuorum proditorem, stragulis deinde rejectis, communem suorum perniciem appellavit, & solum exitu dignum, quem pluribus comparavisset. Serò intellexit Eristhenes, se ab Eurymede esse delusum: neque Oloodemum communis flagitii indicium fecisse. Verbis ergo, quæ tempus dolorque ferebant, errorem excusare parabat Oloodemo. Sed, ut satis explorata res, adhibitique idonei testes, in diversum abstracti conduntur in carcerem, & postridie ab publicum judicium trahuntur. Quam tamen Cautelam, ut & priorem, non improbaverim, si modò adhibeatur ad hunc solummodo finem, ut nimirum hac praxi postmodum reo detecta, eoqúe monito testes, & ipsum Judicem verba ejus priora audivisse, confessionem spontaneam eliciat faciliùs & secundùm ejus circumstantias ulteriorem & diligentiorem inquisitionem instituat. Ita enim, & non aliter citra injuriam practicari posse autumo. Hanc quoque cautelam suppeditat jam dictum exemplum ex Barclaio citatum, ut nimirum judex, si delicti complices habet, separatis carceri-

ceribus detineat, uniq́ue ex illis, quem faciliùs inductum iri existimat, simulando dicere tentet, reliquos delictum fassos, cur ipse cum majori sua turpitudine indicare cesset? Si tunc confitetur, cum altero vel reliquis perinde agendum, qui repertis circumstantiis iisq́ue auditis, fortè etiam confitebuntur. Sed dixerit quispiam, hoc sine mendacio, quod à Judice debet esse alienum, fieri non potest. Non eo inficias, illis, qui tres mendacii species distinctas, & sic officiosum non agnoscunt, hanc cautelam fortasse minimè placituram.

OBSERVATIO XLVI.

Pro defendendo minore, qui in judicio est confessus delictum.

QUomodo cautè contra minorem 25. annis sit procedendum, & quæ judex ad evitandas nullitates observare debeat, vide omnino *observat. 35. tit. 2. de inquisit. & accusat.* Hîc addo, si in causa criminali confiteatur minor delictum in judicio, de quo aliter non erat probatum, debet restitui in integrum adversus talem confessionem, absque alia erroris probatione: Quia ex hoc solo apparet, eum esse læsum.

Angel. in l. certum in §. in pupillo ff. de Conf. Hipp. de Marf. in l. de minore. in prin. 33. ff. de quæst. Matthæus Matthesilan. Singulari. 58. n. 5. ubi plures alios citat. Mynsing. cent. 3. obs. 81. n. 6. Cardin. *Tusch. verb. restitutio in integr. Concl. 283.*

OBSERVATIO XLVII.

Pro Judice circa inspectionem cadaveris ejusq́ vulnerum, & pro Advocato rei, quando eam judex intermisit: Quæ cadaveris inspectio est etiam necessaria in casu homicidii, facti per venenum.

VEluti negligentia & ignorantia jurium criminalium parit errores plurimos, quippe quòd ea mater sit cunctorum, erro-

1 rum, *c. ignorantia dist. 38.* Ita etiam persæpe vidi, Judicem turpissimè neglexisse inspectionem cadaveris, & vulnerum occisi, quam tamen accuratè instituere jubet Constitutio Carolina *Crimin: art. 149.* Et exinde processum insigni nullitatis vitio affecisse. Quæ
2 autem circa ejusmodi inspectionem sint observanda,

vide supr. observ. 7. tit. 2. d: inquisit. & accusat.

3 Sed quid si cadaver sit sepultum, ut ad talem inspectionem perveniri, consequenter probationes vel indicia ad pœnam meritam infligendam haberi non possint? necesse est, ut effodiatur.

Conrad. in pract. tit. d. inquisit. n. 24. fol. 253. Damhoud. in pract. crim. cap. 75. n. 1. Iul. Clar. in pract. Crim. *§. fin. quæst. 55. n. 11. Benedict. Carpzov. in tract. crim. part.* 1. *quæst. 26. n. 23. Berlich. part.* 1. Concl. 42. *n.* 31.

4 Reipublicæ enim interest, ut delicta puniantur. Ad accuratam autem (*id quod dict. observ. 7. annectendum censeo*) inspectionem à judice prudenti secundùm constitutionem Carolinam *dict. artic.* 149. faciendam, requiritur 1. sectio vulneris, ut nempe Chirurgi cicatricem seu locum cadaveris, in quo vulnus est inflictum, dissecent, 2. consideratio vuneris exactissima ejusqúe qualitatum aliorumqúe Symptomatum examinatio. 3. Assertio certa de vulneris lethalitate vel non lethalitate, si hæc vel illa certò cognosci possit, vel rationabili dubietate utriusque. 4. Assertionis rationes, quas Medici & Chirurgi simul indicare & depromere tenen-
5 tur. Quibus requisitis omissis, si vel maximè Chirurgi vel Medici de vulneris mortalitate deponant, eamqúe doceant ac demonstrent, nequaquam tamen relationi huic Judex credere debet, prædicta enim requisita *juxtà Constit. Carolin. Crimin. artic.* 149. ad ipsam formam inspectionis requiruntur, deficientibus autem requisitis formalibus alicujus rei, res ipsa deficit, quia forma dat esse rei: & quicquid ad solennitatem alicujus rei exigitur, id ab actu dividi aut separari nequit,

l. cùm antiquitas. 28. C. de testam. l. 8. §. 17. ff. de transact. Iason. in l. 1. n. 25. ff. de liber. & posth. Nicol. Boer.

decis.

decis. 1. n. 44. Benedict. Carpzov. in tract. Crim. part. 1. quæst. 26. n. 43. 50. & 51. Ubi n. 52.

addit hujus rei rationem, nam alioquin facilimè fraus aut falsitas committi posset, & vel in odium vel favorem referri. Istam ef- 6
fossionem autem sat citò, antè nimirum, quàm cadaver ejusque vulnera putredine ceperunt infici, esse faciendam, monere non est necesse, quivis enim facilè intelligit. Unde imperitia vel 7
negligentia judicis, qui dictam accuratam inspectionem intermisit, rei Advocato suppeditat cautelam, ut ex hoc capite processum vitio nullitatis affectum impugnet, ad effectum ne vel saltem ordinariâ pœnâ plectatur Clientulus.

Bened. Carpzov. in tract. Crim. part. 1. quæst. 26. ab init. & n. 52.

Sed, quid si accidat casus, quòd vulneratus è vestigio sive sta- 8
tim accepto vulnere ad terram concidat, & moriatur, inspectio sepulti cadaveris & vulneris autem à judice est omissa? Quæritur, an ordinaria homicidii pœna habeat locum? Quod affirmare non dubitaverim. Nam ratio Constitutionis Criminalis *artic. 149.* occisi vulneris inspectionem requirens, hîc cessat, quæ posita est in articulo præcedenti 147. si nimirum quis vulneratus non è vestigio, sed post aliquot dierum interstitium moriatur atque inde dubitetur, utrum ex vulnere, an verò ex negligentia, vel sua, vel Medici decesserit: Hoc in casu autem ilico vulnere inflicto, est mortuus. Ratio autem cujuscunque dispositionis restringit dispositionem, sive dictum ad limites ipsius rationis,

Everh. in top. in loc. à ratione legis stricta. Vid. infr. tit. 5. obs. 1. n. 11.

Hic addo (*id quod ad observ. 3. hoc tit. referri potest:*) quòd nimirum 9
ante sepulturam in casu homicidii per venenum commissi, considerata qualitate ejus, perinde sit necesse, ut Medici & Chirurgi cadaver venenatum inspiciant, scindant & aperiant, & in signa & indicia diligentissimè inquirant, aut post sepulturam depositionem testium super signis veneni bene ponderent, atque examinent, postmodum jurato judicium & sententiam suam aperiant, & judicem super hac re informent,

Foller. in pract. crim. in verb. item quòd sororem venenavit. num. 14. Farrin. part. 1. pract. crim. in quæst. 2. n. 33. 34. Carpzov. in tract. Crim. part. 1. quæst. 21. n. 7.

Ex duobus autem his, illud longè tutius est, & quando casus venenationis accidit, & Medici & Chirurgi haberi possunt, ipsi
10 propriis oculis Cadaver ut inspiciant, necesse est. *Addit. Farinac. dict. loc.* non esse probatum corpus delicti in crimine veneficii ex attestatione Medicorum asserentium, simpliciter quem esse mortuum ex veneno, nisi addiderint ex veneno dato non ingenito. Contingere enim potest, ut quis veneno in corpore generato ex humorum malitiâ, vel ex aëris corruptione moriatur, non autem ex propinato: Et signa sunt eadem, sive veneni dati, sive veneni nati, sive ingeniti,

Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. quæst. 4. vers. 5. Boss. in tit. d. delict. vers. capiat informationem. n. 24. Godtfried *â Bavo in theorica criminali practica in §. venenum. n. 10. vid. supr. obs. 3. hoc tit.*

11 An autem venenum sit datum, & non ingenitum, colligere est ex aliquo extrinsecus apparente judicio, si nimirum post sumptionem cibi, immediatè quis incidisset in maximam status mutationem: tunc enim judicare possunr medici, an venenum sit introductum, an per se ortum: quia hoc non tam repentè operatur, sicuti illud

Bened. Carpzov. dict. quæst. 21. part. 1. n. 7. in tract. Crimin. Boss. in pract. Crim. tit. d. delict. n. 6. Foller. dict. loc: n. 4. 13. & 16.

Quod si hujusmodi actus extrinseci non interveniant, Medici aliquid firmare non poterunt, *Citati Dd. dict. locis.*

OBSER-

OBSERVATIO XLVIII.

Pro Principe ejusq; Consilariis aliisve judicibus superioribus, ne immanitate, vel ignorantiâ, vel technis judicum inferiorum reos torquentium decipiantur, innocentesq; impunè in tortura vel carcere diutino occidantur.

TOrturam debere infligi in publico coram Assessoribus seu auditoribus, Actorum Notariis & Advocatis, bene & non sine magno rationis pondere scribit 1

Carerius in pract. Crim. de tortur. §. habitis indiciis. n. 14. pag. 177.

Si enim in secreto, uno vel altero tantùm præsente, in loco ab hominum oculis & auribus prorsus remoto reus torquetur, vel summæ inscitiæ & crudelitati, vel technis, fraudibus diabolicis, & horrendæ injustitiæ, ad quam quodlibet Christianum pectus, si videret, ingemisceret, exponitur. Præsertim si isti tortores ad funestum illud exercitium induruerunt: Aperitur enim tunc sub pulchro justitiæ velamento exercendæ suæ immanitatis & sevitiæ, nedum sæpe vindictæ privatæ, amplissima fenestra, ut vel innocentissimus, quicquid velint, fateatur. Ad sævitiam enim vel quodvis aliud malum homines tunc proniores sunt, cùm aliorum præsentiâ vel conscientiâ non arguuntur, ut tutò liceat sævire citra alterius invidiam vel indignationem. Sævitiam fovet & tegit loci oportunitas. 2 3

Gravius de tortur. lib. 2. cap. 3. pag. 297. qui hac de re, ut & cap. 4. omnino videndus.

Quam si populus in publico, vel aliquot saltem homines, qui omnem humanitatem non exuerunt, vel Principis boni fidique Consiliarii ipsi (qui autem, sed non nisi cum magno Reipublicæ damno, divina ultione *Rol. à Valle vol. 3. Cons. 12. n. 34.* & larga innocentis sanguinis profusione; hanc curam vel inspectionem, infra suum fastigium ducunt) conspicerent, extra omnem dibi- 4

tationis aleam, cum ſummo horrore, ac maxima cordis ſui dete-
ſtatione, eam intuerentur, ad monſtrum illud horrendæ ſtupidi-
tatis, crudelitatis, iniquitatis, & inſcitiæ, lachrimas non tene-
rent, non tacerent, ſed omnibus nervis eò tenderent, ut huic in-
ſigni, & propter contemptum & ignorantiam rerum criminalium
inveterato malo nunc tandem mederentur, quàm ociſſimè. Co-
5 gitet Chriſtianum pectus: Si homo (ita enim optimè deſcribit
hodiernum torturæ proceſſum

Gravius in dict. tract. de tortur. lib. 2. cap. 1. pag. 264.
265. 266.)

ex ſqualido & diutino Carcere tabidus veſtibus ſpoliatus, tre-
mens pallenſque ad ſeverum judicis conſpectum, conſternatio-
ne & metu jam penè exanimis, manibus pedibusque vinctus, ad
equulei locum raptatur, ubi undiquaque horribilis tormentorum
apparatus ſuſpenſi funiculi, depoſita penſilia pondera, candentes
laminæ, forcipes, ungulæ, parata cataſta, acres ſcopæ, judicum
terribiles minæ, truculenta verborum fulmina, acerbi riſus carni-
ficum etiam lætabundorum & geſtientium quaſi ad has operas,
torvi in miſeros vultus, & duræ ac crudeles manus, ante ipſa cru-
ciatuum initia, miſeros penè enecant. Unde etiam non imme-
ritò, ut alibi ſatis inculcatur, territio & tortura ipſa non legitimè
adhibita ad annullandam confeſſionem æquiparantur. Et con-
ſideretur jam poſt hæc præludia, tantis hominem diſcrutiari do-
loribus, ut majores fingi non poſſint, nullum tormenti genus
omitti, omnia membra laniari, partes omnes convelli, nuda oſſa
feriri, vulnera cædi, ſciſſum corpus flagellis, exuſtum convulſum-
que tormentis, continua ſiti, continuiſque vigiliis torqueri &
omnes animi ſenſus ita perturbari, ut homo mentis compos vix
& ne vix quidem manere poſſit; Variari interdum tormenta &
quicquid antiqua adinvenit, aut nova adjecit crudelitas, totum
illud in unum ſæpe hominem produci, remitti aliquando tortu-
ram imperante judice, ut ſæpius reus torqueri poſſit, Judices ad
gemitus lamentationes, & triſtiſſimas vultus convulſiones, quæ
in miſeris iſtis crebræ ſunt, ridere & contemnere, quidquid la-
chry-

chrymarum, quidquid precum ad mitigandam asperitatem, miseri profuderint; exhortantes subinde ipsos Carnifices, ut nihil prætermittant, quod dolorum vim exciret, augeat, exasperet; immò commonstrantes quandoque, quâ parte crudelissimè rei torqueri possint, magna vocis contentione indicantes, quâ parte maximè dolere reus possit, quæ pars secanda, quæ urenda, quam flagris excorianda sit. Nisi pudor prohiberet, irati illi judices ipsi vestes reorum conscinderent, velamenta lacerarent, manibus flagella concuterent, renovarent ignes, & crudeles illas Tortorum vices in universum explerent: Ah major plerumque est illa, quæ quotidiè in torturæ exercitio in miseros truculentia instituitur, quàm ut verbis satis exprimi possit. Unde quilibet 6
Christianus, Juris Consultus caute & optimè ageret meo quidem judicio, si considerando torturæ originem, de qua *Obs. 1. hoc tit. supr. in princ.* ejus fallaciam, crudelitatem & tot exsecrabiles & abominabiles abusus, indequé exsurgentes ingentium malorum occasiones paratissimas, eam non tantùm non facilè decerneret, aut suaderet, sed etiam, quantum penes ipsum stat, rigidis quæstionum juribus detraheret, & hac sua operâ multos liberaret innocentes propter generalem rationem,

Deciani in apologia pro jurisprud. adversus Alciatum. cap. 22. n. 135.

Et quod in specie refrenanda & temperanda sit torturæ illatio.

Hier. Magon. decis. Lucens. 89. n. 10.

Hinc etiam laudem apud Historicos nactus est non exiguam Emanuel Portugalliæ Rex, qui Consiliarios suos laudare solebat, si quando ullam potuerint invenire rationem (procul dubio justam) qua reos ab ultimo supplicio, ita etiam à tortura liberarent.

Besold. lib. 2. polit. cap. 2. sub n. 9. & eum citans Christ.
Phil. Richter decis. 91. n. 5. part. 2.

Regesserit fortè quispiam: Sicuti sub pio Principe prohibitum est, nova, inusitata & crudelissima tormentorum genera pro sua libidine excogitare & adhibere, nec non in indiciis & tortura illega-

illegali affectato suo arbitratu uti. De quo legere integra *observatio 1. supr. hoc tit.* ita etiam judici ejus incumbere pro ratione personæ qualitatis, & pro constitutione corporis, graviùs vel leniùs torquere reum. *Constit. Carl. art. 38. & 59.* nach ermessigung eines vernünfftigen Richters: Pro temperamento moderatæ rationis

l. de minore 10. §. tormenta ff. d. quæst. supr. dict. obs. 1. n. 22. hoc tit.

Unde in interlocutoria torturæ adverbium moderaté usurpari solet *Franc. Marc. p. 1. decis. 916.* Unde etiam Facultates juridicæ ex Academiis super tortura respondentes, plerumque addunt clausulam: doch Mensch- oder Christlicher weise/

Vide Zanger. d. tort. cap. 4. n. 16. pag. 838. Ernest. Cothm. vol. 3. resp. 29. n. 344.

Sed hæc quidem vera sunt, & jurium dispositioni consentanea. Propterea tamen huic malo non adest remedium, sed res manet eadem, si in occulto & remotis arbitris, Principisque ejusque Consiliariorum oculis aversis tortura infligitur. Quis enim potest esse certus, judices sive Commissarios torquentes, affectibus suis non indulgere, sed secundùm jura, sententiam & modum quæstionis præscriptum, citra eorundem jacturam & reorum injuriam, in inflictione torturæ procedere? Tam crudelia, iniqua, impia & in Christianis terris summè detestanda & abominanda, hac de re ipse in praxi sum expertus, ut ea tacere malim, quàm effari. Non possum, quin non credam, multos judices (prout res ipsa loquitur) ista verba moderatè, pro temperamento moderatæ rationis, doch Mensch- oder Christlicher Weise/ & similia, potiùs in suum perversum trahere sensum, & ita acciperé, ut sibi data sit potestas, usque ad fractionem vocis, & confessionem reos torquendi. Propterea, quando nacti sunt hominem mollem & debilem, qui vix primam elevationem sustinere potest, eum juxta suum velle mediocriter, mediocritate ex suo cerebro æstimata, robustum vero tam duriter, exquisitis doloribus, & utrumque eo usque torquent, donec uterque confiteatur quicquid velint.

Quapropter Princeps ejusque Consiliarii aliique judices superiores mentis & corporis oculos, ac si illis dedecori hîc quippiam foret, ab inferioribus, funestam torturæ praxin exercentibus ne planè avertant & occludant, pro ut in Germania hæc est innocentum pestis maxima, non satis deploranda, sed captivos interdum visitent, audiant & Latrunculatorum sæpe pertentent animos, actiones, & eorum in torturâ procedendi modum observent quàm accuratissimè, immò ipsi superiores non rarò, & si fieri possit, semper sint præsentes. Veluti judicia de sanguine hominis sunt & debent esse publica, ita quoque tortura, quæ pars est potissima eorum, omniumque periculosissima, fiat non quidem planè publicè & in foro, coram omni plebe, tamen vel saltem quasi in publico, in præsentia Advocatorum, Notariorum, aliorumque virorum honestorum, doctorum & rerum peritorum, nullusque vir honestus & non suspectus, processum ejusmodi visere cupiens, ab eo arceatur. Sic ingentia Reipub. mala, innocentum crebra oppressio, evitabuntur. Ubi autem secus fit, confessio vel acerbis minis, vel horribili territione, immò equuleo ipso sæpe extorta, & ad banchum Juris (ut dicitur) ratificata, pro spontanea venditatur, cujus rei exempla recentia adsunt, vel etiamsi sæpe vel maximè scribatur, torturam fuisse adhibitam, attamen non tantùm iniquè torti, falsa confessi, supplicio afficiuntur innocentes quàm plurimi, sed etiam imponitur Principi, Consiliariis, aliisve judicibus superioribus, hoc modo non rarò: ut nimirum homines sub tormentis & manu Carnificis dilaneentur & pereant miserrimè, etiam nihil confessi. Postmodum autem pro lubitu & libidine sua, tortoribus istis, ut suam tegant turpitudinem, crudelissima homicidia celent, & coram quovis ex populo scelus nefandum obnubilent, in promptu est ampla mendaciorum materia: Hic Catharro est suffocatus, hic sibimetipsi manus intulit, hic veneno sublatus est, huic Diabolus fregit jugulum, & similia *vid. obs. 12. tit. 3. n. 1.* Nunquam autem Carceris diuturni squalorem, vel intemperatum exasperatæ torturæ modum mortis causam esse dicunt. Hæc ita, proh dolor, sine ulla alia indagatione

Xx &

7 8 9 10

& inspectione cadaverum, hisce judicum umbris, sua scelera impunè ferentium, creduntur, immò insuper ipsa cadavera ad eorum relationem vel sub patibulo fodiuntur, vel ita cum iis agitur, ac cum plenè convictis omnium sceleratissimis. Non attento, quòd officialis, qui semel injustè egit, præsumatur factum suum velle tueri, quacunque via poterit,

innocent. in c. 2. de arbitr. & c. diversis. d. cleric. conjug. Menoch. d. præs. lib. 2. præs. 85. n. 19. Alciat. d. præs. reg. 3. præs. 15.

Hujus rei exempla lectu horrenda, vide

apud Wier. de præstig. Dæm. & incant. & apud Grevium de tort. lib. 2. cap. 5. pag. 359. 360. 361. 362. 363. 387.

11 Cautela itaque porrò est, si aliquis captivorum moriatur, ut judices superiores adhibitis Medicis & Chirurgis, Cadaver inspiciant, ubi necessitas expostulat secari & semper quàm accuratissimè considerari curent, pro ut in alio genere homicidii requiritur, *de quo observ. 48. hoc tit. videri potest.* Disparitatem enim rationis hac crudeli & horrenda judicum tempestate & immanitate cernere nequeo. Cùm præterea in genere, si verè non constet, aliquem sibi manus intulisse, sed solus alicubi mortuus reperiatur, aut de crimine adhuc non liqueat, non sit præsumendum, eum sibi vim attulisse, sed potiùs à Custodibus esse necatum, ut ipsi sese purgare teneantur, & fisco criminis probatio incumbat, ita ut hæredibus nihilominus defensio innocentiæ defuncti semper pateat,

arg. l. 1. §. si sibi manus. 11. d. Senc. Syllan. gl. in l. cùm hæres. §. species. d. legat. 2. Par. d. Put. d. Syndic. in §. an potestas, qui aliquem. &c. n. 5. Menoch. d. præs. lib. 5. præs. 13. n. 6. & d. arbit. jud. lib. 2. cas. 284. n. 36. Covarr. *lib. 2. cap. 1. in fin. Pet. Heig. lib. 2. quæst. 36. n. 34. 35.*

12 In initio hujus observationis dixi cum magna rationis prægnantia Carerium statuere *dict. loc.* (quanquam hanc suam senten-

ſententiam ad ſuum forum accommodare videatur) torturam in publico fieri debere, excipit autem crimina enormia, veluti læſæ Majeſtatis. Quam exceptionem probare non poſſum, ex hac ratione: Nam, quò majus eſt crimen, quod imputatur, hoc majus imminet reo periculum, exinde hoc major eſt eum defendendi necesſitas, hoc cautiùs, hoc omnibus ſuſpicionibus & ſiniſtris cogitationibus à ſe longiùs rejectis Magiſtratus & judices in toto proceſſu, maximè autem in puncto torturæ, omnium periculoſisſimo & fallacisſimo, procedere tenentur. Cujus rei gratiâ vide omnino

obſerv. 10. tit. 1. de jud. Advoc. & procur. & obſ. 16. hoc tit. 4.

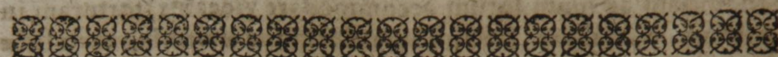
Quibus accedit etiam hæc ratio, quòd Magiſtratus & judices in criminibus enormibus indagandis, quanquam ſæpe exigua extent contra reum indicia, nec ſatis probata, nimio & impotenti juſtitiæ Zelo magis exardeſcant, quàm in aliis: Qui autem nimio juſtitiæ Zelo flagrant, ſcelerumque nimis ſeveri vindices eſſe volunt, in tribunalibus non cernunt ea, aut libenter tolerant, quæ revera veræ juſtitiæ, ſinceræque æquitatis ſplendorem obfuſcant, & ſummæ injuſtitiæ apertisſimam viam pandunt.

Grev. in tract: de tortur. cap. 1. lib. 1. pag. 9.

Nimius fervor convertitur in furorem,

Paris. d. put. in tr. d. Syndic: in verb. tortura. §. an ſtetur dicto torti. n. 12. pag. mihi 914.

Ne dicam, quòd in ſpecie in Crimine læſæ Majeſtatis eadem videatur perſona pars læſa & judex, & in nullo alio Crimine calumniæ magis pro veritate obtrudi posſint, quàm in hoc: cui periculo locupletiores, & virtute vel dignitate præfulgentes magis ſunt obnoxii, quàm ulli alii.

TITULUS QUINTUS.

DE POENARUM EXSECUTIONE, ET GRATIA DELICTI.

OBSERVATIO I.

De appellationibus in Criminalibus, nec non nullitatis querelâ, & an per hanc suspendatur exsecutio.

1 JUre Civili communi appellationem etiam in Criminalibus esse permissam, & ea pendente exsecutionem suspendendam per textus expressos constat, id quod adeò obtinet, ut quivis etiam extraneus absque mandato, damnati nomine appellans ex humanitatis ratione audiatur, quantumvis condemnatus perire festinans, provocanti resistat, nec non appellationem admitti non velit.

l. non tantùm. 6. ff. d. appell. Ioh. Lud. Bender. in tract. revis. concl. 33. Christoph. Schvvanm. in differ. jur. civil. & Cameral. diff. 18. n. 2.

2 Nemo enim defensioni suæ in criminalibus potest renunciare, & nemo est membrorum suorum dominus, ut nec audiendus sit perire volens, quod legibus, rationibus & Dd. autoritatibus firma-
3 tur *tit. 1. Obs. 4. n. 5. & seqq.* Olim in Camera Imperiali etiam ad tempus appellationes receptas, atque processus decretos fuisse, ex recessu Imperii de anno 1530. videre est, *§. item. ibi.* Als jetzt etzliche Zeit von Peinlichen Sachen vielfältig an unser Käyserlich Cammer-Gericht appellirt, auch dieselben appellation angenommen/darauff proces erkandt/und Rechtlich gehandelt worden. Verùm postea, ut & nunc, appellationes ad Cameram in causis Criminalibus, pœnam Corporis afflictivam inferentibus, ex inveterata, per

per totam Germaniam recepta Consuetudine, à statibus approbata, non permittuntur, nec recipiuntur

dicto Imper. recess. §. Item/ als jetz. Vers. Und solches dem alten hergebrachtem Gebrauch im heiligen Römischen Reich zuwider &c. Ordinat. Camer. part. 2. tit. 28. §. 5.

Quod quas habeat limitationes, vide apud

Schvvanm. Obs. Cameral. 175. n. 35. pag. 275. & in different. jur. Civil. & Camer. different. 18. ubi plures citat, vid. Cothm. vol. 1. resp. 7. n. 131. & seqq.

Quæ Germaniæ, & ab omnibus Romani Imperii statibus approbata Consuetudo bona & salutaris est, propter Causarum multitudinem & processus prolixitatem summi istius tribunalis, ubi in inferioribus judiciis tales reperiuntur judices, quales in observatione prima titulo primo requiruntur, & in causis criminalibus rectè & legitimè proceditur: Ubi secus est, veluti in pluribus judiciis Criminalibus errores errantur plurimi & maximi, & apertis faucibus inhiatur humano sanguini, immò in locis quibusdam planè horrendus & lacrymis irrigandus est justitiæ status, longè satius & salutarius foret, si in Camera imperiali beneficio appellationis, tanquam necessario innocentiæ præsidio & contra injustæ sententiæ venenum thyriacæ (prout ita vocat appellationem 4

Curt. Cons. 16. n. 8. Purp. l. 1. n. 87. C. d. pact. Bald. in l. unic. in fin. ubi Cas. Contard. in ult. ratione decidendi. C. si de moment. poss. appell. Moll. in semestr. lib. 4. cap. 33. n. 5.)

esset locus. Verum quidem est, quòd appellationum abusus sit maximus, per eam lis protrahatur & ita antidotum vertatur sæpe in venenum, ut ea in Camera pendente, interdum mors accusati intervenire, & pœnam simul & accusationem abolere possit, Reipub. tamen intersit, ut delicta ociùs puniantur, 5

Valent. Wint. in Parth. litig. lib. 1. cap. 14. n. 24. pag. 293.

Verùm enimverò hisce adductis rationibus, rationes in contrarium,

rium, nimirum innocentiæ, favoris & præsidii, nunquam tollendæ defensionis, jure naturæ competentis, periculi sanguinis innocentum, & exinde contaminationis Reipub. & in eam irritatæ & devolutæ ardentis iræ divinæ, longè sunt majoris momenti. Et melius est in dubio accusatum facinus ad tempus relinquere impunitum, quàm innocentem damnare *l. absentem. ff. d. pœn.* meliusque vitam & sanguinem hominis intactum conservare, quàm post vulneratam, immò mortuam causam remedium frustra suppeditare.

l. fin. C. in quib. caus. in integr. restit. necess. non est. in terminis. Cothm. vol. 1. resp. 7. n. 176. 177.

Interea loci, in Imperii Constitutionibus, & Ordinatione Came-
6 ræ acquiescendum: Hoc tamen hîc non prætereundum, quòd antè dictæ Imperii Constitutiones & Ordinatio Cameræ tantùm intelligendæ sint & loquantur de appellationibus, in causis criminalibus ad Cameram Imperialem, non ad aliud, sive inferius judicium interpositis. Proinde ad alia inferiora judicia (quod tamen sæpe à quibusdam textuum generalitate & autoritate, alioquin magnorum virorum

Mynsingeri Cent. 4. obs. 41. & Gailii lib. 1. obs. 1. n. 27. & lib: 1. d. pac: publ. cap. 20. in fin.

motis & fretis, tentatum vidi, sed frustra) nulla firma ratione extendi posse manifestum est. De quo latiùs

Dan. Moller. in semestr. lib. 4. cap. 33. n. 3. & seqq. Christoph. Schvvanm. obs. Cameral. 175. n. 34. in fin. Nic. Reusner. decis. 23. n. 21. lib. 2. Ern. Cothman. vol. 1. resp: 14. n. 3. & seqq. Matth. Berlich: lib. 1. Concl. 35. n. 31. & seqq. Andr. Rauchb: part. 2. quæst: 8. n. 45. Petr. Frid. Mindan. d. process. extr. lib: 1. cap. 9. Ludolph: Schrader: inter cons: varia German: part. 1. Cons. 40. n. 81. Et vol. 2. Consil: 26. incipit, Nobilis Domine, n. 45.

7 Contrarium statuentibus resistit, primò ipsorum falsum præsuppositum, quod est, appellationes in causis Capitalibus, totius

Germa-

Germaniæ consuetudine in Camera non tantùm, sed etiam in omnibus aliis judiciis esse prohibitas. Namque primò hæc consuetudo non est probata, immò contraria notoriè observatur in ditionibus omnibus Electorum & Ducum Saxoniæ, quæ pars sunt Germaniæ non Exigua. *Vid. Dan. Moller. lib. 4. in Semestr.* Nec non in pluribus aliis locis & Ducatibus, ipsa notorietate testante. Præsuppositum autem, ubi non datur, nec verificatur, ibi nec dispositum obtinet

Pruckm. vol. 1. cons. 50. n. 320. & Cons. 47. n. 50. Matth: Wesenb: part: 1. cons: 25. num. 11. Petr: Wesenb: cons: 24. n. 7. & cons: 49. n. 19. Theod: Reink: d. reg: sec: & Eccles: l. 2. class: 2. cap: 11. n. 46. pag: 424. Mont: à Cheva: decis: reg. Arrag. civil: 32. n. 21. Surd: cons: 45. n. 20. vol: 1. per, gl: in l. mancipia: C. de serv: fugit: Menoch: recup: rem: 9. n. 161.

Nec, quod corruptelæ belli diuturnitate legibus silentibus alicubi fortasse irrepsit, pro consuetudine allegari potest.

Nec ullo modo disponitur, immò ne verbulo quidem in allegatis Imperii Constitutionibus & Ordinatione Cameræ fit mentio, quòd appellationes de consuetudine in omnibus & universis Germaniæ judiciis non recipiantur, sed quòd in Camera Imperiali contra veterem Imperii Romani Consuetudinem non debeant recipi: Secundò refert se Ordinatio Cameræ ad præcedentes & antiquiores Imperii recessus, prout videre est ex rubrica procemii ejusdem: Der Römischen Käyserlichen Majestät vnd gemeiner Stände rc. Jam autem hæc sunt ipsissima recessus veteris & antecedentis de Anno 1530. §. Item/ als jetzt formalia verba: Item/ als jetzt etliche zeit hero von peinlichen Sachen vielfältig an vnser Käyserlich Cammer-Gericht appelliret/ auch dieselbe appellation angenommen/ darauff proces erkant/ vnd rechtlich gehandelt worden/ vnd solches dem Alten hergebrachten gebrauch im H. Reich zu wieder: So setzen vnd ordnen wir/ daß hinfürter in peinlichen sachen keine Appellation (scilicet in Camera) angenommen/ sondern damit nach

nach Altem hergebrachten gebrauch gehalten werden soll. Ubi in specie & verbotenus improbantur appellationes ad Cameram & tanquam contra antiquam Consuetudinem, in ea (quod quivis ex hoc textu facilè percipit) imposterum recipi prohibentur.

Ideoque quamvis §. Item/ nach dem Oridinationis *Cameræ, part*:2. *tit*: 28. videatur disponere generaliter, cùm tamen non adeò obscurè in specie loquatur de appellationibus ad Cameram prohibitis; Nihilominus talis dispositio & prohibitio ad inferiora & reliqua Germaniæ judicia extendi non potest.

8 Namque referens secundùm relatum est accipiendum

Cothman: *vol*: 3. *resp*: 15. *numer*: 63.

Et Virtus declarativa referentis, â relato sumitur.

Hier: *Magon*: *decis*: *Rot*: *Luccens*: 96. *n*. 11. *Aret*. *Cons*: 76. *diligenter*: *n*. 6. *Paris*: *Cons*: 72. *videtur*: *n*. 59. *lib*. 1.

9 Insuper juris est, legem novam generaliter indistinctè loquentem, generaliter non esse intelligendam, sed distinguendam & restringendam ad legem antiquam, de eadem materia loquentem, nisi constet de mente, & istam legem novam velle corrigere legem veterem, sive jura antiqua & communia, & quidem speciatim in materiâ, de qua quæritur, licèt fortè constet, quòd in alio corrigat,

Nicol: *Everh*: *in top*: *in loc*: *â ratione legis stricta & limitata n*. 12. 13. 14. *&* 15. *ubi leges citat*, *& ex iisdem exempla apponit in terminis Cothman*: *vol*: 1. *Resp*: 14. *n*. 9. 13.

10 Accedit tertiò ipsa rubrica sæpe dicti tituli 28. Ordinationis Cameræ part. 2. Von welchen Richtern/ in was Sachen vnd von welchen Vrtheilen/ an das Käyserliches Camer-gericht appelliret werden soll oder nicht. Nulla prorsus fit ibi mentio aliorum judiciorum, sed in specie & tantùm nominatur Judicium Camerale. Jam autem argumentum â rubro, probabile, frequens & utile est.

Nic: *Everh*: *in top*: *loc*: *â rubro*: *ubi ad hoc leges*, *Dd*. *& exempla adducit*.

Et

Et ex rubrica optima sumitur interpretatio nigri, sive ipsius textus, qui rubricæ subjicitur,

Bart: Bald: & Alex. Dec: in l. 1. per. ill: text: ff. de reb: cred: & in tot: tit: C. d. religios: & sumpt: Bart. in l. 1. ff. de confir: fut: glos: in l. 1. circ: fin: C. ne fidejussor: dot: dentur: & in auth: ad hæc C. d. usur: Dec: cons: 396. n. 7.

Immò si textus est dubius vel verba nigri sunt obscura, quod hic tamen non videò, rubrica probat, quomodo talis textus sit intelligendus, & verba nigri declarantur per rubrum

Glos: 1. in l. 1. C. ne liceat tertio provocare: Tiber. Decian: vol. 3. resp: 13. num. 26. Fachina: lib: 11. controver: cap: 68. §. tertio quia.

Quartò ipsa ratio tituli 28. quare nimirum appellationem ad Cameram interpositarum receptiones, in Causis Capitalibus sint prohibitæ, satis repugnat sententiæ contrariæ, quæ absque omni dubio est, in summo isto tribunali Causarum multitudo, processus prolixitas ac inde periculum intervenientis mortis reorum, consequenter non rara delictorum impunitas. Alia justa & commoda ratio dari nequit. Frequentissimum autem est in jure nostro, ut â ratione legis argumenta ducantur. Et ratio cujuscunque dispositionis restringit dispositionem sive dictum ad limites ipsius rationis, 11

Everh: in top. in loc: â ratione legis stricta: ubi similiter vide exempla. Et loc: ab absurdo: n. 6. & 7.

Quia ratio est anima legis

l. cùm oratio: 7 ff. d. bon: damnat: l. scire: 17. ff. de legib.

Ideòque ea non minùs, immò potiùs attenditur, quàm verba, quæ corporis instar sunt.

l. emptor: 65. §. fin: d. R. V. Hartm: Pist: 2. quæst. 39. n. 40. Tiraquell. in tr. cessante causa: p. 1. n. 138. Rol: à Vall: Cons: 14. n. 24. Vol: 3. Schrader. d. feud. p. 9. c. 2. n. 9. Wesenb: 2. cons: 53. n. 41. Rauchbar: 1. quæst: 32. n. 5.

Ratione autem legis cessante, cessat quoque ejus dispositio, *l. in omni: 13. ubi Bart: ff. d. adopt: l. quod dictum: 32. ff. de pact: l. fin: ff. ad Syllan: l. si maritus: 15. §. præscriptiones 7. ad leg: Iul: d. adult: Everhard: in top: l. 85. Tiraquell. dict. loc: n. 11.*

12 Quintò, statuto vel consuetudine appellatio tolli non potest, *c. venientes 19. extr: d. jurejur: Mynsing: cent: 1. obs: 14. Gail: lib: 1. obs: 135. n. 12. & seqq: Menoch: lib. 2. arb: jud: quæst: Cas: 197. Everh: in top. loc. à pacto ad legem statutum vel consuet: Matth: Berlich: part: 1. Concl: 35 de appell: n. 31.*

13 Etsi alicubi locorum talis sit consuetudo vel statutum, appellationes in criminalibus tollens, nequaquanm est extendendum, sed, quantum fieri potest, restringendum. Quia non Juris civilis tantùm, sed etiam naturalis quodammodo sunt correctoria ejusmodi statuta & consuetudines, *Dan: Moll: lib. 4. Semestr: cap: 33. n. 1. & seqq: Ludolph: Schrad: inter Consilia: germ: varior: Cons: 40. n. 1. & vol: 2. Cons: 26. n. 45. Andr. Rauchb: part. 2. quæst: 8. n. 45. Nicol: Reusner: lib. 2. decis. 23. n. 21. Herm: Vult: d. jurispr. Roman: cap: 33. n. 25. Henr: Nebelkr: decis: 21. incipit: non à sententia, per tot: Matth. Berlich: part. 1. Concl: 35. de appellat: numer: 33.*

14 Sextò, nequaquam præsumitur, nec est verisimile, Duces, Principes & reliquos Romani Imperii status, antè dictas Imperii Constitutiones & Ordinationem Cameræ approbando, hoc in passu juri suo superioritatis renunciare voluisse, & potestatem cognoscendi appellatione interposita, planè à se abdicasse & quidem in causis tam arduis, famam, fortunam, honorem, sanguinem & vitam hominum, ut plurimùm suorum subditorum concernentibus, & scientiam, circumspectionem, experientiam, candorem & prudentiam longè majorem requirenti-
15 bus, quàm omnes causæ civiles, etiam maximæ. Gravior autem præ-

præsumptio operatur plenam Credultitatem, *Menoch: de præsumpt: lib: 6. præsumpt: 49. num: 18.* Et quæ verisimilia non sunt, incredibilia sunt, *Decian: Vol: 2. resp: 8. num: 12.* Quod est verosimilius, sequendum est, cùm quod non est verosimile, sit falsitatis imago, 16

l. non est verisimile. ff. quod met. Caus: C. quia verosimile de præsumpt: Bald: in l. 1. Colum: 3. C. de serv: fugit. Dec: Cons: 838. & Cons: 495. n. 20. & alibi sæpe, Tiber: Decian: vol: 1. resp: 44. n. 9. & resp: 67. vol: 3. num: 17. Pruckm: vol: 1. cons: 50. num. 317. 318. Cothm: vol: 3. cons: 30. quod est facultatis juridicæ Coloniensis n. 284. & vol: 1. resp. 15. nu: 124. Everh: in top: in loc: â Verisimili. num. 1. 11. & 12.

Et verisimilitudo ante omnia est attendenda, &, quod verisimile, non quod possibile, spectandum

Tiber: Decian: dict: resp: 67. num. 17. resp: 1. n. 125. & resp: 83. n. 22. vol: 3. & resp: 61. n. 27. vol: 2.

Ac argumentum â verisimili est probabile, utile & multùm frequens: quod legibus & pluribus exemplis demonstrat 17

Everh: in top: dict: loc: â verisimili: num. 1. & per tot:

In specie hæc verisimilitudo, quòd nemo præsumatur contra commodum suum laborare, in probationibus & conjecturis multum habet momenti 18

l. si duo, in prin: ubi Dd. ff. d. jurejur: l. ab Carmen: §. fin: ff. d. testib: cap: licet causam d. probat: Tiber: Decian: vol: 3. resp. 76. n. 27.

Et illud habetur pro disposito, quod verisimiliter fuisset dispositum, si statuens seu disponens de hoc fuisset interrogatus 19

Bald: & Paul: d. Castr: & alii ad l. tale pactum: §. fin: ff. d. pact:

Sive aliquid statuatur per modum conventionis, sive per modum legis municipalis, sive per modum rescripti,

Everhard: in top: in dict: loco â verisimili. numer. 3.

Quæ, ut & omnis alia verisimilitudo, colligitur ex naturali ratione, quæ omne judicium dirigit humanum 20

Tiber: Decian: vol: 3. resp: 62. n. 76. & vol: 2. resp: 8. n. 13. Menoch. lib. 3. cons. 210. n. 40.

21 Septimò tandem, si sæpe dicta prohibitio appellationis ad Cameram, in causis Capitalibus sive criminalibus pœnam corporis afflictivam inferentibus extendi deberet ad reliqua inferiora, Principibus & statibus Imperii subjecta judicia, quis rerum Criminalium & multorum hodiernæ tempestatis judicum vel saltem mediocriter peritus, dubitabit unquam inconvenientias plurimas, innumera mala & malorum pericula inde nascitura, cum Sacrosanctæ Justitiæ & tam Reipub., quàm accusatorum defensionis jactura maxima? Absurdum, iniquum, & absque ulla justa ratione est, in Principum & statuum Imperii Superioribus judiciis, in causis civilibus & pecunariis, interdum valde exiguis, vix triginta vel quadraginta florenorum esse sollicitum & appellationes recipere, in causis verò sanguinis eas rejicere.

22 Ad interpretationem autem cujusque dispositionis validissimum est argumentum ab absurdo, ex quo iniquitas & omne malum aptum natum est provenire,

Everhard. in top. in loc. ab absurdo numer. 1. & 8.

Et procedit argumentum sumptum ex hoc loco, etiamsi non allegetur autoritas,

ut inquit Panorm. in c. injustam. d. rer. permut.

Nec mirum, quia sumitur à discretione naturali, quæ ita concludit: Non est asserendum, dicendum vel faciendum id, aut sumendus ille intellectus, ex quo sequi posset absurditas, inhumanitas, scandalum vel inconveniens. Debet enim quælibet dispositio sic intelligi, ut nulla sequatur inhumanitas vel absurditas, quæ vitanda est.

Ioh. Andr. in reg. cui licet. d. reg. jur. lib. 6. Everh. in top. in loc. ab absurdo. n. 1. & 2. 3. & 4. l. nam absurdum. ff. d. bon. libert. Card. Tusch. concl. 66. lit. A. vol. 1.

Si quis opponat autoritatem se invicem secutorum Mynsingeri & Gailii, eos nimirum de suprà dicta consuetudine totius Germaniæ

maniæ & per totum Romanum Imperium non admittendæ appellationis in causis Capitalibus, attestari: Neminem tamen (quamvis cœtera eorum autoritas sit magna) hoc in passu debet movere.

Namque rationes in contrarium hactenus adductæ nihilominus immotæ consistunt, ac præterea Doctori etiam excellenti & celebri asserenti sive attestanti de consuetudine non esse credendum, quippe quòd non in libris & doctrinis, neque in discursu intellectus, sed in facto, populi consensu & actibus consistat 23

Vide Mascard. de probat. vol. 1. concl. 426. n. 4. 6. 7. & ibidem Dd. citatos & ipsum Mynsing. Cent. 6. obs. 68. Matth. Wesenb. Cons. 43. n. 74. Ernest. Cothman. vol. 1. resp. 13. n. 64. & seqq.

Et in consuetudine asserenda JurisConsulti, quamvis exercitatissimi facilè decipiantur, *Carl. Ruin. Cons. 86. num. 10.* Quod usque adeò verum est, ut Papa ipse, quantumvis omnia jura in scrinio pectoris sui habere dicatur, tamen in Consuetudine asserenda, aberrare possit,

c. 1. d. Constitut. in 6. Cothman. dict. resp. 13. nu. 79. & seqq.

Unde, sicuti omnia alia, quæ in facto consistunt, ita etiam consuetudo legitimè & sufficienter debet probari,

Bertrand. Cons. 315. n. 6. & 7. vol. 6. Cothman. dict. loc. num. 75.

Quanquam multi sint in contraria opinione, eam tamen non approbat, sed ita cum priori conciliat

Mascard. dict. Conclus. numer. 11. & seqq.

Quòd nimirum talis assertio sive attestatio Doctoris eximii, unius & alterius, de consuetudine, non probet quidem concludenter, sive necessariò, sed præsumptivè tantùm, donec contrarium probetur. Jam autem (admissa etiam ista conciliatione) ut antè est dictum, contraria consuetudo in omnibus ditionibus Electoris & Ducum, Saxoniæ, nec non in quibusdam locis aliis est notoria,

toria, quòd nimirum appellationes in causis criminalibus pœnam sanguinis inferentibus admittantur: Ergo nedum præsumptivè probat dicta assertio Mynsingeri & Gailii.

Præterea contraria opinio procedit, tantummodo in illa Curia, in qua versatus est Doctor insignis de consuetudine testans, in qua semper ac perpetuò vixit, vel in qua multos annos jus dixit, non autem in aliis locis,

Tiber. Decian. resp. 96. n. 7. vol. 2. Surd. Cons. 311. n. 15. Petr. Gilken. in l. pactum quod dotali n. 88. C. d. pact. Casp. Klock. d. contrib. cap. 8. n. 33. & seqq. Grav. in proœm. Concl. pract: num. 109. & seqq. Ernest. Cothm: dict. resp. 13. n. 69.

In quo responso longum *Dd.* Cathalogum utriusque sententiæ apposuit, sed hanc nostram crebriorem & communiorem esse statuit & firmat *à num. 56. usque ad fin.* Insuper si Consuetudo, de qua testatur unus vel plures Doctores, etiam cum glossa, adversetur juri Communi, iis non est credendum,

Mascard. dict. Concl. *n. 19. 24. 29. & omnes ibid. citati. Schrad. d. feud. p. 10. sect. 20. n. 165. & seqq. Klock. dict. loc. n. 34.*

Atqui sæpe dicta consuetudo, de quo testari volunt Gailius & Mynsingerus adversatur juri communi, prout suprà est tactum.

Ex quibus sequitur, quòd judex religiosè, sapiens, ad solius JurisConsulti testimonium de consuetudine, sine periculo Justitiæ pronunciare non possit,

Cothman. dict. resp. 13. numer. 83.

24 Qui hac in parte ab autoritate & opinione Mynsingeri & Gailii non recedunt, sunt instar ovium ducem gregis, & avium unam prævolantem sequentium: Prout de Doctoribus, qui aliorum sententiam cœco impetu sequuntur, loquitur

Zas. lib. 1. Cons. 4. n. 16. vers. ut non injuria Ioh. Limn. lib. 7. jur. pub. cap. 1. n. 47. pag. 26 Ioseph. Ludov. concl. 70. num. 1. Bened. Carpzov. decis. 82. n. 10.

Fundamentum suæ assertionis Mynsingerus & Gailius ponunt unicè

unicè & tantùm in recessu Imperii de anno 1530. §. item; ibi. Als jetzt etzliche Zeit *& in ordinat. Camera part. 2. tit. 28. §. 5.* sed ibi ne verbulo quidem fit mentio generalis ejusmodi consuetudinis totius Gemaniæ, quòd in omnibus & universis judiciis appellationes in causis capitalibus non admittantur, neque hoc ullâ bonâ consequentiâ inde elici & colligi potest, ut quis non sine causa miretur, tam evidentem & perniciosum errorem, tantis viris indignum.

Præter intentionem hîc paulò fui prolixior, sed non potui, quin pro mea tenuitate rem examinaverim quodammodo accuratiùs, idque propter contrariæ sententiæ propugnatores mera autoritate, non juribus, neque jurium firmis rationibus nitentes: Cùm insuper tamen non desint Dd. alii plures, viri sanè egregii & causarum criminalium multùm periti, suprà num. 6. nominati & alii, qui nostræ sententiæ calculum subscribunt. 25

Sed quid si Judex, â quo ad Cameram appellatur, causam esse criminalem & corporaliter puniendam asserat, appellans verò neget? Inhibitionem & processus appellatorios nihilominus esse decernendos nullus dubito, ex rationibus adductis ab

Ernest. Cothman. vol. 1. resp. 7. num. 169. & seqq. 26

Et quòd in extrahendis processibus, & ad fundandam jurisdictionem stetur narratis supplicantis tantisper, donec in progressu Causæ contrarium probetur,

Gail. lib. 1. obs. 21. n. 1. & seqq. Mynsing. Cent. 2. observ. 9. num. 8.

Restat, ut pauca dicam de nullitatis quærela, de qua expræsse disponit *Ordinat. Cam. tit. 28. §. Item,* Nach dem auch.

Quòd ea, si principaliter instituatur, & Judex, â quo, immediatè Cameræ imperiali sit subjectus, cum effectu citationis, vnd (prout verba dicti §. sonant) Rechtlicher hülffe sit admittenda. Quanquam nullitatem notoriam etiam incidenter, cum appellatione propositam eundem opperari effectum, & in Camera recipiendam statuat, cum suis rationibus 27

Ernest. Cothman. vol. 1. resp. 7. num. 152. & seqq.

An

28 An autem inhibitio ſit decernenda ad ſupplicationem ſuper nullitate notoria, videtur negare *Mynſing. cent. 4. obſerv. 41.* Quem tamen bonis & ſummæ æquitatis rationibus explicat, & rectè affirmativam ſtatuit *Cothman. dict. reſp. 7. n. 155. & ſeqq.* Namque dicta *Ordinatio Cameræ tit. 28. §.* Nach dem auch / non tantùm citationem decerni jubet, ſed & juris remedia, Rechtliche Hülffe/ de nullitate agenti pollicetur: Quocirca, ne ea verba fruſtra & otioſé ſint poſita, ſed ſic accipiantur, ut aliquid operentur, neceſſarium omnino eſt, iſtis inhibitionem denotari, ne pendente nullitatis cognitione, præjudicium fiat agenti: Alioquin ſi quis contendat, ſolam nullitatis quæſtionem eſſe admittendam, inhibitionem autem non decernendam, quid obſtat, quò minùs interim judex de alicujus exiſtimatione, vita & ſanguine ſententiam exſequatur, atque ita gravatus fruſtra ob nullitatis quærelam admiſſam, judicis ſuperioris auxilium ſit imploraturus. Quod totum eſſet abſurdum, & ad Conſtitutionem Imperialem, quæ ex proceſſu nullo in cauſa criminali læſo ſubveniri jubet, fruſtrandam, & eludendam pertineret,

Erneſt. Cothman. dict. reſp. 7. vol. 1. n. 156. 157. 174. 175.

Quòd autem argumentum ab abſurdo ſit validiſſimum, antea dixi.

29 Tandem hîc meminiſſe non eſt incommodum, quamvis Camera Imperialis, intellecta nullitate, cauſam criminalem ad judicem priorem remittat, eique ut rectè & legitimè, ſecundùm jus commune & Imperii Conſtitutiones procedat, ſeriò injungat, juxta

Ordin. Cam. ſæpe dict. art. 28. part. 2. Gail. 1. obſerv. 1. num. 28.

Hoc tamen reo vix proderit, &, prout nunc hominum ſunt mores, plerumque cum ejus cauſæ, interdum etiam majori jactura, vel ſaltem magno periculo eſt conjunctum.

Si enim Judex prior antea eò proruperit, ut contra abſentem, non legitimè citatum, vel captivum inauditum, indefenſum, & ita nulliter, vel prout verba *Ordin. Cam. ſonant,* Wieder natürliche Vernunfft vnd Billigkeit / proceſſerit & judicaverit, ſpes

ſpes eſt exigua vel planè nulla, eum poſt cauſæ remiſſionem affectus eſſe exuturum & legitimè, citra accuſati injuriam & nullitatis vitia proceſſurum. Ideoque longè melius & conſultius foret, ſi ex actis reperta ejusmodi nullitate, reus & ejus cauſa non remitteretur, ſed in Camera cognoſceretur & decideretur, niſi ubi crimine probato & lata ſententia remiſſio damnati eſt facienda ad exſecutionem pœnæ, in eo loco, ubi delictum eſt commisſum, ad exemplum publicum,

Valent. Winth. in Parth. litigioſ: lib. 2. cap. 12. n. 21.

Aliàs præbet ea res in litibus criminalibus ingentem materiam, non modò longioris moræ, ſed etiam magis vexandi fatigandíque rei. *Valent. Winth. dict. loc.*

Ita etiam Dominos Aſſeſſores ſummi tribunalis Cameræ, 30
reperta ex actis nullitate, cum gravi judicis inferioris ſuſpicione non remitttere cauſam, ad denuò & legitimè procedendum, ſatis colligere eſt ex traditis,

Erneſt. Cothman: vol. 1. reſp. 7. num. 160. & ſeqq.

Ad judicem enim notoriè ſuſpectum, cauſam remittere, nimis durum, ne dicam, iniquum foret, *Cothm: dict: loc. num. 163.*

Cùm divina ac naturalis ratio dictitet, non eſſe cauſam â 31
ſuſpecto judice diffiniendam,

C. quòd ſuſpecti 3 quæſt. 5. C. ſecundo requiris. §. fin. & ibid Dd. de appellat. C. cùm inter. & ibi Panorm. Dec. & Dd. de except. Menoch. de arbitr. jud. Caſ. 152. n. 1. Munoz. Eſcobar. tract. d. ratiocin. adminiſtr. cap. 8. n. 17. 18. Schrad. part. 10. tract. feud. ſect. 14. n. 24. Zanger. d. except. part. 2. cap. 4. n. 6.

Quod obtinet in tantum, ut ne Principi recuſationis beneficium, quod juris naturæ eſt, tollere, fas ſit.

Panorm. in c. ad hæc n. 8. de reſcript. Gem. in c. judex. in fin: de off. deleg. Weſemb. Conſ. 6. l. 1. n. 195.

OBSERVATIO II.

De impertienda gratia quædam in genere, & de clementia severitate temperanda.

1 PRoprium est clementiæ, pro rerum, temporis & personæ circumstantiis, stricti juris rationem proindeque pœnam mitigare, & ad misericordiam potiùs, quàm ad severitatem deflectere.

Quò pertinet Reichs Abscheid zu Speyer de anno 1526. §. Es sol auch eine jede Obrigkeit ꝛc. Et quantum sine publico detrimento fieri potest, Magistratus decet esse clementiores.

Oldend. clas. 1. act. 2. in fin. per l. illicitas. §. ult. & l. observandum. ff. d. off. præs. Boer. decis. 164. n. 15.

Christiani homines facinus admissum diligenter examinare debent, ut, quibus parcant, inveniant. *Decian. vol. 3. resp. 72. n. 37. 38.* Nam melius est Deo misericordiæ rationem reddere, quàm inclementiæ,

c. allegant. 26. quæst. 7. Cagnol. ad l. semper. 56. n. 1. 2. d. reg. jur. Wesenb. cons. 19. n. 23. vid. infr. obs. 23. ab init.

Et absolvere nocentem, quàm innocentem damnare, *l. absentem ff. d. pœn.* Attamen lenitatis gloria non affectanda *Thoming. de-*
2 *cis. 42. n. 14.* Sed misericordia temperata esse debet severitate.
3 Nam Magistratus prudens severus est, *Siracid. 10. vers. 1.* Et salutaris severitas inanem vincit clementiæ speciem *Cic. ad Brut. epist. 2.* Meliusque est, in desperatæ frugis homines cum severitate animadvertere, quàm cum lenitate Rempublicam corrumpere, *c. non omnis. 3. q. 5.* Miscenda est ergo lenitas cum severitate, & faciendum ex utraque temperamentum, ut nec facilitas autoritatem, nec severitas amorem diminuat, neve aut multa asperitate exulcerentur subditi, aut nimia benignitate solvantur,

Oldend. antè dict. loc. & ab eo citata leges, Gregor. in

memo-

memorab. lib.20. pag.4. c. 6. Theod.Reinck.de Regim. sec. & Eccles. lib.2. class.1. cap.3.n.17.& seqq. & lib.2. class.1. cap.8. n.66. & seqq.

De gratia, quando conceditur, hoc notandum, quòd laudabiliter 4
faciant Principes, qui non concedunt reis delictorum veniam, priusquam cum parte offensa facta sit reconciliatio,

Boss. in pract. Crim. lib. d. remed. ex sola Clem. princ. n.24. Dan. Moll. Semestr. lib. 3.cap.31. Heig:lib:2. quæst: 24. n.18. & 20. Tessaur. decis. Pedem. 21. n.3 & seqq.

Et eam priùs fieri debere, & Principem jus offensorum, citra factum eorundem aufferre non posse, vide *in terminis Thoming: vol.1. Cons.45.* Namque Clementia nos quidem Deo pares facit, sed in quantum naturæ nostræ possibile est:

gl. in leg. Imperialem. C. d. nupt. Oldrad. Cons. 47.

Ea autem possumus, quæ honestè possumus:

l.nepos Proculo.ff. d. V.S.cap.fin.§.fin. de rescript. n.6. cap. faciat homo. 15.22. quæst.2.gl. in clem. sæpe in verb.poterit.d. V.S.

Quod etiam vel maximè de Principis potestate rectè dicitur.

Gail. 2. Obs. 56.n. 9. Zas. vol.2. cons.10. incip: in causa exsecutionis,n.7.

Quæ enim pietatem, existimationem, verecundiam nostram lædunt, & generaliter, quæ contra bonos mores fiunt, nec, facere nos posse, credendum est, *l. qui filius. 15. ff. d. condit. institut.* Hinc in altero extremo, nimirum in defectu peccant, & à Domino percussi intereunt, qui putant, misericordiam planè esse negandam delinquentibus, & ita de justitia sua nimis præsumunt. *Roland. à Vall. vol. 3. Cons. 77. in fin.* Quò pertinet, quod dicitur: Qui nimis justus est, plerumque in justitia sua perit.

gl. in cap: nisi cùm pridem. 10: verb.elicit. extr. d. renunc. fac. text. in c. serpens. 47. distinct.1. de pœnitent. Pacian: cons 33. n 88.

Nimius fervor convertitur in furorem,

Paris d. Put. in tr. d. Syndicat: in verb: tortura. §. an stetur dicto torti. n. 12. pag. mihi 984.
Summum jus, summa injuria *Cic. lib. 1. off.* Sub juris (stricti scilicet) autoritate & scientia sæpe perniciose erratur,
l. 91. §. sequitur. d. verb: oblig: Ioh: Oldendorp. Vol: 1. cons: Marpurg: 3. n. 3.

OBSERVATIO III.

An filius capitaliter delinquens, à patre judici oblatus, & vice versa evadat pœnam mortis.

1 SI filius delictum, ultimo supplicio dignum, commiserit, curet, ne per lictores aut alios, sed per patrem ad judicem ducatur, & eidem vel superiori offeratur, sic mitiùs & pœnâ mortis non est afficiendus,
secundùm text: l. milites agrum: §. desertorem. ff. d. re militari: Schrad: d. feud. part: 9. cap. 4. num: 45. Nevizan: in Sylv. nupt: lib: 1. n. 58.
quem etiam omnino vide in consideratione *observationis* 2. 3. 4. 5. 7. *& 20. hoc tit. eod: lib.* 1. *n.* 62. 67. 68. Ubi multos gratiæ impetrandæ modos ordine recenset.
Peregrin: de jur: fisci. lib: 2. tit: 5. n. 14. Hieron. Gigas de Crim: laes. Majest: lib: 3. sub rubrica, de pluribus & variis quæstionibus: quæst: 6. Salicet. in l. propter insidias. C. qui accusare possint. Felin: in c. accusasti. num. 13. ff. de accusat: Mars: in l. 1. §. ad quæstionem: n. 16. ff. d. quæst: Tyraquell: in tract: d. pœn: leg: caus: 18. Gravet. cons: 309. n. 3. Menoch. 2. arb. jud: cas. 347.

2 Quod etiam obtinet, si pater delinquens à filio præsentatur:
Gothofr. in not: ad dict. text. Cravet. cons. 309. num. 3. Tiraq. de pœnis legum. caus. 18. Cœp. caut. 2. Menoch. de arbit. jud. quæst. Cas. 347.

qui

qui pluribus exemplis observatæ praxeos & authoritatibus idipsum comprobant.

Recenter. Respons. juris in causa aliqua contra sagas incerto autore. pag: 68. n. 421. Gigas dict: loco.

Ubi post alios statuit idem etiam obtinere in patre & filio judæis, quia, quoad judicialia utuntur jure communi Romano *l. 8. C. de Judæ. & Cœlicol.* Quæ autem pœna hoc casu sit indicenda, *Menoch. ibid.* arbitrio judicis relinquit: Verùm hanc cautelam, quamvis etiam in crimine læsæ Majestatis procedere afferatur, periculo- 3
sam esse existimaverim, cùm hodie judices eam non observent, 4
ut scribit

Iul: Clar: lib: 5. sent. §. fin: quæst: 60. vers. solent etiam:

Attamen, quando facinorosus aliàs nullam effugiendi viam ag- 5
gredi potest, vel cum majori periculo evasurus est, tentare licet, abundans enim cautela non nocet, atque æquum judicem expresso juris textu, tot authoritatibus non immeritò motum iri arbitror.

OBSERVATIO IV.

Vt ad mortem condemnatus liberetur.

AD locum supplicii quando condemnatus ducitur, procure- 1
tur per ejus amicos, ut illud fiat, unde transitus est alicujus Cardinalis, hîc enim, si redditur obviam, criminosus condemnatus liberabitur: Hoc privilegio fruuntur Cardinales, ut sibi obviantes ad mortem condemnatos liberare possint:

Bald. in l. addictos. C. de appellat. Carer. in pract. crim. tit: d. homicid. vers: circa itaque secundum. n. 7. & 8. Iul: Clar: in pract: crim: §. fin: quæst: 98. vers. ulterius quæro: 5: & ibidem relati Dd. Cæp. caut: 2.

ubi etiam mentionem facit solennitatis hoc modo liberandi *Tiraq: d. pœn: leg. caus. 55.* Eo jure olim Romæ vestales etiam utebantur, præstito tamen juramento, fortè fortunâ, & non datâ operâ

2 se intervenisse, *Plutarch. in Numa. tom. 1. oper. n. 119.* Qui autem propter commissum crimen falsi ad mortem condemnatus est, ut fieri potest

secundùm l. 1. §. fin: ad l. Corn: de falsi. §. item lex Cornelia. Inst: de public: judic:

hujus beneficii non est particeps,

l. Lucius 17. ad Turpil: Muscatell: in pract: crim: de cognit: delict: de Falsis. num: 27.

3 Præterea hic mos est quàm rarissimus, & in terris Imperii planè inusitatus, maximeque improbatur

à Godelm: d. mag: & venef: lib: 3. cap. 1. n. 13. & seqq.

Improbum fuit olim privilegium Judæorum, quorum ad instantiam Præses Romanus in festo Paschatos, facinorosorum aliquem, quem elegerant, tenebatur impunè dimittere & liberum: Ut constat ex Euangelistis: Qui parcet lupis, occidit oves.

OBSERVATIO V.

Ad liberandum aliquem vel pœnam saltem minuendam & differendam exsecutionem.

1 SI quis ex populo indicet, condemnatum esse alicujus artis perfectè peritum vel magni roboris, vel etiam Reipublicæ, sive alicui civitati admodum utilem, judex debet exsecutionem supplicii differre, & Principem consulere,

per l. Ad bestias. ff. d. pœn: & ibi Dd. Gomez. tom: 3. resolut: cap. 13. d. tort. reor. num: 36.

2 Nisi fortè tumultus propter suspensam exsecutionem oriatur, vel plectendus sit publicus latro, quia tunc potest fieri exsecutio,

l. si quis filio exhæredato. §. 3. & §. hi autem omnes. de injust: testam.

3 Vel, si quis dicat, condemnatum esse egregium militem (quæ cautela, quomodo hodie â militibus in pessimum detorqueatur abu-

abuſum, narrare periculoſum eſt, attamen toti fermè mundo conſtat)

gloſſ. in l. & ſi ſeverior. in verb: certis rationibus. C. ex quib: cauſ. in fam. irrog: Didae. Covar: lib:3. reſolut. cap. 9. n. 6. Iul. Clar: pract. crim. lib:5. §. fin: quæſt: 60. num: 25. & 26.

ubi in eandem ſententiam plures allegantur, & exemplum â *Pariſ: de Put:* practicatum, ut & Dyni adducuntur, qui â pœna liberaverat inſignem aliquem fabrum, cui manus erat amputanda. Utilis quoque eſt probatio meritorum, in Principem vel 4
Rempublicam collatorum: Nam quandoque remittitur pœna ei, qui multùm ſervivit Principi:

Gloſſ: in parag: plenè. in verb: ob meritum inſtit: d. jur: Nat: Gent: & Civ: Iul. Clar: dict: loc: n. 27. Gail. 2. obſ: 110. num. 41.

Alia quoque non parùm conducentia copioſè recenſet *Tiraq: in tract: de pœnis.* Princeps itaque vel Reſpublica ſuperiorem non recognoſcens, re perſpecta & pro evidenti Reipub. utilitate, poteſt pœnam remittere, vel arbitrariè minuere *Gomez: tom: 3. reſol: cap: 13. num: 36.* Quod verum putarim, niſi crimen ſit enormiſſimum *vide obſerv: 6. ſupr. d. inquiſ: & accuſ:* Tunc enim maximè utile erit Reipub., ut malum de medio tollatur. Poteſt etiam reus allegare, quòd delictum ſit antiquum, ſcilicet commiſſum 5
ante decem annos, iſto enim caſu non debet pœnâ mortis affici, ſed mitiori per

text: in l. ſi diutino: ff. d. pœn: & Dd. ad iſtam legem communiter: Iul. Clar. pract: crim: lib: 5. parag: fin: quæſt: 60. num. 32.

reſtringit illud ad leviora, allegans exemplum furis abſoluti: Id quod etiam obtinere putat in illis, qui propter contumaciam ſunt condemnati. Laicus delinquens fiat Clericus, ſic â judice 6
ſeculari puniri non poteſt *Doct. Mart. d. jurisd. Eccleſ. part. 4. cent. 2. caſ. 121. pag. 210. Cœp: caut: 2. num. 8.* qui tamen ibidem quoſdam in contrarium & contraria exempla allegat. *Ferrat: caut: 23.* quæ cautela

tela non est tuta, judices enim nostri temporis servant contrarium, 7 *dicit Ias. l. cùm quadam puella. ff. d. jurisdict*: Si Judæus est, baptizetur & fiat Christianus, tunc enim secundùm multos, quos allegat

Ferrat: caut: 24. n. 4. vide omnino Nevizan in Sylv. nupt: lib: 1. num. 58. 62. 67. 68.

non solùm â pœnâ spirituali quoad Deum, sed etiam à corporali quoad mundum liberatur, quod propter multas rationes in enormibus & atrocioribus delictis tam Divino, quàm gentium jure morte mulctandis (quas operosè deducere non est mei instituti) verum non esse puto, praxis est quoque in contrarium & communis opinio. *Iohan: de Ana. in c. d. hic. d accusat.* Vide tamen communem contra communem *Cavall: quæst: 294.* In aliis verò criminibus in sententiam Dd. affirmativam statuentium, facilè condescendo: Qui tamen eam, tunc demum veram esse, ajunt, si Judæus baptismum petiit bona intentione, sincera conscientia, odio impiæ blasphœmiæ, & feralis sectæ Judaicæ, & amore Dei & Christianismi: non autem, ubi metu & formidine pœnæ, vel accusationis jam intentæ, vel brevi intentandæ ob delictum â se commissum, atque ita mala fide, dolosè & fraudulenter, ut hoc colore, pallio & prætextu pœnam delictorum præteritorum non tantùm evitet, sed etiam imposterum securiùs delinquere possit. Atque ita accipiunt

C. ad abolendam extr: d. hæretic: Ruin: cons. 13. n. 3. in fin: Speckhan: Cent: 2. Class: 1. quæst. 17.

Ubi hanc quæstionem pertractat, addens ibid. ex Ruino, malam fidem, fraudem sive dolum hoc in casu satis probari, si Judæus de crimine vel diffamatus, vel accusatus fuerit, *per notat. Bart: & Dyn. in l. 1. d. pœn.* Etiamsi autem Judæus per assumptionem baptismi â pœna legis, statuti sive consuetudinis liberatus fuerit, non tamen liberatus erit ab emendatione, & satisfactione damni, læso illati, de qua propter consequentiam & causæ connexitatem rectè cognoscit Judex judicii criminalis.

Ruin: vol. 5. cons: 13. num. 2. Iul: Clar: in Crim: tract: parag: fin: quæst: 51. n. 19. in fin: Speckhan:

dict.

dict. loc. in 7. & 8. per. l. interdum. §. qui furem. & ibi Bart. d. furt. Bald. in l. si quis ad se fundum. C. ad leg. Iul. d. vi, & in l. de possessione. C. unde vi.

OBSERVATIO VI.

Ad differendam exsecutionem.

FIrmiter præsupposito, reum concessis dilationibus ad defensionem suam esse admissum, sufficienter auditum & juris ordinem legitimè servatum, sententiamque prævia matura deliberatione & causæ cognitione esse latam, exsecutio in criminalibus regulariter non debet differri *l. cum reis. C. d. pœn.* & alibi passim, etiamsi condemnatus asserat, se habere aliquid revelandum Principi, ejus personam concernens, statum & salutem: 1

text. est in l. si quis forte. ff. d. pœn. & ibi Bart. & Dd. Heig: part: 2. quæst. 32. n. 47. & seqq. Gomez. in tom: 3. resol: cap. 13. num: 35.

Cui, quod obiter insero, ibidem in annotationibus Eman. Soar. est contrarius, & monet judices, ut in ejusmodi casibus cautè sese gerant, & operam obnixè dent, num possint aliquid veritatis expiscari: Nam pro conditione personarum hujusmodi allegationes & promissiones non esse susque deque habendas. Sunt tamen cautelæ, ut nimirum Condemnati, si volunt, exsecutionem differre, fortè ad impetrandam gratiam & veniam delicti, curent, ut de graviori crimine accusentur, ex quo gravior pœna venit infligenda 2

l. unic: §. fin: nih. innovand. appellat. int. Bart. ad istum textum. & in l. 2. §. fin: ff. d. cust. Reor. Lud: Rom: in singular. 566.

Quæ autem cautela, quàm sit periculosa, operæ precium non est verbosè monere. Alia quoque est, si nimirum quis dicat judici, 3 Condemnatum esse sibi obligatum ad reddendas rationes ex causa gesti officii, mercaturæ aut alia, petat & protestetur, ne de me-

dio tollatur, antequam eas certo termino, ad hoc præfixo, reddiderit: Hoc enim casu omnino debet suspendi exsecutio, secundùm

l. 1. C. d. bon. proscript: & ibid. Ang: Ludov: d. Piguera decis: 22. Ang. Gomez: tom: 3. cap: 13. d. tort. reor. num. 36. Bart: & Bal. in l. 2. parag: 2. ff. d. custod: reor: Fran: Munoz: de Escobar in tract: d. ratiocin: administratorum. cap. 4. n. 18.

Quod tamen intellige de dilatione modica, & quando brevi temporis spacio rationes reddi possunt, & dominus eas exigens non fuit in mora, nec apparet de fraude differendæ exsecutionis, nec subest timor evasionis è carcere, aut alterius scandali

Iul. Clar. in pract. §. fin. quæst. 97. n. 1. Benedict. Carpz. in tr. Crim: part: 3. quæst. 137. n. 17.

Aliàs secus obtinet, nec differenda est exsecutio favore Reipub.

arg: l. ita vulneratus. ff. ad leg: Aquil: l. Provinciarum præsides. C. d. feriis. Bart. in l. 2. parag: 1. num. 4. ff. d. cust. reor. Ant: Gomez: dict. loc.

4 Item, si Princeps mandet judici, ut puniat non puniendum, vel præter solitam pœnâ severiori: Tunc enim in continenti non debet exsequi judex, sed ab exsecutione triginta dies abstinere, eamque duritiem differre, & omni honesto modo resistere *per l. si vindicari. C. de pœn. & ibi Angel.* Quam divinam propè constitutionem *D. Ambrosio suasore promulgavit Theodosius Imperator,* occasionem dedit septem millium hominum cædes, ejus jussu Thessaliæ facta.

vide præterea cap. non dicet. distinct. 10. Gram. vot: 31. Cognol: l. quicquid calore. n: 19. de reg. Iur: Cravet. cons. 310. Menoch. d. arbit jud: lib: 2. cas. 334. num. 6. Nevizan. in syl. nupt. lib: 6. n. 49. quem vide, & num. 50. Cœp: caut. 2. n: 5. Doct: Mart: d. regim: Eccles. part: 1. cap: 51. n. 31. & seqq. pag. 151.

5 Nulla unquam de vita hominis cunctatio longa. Melius est enim pro

pro veritate pati supplicium, quàm pro adulatione beneficium. Quæ facta lædunt pietatem, existimationem & verecundiam, nec, facere nos posse, credendum est. 6

l. filius. ff. d. condit: institut. 1. Maccab: 2. vers. 19. Tyraq: in tract: d. pœn: leg: caus. 34. n. 1.

Immò judex debet potius officio & Magistratu decedere fascesque prosternere, quàm injustis obedire mandatis,

Post. Abbat. in c. cùm teneamus. d. appellat. Felin. in c. consanguinei. d. re judic.

Quia debemus potiùs pati omnia mala, quàm malo consentire,

c. 2. d. novo per. nunc. c. itane. 32. quæst. 5.

Princeps quidem carcerem, sed Deus Gehennam minatur. Eripe raptos ad mortem (*iniquè oppressos, vel non satis auditos aut indefensos intellige*) Nec â declinantibus ad necem cohibeas te. Si dicas, en ignoramus hoc: Nónne expendens animos ipse intelliget, & qui custodit animam tuam, ipse cognoscet, & reddet cuique secundùm opus suum. *Prov. 24. vers. 11. 12.* Modestè tamen inferior judex superioris jussui refragabitur, dicendo, se quidem paratum esse parere, obstare tamen sibi hanc & illam rationem naturalis æquitatis, aut juris divini, adeoque secundam exspectabit jussionem, quæ si cum præceptis divinis & conscientia pugnet, nec dum attendenda erat,

Reinking: d. reg: sec. & Eccles. lib: 1. clas: 1. cap. 4. n. 5.

Decuriones civitatis, sive consiliarii, sive principaliores de civitate, vel alii in dignitate constituti non possunt condemnari ad mortem, nisi priùs Præses vel Prætor rescribat Principi 7

per text in l. Divi fratres. parag: 1. ff. d. pœn. l. 2. parag: 1. ff. d. bon. eor. qui sib. mort. consc. l. 1. parag. simili modo quand. appellat. resc. l. si quis filio exheredato. parag: ejus. ff. d. injust. testam. l. qui cædem. ff. ad leg: Corn. de sicar.

Nisi aliter tumultus in populo sedari non possit,

d. l. qui eædem. Gomez. tom: 3. resol. cap. 13. n. 39. in fin.

Prout etiam vice versa, vel propter reorum potentiam, vel me-

tum tumultus, & clamorem populi intervenientem exsecutio differtur, & in commodius tempus rejicitur,

Carer. in pract. crim: tit. d. homicid. parag: Circa itaque *secundum. n.16. Bened. Carpzov. in tract. crim. part. 3. quaest: 137. n. 13.*

OBSERVATIO VII.

Vt alicui mitior imponatur poena.

1 Efficiatur, ut Criminosus pluribus legibus & diversis poenis obnoxius, â judice favorabili mitiori poena puniatur, sic alibi graviorem dare non debet,

l. qui de crimine: C. d. accusat: & ad istam legem Aug. & Salyc.

2 Quae autem cautela nihil patrocinatur, si ipse delinquens ita procurasset, ut majorem poenam, quam ab alio judice metuit, evita-
3 ret. Alia est quoque cautela: In atrocioribus delictis manda-
4 tum non excusat, si tamen jussu alicujus Tyranni vel Domini sui ex ejus adhortatione & metu quis aliquem interfecerit, morti naturali non traditur, sed civili & extraordinariè plectendus est,

l. Servos. C. ad l. Iul: de vi pub: & priv. l. Gracchus. C. d. adult. Bart: & Salyc: ad dict: l. Servos:

Id quod etiam obtinere dicunt, si homicidium fiat ad preces Principis vel Tyranni, sunt enim secundùm proverbium preces armatae, & putant hoc probari

l.1. ff. quod jussu: & ibi gl. Menoch. d. arbit: jud: quaest: cas. 354. n.14. Tiraq. tract: d. poen: leg: caus: 35. Afflict. decis: 69. num: 5. Gail. lib: 1. de pac: pub: cap: 4. n.13.14.

5 Quanquam autem tales mandatarii in foro seculari ab ordinaria poena subleventur, & quodammodo excusentur, non tamen erunt exculpati coram Deo, & in ejus extremo judicio, neque in foro Ecclesiastico, *Anton: Corset: singul: 173. in verb: metus.* Omnia enim

mala

mala potiùs, immò mors ipsa sustinenda, quàm malo consentiendum: Sponte & ultro crimen confitens mitiùs est puniendus,

Gail. lib. 1. de pac: pub: cap. 15. n. 10. Tyraq. de pœn. caus: 30. per tot.

Quomodo sponte comparens, delictum fatens, ejusdemque reos detegens, veniam impetrare possit. *vid. observ. 12. hoc tit.*

OBSERVATIO VIII.

Pro judice, ut videat, ne criminosum confessum vel convictum consanguinei vel amici ad carceres accedentes veneno interimant, vel ne ipse sibi manum inferat, atque ita executione eximatur.

REos ita in carceribus esse custodiendos & separandos, ne ad delicta, vel neganda, vel palliandainstrui, vel de elabendo consultare possint, 1

videre est ex observ. 11. supr. de capt. & carc.

Postquam autem, vel sunt confessi, vel convicti, ita ut propediem latâ sententiâ condemnatoriâ supplicio sint afficiendi, facilior plerumque patet aditus ad carceres, etiam sanguinis necessitudine junctis. Verùm caveat judex, quia nec tunc res erit extra periculum, præsertim si crimen sit atrox, & consanguinei sint nobiles vel egregiæ familiæ: Qui interdum conantur facinorosos occulto veneno de medio tollere, ut evitent pœnam ignominiosam, publicè inferendam, non timentes periculum, quod obid violent carceres & eâdem pœnâ sint puniendi,

2 3 4 5

ut scribit Hippol. d. Mars. sing. 150. n. 3. & sentiunt Iohan. de Arnon. Epitom. 50. Petr. Placa l. 1. Epitom. delict. cap. 23. num. 12. vers. illud profectò.

Immò ex *Baldo in l. libertas. ff. de statu homin.* refert *Iacob. Boulenc. in l. capitalium. § famosos: n. 123. ff. de pœn.* quòd si parentes incarcerati, qui mori debet, eum veneno interficiant, ne vituperentur, debeant puniri tanquam parricidæ: *ubi plura vide:* Memorabile

refert exemplum *Menoch. de arb. jud. lib. 2. cas. 285. n. 6.* Ob grave
6 crimen erat quis laqueo suspendendus, quod ægrè admodum ferens ipsius frater, exoptabat maleficum fratrem veneno necare, sed diligens adhibita custodia impediebat (nec enim permittebant custodes aliunde ei cibum vel potum deferri) impetravit tandem hic frater pridie, quàm maleficus frater laqueo esset suspendendus, ut eum alloqui & deosculari saltem posset. Cùm itaque eum allocutus esset, & deosculari fingeret, ore illi obtulit pillulam pessimi veneni, quam maleficus ore excepit, intelligens quid esset, & dentibus fractam demisit, noctéque
7 subsequenti vitam finivit. Caveat itaque judex, ne hoc modo vel simili necentur facinorosi, & condigno supplicio publico eximantur, inprimis si delicta eorum sunt atrocia, notoria & toti populo scandalosa, & curet, ne fortè illis instrumenta vel ligamina, quibus sibi vim inferre possint, relinquantur. Quanquam
8 autem delicta & eorum pœnæ morte exstinguantur:

l. defuncto. ff. de pub. jud. Menoch. dict. cas. ab init. Jul. Clar. in pr. crim. §. fin. quæst. 51. vers. 12. quæro nunc. & vers. 15. sed hic incidenter.

9 Attamen nihilominus judex maleficos ita vitâ defunctos laqueo suspendi, vel aliis ignominiis affici jubere potest secundùm praxin communem.

Bald. in l. 2. num. 2. C. qui testam. fac. poss. Immol. in l. Raynutius. n. 144. de testam. Cagnol. in l. pupillum, qui §. in hæredes. n. 2. ff. de reg. jur. Immol. in l defuncto. ff. de pub. jud. n. 1. & in l. 1. §. quoties. ff. de injur. Ant. Gomez. cap. 1. delictor. num. 79. Jul. Clar. & Menoch. in allegatis locis.

OBSER-

OBSERVATIO IX.

Alia ad differendam exsecutionem, & gratiam delicti impetrandam. Et alia pro judice sententiam ad mortem concipiente.

PRoeo, qui metuit, se brevi accusatum & condemnatum iri, cautela est, ut alium quempiam accuset: Si enim postea 1
condemnetur, executio suspenditur, donec contra istum ac- 2
cusationem propositam perficiat & ad finem perducat,

text. in l. si quis reus. ff. de pub. jud. & ibi Bart. Immol. Angel. & alii Dd. Gomez. tom. 3. resol. cap. 13. num. 37. in fin. vide etiam Iul. Clar. in pract. crim. §. fin: quaest: 14. vers. quintus est casus. 15. & quaest. 97. vers. est etiam. 2.

Quae tamen cautela, quàm raró fit practicabilis, & tuta expendentem non latebit. Ad reos liberandos interdum prodesse 3
potest imminens magna aliqua festivitas sive laetitia Principis publica, fortè propter victoriam, nativitatem filii, vel simile quid. Quapropter prospiciatur eo tempore, ut quispiam â Principe amatus eum penes intercedat ac veniam delictorum impetret: Tunc enim temporis Princeps illaesâ conscientiâ remit- 4
tere potest

l. ult. C. d. gener. abolit. l. 1. parag: 10. ff. de postulando. l. generalis. C. de sent. poss.

nisi sint atrociora, quae communis etiam gentium ratio morte mulctari statuit, ad quae sunt recensenda, homicidia dolosa, vel commissa ex proposito,

Num: pen. cap. l 3. C. de Episc. aud. Io Bapt. Plot. in cons. crim. varior. 7 3. num. 46. & seqq vol. 2. Farinac. lib. 1. quaest. 6. n. 15. & seqq. Bened. Carpzov. in jurispr. forens. part. 4. Const 9 def. 7.

vel adsit pars accusans dissentiens. *Farin. d. loc. n. 18. & seqq.* vel remis-

remissio tendat in grave Reipub: detrimentum *Anton. Gomez. tom.3. resolut.cap.13.n.38.* Huc repete etiam *observationem 4. suprà. tit.de cap: & carc.* Ne fortè Principi idem accidat, quod de Rege
5 Galliarum fertur, qui, cùm rogaretur, ut pœnæ gratiam faceret homicidæ, & responsum daret, se antea semel gratiam, ejusdem pœnæ fecisse eidem, â quodam homine simpliciori admonitus dicitur, posterius delictum perinde habendum, ac si ab ipso rege fuisset commissum: Nam si statim justitiam administrasset, homicidæ porrò peccandi facultatem præclusisset. Interdum & olitor est oportuna locutus. Principes & Magistratus dum lenitatis gloriam in impunitate sceleratorum, civitatibus exitiosa, affectant, quæ non clementia, sed crudelis misericordia est, *Antimach. pag:555. lib:3. theorem.22.* sese improborum pœnas subire non putant, *Bodin. de Repub: lib:4. cap.7. pag:488.* Aliam cautelam ad delicti gratiam impetrandam adducit

Gomez. tom: 3. resolut. cap. 13. num: 37. prope fin.

6 Ut nimirum condemnatus aliquam meretricem ê lupanari uxorem ducat: Quia per hoc videtur ei remittenda pœna, cùm exerceat actum maximæ charitatis, qui prodest in remissionem peccatorum

text. in cap. inter opera de Sponsf: & matr.

qui textus facit pro consuetudine Hispaniæ,

Nevizan. in syl: nupt: lib: 4. num. 33. ferme in medio.

Porrò dicit Gomez.

& per istum textum aliquando ita fuit practicatum in nostro regno, ut dicit & refert

Par. de Put: in tract: Syndic: in parte, an si judex, fol.116.

& quæsivi â peritis judicibus, qui idem mihi dixerunt. Hanc etiam approbat *Emman. Soarez. in annotat: ibi. ad Gomez.* Plures de consuetudine attestantes refert

Iul. Clar: parag: fin: quæst 98. vers. 6. ut & Boer: decis. 107. n.20. Paul. Christina. decis. Belg: 48. part. 2.

7 Quam tamen turpem corruptelam, bonis rationibus destitutam, rectè improbat Gomez. ratiunculam ex allegato textu refellens

ibidem

ibidem ut & Tiraq. de pœn. cauſ. 56. in fin. Cùm tendat in grave præjudicium Reipub. Et viles ribaldi ac infames quotidie delinquerent, ſperantes veniam, meretrices uxores ducendo. Inſuper matrimonia debent eſſe libera, qualia non ſunt ſpe evaſionis ultimi ſupplicii coacta. Quid ſi condemnato honeſtas civilis tantillum cordi ſit, vel ex conſpicua familiâ ſit, quis crediderit eum ejuſmodi uxorem perpetuam ignominiæ memoriam, domi ſuæ retenturum, nec brevi poſt liberationem aliquo prætextu repulſurum vel deſerturum? Vel quid ſi condemnatus
epuduerit & callo frontem obduxerit, ut ſolent illi, qui ſemel 8
limites ita ſunt transgreſſi, ut flagitiorum publicè ſint damnati? Númne de eo ſpes erit ad frugem redeundi, meretricem convertendi & cum ea tranquillè cohabitandi, an potiùs majus malum & ulteriora flagitia metuenda? Et ſi vel maximè quipiam exſiſtant, qui ejusmodi conjuges ferre poſſunt & volunt:
Tamen ſanctior res eſt matrimonium, quàm ut ita debeat con- 9
taminari, & ex impunitate delicti, morte piandi, cauſam trahere. Quapropter damnatus ad capitale ſupplicium, nec poteſt 10
liberari per virginem ſive puellam, eum in matrimonium petentem: Etiam per rationem

l. ſervos. in fin: C. ad l. Iul. de vi pub: Treutl. vol: 2. diſp. 30. de priv: delict. th. 3. lit. g.

& per rationem generalem, ne ſcilicet delicta maneant impu- 11
nita: *l. 3. C. de Epiſc. aud.* Et per eam, quæ legere eſt apud

Gilhauſ. in arb: jud. criminal. tit. de furto n. 34.

Contrà ſentientes poſſunt videri apud *Berlich. part. 4. concluſ. 45. n. 34 35.* Nec praxis Imperii contrarium admittit. Alius gratiæ modi, quanquam inſoliti, mentionem faciunt quidam DD.
Si nimirum condemnatus in loco ſupplicii, rupto laqueo vivus 12
in terram deciderit, eum liberari vel ſaltem exſecutionem, donec Princeps conſulatur, ſuſpendi debere aſſerentes

Nicol. Boer. deciſ. 217. n. 19. & alii paulò pòſt allegati.

Sed væ illi, cui præter hanc nulla alia gratiæ ſpes ſupereſt. Quædam exempla narrat *Iul. Clar. in pract. crim: §. fin. quæſt. 98. verſ. ultimo.*

Qui tamen mortem istum non approbat: Cùm omnino
14 exsequenda sit condemnatio juxta formam sententiæ, in qua
communiter solent addi illa verba: Furcis suspendatur, ut mo-
15 riatur. Quapropter etiam cautus judex, in concipienda senten-
tia condemnatoria ad mortem non simpliciter dicit & pronun-
ciat, talem capitis pœnâ damnamus, omissis istis verbis, ut moria-
16 tur, vel ut anima â corpore separetur: Ubi namque de capitis
pœnâ simpliciter fit mentio, pœna naturalis mortis non intel-
ligitur:

Marant. part:4. dist. 1 n. 63. & dist. 2. n. 3. Chassan: in consuet: Burg: tit. des justices §. 5. n. 4. Myns. 2. obs. 45. & cons: 59. n 49.

Pœna enim capitalis est triplex, alia mortis naturalis, alia, qua perditur libertas, alia exilii *l. 2. ff. de pub: jud: l. capitalium. ff. de pœn.* Unde statutum imponens pœnam capitalem intelligitur de minima, scilicet relegatione. *Nevizan. in sylv. nupt. l. 1. n. 62.* Et semper in dubio intelligitur de mitiori pœna

l. si præses. ff. de pœn. l. pen. eod. Ang: de Malef. in verbo, & ibi caput â spatulis num: 32. Imol. in l. 2. ff. de pub: jud: Ias. in l. transigere. n. 9. C. de transact. Hippol. de Mars: in pract: crim: §. opportunè. num. 39. 40.

Quam opinionem communem esse tradunt, quos adfert *Iul: Clar. in pract: crim: §: fin: quæst: 67.* Et gladii pœna aliquando pro quacunque gravi coercitione citra mortem sumitur.

Menoch. de recup. poss. rem. 9. n. 355. & n. 356. ubi alios allegat. & l. solet. de off. procons. ff. l. imperium ff. de jurisdict. l. nemo potest. de R. I.

Mortis mentio quoties fit in canonibus contra aliquem, intelligitur mors civilis vel excommunicationis

cap. per venerabilem. qui fil. sint legit. Hier. Gig. de crim: læs. Majest. lib: quæst. 10. 12. 13.

Hinc secundùm praxin Imperii Romani ita concipiuntur hujusmodi sententiæ: Das Angeklagter mit dem Schwerdt vom Leben zum Tode gestrafft werden sol/ etc. Daß Angeklagter mit dem Strang oder

oder Ketten vom Leben zum Tode zu richten: *Const:Crim:art.192.* quæ verba hunc apertè volunt effectum, ut mors sequatur. Propterea, etiamsi casus ille insolitus, quo rupto laqueo damnatus incolumis in terram decidat, contigerit, nihilominus strangulari debet, ut moriatur 18

Cagnol. in l. favorabiliores. de reg. jur. Papo lib. 24. tit. 17. arrest. 14. Muscorn. tract. d. jurisdict. n. 93. quos refert & sequitur Treutl. vol. 2. disp. 30. th. 3. lit. g. Gilhausen. in arb: jud. crim. in verb. furtum, num. 33.

Cui refragantur, & priorem opinionem amplectuntur:

Luc. de Penna in l. 1: C. *de deserto. Dec: in l. favorabiliores. ff. de reg. jur: n. 8. Alc. 3: præsump. 44. n. 6. Par. de Put: in tract: Syndic. in parte, an si judex. Wesenb. in parat. de pœn. n. 9. Gomez. tom. 3. resolut. dict. cap. 13. n. 37.*

qui ibidem putat ejusmodi casum esse miraculosum, dicens: 19 Unde in hoc dubio justius & rectius erit exsecutionem suspendere, quàm fortè veritati & signo miraculi resistere: Quia (veluti ineptam & falsam hanc ratiunculam addit) refert scriptura sacra ex precibus Beatæ Mariæ virginis & aliorum sanctorum hoc ita contigisse, & quosdam liberatos esse. Hæc *Gomez.* pro suo placito asserit, sed non probat, nec ejus opinionem, nec ridiculas rationes in dicto loco allegati textus tam Juris Can. quàm Civ. quicquam sublevant, sed planè perperam sunt citati. Simile exemplum narratur à *Nic. Boer. decis. 207. n. 19.* Nimirum aliquem suspensum fune fracto, meritis Beatæ Elizabeth esse liberatum, Judicem iterum suspendi jubere noluisse, dicendo, quem Deus liberavit, denuò suspendi non permittam. Alia res est, 20 quando suos propter innocentiam & fidei constantiam, in extrema Tyrannorum afflictione miraculosè incolumes intermedum conservat Deus Optimus Maximus: Veluti Sadrach, Mesach & AbedNego *Dan. 3.* & ipsum Danielem *Dan. 6.* & alios: Longissimè alia est, quando in ipso actu exsecutionis, contra ho-

minem flagitiosum, legitimè confessum, vel convictum, atque damnatum aliquid insoliti, modo tamen naturali, accidit. Si
21 dictus casus pro miraculo esset habendus, ac propterea criminosus liberandus, quis diffiderit istum & similes carnificum, damnatis interdum faventium, fraudibus esse obnoxios, ac proinde cum magna justitiæ & Reipub. jacturâ frequentiora fore ejusmodi miracula fictitia.

OBSERVATIO X.

Pro reo in pœnam pecuniariam fortè condemnando in delicto, quo propter defectum pecuniæ pœna corporalis est inferenda, ut evitet carceres.

1 DElinquens pœnâ pecuniariâ, & in ejus defectum corporali afficiendus incarcerari & detineri potest, etiamsi fidejussores de solvenda pœnæ qualitate dare vellet, vel eam deponere: Quippe quód in pecuniariæ subsidium corporalis succedat, dati fidejussores pendente inquisitione non solvendo fieri, & depositum fortè perire possit: Unde, si reus præstò non esset, pœna atque justitia deluderetur:

Bart. in l. 1. n. 2. & 3. ff. de cust. & exhib. reor. Ang: Aret. de malef. in verbo, quod fama pub. praced. n. 67. & in verbo: pro quibus & quolibet. n. 10. Bart. in l. nemo dubitat. de reg: jur.

Quam tamen sententiam restringit

idem Bart. in l. item liberatur. ff. quibus mod. hypoth. vel pig: solv.

Est autem cautela, ut in ejusmodi casu accusatus vel inquisitus
2 molestias carceris effugiat: Si nimirum, statim atque convenitur, pœnam fisco solvat, dominium in eum transferendo, sub conditione condemnationis:

Bart: d. l. 1. num. 4. & l. item liberatur. Ang: Aret. dict. loc.

Hæc cautela commodiùs referri posset *ad tit. de capt: & carc.*

OBSER-

OBSERVATIO XI.

Pro bonis fiscalibus augendis, & contraria, ne bona jure hæreditatis ad delinquentem ventura veniant in publicationem.

SOlent judices filios familias aut alias personas, quæ successionis alicujus spem habent, ante parentis vel alterius personæ 1
mortem, cujus successio delinquentibus obvenire potest, condemnare: Sed ipsi malè fisci causam agunt: Hoc enim modo portione, quæ mox ad damnatos hos venire deberet, fiscus ipse privatus remanet: Bona enim futura vel post publicationem 2
& damnationem delata, fisco non acquiruntur

l. si tibi mandavero. §. in cujus. ff. mandat: Bart: in l. 1. ad fin: ff. de bon: damnat: Alex. in l. ex facto. §. Julianus de vulg. & pupil: substit. Boss: in pr. crim: tit: de bon: pub: n. 15. & 27. Qui n. 28. ibid.

suadet, ut judices Principis aut fisci beneficium respicientes utan- 3
tur cautela & differant condemnationem post mortem patris vel alterius: Hoc modo reo condemnato, bona trasibunt in fiscum adita hæreditate, & non adita jus succedendi transibit in eum, tunc scilicet, si illud jus ad hæredes extraneos poterit transmitti: quæ est communis Dd. opinio in

l. si quis mihi bona. §. si quis planè: ff. de acquir. hær. Jas. in d. l. si quis mihi. §. servus municipii: circa. fin. Jul. Clar. in pr. crim: §. fin: quæst: 78. vers. sæpe contingit.

Sin autem ad extraneos hæredes jus prædictum transmitti non poterit, neque poterit fiscus quicquam prætendere, Fisco enim 4
quando bona publicantur, generaliter non cedunt ea, quæ non veniunt ad extraneos hæredes *Gloss. Bart. & Bald: in l. 1. C. de bon. qua liber.* Contra hanc cautelam è diametro est alia, quam ex

D. Nell. prima parte secundi temporis, quæst. 30. refert, idem Boss. num. 29. ibid.

5 Ut Banno puniendus, vel cujus bona erunt publicanda, ante condemnationem renunciet juri adeundi cum consensu illius, ad quem eo repudiante devolvitur, de quo fiscus conqueri non potest:

l. Quod autem. in prin. ff. quæ in fraud. creditor.

Cùm juri adeundi possit renunciari: *tot. tit. C. de repud. hæred.* Est etiam alia cautela contraria, ut nimirum pater, antequam moriatur, exhæredet filium maleficum cum causa, *juxta auth. non licet.* C. *de lib: præterit.* Et sanè causa est legitima, si filius fortè molitus est contra patriam, aut hominem occidit: *Boss: ibid: n.* 30. Vel si est extraneus is, cujus bona ad delinquentem ab intestato devolverentur, alium instituat hæredem:

Laurent. Tennin. Rodulph. in tract. caut: cap. 92. *n.* 19. *&* 20.

6 Sed, quicquid sit, quis non satis intellexerit antè dictam cautelam fisco quidem favorabilem, sed reis captivis, ut & expeditioni ju-
7 stitiæ esse maximè injuriosam? Carceris namque custodia non debet degenerare in pœnam, ut sunt communia, & præcipit *Const. Crim. art.* 11. *& art:* 218. Quod tamen fit, quando in nimis diuturno carcere delinquens detinetur, etiamsi ille non sit perpetuus, sed temporaneus, qui quoque tanquam pœna irrogatur.

Farin. in pr. crim: lib: 1. tit. 4. quæst: 27. *n:* 104. *&* 105.

Insuper duplici pœnâ delinquens ac propterea iniquè punitur: Altera est, quòd longo temporis intervallo usque ad alterius obtium in mala mansione retineatur: Altera, quòd nihilominus publicatione bonorum & coercitione, delicto suo condi-
8 gna afficiatur. Ad hæc, quanquam fiscus sit favorabilis, non tamen ita illi est favendum, ut reo inferatur injuria: Immò reus favorabilior est fisco:

Farinac: lib: 1. pract: crim: tit. 5. quæst. 43. *n.* 13. *per alleg: text. l. Arrianus. ff. d. obligat. & act. l. non puto ff. de jur. fisc. Boss. in pract: crim: tit. de fav. defen. num.* 2.

Porrò judex omnes captivos, juris ratione, intra unici mensis spati-

ſpatium (ſi nimirum fieri poteſt, & matura, decensque cauſæ cognitio admittat) abſolvere debet, vel ſententia damnare,

l. fin C. de cuſt. reor. Damhoud. in pract: crim: cap. 17. num. 17.

Carceratorum enim cauſa tanquam miſerabilium perſonarum, eſt ſummaria, 10

Cyn. in l. fin. C. ſi quis alteri vel ſibi: Bart. in tract. de carcer. ad fin: Damhoud. ibid. n. 18.

11 Quanquam ex conſuetudine hodierna illud tempus pro neceſſitate circumſtantiarum & cauſæ probationum ſit judici arbitrarium: Nihilominus ei incumbit, ut cauſas criminales celeriter expediat: *Conſt. crim: art. 77.* Exinde ſi crimen eſt notorium, vel alia juſta ſubeſt cauſa, judex ſtatuere poteſt, ut loco copiarum dentur acta originalia Advocatis reorum: 12

Claud. Bertaz. in addit. ad conſilia Bertazoli patris ſui, in conſ. 130. lib. 1. quem refert & ſequitur Farinac. in pract. crim. lib. 1. tit. 5. quæſt. 39. num. 115.

Præſente reo ejusque Advocato ſolent etiam acta pervolvi vel perlegi, & quicquid ex iis deſideratur, communicari ſtatim. Unde colligitur juſtum & cautum eſſe ab ejuſmodi antè dictâ cautelâ abſtinere.

Alia eſt etiam cautela contra fiſcum, ne ei bona delinquentis applicentur, ut nimirum res in ipſum â teſtatore devolutæ teſtamento expreſſè, vel alia ratione prohibeantur alienari, idque favore familiæ, & ut in ea permaneant, ſic non tranſibunt ad fiſcum, ſed publicatis Criminoſi bonis, poterunt per illos, qui ſunt de familiâ, ſtatim vindicari, perinde ac ſi alienatio eſſet facta extra familiam per contractum, aut ultimam voluntatem

l. imperator. & ibi. Bart. ff. de fidei commiſ. libert. Iaſ. in l. fin: §. ſed quia noſtra C. commun de legat: Alex. conſ: 13. vol: 1. & conſ. 88. vol. 3. Deci. conſ: 442. num: 28. & 32. Grat. reſp. 21. col: ult. vol. 2. Socin. Iun; Conſ. 34. & conſ: 49. Peregrin. de jur: fiſci. lib. 5.

lib: 5. tit. 1. n. 98. Vbi plures Dd. citat & usque adnum: 126. ad hanc materiam lectu utilia continet. Grammat. decis: 105. num. 31. Gail. de pac. pub: lib: 2. cap. 14. n. 18. Regner. Sixtin. de regal. lib. 2. cap. 12. num. 44.

OBSERVATIO XII.

Pro timente, ut forté bona sua aliquando applicentur fisco.

1 Confiscatio bonorum (maximè in quibusdam regionibus, sub specie hæreseos vel rebellionis) in tam frequentem venit usum, ut etiam viri boni, propter falsas calumniatorum delationes, quibus nunc temporis Reges & Principes pro-
2 nas porrigunt aures, ac illis facillimè credunt, vix tuti esse possint, præsertim ditiores parasitorum aulicorum gratiam parùm curantes. Hæc conqueritur

Raimund. Fichard. in tractat. cautelarum. caut. 86. ibiq; refert cautelam Catel. Cottæ, in memorab. sub. verb: donatio causa mortis facta à marito:

3 Ut nempe timens bona sua aliquando fisco applicatum iri, ea mortis causâ donet uxori suæ: Talis enim donatio est valida &
4 morte confirmatur etiam civili, Banni & exsilii:

per text. l. sed si mors. ff. de donat. int. vir & ux.

Neque tunc fiscus bona ista sibi vindicare, nec ullam cum iis communionem habere,

juxta tex. express. l. res uxoris. 24. C. d. donat: int. vir: & ux.

nec interim donans factam donationem revocare potest: Mors namque exspectanda est, ut fiat irrevocabilis

d. l. sed si mors. Ias. in l. si stipulatus fuerim. §. 1. ff. de verb: oblig: Paul. de Castr. in l. post. contractum. ff. de donat.

Quæ cautela est pro uxoratis tantùm.

Alia

Alia quoque est ut nimirum bona sua convertat in rem 5
metallicam (si fidis ea manibus gubernetur) & inde percipiat fructus fodinarum: Partes namque fodinarum & fructus, die Bergtheile/vnd Außbeute der Gewercken/ per totum Romanum imperium, singulari privilegio & rei metallicæ favore, confiscationi, qualitercunque etiam delinquatur, obnoxia non sunt, veluti expressè legere est, in der Bergordnungen/ von der Bergfreyheit: Daß nemlich kein gewercke seiner theile/ in Kriegs-oder Friedenszeiten/ durch Vorbrechung oder sonsten/ sich müge verlüstig machen. Quò autem vesaniæ invidia & cœca habendi libido, etiam contra innocentissimos, interdum proruperit, ac propterea omnem ferme benedictionem divinam à re metallica abegerit, factorum evidentia monstrat. Si nihil planè causæ est, cur nonnulli ditiorum in carceres detrudantur, divexentur, iisque bona auferantur, hoc tandem injustitiariis & calumniatoribus stat pro ratione: Quid ipsi mortalium ex statu plebejo cum tantis divitiis?

Optimè præesset populo & Reipub. Princeps, qui tale 6
pestiferum vitæ genus à se abigeret longissimè. Præterea namque, quòd proscriptiones bonorum omni Civitatum generi sint perniciosæ, maximè in unius dominatu, ex quo Tyrannus faciliùs, quàm in cæteris exsistit,

Bodin: de Repub: lib. 5. cap. 3. pag. 540.

nullaque re ex bona Principe Tyrannus faciliùs quisquam fiat, quàm proposita proscriptione bonorum, eoque magis, si tenues sint ejus opes & fortunæ. Nec occasio, nec crimen, nec calumniator, nec improbus judex unquam deerit: Sæpe Principum uxores, dum alienis opibus ac prædiis inhiant, maritos ad cædes & proscriptiones compellunt. *Bodin. dict. loc.* ubi cum aliis refert exemplum Achabi Regis Samariæ, qui, cùm nec prece, nec pretio prædia Nabot extorquere potuisset, Isabella uxor testes subornavit, qui hominem capitali fraude circumvenirent, ac læsæ Majestatis quæstionem intentarent: *1. Regum. 21.* Recentia & hodiernæ tempestatis exempla tangere nolo, ingens tamen autoribus eorumque vestigiis insistentibus, scelera conniventi-

bus oculis non obſcurè approbando, quos Dei manus nedum eſt adepta, metuo malum, quod ſi cavere velint, reſipiſcant, pœniteant, reſtituant, neceſſe eſt: Peccatum enim non remittitur, niſi ablatum reſtituatur. *c.peccatum.d.R.I.in 6.*

OBSERVATIO XIII.

Ne propter avaritiam Officialium reis delatis inferatur injuria, & quædam aliæ obſervationes remiſſivè pro impetranda gratia vel pœnæ mitigatione.

1 UT Princeps caveat, ne Officialibus vel judicibus, ad judicia publica conſtitutis, vel etiam aliis, qui delatis reis nocere poſſunt, bona eorundem, in eventum condemnationis & confiſcationis donet, vel donanda promittat, propter rationes inſertas, in *obſerv.2.tit.de Iud. Advoc. & proc.* monui: Quæ huc commodè repeti & referri poteſt. Idem quoque propter rationum identitatem, quæ legere ſunt *in dict.obſerv.* monendum
2 eſt, ſi fortè accuſatus, vel inquiſitus, ubi contra eum delictum contingeret probari, in pœnam pecuniariam veniret condemnandus, ne ſcilicet ante condemnationem iſta pecunia cuiquam donetur, vel in eventum condemnationis promittatur: Remitto itaque lectorem ad dictam obſervationem.

3 Quibuſdam in locis, mors hic invaluit peſſimus, ut judices, ſive ad judicia maleficiorum conſtituti officiales, quadrantem, trientem, vel etiam ſemiſſem capiant pœnarum pecuniariarum. Alibi poſt diuturnas, & carceris, & tormentorum ærumnas, rei innocentes reperti, antè non dimittuntur, quàm certam pecuniæ quantitatem, tanquam mercedem abſolutionis, & laborum, latrunculatoribus perſolverint. Quam corruptelam in multas Italiæ civitates irrepſiſſe conqueritur *Vincent. Caſtellanus in tract. de off.Reg. lib.4. cap.7. & 8.*

Ampla ſanè improbitati, probos vexandi feneſtra. Quod & quanta

quanta ibi locorum (præsertim si accedat delatorum & calumniatorum impunitas) fortunæ, famæ, vitæque innocentum creentur pericula, quàm iniquè postulati rei emungantur, divexentur & opprimantur, sani judicii latere potest neminem. Quæ omnia si tollere velit Princeps vel Magistratus, ut tollat illas insidiarum, & explendæ avaritiæ ansas, necesse est: Quod nisi fiat, væ hominibus probis & honestis! Jam dictus modus injusti lucri captandi conniventibus superioribus non infrequens etiam est in Germania, præsertim quando judices inferiores, vel certi commissarii ad quærendas sagas sunt Constituti: Qui quamdiu processus ejusmodi, ejusque exsecutio durat, de sanguine earum insuperque sæpe innocentum epulantur, & quilibet de quovis capite certam suam accipit mercedem. Incivile autem, absurdissimum & iniquissimum, semper fuit existimatum, ex damnati bonis, exsecutionis sumptus depromere, & ita hominem suo gladio jugulare, aut virgis à se emptis cædere,

arg. l.1. d. senatorib. Petr. Heig. lib.2. quæst.24.n.16.

Ad hunc titulum etiam bene repetuntur & referuntur, *observ.6. in tit. de inquisit. & accusat.* quæ est pro militibus, ne finito bello propter delicta, in eodem perpetrata, criminaliter inquirantur vel accusentur: *observ.23. ejusdem tit.* Pro inquisito, ut absolvatur vel saltem ne ordinaria pœna, sed mitiùs puniatur: *observ.2. tit. de indic. tort. & confess.* Pro judice, ne sit in causa, quo minùs delicta propter iniquum, præsertim in puncto torturæ procedendi modum, pœnis condignis puniantur, ac ipse teneatur de Syndicatu: Et pro reo etiam confesso, ubi imperitia judicis, vel affectata severitas tale quid admiserit, ne ei confessio etiam ratificata noceat. *observ.20. ejusdem tit.* Quomodo reus in crimine furti à torturâ & ab ordinaria pœnâ possit liberari. Item in casu homicidii, *observ. 19. in fin. ejusdem. observ.37. ejusdem.* Pro fiscali, quando reus, qualificatè est confessus: *observ.40. ejusdem.* Pro judice, ne utatur instrumentis insolitis, vel non consueto genere tormentorum: Et pro Advocato ad rei liberationem, quando judex fecit contrarium.

OBSERVATIO XIV.

Pro delinquente ad impetrandam gratiam criminis.

1 Delinquens, ut gratiam impetret, ſponte compareat, delictum fateatur & manifeſtet reos ejusdem criminis:

Bart. ad l.1.§.cùm quis latrones. ff. de quæſt. text. l. non omnes. §. fin. de re milit. l. unic. §. qua lege damnatus. ff. ad l. Iul. de ambit. gl. & Dd. ibid. Alberic. in l. quisquis. C. *ad l. Iul: majeſt. Boſſ. in pract. crim: tit. remed: ex ſol. clem. princ. Heig. part: 2. quæſt. 32. n. 33. & ſeqq.*

Faſſio autem delicti debet fieri cum omnibus qualitatibus, tam facti proprii, quàm alieni, alioquin hoc effectu carebit.

Bart. in quæſt. 8. Per Italiam in fin: verb. Circa ſecundum alleg. text. in leg. 2. ff. de jur. fiſc:

2 Sed hoc non eſt tutum, ſi crimen eſt atrox & non amplius in conatu conſiſtit, ſed ad effectum perductum eſt, ac perpetratum. In caſu autem, *l. quisquis. C. ad. l. Iul: Majeſt. §. fin.* & ſimilibus omnino profutura eſt, ubi expreſſé conſtitutum reperitur: Sanè, ſi quis

3 ex his in exordio initæ factionis, ſtudio veræ laudis accenſus, initam prodiderit factionem, & præmio & honore â nobis donabitur. Is verò, qui uſus fuerit factione, ſi vel ſerò (incognita tamen adhuc) conſiliorum arcana patefecerit, abſolutione tantùm ac veniâ dignus habebitur. Item quando quispiam ex car-

4 ceratis conſpiratoribus de frangendo carcerem, fortè pœnitentiâ ductus, vel alia de cauſa conſpirationem judici revelavit, impunitate gaudet:

text. in l. in eos. in fin: ff. de cuſt. reor. & ibi gloſſ. & Dd. Boer. deciſ. 215. num. 22. Marſ: in pract: crim: §. attingam. num. 50. Claud. Battand. *in pr. crim. reg: 142. Carcerum effractores. num. 7. Iod. in pract: crim: cap. 18. ſub rubr. de effract. carc. n. 3. ubi dict. l. in eos.*

ita

ita interpretatur, ut revelanti, non de conspiratione effractionis solùm, à Principe impunitas concedenda sit, si illius fuit particeps, sed etiam ipsius delicti pro quo revelans detinebatur, dummodo id sit remissibile

Prosp. Farinac. in pr. crim: quæst. 30. num. 194.

eam interpretationem approbat, præsertim, quando revelans non est conspirationis particeps: Tunc enim verbum, revelandos in textu appositum, intelligi de pœnâ non conspirationis, sed delicti, propter quod fuit incarceratus:

Allegans ibid. Cyrill. in sum. crim: part. 1. rubr. 12. de cust. reor: §. 2. num: 2.

Hanc potestatem remittendi in ejusmodi casu non solùm Princeps habet, sed & alii judices. *Petr. Premus de securit. prmiss. quæst. 1.*

Observatio XV.

Pro delinquente, ut impetratâ gratiâ sine periculo uti possit.

Qui petit gratiam alicujus criminis, licèt de jure non teneatur fateri se delinquentem, nec judex possit dicere ei, fatearis priùs delictum, alioquin non uteris gratiâ, tamen 1
exprimere debet id ipsum, pro quo gratiam petit, cum omnibus 2
suis qualitatibus, quæ Principis animum verisimiliter retrahere possunt à gratiæ concessione, si illas sciat

Ias. in l. damnosa. C. de prec. Imp. offer. Rom. cons. 449. Anchar. Cons. 160. Boss. in pract. crim: tit. de remed. ex sol. clem. Prin. num: 29. 33. & 38. Iacob. Boulenc. in l capitalium §. famosus. n. 207. ff. de pœn. Chassan. in consuet: Burgund. tit. des justices. §. 5. n. 18. & seqq. vide obs. præcedent. n. 1.

Quas si reticuerit, gratia Principis erit sub & obreptitia, pror- 3
susque invalida

Mascard. de probat. concl. 846. *Frider. Mindan. d. process. extrah. lib.*1. *cap.*15.*n.*4.

Quippe, quòd subreptio, maximè in gratiosis, ipso jure, etiam parte non opponente vitiaret impetrationem:

cap. ad audientiam. d. rescript. cap. dilectus filius ibid. gl. & Dd. Prosp. Farinac. in pract. crim: lib. 1. *tit.* 1. *quaest.* 6. *n.* 46. *& seqq.*

Usque adeò, ut obrependo & veritatem celando impetrans poenam temeratoris & falsi luat.

text: in l. si quis obrepserit. ubi gl. & Dd. ff. de fals.

& impunè possit occidi, *Alex. Cons.* 114. *vol.* 1. quem sequitur: *Boss.*
4 *dict. tit. n.* 37. Attende itaque tu, qui gratiam â Principe confidis impetrare, ut exprimas in supplicatione omnia ea, quae jure possunt avocare animum Principis â gratiae concessione, ne te subjicias periculo, sed ea securè uti possis, & ne tibi contingat, quod
5 ei, quem defendit *Cravet.* 2. *Cons.* & cuidam, qui impetratâ gratiâ de secundo homicidio, primi in literis non facta mentione Bononiae capitis supplicio fuit affectus. Quod post alios refert

Iul. Clar. in pract. Crim. §. *fin. quaest.* 59. *vers. debes autem.* 9.

Ubi etiam meminit alicujus sicarii insignis, qui obtinuerat literas impunitatis â Principe, neque expresserat, quòd tempore impetrationis erat in carceribus detentus, & fuit laqueo suspensus.
6 Dixi, eorum, quae jure Principem â gratiae concesfione avocare possunt, mentionem faciendam: Unde non omnia tacita, quorum expressio quidem posset movere Principem, sed non jure, ad gratiam denegandam, eam vitiant:

Boss. dict. tit. n. 34. *Farinac. dict. quaest. n.* 48.

Et secunda vice impetrans gratiam delicti, tenetur de primo delicto facere mentionem. Quod quomodo quidam intelligant.

Vide apud Nevizan. *in Sylv. nupt. lib.* 1. *num.* 151. *pag.* 75.

OBSERVATIO XVI.

Ne quis veniæ petitione censeatur delictum fateri.

QUomodo transsactio sit ineunda, ne propter eam indicium fiat ad torturam, vel quis tacitè confessus censeatur, dixi suprà *in obs. 5. tit. de indic. tort. & confess.* Hîc addendum est, quomodo accusatus vel inquisitus reus veniam à judice petere possit, ne delictum dicatur fateri. Præmittendum autem est, Dd. statuere, quòd regulariter sola supplicatione seu petitione pro impetranda veniâ quis non censeatur delictum fateri 1

Rom. & Alex. in l. 1. ff. d. nov. op. nunc. Ias. in l. decem. ff. de verb. oblig. Boss. in pract. crim: tit. de rem. ex sol. clem. princ. num. 29. Menoch. de arb. jud. lib. 1. quæst. 8. n. 37. Mascard. de prob. concl. 501.

Quod tamen non semper obtinet, nisi in crimine transigibili: Si namque in eo per compositionem non oritur confessio, quod videre est in suprà dicta *obs. 5.* eò minùs orietur ex simplici supplicatione 2

Blanc. de indic. n. 308. in fin. Farinac. in pract. crim: l. 1. quæst. 5. num. 25.

Itaque hoc observandum est, gratiam delicti, etiam non transigibilis, veniam petituro, ne scilicet eam petat solemniter, sive judicialiter, sed extrajudicialiter: Vel, si ei videatur expedire, ut judicialiter petat, expresè dicat & modestè protestetur, se ex humilitate gratiam petere, & ut magnis molestiis & sumptibus sublevetur, non ut delictum fateatur 3

Farinac. dict. loc. ubi vide Dd. quos ad hoc citavit & Hieron. Gig. de Crim: læs. Majest. sub rubrica, quomodo & per quos crimen læsæ Majestatis probetur. quæst. 23. num. 6. 7. 8.

OBSER-

OBSERVATIO XVII.

Ad pœnæ mitigationem obtinendam.

1 BOnam famam rem inæstimabilem hunc inter alios habere effectum, ut, etiamsi contra aliquem exstent indicia ad torturam sufficientia, nihilominus is, si eam de se probaverit, & quòd proximè præterlapso triennio fuerit honestæ vitæ, bonæ vocis & conversationis, quæstioni subjici non debeat: Quippe, 2 quòd indicia contraria hoc ipso sint elisa, nisi fuerint admodum prægnantia & gravia, invenies

in obs: 17. in tit. de indic: tort. & confess.

3 Quid autem si reus accusatus vel inquisitus post diuturnam tempus reperiatur deliquisse, númne bona fama & hoc operabitur, ut pœna mitigetur? Ita rectè statuunt

Tiraq. de pœn: leg: temp: causa: 29. n. 4. quem refert & sequitur Farin: in pract: crim: lib: 1. quæst: 10. n. 91. propter veram rationem: l. si diutino ff. de pœn: quæ est vita emendatio: addatur Neviz: lib: 1. sylv: nupt: num: 96. Covar: var: resol: 2. cap: 9. n. 2. vers: contrarium Corras: in miscel: 2. cap: 20. Gomez: ad l. 76. Tauri num: 5. ubi hoc declarat: Fachin: lib: 9. contr: cap: 38.

Quapropter cautela est pro delinquente, si ejus delictum post longum temporis intervallum manifestatum, atque is propterea captus sit, ut non temporis diuturnitatem solùm alleget, sed ostendat, etiam se à tempore commissi delicti vitam vixisse semper honestam. Tunc enim, impetu potiùs, vel infirmitate quadam lapsus, quam ex dolo & consuetudine deliquisse, est præsumendus, jam satis emendatus, ac ei propterea pœna minuenda.

Tiraq: & Farin: dict: loc: Tiraq: caus: 51. n. 1.

simpliciter dicit rationem vitæ ante actæ habendam circa miti-
4 gationem pœnæ. Ubi itaque quis post perpetratum, crimen ulte-

ulterius inhoneste vixerit, aliisque sceleribus se contaminaverit, temporis diuturnitas diminutionem pœnæ non operabitur. *Anton. Thes. decis. Pedem. 76. n. 5.*

An & quomodo excuset à pœna, vel eam mitigent ira, 5 furor, amor, ebrietas, senectus, infantia, minor ætas, (quæ contra factam confessionem, etiam in delictis in integrum restitui potest.

Anton. Blanc. caut. crim. 6. Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. quæst. 6. vers. 4.)

reorum multitudo, nobilitas, Carceris diuturnitas & similia, hîc operosè perstringere est supervacaneum, cùm ista passim apud Dd. jura criminalia tractantes reperiantur. Hîc etiam non incommodè apponi possent cautelæ, quomodo rebelles & seditiosi sint tolerandi, donec possint puniri, quomodo in casu seditionis sit simulandum & dissimulandum, quomodo multitudo delinquentium demulcenda, autores, sive pauci pœnis afficiendi: Item, quomodo innocens è manibus commoti vulgi, quod aliter compesci nequit, & ad præposteram & iniquam exsecutionem cum eo festinat, sine periculo possit eximi, nimirum, ut Magistratus iram simulet, captivitatem & atrox supplicium minetur, ad carcerem eum ducat, & post aliquod temporis intervallum sedatis paulisper furibundorum animis à calamitate liberet & dimittat incolumen. Cùm autem hæc in disciplina generali, Politica nimirum pertractentur, isto labore hîc supersedere volui.

OBSERVATIO XVIII.

Pro judice, ne in defectum pœnæ pecuniariæ delinquens corporis afflictivam evitet, & sic remaneat impunitus.

VUlgatum & ferme in ore omnium illud est: Qui non habet 1 in ære, luat in corpore,

l. fin. ff. de in jus voc. l. 1. §. fin. ff. de pœn. & alibi

Ddd paßim.

passim. Coler. de process. exsec. in præfat. n. 20. Thessaur. decis. 182. n. 1. & decis. 232. n. 1. & 2.

Et subsidiarium præbeat tergum, cui non suppetit pecunia:

Valent: Franc: de fidejuss. cap. 3. n. 217 Zas. in §. pœnales. n. 25. inst: de act: Menoch. arb: jud. cas: 447. Peguer. quæst: crim: 6.

2 Sed notandum, quòd tunc demum judex propter paupertatem delinquentis possit in locum pœnæ pecuniariæ subrogare corporalem, quando scilicet cognitâ ejus inopiâ, id faciat ante sententiam, secus si postea:

Bart: in l. 1. §. 1. n. 8. ff. ad Turpil. Blanc. in pract: crim: in §. verùm quia quandoque. n. 112.

3 Quia judex latâ sententiâ dicitur defunctus suo officio, ita ut eam amplius mutare & corrigere non possit *l. judex. posteaquam. 55. ff. de re judic.* Hæc hanc suppeditant cautelam, ut judex sit cau-
4 tus, quando versatur in casu, quo ob defectum pecuniæ pœnâ corporis afflictivâ delinquens venit afficiendus, ut, antequam pronunciet & ferat sententiam definitivam, cognoscat, an damnandus sit solvendo, ne post latam sententiam utraque pœna elabatur, & ita remaneat impunitus. Quamvis contrarium verius esse dicat *Thessaur. decis. 182. & decis. 232. num. 2.* Attamen hanc cautelam, observare tutius esse existimo.

OBSERVATIO XIX.

Pro magistratu vel judice, ne festinet inquirere, damnare & supplicio afficere quenquam, ex sola ratione meri imperii conservandi & actum ejus exercendi.

1 EVenit interdum, ut Magistratus, judex vel Officialis, cui concessa est potestas cognoscendi & animadvertendi in facinorosos, aliquot annorum intervallo, nullum meri imperii actum exercuerit, vel ei de jure isto controversia mota sit: Ne itaque hæc potestas, per multos annos non usurpata, temporis anti-

antiquitate obſcuretur, in deſuetudinem eat, vel fortè auferatur, Magiſtratus, judex vel Officialis, ex ſola & mera ratione tuendi juris ſui, acriùs & magno conatu inquirunt, in quem actum meri imperii exerceant: Unde contingit aliquando, ut innocens, vel 2
qui leve commiſit delictum, capiatur, quæſtioni ſubjiciatur, damnetur & ſupplicio afficiatur. Memini alicujus exempli, quod nominetenus adducere non attinet, ut pauper quispiam (ſusque deque habita *Conſtit. Carol. art. 160.* in illis verbis: Mehr ſol ermeſſen werden der Standt vnd das Weſen der Perſon/ ſo geſtolen hat/ vnd wie ſchädlich dem Beſchädigten der Diebſtahl ſeyn mag/ vnd die Straffe darnach an Leib vnd Leben ertheilen) laqueo ſit ſuſpenſus, qui comeſtibilia, non admodum multa, furtim abſtulerat & ablatio eorum Domino parùm erat nocitura, nec is ullius præterea criminis reus fuerat factus, adeò ut extra dubium ſub pœnâ levi fuiſſet dimiſſus, niſi prædicta ratio conſervandi juris obſtitiſſet. Sed proh Deum immortalem, quæ hæc eſt crudelitas, & impia fatuitas? Caveat ſibi judex ab ea & ſimilibus, caneque 3
pejus & angue ejusmodi conatum & cupiditatem delinquentem quæritandi & puniendi, fugiat, niſi velit Syndicatus reatum in- 4
currere & jurisdictione privari: Prout debent judices ſeveriter (nedum injuſtè) in criminalibus procedentes

Hip. de Marſ. in pr. crim. §. expedita. n. 86. Bald. in l. 2. d. cuſt. reor.

& homicidam quærendo, ipſe fieri homicida. Huc repete, quæ dixi *in obſerv. 1. tit. de inquiſ. & accuſat.* Nec à tramite juſtitiæ eum ſeducat prædicta ratio actum meri imperii exercendi, vel affectatæ ſeveritatis gloriola, ut illum, in quem admodum invehitur 5

Paris, de Put. in tract. Syndic. in verbo crudelitas offic.

eum ferociſſimam beſtiam compellens, & ut homicidam reprehendens, ibidemque referens: Quòd, licèt ille judex eſſet naturâ melancholicus, eo tamen die, quo homines trucidabat, omnibus alacer, jucundus, gaudens, blandus ac benevolus apparebat. De ſimili quodam ex judicibus Gallicis refert,

Henr. Steph. in præfat. libell. quem inſcripſit, ju-

ris civilis fontes & rivi, & ex eo Camerar. in hor. succisiv. part. 1. cap. 100. pag. mihi 470.

& inquit: hæc erat perpetua ejus cantilena, de sene quidem: suspendite, suspendite, alia multa furta commisit: de juvene autem, suspendite, suspendite, alia multa committet. Non fuerunt admodum dissimiles Caligulæ, de quo refertur, quòd quinquaginta reos capitali pœna, & quidem ex diversis criminibus, eâdem sententiâ damnaverit, ac sæpe ob id ipsum tantùm reos supplicio addixerit, ut cervicibus secandis voluptatem ac gloriam quæreret, aut gladii aciem experiretur.

Bodin. de Repub: lib: 4. cap. 6. pag: 461.

6 Non propterea delinquens ultimo supplicio afficiendus, ut conservetur jus maleficia coercendi, seu, ut hodie loquimur, jurisdictio criminalis: Sed ut malum de medio tollatur, & publico exemplo alii deterreantur. Lepida scilicet est sequela, jurisdictio criminalis est tuenda: Ergo hic vel ille suspendendus: Vel aliquis delinquens ad actum supplicii præter solitum magno studio est indagandus. Exemplo grave est, sic latronem requirere, ut innocentibus periculum fiat,

l. 2. C. de his qui latr: vel alios crim: reos occult. in fin.

Oldendorp. Cons. Marpurg: 2. vol. 2. n. 5.

7 Quis tandem erit innocens, qui vel leviter est suspectus, vel à malis calumniosé delatus, & incidit in extensos casses ejusmodi beluarum, qui, ceu diabolus, apertis faucibus anhelant sanguinem hominis, ambiunt & quærunt, quem perdant? Nonne sic ex leviusculis indiciis, dubiis sæpe & erroneis à monstris mortalium multi, ad quæstionem abripientur, vi tormentorum cessuri & innocentes peribunt? Quippe, quòd iniquissimi errores

8 quæstionum passim irrepserint, quod palàm fiet tractatum, *in primis titulum de indic. tort. & conf.* perlegenti. Væ itaque tibi, qui hoc modo jura, jurisdictionemque tuam tueri desideras, & actum meri imperii exerces! Exercebit in te vicissim actum justitiæ judex ille justissimus, ultimo & æterno puniturus supplicio, in die illo novissimo, quo optabis quidem, sed inani voto, potiùs omni

omni poteſtate cognoſcendi & exſequendi in criminalibus caruiſſe. Unde *Balth. Conr. Zahn. in tr. d. jur. municip.* monet, municipia non debere eſſe ſollicita, propter denegatum hoc & periculoſum jus gladii. Nobilibus Germaniæ, imperatorem immediatè recognoſcentibus, ab eo quoque merum imperium in feudum habentibus, controverſia de gladii poteſtate non raro quidem à vicinis Principibus vel Comitibus, eò quòd hac longiſſimo tempore non ſint uſi, movetur: Sed noviſſe oportet, tale jus vel privilegium longisſimi temporis præſcriptione non amitti, ſi caſus puniendi facinoroſos nullus interea ſe obtulerit,

l. ex ſociis. § fin. ff. d. ſervit. ruſt. præd. l: hæc autem jura, ff. d. ſervit. urban. præd. Gail. 2. obſ. 6: n. 6.

Quòd ſi occaſio actus poſſeſſorios meri imperii exercendi ſe non offert, longo temporis intervallo, ita ut metuat quispiam, ſibi aliquando controverſiam motum iri, cautiùs agit, ſi in loco collapſarum furcarum novas vel alia meri imperii ſigna erigat:

Hieron. Gig. in tract. de crim. læſ: maj. lib. 1. quæſt. 41. n. 2. Gail. poſt alios. dict. obſ. n. 6. & 7.

quàm ut in impiam iſtam veſaniam prorumpat & quæritet, quem ſupplicio afficiat: Quippe, quòd propter hunc affectum in adminiſtranda juſtitia quodammodo cæcutiat, & vix fieri posſit, qui in inquiſito ſit injurius.

Vide Paul. Zach. quæſt: Med. legal. lib: 2. titul. 1. quæſt: 10. num. 34. Reinck: d. reg.: ſec: & Eccleſ: lib: 2. claſ. 1. cap. 3. n. 20.

Chriſtiani homines facinus admiſſum diligenter conſiderare debent, ut, quibus parcant, inveniant. *Decian. vol. 3. reſp. 72. n. 38.* Propterea nihil potiùs intermittendum, quod ad liberationem inquiſiti ac innocentiæ probationem facere poteſt.

Vid. ſupr. tit. 4. obſ. 1. & ibid. cit. Dd. quò facit etiam obſ. 2. dict. tit. 4. & tit. 1. obſ. 4.

Unde etiam favore innocentiæ ſæpisſime à regulis juris receditur.

Hippol. d. Marſ. in l: 1. §. ſi quis ultro. n. 98. & ſeq. & in pract; crim: parag: oportune. n. 7. Benedict. Carpzov.

part. 1. Const. 12. decis. 15. n. 4. & in pract. crim.
part. 3. quæst. 15. n. 74. & seqq.
Ubi, nec non apud alios Dd. passim reperies exempla, ut & unum in puncto dilationum apud,
Carpzov. part. 4. Const. 8. def. 9. & 10. *vid. supr. tit.* 1.
O. s. 4. aliquot n. n. ante fin.
De quo crudeles istos homines nimiùm, & ultra justitiæ limites, de gladii potestate sollicitos, hîc placuit monuisse.

OBSERVATIO XX.

De differenda exsecutione damnati, fide salvificæ & Christianæ doctrinæ ignari, donec de ea sit instructus & ad Deum conversus.

1 TRiduo antè damnato denunciandam esse exsecutionem, ut tempestivè commissa sua seriò lugeat, deprecetur, toto pectore resipiscat, & ad Dominum, sacræ Eucharistiæ participeps, sese convertat, præcipit *Constit. Carol. Quint. art. 79.* Quod procul dubio hanc habet rationem, quia in terris imperii vivitur inter Christianos, ac capti Christiani præsumuntur, & tales quidem, quibuscum in convertendo, non diu & tanquam cum Ethni-
2 cis, infidelibus & paganis agere est necesse. Verùm enimverò hisce temporibus perditissimis juxtà ac deploratissimis usque adeò viluit pietas, institutio juventutis, & omnis ferme honesta vivendi ratio, etiam inter Christianos, ut reperiantur plurimi, præsertim malefici, qui vel parùm vel prorsus nihil sciunt de doctrinâ salvifica & ab ethnicis non nisi nomine & baptismate discrepant. Tales itaque in Christiana fide malè instructi si sint
3 condemnati, exsecutio debet differri ad aliquod temporis spacium, pro pii & Christiani Judicis arbitrio concedi, ut volentes de necessariis ad salutem, pœnitentiâ, fide & merito Christi informari, & ad bene moriendum præparari possint,
Iul. Clar. in pract. crim. parag. fin. quæst. 99. ab init.

Doct.

Doct. Mart. d. Iurisdict. Eccles. part. 2. cap. 47. n. 9. Hostiens. in summa tit. d. Immun. Eccles: parag: in quantum. n. 11. Damhouder. in pract. crim. cap. 150. n. 2. & 3. Bened. Carpzov. in pract. crim: part: 3. quæst: 137. n. 35. & seqq. Ant. Gomez. tom. 3. resol: cap. 14. ubi ex Bald. & Paul. d. Castr. ad l. Archigerontes C. *d. Episc. aud.*

refert, quòd possit & debeat Episcopus per censuras Ecclesiasticas prohibere, ne judex secularis exsequatur sententiam, nisi priùs dato termino & spacio ad conversionem: Quod commodiùs à judice fieri ante condemnationem & auditam sententiam condemnatoriam dicit 4 5

Paris de Put. tract. Syndicat. ver. judex.

Sic enim sunt miseri ad convertendum aptiores, atque non ita confusi, consternati & cogitatione supplicii perturbati. Unde judices quosdam malè agere puto, qui ad supplicium nimirum festinantes, in epistolio actis transmittendis apposito, desiderant à Juris Consultis, simul remitti copiam sententiæ, actis obsignatis & remissis inclusæ, ex causâ prætensa, ut qua pœnâ afficiendus sit, reus præscire, & de rebus ad exsecutionem necessariis queant prospicere. 6

Quasi hoc non posset fieri aliquo temporis spacio post condemnationem interveniente. Sed rectiùs, meo arbitrio, silentio denegant hoc Juris Consulti, idque non ex antedicta una tantùm, sed etiam ex aliis rationibus facilè conjiciendis. Propè, est, ut libenter damnet, qui citò, propè, ut iniquè puniat, qui nimis, *Senec. lib. 1. de Clementia.*

Prospiciat quoque judex, ne inebrientur miseri, quando educuntur, & ita à sincera contritione, pietatis affectu & devotione avellantur: *Const: Crim: art: 79.* Quod sæpe vidi malè observari perversè intellecto textu biblico, *proverb. 31. vers. 6.* Date siceram perituro, & vinum his, qui amaro sunt animo: Quod, quomodo ex fonte sit, & rectè explicandum, Theologis relinquo. 7

OBSER-

Observatio XXI.

Vt plena impetretur gratia & ad omnia extensa.

1 PRinceps in rescripto dicens: facimus tibi gratiam, vel facimus tibi gratiam pœnæ corporalis, vel vitæ, vel indulgemus tibi, gratia ad solam pœnam restricta est, nec latiùs extenditur.

l.2. C. *de sent.pass.& restit. l.generalis.7. C.eod. Bart.in l.fin: & Salic.C.eod.Pergrin.de jure fisci, lib:5.tit.2.* latius *vide Farin. in pract: crim: lib.1.tit.1. de inquisit.quæst.6.n.27.28.& tit.4. de carcer. & carcerat. quæst.29.n.95.& seqq.*

Ubi etiam post alios dicit. Gratiam etiam nulliter concessam,
2 esse servandam, ne quis sub fide publica decipiatur. Si autem dixerit Princeps, facimus tibi omnium gratiam, vel ad omnia, ut priùs eras, restituimus: Ad omnia quoque restitutio extenditur, ad pœnam corporalem, famam & omnia reliqua: Quia Principis verba clara sunt, adeò ut de ejus voluntate expressè constet:

arg: l.non aliter. ff. d.leg.3. l.continuus. §.cùm ita. ff.de verb. obl.

3 Unde cautus sit, qui sibi vel amico gratiam intendit consequi, & curet, ut in rescripto gratiæ sive restitutionis, non ponantur verba arida, veluti indulgentiæ & similia: Sed, quòd restitutio facta sit ad omnia: Idem quoque erit, si ponantur indulgentia & restitutio plenissima:

Vide Gril. de relax. carcer. sub tit. d. benef.& indulg. Princ:q.1. Bart: in l. 1. § si quis ultro. ff. de quæst. l. fin. in.fin. C.d. sent.pass.

OBSER-

OBSERVATIO XXII.

Ad differendam sententiam ejusque exsecutionem.

UT differatur sententia condemnatoria, atque sic etiam exsecutio, accusentur testes, & producens eos de falso: 1

Salic. in l. si docueris. C. ad l. Corn. de fals. Cœp: caut. 2. n. 16. ad quod ibid. citat. l. 3. C. si ex falsis instrum.

Quod verum est, si accusantur testes necessarii ad probationem, 2
secus si sint alii, & ultra numerum eorum, qui probaverunt: Namque per accusationem illorum non retardatur processus, neque Criminalis, neque civilis,

Ang: Aret. in tract: malef. in gl. in vers. compareant dicti inquisiti in termino.

Sed prædicta cautela procedit, nisi appareat de calumnia accusantis *Cœp. ibid. n. fin.* Alium vidi modum differendæ sententiæ condemnatoriæ, quòd nimirum accusatus, postquam plu- 3
res testes essent examinati & in causa utrinque conclusum, nominaverit ad defensam duos alios alienæ jurisdictioni subjectos, diuque absfuturos: Et sic sententiam condemnatoriam distulit, procul dubio illud Senecæ in Agamemnone cogitans: Quod ratio nequit, sæpe sanavit mora. Similia in dubio quidem obtinebunt, secus si appareat accusatum vel inquisitum id facere animo exsecutionem differendi. Alia quoque cautela est ad differendam exsecutionem, ut nimirum condemnatus vel propemodum condemnandus fateatur, se in alieno territorio perpetrasse delictum. Tunc enim judex tenetur scribere ad Magistratum istius loci, an verum sit, nec ne.

Romuleus in compend. homicid. ab init. tit. n. 16.

& differri exsecutio.

Carer. in pract. crim. de homicid. §. circa itaque secundum n 23. pag: 485. gl in l. is qui reus. ff. de pub: jud.

nisi fiat calumniosè, *Carer. dict. loc.*

Observatio XXIII.

Pro judice, qui ex causâ minuit pœnam ordinariam, à jure impositam.

1 PRoprium judicis est (quantum SS. Justitiæ scilicet ratio admittit) clementia in Criminalibus. Nam, licèt justitia sit administranda: tamen id semper faciendum cum misericordiæ temperamento,

l. perspiciendum. 11. ff. d. pœn. Decian. vol. 3. resp. 72. num. 87.

Et melius est, propter misericordiam rationem reddere, quàm severitatem, *Panorm. c. 2. d. Reg. jur.* Christiani homines facinus admissum diligenter examinare debent, ut, quibus parcant, inveniant, *Decian. dict. respons. n. 38.* Melius est redargui de misericordia, quàm de crudelitate, & potiùs de innocentia, quàm vindicta quærere, *Nicol. Boer. decis. 164. n. 15.* Ubi porrò ita refert: Sed plures vidi judices, etiam plures ex Dominis dicentes: Quid dicet populus, si relaxetur; Hanc adhortationem ibidem annectit boerius: Certè de eorum verbis & rumore non est curandum, quia vanæ voces populi non sunt audiendæ in condemnando vel relaxando criminosum,

l. Decurionum filii. C. d. pœn. Boer. decis. 164. n. 15.

Dum tamen debitè, ut decet, fiat justitia,

Boer. dict. loc. & alii ibidem citati.

Judicem itaque ex causâ posse minuere pœnam, à jure pro aliquo delicto impositam, communis est opinio, attestante

Dec. in c. de causis. n. 18. de off. de leg. Vivi. in lib: com. opin. in verbo judex ubicunque. Didac. Covar. var. resol. cap. 9. n. 8. Jul: Clar. in pract. crim. §. fin. quæst. 84. vers. ulterius quæro. 10. ubi ex Bald. in Auth. hodie jurant. C. de jud. dicit.

2 Sed hæc quidem conclusio intelligenda est, ut procedat in majoribus

ribus magistratibus: Illi enim possunt etiam pœnas statutarias minuere ex causâ, sive talis causa sit cohærens delicto, sive sit causa extrinseca: Sed minores magistratus pœnam possunt minuere ex causâ cohærente delicto, si autem volunt pœnam alterare ex causa extrinseca, debent Principem consulere:

Vide etiam Boss: in pract: crim: tit. de pœn. num. 10.

Caveant tamen judices, ne id sine causâ & in jure approbata faciant: Quippe quòd judex, qui in causis criminalibus minorem 3
imponit pœnam, quam de jure imponere debebat, sit infamis: *l. servos. C. ad l. Iul. de vi publ.* & eâdem pœnâ, qua reus puniri debebat, sit puniendus

l. 3. in fin: C. *ne sanct. Baptism. reiteret. Iul. Clar. d. loc: Gail. de pac. pub. lib. 2. cap. 9. n. 25.*

Sint quoque cauti judices ab ordinaria pœna recedentes, ut cau- 4
sam mitigationis in sententiâ exprimant: Vel saltem dicant generaliter, se mutare seu minuere pœnam ex causis animum suum moventibus, quæ generalitas, ut est opinio communior, sufficit:

Iul. Clar. dict. loc: Boss: dict. loc: Gail: lib. 2. de pac: pub. cap: 9. num. 23. Bellovis. in pract. crim. in rubr. de fuga rei. n. 62. Sixtin. de regal. lib. 2. cap. 8. num. 19.

Hîc annecto, quòd usu Barones, Comites & Civitates 5
liberæ, etiam post sententiam delictorum, veniam dare possint, ut testantur

Cyn. & Bald. in l. servos. C. ad leg: Iul. de vi pub. Ias. in l. centesimis. §. fin. ff. d. verb: obl. Bellovis. in pract. de sent. crim: num: 10. *Zasius in l. acta. §. 2. ff. de re judic. quos refert Petr. Premus de securit. promiss. quæst:* 1.

Sed caveant, ne gratiam delicti faciant alicui, quem lex divina & omnium gentium ratio statuit puniendum. Juri enim divino & gentium æquè subjecti sunt etiam Principes & superiores judices, & sunt administratores justitiæ, non domini, atque minores

sive inferiores. Potest quidem leges civiles temperare Prætor *l. jus autem. §. 1. de just. & jur.* Sed, ut scelera puniantur, legis divinæ interest, quia Dei est judicium.

Deut. 2. Cravet. cons. 592. n. 117. Reinking. d. reg. sec. & Eccl. lib. 2. class. 1. c. 8. n. 66.

Exemplum est Saulis, qui pepercit Agag hostium regi, quem prohibuerat divina sententia servari; & Heli, cujus filii ipso sciente sua facinora impunè tulerunt.

Hoc procul dubio divinitus impulit Ludovicum Pium, cùm alicui scelus condonasset, & mox incidisset in versum Psalm. 106. Beati, qui faciunt justitiam, ut delinquentem revocaret, & gratiam irritam faceret, *Antimachi: lib: 3. theor. 7.* Veluti enim non severitatis, ita neque lenitatis gloria est affectanda *Thoming: decis. 42. n. 14.* Hinc est, quamvis Imperator, vel alius summus Princeps legibus sit solutus. Hæc tamen assertio non promiscuè de quibusvis legibus intelligenda. Nam leges divinas morales quod attinet, iis Principem solvere velle planè impium est, cùm inferior non sit solutus legibus superioris, idem judicium de legibus naturalibus, quæ vitæ honestatem morumque integritatem concernunt. Quia naturæ vinculum Principis autoritatem superat,

Valer. Max. lib: 7. c. 7. Oldendorp. in præfat. ante Class. & 2. cons. Marpurg. 3. n. 13. Iac. Schultz. quæst. 70. n. 138. & seqq. Schurff. 1. Cons. 59. n. 7. Theod. Reinck. d. reg: sec. & Eccles. lib: 1. class. 3. cap. 12. n. 3. & seqq: & class. 5. cap. 6. n. 28. 30. Heig: lib. 2. quæst: 24.

Idem de jure gentium statuendum est,

Decian. resp. 123. n. 72. vol. 3. Sixtin. cons. Marp: 14. n. 110. vol. 2. Reinck. dict. loc. n. 8.

OBSERVATIO XXIV.

Ad excusandum furem ac liberandum, ut & contraria pro judice, ne justitia eludatur.

Traditur à quibusdam cautela ad excusandum furem, ut nimirum ille, cui res est subtracta, asserat & protestetur, sua voluntate rem sibi fuisse ablatam: Sic enim furtum, quod fit invito domino, commissum dici non poterit: Quam cautelam nihil prodesse scribunt: 1

Bart. & Ang: in l. inter omnes §. rectè. ff. de furt. Bald. in l. falsus. C. de furt: Alexan. cons. 224. incipit, viso processu. circa 6. colum: Hipp. de Mars: singul. 22. Iul. Clar: lib: 5. §. furtum. vers. item excusatur. 21. & ibid. allegati Dd.

Solent nihilominus furum Advocati & protectores ea uti, ad dominos rerum furtivarum confugere, eos precibus vel precio placare, sæpe etiam minis ejusmodi protestationem extorquere. Judex itaque, ne justitia eludatur, attendat & consideret potissimùm rei ablatæ magnitudinem vel modicitatem, divitias domini protestantis vel egestatem, hujus & auferentis amicitiam, sanguinis conjunctionem, & mutuam inter eos confidentiam furisque qualitatem: Difficilius enim est creditu, virum divitem, ingenuum, integræ famæ furari voluisse, quàm, pauperem, vilem, famosum ac furari solitum: Quæ prudenti judicis arbitrio committuntur: 2 3

Bart. in §. rectè. l. inter omnes. ff. de furt. Sal. in l. si convitii. C. de injur: Boss: in tit. de furt: n. 10. Iul. Clar: dict. loc: Menoch. de arbit. jud: lib: 2. Cas: 298. n. 3. Ioh. Bonefac: de furt: §. invito domino, num: 11. Berlich. part. 5. concl. 44. n. 59 usque ad n. 66.

Hanc quoque cautelam sibi quandoque usurpant nonnulli, ut inducant dominum rei ablatæ ad confitendum, se auferentis 4

esse debitorem, & ut eò faciliùs liberetur ad propriam allegandam turpitudinem, furem scilicet non, vel difficulter debitum consequi potuisse: Quod enim si probetur, furtum erit impunitum, quæ est sententia communis:

Covar: 1. resolut: cap: 2. n. 15. Iul. Clar: lib: 5. sent. §. furtum. vers: excusatur. Hipp. de Mars: in pract. crim: parag: constante. n. 36. 37. Ioan. Bonefac. in tract: de furt: parag: animo lucri faciendi. n. 28. & 29.

Perinde itaque sit contra ejusmodi cautelistas judex circumspectus, in qualitates tum furis, tum confitentis inquirendo, ut constet, cui & quantum fidei sit adhibendum. Non tamen hoc & antecedens propterea monendum censeo, & judex ad furem ordinaria, horribilis, suspendii pœnâ plectendum instigetur, sed extraordinaria & pro ratione circumstantiarum mitiori, vel relegatione, vel Carcere vel fustigatione. Id quod & æquitati & Constitutioni Criminali *art.* 160. in istis verbis, wie schädlich dem Beschädigten der Diebstahl seyn mag/ est consentaneum

Vid. Bened. Carpzov. in jurispr: forens. part: 4. const. 32. def: 6. 7. 16. 17.

Quod extenditur etiam ad casum furis pœnitentis & læso damnum resarcientis, sive satisfacientis, sive cum eo transigentis,

Bened: Carpzov. dict. def. 17. & 18. & in tract: crim: part: 2. quæst: 80.

Et quando dominus de precio & æstimatione rei, furto ablatæ, jurare recusat, vel de valore dubitat, vel metu juramenti deterretur, *Carpzov: part: 4. Const: 33. def. 6.* Etiam quando fur domino restitutionem tantùm promittit, & hic in illius promissionem consentit, eamque acceptat. Si aliter diceretur, nemo non animadverteret, longè pejorem fore conditionem furis pauperrimi, quàm locupletis & bonis abundantis, quem tamen tantò severiùs puniendum esse, quantò graviùs nulla paupertate ac necessitate adactus deliquit, quivis judicabit,

Bened: Carpz. in pract. crim: part: 2. quæst. 80. n. 93. 95. & 97.

Huc

Huc refer, de liberando fure ab ordinaria pœna, *supr. obs. 21. tit. 4.* Quomodo & quousque excuset paupertas, item casus necessitatis:

vide c. si quis propterea de furt: vincent: Caroc: de deposit. part: 1. excusat: 5. tit. de necessitate. n. 4. pag. mihi 162. & n. 5. Iul: Clar: in pract. crim: 6. furtum: vers: 24. Carpz. in jurispr: for: part: 4. const: 37. def. 9. & pract: crim: part: 2. quæst: 83. n. 40. & seqq: & Cons: crim: Carl: 5. act: 166. Berlich: dict: concl: n. 41. usque ad num: 52.

ubi etiam post alios, de simplicitate, minorennitate, aliarumque excusationum facit mentionem.

Bened: Carpz: dict: part: 4. Const: 38. defin: 7. 8.

Pauperes Christi, quibus debetur, quod superest Prælato ad victum, si ei furtim id abstulerint, excusantur sine timore restitutionis. Immò ipse Prælatus omnia, quæ voluptuosè absumsit crapulando, luxuriando, aut amicis & consanguineis dando, restituere tenetur. Quod deducit & approbat *Nevizan. in sylv: nupt: lib: 3. n. 43.* Et ibi, quomodo ratione crediti furem egregiè post alios excuset, & jam alios quosdam modos excusandi furta apud *Vivium decis: 223. incip: nemini permitti.* vide. In casu necessitatis licet furari & uti re deposita.

Secundum c. si quis propter: de furtis: Vinc: Carocius. d. deposito part: 1. excusatione. 5. tit: de necessitate. n. 4. pag: mihi 162. & n. 5.

De consanguinitate excusante & affinitate vide

Schned: in parag: hi qui in parentum: n. 2: instit: d. oblig: quæ ex delict: nasc: Carpzov: in jurisprud: forens: part: 4. Const: 38. def: 4. & 5.

OBSER-

OBSERVATIO XXV.

Vt vulnerans non teneatur de morte, sed de vulnere tantùm, & ita non ordinariâ pœnâ homicidii, sed extraordinariâ plectatur.

SI quis aliquem vulneravit, & dubitatur, an lethaliter, tum peritos in arte adhibendum esse, notissimi juris est.

Ubi itaque videt reus vulnerans Medicos vel Chirurgos ad conspicienda vulnera vocari imperitos, vel alia de causa judicium suum facilè contra se laturos, immò etiamsi Judex secundùm illud sententiam tulerit, necesse est, ut petat peritiores alios adhiberi: qui si postea aliter sentiant, Judex horum tanquam magis peritorum judicium sequi debet, ac propterea sententiam suam, quæ insuper non transit in rem judicatam, revocare potest. Id quod etiam obtinet in casu dubio, puta si qualitas vulneris judicio medicorum peritiorum ad vitam vel mortem se habere poterit, tunc enim percussor non de homicidio, sed de vulnere tantùm peniendus, quod singulare, communiter tamen approbatum, quia tendit in partem favorabiliorem

text. in l. semper in dubiis, & in l. ea quæ. §. in re dubia. ff. de reg. jur. Gail. lib. 2. obs. 111. n. 16. & 22. & n. 23. 24.

ubi modum ejusmodi in casu pro percussore circumspectè articulandi, & quatuor in Medico, ut ei mors infirmi non imputetur, tradit requisita.

OBSERVATIO XXVI.

Pro delinquente ne mortis supplicio afficiatur & pro judice contra istam putativam Cautelam.

CÆpolla *Caut. 2. n. 7.* hanc habet Cautelam, si nimirum aliquis interfecit hominem, vel aliud delictum com-

commisit, ut se fingat furiosum vel dementem, quia tunc non poterit puniri criminaliter. Sed contra hanc putativam Cautelam, vide suprà

observationem 23. titul: 3. de captur. & Carcer.

OBSERVATIO XXVII.

Tum pro eo, qui vel in Deum, vel hominem verba dixisse injuriosa accusatur, ut pœnam evitet, vel mitiùs saltem puniatur.

VEluti injuriam homini inferens verbalem, eamque statim revocans, injuriarum non tenetur.

Felin: in c. dilecti. col: fin: n. 16. de except. Dec: in l. quod calore iracundia. in fin: ff. de Reg: Iur. Paris: de Put. in tract: de re milit: Gail: lib: 2. obs: 106. num. 8. Bruckm. vol. 2. cons. 16. n. 43.

Ita etiam blasphœmans pœnitentiâ ductus, atque se statim verbis 1
& gestibus corrigens, vel planè nulla, vel saltem mitiori pœnâ erit afficiendus.

Marian: Socin: cons. 102. num. 1. & seqq. lib. 1. Farrinac: in pract: crim: lib: 1. tit. 3. quæst: 20. n. 57. Gilhaus. in arb. crim: judic. cap: 2. tit. 1. n. 10. Alexand: lib: 3. cons. 15. n. 1. & seqq. Benedict: Carpz. in tract. crim. part: prima. quæst. 45. num. 66.

Unde exsistit Cautela pro eo, qui calore iracundiæ vel alia de 2
causa lapsus, Deum blasphœmavit, vel verbalem injuriam homini alicui intulit, ut nimirum statim, & antequam de loco recedat, blasphœmiam vel injuriam revocet, dicendo ex incuria vel linguæ lapsu, vel calore iracundiæ verba ista esse protrusa, *Farrinac. dict. loc. num. 58.* Sic enim & per talem revocationem cessat ipsa injuriarum actio. *Thom. Ferrat. Caut. 39. Blanc. Caut. 12.* Id quod propterea huc asscribere placuit, quia non tantùm civiliter, sed etiam criminaliter injuriarum agi constat. Blasphœ-

mans autem vel planè non, vel arbitrio judicis, pro ut jam dixi, punitur. Revocans enim illico blaſphœmiam prolatam, non tam ex propoſito & malitioſé, quàm ex incuriâ & improviſo peccaſſe videtur.

Aliam quoque dat Cautelam *Ioan. de Arnon. Caut. 33.* pro
3 eo, qui blaſphœmiæ accuſatur, ut nimirum alleget, ſe præterea blaſphœmaſſe nunquam. Niſi enim tunc ex adverſo probetur conſuetudo blaſphœmandi, non poterit puniri pœnâ ordinariâ, ſed arbitrio judicis. Ad quod citat

Cyn. & Salicet. in l: ſecunda. C. de reb. cred. & alios Dd.

Aliæ Cautelæ vulgares pro eo, qui injuriarum convenitur, videre ſunt apud

Gail. lib. 2. obſ. 102. vide etiam alia utilia in materia injuriarum apud eundem. obſ. 99. 100. 101. 103. & ſeqq. Vt & Anton. Fabr. in Cod. lib: 9. de injur. tit. 20. def. 9. 10. 11.

Ubi inſuper ſtatuit, & præjudicium ponit, quòd nimirum pœnitentiæ locus ſit illi, qui injuriam verbalem intulit, uſque ad reſponſionem ejus in judicio ad accuſatoris interrogationem factam.

per l. quicquid calore. & l. famoſi. 7. §. penult. ff. ad leg: Iul. Majeſt. ſive litis conteſtationem. Cagnol. in l. quicquid calore. ff. d. reg: iur. n: 13. Iohan. Plot. in l. ſi quando. 7. C. unde vi. §. 45. n. 3. Ludolph. Schrad. d. feud. part. 9. princip. c. 4. n. 127. in fin. Matth. Berlich. part: 5. concl. 60. n. 16. & ſeqq. God. à Bavo in theoric: crimin. practica. §. homicida. n. 21. pag: 331.

OBSERVATIO XXVIII.

In caſu mandati homicidii vel alterius delicti, quomodo mandans à pœna ordinaria liberetur.

1 MAndantem æquè atque mandatarium regulariter teneri, indubitati juris eſt,

l. non

l. non ideo. 5. C. d. accusat. l. non solùm. §. si mandato. ff. d. injur. & ibi Bart. & Dd. Cæpoll. cautel: 257. n. 1. Menoch. d. arb: jud: quæst: lib: 2. Cas: 352. n. 13.

Si verò mandans probaverit, mandatarium absque mandato, 2
sua sponte fuisse occisurum, à pœna homicidii ordinaria excusabitur,

Menoch. dict: loc. n. 13. Decian: in tract: crim: lib: 9. cap. 36. n. 14. Boss. in tit. d. mandato. n. 46. Hippol. d. Marsil. in l. 1. §. Divus Antonius. n. 7. ff. d. quæst.

Sufficit enim, etiamsi mandatum per se sit iniquum, illud extraordinariè pro arbitrio judicis puniri,

Menoch. dict. loc. n. 13. recenter sequitur Benedict: Carpzov. in Iurispr: forens. part. 4. const: 6. def: 7.

Quomodo autem probetur, mandatarium etiam sua sponte illud 3
homicidii delictum fuisse perpetraturum, videre est apud

Carpzov: dict: loc: remissivè, Menoch. dict: loc: n. 14. Decian. dict: tract. Crim: lib: 9. cap: 36. n. 15. & seqq.

Ubi dicunt, sufficere mandatarii confessionem, junctis aliquibus conjecturis. Unde faciunt cautelam,

à Menoch: dict. loc: citati, Cæpoll: Blanc: & Hippol. de Mars:

Ut nimirum fateatur mandatarius & ad acta scribatur, se sua sponte & non ex mandato deliquisse. Sed tunc, ut judex conjecturas consideret, necesse est, hortante

Hippol: d. Mars: & Menoch. citatis locis. Boss. in tract. caus. criminal: tit. d. mandat. ad homicidium: n. 46.

Excusatur etiam à pœna ordinaria mandans, si mandatarius fi- 4
nes excessit, quos non excedere fuit in suis manibus. Quare non tenetur mandans ratione excessus: Nec etiam plectendus pœnâ ordinariâ, si delictum est commissum ante mandatum. Hæ &
excusationes similes legere sunt apud *Menoch. dict. cas. 352.* Ubi 5
post alios admonet accusatores & judices inquirentes, ut dicant, mandatum præcessisse delictum: alioquin nec accusatio, nec inquisitio concluderet, ut is mandans pœnâ deinde ordinariâ mulctetur.

OBSERVATIO XXIX.

Pro judice, ut poßit delinquentem, qui nulliter gratiam impetravit, sarta tectaq; fide capere & punire.

1 GRatiam, quamvis invalidè & nulliter concessam, reo delinquenti servandam esse, legere est apud *Farrinac. & ab eo citatos Dd. plurimos.* Ne quis sub fide & autoritate publica decipiatur, *l. 1. in fin: C. de his, qui veniam ætat. impetrav.* Ut exinde dicat Alberic: *in l. observandum. in fin. ff. de off. præsid:* Delinquenti securitatem promittere, ac deinde eum punire, proditionem esse. Sed, quid si delictum, cujus nulliter facta est gratia, est atrox, vel ex alia ratione impunitum, facilè relinqui non possit, nec de-
2 beat? Cautela est, ut judex criminosum, qui gratiam impetravit, de ejus nullitate commonefaciat, ut sibi inposterum caveat, vel aliam gratiam eamque validam impetret, alioquin ipsum manere punibilem & pœnæ obnoxium. Quam admonitionem si tunc negligat, potest capi â judice & pœnâ meritâ affici. Ratio enim deceptionis sub autoritate & fide publica tunc cessat. Et hoc conscientiis judicum est remedium tutissimum, sic enim non læditur Respub., cujus interest delicta puniri, *l. si ita vulneratus. ff. ad leg: Aquil.* nec violatur fides data.

Ludov. de Peguera decis. crim: 39. n. 10. Martin. Delr: in disquisit. magic. lib: 5. sect. 2. vers. sit regula semel. â Principe. in fin.

OBSERVATIO XXX.

Pro judice in exsecutione observanda, & alia pro superioribus judicibus, ne ab inferioribus sive commissariis cum reorum injuria decipiantur.

1 MAgistratus sive judex in exsecutione justitiæ & circa criminosorum supplicia caveat omnino, ne quid ultionis simul

mul aut vindictæ privatæ in animo foveat aut retineat. Etiamsi enim ex proæresi exsecutionem vel pœnæ inflictionem ultra Justitiæ limites non exasperabit: Attamen facilè contingere potest, ut eos egrediatur, occulto hoc suo affectui quippiam indulgeat etiam inscius, & ita plectendo quodammodo injurius sit. Et quamvis hoc vel minimè fiat, nihilominus pœna, quatenus duntaxat animum dolentis exsatiat, illicita est etiam naturaliter. 2

Hugo Grot. in tract. de jur. bell. & pac. lib: 2. cap. 20. d. pœn. n. 10.

Unde Syrach *cap.* 10. *vers.* 7. cujus verba ita Germanicè vertit Lutherus: Kühle dein Müthlein nicht/ wenn du straffen solt. Sed doleat potiùs vices damnati & mox supplicio afficiendi, sicuti fecit Bias, unus ex septem Græciæ sapientibus, qui damnaturus aliquem, illacrymavit, rogatus, quare id faceret, quia, inquit, naturæ condolendum est, sed legi suffragandum. *Ovid. lib. 3. de Pont. eleg: 3.* 3

Sit piger ad pœnas Princeps, ad præmia velox,
Quiq; dolet, quoties cogitur esse ferox.

Pœna amore justitiæ, non amore ipsius pœnæ est inferenda. *cap. ult. § ex his: 23. quæst. 4.* Nam licèt justitia sit administranda: tamen id semper faciendum cum misericordiæ temperamento,

l. perspiciendum. 11. ff. d. pœn. Decian. vol. 3. resp. 72. n. 37. 38.

Ubi exhortationem Augustini inserit sequentem: Imple, Christiane judex pie, præsens officium, sic succensere iniquitati memineris, ut non in peccatorum atrocitatibus exerceas puniendi libidinem, sed peccatorum vulneribus curandi adhibeas voluntatem.

Huc pertinent verba *Lactant. lib. 6. d. vero cultu cap. 20. Quem citat. Balth. Conr. Zahn. in tractat. de jure municip. cap. 6. n. 19.* Qui hominem, quamvis ob merita, supplicio affici pro voluptate computat, & cum gaudio adspicit, polluit conscientiam. Unde Magistratus non sit suppliciorum spectator, neve ullam lætitiæ

significationem edat: Nam ferina ista est rabies, sanguine & vulneribus gaudere, *Senec. 1. d. clem*: Ad hoc Christiani homines facinus admissum diligenter examinare debent, ut, quibus parcant, inveniant *Decian. dict. loc. n.38.* Et promptiores debemus esse in processibus irritandis, quàm in exstinctione corporis humani, *Cravet. Consʃ. 2. n.21.* Unde judex majorem sibi comparat gloriam in absolvendo, quàm in condemnando

Mascard. d. probat. vol. 1. Conclus. 36. n. 10. 11. Rol. à Vall. vol. 1. cons. 45. n. 78. 79. Hieron. Cravet. cons. 205. n. 23. Paul. d. Castr. Cons. 299. Visa inquisitione. in fin. lib. 2.

4 Sint etiam omnino cauti judices superiores, ad innocentiæ præsidium & correctionem inferiorum, tum imperitiæ, tum iniquitatis, à Deo dati, vel à Principe constituti, ut hoc inprimis in judicibus inferioribus, vel certis ad inquirendum & processum criminalem constitutis Commissariis, quemcunque etiam præ se ferant autoritatis & dignitatis splendorem, observent, num sint tales, quales requirit

Observatio 1. supr. de jud. Advoc. & Procurat. tit. 1.

5 & ante omnia, an ægrè ferant, sub murmurent vel indignentur, quando captus repertus est innocens, vel per quæstionem confessio erui non potest, & absolvitur, vel saltem ei innocentiam, vel gestibus vel verbis invidere videantur. Si hoc, & contrà, quando Commissarii sive judices inferiores exsultant, triumphant vel solito saltem videntur hilariores, quando rei vocem per torturam fregerunt, vel aliquis supplicio afficiendus est, Superiores rem habeant ilico suspectam, acta integra legant & perlustrent, nec non in initium & causas processus & totum procedendi modum in actis non scriptum inquirant, quàm accuratissimè sibi diligentem totius processus rationem reddi jubeant, & ita suis non alienis oculis secundum

l. Divus Hadrianus. ff. d. Custod. reor.

videant, ne cæca & implicita fide decipiantur. Sic plerumque insignia inscitiæ, negligentiæ & affectatæ severitatis gloriolæ,

ne

ne dicam malitiæ, vitia reperient, misero reo exitiosa juxtà ac iniquissima. Hæc enim plurimorum hominum natura est, ut pejus agatur vel licentiùs, vel saltem negligentiùs, quod à superiorum aspectu est remotum. Contrà judices sollicitiùs judicant, quando suspicantur se in præsentia vel observatione Principis procedere & decernere,

Arnisæ. lib: 1. Polit. cap. 16. de Magistr. pag: 374.

Quidam maleficiorum judices anhelant ad condemnationem, se in hominum conspectu vilescere putantes, quando aliquem absolvunt *Boer. decis. 164. n. 15. in medio.* Et si semel injustè egerunt, præsumuntur factum suum velle tueri, quacunque via poterint

Innoc. in C. 2. d arbitr. & in C. diversis. d. Cleric. conjug:

Menoch. de præs. lib. 2. præs. 85. n. 19.

Quidam autoritatem suam ponunt pro fide & ratione, similes Judæis & eorum Pontifici vociferantibus, crucifige, crucifige, & Pilato, causam accusationis sciscitanti, respondentibus, si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum,

in Evang. Iohan. cap. 18. vers. 30.

Multi hoc frequentissimo perfugii genere sese satis munitos & tutos esse arbitrantur, si acta ad facultatem juridicam, sive consilium sapientum transmiserint, & ab iis sententias conceptas receperint, quamvis omnia, ad causam necessaria, & integrum suum procedendi modum, inquisitionis nimirum, testium, examinationis, carceris, torturæ &c. vel per negligentiam, vel imperitiam, vel fraudulentiam, affectuum que indulgentiam, non satis accuratè & dextrè, ad acta, sive protocollum judiciale annotaverint, nihilominus dicere soliti: Die Rechtsgelahrten/ welche die Vrtheil abgefasset/ mügens Verantworten: Cùm tamen JurisConsulti, præsuppositis iis, quorum mentionem feci. *tit. 1. obs. 7. n. 12. & seqq.* in tales Judices, acta ejusmodi transmittentes, culpam meritò transferant, & longè rectiùs dicant: Die jenige/ welche die acta also geschickt/ mügens Verantworten: quia secundùm acta conscripta & nobis transmissa pronunciavimus. Justus autem, & de cujus corio luditur, interea loci patitur, interdum etiam in Reipub. detrimen-

trimentum sontes impunè recedunt. Ne dicam, quòd toti collegio error aliquando obrepere possit. Exempli recordor, cùm ante aliquot annos in convivio quodam, alicujus fœminæ ex causa furti, ad consilium facultatis juridicæ, in celebri quadam Academia ad patibulum damnatæ, Magistratum autem consulentem, talem sententiam nimis duram, & delicto non proportionatam esse censentem, ab exsecutione ejus abstinuisse, & delinquentem fœminam perpetua relegatione punivisse, mentio fieret, & vir, cætera doctus & candidus, ipse conviva, in dicta Academia tunc temporis Professor publicus, & ex collegii Juridici principalioribus, hæc talia perciperet, eum dictæ conceptæ & remissæ sententiæ pœnitentiâ ductum, in hæc formalia verba erumpentem ipse audivi; Gottlob vnd danck/ das höre ich gerne. Si itaque jam dictis fideliter peractis, & pressiùs consideratis, invenerint superiores, iniquè aut nulliter esse processum, etiam non obstante trium sententiarum conformitate pro judice inferiore, eæ exsecutioni mandari nequeunt.

Fran. Vivius. decis. 495. *n.* 12. §. *in tantum. & alii Dd. passim, Oldrat. cons.* 106. *Salic. in l. ne liceat tertiò provocare, Meisch. tom.* 3. *decis. cam:* 20. *n.* 63.

6 Hoc ipso, huic meo tractatui ultimam manum imponere volui. Quippe quod in processu & causis criminalibus non tractetur de glande legenda, non de calce fodienda, non de partibus lucri ex societatis contractu debiti, neque de tribus posthumi capellis, sed de sanguine agatur humano, qui nec ullam pecuniarum æstimationem recipit, nec semel fusus restitutionem à Prætore potest impetrare.

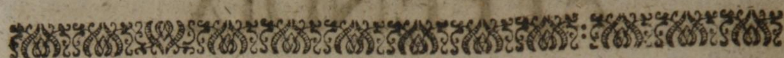
APPEN-

APPENDIX

Exemplorum, nonnullorum hominum, qui injuſtè torti, dolori cedentes delicta, quæ non patraverant, de ſe confeſſi, ultimo ſupplicio affecti, poſtea autem innocentes ſunt reperti.

LEctor amice, ne habeas tibi perſuaſum ac ſi propterea Exempla injuſtè tortorum, ſuppliciisque immeritis affectorum appoſuerim, quòd hodie ſimilia vel planè non, vel rarò contingant. Innocentes enim torqueri, dolori cedere, confiteri, & ſuppliciis in hunc uſque diem affici plurimos, immò ubi rigoroſi & Zeloſi ſunt inquiſitores, & ſupplicia frequentia, plures innocentes, quàm verè criminis reos ad mortem damnari, nunc viginti ſex annorum praxi expertus, nihil eſt, cur dubitem. Idque tum propter eorum, quibus arduum hoc, periculoſiſſimum fallaciſſimumque torturæ negotium, proh dolor committitur, intempeſtivum & immoderatum prætenſæ juſtitiæ Zelum, tum inſcitiam rerumque criminalium craſſam, noſtræ tempeſtatis communem ignorantiam, tum avaritiam & negligentiam, tum affectatæ ſeveritatis gloriolam, tum etiam propter Superiorum & Magiſtratuum contemptum & ſocordiam, longè infra ſuæ dignitatis faſtigium ejusmodi curare, & talium rerum rationem habere ducentium, aliasque cauſas, quas ipſe obſervationum tractatus ſparſim tibi ſpecificè ſuppeditat. Antè autem, quàm dicta Exempla adducam, præmittam, unum atque alterum, in quibus torti imputatorum criminum verè rei, exquiſitiſſima tormenta contempſerunt, & conſtanter ſuperaverunt, ut fallacitas quæſtionis etiam hac in parte detegatur. Un-

de rectè *Cicero in oratione pro* P. *Sylla*: Tormenta gubernat dolor, moderatur natura cujusque, tum animi, tum corporis, regit Quæsitor, flectit libido, corrumpit spes, infirmat metus, ut in tot rerum angustiis nihil veritati loci relinquatur.

F*Vlgosius lib. 8. cap. 4. de disquisitione per tormenta sequentia narrat exempla*: Æsopus Demosthenis libertus, diu discruciatus, nunquam, ad patronum, fateri voluit, pertinere adulterii culpam cum Julia, nisi priùs multorum testimonia convictus Demosthenes, ipse crimen fassus esset.

Agathocles, qui postea in Sicilia regnavit, cùm adhuc privatus Syracusis viveret, & mari clàm prædaretur, nunquam à comitibus, qui cum eo capti fuerant, quanquam graviter discrucitati essent, accusatus fuit. Itaque, etsi crimen exploratum habebatur, constans comitum animus, singularisque eorum patientia, id in purgando Agathocle effecit, ut judicio tanquam innocens absolveretur.

Aretaphila Nicocratis uxor, qui Cyrenis tyrannidem exercebat, cùm plùs eam patriæ charitas, quàm viri amor moveret, ut patriam tyrannide liberaret, adverso fato, detecta est, consilium inivisse, Nicocratem virum veneno tollendi. Itaque variis ac longis cruciatibus affecta, à Calvia socru, quanquam res bene manifesta esset, adeò constanter tormenta pertulit, atque ita eam rem semper excusavit, ut tanquam innoxia, in primum honoris gradum, apud virum restitueretur, quem tamen ipsa haud multò pòst interemit. *Hæc Fulgosius.*

Gilhaus. in arb. Crim. cap. VI. part. VII. de quæst. & Tort. p. 415. In Civitate, N. quidam nomine Melchior M. hero suo hortulano principis ejus loci insidiabatur, ut ipse in officio hero succedere posset. Hic, cùm nullam aliam viam herum è medio tollendi invenire posset, tandem cogitat eum veneno necare. Die quodam in absentia familiæ culinam ingreditur, & præter consuetudinem suam

ſuam per aliquot horas ad focum ſedet, & venenum in ollam, rapis repletam, injicit, & tandem, cùm hora prandii inſtaret, ſe ſubducit. Uxor hortulani, cùm rapas marito ſuo apponere vellet, videt aliquid circa rapas inſtar crinium hærere, hoc itaque marito ſignificat. Hic mandat ei, ut rapas à crinibus, quantum poſſet, purgaret, & menſæ apponeret, quia tum temporis nihil aliud coxerat. Uxor mandato mariti paret, & hortulanus cum tota ſua familia præter ſervum rapas commederunt. Iis conſumptis, tantam nauſeam omnibus hoc ferculum crinitum peperit, ut ſinguli, excepto hero, vomerent: Hortulanus verò ab illo tempore incepit ægrotare, nec per dies vitæ ſuæ priſtinæ valetudini fuit reſtitutus: Itaque ob indicium, quod oriebatur contra ſervum, ob inimicitias capitales, quæ ipſi cum hero læſo intercedebant, capitur & in carcerem conjicitur, & tandem accuſatus criminaliter, ob dictum indicium, aliis etiam concurrentibus adminiculis, torturæ ſubjicitur, ubi in negativa conſtanter perſeverat, itaque extra ordinem punitur & relegatur. Quid fit? Paucis diebus interjectis venit in civitatem N. ibique morbo corripitur lethali, cùm itaque ſentiret, ſibi nunc moriendum eſſe, veneficium ultro fatetur, & ſtatim decedit.

Alexand: Ab Alexand: in Genial. Dier. lib. 1. cap. 30. pag. 117. Vt & Plut. de Garrulit. Polyæn. lib. 8. Leæna quoque, quamvis mulier, cùm per omnes cruciatus vexaretur à tyrannis, nunquam adduci potuit, ut conſilia Harmodii & Ariſtogitonis tyrannicidarum detegeret. Ob quod meritum ſimulacrum illi Athenienſes erexere leænam æneam, cui ob taciturnitatem linguam addi vetuerunt: Sicut Beroſo aſtronomo, ob vera quæ prædixerat vaticinia, in gymnaſio ſtatuam lingua aurata effinxere. Cui non abſimilis, Epicharis libertina fertur, quam in conjuratione Piſoniana juſſu Neronis per omnia fœda exempla cruciatam, non verbera, non ignis, non torquentium ira pervincere potuit, ut ſe conſciam fateretur.

Valer: Max. lib. 8. de quæſt. cap. 4. pag. 377. Fannii ſervus Alexander, cùm in ſuſpicionem C. Flacci equitis Romani occiſi veniſ-

venisset, septies tortus pernegavit se culpæ affinem fuisse: sed perinde atque confessus à judicibus damnatus, & à L. Calpurnio triumviro in crucem actus est. Item Fulvio Flacco causam dicente, Philippus servus ejus, in quo tota quæstio nitebatur, octies tortus, nullum omnino verbum, quo Dominus perstringeretur, emisit, & tamen reus damnatus est: cùm certius argumentum innocentiæ unus octies tortus exhiberet, quàm octo semel torti præbuissent.

Idem cap. 3. lib. 3. Marcus Antonius, avorum nostrorum temporibus clarissimus Orator, incesti reus agebatur, cujus in judicio accusatores servum in quæstione perseverantissimè postulabant, quòd ab eo, cùm ad struprum iret, laternam prælatam contenderant. Erat autem is, etiam tum imberbis, & stabat coràm, videbatque rem ad suos cruciatus pertinere, nec tamen eos fugitavit. Ille verò, ut domum ventum est, Antonium, hoc nomine vehementiùs confusum & sollicitum ultro est hortatus, ut se judicibus torquendum traderet, affirmans nullum ore suo verbum exiturum, quo causa ejus læderetur, ac promissi fidem mirâ patientiâ præstitit. Plurimis enim laceratus verberibus, eculeoque impositus, candentibus etiam laminis ustus, omnem vim accusatoris, custodita rei salute subvertit.

Idem Cap. 3. lib. 3. Adjunxit se his cladibus C. Plotinus Plancus Munachii Planci Consularis & Censorii frater, qui cùm à triumviris proscriptus in regione Salernitana lateret, delicatiore vitæ genere & odore unguenti, occultam salutis custodiam detexit, istis enim vestigiis, eorum, qui miserum persequebantur, sagax inducta cura, abditum fugæ ejus cubile odorata est: à quibus comprehensi servi latentes, multumque ac diu torti, negabant se scire, ubi dominus esset. Non sustinuit Plancus tamen fideles, tamque boni exempli servos ulterius cruciari: sed processit in medium, jugulumque gladiis militum objecit. Cui libet, similia plura legere potest apud

Zvvinger. in theatr. vol. 1. lib. 5. pag. 2163. in verbo tormenta.

Exemplum I.

FVlgos. lib. 8. cap. 4. p. 971. de disquisit. per tormenta. Vt & Ioseph. lib. 16. cap. 17. Tiro veteranus miles, cum filio tortus ab Herode Judæorum rege, ut insidias sibi ab Alexandro filio, Tironis summo amico, factas proderet, constantissimè id factum negavit; FILIUS tandem tormentis succumbens, & patris miseratione ductus, præsertim cùm nihil salutis etiam non convictis de crimine superesse videret, veritatem se dicturum asseveravit, si tormenta remitterentur, Data fide, conjurasse se cum patre & tonsore indice affirmavit, & mox productus cum patre lapidibus obrutus, nec multò pòst Alexander hoc falso indicio per tormenta extorto strangulatus est.

II. *Fulgosius porrò, dicto loco adducit sequentia*: Farion Ægyptius, tormentorum metu, ea latrocinia fassus, quæ nunquam patrârat, Alexandriæ, dum deduceretur ad locum, ubi securi percutiendus erat, fortè in Appollonium Tyaneum philosophum incidit, cùm is vel divino nutu vel magica arte (idem enim non constat) innocentem ejus criminis Farionem deprehendisset, deditâ operâ eum remoratus est. Cùm autem cæteri, jam à ministris capite mulctati essent, Farion revocatus est, cùm noxii quidam in disquisitione, quæ de iis habebatur ipsâ illâ horâ, innocentem Farionem ejus criminis esse dixissent. *Quod exemplum à reliquis porrò narratis non discrepat, nisi quòd condemnatus & præsenti jam extremo supplicio mirabiliter sit ereptus. Distat etiam sequens paulisper, quod tamen ex eodem, ad fallaciam indicii ex inimicitia eliciti commonstrandam nolui præterire.*

III. Cùm Hermolaus Donatus, Venetiis, inter decemviros principum unus haberetur, atque is fortè in vinculis adolescentem haberet, impudicitiæ reum, qui tormentis nullis, ut crimen fateretur, adduci poterat: contigit, ut adolescentis amator (fortassè fretus, ita se amatum adolescentem liberaturum) Hermolaum post secundam â solis occasu horam, â palatio domum

regredientem, unoſolo comitatum, exſtincto ejus lumine, uno vulnere, occidit. Cùm autem caſus illius atrocitas vehementer Senatum Venetum perculiſſet & cædis autor ignoraretur, conjecturâ ejus facti veritatem diſquirere decrevit: Itaque cùm in mentem rediiſſet, inter Hermolaum atque Jacobum Fuſcarum, qui unicus Franciſci Fuſcari, eo tempore Venetorum Ducis filius erat, graves olim contentiones fuiſſe: arbitratus ſenatus Jacobum patris honore fretum illus cædis autorem fuiſſe, in vincula poni eum juſſit: qui illic variis acerbisque Tormentorum generibus diſcruciatus, quanquam nihil fateretur, tamen cùm pertinaciter Senatus in ſententia maneret, ab eo Hermolai cædem procuratam fuiſſe, & tamen inconfeſſum morte mulctare non poſſet, tandem in Cretam eum relegavit, cùm autem haud multò pòſt, Jacobus in exilio deceſſiſſet, qui cædem eam patraverat, cùm ſe religoni dicaſſet, morti proximus, rem geſtam â ſe faſſus eſt. *Hæc Fulgoſius.*

IV. *Gilhauſ. cap. VI. part. VII. de quæſt. & tort: p. 419. refert.* In civitate N. ſuperioris Germaniæ cùm duo adoleſcentes mechanicam artem exercentes peregrè proficiſcerentur, redit unus brevi domum cum alterius veſtitu invicem permutato. Parentes & cognati abſentis, ſtatim ex veſtimentorum mutatione filium â redeunte interfectum colligentes, illum apud ejus loci Judicem homicidii accuſant. Hic ſtatim accuſatum absque ulteriori inquiſitione in carcerem conjicit. Et cùm factum accuſatus conſtanter negaret, torturæ ſubjicitur, ubi præ nimio cruciatu ſe ſocium interfeciſſe, veſtimenta ejus abſtuliſſe, ſuaqúe in hoſpitio conſumpſiſſe fateretur. Quare tandem condemnatus rotæ imponitur, ubi vitam cum morte piè commutavit. Præteritis aliquot diebus, ſocius itineris ſalvus & incolumis reverſus eſt. In hujus rei perpetuam memoriam, & iniquiſſimæ condemnationis ſignum, ibidem in templo effigies hominis rotæ impoſiti Saxo inciſa eſt, quam ſæpius conſpexi, cùm eo loci ſtudiorum gratiâ commorarer, & relatum mihi eſt, Magiſtratui in illa Civitate facultatem, tum cognoſcendi, tum definiendi planè in cauſis cri-

ſis criminalibus ademptam eſſe, nec licere ei abſque decreto Facultatis Juridicæ quempiam condemnare, ſed actis transmiſſis conſilium apud d. Facultatem petere illum teneri.

V. *Alexand. ab Alexand. in Genial. Dierum lib. 1. cap. 30. pag. 117 Valer. Max. lib 3. c. 3. hæc duo habent ſequentia:* Zeno Philoſophus cùm Phalaridi tyranno homini ſævo, & ſanguinario, ob crudelem dominatum necem machinaretur, ut cives ab impotenti ſervitio tolleret, & arcano conſilio detecto, captus ab eo in omnes cruciatus laceraretur acerbis quæſtionibus, quòd conſcios conjurationis non detegeret, nullis terroribus adduci potuit, ut affines culpæ & conſcios facinoris palàm faceret: ſed vultu interrito, & quadam ſublimi conſtantia, ea præſentia animi fuit, ut ſingulos tyranno intimos familiares, quanquam inſontes, conjurationis capita eſſe diceret: quibus ſublatis, multitudinem ſævientem magnifica oratione ita impulit, ut facto impetu lapidibus eum obruerint.

VI. Sed, quod de Zenone, idem de Theodoro, qui in Hieronymum Hieronis filium, juvenem omnibus flagitiis coinquinatum, propter turpitudinem ſordesqúe vitæ conjuraverat, ſcriptum accepimus. Is enim, quum tormentis per omnia exempla cruciaretur, quæ fortiſſimi cujusque patientiam vincerent, eá fuit conſtantiá animi, adeoqúe fortis & magnus, ut omnes ſocios facinoris ſupprimeret: tyranni verò alumnos & fidos à latere familiares, velut ſceleris miniſtros & eodem crimine pollutos per carnifices & tortores ad ſupplicium tradi fecerit. Hinc Hieronymus, dum cupidè lacerat inimicum, amicum temere perdidit.

VII. *Simile exemplum de Hippia adducit Grevius in tractatu de de torturâ cap. 6. pag. 153. ita nimirum de eo ſcribens:* Tyrannus hic interfectorem fratris ſui tormentis cùm adigeret, ut ſocios patratæ cædis nominaret, non ille conſcios, ſed omnes amicos Tyranni nominavit, quibus ideo interfectis, tyranno interrogante, an præter hos illi conſcii ſupereſſent? Reſpondit ille, nullum ſupereſſe, quem mori velit, præter ipſum tyrannum. Senſitqúe hoc

hoc modo Tyrannus, verum esse, quod dici solet: Quòd quemadmodum maximè solent esse mortiferi bestiarum morientium morsus; sic & damnatorum voces.

VIII. *Zvving. in theatr. vol. octav. lib. 5. pag. 2163. in verb. tormenta. Ex Sabell. lib. 4. Ennead. 3. & Plutarch. de Garrulitate.* Idem (ut Satyrus in Epitome sua prodidit) Nearchum Tyrannum dejicere adortus, in conjuratione deprehensus, quum quæstioni fuit adhibitus, omnes Tyranni amicos, ut conjurationis socios, nominavit; Quibus supplicio affectis, à Nearcho interrogatus, quæstionem exercente, an plures supplicio afficiendi essent? Tu solus, inquit, patriæ pernicies. Simulans inde se velle quædam secretò dicere, aurem illi dentibus, ut alii, dicunt, nasum laceravit. Mox abscissâ sibi dentibus linguâ in ejus sinum conspuit.

IX. *Iustin. lib. 2. & ex eo Vincent. Castellan. de off. reg. lib: 4. cap. 14. Hoc idem fecisse referunt Dioclis Pisistrati filii interfectorem, qui & ipse gravibus quæstionibus excruciatus, Tyranni amicos, tanquam patratæ cædis conscios, nominavit, ac tandem falso indicio perdidit.*

X. *Iul. Clar. in pract. crim. quæst. 64. lib. 5. §. fin. vers. ult. scribit:* Multi enim innocentes propter tormentorum sævitiam confessi, & condemnati fuerunt, ut etiam diebus nostris contigisse intellexi in duobus, qui in torturâ confessi fuerunt occidisse quendam nobilem, eorum inimicum, qui deinde post multos annos repertus fuit vivus in quodam Castro carceratus per quendam magnum dominum, ipsi tamen propter eorum confessionem, vi tormentorum extortam, fuerunt ultimo supplicio affecti.

XI. *Fulgos. lib. 8. cap. 4. ut & Iacob: Menoch. de arbit. judic. lib. 2. cent. 3. pag. 415. cas. 269. ex* D. Hieronymo *& Iohan. Bapt. Fugnat. lib. 8. c. 4. sequens adferunt exemplum:* Mulier à marito adulterii, cum adolescente accusata, dum torqueretur, constanter crimen semper negavit. Juvenis autem eam adulterasse dicebat, tormentorum impatiens, quod non patrarat, patrare se fassus est, atque ob eam rem ambob. à consule, in quo rigoris plùs, quàm justitiæ erat, morte damnatis, prodigio veritas detecta est. Juvenis

enim

enim mendax, gladio percussus, caput semel ictus amisit: septies autem, cùm fœmina gladio percussa, non cæsim modò, verùm etiam jugulo punctim petito, ferrum retro ab ejus carne, veluti à silice semper resiliit, præterquam in extremo ictu servandæ enim illius animæ gratiâ percussa, pro mortua, ut sepeliretur, elata fuit: atque tunc viva inventa, curato vulnere, cùm demum judicio absoluta esset, verum inventum est.

XII. *Valer: Max. de quæstionib. lib. 8. cap. 4.* M. Agrii Agentarii servus, Alexandrum Titi Fannii servum occidisse insimulatus est, eoqúe nomine tortus à domino, admisisse id facinus constantissimè asseveravit. Itaque Fannio deditus, supplicio affectus est: Parvulo deinde tempore interjecto, ille, cujus de nece creditum erat, domum rediit.

XIII. *Ex Paride de Put: adducit exemplum Boer. decis. 166. n. 3. de quadam muliere in fenestra exsistente, & minas cuidam, quem odio prosequebatur, inferente & dicente: Io te fero taglierelagambe non sero longo tempo,* quas minas audiens quidam, etiam ejus inimicus, cui mulier minabatur, cogitavit illum occidere, hac spe impunitatis, quòd mulier occiso minata ac propterea infamata esset: Et postquam homicidium illud erat commissum, insurrexit contra mulierem propter minas fama, idcirco capta, torta, confessa & supplicio injustè affecta est. Postea innocens inventa.

XIV. *Ioan: Grev. Clivens. capit. 6. de tortur. pag. 153. De Sutore quodam viro innocentissimo narrat, quòd is ex falsa latronis alicujus nominatione in carcerem compactus, objectiq; criminis culpam vi torturæ confessus, tristi supplicio perierit, de quo porrò refert:* Sutorem hunc sceleratissimus iste latro, de sceleris sui sociis interrogatus, socium ac conscium indicat, quem confessum tandem ante occulos latronis hujus Judices supplicio tollunt. Quo peracto in cachinnos solutus latro alta voce exclamat, an non pulchrè tibi, prout juraveram, hoc ipsum rependi? Attoniti rem hanc audivere judices, quibus interrogantibus, quid hoc rei esset? Respondit sceleratissimus ille, se aliquando misero huic Sutori, quòd par calceorum sibi negasset, pessimo quæque minatum, ac se nunc illius injuriæ vin-

dictam pulchrè ſatis perfeciſſe. His auditis, Judices iſtos temeritatis ſuæ ilico puduit, qui demandata honeſtiori cadaveris ſepultura peculiolæ alicujus annuo ſubſidio uxoris liberorumque calamitatem ſolari voluerunt.

XV. Refertur de fœmina paucos ante annos ob inſimulatum magiæ crimen, in aliquo pago combuſtâ: Quæ cùm eſſet ab alia denunciata, ilico capta ad quæſtionem fuit abrepta & vi tormentorum confeſſa, ſe alicujus ruſtici vaccam illo tempore: Item ante duos annos, alterius infantem necaſſe: Toti autem pago, etiam pueris conſtabat, vaccam dicto tempore eſſe mortuam, & infantem ante biennium contabuiſſe: Iſta fœmina, cùm alia non ſciret, hæc edixit maleficia, & à multis dicitur innocens ad ſupplicium tracta: Id quod creditu non eſt difficile: Quia imperiti & ſocordes Judices in illas circumſtantias non inquiſiverant, alias dictas ſufficientes eſſe ſibi perſuadentes. Verùm hæc fuit incuria magna, & ſupina (*Conſtit. Carol. Crim. artic. 60.* Wann der Bekandtniß/ ſo auff peinliche Frage geſchicht/ endlich zu glauben) negligentia, cùm illa delicta quivis iſtius pagi indicare, & ita contra ſe mentiri potuiſſet.

XVI. *Corn. Tacit. lib. 15.* annal. horrendum refert & multùm notabile exemplum, de ingenti multitudine Chriſtianorum, qui, quamvis eſſent innocentes, tamen vi tormentorum ſuperati, de ſe incendium Urbis Romæ faſſi, ac proinde ſuppliciis exquiſitiſſimis ſub Nerone, quem ipſum fama conſtans in culpam vocaverat, affecti ſunt & perierunt, verba ejus hæc ſunt: Ergo abolendo rumori Nero ſubdidit reos, & quæſitiſſimis pœnis affecit, quos per flagitia inviſos, vulgus Chriſtianos appellabat. Autor nominis ejus Chriſtus, qui Tiberio imperante, per Procuratorem Pontium Pilatum ſupplicio affectus erat. Igitur primo correpti, qui fatebantur, deinde indicio eorum multitudo ingens haud perinde in crimine incendii, quàm odio humani generis convicti ſunt. Et pereuntibus addita ludibria, ut ferarum tergis contecti, laniatu canum interirent, ut crucibus affixi aut flammandi, atque ubi defeciſſet dies, in uſum nocturni luminis urerentur.

XVII. Ministri & satellites justitiæ noctu inciderunt in cadaver adhuc calidum, tunc enim fuerat homo occisus, cultro in vulnere relicto, ibique invento pistore, qui de more ibat ad excitandum vicinos, ut panem facerent, eum retinuerunt: Qui, cùm casu infelici vaginam vacuam ad cingulum haberet pendentem, cui optimè culter respondebat: Ex hisce indiciis acriùs, quàm par erat, tortus, doloris impatiens, delictum, quod non patrarat, confessus, innocens capite fuit punitus.

XVIII. Vetus ac memorabile Exemplum est Palamedis Ulissis inimici, fraude exstincti: Ulisses adulterinam epistolam Priami nomine Palamedi scripsit, in qua eidem de proditione gratias agendo, aurum ei clàm transmisisse dicebat: Literis dolo ad Græcorum consilium perlatis, Palamedes proditionis accusatur, quem cùm Ulisses tanquam amicus tueri simularet, dicebat literis fidem non esse adhibendam, cùm de auro non constaret, instabatque rei tentorium scrutari, ut auro non invento illius innocentia comprobaretur. Verùm cùm in tabernaculo aurum invenissent, quod clàm Ulisses per servos corruptos infodi curaverat, innocens Palamedes tanquam proditor lapidibus obrutus fuit: Et sic indiciis urgentissimis, sed falsis, innocens fuit damnatus.

Hæc duo exempla refert. Ioh. Bonefac. in tract. d. furt. §. 2. num. 30.

XIX. *Daniel. Moller. in Semestr. lib. 3. cap. 41. scribit:* Hinc omnibus responsis Scabinorum Lipsensium, in quibus mortis pœna alicui dictatur, clausula hæc inseri solet, si diligenti habita inquisitione de delicto certò constet. Quod cùm alibi observatum non fuisset, sed ad consultationem cujusdam viri nobilis responsum, eum, de quo quæsitum fuerat, propter Parricidium in uxore commissum, quod in tortura confessus fuerat, lege Pompeia puniendum, & is sententiam non tam suâ culpâ, quàm illorum, qui responsum dederant, exsecutioni mandasset, uxore, quæ, nescio, ob quam causam à marito non multò antè abiecerat, paulò pòst salva & incolumis reversa, nobilis ille ab Electore

Augusto 2000. aureis multatus fuit, & insuper Jurisdictio omnis illi adempta.

XX. *Idem Ibidem porrò*: Ita alibi scio mulierem eodem supplicio affectam, quòd in tortura, cui ex falsorum testium depositione subjecta fuerat, confessa fuisset, se maritum interfecisse, cùm tamen is postea rediisset.

XXI. *Marcellinus lib. 14. Vincent. Castallan. de off. reg. lib. 4. cap. 14.* Epigonus Philosophus cùm tormentorum vim ferre non posset, facinorum se confessus est conscium fuisse, cùm neque vidisset quidquam, neque audivisset.

XXII. Philippus Maria, Dux Mediolanensis BEATRICEM, uxorem adulterii suspectam, cùm ictu quaterno vicenoqúe crudeliter excussam detorsisset, supplicio affecit. Illa tormentorum impatiens, cum fidibus arctissimis distringeretur, sese ream dicebat, mox coram sacerdote, innocentem sese profitebatur. Convicta tamen more judiciorum, capitaliqúe sententiâ damnata, gladio percussa est, *Arlunus histor. Mediol. Sect. 1.*

XXIII. *Quintus Curtius lib. 6. Quod etiam ex eo Grevius de tort. lib. 2. cap. 3. refert.* Erat Craterus Regi Alexandro charus in paucis, & Philotæ equitatus præfecto, qui tunc apud Regem conjurationis suspectus erat, ob æmulationem dignitatis, adversus hunc opprimendi occasionem Craterus non aliam sibi aptiorem fore, quàm ex hac Regis de Philota suspicione ratus, odio suo pietatis præferens speciem, Regem ad Philotæ mortem incitat, persuadetqúe Regi, nunquam eum, nisi interempto Philota, de salute sua securum esse posse. Ut autem suspecti sceleris reum convictumqúe apud Regem Philotam redderet, quantum à Cratero allaboratum est, ut exquisitissimis doloribus prolixâ & amplâ sceleris extortâ confessione, scrupulus omnis Regi de innocentia Philotæ eximeretur. Ad primum tormentorum conspectum ultrò Philotas, quid cessatis, inquit, Regis inimicum interfectorem confitentem occidere? quid quæstione opus est? Cogitavi, volui. Non autem hæc confessio Cratero sufficere potuit, in tormentis Philotam confessata repetere voluit, ut tormento-

mentorum vi, quodcunque vellet, à Philota exprimeret; tantisque eum excruciavit doloribus, ut in eorum confessionem, quæ fortè nunquam apud Philotam cogitata erant, eum cogeret. Qua ratione Craterus se sine cujusquam invidiâ, hoc suæ dignitatis sese liberavit æmulo.

XXIV. *Petr. Borrius in comment. rer. Belgicar. tom. 1. lib. 8.* Quem citat *Ioh. Grevius Clivens. lib. 2. cap. 4. de tortur. pag. 306.* virorum plusquam 24. crudelissima supplicia describit, qui sola tormentorum horrenda immanitate oppressi, innocentes perierunt. Huc adferre etiam libet testimonium *Francisci Bruni, Quest. 6. partis. 2. n. 13. in tractatu de Tortura, ita scribentis*: Ego enim vidi (inquit) & audivi, aliquos fuisse ex tali confessione injustè & inadvertentia vel sævitia officialium condemnatos, & morti traditos, qui non aliter perquisitâ veritate processerunt ad condemnationem & exsecutionem, ex solâ confessione non verificando aliter factum, & quod fuerint injustè damnati, fuit detectum, & postea, quia fuerunt alii capti, qui talia delicta commiserant; ex quo fuit declaratum, illos injustè fuisse damnatos.

XXV. *Grevius dicto loco scribit*: Si ad exempla ea ire velim, quæ in plurimorum sunt ore, quis futurus tandem esset eorum finis? Narravit mihi vir, doctrina & pietate egregius, jam septuagesimum ætatis annum egressus, se, cùm olim in Germania illustri familiæ â concionibus esset, ab aulicis tristi exemplo exsecrabilem vidisse torturæ abusum, in viro quodam innocente, & propter ficti sceleris confessionem, tormentis expressam, ad supplicium, mortis condemnato. Cujus innocentia, post peractum supplicium ex pauculi temporis intervallo clarissimè manifestata, non parùm confudit temerarios istos Judices.

XXVI. *Idem ibidem*: Referre, memini, celeberrimum hac nostra ætate Theologum, aliquot sibi observata tristissimi hujus abusus exempla. Triste autem admodum erat, quod eo anno accidisse commemorabat, quo absolutis, quæ in gymnas: Dusseldorp: summa erant, studiis Coloniam rem easset.

Propè adest Dusseldorpio vicus. In eo vir erat, qui defunctæ sororis ad se receptâ filiâ, educare eam statuerat. Ad hoc pietatis officium pronior, quòd suscitandam sibi prolem ex conjugio præsenti desperaret. Puellula hæc, quòd avunculo non satis morigera, iram ejus, & castigationem jam sæpius experta esset, fugam meditabatur, quam tandem hac occasione capessere voluit. Avunculus cum uxore sua ad mercatum annuum in vicum quendam, qui ad miliaria aliquot domicilio suo aberat, iturus, puellam hanc itineris sociam esse jubet. In ipso intinere avunculus, nescio, quo facto aut crimine neptis suæ offensus, verbera minitatur; & jam ad frondes pervolat, virgam decerpturus in ipsa sylva, quam tunc fortè transibant. Illa iram avunculi animadvertens, sibique metuens, in pedes se conijcit, effugitura paratam flagrorum pœnam. De fugâ hac avunculus parùm sollicitus cum uxore pergit, ne quod temporis dispendium ex persecutione faceret; tum, quòd eam rectà domum recursuram sibi persuaserat. Illa autem ex hac avunculi offensione anxia, & jam pertœsa atque impatiens severioris disciplinæ, non domum, non ad vicinos, aut quenquam eorum, qui avunculum nossent, reversa, procul abit, atque obstinatè emanet. Reversus ex mercatu avunculus, non reperta domi nepte, de ea inter vicinos inquirit. Reversam illam aut sibi visam omnes negant. Narrat rem gestam avunculus; suspicari pessima quæque incipiebant vicini, cædis avunculum tacitè arguere, tandem latrocinium illi exprobrare; palàm dicendo, nulla alterius fraude, aut culpâ puellam desiderari, quàm avunculi; qui semper erga eam durior, in via nunc eam occiderit. Augebat suspicionem, quæ ex morte neptis quantulacunque hæreditatis spes esset avunculo. Augescente paulatim suspicione ad carcerem cum uxore avunculus rapitur, ni puellam exhibeat, latrocinii reum haberi eum denunciatur. Negat latrocinium, negat puellam profugam exhiberi posse, rem gestam narrat; eadem dicente atque affirmante uxore. Non autem hoc modo satisfactum Judici: tormentis rei veritatem experiri placuit. Ad

quæ-

quæstiones itaque deventum fuit, tanta virum immanitate excruciat, ut negati toties sceleris reum facilè se profiteretur. Uxor non ita facilè tormentis victa, jam confesso marito in negatione perstitit; perstitissetque diutius, ni eam preces atque obtestationes mariti ab ea dejecissent, obtestantis uxorem, ut confessa tantorum dolorum sibi finem faceret; frustra illam pertinaci negatione & tot dolorum patientiâ sibi spem vitæ aliquam facere. Utrisque tandem fictam culpam confessis supplicium decernitur, membrorum per rotam confractio. Post triste hoc supplicium ex aliquot annorum intervallo, vicini quidam Coloniam profecti, in puellam hanc fortuitò incidunt, quæ tunc in urbe ista, in foro, quod vetus dicitur, mercatori ancillabatur. Quâ vivâ repertâ, magna omnium in Judicem suborta est indignatio; graves cognatorum de facto hoc iniquissimo querelæ, quæ ad Cameram Imperialem delatæ turpitudinem hanc toti mundo pandebant.

XXVII. *Idem Grevius dict. loc. pergit.* Exemplum non minùs triste à mercatore Amsterodamensi viro spectabili atque integerrimæ famæ accepi. Vir hic, cùm Gedani habitaret, negotiorum suorum causâ subinde in Poloniam excurrere solitus tristissimum innocentissimi hominis supplicium penè oculis suis vidisset. Erat tunc in parte quadam Poloniæ mendicus, qui claudus altero pede, subalari fulcimento innixus, propè vias, ubi frequentiora viatorum sunt itinera, considere solebat, elemosynam à prætereuntibus petiturus. Is delecto sibi ad destinatum animo scelus oportuno loco, si quis viatorum solitarius transiret, à quo pecuniarum spolium speraret, in eum cædem parabat, hoc modo, ut petitâ elemosynâ propiùs eum ad se traheret, quem aversum jam erogatâ elemosynâ protinus certissimo securis jactum confoderet. Nec contentus ille hoc sceleris genere, in horreum viri nobilis frumentis recenter convectis plenum, facem de nocte submisit, nobili huic iratus, quòd tenuiore eum elemosynâ dimisisset. Nobilis hic ex incendio hoc gravissimo affectus damno, iræ suæ satisfacere non potuit, nisi in autorem,

qua

qua posset diligentiâ, inquireret, ampla illi promissa mercede, qui autorem indicaret: cùm autem ab extraneis ad domesticos suos suspicionem suam nobilis iste revocaret, opilionem inter famulos suos maximè suspectum habuit, eumque incendii reum egit. Extortâ opilioni tanti sceleris per gravissimos cruciatus violentâ confessione ad supplicium condemnat, vivumque rogo imponit, spectante innocentissimi hominis tam crudelem mortem ipso incendii autore, mendico scilicet. Qui ad consueta latrocinia reversus transeuntem interficere volens solito modo, in arte sua & jactu, quem in eum destinarat, errat, non primo ictu eum, prout intenderat, enecans. Viator retro conversus, deprehensis, quas latro pararat, insidiis in eum involat; altâ voce ad concursum & auxilium conclamans, si qui in via essent viatores. A quibus constrictus tandem latro hic ad carcerem pertrahitur, in quo post latrociniorum confessionem, unicum hoc præ cæteris animam suam gravissimè affligere sæpius dixit, quòd incendii à se suscitati innocentissimus ille opilio, se spectante, tam crudeles flammarum pœnas vivus luisset.

XXVIII. *Idem porrò*: Tristissima etiam illa sunt, quæ Andræas Hondorffi ad expositionem præcepti octavi Decalogi in theatro suo historico adfert, quæ & hic subjiciam. Basiliæ, cum crebris jurgiis & contentionibus maritus cum uxore digladiaretur, uxor injuriarum impatiens, à marito aufugit, & latens apud amicos suos, eorum operâ virum sibi reconciliari petiit. Fortè iisdem diebus mulier quædam Rheno suffocata, ibidem in ripam ejicitur, eodem amictu vestita, quo fugitiva illa mulier, cumque facies saxis illisa & contusa minùs cognosci posset, protinus conjecturis suis importuna plebs hanc esse fugitivam illam mulierem, & à marito suo occisam incerto rumore clamitat. Magistratus non satis providus, fugitivæ maritum parricidii reum agit, qui tormentis excruciatus facinus, quod non patraverat, patrasse se fassus est, & ut parricida crudeli supplicio affectus. Tertio deinde die uxor ejus fugitiva redit, sese viro reconciliatura, quem ubi ut parricidam falso judicio insontem damnatum esse cogno-

cognovit, plorabunda cum magno clamore & ejulatu in curiam erumpit, viri sui innocentiam testatur, Judices injustitiæ accusat, sed illi serò rigorem & judicii præcipitationem damnantes, quam suis sententiis pependerant, votis inanibus revocare non poterant.

XXIX. *Idem porrò*: Erphordiæ in domo viduæ cujusdam duo se absconderant latrones, vitæ ejus, ut pecuniâ potirentur, insidiantes. Itaque, ut viduam è thalamo elicerent, capram, quam in stabulo conclusam invenerant, vellicarunt, ut clamore ejus mota vidua ancillam, quam habebat unicam, visum, quidnam capram infestaret, mitteret. Quam ex insidiis comprehensam latrones protinus interficiunt. Deinde & vidua ipsa, cùm frustra aliquandiu, & non sine admiratione ancillam exspectasset, egreditur, & in latronum manus incidens occiditur. Perpetrato homicidio, domoque direpta latrones, antequam lucesceret, inde se proripuerunt. Manè, cùm nec ancilla prodiret, domoque clausa manente, catelli inclusi ululatus audiretur, tandem à vicinis fores effractæ sunt, homicidiaque patrata patuere cæcoque protinus judicio æditum quendam, cui magna familiaritas cum vidua intercesserat, & à qua magnis ille beneficiis cumulatus fuerat, tanti facinoris reum esse, improvida plebs suspicatur. Magistratus vanis innixus conjecturis, æditum comprehensum per tormenta immaniter examinat, quibus ille victus, quod nunquam ei in mentem venerat, flagitium se patrasse fatetur. Cives ingratum exsecrantur hominem; magistratusque sententiâ damnatum pessima morte afficiunt. Latrones supplicii spectatores astitêre; Qui paulò pòst propter alia quædam facinora in vincula conjecti, tormentisque examinati, inter alia flagitia, & hoc parricidium se patrasse, confessi sunt: æditúique innocentiam sua confessione manifestarunt.

XXX. In Metensi Lotharingiæ mercator quidam, cùm abesset peregre, noctu in domus ejus cellam carnifex clàm se insinuavit, primóque ancillam, cùm ablatura vinum ex jussu heræ suæ descendisset, interficit. Hinc iisdem insidiis heram, cùm &

illa mirata ancillæ moram descenderet, exceptam trucidat & securiùs deinde scrinia rimatur & spoliat. Mercator reversus, ubi atrocem suorum interitum domúsque direptionem offendisset, animo perturbationis & mœroris pleno, rem ad Senatum defert. Cùm varii de nefario homicidio sermones spargerentur, ipse quoque Carnifex, in curia turbæ se immiscens, hæc verba subinde aliis immurmurat: Cùm manifestum sit, frequentibus conflictatos esse rixis mercatorem ejusque conjugem, facilè inde cuivis apparere, neminem præter ipsum mercatorem homicidiorum, quæ in domo ejus perpetrata essent, autorem esse. Et sanè facilè verum ex eo extorserim, si mihi examinandus traderetur. Quibus aliísque similibus verbis tantum effectum est, ut mercator comprehensus, in vincula conjiceretur, immanibúsque subjectus tormentis & crudelem in modum à carnifice distractus, se, quamvis insons, parricidii commissi autorem fateretur. Jam securus & otiosus in utramque aurem dormire videbatur carnifex, cùm divina vigilante justicia scelus ejus proditur. Argenteum namque scyphum, æris egens carnifex, Judæo oppignorabat. Is, cùm mercatoris, supplicio nuper affecti, signum & inscriptum animadverteret, scyphum Magistratui offert, & mercatoris se in eo insignia agnoscere indicavit. Nec mora, & ipse Carnifex in vincula conjicitur, quæstionibúsque subjectus, undenam cyathi istius hæres factus esset, interrogatur, ubi rem omnem, ut gesta erat, parricidiúmque à se commissum confessus est. Hunc ad modum detectâ mercatoris innocentiâ, carnifex dignas sceleris pœnas sustinuit. Hoc exemplum introduxit Lutherus in tomis suis parte septima Germanica Jenensi, de anno 1539. fol. 361. & 362. contra Episcopum Magdeburgensem, hisce verbis: Aber das zu Metz beschehen ist/ möchte wol Richter vnd Juristen blöde machen/ da ein Hencker einem Kauffman abwesens/ bey Nacht in das Hauß gebrochen/ Weib vnd alles ermordet/ in den Keller verschorren/ alles gestollen vnd außgespûtlet hat; Als der Kauffman heimb kompt/ kläglich vmb sein Weib/ Gesinde vnd Gûtlein thut/ vnd niemand wuste/ was man dencken solte/ fehret der Schalck zu vnd wil sich helle börnen/

schreyet

schreyet vber den Kauffman/ er sols wol selbst gethan haben/ zu letz/ daß ichs vberlauffe/ wirds jhm gestattet/ den Kauffman zu recken/ der Hencker weil er sich wolt rein machen/ zog den armen Mann desto grewlicher/ biß er muste bekennen/ vnd ward Gerichtet auffs aller jämmerlichste. O/ da nun alle Welt schlieff/ wachet Gott der rechte Richter/ vnd wolte den Schalck bezahlen/ er fähet an die Becher des Kauffmans vnter die Juden zu verkauffen; Vnd/ wie Gottes Weise ist/ daß er die Buben blind machet/ wenn sie sollen gestrafft werden/ muste der Schalck nicht sehen oder bedencken/ des Kauffmans Zeichen an den Bechern/ der Jude aber kennet sie/ bringt sie dem Rath/ darauff der Hencker gegriffen wird/ vnd flugs bekennet er alle seine Boßheit. Es sind jämmerliche vnd scheußliche Fälle vnter den Menschen Kindern/ da der Teuffel lust zu hat/ ja was solten die Richter hie thun/ sie sind jämmerlich betrogen. Wie offt ists auch mehr geschehen/ daß etwa Leute sind hingericht auff jhr Bekändtniß/ da man hernach vber etliche Jahr erstlich bekommen hat/ die rechtschüldigen/ vnd ist jenen gleichwol vnrecht geschehen?

XXXI. *Idem Grevius ibidem*: Hisce adde, quòd Noribergæ aliquando hoc modo evenisse vulgò narratur. In convivio quodam post longam & strenuam compotationem, convivarum aliquis jam fessus & satur, ut uberiorem potum evitaret, poculum aureum, quod ab altero sibi propinatum erat, in scamno, quod parieti fixum arculæ usum etiam præbebat, clàm reponit. Conviva iste extraneus erat, qui relicto illic poculo Noribergà discessit. Cùm jam vasa pretiosiora recolligeret materfamilias desiderato hoc poculo, quod isthic depositum erat, famulum domesticum negligentiæ primùm & incuriæ, pòst fraudis eum furtíque arguit, ac tandem eum scyphi hujus aliarúmque rerum furto ablatarum apud Magistratum accusat. A Magistratu ad quæstiones damnatus est famulus, quibus victus, imputati sceleris culpam falsò confessus, supplicium capitis luit immeritus. Omnibus de culpa ejus satis superque securis, usque dum ex aliquo temporis intervallo reversus iste conviva, intellecto tristi hoc supplicio innocentis, reperto isthic loci poculo, quo eum ebrius reposuerat, innocentiam miseri hujus manifestavit.

XXXII. Præterire non possum & illa exempla, quæ *Goldelmanus, lib. 3. de magis, cap. 10. recenset his verbis*: In Archiepiscopatus Bremens. Castello. N. vidua adhuc juvencula, cohabitabat filio suo, in matrimonio jam viventi. Hæc, cùm aliquoties cum filii sui servo domestico consuesceret, filiusque eam instanter, sed frustra admoneret, ut ab ipso scelere desisteret; Rediit aliquando filius ex templo domum, eum cùm famulus vidisset, ex cubiculo, ubi cum matre fuerat, aufugit. In fuga Dominus eum persequitur & flagello pileum servi de capite illius dejicit: At servus elapsus 12. miliaribus à pago isto distantibus, alteri Domino famulatur. Cùm autem parentes servi filium quærerent, & Dominum propterea alloquerentur, hic rem gestam cum omnibus circumstantiis ordine narravit, addendo pileum quidem ipsius adesse, ubi verò jam locorum filius vivat, se ignorare. Hoc responso pater non contentus, eum propter suspicionem amissi pilei apud Judicem homicidii accusat; Judex ilico, absque ulteriore inquisitione, statim Dominum innocentem torturæ subjicit, ubi præ nimio dolore & cruciatu fatetur, se servum interfecisse, & Cadaver in Visurgin præterfluentem abjecisse. Tandem, cùm ad locum supplicii deduceretur innocens, & à pastore, ut veritatem liberè profiteretur, admonitus fuisset; respondit, servum non interfeci. At quid juvat, veritatem dicere? interfeci eum. Et ita sub Carnifice piè mortuus est. Tandem servus & parens deprehensi, pœnas vicissim meritas dederunt.

XXXIII. *Grevius dict. loc.* In Livonia adolescens annorum 17. in quodam œnopolio publico serviens, post fictam de cæde conservi sui tormentis extortam confessionem, rotæ impositus fuit, patescente postmodum illius innocentiâ.

XXXIV. In Galliis famula furti accusata ob surreptam heræ suæ pretiosiorem suppellectilem, tormentis ad confessionem coacta, fictæ culpæ pœnas innocentissima suspendio luit.

XXXV. *Ioan. Grevius Clivens capit. sext. de tort. pag. 129.* Adolescens ex nocturno symposio foras egressus, plusquam satis

potus,

potus, urgente crapula, somnóque in plateam procedit altúmque securus stertit, somno profundo immersus: interea scurræ aliquot & nocturni grassatores, quorum injuriis, & tumultibus, in hoc emporio, quò reliquarum urbium purgamenta confluunt: de nocte infestari non raro contingit, in quendam conbibonum ejus plateas involant; eúmque post lites aliquot, & aspera verba impacto in jugulum mucrone trucidant. Scurræ hi jam patrata cæde, in loculos infelicissimi hujus juvenis madentem sanguine cultrum, & vaginâ reconditum clàm reponunt, fugâ se subducentes, ad nocturnorum vigilum, quos tumultus eò vocabant, accursum. Qui cùm advenissent occiso altero hunc dormitantem reperientes, cædísque eum præsentis vel conscium, vel autorem rati, ad carcerem publicum rapiunt, scrutatísque ejus pro more vestibus, repertóque in femoralibus mucrone sanguine maculato, comissæ cædis authorem eum arguunt. Et tandem frustra allegantem rei totius ignorantiam, negantémque strenuè factum, juvenem hunc, ex vi indicii hujus, Judices ad equuleum condemnant, longa tormentorum vi fictam confessionem extorquentes. Quam quidem ille remissis tormentis revocat, ex doloris impatientia alieni sceleris culpam se confessum asserens: Sed iteratis tormentis, denuò in eandem confessionem impulsus, capitis supplicium luit; In ipso supplicii loco de innocentia sua, & sententiæ contra se latæ iniquitate, plurimùm protestatus. Innocentiæ autem ejus, post mortem non defuère testimonia, quæ ipsos Judices impudentiæ suæ manifestò arguerent. Is enim, qui cædem hanc commiserat, derivata jam dicto stratagemate in innoxium homicidii suspicione, novi sceleris in alio Judicio extra urbem hanc, accusatus, suppliciumque convictus luiturus, jam imminente morte, & stimulante conscientiâ, ut fortè beatiùs moreretur, hoc abjecto per confessionem conscientiæ suæ onere, apud Judices liberè, & rotundè est professus, se solum, & unicum jam memoratæ cædis authorem fuisse, alterius illius, quem Judices illi innoxium de medio sustulerant, nullam aut culpam, aut conscientiam intervenisse.

XXXVI. Idem Grevius dict. tract. & loco: Huic exemplo consimile illud est, quod aliquando in Hollandiæ urbe quadam, non diu supra hominum memoriam contigisse ferunt, & quidem hoc modo: Die quodam feriato, atque sereno ad sylvam, urbi tunc vicinam, animi gratiâ vir plebejus excurrerat, qui in tabernâ cerevisiariâ cùm largiùs bibisset, in agro propè viam, sole & potu eum invitante, ad somnum declinat verè fatalem. Somno enim quasi immortuus, homicidii circa se per sacrificulum sive hominem aliquem de clero perpetrati turbas ac strepitum non animadvertens, occisi circa se hominis excitatus, postmodum ab accurrentibus reus arguitur ex cultro, quem quasi dormitantibus manibus elapsum latro iste sanguine madidum, proximè illi apposuerat. Hoc indicio, Judicibus contra negantem factum allegantémque, quibuscunque posset modis, innocentiam suam, atque ignorantiam, ad quæstiones serviente, cruciatibus tandem succumbens alieni sceleris immeritas pœnas tristissimâ morte vir innocentissimus luere debuit. Securis eousque judicibus quasi re bene gestà, dum propriâ agonizantis sacrificuli hujus confessione errorem suum discerent, patefacta plenè, sed seriùs miseri hujus innocentiâ.

XXXVII. Grevius de tortur. cap. 6. pag. 131. Fur sacrilegus templo, in colliculo exstructo, quod inter frequentiores pagi ædes non erat modicum, egressus, canem à domino suo isthac prætereunte, longiùs aberrantem datâ operâ includit, hoc fortè consilio, ut sacrilegii suspicionem in alium faciliùs derivaret. Successit institutum, incluso cane, à nullo visus, qua potest celeritate se subducit, & prædam tuto loco reponit. Accurrunt tandem alii ad continuum canis in templo occlusi latratum, pessima quæque suspicantes. Non enim animo suo comprehendere poterant, qua ratione canis, cùm sacrorum causa templum ista die apertum non fuisset, ingressus esset. Perlustrare itaque illico templum placuit, & ea loca diligentiùs inspicere, in quibus pretiosior templi suppellex deposita erat. Quam cùm ex bona parte diminutam cernerent, canem notare, ejúsque recursum obser-

obſervare, ſic rati proditurum illum facilè hunc furem. Canis iſte ob liberationem exſultans, rectâ ad villam heri ſui recurrit; viri non ita pauperis, & ſatis omnium judicio hactenus honeſti, quem ex cane hoc ſacrilegii accuſant, res ablatas repetunt. Negare ille, arguere, & ridere illorum nugas, qui ſe inſcium & inſontem tanti ſceleris accuſent, perſeverat. Sed canis iſte ſuo propero recurſu infelici ſuo hero exitium attulit. Tantum ille negare, tantum contradicere non potuit, nec objecta refellere, ut quæſtionibus innocentiam ſuam ſubduceret. Ad tormenta rapitur, tormentis vincitur, crimen fatetur, ſuſpendio tollitur, omniúmque opinione meritam mortem luiſſe creditur, quousque innocentiam tam miſerè tormentis oppreſſam ſacrilegus iſte, qui canem illum ſtudio incluſerat, aperta confeſſione poſt aliquod temporis intervallum, in lucem prodiiſſet.

XXXVIII. Idem Grevius ibidem: In emporio inter Anſeatica non poſtremo, in ſplendidioribus nuptiis, cùm argenteæ ſuppellectilis magnam vim, homines ſuperbi, inter epulas protuliſſent, quidam, qui menſæ miniſtrabat, furandi cupidine perſtringitur. Capta itaque occaſione pocula argentea duo abſtulit, quibus ablatis, ut ſuſpicione ſe ipſum liberaret, ad viri dormientis latus, qui eodem die miniſtraverat; & ebrius valde in receſſu aliquo cubabat, alterum depoſuit. Miſer hic, ex poculo, quod penes dormientem repertum eſt, alterius etiam, quod deſiderabatur, fur arguitur, repetitúrque illud ab eo ſolo. Nulla hîc eum excuſatio, nulla negatio, à tormentis liberare potuit, coactúsque per tormenta, ad mendacem confeſſionem miſerè periit. Emergente autem poſtmodum innocentiæ teſtimonio, ex furcâ ſublatum publicâ authoritate cadaver, meliore ſepulturâ honoratum fuit.

XXXIX. In Brabantiæ quodam oppido, quod nunc ab annis pluſquam triginta duobus ordinum fœderatorum imperio paruit, negantem confeſſata reum innocentem tantâ aſperitate ab conſtantiam confeſſionis compulerunt Judices, ut

in

in supplicii locum perductus reus, de innocentia sua & violentæ confessionis vanitate, ne vel hiscere semel auderet. Miser hic parricidii, in uxorem commissi, accusatus, & vi tormentorum ad confessionem criminis coactus, instante nunc supplicio, pastorem, qui pro more solito extrema suggerebat solatia, monuit, supplicii festinationem nonnihil sisteret, superesse enim sibi aliquid, quod omnino patefactum oporteat: sed hoc ipsum se fidei Pastoris non posse committere, nisi jurato promittat, ante supplicium hæc se non proditurum. Annuente in ejus petitionem pastore, sic inquit: Deum testor, ad cujus nunc tribunal contendo, me in confesso hoc scelere innocentissimum: innocentiæ meæ te post supplicium, testem volo; innocentiam meam hîc publicè non profiteor, tormentorum asperitate territus, quæ mihi neganti culpam paratissima, millies mori malim, quàm ea vel semel denuò experiri: tu cave, de innocentia mea quidquam, nisi me mortuo, dixeris.

XL. Huc adde, quod Godelmannus ex Meigerio recitat: In Holsatia inter duos conjuges lites domesticæ in tantum excreverant, ut mater cum filio, filiáque decernerent, marito ac parenti parare insidias. Quod cùm pater rescisceret, aufugit ad mare, domui suæ proximum, ibidémque ad littus pileo vestibusquè depositis, in Saxoniam ad amicos suos profugit. Interea, cùm maritus non rediret, vestésque in littore repertæ essent, atque de litibus istis domesticis Magistratui constaret, in cogitationes hasce Magistratus incidit, quasi mater unà cum liberis hunc occidisset. Ideóque ad carcerem trahuntur, & in tortura occidisse eum fatentur, atque in mare abjecisse. Qui ob confesionem hanc traduntur supplicio. Antequam verò supplicium peragetur, rem totam Pastori exponunt cum magna innocentiæ suæ asseveratione, id rogantes Pastorem, ne eorum innocentiam nisi peracto supplicio proderet, vereri enim se, ne alioquin iterum tormentis excrucientur, malle se potiùs mori. En, dum hoc modo miseri ad constantiam confesionis violentæ compelluntur, libera illa, quæ sub dio ad banchum juris, ut loquuntur, priorem

ratificat, confessio, quid fidei merebitur? aut quo pacto posterior hæc prioris expurgabit vitium. Quæ duo posteriora exempla etiam adducit *Grevius in sæpe dict. tract. de tort. pag. 388. 389. lib. 2. pag. 6.*

XLI. *Theod. Reinking. in responso juris de sagis quæst. 3. n. 656. ex Iohan* Ewigs/ Medici quondam Bremensis tractatu, von Hexen/ refert duas fœminas innocentes, propter imputatum Crimen veneficii, esse combustas, apponens ejus verba Germanica: Wie gefährlich es sey/ der Hexen Zeugniß zu glauben/ ob ich schon mit vielen Argumenten vnd Exempeln köndte darthun/ wil ich dannoch vmb der kurtze willen ein einiges allhier erzehlen/ welches vor wenig Jahren zu N. sich zugetragen/ daselbsten 2. Frawen von wegen der Hexerey/ der sie von einem andern Stück Weibes beschuldiget/ zu hafften gezogen. Als aber die beklagten nach formb der gebräuchlichen Rechten/ mit dem Fewer gestraffet/ kompt auch die Klägerin bey dem Amptmann in verdacht/ wird eingezogen vnd peinlich verhöret/ da si dann bekandt/ daß sie selbsten schuldig/ vnd die zwo Verbranten vnschuldig gewest. Quanquam ibi non fit mentio, duas istas fœminas esse tortas, tamen omnino est verisimile.

Necesse itaq; est, aut posteriorem fœminam accusatricem, mediante tortura confessam, aut duas priores fuisse innocentes.

XLII. In Episcopatu, nunc Principatu Halberstadensi, anno 1624. quidam militum Præfectus latrocinii alicujus, in sylva Hui nominata commissis, in qua mulierem ejusq; filiam occidisse dicebatur, in suspicionem tractus, in carcerem conjectus, exquisitè tortus, dolori cedens confessus, innocens supplicio affectus, & rotæ impositus est. Post aliquot annorum intervallum, nimirum anno 1633. Alius propter alia quędam delicta, in oppido ejusdem Principatus Hornburg captus est miles Capitaneus, & pœnâ simili affectus, qui dictum facinus in Hui â se cum cœteris perpetratum, & alterum militum Præfectum fuisse innocentem, fassus est & affirmavit constanter, in eaque confessione perstitit usq; ad vitæ suæ exitum. Insuper hujus facinorosi Capitanei soror, quæ latrocinio mulieris ejusq; filiæ astiterat, dictam confessionem fratris sui capitanei tanquam testis oculata confirma-

firmavit. Tragicum hoc exemplum â pluribus viris honestis, quibus satis erat cognitum, & qui illud tanquam incentivum, parvo temporis intervallo subsecutæ ardentis iræ divinæ, injustitiæ & gravissimæ vindictæ summopere, & ex imo pectore detestabantur, ipse audivi.

INDEX

INDEX

Rerum & verborum, in hoc tractatu contentorum, quorum prior numerus, plerumque major, paginam, alter vel plures minores, marginales ubique denotant.

A.

Bſolutus ſemel Reus an denuò poſſit accuſari. 130. n. 6.

Abſolutio & calumniæ condemnatio an in eadem inſtantiâ fieri poſſit. 115. 1. 116 pr. 2. 3.

Accuſatoribus, ſtrigarum & veneficorum bona applicandi mos Italorum, Venetiis prudenter abrogatus. 12. n. 1

Accuſatûro ſuper violatâ pace publicâ, quæ obſervanda remiſſivé. 70. 7. f.

Accuſatori quænam obſervanda, 110. pr. 4. 127. n. 1. 2. 128. 3. auxiliatorum in ſpecie. 100. 2. 101. 102.

Accuſati reſponſiones ad libellum quàm cautè & quare fieri debeant. 128. 2. 131. fin. 9

Accuſati officium circa impetrationem & uſum ſalvi conductus. 202. fin. & plur. ſeqq.

Accuſati reconvenientis cura. 116. 5. 117. pr. & med.

Accuſationes an ex juſtis cauſis hodie rareſcant. 76. 2

Accuſatio an ſit nulla, omiſſâ formâ. 77. n. 4.

Accuſatio criminaliter & civiliter eodem proceſſu in quibus delictis inſtitui poſſit. 117. 6

Acta in cauſis crimin. quàm fideliter & accuratè debeant conſcribi, 30. n. 5. 32. 13. 34. 18. 81, ſeq. 320. fin. ſeqq. 250, 2. ſeqq. 278. 9 300. 301.

Actorum communicatio in criminalibus quomodo fiat. 227, pr. 383. 12.

Actorum transmissio in Crim. an necessaria. 30.5.31.6.
qualiter legitimè instituenda, 35.1. seqq.
—eâ durante quales partium technæ, 38.2.4.40.5,
Actuariorum in Criminal. requisita. 249.1.
Administratorum fidelitas an extra periculum sit, 121. vers. quòd omninò.
Administratorum controversiæ cum Magnatibus, super rationibus ubi discutiendæ. 121. vers. hic etiam.
Adulari Principi, quid sit. 10.6.
Adulterii accusans uxorem, an dotem lucretur. 68. m.
Advocatus in Criminal. an & quando admittatur, 44.6.11.12. 13.42. n.2. & seqq: usque ad fin. obs. 10. & pag: 26.30.
an Reis non petentibus & sponte confessis. 17. pr. vers. unde, p. 24. vers. unica. p. 25. per tot. p. 24.23.
quibus sumptibus 18. 7. 23. fin. 24.
Advocatus sub lege brevitatis admissus, quando non contraveniat. 26.29.
Advocatus quo modo debeat cavere Conscientiæ, 47. 2. 45. & honori 48.6
pro obtinenda causa, quæ facere debeat, 48.8.9.10.49.11.12.13
an odia debeat metuere 52.2. 53.5.
& judicia vulgi 53.6.7
non satis peritus in caus. crim. delatione quid facere debeat. 54.8
Advocatus an & quare sui constitutionem ex officio curare debeat. 53.5
Advocati officium circa rotulationem actorum Criminalium 36.3.5
— circa cautelas. 283.7
— examen testium super notorio 97.5.6
— injustam torturam 293.4
— inspectionem cadaverum, 338.4. 339.7
Advocato incarcerati quænam observanda, 160. pr. 1.2
— Rei furti 99.1.3
— Reorum Auxilii in delictis præstiti 100.2.101.102
— Rei Falsi. 105.2
— Inquisiti Minoris 125.5
Advocati Fisci officium quàm dignum. 15.11
— ejus abusus ib. n.2
— hic quomodo puniendus, 15. 2.3.16.3
Æquitas quænam sequenda 22.16

Ami-

Amicitia Judicis & Causidicorum quàm suspecta & periculosa, 29.obs.6
Animus occidendi unde probetur, 74.7
Animi consternatio an cursum naturæ sistat. 257.4.260.8
Apoplexia simulata unde cognoscatur. 184.3.4
Appellatio an possit tolli, 354.12.seq.
—an à Tertio extraneo, sine mandato in criminalibus admissibilis 18. pr.
—in criminalibus an ad Cameram Impera permiss., 157.4.348.349.
—an ad inferiora judicia permissa non obstante ordinatione Cameræ, 350.6.& pag:plur: seqq.
—an exstinguat cautionem pro criminis reo factam, 155.fin.
—an à denegatione copiæ literarum, cum actis ad sapientes transmissarum sit licita, 36.5
—an à sententia contra Reum homicidii latâ, si unus tantùm Medicus ad vulnerum inspectionem adhibitus, 75.9. fin.
—an à sententia in causa criminali in civilem conversâ latâ, 158.7
Appell.processf. in Camera an decernendi, quando causam esse criminalem, appellans negat, Judex à quo affirmat. 359.25
Appellatio in Crim. ubi est licita, an à Judice justè impediatur. 288.pr.tot.
Appellationis vim an habeat, Rei Crim. profectio ad superiorem, 245.in pr.
Appellatione à sententia ultimi supplicii definitivâ interpositâ an salv.conductum habens possit retineri. 208.21
Appellatio à sententia, quâ Reus salvum conductum habens torqueri jubetur, an illius capturam impediat, ibid.
Appellatio ad superiorem an sit licita, quando exceptione loci non tuti, nondum impetrato salvo conductu opposita Judex ulterius procedit. 204.8
Arbitrium Judicis in Judiciorum & Torturæ materia quale esse debeat, 214.10.215.pr.
Argumentum an valeat à consuetudinis diuturnitate, ad ejus justitiam, 19.11
an à rubro, 352.10
an à ratione legis, 353.11
an à verisimilitudine, 16.17
an ab absurdo, 356.22
Ariolorum indicationes ad inquirendum an sufficiant, 99.2

Artis periti an possint torqueri, 304.1.2
Articulatio qualitatis testium, esse omni exceptione majores, quando necessaria. 315.2.320. vers. quapropter.
Assassinus quis, 83.1.85.8.9. 86.pr.
Assassiniũ, ejus qualitate non probatâ, quomodo puniatur, 84.5
Assassinii Inquisitio vers. inquis. Assass.
Assessoribus iniquæ sententiæ culpam evitaturis quid faciendum sit, 28.1.m.
Aulicorum interventu an innocentia periclitetur, 120.2. 121. 81. pr.
Aulicis ministris munimen adversus delatorum calumnias quærentibus quid faciendum, 120.5
Avaritiæ argumentum quod sit, emendicatio alieni, 10.6.
Autoritas unde umbratilis, 51.15. 52.17.
Autoritas Curatoris minoris, in Crimin. an sit necessaria, 124.1. 3.5.
— quando & qualiter præstari debeat, 125.fin.
Autoritas Mynsing: & Gail: in asserta consuetudine totius Rom. Imper. de non admissibili Appellatione in Criminalibus, an vincat rationes contrarias, 357. pr.2.3
Autochiriæ mendacium, quàm prudenter detectum 136.9
Auxiliatores delict. accusaturo vel inquisituro observanda, 101.3. 102. per tot.
— quinam sint tales & ut puniantur. 100.1.
— quando & quomodo inquirendi, 100.2.101.pr.3.
B.
Banni irrogatio quando & quatenus Clerico non præjudicet, 119.3
Beneficium L. Diffamari quid sit, 106.1
— in quibus causis locum habeat, 126.1
— citatio exinde an inducat litis pendentiam, 126.1.
Blasphemiæ pœnas evitandi cautelæ, 409.1.2.3.
Bona vacantia an & ex quo tempore cedant Fisco, 8.1
eorum concessio à principe facta quando non valeat, 8.1.9.2
invalide emendicatorum causâ quæ technę struantur, 9.10.5.seq.
C.
Cachexiæ simulatæ signa, 179.5
Calumniatores unde tam frequentes. 16.4.103.1.fin:
— an eâdem instantiâ, quâ reus absolvitur, condemnari possint, 116.pr.2.3.4

— cur à principe abigendi, 385.6
Calumniæ pœnæ quibus prætextibus à ministris Fisci evitentur. 16.3
Canes Dominorum internecionis indices. 136.10.137.12
Canis Capparus memorabilis index sacrilegii, 138.13
Captura quando sit reiterabilis, 173.8.f.
— quatenus sit prohibita, 142.1.143 vers. quando quis, 165.3.4.5
— qualiter injungenda, 144.3. 145.pr.168.pr.n.4
— per quos fieri possit, 168.4.5
— an speciale mandatum requirat, 167.1
Capturam injustam intercedens occisio ut puniatur. 144.3
Captivorum mors quas excitet præsumptiones, 346.11
Captivos adeundi facultas an quibus & quatenus esse debeat, 162.8.373.2.seqq.
Carcer quanta sit pœna. 143.147.6.168.f.169.2.3
Carceri quatenus æquipolleat custodia, 145.2.152.11
Carcerum qualitates, 164.5.7 171.14
Carceres subterranei damnantur. 171.15
— eorum inspectio commissa, ut expediri debeat, 198.2
Carceres pro qualitate circumstantiarum ut adhibendi. 160.f. 161.2.3.4.145.2.162.pr. 8. 170.10.
Carcerari an possit salvum conductum habens, 208.21
— reus in defectum pecuniæ, corpore puniendus, 380.1
Carceratorum ratio & cura qualis sit habenda, 169.4.170.7.8. 9.10.14.171.12.13.151.9. 153.14.179.5
Carcerati ut morbos mentiri soleant, 177.pr.1.181.8
mors quatenus gravet custodes 163.1
— unde accidisse hodiè credatur. 164.pr.
Carceratus injustè an impunè frangat carcerem 174.5.175.pr.
Carcerationis injustæ nomine adversus Judicem competens actio an fidejussoris datione remittatur, 146.1.&seqq.9
Carceratorum relaxatio quando & qualiter concedatur, 150.pr. 56.152.12.165.pr.175.1.2
Carcerationes evitandi cautelæ. 165.1.3.380.2
Carnificum torturæ opus tractantium fraudes, 251.252.253
Causidico malitioso pœna laquei inflicta, 134.4
Cautelæ cautelarum pro Advocato, 47.2

Cautelis suspectis quando utendum, 47.4
Cautelis pravis sine animæ pernicie vix datur uti, 111.3
Cautela pro Prætore exsequente & Superiore mandante torturam injustam, improbatur. 327.4
Cautioni, an & quibus in delictis locus sit: 149.1.165.pr.152.10
Cautio fidejussoria an actionem injuriarum injusti carceris nomine competentem tollat, 146.1.seqq:147.8
quamdiu duret, 155.f.174.2
Christianorum est facinora quàm diligentissimè ante pœnam examinare, 26.29
Christianus fuisse quando præsumatur, occiso cadavere reperto, 85.6.
Circumstantiæ occultæ in delictis, notorietatem ambiguam reddunt, 27.33
Circumstantiarum loci & temporis assignatio, in quibus criminibus non sit necessaria, 110.3
ejus non probatio quid operetur. ibid., 5
Citatio Reorum Crim: ad examen testium an semper sit necessaria, 233.24.25
Citatio partium ad formationem status controversię ex actis transmittendis an necessaria, 37.6
Clausulæ toties quoties intellectus in fidejuss. Reor. 176.5
Clementiæ proprium quodnam, 362.1
Clementia proprium judicis crimin: 215.11.402.1.
Clerici actores ob fractam pacem, ne pœnam Canonicam incurrant, quid facere debeant, 119.1.2.3
Cognitio de torturâ & super reatu quàm periculosa 29.1.34.17.222.pr.
Cognitio causæ ubi requiratur, 8.1.4.204.10
Cognitio super exceptione spolii an præcedere debeat cognitionem de crimine, 123.2
super ætate dubia an præmittenda Inquisitioni 125.4
Commendator fidejussoris pro Reo Crim: quando teneatur, 155.2
Commissarius, inspectionem carceris quomodo expediat, 198.2.199.pr.
Commissariis Torturæ, quàm variè imponi possit in actu torturæ, 251.252.253.7.8
Comparitio spontanea quænam sit, 153.n.13
cujus quid operetur, 153.13.388.1
Complicum dicta quid prosint, 115.3.f.
Co-

Conceptionis tempus fallax, 236.5
Concessio finis, mediorum concessionem includit, 20.12
Concubinatus an J. Civ. permissus 89.7
ejus qualitates quot & quænam, ib.3
an in reformatis Ecclesiis toleretur, 89.8
Condemnatio cum exactâ causæ cognitione fieri debet, 29.1
— pro qualitate probationum gubernanda, 212.3
— ad mortem, in dignitate constitutis an valeat, 371.7
Confessio, quàm sæpè falsa extorqueatur, 34.16
— occisoris, super vulneris lethalitate an attendenda, 73.3
— qualis ab ordinariâ pœnâ excuset, 131.9
— qualis non sit spontanea, 171.12.223,29
— à quibus qualiter extorta sit nulla, 223.f.224.pr.3.225,5.228,12.13.229.14.230.16.249 6.276.4.250,3.262.8.278.8 254.9.255.4.232.21.seq.
— & quando ratificatio non prosit, 229.15.230.pr: 294.1
— valida quid operetur, 232.pr.20
— matris adulteræ jurantis, filium non esse mariti, an fidem mereatur, 236.5
— utrum sponte, an metu sit facta, cui & unde sit cognoscibile, 278.8.5
— spontanea an præsumatur, 278.6
— in torturá factaan custodibus, aliisque innotescere debeat, 253.7
— in Criminalibus an dividenda. 281.f.282.pr.6
— extorta an & quando fidem mereatur, 285
— in dubio an metu extorta præsumatur, 293.5.seq:
— iniquè torto ne noceat, cautela, 293.4
— an judici prosit ad excusandum culpam, 294.6.seq.
torti per novos modos vel aliàs injustè, quòd sit nulla pro cautela, 325.12.seq.
— per tormentum insomniæ extorta an valeat, 326.pr.
— vivæ vocis, quando haberi non potest, unde petenda, 331.3
— à delicti complicibus quomodo eliciatur, 337.pr.
— difficulter alioquin elicibilis, an & quatenus per testes cum Notario absconditos elici licitè possit, 334.seqq.
— an & qualis prosit ad impetrandam gratiam, 388.1.2
— an ex supplicatione pro impetran-

petranda gratia inducatur, 391.2
— extorta de delictis, de quibus non sunt indicia, an sit valida, 303.1.2
— an & quando torturam non impediat, 297.f.298.4.
— Homicidii qualificati, an, quando & quatenus prosit ad absolvendum, 314.pr.& coram quo Judice periculosa sit. 279.f. & seq. 280. pr. 3. deficiente probatione qualitatis an torturæ & cui pœnæ locum relinquat. 280.4
— homicidii ex veneno, an annulletur propinatione & qualitate veneni mortiferâ non probatâ: 234.2.
— Furti cum allegatione Dominii non probati, an ab ordinariâ pœnâ liberet. 283.1.2 Minori an noceat, ubi de delicto aliter non probatum. 337.obs.46. & aliàs, quò minùs restituatur, 393.5 quid si facta sine curatore, 124.f. & in tormentis, 125.5
Confessionis revocatio quando prosit. 284. 2. & an error tunc probandus. ib: 3 revocationem declinandi cautela. 295.pr.
Confessionem à maleficis eruendi cautela sortilega, 263.pr.
Confesso an & quando defensio concedenda. 96. in f.0.14. 45.13.14
Confiscationum illegitimarum mala. 9.5.6. evitandarum cautelæ. 384.3.385.6
Confrontatio testis & rei, quare non facilè facienda. 237.1 in eâ metus subornationis ut tollatur. ib. 2
Conscientia quid. 47.3 ei ut consulendum sit ab Advocato. ibid. 1.2.4.5
Consilia sapientum quare in Criminalibus requirenda, 32. 12.13
Consiliarii Placentini removendi à Principe, 10.7 maleficiorum quando teneantur in syndicatu. 28, 1.2.
Consiliariorum aliquo, fac totum, gerente, quænam sit veritatis & subditorum conditio, 13.3
Consuetudinis irrationabilis antiquitatem prætendentes duplicem turpitudinem allegant, 19.10
Consuetudinis imposturæ, 83.10, 19.f.
— requisita, 20.pr.
— rei malæ an unquam præscri-

scribat J. Div. & nat. ibid:
— assertum quàm periculosum, 357.23
assertum de non admittendis in caus. capit. appellationibus, in omnibus, Camerali inferioribus judiciis an probari possit, 350. 6. & pag. seqq. usque 359
Consuetudo, ut in caus. Crim. non transmissis actis, per assessores vel syndicos proprios pronuncietur, an valeat. 31.7
ut actuarii non rite exceptæ Depositionis scripturæ credatur, an valeat, 83.8.9.10
— procedendi contra minorem, non dato Curatore, an valeat. 124.2.
torquendi per sortilegia an subsistat, 247, 1.2
an tollere possit appellationem, 354.12.seq.
Contumacia an constituat delinquentem principalem ad effectum inquisitionis contra auxiliatores, 101.pr.
Convictus an defensionem allegans audiendus, 96. fin. ob. 14.282.6.
an possit torqueri, 297.f.298.4
Criminalium causarum cognitio qualis requiratur, 25.28.seq.29. 1.32.12.13.34.17
— Judices quales esse debeant, 4.9.7.14.
— an propter negligentiam vel imper. teneantur, 5.10
ubi ad torturam debeant esse promtiores, quàm alibi, 264. 2.3.265.4
Criminales Caussæ quàm arduæ sint. 33.15.19.416.6. quando expediendæ, 383.pr.10.11.12
an admittant Advocatum, 25. 27.seqq.26.30.43.2 & seqq. plur. qualem, 16.5. & cujus sumptibus, 18.7
an admittant copiam actorum, 226.8
Crimina excepta quænam sint. 264.1
— occulta & occultata, sagaciter investigandi via exemplis monstratur, 132. seqq.
— notoria quæ sint. 27.32.27. 33, 43.3.91.4.92.8
Crimin. atrocitas an tribuat Jurium transgressum, 266.10.267 seqq. levium inquisitio an permissa, 62.3 seqq. occultorum rei absentes, quam arripere possint cautelam, 58.59.10
Criminum atrociorum confessiones an admittant ullas exceptiones, 45.13.14.
Criminum remissiones in literis

gratiæ quomodo exprimendæ, 71.1
Criminalitatis remissio quid contineat, ibid.
Custodes carceratorum quando multiplicandi, 170.10
eorum periclitatio, 163.1
hæc ratione mortis carcerati quomodo evitanda, 164.2
D.
Debitoris nomen ex persona memoriæ Creditoris mutuantis elapsa consilio uxoris restituta, 139.15
Defensio nemini deneganda, 46.15. an confesso & convicto, 96. f.18.282.6. an contrariis exceptionibus utenti. 282.6
an justa causa non apparente, 95.18. an in atrocioribus, 44.12.46.15.16. an ex officio, 16.5. 221.27.222.pr.
an tollatur denegando Advocatum. 17. vers. unde. 21. pr. 20.
necessaria an à principe auferri possit, 9.6
in homicidio an præsumatur. 280.3
quàm favorabilis sit. 25.29.
Defensor in Crimin. Vid. Jud. Crimin.
Delictum universitat. vid. univers.
Delicta in bello commissa amnestiâ remittuntur, 71.1
— ex ratificatione an sint commissionis, 70.7
— an tribuant immunitatem, 90.9
— notoria ocyùs punienda, 90.1
atrocia an sine indiciis inquisibilia, 80.12
Delinquentium cautelæ quædam illicitæ, 111.112.pr.186.2.
extractio ab Ecclesiis quàm prohibita, 172.1.2
consuetudine tamen in quibus invaluerit, ibid.3.4
qualiter instituenda, 173.pr.7
Denunciationes Criminum an præmiis hodie invitandæ, 103.1
in casu necessitatis invitatis unde præmium debeatur, 122.4
quales non recipiendæ, 104.4.5
Denunciationis acceptationem scrutinium circumstantiarum præcedere debet, 104.3.122.3
Denunciationis nomen quando celandum, 122.2
Denunciator an juramento adstringendus, 104.6
ejus qualis prævaricatio expiscanda & punienda, 104. f.
an & quando possit esse testis, 86.1.2.6
Depositio Medicor: & Chirurg. super inspectis occisorum vulneribus qualis esse debeat, 73.2.388.4.5
alio-

aliorum testium an & quatenus hoc casu admittatur, 74. 6.7.8
Depositio Med: de lethalitate veneni qualis admittatur, 236.pr.
Depositionem Medicor. &c. quænam præcedere debeant, 75.7.8
Depositio unius Medici quando sufficiat. ib.9.
an debeat esse jurata. 286.3
Deposita abnegata, prudenter investigata. 132.135.8
Dictio, rursus, in materiâ fidejuss. Crim: quando verificetur, 167.5
Dilationes Reor. Crim: favorabiles, 25.29
Dispositiones ut intelligendæ, 356.22
Doctori de consuetudine attestanti an credendum. 357.23.358
Dd. opiniones inconsultè sequentes quibus sint similes. 358.24
Dolor an sit fictus, unde cognoscatur, 195.seqq.
Dolorum vehementium signa, 196.5.concomitantia. 6.
— Capitis, pectoris, ventriculi, ventris, renum symptomata, 195.3
Dolus contra auxiliatores in delictis deducendus & probandus, 102.5.6
Donatio mortis causâ an fieri possit uxori à timente bonorum confiscationem, 384.3.seqq.

E.

Ecclesiæ casualiter & leviter delinquentibus an præstent justum refugium. 172.3.4
earum immunitas an violetur extractione delinquentis invito Episcopo vel Prælato. 173.8
Ecstasis simulata, quare difficilis cognitu. 184.7
Epilepsia simulata unde cognoscatur, 184.6.& à pr.
Error communis Judicum, arbitrio, circa indicia & torturam in criminibus occultis vel exceptis abutentium detegitur & taxatur. 264.2.3.265. seqq.
Error Æquitati naturali repugnans, Advocatum in criminibus exceptis non esse admittendum, solidè ostenditur, 43 3. pr.tot.obs. 10.
Error Dd. in non admissa spolii exceptione pro Accusat. vel Inquisit. Autori observatus. 123. 2. vers. id quod.
Examinator. vid. Actuarius.
Exceptionum contra occulti delatoris personam fortè competentium ab inquisitore ratio habenda. 122.3
Exceptio contra socium criminis, quàm cautè formanda, 313
Litis pendentia, per citationem

ex L. Diffamari, an & quando non fundetur, 126.2.127.4
ſpolii an accuſatori vel inquiſitori opponi poſſit, 123.1.2.3
Exſecutio quænam prępoſtera. 9.4
— in Criminalibus, quibus præcedentibus non ſit deferenda. 369. 1. ex quibus cauſis differatur, 371.fin.372.pr.
— an & quando differenda propter condemnati excellentiam in aliqua re. 366.1.2 ſeqq.
— an ratione converſionis differenda, 398.2.3.ſeqq.
— innocentis, contra vulgi furorem quomodo cohibenda, 392. 5.fin.
damnato, quamdiu antè denuncianda, 398.1
Exſecutionis dilationem impetrandi cautelæ. 369.2.3. 370.pr.4.375.1.2.401.1.2
ſumtus an ex damnati bonis juſtè petantur, 387.pr.
Exſecutione, morte condemnati circumventâ, quid Judici faciendum. 374.9

F.

Faciei color quomodo adulterari & hoc deprehendi poſſit, 183. pr.185 9
Factum Advocato penitus conſtare debet, 48.9
Facta quænam deſiderent maturum conſilium, 33.15.16
Falſi Crim. accuſatio an requirat aſſignationem loci & temporis, 110.3
Falſi propter occultationem accuſaturo obſervanda, 105.2
pœna quando non habeat locum, 105.f.106.pr.
reus, an gaudeat beneficio gratiæ per obvium Cardinalem impertibilis, 366.2
an captus ſub fidejuſſoribus relaxandus. 152.10
Falſi in Crim. vaſura ut cognoſcatur. 310.p.tot.
Falſitatis convincendi teſtem de delicto nocturno deponentem cautelæ, 296.2.297.pr.3.
Fama, quando ſit Inquiſitionis indicium, 77.6
Fama mala unde & quando oriatur, 308.pr.309.12
ejus natura, 106.1
ſola an ſufficiat ad torturam, 274.5
an in homicidio ambigui reatus. 275.9
Fama bona, quantus theſaurus, 275.8
in duello ſeorſim facto cui proſit. ibid.
an ex ſimulatione morum externorum naſcatur, 274.7
an proſit ad mitigationem pœ-

pœnæ, 392. 3
Fam. bonæ probatio an & quatenus prosit ad evitandum torturam, 273.p.tot.274.6.7
Fama indicium factura ad torturam, qualis esse debeat, 305. 2.seqq.
Fides notoriis, etiam criminosis data servanda. 207. 18
Fides administratorum sæpe non attenditur, 121.vers. num quo.
Fidejussorem dans Captivus, ex qua causa censeatur dare. 147. 5. 7
Fidejussor in quibus delictis non recipiatur, 149.1.2
an indistinctè, ibid.1.4
injustè capti, an teneatur de carcere effracto, 174.f.175. pr.
Rei sistendi an liberetur eo capto posteà & elapso, 166.1.2.3.
an eo semel præsentato, 16.4
Rei fugientis, quid curare debeat. 174.2.3
Relaxati an post ejus fugam teneatur. 176.2.3.4.5.177. pr.
qualis sine instantia & condemnatione exsecutionem patiatur, 154.2.3.4
an recipi possit liberandus proximè, carceratus, 151.pr.
— an propter aliam, quàm pro qua datus est, causam teneatur, 159.pr.1
an & quando cum Reo citandus, 154.1.159.2
obligatus Reum præsentare ad omnem requisitionem, etiamsi appellatum esset, an beneficio, l. sancimus. C. de fidejussorib. renunciasse censeatur, 156.med.
Fidejussoris in Criminal. approbator, an & quando teneatur, 155.2
Fidejussoris datione in Civilib. an debitum agnoscatur, 174.4
in criminalibus an actio injuriarum ratione injusti carceris remittatur 146.1
Filius an & quando contra matris confessionem ex contracto matrimonio natus præsumatur, 236.5
Fisci Ministris utrum salarium constituendum, an quota mulctarum assignanda. 14.6
Fiscus quæ bona quando acquirat. 8.1.381.2.383.4
an pro defensione pauperum expendere debeat, 24.22
an & quatenus favorabilis. 382.8
quales Ministros habere debeat. 16.4.14.7
quandoque peccatorum populi comesor, 15.f.7
Fiscalis calumniator eâdem sententiâ, qua reus absolvitur, condemnandus, 115.1.seqq.

Fisci-

Fisci patronorum calumniantium prætextus, ad effugiendam pœnam. 16.3
Fisci Advocat. V. Advoc.
Fornicatio Clerici, qualis inquisitioni Secularis Jud. non subsit, 88.2.3
Fuga injustè detenti, an impunè fiat. 174.5
quænam justa, 244.pr.2.4.174.3.4, ex carcere, 245.p.
an & quænam indicium faciat ad torturam, 243.1. 245. pr. 246.pr.6
quænam habeat vim appellationis, 245.pr.
an excusetur sub prætextu, ne ab offensi consanguineis reus læderetur, 244.3
Fugâ inductum indicium, quomodo purgetur, 246. 6. vers. unde in specie, & in fin.
Fuga qualis reo aut fidejussori noceat, 274.2.3.4 245.pr.
Furti in Crim. quomodo Inquisitio formanda. 99.1.3
manifesti reus, qualitate non probatâ an absolvendus, 130. pr.5.
excusandi cautelæ, 405.1.2.4. & caussæ, remissivè, 407
Furto aufferre an sua aliquando liceat, 383.1. remiss.
Furti in loco reperta, an contra possessorem illorum præbeant indicium. 114.1
Furta equi, peponum, ovorum, lepidè detecta, 133.2.139.14.131.18
Furti domestici convictio philosophica. 140.17. per.tot.
Furtivos equos aliáve animalia, à detentoribus aliena ea esse prætendentibus recuperandi consilium, 133.3.p.tot.
Fur, rupto laqueo, an liberetur, 377.12.seqq.
pro Furti Inquisito cautela .283.1

G.

Gratiam pœnarum impetrandi cautelæ pro Reis. 365.1.366.1.367.4.5.6.7.375.3.376 6.377.12.388.1.4.
Gratia delicti, ob quod impetrans captus, an extendatur ad alia, 200.4.5
an sit facienda reis ante reconciliatam partem offensam, 363.4
quomodo sit petenda à Principe. 389.1.2.seq.390.4.6
ne confessio criminis eliciatur, 391.2.3
an & à quibus post sententiam fieri possit, 403.5
& in quibus delictis. ibid. vers. sed caveant.
nulliter concessa an reo sit servanda, 4.121.2.
Gratiæ

Gratiæ plenæ impetrandæ cautela. 400.4
Gratiæ qualitas, quibus ex verbis concedentis Principis colligatur. 400.1.2
Gratia sub- & obreptitia quæ dicatur. 389.3
ejus impetratoris pœnę, 390.pr.
H.
Hippolitus de Marsiliis super professa arte rumpendi incantationes Adversus tormenta adhibitas taxatur, 262.6.7
Homicidæ sine homicidio inquirendi, 72.obs.7.pr.
an propter vulnerati exculpationem à tortura liberentur, 272.1.& an à morte, ib.n.2
per canes interfectorum indicati. 136.10.137.12
per somnium comitis viatoris. 142.19
Homicidium in casu capturæ an sit impunitum, 144.pr.3
Homicidii pœna ordinaria an & quando locum habeat inspectione cadaveris omissa, 339.7.8
& adversus delictum confitentem cum qualitate, 131.8.vers. quod.
Homicidii indicium an & quibus concurrentibus præbeat, sanguinis per cadaveris os, nares, aliundéve, præsente suspecta persona effluxus, 64.2.65.4.66 fin.4.65.fin.
Homicidii, per venenum facti, accusator quid probare debeat, 234.1
Homicidii simpliciter Accusatus, delicto simpliciter negato, convinci metuens, an ad probandum confessionis qualitatem, admittatur, 131.pr.& quo periculo, n.8
Homicidii autor ex pluribus suspectis, cordium tactu deprehensus, 134.5
Hydrops captivi simulatus quando videatur esse. 179.5
I.
Icterus captivi quando sit simulatus. ibid.
Imperii meri actum exercendi ratio sola an Magistratum ad inquirendum vel condemnandum movere debeat. 395.3
Impr. merum an admittatur longiss. temporis præscriptione, 397.vers.sed novisse.
Impr. merum, possessoriorum actuum occasione deficiente, an erectis novis furcis conservetur.ibid.vers.quod si occasio.
Impunitas Criminum unde, 158.1
Impunitas sponte confessuro promissa an sit servanda, 277.6

ejus promissione an confessio eruenda, 276.2
Incantationes adversus tormenta quomodo Judex cavere possit, 261.3
earum cautelæ quænam Christianum Judicem deceant. 262.7
Incantationis pœna, 263.10
Incantatores consulens examinator puniendus. 263.9
Incendiarius culposus an criminaliter & civiliter simul possit accusari, 117.6
Indicia, praxis criminalis fundamentum. 29.2.211.2.224.3.
qualia requirantur, 216.13
quæ non concludant, 241, 2. 246.6
ex inimicitiâ, minis, quomodo consideranda, 242.pr.4.
ex incantatione an ad inquisitionem faciant, 98.2
contra personas in dignitate constitutas qualia requirantur, 266.9
in Criminibus exceptis qualia requirantur, 269.15.17.18
indiciis tolluntur, 296.pr.vers. ratio est,
repertu difficilia, in criminibus, Instrumentorum adminiculo patrari solitis, quomodo investiganda, 114.f.115.2.3
sæpè mirificè ab ipsis delinquentibus suppeditantur. 137.11
ad Torturam qualia faciant, 233. 24.295.1.296.1.311.4.5.seqq.
ad Torturam ex transactionibus quomodo evitentur. 237.f. 238.4
in accusatorio libello omissa quando locum inveniant. 128.4
ex palpitatione cordis, 134.5
Furti comestibilium, 139.14
ruinæ violentæ in casu Homicidii, 136.9
ex ense cruento penes interfectum reperto, 246.3
in casu homicidii noctu commissi. 134.6.142.19
ex supernatatione in aqua frigida an ulla infallibilia, 255.2.3
quàm clara esse debeant. 217.14
quomodo & quibus communicari debeant, 43.5 93.9.225. 5.226.7.8
elidendi causæ non propalandæ, 226.7
refellendi causá dilationes concedendæ, 227.pr.
ex emolumento occisi quomodo elidendum, 242.pr.
ubi adversus plures consanguineos exsistunt, veritate per tormenta non extortâ, quomodo procedendum, 239.12, ubi planè deficiunt, prudenti Judici quid faciendum, pluribus exemplis

emplis ostenditur, 122 pr. 132. seqq. 200. 1. 2
quantam prudentiam requirant, 7. 14
ex fuga an alicujus fidei, 245. 5
Injuriarum actio an & quomodo evitetur, 409. vers. veluti. 2. 410. 3. 25. 29
Innocentia Reor. Crim. quibus ex causis periclitetur, 33. 14. 53. 3. 4. 9. 56. 257. 3. 4. 258. 5. 6. 7. 259. 263. pr. 386. 1. 2. 3. 387. pr. vers. jam dictus. 396. 6 7. seqq. 415. pr. vers. hęc enim.
detectâ an ampliùs contra absentem procedendum, 56. 4
ejus defensio officio Magistratus incumbit, ib. 5. 52. 2. 55. 3.
quomodo superioris, 415.
ejus scrutatio Christiano Judici incumbit, 216. pr. 225. f.
per exempla recommendatur, 134. 6. 135. 7
ejus præsumptio unde, 243. 6. 329. 1. seqq.
negando probatur. 109. 1
Innocenti capturam & carcerem evitaturo facienda, 165. n. 1
terror mortis durior morte, 239. 4. 240. pr. &
ipsam mortem infert, 240. pr.
Innocentes cur trepident coram Judice, 218. 15
cur fugam arripiant, 245. 5. vers. plurimi.
Innocentium condemnatorum exempla 286. 4. seq.
Inquisitio regulariter prohibita. 62. 4
ex officio procedit, 66. 1. an in levibus, 62. 3. 4. 5. 63. 5
ut debeat esse qualificata, 62. 1. 2. 110. 2. 14. 6
indebitè facta ad quid obliget. 63. 5
hodiè est remedium ordinarium, 67. 6 123. 4
ut cum accusatione pariter procedat. 67. 7. 8
quando sit inepta, 77. 4. 5. & nulla, 107. 2. seqq.
nulla ob defectum indiciorum an convalidetur, 78. 7. 8. 10. 109. 10. quare acceleranda, 87. 1. 2
in quibus delictis licita sine juris ordine, 90. 2
nulla, an impediat condemnationem indistinctè, 108. 6
generalis quando locum habeat. 107. 3
ut evitari possit, cautelæ hodie vix proficuæ, 66. 2. 4. 5. 68
quando propter accusationem non cesset, 66. 3
contra universitatem quando procedat. 68. 1. 69
an & ex quali fama possit institui, 77. 6

sine indiciis instituta an invalidari queat, 80.11.seqq.
an & quando obtineat, nullis aliis testibus exstantibus, quàm denunciantibus, 86.2.3
Inquisitionis ineptæ exceptio an post rem judicatam obstet, 79.10.fin.
Inquisitione super atrocioribus durante an Advocatus reo permitti & indicia communicari debeant, 43.4.5
In Inquisitione super Homicidio an sanguinis stillatio tutum præbeat indicium adversus suspectos 63.64.1.2.3.4
Requisita quædam, 72.obs.7
contra auxiliatores observanda, 101.3.102.4.5
Inquisitio contra minorem, vel ætatis dubiæ ut procedat. 174.3.125.4
Assassinii quæ requirat. 84.3.4.7
veneficii, quibus indiciis practicabilis, 115.2
adversus furem ut formanda, 99.1.3
super exorto incendio qualis practicata, 88.f.obs.12.
super concubinatu Clerici, 88.1
Inquisito quæ attendenda & ad quem finem, 108.pr.5.7.109.111
Insania in captivo quando suspecta, 180.pr.
simulatur multipliciter, 186.3.fin.
simulata difficillima deprehensu, ib.1.
quomodo cognoscenda, ib.5.188.6.7.189.8.190.9.10.191.11.12.192.14.
medicamentis inducta, ut curetur. 191.13
ita inductæ signum, ibid.
Insolita mala quid inducant, 257.4
Inspectionis cadaverum requisita formalia, 338.4
Instantiam & processum contra fidejussores in Criminal. vitandi cautela, 154.2
Instrumenta, quorum adminiculo delicta perpetrantur, an indicio esse possint, 114.1.fin.115.2.3
Instrumenta Notarii inserto verbo sponte, an purgetur metus 250.fin.
Intellectus termini, Notorium, perversus, quàm iniquam corruptelam pepererit, 26.30
Judex causs. criminal. conscientiæ & honori consulere debet in ligitimà admissione Advocati, 46.17
ejus requisita & qualitates, 4.9.11.31.5.7.13.seq.25.29.21.13.149.pr.62.4.8.15.29.obs.6.29.1.2.305.121.vers. quippe. 113.4.169.pr.212.4.46.17.

ex consilio sapientum malè judicans an excusetur, 31.8.9.10
an teneatur sapientes consulere, 32.11
defensiones reorum procurare debet, 45.13
quatenus habeat, pro se praesumptionem, 144.3.f.vers. nam
produbitans an crimen sit notorium, quomodo procedere debeat, 94.13.15
sine juris ordine procedens quis sit, 21.fin.
quomodo conscientiam & quam aequitatem sequi debeat, 21.15.22.16
Advocatos denegans qualis sit, 22.18.21.pr.
attestans justitiam processus, quantam fidem mereatur, 224. 4.36.4
superiorem non recognoscens, quousq; progredi debeat, 239.3
an propter criminis atrocitatem jura transgredi possit, 265 4.5.6
quomodo confessionem eruere non debeat. 276.2.278.7.223.pr.
quomodo indagandae veritatis causâ simulare & dissimulare possit, 276.5
quomodo signa delicti indagare soleat. 286.3
culpae carentiam ut probare debeat, 209.5
inferior quid facere debeat, superiore iniqua mandante, 370. 4.seqq.
propter actum meri imperii exercendi an ad condemnationem proruere debeat, 395.396.
an & ex quibus causis poenam possit minuere, 402.1.2
in praxi nondum excercitatus Academicis studiis inniti num debeat, 30.5
asserens, famam praecessisse inquisitionem, an & quatenus fidem mereatur, 77.6.108.pr.
contra minorem procedens, quę debeat observare.124.1.3.4.6
super injusta captura conveniri nolens quid curare debeat, 146.1.2. seqq.
Judicis caussar. Criminal. officium
circa capturam, 144.3
circa informationem super notorio, 94.13.15.97.5.seqq.
circa denunciationes, 104. p.t. 105. pr.111.p.t.112.pr.
circa inquisitionem ineptam, 79.10
circa inquisitionem super furto. 99.1.2
circa deprehensionem morborum à captivis simulatorum vel dissimulatotum, 178.pr.3. 4.5.6.7.9.10.186.3
circa cognitionem furoris simu-

simulati, 187. usq; 192. 193.14
circa cognitionem ulcerum effictorum an verorum, 193.2.3
doloris simulati, 195. 196.p.t.
circa rationem Carceratorum, 160.1.2.164.3.169.4
circa receptionem fidejussorum in relaxatione captivorum 154.pr.2.f.155.1.2.156. in med.
circa interpretationem salvi conductûs, 205.pr.
circa oppositionem exceptionis nondum impetrati salvi cond. 204.8
circa processum ad torturam, 232.f.29.1.2
circa actum torturæ, & examen in eâ, 290.5.291.345.7.346.11. 323.5.289.248.2.249. pr.253. 6.254.9.220.23.
circa torturam super nominandis complicibus vel novis criminibus, 298.5.seqq.
circa repetitionem Torturæ, 333.3.334.7
circa probationem famæ ad effectum indicii ad Torturam, 305.seqq.
circa cadaveris & vulnerum inspectionem, 75.8.338.4
in casu homicidii mandati, 411.3
in casu furti, domino de ablatione, se non invito factâ protestante, & se debitorem furis asserente, 405.3.406
in defectu indiciorum 200.3
circa variationem & trepidationem rei vel testis. 300.222.f.301
in casu rumoris popularis super condemnat. vel relaxatione reorum, 402.2
circa ferendam sententiam, 217.f.218.pr.271.19.29.1.2
in casu pœnæ corporalis succedentis pecuniariæ, 394.4
circa conversionem reorum, 398.3.399.4.5.6
circa impetrationem gratiæ invalidæ, 412.1.2
circa gratiæ restrictionem, 200.4
in casu petiti examinis testium super innocentia absentis, 165.1.2
in exsecutionis actu. 412.f.413.2.3
in casu nunciatæ condemnati excellentiæ in aliqua re, 366.1
Judex an teneatur injuriarum utens exploratione per aquam frigidam, 255.4
Judex in exceptis & occultis delictis ad torturam promptior esse debet ac in aliis, axioma vulgare, quo sensu capiendum, 265.4.5.6
Judici suspecto an committenda ulterior cognitio, nullitate reper-

reperta, 361.31
Judicis suspecti recusandi beneficium an à Principe tolli possit, 361.fin.
Judici quando non credatur injurato, 177.6
Judicum zelus in indagandis criminibus, 347.in med.
Judicum Secularium in delictis Clericorum officium, 88.1. & seqq. 90.11.167.1.
Judicum Superiorum cura pro innocentia, contra inferiorum Judicum vel commissariorum Criminal. imperitiam vel iniquitatem qualis requiratur, 414.4.seqq.
Judicii divini reservata. 271.19
Iudiciorum Criminalium corruptelæ, 11.7.5.13.1.23.21.19. pr.9. seq. 20.21.27.17.18.23 & conditio miserabilis, 77.8. 13.seqq.41.6.fin.
Iudiciis Criminalibus præesse quare nobiles, & digniores dedecori sibi ducant, 2.5.6
In Iudiciis Criminalibus an & quatenus admittatur procurator vel defensor, 55.1. seq. 56. 5.7.8.9 & 58.59.60
ratione sui interesse quinam intervenire possint, 56.6.7
Judicii Criminalis contra minorem requisita, 124.1.3.5.125.6.fin.
Iudicium diffamationis quale sit, 126.2
an præventio in eo locum habeat, ibid.vers.unde.&
an & quando declinari possit à diffamatore, 127.3.4
Iudicialis obligatio fidejussorum Crim. quem habeat effectum 154.4
Iura an, quo sensu, & quibus Magistratibus liceat transgredi, 267.11.12.268.ib.
IuramentumMedicorum & Chyrurgorum an in quovis actu visitationis exigatur. 73.4
quale sit. ibid.5.
veritatis, an sit restringibile. 163.pr.
purgatorium fugientis quid operetur, 246.fin.
Iuris consultorum Responsa. Vid. Responsa.
Iustitiæ cursus an relaxatione reorum sistatur, 158.1
Iustitia misericordiâ temperanda, 363.in fin.

L.

Lacrimarum retentio an indicium ad Torturam super veneficio præbeat, 256.1.257.3.4
Latrocinii crimen, ut dicatur notorium, quæ requirantur, 43.3
L. Diffamari. V. beneficium. L. diffamari.

Lex nova generaliter loquens, qualiter ſit intelligenda, 352.9
Libellus accuſatorius quomodo formandus, 128.3.1
Libellus cum omnibus qualitatibus propoſitis probari debet, 129.3

M.

Magiſtratus officium, 23.21.16.4.5
Magiſtratus vilipendunt hodiè ſanguinem humanum, 15.2
quibusnam deferendi vel non, 11.9.13.2
venales an Reipublicæ utiles. 11.7.ſeqq.
Magiſtratus qualis pœnam remittere ad reſciſcendos ſocios criminis poſſit, 199.1
qualiter Clementiam cum ſeveritate temporare debeat, 362
Magiſtratus quomodo obligetur, 122.2
Majeſtatis læſæ Crimen calumniis aptum, 347. in fin.
quinam illi magis obnoxii. ibid.
Malitiæ Autor Diabolus, 14.7
Malum malo curare num liceat, 99.2.f.
Mandati exſecutio ubi attendatur magis quàm verba, 86.f.9
Mandans an teneatur ratione exceſſus, 411.4
& de delicto ante mandatum commiſſo. ibid.5
Mandatum ſpeciale an ad capturam requiratur, 167.1.2
an & quatenus in delictis excuſet, 372.4.ſeqq.
Medicus ex quibus indiciis cauſam morbi rimetur, 178. f.
Medici depoſitio V. Depoſitio Medic.
Medicum diverbium ad ſtatum Politicum applicatum, 272.pr.
Melancholiæ ſimulatio unde cognoſcatur, 187.5.188.6.7.189.8.190.9
Mendicorum validorum fraudes. 177.1
Merum Imperium penes quos olim reſederit, 1.1
quibus quo jure hodiè competat, 1.2.3
quam viluerit, 2.4
Minoris curatorem non habentis accuſatio vel inquiſitio an valeat, 124.1.3
Minor ſine curatore confeſſus an ſibi præjudicet. ib. fin.
an contra confeſſionem criminis reſtituatur, 17. pr.
Morbi difficulter ſimulabiles, 183.1.2
à captivis ſimulari ſoliti. 177.1.
& quomodo. ibid. & 181.8
Mores hodierni in connivendo cum delinquentibus damnantur, 54.8

Motu proprio clausula, in Principis concessione bonorum vacantium, quando nihil operetur. 8. 1
in Principis mandato, quando faciat, ut inquisitio sine indiciis valeat. 80. 13
Mulctarum quota in Ministris Fiscalibus deferenda, 14.6.seq.
compendia bono Principi exosa, 14.7
excussionibus vel surrogationibus illegitimis scandalum publicum præbetur, 15.pr.
Muliebris astutia. 236.6
Multitudo suppliciorum Principi æquè turpis, ac funerum medico, 23.20
Muti testimonium quâ forma fiat, remiss. 331.in fin.
Mutuatarii nomen & persona oblivioni tradita, quomodo restituta, 139.11.15

N.

Negans simpliciter delictum quo jure gaudeat, 109. 1
Negationes liquidæ probationis ibid. vers. & omnes,
in Negatione persistentes complices, quamvis torti, condemnati & ad locum supplicii ducti qualiter puniendi, 240. in med. vers. si tamen.
Nocenti favere an melius, ac innocenti præjudicare, 25.29
Nominatio socii Criminis an & quando faciat indicium ad torturam, 311.
Notorium quid sit, 91.5.92.6.8. 27.32
ejus cognitio quàm difficilis, 27.33.91.3.96.1
an sit excusabile, 27.33.92.7
Notorii effectus quando emergat, 93.8
Notorium asserenti Judici an credatur, 94.14. & quando Principi. ib.
Notorii informationes quomodo assumendæ, 94.13.15.95.16.97. 5.seqq.
qualitas per duos testes ut probabilis, 96.2.4
Notoriis Criminosis an fides servanda, 207.18
Notorietas quorum criminũ non admittat Advocatum, 45.13.26.30
Notorietatis punctus ante omnia discutiendus, 95.17
Numeratio & promissio in cr. assassinii an differant, 85.8
Nullitas processus an committatur denegata Reis morâ, 25.29
Nullitates ex ruditate Judic. Criminal. promanantes an remorentur processum. 26.29.32.13.17
Nullitate reperta an causa remit-

tenda ad Judicem notoriè ſuſpectum, 360. in pr. 30. 31
Nullitatis querela an & quando contra torturæ decretum vel proceſſum locum habeat, 288. fin. & ſeq.
in Criminal. an & qualiter in Camera recipienda, 359. 27. ſeqq

O.

Officialium Principis iniquitas 111. 3. 170. f.
quomodo præcavenda. 14. 5
Opinio, qua omne delictum, de cujus corpore & reo conſtat, pro notorio etiam ex Doctorum mente habetur, quomodo irrepſerit. 27. 30. 31

P.

Pacis publicæ violator, quomodo accuſari poſſit, 117. 6
Pacis fractæ accuſaturis Clericis obſervanda, 119. 1. 2. 3
Pactum gratuitum an operetur Criminis confeſſionem ad torturæ indicium, 238. 3
Pactis privatorum an vindictæ publicæ derogetur. 118. 3
Parricidiorum in uxore commiſſorum falſæ confesſiones in torturâ, 34. 16
Parricidii ſuſpectorum filiorum innocentia unde indicata, 134. 6
Paupertas an & quousque in furto excuſet remiſſ. 407. pr.
Pœna mortis an reo filio vel patri, à patre vel filio Judici oblato remittenda ſit, 364. 1. 2. ſeqq.
Pœna an & quando remitti vel minui posſit, 367. 4
Pœnæ mitigationem procurandi cautelæ & cauſſæ, 372. 1. ſeqq. 392. 3. 393. 5
Pœnæ mitigationis cauſa an & quando in ſententia exprimenda, 403. 4
Pœna an remittenda meretricem ducenti reo, 376. 7. ſeqq.
Pœna corporalis quando in pecuniariæ locum ſurrogari posſit, 394. 2
Pœna condemnatos veneno interficientium conſanguineorum 373. 5. ſeq.
Pœna capitis quid comprehendat, 378. 16.
Pænæ ordinariæ in caſu homicidii evitandæ cautela, 408. obſ. 25. obſ. 26
ſpecialis pro mandante, 411. 2
Præcipitatio quid, & ubi cavenda 25. 29. 33, 15. 46. 16
Prælatus an voluptuariè abſumta reſtituere teneatur, 407. verſ. immo ipſe.
Præmiis quando invitandus ſit popu-

populus ad autorem delicti indicandum, 122.pr.
Præmia talia unde debeantur. ibid.4
Præsumi pro Judice, quatenus sit intelligendum, 144.3.f.
Præsumptio pro Judice militans an corruat, non observato juris ordine, 21.14
Præsumptionis pericula ex morte carcerati quomodo custos evitare possit, 164.2
Præventio quando locum habeat, quoad Judicium diffamationis, 126.in fin.
Princeps quando sit Tirannus officialium culpa, 6.13
officialium iniquitatem quomodo præcavere debeat, 14.5
an Magistratus venales debeat habere, 11.7.8
in constituendis judicibus criminalium causarum quid attendere debeat, 4.9 5.10 seqq.6.13
quare calumniis Fiscalium connivere non debeat, 16.4
damna belli tempore illata an remittere possit, 71.2
qualem circa mulctarum fructus se gerat, 14.7
quomodo ad illicitas bonorum delinquentium promissiones inducatur, 9.5
an defensiones necessarias ex plenitudine potestatis auferre possit. 9.6
quosnam sapientes esse putet, 10.6
rarò subditorum gravamina rescissit, 14.5
quomodo caveat, ne consiliariorum quispiam fac totum sit, 14.4.5.an contra forum conscientiæ possit dispensare. 72.5
Principes à Deo & naturâ dotati præ aliis, 9.4
an veniam delictorum, parte adversa non reconciliata, facere debeant, 363.4
quando & quorum delictorum gratiam facere possint, 375.4. seq.
Principum gratiam facientium mens clarè exprimenda in litteris, 71.1
remissio generalis an ad immanissima extendatur, 72.3
mandatorum & motus proprii prætextus & abusus, 81.in pr. vers.eadem quoque.
Privati quando licitè resistant occupaturis bona delinquentium donata, 9.2
Privilegia militiæ quoad exemptionem à tortura quando non prosint, 266.8
Probatio Delictorum qualiter & cur

cur à delinquentibus impediatur, 111.112.pr.
Probatio necessariæ defensionis quando evitari possit vel non, 128.2.130.5
Probatio plena delicti qualem processum non convalidet, 107.2
Probatio homicidii ex veneno ut facienda vel non, 235.3
veneficii per aquam frigidam diabolica est, 254.f.
per duellum etiam in Crim: læs. majest. impia est, 255.f.
famæ quàm multa requirat, 305.306.307.308.
qualitatis Testium, esse omni exceptione majores, quando requiratur, 315.2.320. vers. quapropter.
Probationi semiplenæ quando subtrahatur fides, 321. vers. denique:
Probationis necessariæ defensionis defectus an inducat torturam, 280.4
Probationis plenitudini diffidens accusator qualiter ad torturam simul libellare debeat, 127.1.2.128.3
Processus in Criminal. an coarctandus, 25.29
nullus est, probatione absentiæ causarum non admissa, 18.10
item si judex opposita exceptione loci non tuti, &c. eodem in loco in causa principali processerit, 204.8
ordinarius etiam in Crimin. exceptis observandus, 269.13. seqq.
& notarietate Criminis dubiâ, 94.11
legitimè formandus, 61.1
Processus Crim. formale requisitum quodnam, 77.4
nullitas an operetur impunitatem, 225.pr.
vel absolutionem ab observatione Judicii, 79.10
adversus homicidam formale quoddam. 73.3
L. Diffamari usus in quibus causis sit, 126.1
Processu eodem quomodo contra quos agi possit, 117.6.115.1.116.2.3.4
Procurator in Criminal. vid Judicium Criminal.
Promissio pecuniæ ubi sit pro numeratione, 85.8
Protestatio super agendo civiliter quando & quare sit necessaria Clericis, 119.2
Protestatio pro relaxato sub cautione, qualis, quid operetur, 148.10.12.

Protestatio accusatoris de non desistendo Judicio pœnali quando & quare necessaria. 158.2.junct.157.6
Protestatio Fidejussori reum sistendi an ad liberandum prosit, 166.4
Protestatio Judicis super complicibus & mandantibus torturam adornantis, an & quando pro vel contra operetur, 298.5.seqq.
Pulsuum immutatio pro stabiliendo morbo simulato, quomodo deprehendenda, 181. fin.182.pr.

Q.

Qualitate Criminis libellatâ, non probata, an & quando reus sit absolvendus vel non, 129. 3.4.130.5
Qualitas in teste, omni exceptione majorem esse, an præsumatur, 315. fin.

R.

Rationis paritas quid operetur, 219.10
esse quid operetur, 353. f. 354. pr.
Rationum redditio propter misericordiam, an severitatem melior, 215. fin. inter Magnatem & administratorem controversarum redditio ub facienda, 121
Ratificatione an delictum committatur, 70.7
Reatus occultissimi deprehendendi via per exempla ostenditur, 132. per tot. ferè obs. 38.
Reconveniri ubi accusator calumnians possit, 116.5
Referens ex natura veluti declaratur, 352.8
Rei quatenus sint favorabiles, 16. 5.24.24.44.9
Rei Criminum vid. Crimin. Rei.
Reorum defensio quibus maximè sit curæ, 22.17
Relatio ex actis in colleg. Ictorum, an uni committenda, 35. fin:
Relatio Medicorum vid. Depositio Medicor.
Remissio Criminum in bello patratorum quomodo fieri soleat, 71.1.2
generalis ad quæ extendatur, 71.3
impetrata an in foro Conscientiæ absolvat, 72.5
Renunciatio Defensionis in Criminalibus an valeat, 17. fin.
—L. sancimus C. de fidejuss. quomodo & ad quem effectum fiat, 156. in med. vers. sic quoque.

Resistere quando liceat occupaturis bona delinquentium donata, 9.2
Responsa Ictorum in causis Criminalibus necessaria, 32. 11. seqq.
— quomodo intelligenda, 41.7
— nimis leviter hodiè cudi, nec semper errorum esse expertia, querela, 42.8.416.pr.
— & sæpè magis amore consulentium, quàm Justitiæ, 41.7
— quali providentia & dexteritate in Crimin. fieri deceat, 32.13.33.13.seqq.
— super tortura, ut fieri soleant, 220.23
Responsurorum officium circa litteras extra acta scriptas 36.4
& recommendatitias, 37.5
Responsorum exploratio quibus technis tentetur & quare, 38.2.39.4.3
quomodo evitari possit, 39.3.4
favorabilitas in malis causis aucupari solita, 40.5.6
Restitutio in Integrum ex causa absentiæ in Criminal. quando habeat locum, 58.10
Revelatio conspirationis de frangendo carcerem an impunitatem mereatur. 388.4
Rotulatio Actorum in Criminal. Judicis fidem requirit, 35.1.2
& quales Advocati cautelas. 36.3.5
Rotulus Examinis in Criminal. quomodo conficiendus, 320. f.321.pr.

S.

Sacerdotes quàm illicitè Reos instruant. 162.8. per tot.
Sacrilegii index canis, 138.13
Salarium ministrorum Principis unde depromendum, 12.9. fin.
Salvus conductus qualis sit cautio. 202.5
à quo impetretur. ib. 6.203.7
quomodo concedendus, 204.10.
ex quâ causâ, 203.7
& quibus concedendus, 201.1.209.24. & pro quibus delictis, 209.23
quam securitatem quibus præstet, 201.2.4
generalis ad quid restringatur, 204.11.205.pr.
datus à non habente potestatem quatenus servandus, 203.7.vers.& judices.
ejus securitati quando non sit fidendum, 204.9
Salvo conductu nondum impetrato,

petrato, quid citato sit consultum, 203. fin.
Salv. conductus an & à magistratu locorum transeundorum impetrandus, 210.25
ad totam causam, vel renovatio impetranda, 205.5
sub quibus clausulis concedi soleat, 206. pr. vers. unde. 208.20.21.fin.
quando sub clausula, delictum pro notorio æstimatum non iri, & defensiones auditum iri, desiderandus. 207.pr.
conditione sub qua, non impletâ, an valeat, 209.pr.
temporalis de momento in momentum currit. 205.12.13
bona fide ut sit interpretandus. 205 pr. vers. cum secur.
contrafacienti reo an licitè violetur, 206.pr.
an violetur à provocato per defensionem. 206. vers. quamvis.
ut violetur, retia assecurato tenduntur, 206. vers. crediderim.
sub clausula biß etwaß peinliches erkandt / datus an admittat appellationem ab interlocutoria Torturæ, 208.21
Salvum conductum habens, citatus quando non teneatur comparere. 210.26.27
Sanguinis humani vilipendium hodiernum, 15.2
Sanguinis ex cadavere fluxus præsente homicidii suspecto quid esse putetur, 63.2
an faciat indicium ad torturam, 64.2.3.seq.
Istius fluxus causa naturalis, 65.pr.
effluxus iste an sit præternaturalis, an Judex scire possit 65.4.vers.verum.
Scriptura sacra continet archetypum boni & æqui, 316. fin.
Sententia in Criminal. ex consilio sapientum ferenda est in Germaniâ, 32.11.
in Elect. Sax. aliàs nulla est, ibid.
Sententia condemnatoria ad mortem quomodo concipiatur, 378.15.16. non transiens in rem judicatam, 408. in med.
Sententiæ condemnatoriæ differendæ cautelæ, 401.1.3
iniquitas an & quando Judici Acta transmittendi vel Facultati consultæ adscribenda, 415. vers. multi hac. &c.
— vim quid habeat, 154.4
— conceptæ tenorem præscire, ubi honestè fieri potest, refert.

fert.38.1. iniquæ nomine quis teneatur, 28.1.obs.5
Declaratoriæ necessitas in acquisitione bonorum vacantium, 8.1
item ad naturam Crim. notorii, 27.30.33.95.17
ista quid propriè sit. 91.4
quid istam præcedat. 27.28. 33.95.17
istius loco quid usurpetur, 95.17.vers.ego tamen.
Sententias prolatas in Criminal. statim sequitur exsecutio, 33.14
Sententiarum trium conformitas quando non operetur exsecutionem, 416.vers.si itaque superiores.
Simulatio quando utilis, 239.1
an superiorem recognoscenti affectanda. ibid.3
Severitas Judicum Crimin. perstringitur, 220.24.221.25.26
Simulatio morborum quibus mediis procurari soleat, 181.8
in captivis ut cognoscatur, 179.pr. vers. consideranda, 178.3.4.179.5.180.6.7.seqq.
ulcerum 195.196
& doloris ut cognoscatur, 196.6.197.7
in servo iter cum domino subire detrectante quomodo à Galeno detecta, 179.pr.
Simulatio condemnationis ad mortem quando adhibenda, 239.240
Societas delinquentium quo medio detegi & capi possit, 201. pr.
Somnium index homicidii, 142. 19.
Somnus suspecti in casu homicidii quando & quatenus præbere possit indicium pro innocentia, 134.6
Sortilegium V. Incantatio.
Spoliatus ante inquisitionem & convictionem reus Criminis, an sit ante omnia restituendus, 26.29
Sponte comparere an dicatur, citatus veniens & permittens se capi, 153.13.vers.eandem.
Sponte verbo, in instrumento posito, an metûs vitium purgetur, 250.fin.
Spontanea comparitio an prosit ad absolutionem, 153.13
an mereatur relaxationem sub fidejussoribus, 152.12
absentis de fuga suspecti an prosit ad actum judicialem & innocentiam purgandam, 153.13.vers.eandem.
confessio an prosit ad pœnæ mitigationem, 373.pr.

Spon-

Spontanei natura ex morali disciplina petenda, 278.8.vers.nec ibi.
Statutum an Valeat, ut Inquisitio ob indiciorum defectum nulla per subsequentem confessionem convalidetur. 78.8
Statutum an tollere possit appellationem, 354.13
Stupor carnis humanæ in tormentis, unde vel naturaliter, vel fraude carnificis esse queat, 252.pr.4.5
Stupri violenti delationis falsitas, subornatâ tentatione ejusdem detecta, 135.7
Subreptitia gratia Principis quæ dicatur, 389.3
Subditorum misera conditio sub quali Regimine. 13.3
Suggestiones in examine Torturæ fieri solent, & quomodo, sed vitandæ & quî, 248.5. remissivè.
Syncope simulata unde cognoscatur, 184.8.10
Syndico universitatis inquisitæ vel accusatæ quæ observanda, 68.1.69.2.70.7
in Syndicatu quibus casibus teneatur Judex, 28.1.obs.5.46. 17.78.9.97.5. 104.2.116.3. 233.pr.279.2.290.pr.292.1. 365.5.297.1.300.1.322.1.

T.

Temporis diuturnitas an & qualiter ad mitigationem pœnæ prosit, 392.3
Terminus pro excusanda calumnia quo casu statui debeat, 116.2.3
Testimonia de vulnerum Lethalitate. vid: Depositio Medic. & vulner.
Testificatio de delicto ipso immediatè ut fiat, 315.pr.
Medicorum in Crimin: veneficii qualis noceat Reo, 340.10
Testimonium unius periti quandoque valet, 75.9
an receptum post inquisitionem nullam, hujus convalidationem operetur, 78.7
de delicto nocturno unde falsitatis arguendum, 297.pr.3
Ad testimonii validitatem quando requiratur articulatio & probatio qualitatis Testium, 315.2.320
Testium difficultas & defectus in Criminal. unde, 77.3
examinatio quo casu ex officio facta esse & de hoc ex actis constare debeat, 56.5
Depositiones quomodo annotandæ, 320. fin.seqq.
an per relationem, 321.pr.

ſubornatio ut evitetur complicibus abſentibus, 332. obſ. 43
deponentium variatio quare interdum & à quibus captetur, 112.2.3. utque evitetur, 113.5.7.8
ſuper notorio interrogatio & examinatio qualis eſſe debeat, 97.5.ſeqq.
depoſitio ſuper notorio quæ ſufficiat. 98.9
ſuper notorio productorum ſubornatio unde præſumatur, 92.8
dicentium contenta in articulo eſſe vera, aut, veritatem eſſe ſicut alter depoſuit, an ſit ulla probatio, 82.5.7
dictum anterius, quando per ulteriorem reſponſionem, ſe neſcire, non vitietur. 98.fin.
variatio ut puniatur, 112.1
depoſitio per verba, fortè, puto, ni fallor, videtur: vel circa &c. an in materia indiciorum Torturæ probet, 217.14
depoſitionis error qualis, quando & quomodo poſſit ac debeat corrigi. 113.6
indebitè tortorum depoſitio an faciat indicium, 231. pr. verſ. propter.
accuſatorum receptio an ſit licita, 107. pr. verſ. ſubdens.
receptio ex officio Jud. quando fiat. 221. fin:
interrogatio, num poſſibile ſit rem aliter habere, quando obtineat, 241.fin.ſeq.
aſſertum, rem aliter ſe habere poſſe, an dicti concluſionem admittat, 242.pr.
pro innocentiâ depoſiturorum inſciorum Criminis, productio fraudulenta, 111. per tot. 112.pr.
repetitio quando & qualiter fieri debeat, 233.24
Teſtis unicus ad operandum indicium ad Torturam quas debeat habere qualitates, 314. 1. ſeqq. & quale debeat eſſe delictum, 319. verſ. hoc tamen.
Theſauri reconditi conſcius vicinus ob fidem non ſervatam lepidè deluſus, 140.16
Tiberius, Torturio, 214.pr.
Tortura quid ſit 30.4. 143. med. 213. 7. 9. 214. pr. 211. 2. 318. in med: unde orta. 211.1. an licita, 215.6. 319. pr.
contra quem uſurpanda, 304. 1. 266.8
an contra indebitè captum, 143. verſ. quando quis. In quibus

bus delictis locum inveniat. 220.17.219.18.19
an contra furtum confitentem, sed allegatum rei dominium non probantem, 283.fin. & 284. pr. an in furto domestico & minimo 219. 18.19.
an ubi pœna ordinaria corporis afflictiva in mitiorem de jure mutanda. 219.19.in med.
sine legitimis indiciis improbata, 268. pr.
& facta, in judice punienda, etiamsi crimen detectum fuerit, 228.11
an & quo sensu in exceptis Delictis promptiùs expedienda. 264.2.3
facta sine indiciis quomodo probetur, 224.4
facta sine indiciis nulla est & cuncta sequentia, 227.10. 229.pr.
inde furti confessione non obstante, quidam liberatus, 231.18
ne ita nulliter fiat, quomodo evitetur, 231.19
an unquam locum habeat, si veritas aliter posſit manifestari, 265.5.4
prævia interlocutoriâ quali instituenda, 232.23.24.29.2
ut fieri posſit, indiciorum sufficientia arbitrio Judicis æqui commissa adesse debet, 212.5. 215.pr.11
indicium an & quando testis unicus non operetur, 315.2. 316.317
indicia an & quando ex transactione resultent, 238.pr. 2.3
an res in loco delicti reperta indicium faciat, 243.5
an convenientia vestigiorum, ibid.
an fuga ex carcere, 245.pr.vel aliàs, 244
an testes non citato reo assumpti, 232.24
ex indiciis justè infligenda, an & quatenus probatione bonæ vitæ & famæ evitetur, 273.p.t.
an probatione, alium posse criminis insimulati esse reum, 241.1.seqq.
an comparitione spontaneâ, 243.6
ad quem finem fiat, 279.2.280. 4.vers. quia confessiones. Ubi & quibus præsentibus fieri debeat, 341.1.2.4.345.7.347
per quales carnifices non sit expedienda, 253.6
Torturæ abusus, 287.pr.221.pr. 214.pr.vers. hinc Zelo. 213.8. 334.vers. sed hæc quidem facilis

lis admissu, difficilis excusatu.267.m.ut in Judice puniendus, 220.24,add.292.3.221.25
lenitas sequenda, 215.11.interpretatione factâ contra accusatorem, 216.12
Spectaculum quàm formidabile, 213.9.342.5.sævitia in secreto aucta, 341.2.3
à minis, terrore & decreto an appellari possit, 384.f.seq.287.1.2.seq.
evitandæ cautela pro eo, apud quem res furtiva reperitur.295.1
Actu instante, quamdiu Reo cibus & potus denegandus,289.1.seq.253.8
an Reus cum advocato ad Largam ponendus, 18.6
an carnifices cum reis soli esse & quatenus per mittendi,253.6
gradibus accensentur minæ & terror, 278.8.
modus unde & qualiter arbitrandus, 218.15.220.21.22.230, fin.231.pr.
continuatio, quo sensu crudelitatem inducat, 229.pr.
nullius & immoderatæ effectus, 227.10.229.pr.230.17
repetitio an & quando sine novis indiciis concessa,333.3.220.22
quando propter variationem millimodam illicita, 16.6
actui an Judex semper astare debeat, 290.5
in puncto quando sit opus prudentiâ,7,14.29.3.212.pr.322.pr.
ibi an defensiones ex officio supplendæ, 222.pr.28
examen cautè & per quos instituendum, 248.3.4.5.249
& quomodo sine interrogat. speciali & suggestione, ibid:
an de aliis delictis, quàm quorum exstant indicia, licitum, 302.f.303.1.3.
an per carnificum ad hoc vel illo modo confitendum instructiones vel suppositionem chartulæ sortilegæ adjuvandum, 251.1.3.f.252.pr.4.5.253.7.1.247.1.2
ut cedat reus,an cibis habilitari possit, 254.pr.vers. ne dicam.
vis an per in cantationes frangibilis, 261.2.4
ne ita enervetur, quomodo judex cavere possit, 16.3
contemtus in quibusdam, unde, 260.1
subjectus furti insimulatus confessione non obstante cur liberatus, 93.10
In Torturâ, falsæ confessiones parricidiorum in uxore, extortæ, 34.16
super homicidio, in negatione quali-

qualificata perseverans, an absolvendus, 281.pr.
negans confessus vel convictus, an purget indicia. 298.2
de aliis delictis, quàm quorum exstant indicia, instituta, negato principali delicto, an Judex præsumatur de eo interrogasse, 303.2
ad impediendam appellationem in casu legitimæ probationis exstantis factâ, in negando persistens, an purget probationes & absolvendus sit, 229.14
Torturæ nullitates pueriliter à judice excusatæ, 221.26
Torturâ commissa homicidia innocentum ut celari soleant, 345 8.9.10
Transactio de vulnere, & omni exinde sequibili, an & quatenus sit licita, 118.1.2
cum offenso an præbeat indicium ad inquirendum, 237.1
an & quando ad torquendum. ibid 238.pr.
super crimine, de quo non licet transigere, qualis non faciat indicium ad Torturam, 238.2.3
Transmissio Actorum, à quibus Judicibus sit facienda, 30.5. vid. plur. actor. transmiss.
Trepidatio rei vel testis quare fallax indicium, 301.9.seqq.
Tutus locus an sit, unde non licet securè recedere, 202.3
an propter pestem, bellum, vel potentes inimicos, 210.27

V.

Verba assertiva in principis mandato, quatenus adjuvent validitatem Inquisitionis sine Indiciis, 80.14
Verbi, pertinere, significatio, 99.2
subtrahere, in casu furti, usus, 100.3
Verborum alter alteri, alii aliis, in materia Inquisitionis contra delict. auxiliatores, usus, 102.4
Verisimilia sequenda, 355.16.seqq.
Verisimilitudo unde colligatur, 16.20
Veritatis misera conditio sub quali regimine sit, 13.3
fidem quomodo occupare possit fama mala, 106.1.
investigandæ consilium in furto animalium, 134.pr.
Vestitus quam præsumptionem faciat, & an honorem conciliet, 51.16
Victoria clientibus quare non promittenda ab Advocatis, 18.9
Vindictæ publicæ an derogetur

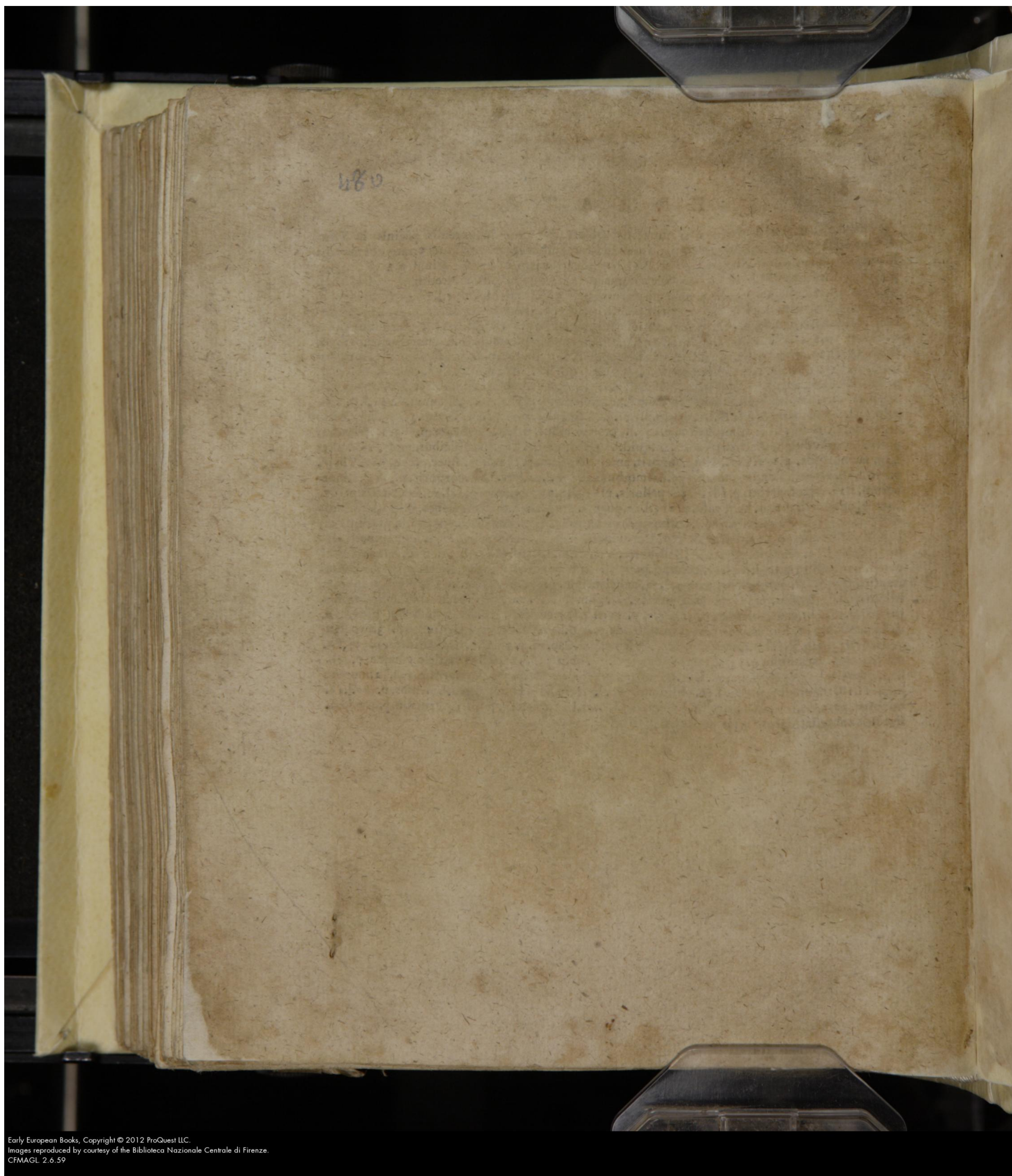
per transactionem vulnerati, 118.3
Vitæ integritas in alterius præjudicium an sola faciat fidem, 109. 1. vers. quod ampliatur.
Ulcera Medicamentis procurabilia, 193.1
Universitas delinquens an per Syndicum comparere possit, 61.7. remissivè.
quando censeatur deliquisse, ut Inquisitio contra ipsam procedat, 69.2.3.4.5
ratificando quando dicatur delinquere, 70.7
Universitatis delictum in omittendo an requirat convocationem, 70.7
Urinæ quomodo possint adulterari, 182.10.
adulteratio, captivo de simulatione morbi, suspecto, quomodo præcavenda, 182.10
Usus Advocatorum Reis Criminum non denegandus propter abusum, 25.27
Vulnerum occisorum inspectio & lethalitas per quos facienda sit & attestanda, 73.2.3
lethalitatem inquisito extorquendi Practica Mediolanensis damnatur. ibid.3. vers. unde.
de vulnerum Circumstantiis, præliminaris examinatio cur & quatenus utilis, 74.7.8
Vulnerati transactionem secuta mors, an & quatenus tribuat heredibus accusationem homicidii, 118.12

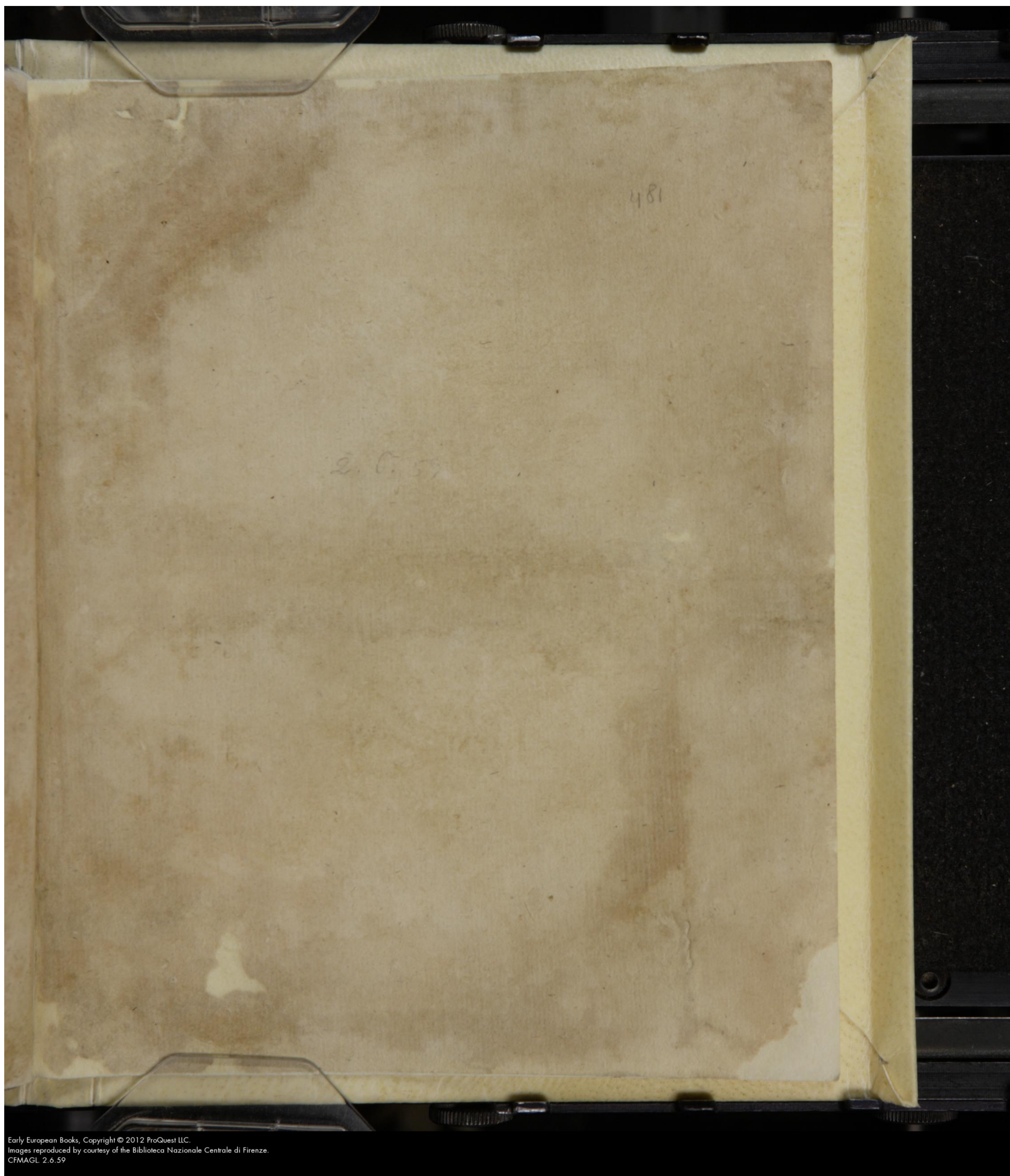
FINIS.

E R R A T A.

A pagina 9. usque ad paginam 31. numerus Observationum, in supremis paginis in Titulos, ad septem usque mutentur: quod verbo indicare fuit necesse. In reliquis erratis corrigendis litera p. paginam, litera l. lineam denotat. P. 12. l. 15. identitatis. p. 14. l. 19. salarium. p. 21. l. 10. ipsæ. p. 23. l. 30. inæstimabilis. p. 26. l. 6. fieri dele comma. p. 30. l. 2. tort. p. 30. l. 26. Aretini. p. 37. l. 28. ab. p. 39. l. penult. restringere. p. 40. l. 13. responsa plerumque. l. 30: Finkelthus. p. 34. l. 25. Advocatus. p. 46. l. 6. est: l. 7. eleganter p. 47. l. 22. deceptoriis. p. 50. l. 12. eum. p. 52. l. penult. præliis. p. 54. l. 15. affectatur. l. 16. detritis pannis. p. 56. l. 17. & 18. ratione sui commodi p. 61. l. 3. sit. p. 63. l. 20. Indicium. l. 22. occidentis p. 65. l. 18. Casoni. p. 67. l. 20. pract. p. 68. l. 22. annullandum. p. 69. l. 2. annullari. p. 71. l. 16. factæ p. 72. l. 25. inspiciatur. p. 82. l. 27. quæst. 23. p. 83. l. 6. opin. 962. p. 84. l. 3. for. p. 92. l. 20. qualitates p. 95. l. 25. dele 42. p. 99. l. 7. observ. 9. & 15. p. 106. l. 8. Azo: p. 108. l. 18. caut. l. observat. p. 109. l. 8. dele caut: & 25. post n. 66. Mascard. p. 112. l. 17. caut. l. obser. ibid. observ. XXV. in marg. 1. 2. 3. p. 115. l. 1. omnia. ibid. l. 7. practicandum. l. 20. nancisci. p. 116. l. 10. proficuum. p. 117. l. 6. articulo 12. l. 20. ad marg. 6. p. 128. l. 1. queat. p. 134. l. 18. singulos. p. 137. l. 19. jocum. p. 140. l. 22. certo cognosceret. p. 141. l. 10. admoturum. p. 143. l. 29. criminibus. p. 146. l. 5. Lapus. p. 153. l. 21. relaxetur p. 156. l. 25. Rudulph. Caut. pag: 162. l. 30: quid. l. 33. sed. p: 164. l. 13. Carnificibus. p. 167. l. 15. ultra l. 29. facinorosos. p. 171. l. 22. inhumanitatis. antep. stupidas. p. 172. l. 22. Boer. p. 174. l. 18. Thom. p. 176. l. 28. repræsentando, cum. p. 179. l. 1. morbum. p. 179. l. 22. hæc. l. 28. corporis. p. 180. l. 2. morborum. l. 22. ægrotaverint. p. 185. l. 30. palloris. p: 193. l. 2. prægressæ. p: 201. l. 20. securitatis. p: 207. l. antep. annotavi. p: 210. l. 25. casu. p: 213. l. 20. quanta. p: 215. l. 25. temperamento. p: 223. l. 20. indiciorum. p: 225. l. 8. negativ. p. 226. l. 20. Imo. p: 227. l. 8. tunc. l. 29. omiserit. l. 30. Mars. in pract. p: 228. l. 18. in casibus. p. 229. l. 14. dele. n. & l. 19. Continuari. p: 238. l. 27. Neapolit. p: 239. l. antep: periculosum. p: 240. l. 22. omnino. p. 241. l. 3. Diligenter. l. 11. Conf. l. Caus. p. 243. l. 4. non ad. l. 12. relictis? p: 246. l. 13. justo, ante, l. an l. 25. colorari. p: 250. l. 1: torquendi, l. 12. pro ? comma. p: 252. l. 2. nanciscantur. p: 256. l. 8. corporibus. p: 259. l. 24. anhelantium. p: 260. l. 5. Carer. l. 9. Corporis. p: 265. l. 2. axiomata. l. 22. Bossius. p: 273. ad marg. pro 1. 2. 3. 4. pon. 3. 4. 5. 6. pag. 275. l. penult. lib. 1. pag. 283. l. 3. judicio. p. 284. l. 1. caut. observat. p. 312. 5. 7. p. 325. l. 4. & 5. curiis. p. 329. l. 14. exsistente. p. 332. l. 16. defendendi. p. 336. l. 7. ille. p. 295. l. 22. fin. adde, de. p. 296. l. 14. Carocius. re furt. p. 344. l. 13. pro 838. ponatur 833. pag. 348. l. 5. querela. p. 351. l. 5: semestr. d. Cap. 33. p. 352. l. 5. ordinationis. p. 353. l. 5. tut. l. 14. appellationum. p. 355. l. [illegible] credulitatem l. 24. ob. p. 358. l. 23. religiose, dele comma. p. 359. l. 26. querela. l. 32. operari. p. 360. l. 15. querelam. p. 370. l. 5. Ant. p. 371. l. 22. erit. p. 378. l. 1. morem. p. 381. l. 18. transibunt. p. 382. l. 25. obitum. p. 385. l. 7. ben. l. 23. bono. p. 386. l. 21. mos. p. 387. l. 15. sumptus. pag: 406. l. 12. ut. p. 413. l. 4. huic. p. 407. l. 8. art. l. 18. etiam. p. 409. l. 14. Pruckm. p. 410. l. 22. sive litis contestationem: typis antiquis.

481

ALLEGRI
LABORAT.
RESTAURO
LIBRI
PARMA